Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Chronicon insigne monasterii Hirsaugiensis, ordinis S. Benedicti

https://hdl.handle.net/1874/389427

CHRONICON INSIgne Monasterij Hirsaugiensis, Ordinis S. Benedicti,

PER

IOANNEM TRITEHEMIVM
ABBATEM SPANHEIMENSEM, VIRVM SVA
ætate doctiss. conscriptum, ac diu hactenus à multis
desideratum, nunc uerò primùm in
lucem editum.

De cuius utilitate, & quæ in eo potissimum obseruanda Lectori sint, ex Præfatione intelliges.

Accessit locuples rerum & uerborum in toto Opere memorabilium
INDEX.

Cum gratia & priuilegio ad decennium.

BASILEAE, APVD IAcobum Parcum.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, PETRO LOTICHIO, ABBATI SOLITARIENSI, GVILIELMVS RADENSIS S. D.

RELIQVIAS colligẽdas esse, grauiter hortatur CHRISTVS. Id quod nõ modò de uictu, sed de alijs etiam donis Dei (inter quæ ingeniorum labores, & monumenta præsertim piorum & excellentium uirorum, nõ postremũ locum habent) intelligendum est. Sicut enim uictu carere non possumus ad hanc corporalẽ uitam sustentandam: ita etiam absq; doctrinarum monumentis in omnium literarum & artium genere actiones, quæ maximè in uita humana, in uero cultu Dei, in rerum iudicijs, in uirtutum officijs necessarię sunt, rectè institui, dirigi & expediri nequeunt. Estq; barbaries, rerumq; piarum & honestarũ ignorantia, longè perniciosior tum corpori tum animæ, quàm inopia & extrema fames.

Piè igitur facere, & laudem non exiguam mereri existimo, qui scripta grauium & utilium autorum ex puluere, blattarum corrosionibus, & ab ipso interitu uindicant, eosque toti Ecclesiæ Dei communicant.

Est aũt Ioannes Trittenhemius propter insignem eruditionem, & uariarum rerum noticiam, celebris author: & optandũ sanè esset, eius monumenta omnia, quæ quidem scripsit plurima, extare. Nactus aũt sum quorundã amicorũ opera & beneuolentia, quoddam eius Chronicon Hirsaugiense, quod hactenus typis quidẽ euulgatum non est, & à multis bonis uiris desideratũ fuit. Eas quasi præclaras huius uiri reliquias nõ tantum mihi colligendas & asseruandas, sed rursus proferẽdas, ac toti Ecclesiæ proponẽdas putaui: ne quasi granarium quoddam in fame cõtra omnium desideriũ clauderem.

Etsi autem non pauca in hoc Chronico uarios næuos spirãt & patefaciunt, qui in Ecclesia Christi extiterunt: tamen eos ipsos cognoscere, & iam cum ueritate patefacti Euãgelij cõferre, nõ erit inutile.

Pręterea, quod uel in primis consideratione dignum est, Trittenhemius in hoc Chronico satis clarè docet, Antichristũ Romanum mille & amplius annis non tanta crudelitate ac tyrãnide in ipsis monachorũ delubris omnia occupasse, ac pro arbitrio statuisse & egisse, ut nunc, proh dolor, fit. Recitat enim hic autor historico ac continuo filo, illorũ nomina, qui Scholis monachorũ per multa tempora præfuerunt, eosq; Scholasticos appellat. Vnde satis liquet, monasteria olim aliud nihil fuisse q̃ Christianas Scholas, ad ętatem iuue-

nilem in omni genere literarū & bonis moribus usq; ad annos maturioris ętatis instituendā: quæ quidē nunc tristissimi carceres facta sunt, in quibus tenelli animi legibus, ui ac uerberib. ad idololatriā, impietatē, superstitiones, contemptū ac blasphemias Dei cogūtur.

Exponit etiam, quę monachorū studia fuerint: nempe assidua ac feruens Bibliorum sacrorum lectio: cui etiam aliarum liberalium artium studia adiunxerunt. nam Vuindichinū Corbeiensem monachum, qui sub Ottone primo circa annū Domini 950 claruit, Meginradi Scholastici Hirsaugiensis fama celeberrima excitum, eò uenisse scribit, tantumq; ibi uidisse ardorem discendi sacras potissimū literas, imò etiam tot ibi reperisse doctissimos uiros, ut satis nequiuerit admirari. ipsumq; præcipuis laudibus celebrarit, scilicet Meginradum Scholasticum esse alterum Hieronymum, & nulli ueterum eruditione inferiorem.

Monachos insuper studia linguarum coluisse, non uno, sed plurimis in locis testatur. Scribit enim, in monasteriis Hebraicè, Græcè, Arabicè & Latinè monachos doctos fuisse: quorū præclara opera ex sequentium ignauia interiisse, inq; eorum loco barbarica scripta remansisse queritur.

Fuisse autem non in uno aliquo monasterio, sed in omnibus sui ordinis, publicas Scholas, prolixè his uerbis testatur: De diuersis quoq; nostri ordinis per Germaniā monasteriis, monachi ad scientiam scripturarū hauriendam Hirsaugiam mittebātur: quia talis eo tempore consuetudo in ordine nostro seruabatur, ut monachi pro pleniori eruditione cōsequenda, si qui uiderētur idonei, ad diuersa mo[illegible] omnibus enim nostri ordinis cœnobiis, in Germania & Gallia maximè, monachorū, scholasticiex. monachis habebantur, qui iuniores quosq; & ingenio præstātes in primitiuis literarū scientiis erudirent: & postea qui habiles inuenti fuissent, ad altiora transmitterent. In solis aūt famosiorib. cœnobiis, quibus & abundātia rerum temporaliū erat copiosior, & monachorum numerus maior, constituebantur ad officium docēdi alios, monachi omnium doctissimi, & non solum in diuinis, sed etiam in secularibus literis eruditi: ad quos ex inferiorib. gradus cœnobiis mittebantur monachi altioribus disciplinis instituēdi. Quicunq; uerò inter eos maioris eruditionis famam in ordine acquisierat, etiā plures ad se missos discipulos ad erudiendū monachos habebat. Inter monasteria aūt hunc morem studiorū habentia, hoc tēpore præcipua fuerunt: Monasterium Fuldense, S. Galli, Augiense, Hirsfeldense, nostrum Hirsaugiense, S. Albani Moguntinēse, Corbeiense, Prumiense, Mediolacense, S. Dionysij Parisiense, S. Maximi Treuicēse, Remense, Altisiodorense, Thuronense, Stabulense & Vuissenburgense. in quibus omnibus erant monachi & multi, & ualde studiosi: è quo-

è quorum collegio, in singulis cœnobijs, unus cęteris in scientia scri pturarũ excellentior, scholasticus ponebatur. Hactenus Trittenh.

Quòd si cum istis nostrorũ monachorum mores & studia contu leris, unde nũc tãta barbaries in monasterijs regnet, mirari desines. Nam nunc nemo ferè est (aut saltem pauciſsimi) qui uel à limine sa cras literas in monasterijs, ab Antichristi fermento nõ repurgatis, sa lutarit, nedum profiteatur. Imò si quis sit qui Bibliorũ lectioni inten dat, inq; usum trãsferre uel saltem cogitet: hunc statim hæreticum, schismaticum, inobedientem, apostatam, ac Lutheranum proclami tant, conuicijs mille proscindũt, uerberibus ac carceribus ad impie tatem & ignauiam, seu (ut ipsi uocãt) obedientiam cogunt. Autores bonos exurunt: monachos rudiores compellũt, ut loco sacrorũ Bi bliorũ, Dormi securè, Parasitos (Paratos dicere uolui) Discipulos, & alios obscuros sermonistas, qui nihil præter nugas cõtinẽt, legãt. Imò adeò illos insciti æ non pudet, ut quidã ordines peruersis suis (conuersis dicere oportuit) omniũ librorũ lectionem iam aliquot seculis penitus interdixerint: publicoq; decreto sancierint, oration i bus Dominicis & AVE MARIA, ut uocant, horas canonicas ab ipsis persoluendas. Et in Italia, Ignorantiæ ordo excogitatus ac confirma tus est: quasi aliàs nõ satis notũ esset, ipsa ruditate eos rudiores esse.

Linguarum & artium liberalium adeò nullam noticiam habent, ut multos reperias qui in monachorum lupanarib. multos egerint annos, ac planè cõsenuerint, & tamen uix Latina scripta legere pos sint. Nec pudet Epicuri de grege porcos, tenellis monachorũ pecto ribus inculcare, ipsos plus satis doctos esse, si modò sciant preces nõ intellectas murmurare, Missas & [redacted] ter boare: atq; ita egregiè eorum insciti am & ignauiã, ad quam aliàs natura pluſquam satis propensi sunt, cõfirmant. Hinc fit, ut interro gati, Quot sint genera uerborum? respondeãt, tres. ipsi alios de psal terio interrogaturi, dicant, Est Psalterius? Audiui aliquando abba tem quendã, qui sibi ad miraculũ doctus uidebatur (quòd olim Li psiæ Baccalaureus creatus esset) facetiam quandã recitantem, utq; eruditionem suam ostentaret, adijcientẽ: In uerbis, herbibus (nota elegantiã) & lapidibus magna est uirtus. Possent multæ tales histo riolæ recitari: sed quid opus est, cum nunc cum impietate eorum i gnorantia detecta sit?

Patet etiã ex hoc autore, monachos olim nõ fuisse perpetua Ab batum mancipia, propter impijssimum illud inobedientiæ uotum, ut nunc. Nam in omnibus ferè, ut ita dicam, pagellis hic autor in dicat, monachos ex monasterijs exemptos, ad episcopatus, abba tias, & alias dignitates seu prælaturas in alijs locis euectos esse. Id si nunc fiat, bone Deus, quæ imprecationes ac dira contra huiusmodi effrontem apostatam fierent; quæ non persequutiones, uincula ac

carceres huic minitarẽtur? cum nunc Gnathones illi monastici, qui pueris erudiendis preficiuntur, impudenter & sine fine uociferẽtur ac clamitent, Votum illud monasticum & Antichristi characterem adeò esse indelebilia, ut si omnes Rheni & Albis aquæ in unum fidefragum monachum effunderentur, elui tamen non possint.

Romanorum quoq; & aliorum pontificum scelera teterrima recitat, præsertim autem Ioannis Papæ, eius nominis 13, qui ab Ottone primo Romam uocato, sacrilegij, incestus ac stuprorum, homicidij, periurij & aliorum nefandissimorum scelerum coram tota Synodo accusatus, depositus est: Leone, huius nominis 8, in locũ eius substituto. Hattonem etiam Moguntinum episcopum, ob crudelitatem eius in pauperes nimiam, à muribus consumptum refert.

Insignem autem, memoriaq; dignã papisticæ fidelitatis & fastus historiã de Siphrido Coloniẽsi archiepiscopo recitat: nempe quòd post septenniũ suę captiuitatis, multo precio de manu comitis Montensis liberatus, non diu postea arte & industria usus, contra iuramentum fœderis, ipsum Comitem nil tale metuentẽ cæperit, & duro carceri incluserit & mãcipauerit. Captũ Comitem, & in maxima afflictione detentum, omnia se redditurũ archiepiscopo, quæ ab eo extorserat, maioraq; pro sui liberatione additurũ, liberaliter ac spõte promittentem, pontifex non solum non exaudiuit uel dimisit, sed insuper ex magno fastu & arrogantia pontificia tale responsum reddidit: Habet S. Petrus, quo sine tuis rebus promissis suos enutriat famulos: ideoq; me uiuente non dimittêris, sed mortem in carcere subibis: discesq;, quomodo archiepiscopũ debeas tenere captiuũ. Sicq; Comitem, nulla consolatione ab episcopo, seu potius archilatrone Colonienſi accepta, mortuum esse refert.

Quòd autem suos monachos aliquando nimium laudat, quanq; sæpè etiam satis acriter eorum ignauiam incusat, & alia uitia intrepidè taxet: quòd Hildebrandum etiam, seu Gregorium, eius nominis 7, Papam nimium commendat, quòd sui ordinis monachus fuerit, (quem alij scriptores istius temporis, propter Antichristianã suam religionem, longè alijs ac uerioribus coloribus depingunt) id eius affectibus, & sui temporis tenebris, pij omnes ac Deum timẽtes adscribant & imputent: agantq; ipsi gratias Deo, quòd nunc ad fastidium penè spiritali manna pascimur, rectèq; de omnibus ex uerbo Dei iudicare possumus.

Continent hæc Chronica & alias memorabiles historias, mirandas regionum & imperiorum mutationes & uastationes: horrendaq; prodigia, quæ ad timorem Dei, ardentemq; inuocationẽ pios omnes excitare debent.

Tuæ uerò R. P. multas ob causas hęc Trittenhemij Chronica dedicare uisum fuit. Primùm, propter insignẽ eius pietatẽ, liberalitatẽ in pios

in pios ac doctos omnes, eruditionem ac ueram dijudicationem ſummorum Chriſtianæ pietatis articulorum, & grauiſsimarum in Eccleſia controuerſiarum, qua eam non ſolum ab alijs paſsim commendari audiui, ſed etiã iſta omnia coràm inſpexi & intellexi, quando ſuperiore anno bonæ indolis adoleſcentem, Chriſtianum Glauburgium, clariſsimi L L. Doctoris Hieronymi Glauburgij filium, & mel Francofurdia uenientes excepit.

Deinde etiam, quia in eius monaſterio talem ſcholam uidi, quales hic noſter Trittenhemius multas olim in monaſterijs fuiſſe indicat: imò etiam magis piam & Chriſtianam, nullis Romani Antichriſti aſtrictam legibus, in qua tenera iuuentus rectè in pietate & bonis moribus educatur & inſtituitur. Vtinã alij abbates ex bonis Eccleſię & piorum eleemoſynis luxuriãtes, illud eius ſtudiũ imitarentur.

Tertiò ac poſtremò, ut, quia hoc noſtrum Chronicon Trittenhemius non ad eam metam, quam in ſua Prefatione promittit, perduxit: aut certè reliquo carere cum alijs bonis uiris ac tota Eccleſia inuitus cogor: tua R. P. pro ſua ſumma humanitate mihi auxilio ſit, ut quę deſunt, aliunde impetrari poſsint. Item, quia hic autor Spanheimenſis monaſterij Chronicon edidit, quod ſimili modo prodeſſet extare: preterea aliorum bonorum authorum ſcripta plurima nondum impreſſa recitat, quorũ multa tuę R. P. uiſa non dubito, eiuſq; auxilio & conſilio euulgari poſſe confido. His alijſq; rationibus permotus, tuæ R. P. meum ſtudium ac officium declarare uolui. Quare ut tua R. paternitas, honeſta uoluntate adductum me hæc Chronica ſibi dedicaſſe exiſtimet, meumq; ſtudium boni conſulat, etiam atq; etiam rogo. Deus æternus pater liberatoris Domini noſtri IESV Chriſti, tuam R. P. ſeruet ad gloriã ſui nominis, & ad ſalutem Eccleſię quàm diutiſsimè incolumem: eiuſq; conſilia & negotia fortunet. Ex Magdeburgo, Anno Domini 1559, tertio Martij die: quo extructum eſt de integro templum Hieroſolymitanum poſt exilium Babylonicum, & abſolutum anno ſexto regni Darij, magna celebritate ſacrificiorum & lætitia populi dedicatum, eſt 1 Eſdr. 6. annis 515 ante Chriſtũ natum. Fuerat autem ædificatio à uicinis Samaritanis impedita, à ſecundo anno Cyri, ad ſecundum annum Darij ſedecim totos annos: quo exemplo Deus, uelut illuſtri & inſigni teſtimonio, ingentem ſuam miſericordiam erga ſuam Eccleſiam, & potentiam erga eius hoſtes declarauit, quòd non uelit eam in tanto odio diabolorum & furore aduerſariorum deleri, ſed uſque ad finem mundi magis magiſq; propagari.

CHRONICA INSIGNIS MONASTERII HIRSAVGIENSIS, ORDINIS S. BENEDICTI, PER IOANNEM TRITEMIVM ABBATEM SPANHEMENSEM EDITA.

ISTORIIS conscribendis ueteres incredibilem diligentiam adhibuêre, quibus Rempublicã non secus posse ornari crediderunt, quàm armis defendi. Quippe cùm historia sit quædam memoriæ conseruatrix, uirtutisq; exemplar, & prudentiæ comes: quę uel sola famam bonorum uirorum, qui sapientia, sanctitate ac fortitudine sese præstare cæteris conati sunt, sempiterna quadam celebritate facit immortalem. *Historiæ commẽdatio.*

Quis originẽ mundi, annorumq; supputationem, & illa quę interea facta sunt hodie nescientibus innotesceret? quis incarnationem, natiuitatem ex Virgine, doctrinam, miracula, passionem, mortemq; ac resurrectionẽ Iesu Christi saluatoris nostri æterniq; patris filij non credentibus persuaderet? aut quis passiones martyrum, conuersationes sanctorum, Troianorum excidium, in orbe latum imperiũ Romanorum, gesta diuersa regum & principum, cæteraq; uetustatis memoratu digna, quæ nobis innotuêre, scriptis ignorantibus panderet, uel etiam narrantibus data possibilitate crederet, si scriptores historiarum ante nos nulli extitissent? Sola igitur historia est, qua fit, ut qui longissimo temporis interuallo disiungimur à ueteribus, & eorum gestis interfuisse, & ijsdem uixisse temporibus uideamur. Nempe historia immortalitatem hominibus inter mortales confert, rempublicam exornat conseruatq;, & à multis periculis prudentia ueterum custodit, immunem fidem instruit, erigit spem, præmio æternitatis proposito, robur legibus addit: & cùm omnia quę sensus uel appetit, uel metuit nihil aliud, quoniam somniũ persuaserit, immortalitati animæ consulens, ad contemplationem diuinorum auidos reddit. *Demonstratio exempli.* *Historia absentes facit esse præsentes.*

Quanta uerò nobis utilitas proueniat lectione historiarum, nemo qui uel mediocriter sapit, nescire potest. Cognitio rerum gestarum ueterum si bonę fuerunt, nos ad imitationem uirtutum, ad sapientiam fortitudinemq; heroum docet & instruit. Si uerò malæ aut perperàm factæ, ne imitatores prauorum efficiamur, nos auisando cautos ac prudẽtes facit. Historia enim mortuorum, uiuum exemplar, mortaliumq; inextinguibile lumen, merita, uirtutes, laudesq; bonorum uirorum ea ratione nobis proponit, ut eorum incitati gloria, fama & immortalitate studeamus esse quod ipsi fuerunt: quatenus tale nos uirtutis & sanctitatis exemplum relinquamus posteris, quale susceperimus ab his, qui nos & tempore & uirtute præcesserunt. *Historiæ utilitas.* *Historia facit immortales.*

Cùm autem prauorum impiè facta, probra & meritas pœnas legentibus nobis ostendit, non ideo putemus hæc scripta quasi ad imitationem nobis proposita sint: sed potius auisari nos credamus, ne similia patrantes,

pares incidamus pœnas, quas illi dederunt. Adde, quòd prudentia per experientiam multarum rerum dũtaxat apprehendi à nobis potest, ad quam arte longa, uitaq; breui existenti, nulli facilior patet accessus, quàm illi qui ueritatis amore quotquot inuenerit historias transacti tẽporis solerti mentis indagatione percurrit.

Prudentia quid efficiat.

Blasius Abbas commendatur.

Quæ cùm ita sint, non uanitatis studio, sed diuino potius afflatum spiritu te crediderim optime Blasi, Hirsaugiẽsis monasterij insignis Abba, qui me tot importunis precibus, imò tot magnificis beneficijs hortari non cessas, ut historiam ipsius Cœnobij, cui fauente Deo præsides, ex schedis monimentisq; per te mihi oblatis, & ex diuersis nostrorum Chronicis, quarum ingens apud nos copia est, conscribere uelim, & ad posteritatis notitiã fratrumq; tuorum consolationem & tanti cœnobij honorem immortalem, in lucem edere non omittam.

Difficultas historiæ huius conscribendæ.

Res magna & admodũ difficilis est, mihi crede pater, seriem rerum gestarum cœnobij tui, à septuaginta annis supra sexcentos nimium turpiter neglectarum repetere, & in unum opus continuum, seruata ubiq; integritate ueritatis, ordinare.

Duo sunt præcepta historiæ, ueritas & ornatus.

Nam inter multa, quæ dantur historiam scribere uolentibus, præcepta, duo sunt potissimum custodienda. Alterum, ut in narratione ubiq; ueritas inuiolata permaneat: alterum, ut ipsa narrationis integritas aptissimè proprijs & concinnis uerbis exornata, sua uenustate alliciat intuentes. In primo quidem satis me facturum & posse & uelle, non abnuo: quippe quem & professio ipsa monachica, imò Christiana fides non permittit esse mendacem: sacra attestante scriptura, quæ dicit, Os quod mentitur, occidit animam. & amator ueritatis cùm sim, nulla me necessitas urget ad mentiendum. In secundo uerò non me polliceor obedientem futurum, nisi forte tepida sufficiat uoluntas, quæ mota ratione fraterna, nec satis uelit, nec si cupiat, multum possit. His enim quibus sum scripturus historiam, amatoribus simplicitatis morem gerere, & propter eorum utilitatem uolui, & propter meam rusticitatem, quod omnes iudicabunt, facilè potui.

Tria historiæ genera sunt.

Sunt autem tria historiarũ genera. Vnum, quod generale dicitur, cõplectens seriem rerum gestarum, totius orbis seu multarum prouinciarum, regum & principum: quo genere scribendi usi fuerunt Titus Liuius, Orosius, Eusebius Pamphili episcopus, Cornelius Tacitus, Cassiodorus, Frezculphus Episcopus, Vincentius Beluacensis, Marianus Scotus monachus Fuldensis, Martinus prædicator, Antoninus Archiepiscopus, Helinandus monachus, Rupertus monachus, Hugo Floriacensis monachus, Iohannes de Columna, Iacobus Philippi Bergomensis, Marcus Antonius Sabellicus Venetus, Harmãnus Schedel de monte Norico, & alij cõplures. Alterum, speciale, quod unus aut paucorum regnorum, prouinciarum seu gẽtis res gestas describit: quo genere usus est Iosephus & Egesippus Iudæi, Beda in gestis Anglorum, Gregorius Thuronensis Episcopus, Vuindichinus monachus Corbeiensis Saxo, Regino Prumiensis Abbas, Otto Frisingensis Episcopus, Marcus Antonius Sabellicus prefatus in historia Venetorũ, & multi alij, quorum incertus est numerus. Tertium uerò genus historiarum, topicum siue locale dicitur, quod unius ciuitatis familia seu loci narrat historiam. Hoc genere usi sunt Beda monachus, Sigebertus Gemblacensis monachus, Strabus Fuldensis, & complures alij, qui monasteriorum suorum historias conscripserunt. Hoc ipso quoq; scribendi genere ultimo pro Hirsaugiensium fratrum amore, historiam texere, nimia eorum charitate

Quo genere hic utatur.

tate impulsus statui. Cui etsi nitorem eloquentiæ adhibere nequeam, ueritatem tamen in omnibus, quantum ad conscientiam meam pertinet, me polliceor obseruaturũ. Eorum uerò quæ scripturus sum, testes complures adducere possum, ex quorũ historijs transumpta sunt, quorũ ista sunt nomina. Ex annalibus literis & priuilegijs prædicti monasterij Hirsaugiensis nomina & successiones abbatũ, cum eorundem rebus gestis accepi. Item multa ex diuersis autoribus, historijs, legendis sanctorum & epistolis consecutus sum. Auhores autem sunt Vuindichinus monachus in historia Saxonum, & alius qui historiam ipsam compleuit, Regino Prumiensis abbas in historia Metensium, Berno abbas Augiensis in historia Alemanorũ, Theodericus monachus in historia Treuirorum, Golscherus monachus in gestis eorundem, Marianus Scotus monachus Fuldensis in omnimoda historia Germanica, Ottho episcopus Frisingensis in historia sua, Andreas monachus S. Hemerani Ratisponensis in gestis Bauariæ ducum, Henricus de Erphordia in historia memorabilium, Gotfridus Viterbiensis in chronica sua Pantheon. Gotfridus monachus S. Pantaleonis in historia Colonien- sium, Ioannes de Hildens, item Carmelita in chronica sua, Rupertus ordinis Præmonstratensis in omnimoda historia sua, Hugo monachus Floriacensis, Iohannes monachus Castellensis in libro de uiris illustribus nostri ordinis, Eneruinus monachus Segenburgensis in chronica sua, Bernardus monachus Corbeyensis in sua historia Saxonum, & Bertrandus monachus in historia Hirsfeldensium. Multa quoq; ex alijs diuersis historijs Bauarorum, Sueuorum, Moguntinensium, Spirensium, & ex gestis comitum Palatinorum Rheni, per quendam monachum Lauriſſensis cœnobij descriptis, sparsim hinc inde non sine magno labore inserui, quæ mihi ad rationem historiæ pertinere uidebantur. Denicq; multa per digressum sparsim in Germania facta historiæ nostræ placuit inserere: quo non modò Hirsaugiensibus, uerùm etiam quibuscunq; ipsam legentibus animi conferat uoluptatẽ. Idipsum penè omnes ante me feciſſe inuenio, qui monasteriorum suorum historiam, abbatumq; successiones, aut res gestas literis commendarunt. Erit forsitan tempus, quo hoc opus nostrum, non in unius cœnobij angustia latere queat, sed hominum studio (ne dicam curiositate) tandem extractum in plurimorum manus perueniat examinandum. Vt ergo uacuum nusquam progrediatur, nulliq; fiat oneroſum memorabilioribus illud clausulis rerum in Germania gestarum, exornare moderamine certo uolui. Quatenus & uarietas rerum iucunda sit legentibus, & prolixitas nulli fiat oneroſa.

Ex quibus sumat quæ dicit.

FVNDATIO MONASTERII HIRSAVGIENSIS FACTA PER Erlafridum Comitem & Nottingum filium eius episcopum Vercellensem, anno dominicæ incarnationis 830.

SCripturus auxiliante Deo historiam insignis monasterij Hirsaugiensis, operæprecium arbitratus sum, ab eius prima fundatione exordium sumere: & quæ causa mouerit ipsos fundatores, ut hanc rem aggrederentur, demonstrare. Erat eo tempore quo Ludouicus primus Romanorum gubernabat imperium, Erlafridus comes de Calue, uir diues & potens apud Imperatorem, qui habebat filium Nottingum nomine, uirum in omni doctrina scripturarum eruditum: qui propter scientiam literarum ac uitæ honestatem, sub Carolo Magno imperatore, patre Ludouici, episcopatum Vercellensis ecclesiæ fuerat consequutus. Is postea quàm ecclesiam suam aliquandiu secundum Canonicas sanctiones probè rexisset, dulcem uisendi patriã cupidinem incidit: ad quam, ne uacuus remeasse uideretur, cogitare cœpit, quid muneris præcipui secum adduceret, quo eam faceret clariorem. Impetrauerat sanè non longè antea maximis precibus corporis sanctissimi præsulis Redicianorum Aurelij Armenij reliquias, iaspide & auro pretiosiores, quas ad ecclesiã suam Vercellensem deferens, in mausoleo pulcherrimo quod præparauerat, collocauit. Itaq; uisurus patriam dulcesq; genitores, hunc thesaurum inferre Germanis cùm deliberasset, inter spem metumq; fluctuans animo, ne forte illatio hæc aut sancto displiceret Aurelio, aut si à populo Vercellensis ecclesię perciperetur, à suo cogeretur resilire proposito, rem omnem diuino consilio terminandam commisit. Vnde tota mente conuersus ad Deum, ac iuxta sepulchrum sancti noctem ducturus insomnem, prouolutus in terram, ipsum Aurelium diuum Christi amicum ardenti compellabat desiderio cum lachrymis, dicens: Sancte pater, Aureli decus meum, unicumq; post Deum animæ præsidium meæ, tibi expando desiderium famuli tui, quod Deo coniunctus proculdubio nescire non potes: rogo te per diuinum amorem, qui te mihi uenerabilem, ecclesiæ celebrem, ægris medicum, unumq; cum Deo sanctum & immortalem effecit, ne me diutius in hoc ambiguo fluctuare permittas, sed exaudi me famulum tibi prostratum, & doce me ut sciam quid agere debeam secundum Dei tuamq; uoluntatem. Cumq; orans diutius in lachrymis humiq; iacens perseueraret, fatigatus oratione protractuq; uigiliarum paulisper obdormiuit. Cui dormienti mox diuus Aurelius pontificalibus indutus splendidior sole astitit, Nottingumq; compellans ex nomine dixit: Salus tecum frater Nottinge, surge, ne fleueris, ad hoc ueni ut pergam tecum in Germaniam, plures ibi Christo adductorus populos iam corpore mortuus, quàm si adhuc uiuus inter gentes prædicans miraculis coruscarem. Quò cùm ueneris, ibi monasterium seruorum Dei constitues, ubi cæcum nobis obuium subitò conspexeris illuminatum. Quibus dictis euanuit. At uerò Nottingus uenerandus episcopus de somno consurgens, lætus mox in ipsa nocte sarcophagum clam apertuit, ipsasq; reliquias sacratissimi præsulis Aurelij in domum episcopij sui occultè deportauit, mausoleum diligentissimè recluſum multo tempore Vercellenses delusit, hospitem se habere putantes, quem non habebant. At

Erlafridus comes in Calue.

Nottingus episcopus Vercellis filius eius.

Aurelius Vercellas transfertur à Mediolano.

Propositum Nottingi episcopi.

Oratio Nottingi ad S. Aurelium.

Aurelius apparuit Nottingo.

Vercellenses delusi sunt.

At uerò Nottingus episcopus, paratis omnibus quæ ad rationem itineris pertinere uidebantur, ex familiaribus suis fideliores quosdam in comites tantæ peregrinationis assumpsit, imponensq; iumento sarcinulam sacras Aurelij reliquias continentem, itineris duce optimo comitatus propositam uiam ingreditur.

Nottingus in Germaniam proficiscitur.

Quumq; Germaniam feliciter ingressus, post aliquot dies patriam intraret suam, magna suorum lætitia exceptus est: & quantum inferret regioni thesaurum, absens scriptis, præsens uerbis & operis exhibitione, patri cæterisq; omnibus terræ incolis demonstrauit. Verùm quum non esset in promptu locus munere benedictionis consecratus, tanto hospite dignus, nolentesq; tam uenerabiles reliquias ultra triduum commorari inter homines peccatores, communi deliberare consilio cœperunt, ubi habitaculum Christi confessori pararent. Erat eo tempore non procul à castello comitis Erlafridi capella in honorem S. Nazarij consecrata, quæ nomen monti, in qua sita fuerat, indidit usq; in præsentem diem. Placuit itaq; omnibus, qui consilio intererant, corpus sancti patris Aurelij in eam reponere, donec de conuenientiori loco prouideretur. Postera die mane consurgentes Nottingus episcopus cum familiaribus suis & Erlafridus pater cum altero filio fratre pontificis Ermefrido, coniunctis quàm plurimis ex nobilioribus & plebeis, quos comes ob honorem tantorum hospitum fecerat esse præsentes, dispositisq; necessarijs pro reuerentia sancti, corpus sacrum per decliuum montis circumgyrando ad præfatam diui Nazarij capellam ferre cœperunt. Venientes autem in eum locum, ubi hodie monasterium sancti Aurelij constructum est, ecce cæcus quidam in medio turbæ sacris reliquijs obuius, clamare cœpit uoce magna dicens, Illumina me sanctissime cultor Dei Aureli, precibus tuis, quemadmodum pollicitus es. Ad quem Episcopus dixit: Vbi sanctus Aurelius promisit se te illuminaturũ? Qui ait, Domine hac nocte dormienti mihi, in angustia mentis meæ sanctus iste apparuit dicens, Cras in nomine Iesu Christi illuminaberis. Et dixi: Domine, quis es tu? Ego sum (inquit) Aurelius episcopus, nouus hospes in Germania, quem filius domini tui comitis Erlafridi pridem adduxit. His dictis iterum clamauit: Sancte Aureli, adiuua me, ut uideam te. Statimq; aperti sunt oculi eius, & uidit perfectè. Omnes autem qui aderant, uiso tam insolito miraculo magnificabant Deum dicentes: Laus tibi domine Iesu Christe, fili Dei uiui. Dixitq; unusquisq; ad cohærentem lateri suo: O quàm magnus est iste sanctus, qui etiam cæcos illuminare potest. Nottingus uerò episcopus dixit Erlafrido patri: Hunc pater locum sanctus Aurelius in mansionem elegit: concitatoq; gradu montem ascendentes, pontifex immolato redemptionis nostræ sacrificio, reliquias sacras ad locum præparatum reposuit. Deinde post dies paucos Nottingus episcopus exposuit Erlafrido patri & Ermefrido fratri uotum, quod dudum sancto Aurelio hortante in somnis mente conceperat, monens, orans & obtestans eos, quatenus ob amorem omnipotentis Dei, in honore beati Petri principis Apostolorum & sancti Aurelij episcopi monasterium seruorum Dei construerent, in eo loco, ubi cæcus fuerat illuminatus, promisitq; se pro uiribus suis huic negocio non defuturum. Et facilè quidem persuasit, non modò suis exhortationibus, sed uel maximè consideratione miraculi quod uiderunt. Erat enim pater alioquin deuotus, timens Deum, & ministrans pauperibus, qui iamdudum terrenis cœlestia præposuerat: & ob id nihil hæsitans, se cuncta facturum unà cum Ermefrido filio, sine mora episcopo promisit. Igitur Nottingo pontifice ad ecclesiam suam Vercel-

Capella S. Nazarij martyris.

Nottingus episcopus Vercel. Erlafridus. Ermefridus frater episcopi.

Cæcus obuius illuminatur in præsentia populi.

Aurelius apparuit cæco,

Reliquiæ in capellam ponũtur.

Nottingus Vercellas reuertitur.

lensem post duos menses reuerso. Erlafridus comes promissionis non immemor suæ, monasteriũ sancto Aurelio in loco præmisso ędificare cœpit: & eodem anno, quo sacratissima eius pignora per filium fuerunt allata, inchoauit: qui fuit ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimus tricesimus annus, Ludouici imperatoris primi septimus, à transitu sanctissimi patris nostri ducentesimus atq; tricesimus primus, quod celeri perfectione in septem annis feliciter consummauit. Copiam siquidem tam lapidum quàm lignorum ingentem terra illa profert, ita ut non sit opus illa aliunde quemadmodum nobiscum adduci. Interea dum hæc agerentur Nottingus reuerendus antistes, ut tam sancti operis se faceret participem, magnum pondus auri argentiq; misit ad patrem, quo non solùm in cœpti operis iuuaretur intentio, uerùm & monachis inibi coadiuuandis de uitæ necessarijs ad seruiendum Deo liberius prouideretur. Misit etiam cruces aureas argenteasq; & calices in ministerium diuini cultus, libros quoque & diuersa ornamenta ad decorem domus Domini, quæ omnia ad hæc nouerat esse necessaria. Erlafridus autem cœpto perstabat in opere, necessarium iudicans consummationis gratia festinare, ne si (quod non uidebatur impossibile) ipse præuentus morte decederet, opus imperfectum aut tardius perficeretur, aut intermitteretur penitus. Nã & si Ermefridus filius cooperator patri in hoc opere sancto extitit, non tamen propter iuuenilem ætatem tantus amoris diuini zelus in ipso ardere uidebatur, quantum tale negocium requiebat. Anno igitur septimo postquàm cœptum est monasterium Hirsaugiense construi, perfectum est, qui fuerat à natiuitate Domini 837. indictione 15. per indefessam Erlafridi comitis diligentiam, qui nullis parcebat impensis, ut hoc perficeret quod mente conceperat. Erat autem ecclesia satis pulchra more antiquorum sine columnarum sustentatione fabricata, ampla, & superius ligneo tabulatu cooperta, quatuor altaribus intus ornata. Porrò dispositio claustri imitatione ueterum, ampla quidem, sed simplicioris structuræ fuerat, ligneo tabulatu nihilominus desuper operta, & talis quæ non ad fastum, sed ad deuotionem monasticam satis uidebatur idonea. Cætera monachorum habitacula, per gyrum claustri disposita, quantum ad consuetudinem istius temporis attinebat, satis pulchra & ordinata fuerunt: quanquam si nostri monachi hodie similibus includerentur cellulis, se mancipatos uinculis & tenebris clamitarent. Huius rationem dabimus. Veteres olim monachi cellas quidem, ecclesias & alias mansiones humiles habebant & tenebrosas, sed eorum corda erant lucida ualde in amore Dei omnipotentis, & in scientia diuinarum scripturarum. Nostri autem ecclesias, cellas, domosq; & omnes mansiones iam lucidissimas fabricant, sed corda eorum uicijs & desidia plena, tenebrosa sunt: quoniam nec Deum sicut debuerant, diligunt, nec lectionibus scripturarum animum intendunt. Ita quoq; quum calices olim essent cuprei, sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei sacerdotes. Hoc uerò monasterium ab Erlafrido constructum in eo loco fuerat, ubi & cæcum illuminatum diximus, & ipse propter uenationes suas domum saltus habebat. Quod tamen post annos fermè ducentos triginta, quatuor (ut in sequentibus suo loco loco dicemus) ab Adelberto comite dirutum, & in eam formam qua hodie cernitur, extitit reformatum. Prioris enim monasterij hodie nullum penitus manet uestigium, quamuis utriusque locus sit unus.

Hirsaugia fundari cœpit.

Munera Nottingi transmissa.

Aureas cruces, calices, libros & ornamenta.

Monasterij Hirsaugensis perfectio.

Quando

QVANDO ET VNDE PRIMI MONAchi ad Hirſaugiam fuerint introducti, & quis primus eorum abbas fuerit conſtitutus.

POſtquàm Erlafridus nobiliſſimus comes conſummato tam inſigni opere, propoſitum ſuum ad effectum, non ſine maximis impenſis perduxerat, moræ impatiens, quippe qui nihil plus ſe optare diceret quàm illum uiuere diem, in quo choros monachorum in ſuo prædiolo collaudantes Deum cernere potuiſſet. Cœpit anxia mente reuoluere, unde in nouũ cœnobium à ſe glorioſe fundatum, ueteris conuerſationis monachos, ad regulam ſanctiſſimi patris Benedicti religioſe inſtitutos poſſet acquirere, qui & ipſi eſſent in conuerſando ſanctiſſimi, & idonei in idem propoſitum, uenturos etiam alios informare. Viguit eo tempore in monaſterio Fuldenſi maxima religio monachorum ſub regimine Rabani Mauri abbatis, quæ ſe per totam Europam fama præuolante diffuderat in ora omnium, eratq; laus & memoria Fuldenſium monachorum apud imperatores, Reges & Principes in magno precio, nõ ſolùm propter ſanctitatem uitæ, ſed etiam propter incomparabilem ſcientiam ſcripturarum, qua Fuldenſes monachi eo tempore præ cæteris multis dicebantur eruditi. Vnde multi ex eis, in diuerſis eccleſiis ad apicem pontificatus fuerunt aſſumpti. Ad hunc igitur Rabanum abbatem Fuldenſem Erlafridus habito ſociorum conſilio legatos miſit, mandatis Otgarij Moguntinenſis eo tempore archiepiſcopi adiunctis, poſtulans ſibi concedi quindecim monachos & abbatem, monaſterio ſuo quod ædificauerat inſerendos: promiſitq; ſe facturum omnia, quæcunque illorum iudicio ad monaſticæ inſtitutionis utilitatem oportuna uiderentur. Erant eo tempore in cœnobio Fuldenſi ducenti & ſeptuaginta monachi uiri religioſi, & pro magna parte in ſacris Scripturis doctiſſimi. Hos ergo Rabanus audito nuncio Comitis, conuocans in unum, mandatum Otgarij archiepiſcopi, ac preces Erlafridi coram eis expoſuit: & quid ſentirent ipſi in hoc negocio ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti requiſiuit. Qui unanimi aſſenſu concluſerunt, tam ſanctum Comitis deſiderium non eſſe ſpernendum, quod & placitum nullus ambigeret omnipotenti Deo, & in ſalutem multorum ſperaretur eſſe futurum. Elegerunt ergo ad hanc prouinciam ſubeundam quindecim fratres, quibus præfecerunt abbatem Lindbertum uenerabilem ſenem, qui fuerat frater Bunonis abbatis Hirſfeldenſis, uir nobilis ſecundum ſeculum, ſed multo nobilior ſecũdum Deum. Anno igitur Domini 838. indictione prima, Lindbertus abbas cum quindecim monachis uenit in Hirſaugiam, miſſus per Rabanum Fuldenſem abbatem. Comes uerò deuotiſſimus Erlafridus abbatem ipſum & monachos ſibi deſtinatos cum ingenti exultatione ſuſcipiens, ad nouum monaſterium lætabundus introduxit, eiſq; de uitæ neceſſarijs copioſe præuidit, & omnia quæ in mente diſpoſuerat, cum eorũ conſilio deinceps pertractabat. Eo tempore corpus ſancti Aurelij adhuc ſeruabatur in capella beati Nazarij martyris, eccleſia monaſterij nondum conſecrata. Igitur poſt paucos menſes, ut omnia deſideratum conſequerentur effectum, comes Erlafridus ad curiam imperialem apud Francfordiam cum aliſs principibus multis euocatus, terminatisq; cauſis imperij, pro quibus conuocatio principum indicta fuerat, Otgarium Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopum, qui tum præſens aderat cum multis aliſs epiſcopis, ad conſecrandum nouum monaſterium rogauit, inuitauit & obtinuit. Quemadmodum uerò iſta conſecratio facta ſit, conſequenter eſt dicendum.

Religio monachorum magna Fulda uiguit.

Rabanus Maurus abbas.

Erlafridus nuncios mittit ad Fuldam.

Monachi Fuldenſes.

Conſultatio monachorum Fuldenſium.

Lintbertus abbas cum monachis mittitur.

Fratres ueniunt in Hirſaugiam.

Corpus S. Aurelij.

Conuentus principum apud Francfordiam.

QVANDO, PER QVEM, ET QVIbus præsentibus, facta sit dedicatio & consecratio monasterij Hirsaugiensis primi.

Conuentus principum in Spira.

Ecclesia monasterium Hirsau. dedicantur.

Episcopi qui præsentes fuerunt.

Abbates & duces præsentes.

Corpus S. aurelij in monasteriũ transfertur.

Corpus S. Aurelij absc̃ditur.

Lintbertus fit abbas in Hirsaugia.

CVm eo tempore inter Ludouicum Imperatorem & filios eius grauis propter imperium ageretur dissensio, contigit eam conuocationem principum, ad quam Erlafridum uocatum diximus à Franckfordia, transferri ad ciuitatem Nemetensem, quam Spiram usitato uocabulo nuncupamus: quæ quum non procul ab Hirsaugia distet, quatenus cum maiore solennitate nouiter fundati cœnobij dedicatio fieret, cautam & oportunitatem comiti Christianissimo dedit. Conuenerant enim multi episcopi, abbates & principes, ad Imperialem synodum conuocati, è quibus complures inuitante Erlafrido comite, dedicationis officio interfuerunt. Anno igitur Domini 838. indictione prima, mense uerò Septembri, Otgarius reuerendissimus Moguntinensis ecclesiæ episcopus, Erlafrido Comite & eius filio Ermefrido postulantibus, monasterium Hirsaugiense consecrauit sub honore principis Apostolorum Petri & sancti Aurelij episcopi, in præsentia multorum principum, episcoporum & Abbatum, qui curiam Imperatoris eo tempore sequebantur. Aderat ibi præsens Hildeboldus archiepiscopus Colonienſis, Vuillericus episcopus Bremensis in Saxonia, Ebo episcopus Hildeshemensis, Thiagrius episcopus Haluerstatensis, Rabanus Maurus abbas Fuldensis, Benno abbas Hirsfeldensis frater Lindberti abbatis huius primi Hirsaugiensis, Hildeuinus abbas sancti Dionysij sacri palatij archicapellanus, Henricus dux, Bernhardus dux, Bruno dux, Ludolphus filius eius, Erlafridus comes fundator monasterij, Ermefridus filius eius, Ortrungus comes, Adelhardus comes, & alij complures, quorum nomina cum præscriptis in libro gestorum Otgarij episcopi non sunt imposita, seu forsitan ex incuria scriptorum omissa. Cõsecratione autẽ Ecclesiæ solenniter (ut moris erat) peracta, Otgarius archiepiscopus unà cũ cęteris episcopis, abbatibus & principibus corpus sanctissimi præsulis Aurelij de capella sancti Nazarij, cũ magna deuotione allatum, summo altari honorificè inclusit, per cuius meritum multa miracula fiebant. Sed cùm post annos quinquagintatres sub Arnolfo Imperatore Nortmanni deuastarent Vuormatiam, abbas Hardradus metuens, ne tam sanctæ reliquiæ quauis fraude aut uiolentia in manus deuenirent exterorum, accedente ad hoc fratrum consilio, testudinem fecit in ecclesia subterraneam, in qua corpus precioſi Christi confessoris Aurelij in sarcophago lapideo reposuit, cum inscriptione nominis & dignitatis, ipsamq; cameram ita rursus cooperuit humo, ut nemo deinceps potuerit suspicari aliquid ibi esse occultum. Mansit autem hic tantus reliquiarum thesaurus ita sub terra reconditus per annos fermè centum & septuaginta, usq; ad tempora comitis Adelberti, qui sub Henrico Imperatore quarto renouauit Hirsaugiam: ita ut penè in obliuionem ductus, sola fama à proauis delata in nepotes, corpus sancti Aurelij quiescere in monasterio Hirsaugiensi prædicauerit. Et de hoc latius suo loco dicemus. Sacratissimo itaq; Aurelij corpore per Otgarium archiepiscopum summo altari, ut præmisimus, cum maxima reuerentia incluso, Lintbertus baculum pastoralis curæ, comite Erlafrido & monachis petentibus, ab eodem Archiepiscopo in conspectu omnium suscepit. Deinde, accedens ad altare Comes Erlafridus cum filio, coram omnibus qui aderant, tradidit omnipotenti Deo, eiusq; sanctis Petro Apostolo & Aurelio pontifici

tificí monaſterium ipſum quod conſtruxerat, cum uiculis ſyluis, paſcuis, aquis, aquarumq; decurſibus, agrisq; & pratis circumadiacentibus, & omnibus uiribus & prouentibus, quos illi aſsignauerat ſecundum tenorem eulogij, quòd ſuper altare poſuerat, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ catholicæ, in quo præter generalem donationem totius nemoris, terræ ac uiculorum in circuitu, etiam iſta ſpecialiter continebantur expreſſa. Eccleſia in Stamheim cum magna parte eiuſdem uillæ, cum uiculis ad eam pertinentibus. Eccleſia quoq; in Deckenpfrum cum omnibus quæ ibidem habuit. Dedit & in Gilltein duodecim hubas. In Meuchingen duodecim hubas & eccleſiam. In Muechlingen prædium bonum. In Toffingen eccleſiam. Et hæc ſunt nomina uillarum eulogio inſerta, quæ ſancto Aurelio eadem hora tradidit: Lutzelhart, Altburg, Luzenhart, Ebersbuel, Kallenbach, Kugelbach, Nagalthart, Ottenbrumen, Hugeſteten, Gumprechſt, Vuilar, Altiburan uillam dimidiam, & alia multa prædia & bona, quæ in libro donationum fuerunt exarata. Hanc donationem ſolenniter factam, Otgarius Archiepiſcopus præfatus, uice Apoſtolici domini Gregorij papæ quarti, & pijſsimi Imperatoris Ludouici primi, banno perpetuæ ſtabilitatis communiuit, ipſumq; monaſterium cum omnibus deuotationibus factis, & in futurum ritè faciendis, tradidit in manus præfati Lintberti abbatis, & ſucceſſorum eius canonicè ſecundum regulam ſanctiſsimi patris noſtri Benedicti conſtituendorum, in perpetuum poſsidendum. Ea uidelicet conditione, quòd uita monaſtica iuxta normam præfati patris cunctis diebus in eo uigoroſa permaneat: & quoties monachos orbari ſpirituali paſtore contigerit, alium uel ex ſe, uel ex alio eiuſdem ordinis monaſterio idoneum, ſine contradictione alicuius, in locum defuncti patris, eligendi liberam habeant poteſtatem. Conſtituit autem præfatus archiepiſcopus aduocatum Hirſaugienſis monaſterij ipſum comitem Erlafridum, ſub ea uidelicet conditione, ut mortuo patre, filius in aduocatione non ſuccedat, niſi fuerit ad eam per abbatem & monachos, qui pro tempore fuerint, libera & ſpontanea eorum uoluntate aſſumptus. Verebatur enim deuotiſsimus comes, ne monaſterium poſt mortem ſuam per filium ſiue nepotes iniuriam aut uiolentiam aliquam pateretur (quod hodie apud multos fieri cernimus) ſi aduocatia hæreditario iure deuolueretur ad poſteros. Idcirco ſtatuit, in abbatis uoluntate pendere ſuo monaſterio quem uoluerit idoneum habere aduocatum. Et hæc libertas, multis per ſucceſſum temporis confirmata priuilegijs, tam Apoſtolicis quàm imperialibus, uſq; in præſentem diem, in Hirſaugienſi cœnobio inuiolata perſeuerat. Eodem quoq; anno hæc dotatio & priuilegiata traditio facta per comitem Erlafridum, ab Imperatore Ludouico pijſsimo confirmata eſt. Peractis enim omnibus, quæ ad ſolenne dedicationis officium pertinebant, ſingulisq; ad ſua reuerſus, comes Erlafridus Lintberto abbate ſecum aſſumpto, unà cum Otgario uenerabili archiepiſcopo & quibuſdam alijs, ad Imperatorem Ludouicum in ciuitate Nemetenſi, cum filijs, eo tempore (ſicut diximus) curiam tenentem properauit, & lecto coram eo donationis eulogio perpetuam ab eo omnium confirmationem impetrauit. Nottingus autem Vercellenſis epiſcopus, qui fundationis Hirſaugienſis monaſterij primus author fuit, multa pro decore domus domini miſerat, cruces aureas & argẽteas, calices, libros, & uaria diuini miniſterij ornamẽta, quibus præfuit monaſterio Lintbertus abbas primus calamum directurí, uitam ſan-

Donatio monaſterij prima facta per comitem.

Nomina uillarũ quas dedit.

Confirmatio donationis.

Conceſsio liberæ electionis.

Conſtitutio aduocati.

Libertas huius monaſterij.

Confirmatio imperatoris.

Nottingus epiſcopus.

tam ſan-

tam sanctissimi præsulis Aurelij, qui omnium istorum causa fuit, sub breui compendio duximus præmittendam, ut quicunq; ista lecturi sunt, cuius meriti uir fuerit apud Deũ, intelligãt. Et ne prolixiores inueniamur quàm ratio huius operis expostulat, ita conuersationis eius historiam ueterem nobis oblatam percurrimus, ut uerborum quidem plurimum, sententiarum uerò aut nihil aut parum obmitteremus. Natus igitur in Armenia beatus Aurelius ex parentibus Christianis atq; nobilissimis, ubi primùm per ætatem licuit, literis traditus fuit. Qui prouidentia diuina instructus, breui non mediocriter in omni scripturarum eruditione proficiens, uniuersa quæ uel discere uel scire potuit in exercitium diuini conuertit amoris, noctes diesq; meditator diuinæ legis existens, animum à terrenis penitus cœpit auertere, & in supernorum contemplationem dulciter eleuare. Crescentibus annis omnibus, exornatus uirtutibus & sanctitate præcipua fulgebat, norma & exemplar Christianæ conuersationis cum uniuersorum admiratione factus: utpote qui ætate quidem iuuenis, moribus & sapientia multis senibus senior apparebat. Vnde per omnes ecclesiastici ordinis gradus ad pontificatus apicẽ in ciuitate Redicíana maximo populi non minus quàm cleri applausu, quamuis renitens, ascendere meruit: in quo constitutus, honore maioribus quàm hactenus uirtutibus clarior effulsit. Formam se gregis dominici irreprehensibilem exhibuit, & non minus exemplo quàm sermone populum ad obseruantiam mandatorum Dei concitauit. Erat pater pauperum, & pius consolator uiduarum: qui quicquid habere potuit, totum in usus egentium ministrauit. Tam sanctæ irreprehensibilis conuersationis extitit, ut nemo fuerit illo tempore in Armenia, qui Aurelium episcopum Dei famulum cum laudis præconio non timeret. Omnis diœcesis Redicianæ uiculos circuire monendo & prædicando sua sanctissima in persona solebat, cunctis ministrans uerbum salutis. Erudiebat inscios, confortabat pusillanimes, deiectos erigebat, bonos & humiles hortabatur, quatenus in melius proficerent, desides pungebat, superbos & inquietos ad pœnitentiam reuocabat. Interea dum his sanctis operibus instaret, contigit beatum Dionysium Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopum ab Arrianis in eorum blasphemias subscribere nolentem, imperatorum iussu in Armeniam exilio relegari, in eam uidelicet ciuitatem Redicianam, cui sanctus Aurelius præerat episcopus.

Vita S. Aurelij episcopi.

Verus episcopus opere & sermone Aurel. fuit.

Dionysius Mediolanensis episcopus mittitur in exilium in Armeniam.

Hæc autem relegatio sanctissimi uiri Dionysij facta est ab impijs Arrianæ factionis episcopis sub Constantino, Constantio & Constante Imperatoribus, anno Domini nostri Iesu Christi 361. Liberio papa Romanæ ecclesiæ præsidente, qui & ipse eodem anno in exilium mittitur. At uerò sanctus Aurelius uenientem beatum Dionysium in ciuitatem suam Redicianam, ut uerum Christi discipulum cum ingenti lætitia suscepit, & cognitis causis sui aduentus iterum atque iterum complexans uirum, & cùm lachrymans eum cõsolaretur audiuit, Lachrymas frater compesce, Domini est terra & plenitudo eius, omnisq; orbis Christiano patria est. Maxima Dionysius episcopus à beato Aurelio reuerentia susceptus, nec minore humanitate hospitalitatis & munificentia ab eo procuratus, in eadem ciuitate usque ad mortem, exilio relegatus permansit. Mutuæ igitur conuersationis introducta consuetudine, magna inter eos amicitia & familiaritas intercessit, quæ tunc cœpit in tempore & iam manet & perficitur in æternitate. Tanta uerò amborum sanctitas fuit, ut totam Armeniam fama eorum trãscurreret, & omnes homines in admirationem pertraheret. Confluc-

Maxima inter eos charitas.

Virtutes & miracula in Christi nomine facta.

Confluebant infirmi ad eos & curabantur à languoribus inueteratis, obsessi quoq; à dæmonibus ipsis orantibus sanctis liberabantur. Tanta siquidem miracula omnipotens Deus per hos seruos suos operari dignatus est, ut Armeniam totam uirtute & doctrina eorum ad cultum sui misericors pater conuerterit. Sanctus denicq; Aurelius doctrina & prædicatione sua fideles quosq; diligentissimè præmonebat, Arrianæ pestem hæreseos fugere, & in fide sanctæ Trinitatis cum ecclesia sanctorum permanere. Quamuis autem beatus Dionysius sub custodia teneretur, sicut relegati seruari eo tempore solebant, patuit nihilominus ad eum quandocunq; uolebat sancto Aurelio accessus, tantaq; sibi inuicem dilectione coniuncti sunt, ut simul & cohabitare uiui & consepeliri mortui condixissent. Verùm post aliquot annos cùm felix Dionysius mortem sibi instantem cerneret, beatum Aurelium his uerbis alloquitur, dicens: Scio frater charissime, finem mihi adesse in hoc mundo uiuendi, tempusq; resolutionis meæ iam instat, cursum consummaui, fidem seruaui, reliquum in præsenti seculo est unum quod à te peto, ut cùm mortuus fuero, quàm primùm potes, corpus meum ad ecclesiam meam Mediolanensem referas, ut quæ me uiuum habere non potuit, mortuum saltem habere mereatur. Neq; longi itineris incommodo terrearis, Dominus erit tecum, merces tua magna nimis. Cui S. Aurelius, nimia eius dilectione & amore deuinctus consensit, seq; rogata facturum promisit. Itaq; sanctus Christi confessor, imò & martyr Dionysius consummato uiuendi ordine moritur octauo calendas Iunij anno domini 379. Sunt qui scribunt eum relegatum in Cappadociam, ibiq; mortuum, & eius reliquias per S. Basilium episcopum Mediolanum ad diuum Ambrosium fuisse remissas. Sed hæc opinionum diuersitas, apud eos qui nouerũt historias, facile potest concordari. Sanctus itaq; Aurelius uirtutum & miraculorum gloria insignis, tum ut laudes hominum ex his nascentes declinaret, tum ut defuncto satisfaceret amico. Post paucos amos reliquias beati Dionysij arte desiccatas naui imposuit, & ponto feliciter transmisso, Mediolanensibus muris post longi spacium itineris, S. Ambrosio episcopo cum omni clero & populo in eius occursum extra urbem properante gloriosus inuexit. Quanta exultatione omnium sacrum cadauer fuerit exceptum, nemo facilè dixerit, quippe quod omnes ut cœlo remissum ducebant reuerentia dignum. Diuus autem Aurelius (ut breuior sim) peracto pietatis officio, cùm ad suam redire cogitaret ecclesiam, hortante Ambrosio, cui contradicere nefas ducebat, remansit, & Mediolanenses non minus quàm proprius pontifex uerbo & exemplo ad amorem cœlestis patriæ docere & inflammare curauit. Cumq; in orationibus quotidianis suam peregrinationem Domino dirigendam commendaret, post reuolutionem anni quo Mediolanum uenerat, apparuit ei sanctus Dionysius dicens, Exauditæ sunt orationes tuæ apud Deum frater Aureli, ecce Domino te ad æternæ felicitatis gaudia uocante morieris, & iuxta corpusculi mei sacellum optatam recipies sepulturam. Confestim febris inuasit S. Aurelium, qui dispositio testamento ualedicens fratribus, inter manus diui Ambrosij episcopi Mediolanensis commendatum, Domino spiritum emisit octauo calendas Iunij, eodem uidelicet die, quo & sanctus Dionysius ante triẽnium in Armenia discesserat, anno Domini trecentesimo octuagesimotertio, Gratiano cum fratre Valentiniano imperante. Sepultus uerò est in proprio sarcophago ad latus S. Dionysij in Ecclesia Mediolanensi. Cuius exequias beatissimus pontifex Ambrosius cum multis lachrymis prosecutus, illum sermonem insignem fecit ad populum, qui incipit, Amisimus fratrem & pastorem

S. Dionysius in custodia seruatur.

Dionysii uerba ad S. Aurel.

Dionysius moritur.

Aurelius in Italiã proficiscitur.

Corpus Dionysij Mediolanum introducitur.

Ambrosius detinet Aurelium.

Dionysius apparet Aurelio.

Aurelius moritur.

Ambrosius oratio nem facit in depositione Aurelij.

storem dulcissimum,imò præmissimus aduocatum:in quo laudes & præconia ipsius sancti præsulis Aurelij, magnis eloquentiæ uiribus effert in cœlum. Manſit itaque corpus S. Aurelij ibidem sepultum multis clarescens miraculis,à tempore imperij Gratiani usq; ad imperium Caroli Imperatoris Magni,per annos fermè 437.quousq; Nottingus Vercellensis episcopus magnis illud precibus ab Archiepiscopo Mediolanense impetratum, anno quinto Ludouici Imperatoris primi,ad suam ecclesiam transtulisset. Quod non longè postea sub eodem Ludouico,in Germaniã patriam suam euectum(sicut prædiximus in Hirsaugiense)monasterium collocauit,ubi usq; in præsentem diem meritis eius omnipotens Deus multas uirtutes & gna operatur.

Durat sepultus Mediolani annis 437.

Aurelius trãsfertur Hirsaugiam.

DE LINTBERTO, PRIMO HVIVS *monasterij abbate,qui præfuit annis XVI. & de conuersatione eius,gestisq; illius temporis.*

ANno itaq; Domini 838.sub Ludouico Imperatore pijssimo,Lintbertus monachus Fuldensis,primus huius monasterij abbas,constitutus electione fratrum,qui cum eo uenerant de Cœnobij Fuldensis gremio, per Otgarium reuerendissimum Moguntinæ ecclesiæ archiepiscopum baculo pastorali donatus est,& præfuit regimini huius Cœnobij annis sedecim. Natus erat parentibus non infimis,secundum seculi dignitatem,ex Sueuia,frater Bunonis abbatis Hirsfeldensis,qui & ipse monachus sancti Bonifacij,sub abbate Baugolfo multis annis extitit. Porrò Lintbertus ab infantia deuotus Deo,monachus factus est in cœnobio Fuldensi,anno ætatis suæ octauodecimo, sub præfato abbate Baugolfo,qui sancto Sturmoni successerat,& per incrementum ætatis tam sub ipso Baugolfo,quàm Egilone & Rabano successoribus,moribus sanctitatis, & scientia eruditionis multum profecit. Itaq; monachum induit anno Domini 796.indictione quarta. Ad Hirsaugiam uerò missus Abbatiam suscepit,anno domini (sicut prædiximus)838.ætatis suæ 60. conuersionis uerò quadragesimoscundo,& rexit annis 16. Erat autem uir multum reuerendus,regibus ac principibus notus & familiaris:qui semper ex eo,quo monasterium ingressus est,non solùm irreprehensibiliter uixit,sed quod amplioris censetur uitutis,tantæ sanctitatis emicuit,ut omnibus ueræ perfectionis in sua conuersatione præberet exemplum. Ad hunc Rabani præceptoris sui nonnulla in sacris literis scimus extare synthemata,quæ studiosi uiri ingenium postulasse uidẽtur. Legi sub nomine Lintberti abbatis pulcherrimum in Cantica canticorum Salomonis opusculum,in quo fidelis animæ Deum suum sitientis desideriũ & statum,tam pulchrè,concinnè & propriè describit,ut nullus meo iudicio,quẽ legerim,de hac materia clarius unquam tractauerit. An uerò huius author operis idẽ sit,abbas noster Lintbertus Hirsaug' non satis probatũ habeo. Verùm persuaderi posset amanti, quia quisquis tandem fuerit,sub Lothario Imperatore Ludouici filio scripsit,quod ex ipsius operis prænotatione constat. Cùm autem Lintbertus hic noster abbas Rabani Fuldensis doctissimi per omnia uiri, multo tempore auditor & condiscipulus fuerit,non eum nisi eruditissimum euadere potuisse credendum est. Tenuerat enim ipse Rabanus adhuc monachus scholam monachorum publicam in cœnobio Fuldensi, quam etiam abbas continuauit:in qua monachos non solùm in sacris scripturis, sed etiam in secularibus literis omnifariàm erudiuit. Nec solùm Fuldensis cœnobij monachos, sed etiam ex diuersis locis alijs ad se transmissos, multos in omni genere doctrinæ discipulos instituit. Ex his complures postea successu temporis ad magnas

Lintbertus abbas primus.

Qualitas Lintberti abbatis.

Quando sit monachus factus,

Conuersationis eius sanctitas.

Scripsit in Cantica canticorum.

Rabanus præfuit scholæ Fuldensi publicè.

magnas dignitates promoti sunt. Præceptorem habuerat ex discipulis Bedæ Anglici monachi reuerendissimum uirum Albinum monachum & Abbatem monasterij sancti Martini Turonensis, Magni Caroli Imperatoris quondam didascalum, à quo ipse hauserat in Gallia, quod alios in Germania postmodum docebat. At uerò Lintbertus Rabani primùm condiscipulus & postremùm auditor, quod à bono præceptore didicerat monachus, abbas non neglexit. Erat sanè regularis disciplinę studiosissimus cultor, qui non solùm uiuere secundum normam sanctissimi patris nostri Benedicti subditos sibi monachos uerbo docuit, sed etiam in omnium uirtutum plenitudine conuersando, oues sine reprehensione præcedens, ut bonus pastor exemplo boni operis patuit. Eius siquidem meditatio die ac nocte in lege Domini continuata semper extitit, qui sine intermissione orans ad Dominum, uerus Christi discipulus in finem permansit, fama sanctitatis & eruditionis eius se per omnem circa regionem diffundente, multi uiri nobiles filios suos magisterio eius instituēdos tradiderunt. Complures etiam ex his qui clari apud homines in seculo uidebantur, ultrò se illius disciplinæ propter amorem regni cœlestis subdiderunt, unde numerus fratrū breui auctus ualde cœpit excrescere, & substantia temporalis & multorum oblatione dilatata fuit. Hisdem temporibus monasterium Corbeiēse in Saxonia sub regula sancti patris nostri Benedicti, nouitatis suæ sumpsit exordium, quod fundari cœptum est anno Domini 822. indictione 15. quod penè eodem tempore cum isto monasterio diui Aurelij pontificis completum inhabitari cœpit. Eodem fermè tempore monasterium sanctorum Marcellini & Petri martyrum, in loco qui dicitur Selgenstadt in Moguntinensi parœchia, sub regula diui patris nostri Benedicti fundatum per Ludouicum Imperatorem primùm extitit, cooperatione uenerabilis uiri Einhardi olim Cancellarij, tunc autem monachi & primi eiusdem cœnobij abbatis, in quo corpora prædictorum duorum martyrum Marcellini & Petri, anno Domini 828, à Roma, procuratione Imperatoris mense Nouembri allata honorificè reposita sunt. Temporibus Lintberti abbatis primi sancti Aurelij Hirsaugiensis, circa annum Domini 840. Sub Ludouico Imperatore pijssimo & filijs eius claruerunt in ordine nostro benedicto multi celeberrimi uiri, sanctitate & eruditione scripturarum insignes, qui uelut astra cœli totam ecclesiam moribus & doctrina mirum in modum illustrarunt. Rabanus Maurus abbas Fuldensis, de quo suprà diximus, his temporibus apud omnes in precio habebatur, propter integritatem uitæ & inæstimabilem scientię disciplinam. Qui quanta scripserit, tam in libro nostro de Ecclesiasticis scriptoribus, quàm in secundo de Illustribus uiris ordinis nostri, magna ex parte demōstrauimus. Denicq; anno Domini 842. qui abbatis Lintberti quartus annus erat, de Fuldensi monasterio per fraudes quorundam incitatus exijt, atque ad Ludouicum, filium Ludouici senioris Imperatoris confugiens, usq; ad mortē Otgarij Archiepiscopi Mogūtinensis, qui eum expulerat propter quam nescio causam, quasi exul remāsit. Sed post annos quinq; mortuo Otgario Rabanus archiepiscopus in locum eius suffectus anno Domini 847. indictione 10. omnium suffragio sedit annis nouem. Homo in pauperes misericordissimus, qui ecclesiā suam moribus & scientia strenue gubernauit. Claruit etiam ijsdem temporibus in Saxonia Haymo ex monacho Hirsfeldensis cœnobij, tertius episcopus Halberstatensis, qui anno Domini 840. indictione 3. in episcopum ordinatus præfuit annis 3. In omni sanctitate & doctrina, qui multa præclara uolumina scripsit, de quibus in præfatis libris nostris fecimus mentionem. Einhardus quoq;

Albinus præceptor Rabani.

Abbatis Lintberti religio.

Multiplicatio fratrum sancti Aurelij.

Corbeia Fundatur in Saxonia.

Golgenstatensis monasterij fundatio.

Viri ordinis nostri insignes.

Rabanus ex abbate archiepiscopus.

Haymo episcopus Halberstatensis.

ex imperiali cancellario monachus,& ex monacho primus abbas in Selgenstad,uir doctus & religiosissimus,inter alia eruditionis suæ monimenta scripsit gesta Magni Imperatoris Caroli, in unouolumine. Historiam quoq; sui temporis,& quædam alia,quibus se non modò Latinæ linguæ, uerùm & Græcæ peritum ostendit. Freculphus monachus Fuldensis, qui scripsit ab origine mundi usque ad incarnationem Domini chronicam ualde insignem,quam de septem ætatibus mundi prænotauit:episcopus Lexouiensis his temporibus claruit,qui sua prædicatione & sanctitate multos in agnitionem ueritatis erudiuit. Floruit etiam circa hæc tempora Hecti ex abbate monasterij Mediolanensis, archiepiscopus Treuerensis,qui fundauit(monente sancto Materno in somnis)monasterium canonicorum regularium in Confluentia, ubi uidelicet Mosella Rhenum influit,in quod corpus sancti Castoris de Cardona transferẽs collocauit.Sed canonici sancti Castoris ante plures annos regulam abiecerunt.Idem uerò episcopus anno octingentesimo trigesimo octauo,quo Hirsaugia fundata est,moritur:&apud sanctum Mathiam extra Treuerim sepelitur. Hildeuinus quoq; abbas sancti Dionysii Parisiensis,uir undecunque doctissimus,descripsit uitam & passionem sancti Dionysii,ad Ludouicum imperatorem primum. Qui anno Domini 828,ossa sancti martyris Sebastiani à Roma transtulit in Galliam:cuius caput post multos annos in monasterio nostri ordinis Treuerensis diœcesis,quod Viridisaugia nuncupatur,à fundatore ipsius repositum est. Eodem tempore apud Gallos magno fuit in precio Theodulphus,ex abbate Floriacensis monasterij episcopus Aurelianensis,non minus sanctitate uitæ,quàm eruditione Scripturarũ omni populo uenerabilis.Hic à Ludouico imperatore positus in custodiam,nescio ob quam suspicionem coniurationis ad filios à patre tum nimium dissentientes,hymnum quem in die Palmarum,in statione cantare solemus, composuit:quem quum eo die Imperatore prope custodiam in processione solenni transeunte,dulci melodia uoce canora personasset, delectatus ille & uiri constantia & dulcedine symphoniæ,mox eum dimitti præconis uoce mandauit. Incipit autem hymnus ipse conuenienti carmine editus, Gloria,laus & honor sit tibi, &c. Strabus quoq; monachus Fuldensis, Rabani auditor & scriba,ijsdem claruit temporibus:qui multa & uaria scripsit,sicut in alijs libris de Scriptoribus,editis declarauimus. Hic Fuldensis monasterij Chronicam inchoauit,quæ per alios succedentes continuata, non paruum nobis in editione huius operis,iuuamen præstitit. Sed & Angelonus monachus Luxouiensis cœnobij,in exponendis Scripturis diuinis,hoc tempore doctissimus apparuit.De quo alibi fecimus mẽtionem.

Ansegisus ex abbate Bobiensis monasterij archiepiscopus Senonensis,uir in Scripturis doctus,& in consilijs regum magnus & celeberrimus, plura scripsit,quorum alibi ratio habetur. Iohannes abbas Vercellensis, natione Scotus,Græcè & Latinè doctissimus,his temporibus claruit: qui iubente Carolo, Ludouici imperatoris primi filio, libros sancti Dionysii Areopagitæ in Latinum primus omnium transtulit,& commentarijs non spernendis exornauit.De Naturæ quoq; diuisione,librum multæ subtilitatis,cum plerisque alijs quæ non uidimus,composuit. Aldericus monasterij Ferrariensis,nostri ordinis abbas post Hieremiam, sed ante Ansegisum immediatè archiepiscopus Senonensis, his temporibus factus est. Corpora quoq; sanctorum Seueri episcopi Rauennatensis, Vincentiæ uxoris & Innocentiæ filiæ eius,per Otgarium archiepiscopũ ad Maguntiam cum honore maximo translata sunt. Heriolus rex Danorum cum uxore & filijs

Freculphus ex monacho episcopus.

Hecti ex abbate Archiepiscopus Treuerensis.

Hildeuinus abbas S. Dionysij.

Sebastianus in Galliam trãsfertur,caput uerò in Gronau.

Theodulphus Aurelianensis episcopus.

Hymnus in Palmis,Gloria,laus &c.

Strabus monachus Fuldensis.

Angelomus monachus.

Ansegisus ex abbate episcopus Senonensis.

Iohannes abbas Vercellensis.

Aldericus ex abbate episcopus.

S. Seuerus transfertur.

Rex Danorum baptizatur.

ibi Maguntiæ baptisatur, tempore huius primi Lintberti abbatis, & magna pars Danorum ad fidem Christi conuertuntur, per monachos Corbeiensis monasterij, qui amore supernæ felicitatis, ad prædicandum Euangelium sanctum gentibus, Daciam ingressi fuerant. Amularius Fortunatus monachus Luxouiensis, postea Treuerensis Archiepiscopus, ac deinde sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, scripsit his diebus ad Ludouicum Imperatorẽ libros de officijs diuinis. Anno Ludouici Imperatoris 23. sub Lintberto primo huius cœnobij abbate, Nortmãni ad fines Hollandiæ & Galliæ primùm applicuerunt, qui multis postea annis hinc inde cum ualido exercitu uagantes, infinita mala perpetrarunt. Anno Domini 838. qui fuit primus annus Lintberti abbatis, 15 calẽdas Augusti sanctus Fridericus ecclesiæ Traiectensis octauus episcopus, in armario eiusdem ecclesiæ, post missarum solennia, dum orationi deuotus incumberet, à duobus satellitibus à Iudith imperatrice mercede conductis, crudeliter necatus, martyr summæ ueritatis effectus est. Dixerat enim ad Imperatorem episcopus, Non licet tibi habere Iudith filiam ducis Bauariæ, tibi sanguine proximam, pro uxore: aut abijce illam, aut ego te authoritate omnipotentis excommunicabo. His uerbis impia Iudith exasperata, præconem ueritatis non post multum tẽporis interfecit. Hoc immani scelere audito Gregorius papa quartus, Ludouicum Imperatorem pro agenda pœnitentia in monasterio Suessionensem posuit. Et Iesse episcopus Ambianensis Iudith imperatricem alteram Herodiadem uelo impositio monialem fecit. Ex hac imperatrice Ludouicus filium habuit Carolum cognomẽto Caluum, qui postea anno Domini 876, imperator factus est. Hunc constituit ducem Bauariæ, Sueuiæ & Burgundiæ, alijs ex priore uxore filijs id ægrè satis ferentibus. Demum anno Domini 840, dum Ludouicus Imperator pœnitentia peracta filium suum Lotharium patri rebellem persequitur: ueniensq; ad monasterium Hirsfeldense grauiter infirmatur, & curru atq; nauigio ad Ingelnheim imperiale palatium statim moritur 12 calendas Iulij, anno Imperij susceptj 26. Cuius cadauer per Drogonem fratrem, episcopum Metensem, Metis in ecclesia sancti Arnolphi honorificè sepultum est. Drogo autẽ iste filius Caroli fuit magni Imperatoris & frater Ludouici primi, uir doctus & amator religionis, ex monacho factus est episcopus præfatæ ecclesiæ Metensis, pro cuius decore multa fecit. Mortuo Ludouico Imperatore pijssimo, Lotharius filius eius succedẽs imperauit annis 16. Habuit tres fratres ex patre: Pipinũ, quem fecit ducem Aquitaniæ: Carolum Caluum, cui cessit in diuisione paterna regnum occidentale à Britannico Oceano usq; ad Mosam fluuium: Ludouicum, qui regnum occidentale, omnem uidelicet Germaniam usq; ad Rheni fluenta, cum quibusdam alijs ciuitatibus adiacẽtibus pagis trans Rhenum, propter uini copiam sorte consecutus est. Ipse uerò Lotharius maior natu, imperatoris nomen cum toto regno, quod usq; in hodiernum diem ex eius nomine Lotharingiam appellamus: quanquam modò sit ducatus, & tota prouincia, necnon & omnia regna Italiæ cum ipsa Vrbe Roma, in portionem suam accepit. Vxorem habuit Egillam, regis Anglia filiam, quæ peperit ei duos filios, Lotharium & Ludouicum postea imperatorem. Claruit his temporibus Altfridus, ex monacho Corbeiensis cœnobij episcopus Hildenshemensis quartus, uir Deo uerè dilectus, & in omni uita sanctissimus, qui rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè annis 28. & construxit maiorem ecclesiam præfatæ urbis, in qua & sepultus est. Fuit autem electus in episcopum anno Lintberti abbatis nono, qui fuit Dominicæ incarnationis 847, indictione decima. Rabanus archiepi-

Amularius ex monacho Treuerensis archiepiscopus.

Primus Normanorum incursus.

Sanctus Fridericus episcopus Traiectensis martyrizatur.

Scelus magnum Imperatricis Iudith.

Imperator cum uxore deponitur.

Carolus Caluus filius Ludouici.

Imperator Ludouicus moritur.

Drogo frater Imperatoris ex monacho.

Ludouicus filios habuit.

Diuisio inter fratres facta.

Lotharius Imperator.

Altfridus ex monacho episcopus Hildesheimensis.

Synodus Moguntiæ celebratur à Rabano.

ſcopus Moguntinus,iuſſu Lotharij Imperatoris ſynodum apud Moguntiam epiſcoporum & abbatum conuocauit,anno Domini 848.indictione undecima,in qua hæreticum quendam,nomine Godſchalcũ presbyterum condemnauit, & multa ad decorem & utilitatem eccleſiaſticam conſtituit. Fuerunt inter alios ibi præſentes celeberrimi uiri epiſcopi,Hecti archiepiſcopus Treuerẽſis,Hildeboldus archiepiſcopus Colonienſis,Altfridus epiſcopus Hildesheimẽſis,Haymo epiſcopus Haluerſtatenſis,Luderi cus epiſcopus Bremẽſis,Lintbertus primus iſte abbas ſancti Aurelij Hirſaugienſis,Vualdo abbas Fuldenſis,Einhardus abbas Selgenſtetenſis,Bruuuart abbas Hirſfeldenſis,Bertolphus epiſcopus Mediolacenſis:Aduentius abbas Metenſis,poſtea ibidem epiſcopus:Radulphus abbas S.Medardi Sueſsionenſis,poſtea Bituricenſis archiepiſcopus.Et alij multi epiſcopi, abbates & monachi,inter quos complures erant uita & doctrina famoſiſſimi. His diebus quædam mulier fingens ſibi angelum Dei apparuiſſe, qui nouiſſimum diem iudicij mox inſtare pronunciaſſet,multos tam ex clero quàm ex populo,per diœceſin Moguntinam decepit.Quæ tandem per Rabanum archiepiſcopũ comprehenſa,confeſſa eſt,fuiſſe ſe per cõſilium cuiuſdam presbyteri ad hoc quæſtus gratia inductum. Anno Lintberti abbatis 11. corpus ſanctæ imperatricis Helenæ matris Conſtantini Magni per Theogiſum monachum à Roma transfertur ad Galliam,& in Remenſi collocatur parœchia,cuius caput hodie in Treuerenſi eccleſia oſtenditur.

Anno enim decimotertio,fames prævalida Germaniam ita uaſtauit,ut pater filium inedia mortuum,ad ignem coctum mãducare uoluerit,ſi per uicinos caſu non fuiſſet interceptus.His diebus Lintberti abbatis præſtantiſſimi,in pauperes clementia magnum & ei nomen & monaſterio Hirſaugienſi profectum accumulauit.Quanto enim plura in uſus pauperum diſtribuit,tanto maiora recepit.Rabanus etiam archiepiſcopus multam ea fame perdurante pauperibus munificentiam exhibuit. Circa hæc tempora rex Chriſtianiſſimus Angliæ Adelolphus Romam pergens,ſub Leone papa quarto, ex maxima deuotione Romanæ eccleſiæ tributariam fecit prouinciam ſuam,inſtituens,ut ex ſingula domo ſingulis annis ſancto Petro nummus ſolueretur argenteus. Anno Lintberti abbatis decimitertij, Lupus Seruatus presbyter, uir doctiſſimus, ad quem Rabanus adhuc abbas ſcripſit olim octo libros in Epiſtolam Pauli ad Romanos,migrauit ad Dominum.Is ante biennium præſens in ſynodo Moguntinenſi presbyterum illum Godſcalcum de libero arbitrio,prædeſtinatione & ſanguine Chriſti,malè ſentientem ac multos conturbantem,fortiſſima diſputatione coram omnibus qui aderant, manifeſtè uicit & confutauit.Qui etiam ad euidentiorem declarationem ueritatis,inter alia quæ ſcripſit, de his quoq; rebus tractatum pulcherrimum compoſuit. Anno Lintberti abbatis decimoquinto,qui eſt Domini 853. obijt ſanctus Haymo, tertius epiſcopus Haluerſtatenſis,ex monacho Hirſfeldenſi,uir per omnia Deo dilectus,qui uerbo,ſcripto & exemplo,multos ad ſemitas iuſtitiæ reuocauit,& in maiori eccleſia Haluerſtatenſi ſepelitur.Cui ſanctus Hildegrinus in epiſcopatu ſucceſſit annis ferè 34. Claruit his temporibus ſanctus Anſcarius,ex monacho cœnobij Corbeienſis primus archiepiſcopus Bremenſis,ante quem tres fuerunt epiſcopi,uidelicet Vuilhardus, Vuillericus & Ludericus,ſub archiepiſcopo Colonienſi. Sed Lotharius imperator deſtructa per Danos ciuitate Hamburg,archiepiſcopatum qui tum erat ibidem tranſtulit in Bremam,cui ſanctum ipſum Anſcarium præfecit,qui ſedit annis trigintaquatuor,uir doctus atque ſanctiſſimus,qui multis in uita & poſt mortem miraculis

Epiſcopi & abbates qui interfuerunt ſynodo.

Lintbertus in eadem ſynodo fuit.

Error pſeudoprophetiſſæ.

Sancta Helena.

Fames in Germania fuit.

Lintberti miſericordia.

Anglia fit tributaria papæ.

Lupus presbyter

Errores Godeſcalci presbyteri.

Haymo obijt.

Hildegrinus ſuccedit Haymoni.

Anſcarius.

culis claruit. Sepultus est in ecclesia Bremensi. Festum eius tertio nonas Februarij colitur. Floruit etiam hoc tempore Leo papa quartus, ex monacho cœnobij diui Martini in urbe, tunc ordinis nostri primũ presbyter cardinalis tituli Sanctorum quatuor coronatorum à Sergio pontifice ordinatus, eoq; mortuo succedens in pontificatu summo præfuit annis octo, mensibus tribus, uir doctus & uita sanctissimus, qui mortuus in catalogum sanctorũ relatus est: cuius festum 16 cal. Augusti colitur. Lintbertus autem abbas primus, uir ualde uenerabilis, post multos labores pro Dei amore in sancta religione habitos, senioq; confectus, ad Christum toto corde suspirans moritur tertio idus Iunij, sub Lothario imperatore, anno Domini 854 indictione 2, ætatis suæ 76, susceptí uerò regiminis abbatiæ anno 16 nondum completo: qui monasterio huic laudabiliter & utiliter prę fuit, & multa per suam conuersationem sanctissimam donatione fidelium bona acquisiuit: cui in abbatia huius monasterij, Gerungus monachus successit annis duobus & triginta, de quo postea dicemus. Hoc ipso anno reuerendissimus abbas Lintbertus obijt, Nortmanni Britanniam, Galliam & Franciam crudeliter deuastant, ciuitatem Nammetensem subuertunt, & episcopum in sabbato sancto baptismi consecrationi intentum cum toto clero occidunt. Templa quoq; sancti Martini Turonensis concremant. Sancto papa Leone mortuo eodem anno Ioannes Anglicus successit duobus annis & mensibus tribus, quem ferunt quidam fœminam extitisse, & uni familiari soli cognitam, & ab eo compressam peperisse in strata publica. Et ob id nonnulli eam inter pontifices ponere noluerunt, quasi indignum facinus abhorrentes. Sed nos iam cursu uenerabilis Lintberti consummato, stylum ad successorem uertamus.

Leo quartus papa ex monacho.

Lintbertus primus abbas Hirsaugiensis moritur.

Nortmanni Galliam infestant.

Fœmina papatum obtinuit.

DE VENERABILI GERVNGO, SECVNDO ABBATE, *qui præfuit annis triginta duobus, & qualia temporibus suis gesta sunt.*

MOrtuo igitur atque sepulto reuerendissimo abbate Lintberto, non sine magna tristitia fratrum, quippe qui maximo eius tenebantur amore: mox ad electionem noui pastoris conuenientes, uenerabilem uirum Gerũgum in demortui patris locum constituere pastorem, anno Domini 854, indictione secunda: Lotharij primi imperatoris anno 14. qui præfuit huic monasterio annis 25. Is uerò Gerungus in Fuldensi cœnobio monachus factus sub Rabano abbate, cum Lintberto abbate & alijs fratribus in principio fundationis huc missus aduenit, qui se dignum sancti Benedicti patris filium semper exhibere cupiens propositum monasticum, quod semel pro Dei amore sumpserat inuiolatum, usque ad mortem custodiuit. Vnde cum Lintberto mortuo multi pastorali cura monachi in hoc cœnobio essent digni, tamen inter dignos dignior iste apparuit, qui ut Aioth ambidexter, ita ad curam uidebatur rerum temporalium idoneus, ut spiritualium curam anteferre omnibus & uellet & posset. Audiuit Rabanum in Fuldensi monasterio legentem, quo in abbatem sublimato eius discipulus Strabus scholæ publicæ prælatus est, qui hunc Gerungum tunc adolescentem Rabano præcipiente singulari diligentia prosequutus est. Mos erat in præfato Fuldensi cœnobio his temporibus monachos non solùm in Scripturis sanctis instituere, sed etiam in omni secularis scientiæ literatura ad plenum erudire. Probè enim iudicabant sapientissimi uiri diuinas scripturas neminẽ posse perfectè intelligere, quem literas secularis doctrinæ congessit ignorare, Extant multa monachorum istius temporis præclara uolumina, in quorum comparatione ea, quæ hodie cuduntur à plerisque tan-

Gerungus abbas Hirsaugiensis.

Vita Gerungi describitur.

Gerungus audiuit Rabanum abbatem.

Non contemptores secularis literaturæ monachi.

quam paleæ uilescunt. Reperi autem inter alia Strabi huius opuscula, libellum de Arithmeticis dimensionibus, quem scripsit ad istum Gerungũ abbatem sancti Aurelij, cui præponit epistolam sic incipientẽ: Reuerendissimo merito patri, ætate filio, litera discipulo, gratia magistro, Gerungo abbati æternæ beatitudinis præmium possidere. Ex his intelligere possumus, Gerungum abbatem in omni literatura fuisse studiosum, quia nisi extitisset doctissimus, nunquam uir tantus de tam subtili disputatione scripsisset, maximè in tanta doctorum uirorum copia ad ignarum. An uerò etiam Gerungus ipse aliquid scripserit, incertum habemus: quem tamen fuisse doctissimum, postquàm tantos audierit præceptores, non dubitamus. Longa enim intercapedo temporis, utpote plusquàm sexcentorum annorum, multa præclarè gesta monachorum & abbatum Hirsaugiensis cœnobij in obliuionem deducens, uenire ad nostram notitiam non permisit. Fuit autem Gerungus uir strenuus, & maximus regularis disciplinæ amator: qui ab ineunte ætate à bonis præceptoribus in timore Dei fundatus, bonum se pastorem ouibus sibi cõmissis opere & sermone usq; ad uitæ finem exhibuit. Qui quamuis in conuersatione spirituali super omnes esset diligens & studiosus, curam tamen rerum temporalium non neglexit, quin potius eo præsidente monasterio substantia temporalis mirum in modum aucta fuit.

Epistola Strabi ad Gerungũ.

Fuit uir in omnibus doctissimus.

Commẽdatur ex zelo disciplinæ abbas.

His temporibus Bruno dux Saxonum construxit monasterium illud quondam celeberrimum in Saxonia, quod Gaudersheim dicitur, in quo moniales secundum regulam diui patris nostri Benedicti uiuentes, posuit. Post eum filius eius dux Ludolphus qui opus inceptum à genitore suo perfecit. Prima autem eiusdem monasterij abbatissa fuit Hadmodis eiusdem ducis Ludolphi senior filia, quæ præfuit Christi uirginibus annis duobus & uiginti, in multa uitæ & conuersationis sanctimonia. Qua mortua, soror eius nomine Gerburgis in abbatia successit annis 14. uirgo & ipsa sanctissima, quæ multis effulsit in uita & post mortem clara uirtutibus. Qua tandem & ipsa de medio sublata, tertia ducis Ludolphi filia in abbatissam electa fuit nomine Christina, quæ in sancto uirginitatis proposito religiose conuersando, à sanctitate præcedentium sororum non recessit. Idem quoq; Ludolphus dux construxit & aliud monasterium uirginũ in Saxonia dictum Brunteshusen, & utriusq; confirmationem à papa Nicolao cum multis sanctorum reliquijs obtinuit. Claruerunt his temporibus ex ordine monastico multi excellentissimi pontifices, sanctitate & scientia literarũ insignes, Abbates quoq; & monachi tam uita quàm eruditione scripturarum celeberrimi, qui multa & uaria ad ædificationem posteritatis in re literaria, uoluminа ediderunt. Abbo ex abbate monasterij sancti Germani fit episcopus Attisiodorensis, frater Helibaldus ante eum ibidem episcopus extitit, ambo uiri strenui atq; sanctissimi, & tam in diuinis scripturis, quàm in seculari scientia nobiliter eruditi. Christianus qui & Druthmarus monachus Corbeiensis uenerabilis presbyter, multa his temporibus in expositione diuinarum scripturarum uolumina componit. De quo nos in alijs libris de Scriptoribus ecclesiasticis, latius fecimus mentionem. Egil abbas monasterij Prumiensis in Treuerensi parœchia constitutus est, primo anno Gerungi, uir nobilis atq; doctissimus, amicus regum & principum, qui in regulari conuersatione maximum nomen laudis acquisiuit. Anno secundo Gerungi abbatis, qui fuit domini 855. Lotharius Imperator senio confectus conuocatis primoribus regni, imperium inter filios diuisit: & Ludouico quidem Italiam tradidit, eumq; imperatorem constituit: Lothario autem, regnum quod

Gaudersheim fũdatur in Saxonia

Tres duciſſæ fiunt abbatiſſæ.

Brunteshusen fundatur.

Abbo episcopus ex abbate factus.

Christianus monachus doctiss.

Egil abbas Prumiensis.

Imperium tripartite diuiditur.

quod à suo nomine Lotharingiam uocari diximus, concesit. Carolo uerò qui iunior natu erat, regnum Prouincię dedit. Quibus ritè dispositis, ualedicens suis seculum reliquit, & Prumiense monasterium sub præfato abbate Egilone ingressus, monachus factus est, qui in sancta religione secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti laudabiliter perseuerans usque ad finem, tandem optimè consummatus moritur 3 cal. Octobris, ibidem sepultus. Post Lotharium itaq; monachum factum Ludouicus eius filius imperauit anno uno & uiginti. Anno autē Gerungi abbatis tertio, qui fuit Domini 856. Lotharius rex frater Ludouici Imperatoris duxit in uxorem Thiedbergam filiam patrui sui Caroli Calui postea Imperatoris. Sed non multo pòst repudiauit eam, & superduxit Vualdradem concubinam suam pristinam, sororem Guntheri archiepiscopi Colonienſis, ex qua cōiunctione multa mala non solùm illi, sed etiam omni regno eius suborta sunt. Eodem anno Rabanus archiepiscopus Moguntinus moritur, & in monasterio sancti Albani, non sine sanctitatis opinione sepelitur, uir doctus & in pauperes misericordissimus: quippe qui tempore famis, quæ anno Lintberti abbatis 13 totam Germaniam oppresserat, multorum inopiam releuauit. Morabatur enim eo tempore in quadam uilla parœchię suæ, cui uocabulum est Vinicella, nunc uerò corrupto nomine Vuinckel appellatur, & pauperes de diuersis locis uenientes suscipiens, quotidie plus quàm trecentos alimento sustentabat, ex his qui in præsentia illius assiduè uescebantur. Venit autem die quadam inter alios mendicantes mulier quædam inedia penè consumpta, cum puerulo paruulo, quæ priusquàm ad limen portæ domus episcopalis pedem imponeret, præ nimia imbecillitate corruens spiritum exhalauit. Puer autem mammillam genitricis mortuæ iacentis, tanquam adhuc uiueret extrahens & sugere tentans, omnes intuentes gemere ac flere coëgit. Successit ei in archiepiscopatu Moguntinensi Carolus annis septem. Circa hæc tempora Nortmanni cum Danis, Hollandiæ cum ingenti multitudine classibus applicantes, Duerstadem uicum nominatissimum, in quo parochiales ecclesiæ fuisse memorantur quinque & quinquaginta, penitus destruxerunt, interfectis omnibus habitatoribus eius. Deinde ciuitatem Traiectensem capientes destruxerunt, funditus omnem populum cum clero uniuerso crudeliter necantes. Hungerus autem Traiectensis eo tempore præsul, cum paucis Canonicis fuga lapsus, uenit ad Lotharium quondam Imperatorem in monasterium Prumiense. Anno Gerungi abbatis Hirsaugiensis sexto, claruit Hucbertus ex duce monachus, & abbas monasterij sancti Richarij, frater Thiedbergæ reginæ, uir sapiēs & strenuus, cui Lotharius ducatum inter Iurum & montem Veneris regendū cōmisit. Verùm cùm Lotharius Thiedbergam reginam sororem Hucberti abbatis postea superinducta pellice Vuldrada abijceret, abbatem sensit inimicum, quo procurante tandem sororem recipere coactus est. Anno Gerungi abbatis septimo, qui fuit Domini octingentesimo sexagesimo. Ludouici uerò Imperatoris quarto, in ciuitate Moguntinensi diabolus nequitiam suam & odium erga hominem euidenter exercebat. Lapides de fenestris domorum iecit in homines, percussit noctu ac die quasi malleis quibusdam fortiter parietes, pulsabat multorū ad ianuas, inde manifestè loquendo furta passim prodidit, & magnam inter homines discordiam seminauit. Deinde animos omnium contra unum hominem concitauit, quasi pro illius peccato cæteri talia paterentur, cuius fruges in unum coaceruandas incendit. Vbicunque intrasset ille homo, statim domus per dæmonium illud incendebatur, ita ut ei iam nisi in agris

Lotharius Imperator fit monachus.

Ludouicus fit Imperator.

Lotharij regis adulterium.

Rabanus archiepiscopus moritur

Misericordia eius in pauperes.

Nota miserabilē casum.

Nortmannorum incursus.

Hugbertus abbas ex duce.

Diabolus per triennium Moguntiā uexat terribiliter.

Improbitas dæmonis huius.

nullus esset manendi locus. Propter hoc litanias presbyteris agentibus, & aquam benedictam spargentibus, hostis naturæ humanæ à lapidibus iaciendis interim aliquantulum cessauit: quibus recedentibus, diabolus horribiliter clamans dixit, se sub cappa unius sacerdotis, cuius nomen expressit, dum aspergeretur aqua benedicta, quasi cum amico familiari latuisse, quē & accusauit publicè, quòd cum procuratoris filia concubuisset. Itaque per triennium continuum sic perstitit, donec ibidem multa ædificia incendio consumeret. Audiebatur quidem clamans, ululans, loquens, pulsans, percutiens parietes, & iaciens lapides in homines, sed nihil penitus uidebatur. Verùm alibi legimus, hæc non in ciuitate Moguntina, sed in quodam uico eius diœcesis contigisse.

Sanctus Probus monachus et presbyter moritur.

Hoc ipso anno Gerungi septimo, indictione octaua, moritur apud Moguntiam Probus presbyter & monachus sancti Albani, uir sanctus atq; doctissimus, cuius conuersatio & studium eandem ecclesiam Moguntinam mirificè illustrauit.

Meginradus monachus martyrizatur.

Hoc eodem anno sanctus Meginradus, ex monacho cœnobij Augiensis eremita in Nigra sylua, noctu in cella sua à duobus latronibus, magnam se pecuniam apud illum reperturos existimantibus martyrizatur 12 calendas Februarij: cuius corpus ad monasterium Augiense reductum & sepultum infinitis miraculis multo tempore coruscauit. Porrò latrones duobus coruis, quos sanctus Meginradus nutrierat, insequentibus eos proditi, secundum leges patriæ rotati sunt.

Egelo ex monacho archiepiscopus.

Claruit his diebus Egilo, ex monacho Senonensis post Vuanlonem archiepiscopus, uir omni bonitate cōspicuus, & dignus ouium Christi pastor. Eo tempore fames & mortalitas magna per regnum Francorū efferbuit, & maximè per Aquitaniam & Burgundiam, ita ut præ multitudine morientium non esset qui mortuos sepeliret.

Ansbaldus abbas claret.

Eodem anno Egil abbas Prumiensis abbatiam suam sponte resignauit, cui Ansbaldus in regimine successit, uir omni sanctitate & bonitate conspicuus, qui uerbo & exemplo multos ad amorem cœlestis patriæ conuertit.

Mico monachus sancti Richarij

Claruit ijsdem tēporibus Mico monachus sancti Richarij, uir studiosus & ualde doctus, qui multa & uaria scripsit, tam metro quàm prosa excellenter edita. E quibus legimus librum diuersorum Epigrammatum. Excerpta quoque Poëtarum, librum etiam Ænigmatum, & quædam alia.

Notgerus ex monacho episcopus.

Notgerus ex monacho sancti Galli episcopus Leodiensis, his temporibus inter Ecclesiasticos scriptores clarus habetur, qui primus usum Sequentiarum adinuenit, quas cantari in ecclesia cis Alpina Nicolaus papa primus consensit. Huius Notgeri discipulus fuit Salomon, ex monacho Constantiensis postmodum episcopus, qui & ipse nonnulla ingenij præclari posteris monimenta reliquit.

Salomon ex monacho episcopus

Vuandelbertus monachus Prumiensis.

Vuandelbertus quoque monachus Prumiensis cœnobij sub abbate uenerabili Ansbaldo, hoc ipso tempore claruit: qui inter alia ingenij sui opuscula uitam & miracula sancti Goaris presbyteri & eremitæ iuxta Rhenum in Treuerensi parochia quiescentis, in duobus libris comprehendit.

Abbas Fuldensis deponitur.

Anno autem Gerungi abbatis octauo, Vualdo Fuldensis abbas deponitur à Ludouico Imperatore, cui Thiode successit. Anno autem eius 10. qui fuit Domini 865. obijt Carolus Moguntinensis: cui Lintbertus successit.

Otfridus.

Ad hunc Lintbertum scripsit Otfridus monachus Vuissenburgensis, quondam Rabani auditor quatuor libros Euangeliorum metricè in lingua nostra Theutonica quibusdā regulis formata: ut paucissimi hodie reperiātur, qui eius scripta intelligant. Scripsit & alia plura, de quibus in minori catalogo Germanorū fecimus mētionē.

Vuerenbertus.

Vuerenbertus etiam monachus S. Galli, uir in omni scientia tam seculari q̄ diuina doctissimus, his tēporibus inter scriptores clarus habetur, qui multa ingenij sui monimenta posteris legenda cōposuit.

Rutha-

Ruthardus quoq; monachus, huius cœnobij Hirsaugiensis unus ex primis missis à Fulda, Rabani & Strabi monachorum quondam auditor atq; discipulus, uir undecunq; doctissimus, metro excellens & prosa, inter scriptores huius tempestatis celeberrimi nominis fuit. Qui (ut scribit Meginfridus monachus Fuldensis in Chronica) uir in omni scientia & sanctitate conspicuus, tantæ fuit eruditionis & probitatis, ut quum Ludouicus imperator eum post mortem Haymonis episcopi uellet in locum eius Halberstatensis ecclesiæ ordinare pontificem, consentire noluit, dicens notabile uerbum: Da episcopatum alteri, qui sit idoneus: ego quietem uitæ regularis, & studium Scripturarum, omnibus diuitijs & honoribus mundi incomparabiliter duxi præferendum. Scripsit autem inter cætera ingenij sui opuscula, passionem sancti Bonifacij archiepiscopi heroico carmine pulcherrime in duobus libris. Hic primus inter omnes quos ego legerim, regulam sanctissimi patris nostri Benedicti commentario glossare ausus est: cuius expositionis procœmiũ sic incipit, post exordium ipsius regulæ: Tres enim sunt Ecclesiasticæ disciplinæ: prima physica, ideſt naturalis: secunda ethica, ideſt moralis: tertia logica, ideſt rationalis: nã physica, deriuatur ab eo quod est physis, natura, &c. Scripsit insuper de musica, geometria, arithmetica, & cæteris artibus humanitatis plura opuscula. Ipse enim primus in cœnobio sancti Aurelij, ut Meginfridus testis est, monachis diuinas scripturas & seculares literas legere, more Fuldensium cœpit. Tam uerò eruditus in omni scientia fuit, ut non solùm monachi de alijs cœnobijs ad audiendum illum, sed etiam seculares certatim confluerent. Moritur autem plenus dierum et sanctitate, anno Gerungi abbatis 12. qui fuit Domini 865. indictione 14. sepultus in ecclesia sancti Aurelij, octauo calendas Nouembris, cui Richbodo monachus hoc epitaphium posuit:

Ruthardus.

Meginfridus chronographus

Ruthardi pium responsum.

Ruthardi scripta

Ruthardi epitaphium.

Hoc per iter, rogito, qui pergis ritè uiator,
Paulisper siste gressum, hunc titulumq; lege:
Ipsum perspectum supplex memorare sepulti,
Ruthardiq; pius, dic Miserere Deus.

Ruthardus scholæ monachorum præfuit.

Ruthardus moritur.

Hartmondus præterea monachus sancti Galli, uir studiosus & doctus, ad quem Otfridus præfatus Vuissenburgensis, & noster hic Ruthardus sancti Aurelij multas epistolas scripserunt, ingeniũ suum uaria edendo acuit, & post Notgerum publicæ monachorũ scholæ præfectus, complures post se discipulos in omni sapientia doctissimos reliquit. Sanctus papa Nicolaus primus Lotharium regem, fratrem imperatoris, propter Thiedbergam reginam iniustè repulsam, unà cum pellice Vualdrada excommunicat ad instantiam fratrum reginæ, qui causam ad apostolici audientiam detulerunt. Ob eandem causam Guntherus Colonienſis, & Thiedgaudus Treuerensis archiepiscopi, ab eodem papa depositi, usq; ad laicalem statum dignam iniquitatis suæ mercedem acceperunt. Quippe qui falsis criminibus arte confictis, reginam innocentem damnare præsumpserunt. Acta sunt hæc anno Gerungi abbatis tredecimo, qui fuit Domini 866. Ludouici autem imperatoris secundi undecimo. His temporibus imperator Bulgarûm cum omni gente sua ad fidem Christi conuersus, fit monachus. Sed quum filius eius iuueniliter agens, ad cultum gentilitatis redire cogitaret, pater cingulo regioq; cultu resumpto, eum insequutus cepit, oculisq; effossis in carcerem trusit. Minoreq; filio in regnum locato, ad monasterium reuersus usq; ad mortem in proposito monachico permansit. Anno Gerungi abbatis 16, corpus sancti Mauri discipuli diui patris nostri Benedicti abbatis, propter timorem Nortmannorũ, à Glandifolio ad monasterium Fossacense in Burgundiam

Hartmondus.

Lotharius rex excommunicatur

Treuerensis & Colonienſis episcopi deponũtur.

Imperator Bulgarûm fit monachus

Sanctus Maurus transfertur.

gundiam transfertur. Floruit his temporibus apud Gallos magno in prę cio Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, ex monacho ſancti Dionyſii Pariſienſis, uir in diuinis ſcripturis eruditiſsimus, qui multa ſcripſit egregia uolumina, quibus mentionem alibi fecimus. Anno Gerungi abbatis 18. poſt depoſitionem Thietgandi archiepiſcopi, Bertholfus abbas Mediolanenſis noſtri ordinis, fit archiepiſcopus Treuerenſis, uir ingenio acer, qui priuilegia eccleſiæ ſuæ nec in minimo paſſus eſt uiolari: cuius tempore Treuerenſes omnia ornamenta ſanctuaria & reliquias metu Normanorũ ſubterraneis cameris abſconderunt. Anno autem Gerungi abbatis 19. ſanctus Rex Anglorum Edmundus Nortmannis martyrizatus, infinitis claruit miraculis. Anno uerò eius 21. qui fuit Domini 874, in Italiæ regione ciuitate Brixienſi per triduum ſanguis pluit è cœlo, & Nortmanni multa mala Chriſtianis faciunt. Claruit his temporibus Vuallo poſt Chriſtianum monachum, & ipſe ex monacho Altiſiodorẽſis epiſcopus, frater Anſegiſi archiepiſcopi Senonenſis, de quo longè ſuprà diximus, anno Lintberti abbatis primo. Iſte Vuallo fuit uir ſcientia & moribus clarus, cuius maximũ erat ſtudium magiſtros & profeſſores literarum charitatiuè amplecti, eorumq; conſiliis uti alloquiis perfrui, & ſuo illos conuiuio crebrius recreare. In omni conuerſatione ſua ſemper ex clero quoſdam habere ſecum uoluit ne uel modica laicis daretur occaſio detrahendi: unde ſolitus erat dicere, Neſciant laici quid faciant clerici, & pares paribus ſocientur. Anno Gerungi abbatis 23. in menſe Iunio, ſubita & nimia aquarum inundatio facta eſt, ita ut uilla quædam in Saxonia, longè à torrentibus & fluminibus remota, in momento cum hominibus & beſtijs, cum arboribus & ædificijs, cum eccleſia & altari penitus abſorpta ſit, ita ut nullum habitationis ueſtigium penitus remanſerit. Circa hæc tempora claruit Ericus monachus Altiſiodorenſis, Vuallonis epiſcopi capellanus, uir undecunque doctiſſimus, qui multa & uaria conſcripſit opuſcula metro & proſa, de quibus in Catalogo ſcriptorum fecimus mentionem. Anno Gerungi abbatis uigeſimoquarto, Domini uerò octingenteſimo ſeptuageſimoſeptimo, indictione decima, quinto calendas Septembris, Ludouicus imperator ſecundus moritur apud Francfordiam, & in monaſterio Lauriſſenſi tunc ordinis noſtri, non longè à Vuormatia ſepelitur. Cui Carolus, qui dicitur Caluus, ſucceſſit, filius Ludouici imperatoris primi. Claruit his temporibus magnæ eruditionis & opinionis apud omnes Milo, monachus ſancti Amandi, qui uitam eiuſdem ſancti, pulchro carmine edidit, & librum de Sobrietate, ad imperatorem Carolum Caluum. Huius nepos Hunibaldus monachus, & ipſe in cœnobio ſancti Amandi, ſub diſciplina patrui conſtitutus, in ſeptem artibus, quas uocant Liberales, mirum in modũ proficiens, multa ingenij ſui opuſcula compoſuit. Qui quum maximus eſſet muſicus, de ſancto Dauid, & aliis multis, cantus dulciſſimos compoſuit. Hugbaldus quoq; monachus Eluenenſis, poëta & rhetor ſui temporis omnium celeberrimus, de laude Caluorum, opuſculum miranda inuentione compoſuit, in centenis uerſibus, cuius omnia uerba incipiunt ab una litera C, ut

Carmina clariſonæ caluis cantate camœnæ.

Quod opus imperatori Carolo Caluo dicauit. Scripſit etiam ad archiepiſcopum Moguntinum Hattonem de Muſica, non ſpernendum opuſculum, & quædam alia. Sed & Bertrammus monachus, in omni literatura doctiſſimus, ſcripſit ad Carolum Regem de Prædeſtinatione. Item de corpore & ſanguine Domini, cum aliis multis, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non uenerunt. Anno Gerungi abbatis uigeſimo ſexto, fuit Domini

Bertholphus ex abbate epiſcopus.

Edmundus rex martyrizatur.

Sanguis pluit è cœlo.

Vallo ex monacho epiſcopus.

Villa una fuit totaliter abſorpta.

Ericus monachus.

Ludouicus imperator moritur.

Milo monachus.

Hunibaldus monachus.

Hugbaldus monachus.

Bertrammus monachus.

Iudæus magus mirabilia fecit.

mini octingentesimo septuagesimosexto, fuit quidam Iudæus nomine Sedechias, olim (ut fama est) physicus & medicus Ludouici imperatoris, magicis disciplinis imbutus, qui faciebat multa miracula & stupenda ludibria publicè coram principibus & quibuscunque alijs. Egit nanque arte sua, ut hominibus uideretur deuorare hominem armatum cum equo & omnibus armis. Currum quoq; onustum fœno cum ipso fœno equis & auriga. Amputabat hominibus capita, manus aut pedes, quæ pelui coràm imposita, cum sanguine defluente, omnibus uidenda præbuit: quæ statim ad loca, unde uidebantur abscissa, sine detrimento hominis relocauit. In aëre transiens uidebatur & audiebatur ab omnibus, qui uenationes, cursus, & alia quæ homines super terram exercere solemus, in nubibus & aëre facere putabatur. Tam multas & uarias ludificationes faciebat, ut omnes ultra quàm credi potest, mirarentur. Anno Gerungi abbatis trigesimo, Nortmanni cum inæstimabili multitudine Coloniam, Traiectum, Tungris, Bunnam, cum omnibus uiculis & castellis adiacentibus comburunt & destruunt. Palatium quoquè Aquense, & monasteria nostri ordinis, Stabulaus, Malmundarium, Prumiam, sancti Valarici & Richarij, ferro & igne deuastant, nulli parcentes sexui, non ordini, non ætati, sed omnes interficientes quos inuenire potuerunt. Post hæc Treuerim incendunt, ciues interficiunt, prædam abducunt. Ad Metensem urbem procedentes habito cum ciuibus prælio uictores existunt, in quo Vualo episcopus Metensis, cum multis alijs occubuit. Treuerensis autem archiepiscopus Bertolphus fuga lapsus euasit, qui tamen anno sequenti obijt. Eodem anno Carolus imperator Caluus, ex Italia proficiscens in Galliam, ueneno potatus moritur. Iohannes autem papa octauus Ludouicum Balbum filium eius unxit imperatorem: unde commoti Romani, custodiri papam ut captum, iubent: & Carolum cognomento Grossum, imperatorem eligunt: simulq; ambo imperatoris nomen tenuerunt annis duobus, donec assumpto ueneno Ludouicus Caroli Calui filius interijt. Et Carolus iste Grossus, solus imperauit annis duodecim. Anno Domini 885, indictione tertia, Gerungus abbas Hirsaugiensis secundus moritur, anno regiminis sui trigesimo secũdo, ætatis uerò suæ 71. prima die mensis Augusti, sepultus in ecclesia sancti Aurelij, iuxta Lintbertum antecessorem suum. Fuit autem uir per omnia Deo deuotus, & non minus in temporalibus circumspectus, quàm in spiritualibus disponendis idoneus. Cui Reginbodo successit, cuius tempore Nortmanni Vuormatiam subuertunt, sicut dicemus.

Colonia, cũ alijs destruitur.

Vualo episcopus

Carolus imperator obijt.

Gerungus abbas moritur.

DE REGINBODONE TERTIO HVIVS MONASTERIJ Hirsaugiensis abbate, qui præfuit annis sex, & de gestis illius temporis in Alemania.

GErungo uenerabili huius monasterij secundo abbate mortuo atque sepulto, conuenientes in locum ad hoc deputatum fratres, quorum iam magnus erat numerus, elegerunt in abbatem quendam senem monachum, nomine Reginbodonem, hominem quietum, pium & misericordem, qui præfuit monasterio annis sex. Erat autem (sicut Meginfridus testis est in Chronica) natione Bauarus, ex notabili familia ortus, qui cùm in iuuentute à parentibus ad discẽdum literas, magistris traditus fuisset, doctus cum tempore in omni sciẽtia tam humana quàm diuina euasit. Deinde canonicus in Constantiensi ecclesia factus est, in qua multis diuitijs affluens, etiam animo defluere cœpit. Tandem reuersus ad seipsum, uanitatem præsentis uitæ ingemiscere cœpit, & quàm breuis in hoc mundo sit incolatus hominis, cogitare. Tandem post multos anfractus fluctuantiũ cogitationũ

Reginbodo fit abbas.

Vita huius abbatis Reginbodonis

uenit

Venit ad Hirſaugiam & contẽptis omnibus, quæ homines diligere in mundo conſueuerunt, monachus pro Dei amore factus eſt, ſub Gerungo uenerabili abbate. Qui deinceps omne ſtudium ad pietatem conuertens, ſemper quantum humana permiſit imbecillitas aut orationi erat intentus, aut lectioni ſacræ ſcripturæ. Tantæ pietatis fuiſſe perhibetur, ut uictum ſuum pauperibus diſtribuens, ſæpe ieiunus ipſe permaneret. Mortuo autem Gerungo unanimi omnium cõſenſu in abbatem electus eſt, Anno dominicæ ſtri Ieſu Chriſti 885. indictione 3. & prẽfuit (ſicut diximus) annis 6. Nam ſenio grauatus & exterorum occupationum impatiens, cùm uitæ contemplatiuæ dulcedine iam dudum eſſet expertus, nec pateretur auelli, tandem ſexto anno quo abbatiam ſuſceperat uoluntariè reſignauit, quẽadmodum ſuo loco dicemus. His temporibus ſcholæ monachorum in hoc cœnobio ſancti Aurelij præfuit poſt Ruthardum Richbodo diſcipulus eius, monachus & presbyter, tam in diuinis ſcripturis quàm in ſecularibus literis eruditiſsimus, qui ut Meginfridus ait, inter monachos ſui temporis ſecundum non habuit. Nec dubium eſt, quin exercitando ingenium ſuum exemplo ueterum multa ſcripſerit, quamuis nihil eorum ad noſtram notitiam peruenit. Poſt electionem uerò Regnibodonis in abbatem, Eduuidus quidem tyrannus multum inquietare cœpit monaſterium & fratres ſancti Aurelij dicens, ſibi deberi ſummam non paruam pecuniarum, quam Gerungo abbati quondam mutuaſſet. Qui cùm multa minaretur incommoda, fratres qui mendacium hominis nouerunt, diuinum cœperunt implorare auxilium, ſanctoq; Aurelio monaſterij ſui cauſam tuendam contra improbitatem tyranni commiſerunt. Et ecce quadam nocte cùm in craſtinũ dies placiti ab utraq; patre conſtitutus eſſet, apparuit tyranno ſanctus præſul in ſomnis dicens: Impie tyranne, quid tibi & fratribus meis, quos iniuſtè bonis ſuis ſpoliare diſponis? Nõ tibi cedet impune. His dictis diuus Aurelius baculum paſtoralem leuans quẽ manu geſtabat, percuſsit in ſomnis tyrannum dicens, Accipe meritorum tuorum in me primitias, breui ſuſcepturus grauiora, niſi mihi & fratribus meis mox ſatisfacere curaueris. At uerò tyrannus Eduuius tam pauore, quàm uerbere experrectus, totam tam inſolito clamore domũ repleuit, ut omnes uerterentur in ſtuporem. Poſtero autem die lecto decumbens, fratres ſancti Aurelij ad ſe uocauit, & coram uxore ac filijs iniuriarũ ueniam petiuit. Quibus ut pro ſe orarent ad Dominũ rogauit, promittens ſe magna facturum monaſterio bona, ſi intercedentibus ipſis conualeſceret. Qui non poſt multos conualuit dies, & ſanctũ Chriſti præſulem Aurelium, multis oblatis muneribus ſibi reddere placabilem ſtuduit. Anno primo Regnibodi moritur Bertolphus archiepiſcopus Treuerenſis, monachus noſtri ordinis, ſicut ſuprà iam diximus. cui ſucceſsit in archiepiſcopatu ſucceſſor eius in Abbatia Mediolacenſi Ratbodo abbas uir doctus, & in agendis prudentiſsimus, qui eccleſiæ ſuæ Treuerenſi multa ab Imperatoribus dona & poſſeſsiones acquiſiuit. Præfuit autẽ in archiepiſcopatu ferè annis 36. & multa bona fecit. Anno ſecundo Regnibodi abbatis mortuus eſt Ansbaldus reuerendiſſimus abbas Prumienſis 4 idus Iulij, uir ſummæ ſanctitatis ac religionis, qui ad cœleſtem patriam feliciter tranſiuit. Cui in abbatia ſucceſsit Farabertus uenerabilis pater 8 idus Auguſti. Claruit his temporibus Rembertus ex monacho Corbeienſis cœnobij in Saxonia archiepiſcopus Bremenſis, uir in diuinis ſcripturis & ſecularibus literis doctiſsimus, qui ſcholæ monachorum publicæ multis annis in præfato monaſterio glorioſe docendo præfuit. Rexit autem eccleſiã Bremenſem annis 9. & moriens, in Catalogum ſanctorum relatus eſt, cuius feſtum

Quomodo ſit factus abbas.

Richbodo ſcholæ præſidet.

De tyranno qui fratres inquietauit.

Vindicta Aurelij in tyrannum.

Ratbodo ex monacho archiepiſcopus.

Sanctus Ansbaldus abbas moritur.

Sanctus Reinbertus & monachus epiſcopus.

stum pridie nonarum Februarij agitur. Sepultus est in ecclesia Bremensi multis coruscans miraculis. Claruit etiam circa hæc tẽpora Almamus monachus Altuilarensis uir undecunq; doctissimus, qui multa ingenij sui præclara monumenta reliquit, de quibus alibi fecimus mentionem. Adreualt qui & Adelbertus monachus Floriacensis, uir in omni scientia eruditus, qui & ipse uiuacitatem ingenij multimoda editione librorum ostendit, his ipsis temporibus inter monachus clarus habetur. Remigius quoq; monachus Altisiodorensis, & postea cuiusdam ecclesiæ, ut ferunt episcopus, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & in scientia secularium literarum nobiliter doctus, hæc tempora docendo & scribendo illustrauit, de cuius opusculis in secundo libro illustrium uirorum ordinis nostri fecimus mentionem. Anno Reginbodonis quarto, qui fuit Domini 889. indictione 7, moritur Richbodo monachus huius monasterij, qui scholæ publicæ apud Aurelium post Ruthardum magistrum annis fermè 24 præfuit, & in omni scientia discipulos probè instructos complures reliquit. Post quem Harderadus monachus natione Francus docẽdi officium accepit, quod uix Biennio implens in abbatem assumptus est. Anno abbatis Reginbodonis quinto, Carolus Imperator cognomento Grossus, post multa quę gesserat bella corpore & animo debilitari cœpit, qui ueniens Triburias & cõuocatis principibus, paulatim ab omnibus miserabiliter derelictus est. In cuius locum Arnulphus filius Carolomãni imperauit annis 12. At Carolus non multo pòst moriens sepultus est in monasterio Augiẽsi pridie idus Iunij. Eodem quoq; anno moritur Lintbertus archiepiscopus Moguntinus, cui S. Sunderoldus monachus Fuldensis succesit, uir omni sanctitate & religione conspicuus, quem Nortmãni paulopost occiderunt. His temporibus mortuo Imperatore Carolo, Itali regnum diuiserunt, quorum una pars Berengarium filium Eberardi, qui ducatum Foroiulianorum tenebat, alia uerò Guidonem filium Lamperti ducem Spoletanum regem sibi delegit: qui inter se conserto prælio, Guido uictor euasit, & Berengarium de regno expulit. Salomon ex monacho sanctæ Constantiensis ecclesiæ episcopus hoc anno moritur, cui succesit eiusdem nominis Salomõ abbas sancti Galli, uir non solùm nobilitate, uerùm etiam prudentia ac sapientia insignis, qui præfatæ urbis tertius eius nominis dignoscitur esse pontifex. Eodem anno Arnolphus episcopus Herbipolensis in Saxonia, occisus est inter missarum solennia satis crudeliter, postquam ecclesiæ præfatæ præfuit annis 37. & mensibus 7. Arnoldus siue Arnulphus Imperator Romanorum post Carolum Grossum habuit uxorem Lucardam filiam Vuelphonis ducis Bauarię, quę peperit ei duos filios & unam filiam. Quorum primogenitus Ludouicus postea Imperator fuit. Secundogenitus nomine Conradus, dux Lotharingiæ, cuius filius eiusdem uocabuli etiam Imperator postea factus est. Porrò filia Lucarda nomine quę Ottoni duci Saxonum data fuit in uxorem, peperit Henricum postea imperatorem primum. Ducem uerò Lotharingiæ Conradum prędictum filium Arnulphi, interfecit Adelbertus comes Bambergensis, quem Henricus Nepos Imperator factus, dolo Hattonis archiepiscopi Moguntini interceptum capite truncauit, sicut inferius suo loco dicemus. Anno autẽ Domini 890. Reginbodo abbas senio grauatus, cùm sentiret se per occupationes rei familiaris ab internæ dulcedinis contemplatione retrahi, & gauderet se ad statum pristinæ quietis posse reuerti, abbatiam suam sponte resignauit 12 cal. decembris anno promotionis suæ nondum sexto completo. Qui ad priuatæ conuersationis statum reuersus tam sanctè & religiosè uixit, ut omnibus non solum in exemplum cederet, uè-

Almamus.

Adreualdus.

Remigius.

Richbodo.

Harderadus.

Arnulphus.

Sunderoldus.

Salomon.

Episcopus occiditur in Missa.

Arnulphi Imperatoris uxor & liberi.

Reginbodo abbatiam suam resignauit.

Quàm sanctè postea uixerit.

rum etiam cuncti fratres tantam in se pœnitendi constantiam & uitæ auctoritatem non agnoscentes, de senis feruore multum admirarentur. Rigorem siquidem monasticę conuersationis usq; ad mortem, quem semel assumpserat, non reliquit. Erat in oratione & compunctione mentis continuus, secq; usque adeò uigilijs & ieiunijs pro amore cœlestis patriæ affixit, ut omnes grandæuus imperaret iuniores. Interrogatus aliquando à fratribus, quare se tantum affligeret, qui tamen nullum enorme peccatum in religione commisisset: respondit: Etsi gratia Dei me protegente ex eo die quo monachus factus sum, nullum enorme peccatum (sicut dicitis) commisisse me memini, multa tamen interea boni operis exercitia negligenter omisi: & ex eo maximè tempore, quo Abbas esse cœpi, maioribus me negligentijs inuolui. Afferre enim plures negligentias, quàm uirtutes, nostris diebus prælatura consueuit. Oportet ergo nos fratres, quamdiu uiuimus pœnitentiam agere, & usque ad mortem à bonis operibus non cessare. Et ipse quidem uenerabilis senex Reginbodo in sancta conuersatione sua firmus & constans perseuerauit usq; ad mortem.

Verbũ notabile.

DE HADERADO QVARTO, HVIVS MONASterij Hirsaugiensis uenerabili abbate, qui præfuit strenuè annis octodecim.

POst resignationem uerò Reginbodonis sanctissimi uiri, conuenientes in unum fratres, unanimiter elegerunt in abbatem Haderadum uenerabilem monachum, qui scholis fratrum præfuit, annis quidem iuuenem, utputa triginta annorum, moribus autem & prudentia multis senibus seniorem. Electus est ergo dominicæ incarnationis anno 890. indictione octaua, eodem uidelicet die 12. calend. septembris, quo antecessor eius resignauit, & præfuit monasterio annis uigintiocto. Fuit autem natione Francus, honestis parentibus genitus, qui ordinem monasticum intrauerat sub Gerũgo abbate adolescentulus: & tam pie religioseq; uixerat ad œmnem obedientiam paratus, ut alter Placidus ab omnibus uocaretur, nec immeritò. Erat sanè tam placidæ mẽtis, ut nemo unquam ira perturbatum illum meminerit. Tam uerò studiosus in scripturis fuit, ut post magistri sui Richbodonis uenerandi decessum, in locum eius subrogatus, publicam scholam monachorum in hoc monasterio sancti Aurelij strenuè regeretur, quod illo in tempore pro magno honore habebatur. Monachus enim ad hoc officium requirebatur doctissimus, non solùm in scripturis diuinis, sed etiam in literis secularibus. Erat autem his temporibus in monasterijs nostri ordinis (alterius in Europa Germaniæ & Galliæ nulla fuerunt) hæc consuetudo celeberrima, ut scholæ monachorum in singulis penè cœnobijs haberentur, quibus non seculares homines, sed monachi moribus & eruditione pręficiebãtur ornatissimi: qui non solùm in diuinis scripturis docti essent, uerùm etiam in Mathematica, Astronomia, Arithmetica, Geometrica, Musica, Rethorica, Poësi, & in cæteris omnibus secularis literaturæ scientijs eruditissimi haberentur. Ex his multi non solùm in Romana lingua docti erãt, sed etiam in Hebraica, Græca & Arabica peritissimi, quod ex eorum opusculis facilè dinoscitur: quanquam uitio scriptorum, qui à prima ua institutione præceptorum paulatim degenerare cœperunt, pauca exemplaria nostris temporibus emendata reperiantur. Quoties autem idoneum ad hanc subeundam prouinciam in suo cœnobio monachum abbas minimè habuisset, de aliquo alio monasterio petere aptum, non erat uerecundum. Maximum enim dedecus iudicabant, dociles animos monachorum negligere, quos ut moribus & literis bene instituere possent, nullis laboribus,

Haderadus abbas quartus.

Vita Haderadi abbatis.

Laudabilis in monasterijs consuetudo fuit habere scholas.

Quàm magna ueterum diligentia literarum.

bus,nullis parcebant impensis.Sic nanq; doctissimus ille monachus Gemblacensis Sigebertus, multo tempore in cœnobio sancti Vincentij Metensi,monachorum præceptor,quanquam de alio monasterio fuit.Ita Strabus monachus Fuldẽsis in Hirsfeldia,Notgerus sancti Galli in Stabulaus,Albinus monachus Anglicus in Fulda,Milo sancti Amandi in Corbeia,atq; alij complures in alijs monasterijs,docendi ad tempus tenuerunt officium,ubi conuersionis primordia sumpserunt. Hæc autem consuetudo sanctissima primùm in Anglia cœpit,ubi uenerabilis ille monachus & presbyter Beda monachorum institutor factus,multos post se doctissimos reliquit discipulos.Quantum uerò hæc monachorum institutio ordini nostro profuerit, nemo ignorat,qui ueterũ historias studiosius reuoluit.Multi enim ex monachis propter scientiam literarum incomparabilem,ad episcopatus honorem sublimati sunt,qui ordinem nostrum uita & doctrina mirabiliter illustrarunt.Nam etiamsi studium literarum nihil conferret ordini, quàm utilem occupationem monachorum,esset nihilominus maxima ueneratione à nobis promouendum:quia nisi mens hominis claustralis aliquo exercitio occupetur delectabili,in multas & uarias miserias dilabitur.Quod sancti patres probè intelligentes,lectionem scripturarum monachis omnino uoluerunt esse familiarem.Huius sanctæ consuetudinis amator Haderadus noster,de quo nobis est sermo,studium literarum adeò complexus est,ut breui in omni literatura tam seculari quàm diuina,doctissimum euaserit. Qui post quàm in abbatem sublimatus est,scholæ monasticæ præfecit condiscipulum olim suum Linthelmum,doctissimum in omni scientia monachum,natione Sueuum,ex humilibus quidem,sed honestis parentibus natum:qui tantam in docendo monachos diligentiam fecisse legitur,ut multos iam deinceps propter inæstimabilis scientiæ prærogatiuam, ad diuersa cœnobia monachos Hirsaugiensis congregationis abbates & plerosq; etiam episcopos fieri contingeret. Circa hæc tempora Haderadi abbatis, Arnulphus imperator,Notmannorum exercitum superans in bello,penè deleuit:qui tamen resumptis uiribus,multa in imperio postea perpetrarunt mala.Nam anno sequenti,qui erat Dominicæ incarnationis 891,ciuitatem Vuormatiensem quæ imperio semper in omnibus fidelissima extitit,occisis habitatoribus subuerterunt:& sanctũ Sonderoldum ex monacho archiepiscopum Moguntinum,uirum uita & doctrina reuerendissimum,6 cal. Iulij,quæ fuit dies sabbati,occidentes, martyrem fecerunt.Haderadus uerò abbas audiens quæ Nortmãni in Vuormatia fecissent mala,metuens ne Rheno transmisso omnem circa regionem deuastarent,usus consilio fratrum testudinem in ecclesia S.Aurelij subterraneam fecit,in qua corpus ipsius sancti,cum tabula inscriptionem nominis & dignitatis eius continente tam subtiliter abscondit,ut reperiri à nullo hominum potuisset:quod ibi remansit usq; ad tempora Adelberti comitis omnino incognitum.Nam non longè postea Nortmãnis ab imperio expulsis, Vngari Bauariam,Sueuiam & Saxoniam deuastare cœperunt,quibus cùm alia atq; alia succederent in omni prouincia Germaniæ prælia, corpus sanctissimi præsulis in tuto reconditum necessariò remansit.Fecit etiam Haderadus alias quasdã subterraneas foueas in secretioribus monasterij locis, in quibus calices, cruces,& alia diuini ministerij ornamenta potuissent abscondi,si contigisset Nortmannos propius accessisse.Sancto autem Sonderoldo per Nortmannos(ut prædiximus) occiso,Hatto Augiensis abbas in archiepiscopum Moguntinensem eligitur,uir quidem obscurus genere & nulla nobilitate insignis,sed acutus ingenio,de quo sit iudicare difficile,melior consilio fue

Quàm utile sit monachis studiũ literarum.

Linthelmus fit magister scholæ.

Imperator contra Nortmannos.

Archiepiscopus Sonderoldus martyrizatur.

Corpus S.Aurelij sub terra absconditur.

Hatto Augiensis abbas fit archiepiscopus Moguntinus.

rit ne,an peior. Præfuit autem ecclesiæ Moguntinæ uno & uiginti annis. Anno tertio Haderadi abbatis,qui fuit Domini 892 Vngari Carinthiam inuadunt, & in sabbato sancto pugna commissa uincuntur & occiduntur. Eodem anno Nortmanni monasterium Prumiense iterum inuadunt. Abbas cum fratribus fuga lapsus uix euasit,ingressi cœnobiũ quosdam ex monachis interficiunt,plurimamq; familiam trucidantes, reliquos captiuos abducunt. Eodem anno Farabertus abbas Prumiensis,annuente rege Francorum,abbatiam suam sponte resignauit: cui Regino monachus eiusdem cœnobij successit,uir uita & eruditione celeberrimus: qui inter cętera ingenij sui opuscula transacti temporis Chronicon scripsit,ad Adelberonem Treuerensem Archiepiscopum,incipiens ab origine mundi usq; ad tempora sua,opus profectò celeberrimum & lectione doctorum uirorum dignissimum. Claruit circa hæc tempora apud Moguntiam in monasterio sancti Albani Rupertus monachus undecunq; doctissimus, Græcæ & Latinæ peritus, qui scholæ monachorum in eodem loco publicè præsidens, multa ingenij sui monimenta posteris reliquit. Extant eius Homiliæ & Sermones non inelegantes: uitam quoq; & passionem sancti Albani metricè descripsit. De Musica proportione nonnulla composuit. Sebulo quoq; abbas sancti Dionysij uir nobilis & potens, apud Gallos habetur in pretio, quem etiam reges propter sapientiam prudentiamq; admirabilem timuerunt. Qui cùm castrum quoddam in Aquitania situm ardentius expugnaret, ictu lapidis percussus interijt anno sequenti. Circa hæc tempora floruit Eutrandus Ticinensis diaconus, uir Græcę & Latinæ peritus, & in secularibus literis non infimè doctus, qui inter cætera ingenij sui opuscula historiã actuum Berengariorum edidit, quam Græco uocabulo Antipedosin, ideſt retributionem appellauit. Retribuit enim Berengario Tyranno in Italia contra imperium sæuienti scriptis, quod expulsus ab eo in exilium ire coactus sit. Inchoauit ipsam historiam suam in Franckfordia non longè à Moguntiaco, & in Græcia compleuit. His etiam temporibus claruit in Burgundia Berno ex comite fundator & primus abbas Gigniacensis monasterij, uir sanctitate & religione uenerabilis, qui etiam dono & impensis auiæ comitissæ Cluniacense monasterium constituxit, cui præfecit in abbatem primum sanctum Odonem quendam Musicum Thuronensem, uirum doctum atq; sanctissimum, qui scripsit nonnulla ingenij sui præclara opuscula, de quibus mentionem iam fecimus in secundo libro de illustribus uiris nostri ordinis. Pascasius quoq; Ratbertus abbas Corbeiensis his diebus clarus habetur, qui scripsit ad Placidũ abbatem de sacramento altaris libellum non spernendum: uitam quoque sancti Adelhardi: in Threnos quoque prophetæ Hieremiæ pulcherrimum opus. Qui cùm Græcæ linguæ non esset ignarus, etiam transtulisse quædam Latinæ perhibetur. Sanctus quoque Adelgarius, ex monacho Corbeiensis cœnobij archiepiscopus Bremensis, his temporibus claruit, & 20 annis ecclesiam suam strenuè gubernauit, uir doctus atque sanctissimus, cuius festum idibus Maij colitur. His temporibus sub Haderado abbate & Luithelmo scholastico claruerunt, multi studiosi atq; doctissimi monachi in hoc monasterio, è quibus unus nomine Sigismundus in episcopum Haluerstatensem electus uerbo & exemplo, populo sibi commisso strenuè præfuit annis fermè 30. iacetq; sepultus in eadem ecclesia. Cuntzigo quoq; monachus ualde uenerabilis, imperante Arnulpho factus est abbas monasterij sancti Nazarij in Laurissa Vuormatiensis diocœsis, qui tamen uix uno anno superuiuẽs

Nortmanni Prumiam iterum inuadunt.

Regino abbas Prumiẽsis clarus habetur.

Rupertus.

Sebulo abbas S. Dionysij clarus habetur.

Luithrandus Ticinensis diaconus

Berno ex comite abbas Gigniacensis.

Monasterij Cluniacensis fundatio.

Pascasius abbas doctissimus.

Adelgarius.

Sigismundus.

Cuntzigo.

morit

moritur,& in eodem monasterio sepelitur.Fuit etiam inter eos monachus alius nomine Herdericus,uir in omni literatura tam seculari quàm diuina doctissimus,qui multa & uaria conscripsit maximè in musica,& cantus pulcherrimos in honorem beatæ Mariæ & diuersorum sanctorum,multa etiam diuersi generis carmina scripsit,è quibus ego non uidi quicquam præter hos duos uersiculos,quos Meginfridus ei in Chronica adscripsit,super benedictionem cibi & potus dicendos,

Herdericus.

Appositis Christi benedicat dextera donis,
Alma Dei nostrum benedicat dextera potum.

Anno Haderadi abbatis sexti,qui fuit domini 896,indictione 14,synodus magna celebrata est apud Triburias,in qua fuerunt uigintiseptem episcopi cum multis abbatibus Saxoniæ,Bauariæ,Sueuiæ,Galliæ,Lotharingiæ & aliarum prouinciarum.Inter episcopos autem isti fuerunt famosiores:Hatto archiepiscopus Moguntinensis nostri ordinis,ex abbate Augien.Ratbodo archiepiscopus Treuerensis nostri ordinis,ex abbate Mediolanensi: Hermannus archiepiscopus Colonien sis:Adelgarius archiepiscopus Bremensis nostri ordinis,ex monacho Corbeiensi:Sigismundus episcopus Halberstatensis nostri ordinis,ex monacho huius cœnobij Hirsaugiensis:Ratbodo episcopus Traiectensis uir doctus atque sanctissimus:Sigehardus episcopus Hildesheimensis:Ludhelmus episcopus Tullensis nostri ordinis, ex monacho sancti Maximini Treuerensis:Rudolphus episcopus Herbipolensis:Salomon Constantiensis episcopus nostri ordinis,ex abbate sancti Galli.Porrò inter abbates isti erant præcipui,Herigerus abbas Fuldensis,Harderadus abbas Hirsfeldensis,Haderadus abbas sancti Aurelij Hirsaugiensis,Burchardus sanctorum Marcellini & Petri Selgenstatensis,Adelbertus abbas Corbeiensis,Vuilhardus abbas sancti Albani Moguntinensis,Bertulphus abbas sancti Ferrucij Bildenstatensis.In hac sancta synodo residentes episcopi cum abbatibus monasteriorum,multa pro utilitate ecclesiastica statuerunt,& maximè contra quosdam seculares, qui authoritatem episcopalem deprimere & minuere laborabant.Super his ergo & multis alijs decreta sanxerunt,quæ subscriptione communi,ut moris est,roborarunt. Clarus habebatur his temporibus Elfredus rex Anglorum, qui anno decimotertio Haderadi abbatis regnare cœpit,& 40 annis regnauit,uir in omni conuersatione sua Christianissimus, prudentia & eruditione scripturarum quoque celeberrimus, qui horas 24 diei nocti sq; in tres partes distribuens,primas octo horas in legendo,scribendo, meditando & orando expendit,alias octo in disponendis regni negotijs, & reliquas octo in cura corporis sui prudentissima distributione consumpsit.Anno Haderadi abbatis nono,Regino Prumiensis abbas,quemadmodū in sua chronica scribit,depositus est:causas autem depositionis non expressit,sed ita dicit,anno domini 899 Richarius abbas monasterij Prumiensis constituitur,qualiter autem erga me actum sit,idcirco hoc in loco annotare distuli,ne fortè iniurijs prouocatus, ultra quàm Christiana patientia permittit,persecutionis meæ causas exaggerasse uiderer.Ex quibus uerbis conijcere possumus,eum cum iniurijs abbatia depositum,quāquam causas ignoremus.Eodem anno Arnulphus imperator moritur 3 calend. decemb.sepultusq; est honorificè in Odingas in Bauaria,ubi & pater eius tumulatus iacet.Cui filius eius Ludouicus,procerum electione succedens imperauit annis 12.uerùm post mortem Arnulphi imperium confunditur,dolentibus Romanis atq; uniuersis Italiæ populis,quod in Germaniam

Synodus magna Triburijs celebratur.

Nomina episcoporum in synodo præsentium.

Haderadus interfuit.

Elfredus rex Anglorum.

Regino abbas deponitur.

Arnulphus.

Ludouicus filius succedit.

translatum esset. Quamobrem nec à Romanis, nec à summo pontifice deinceps insigniti sunt Germanici imperatores, usque ad primum Ottonem. Vnde in Italia quidam Berengarij usurparunt imperium.

Berengarij in Italia regnant.

Vngari Bauariã deuastant.

Anno Haderadi abbatis decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis nongentesimus annus, Vngari, morte Arnulphi imperatoris audita, maximo exercitu collecto, Bauaricæ fines inuadunt, castella diruunt, Ecclesias igne consumunt, populosq; sine discretione sexus, ætatis uel ordinis interficiunt: & quo magis timorem super omnibus incutiant, interfectorum se sanguine potant. At Ludouicus imperator, suorum depopulationem non ferens, conserto cum Vngaris prælio, iuxta flumium Augustam præterfluentem, qui Lycus dictus est, mille fermè ex eis interfecit. Sed Vngari, positis insidijs tandem uictores euadunt, ac deinde Bauarorum, Sueuorum, ac Francorum regna percurrunt, cunctaq; uastando incendunt.

Bellum in Vngaris.

Ambrosius.

Claruit his temporibus Ambrosius, qui & Ansbertus est dictus, monachus nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis doctissimus: qui scripsit in Cantica Canticorum insigne uolumen: in Psalterium quoque, & Apocalypsin beati Ioannis Apostoli: de Cupiditate quoque non contemnendum opusculum: & quædam alia, quæ nobis ad memoriam non recurrunt.

Remensis episcopus interficitur.

Anno Haderadi abbatis decimotertio, Falco Remensis archiepiscopus, à quodam satellite Baldeuuini comitis Flandriæ crudelissimè interficitur, propter abbatiam sancti Vedasti, quam uterque habere contendebat: Episcopus ex donatione Caroli regis Francorum, comes nullo sibi concedendam iudicante.

Episcopus Herbipolensis expellitur.

Anno eodem, Adelbertus comes Bambergensis Rudolphum episcopum Herbipolensem de sua ecclesia fugat, & totam diœcesin deuastat.

Conradus rex interficitur.

Anno autem sequente, Conradum ducem Lotharingiæ, patrem Conradi primi imperatoris, qui erat frater istius imperatoris Ludouici, quemadmodum iam suprà diximus, idem Comes Adelbertus in bello quodam in Hassia iuxta Fridislariam interfecit, tertio calendas Martij. Erat enim imperatori Ludouico comes idem aduersarius, propterea quòd pater eius Conradus dux, fratrem suum antea interfecerat.

Conuentus.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto, in mense Iulio, Ludouicus rex generalem conuentum principum habuit, apud Triburias uillã regia, non longè à Moguntiaco, super Rhenum, quæ modò deserta nullum pristini honoris uestigium tenet, præter muros castelli dirutos. Est auem inter ciuitates Oppenheim & Moguntiam, per Rhenum descendentibus ad manum dexteram, locus ubi quondam hæc uilla imperialis cum castro & monasterio pulcherrimo sita fuerant, pauculas modò habens domunculas rusticorum. Inde Ludouicus mouens exercitum per Franconiam, castrum quoddam comitis Adelberti, quod appellatur Tharissa, & est nunc monasterium nostri ordinis, in diœcesi Herbipolensi, cinxit obsidione, & cepit. Adelbertus autem comes non erat in eo, sed cum exercitu suo ualidissimo in castello Bambergensi, quem dolo & deceptione Hattonis archiepiscopi Moguntinensis ad se ductum, capite truncauit, quinto iduum Decembris. Porrò castellum illud Tharis in monasterium ordinis nostri commutatum est, in quo & idem comes Adelbertus perhibetur esse sepultus. Distat autem à Bamberga per descensum Mogã-

Alias Lariſſa.

Adelbertus comes occiditur.

ni

hi, quatuor milliaribus nostris Germanicis.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto, qui fuit Domini nonningentesimo quinto, post mortem Benedicti papæ quarti, Leo monachus nostri ordinis de Brandalo, in summum pontificem eius nominis quintum electus, sedit dies quadraginta. Habebat domi Christophorum quendam presbyterum, subdolum, qui dominandi libidine ductus papam coniecit in uincula, ubi non multo pòst ex animi dolore moritur. Inuadensque pontificatum, quem sicut malè acquisiuit, ita post menses septem turpiter amisit, trususq; per Sergium in monasterium, nolens monachus factus est. *Leo monachus fit papa.*

Anno Haderadi abbatis decimonono, Vuymo monachus Corbeiensis in Saxonia nostri ordinis, uir doctus & sanctus, in archiepiscopum Bremensem electus præfuit annis octodecim, qui postea pro Dei amore Gothiam ingressus, illis populis uerbum Dei prædicauit, & post aliquot annos ibidem mortuus & sepultus multis miraculis coruscauit. *S Vuymo.*

Hisdem temporibus claruit in eodem cœnobio Corbeiensi, uir ualde doctus Sigebertus, monachus, discipulus præfati Vuymonis sanctissimi pontificis & socius peregrinationis, qui mortuo illo in Gothia, ad monasterium reuersus uitam eius gemino stylo descripsit, hoc est metrico & prosaico. Scripsit etiam quædam alia, quorum in secundo illustrium uirorum nostri ordinis libro, iamdudum fecimus mentionem. *Sigbertus.*

Anno Haderadi abbatis uigesimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis nonningentesimo decimo, Franci orientales & Saxones multa cum Vngaris bella gesserunt, sed parum profecerunt. *Vngarorum incursus.*

Eodem anno Adelbero monachus cœnobij huius sancti Aurelij Hirsaugiensis, discipulus Luithelmi, scholasticus factus est in monasterio sancti Albani prope Moguntiam, ubi magna tunc multitudo uiguit monachorum: quos quum glorioſè in omni scientia scripturarum tam seculatum quam diuinarum instrueret, magnam eruditionis suæ famam apud omnes in circuitu homines acquisiuit, qui post paucos annos per archiepiscopum Herigerum abbas sancti Ferrucij factus est. Erat enim uir dignis honore, non solùm propter incomparabilis scientiæ doctrinam, qua præ cæteris multis fuit insignis, sed etiam propter prudentiam & uitæ omnimodam sanctitatem. *Adelbero.*

Anno Haderadi abbatis uigesimo secundo, Ludouicus imperator mortuus est sine liberis. Habuerat quidem uxorem Lutgardem, filiam Ludolphi ducis Saxonum, sororem ducis Ottonis, sed liberos ex ea non accepit. In cuius locum electus est à principibus Conradus primus, filius Conradi ducis Lotharingiæ, & fratris prædicti Imperatoris Ludouici, quē Comes Bambergensis Adelbertus (ut suprà dictum est) in bello peremit. Iste Conradus, ultimus fuit imperator de stirpe Caroli Magni, & imperauit annis septem. Contra hunc erexerunt se multi principes, scilicet Arnoldus dux Bauariæ, quem ad Vngaros cum uxore & liberis fugere compulit. Burcardus dux Sueniæ: Euerardus comes Francorum, Giselbertus dux Lotharingiæ, & potentissimus Saxoniæ ac Thuringiæ dux Henricus filius Ottonis post eum imperator. Hos tamen omnes, Conradus tam sapientia quàm fortitudine citò suam retraxit in partem. *Ludouicus.* *Conradus.*

Anno autem Haderadi Abbatis nostri uigesimoquarto, & Domini nostri Iesu Christi anno nonningentesimo & decimo

quarto Imperij Conradi secundo, Vngari gladio & igne iterum deuastant totam Alemaniam, uenientes usque ad Fuldam, Alsaciam & Basileam.

Betto. His temporibus Betto monachus nostri ordinis & præpositus monasterij sanctę Columbæ, fit episcopus Altisiodorensis, uir doctus & religiosus, qui à pueritia sua monasticis disciplinis optimè instructus fuit. Anno uigesimo secundo Haderadi abbatis Hatto archiepiscopus Moguntinensis moritur: cui Herignus successit. Anno autē 27. abbatis Haderadi sanctus Ratbodo Traiectensis episcopus migrauit ad Dominum tertio calendas Decembris, qui fuit uir doctus atque sanctissimus, spiritu prophetiæ plenus: scripsit quoq; multa in laudibus sanctorum opuscula. Requieuit Dauentriæ miraculis clarus. Circa hæc tempora claruit Vuipertus uir nobilis, diues & potens in seculo, qui fundauit monasterium ordinis nostri in dioecesi Leodiensi, nomine Gemblach. Cuius cùm structuram perfecisset, introductis monachis & abbate, ipse deposito seculari habitu, monachus in eodem cœnobio factus, uita & conuersatione clarus effulsit. Claruit etiam his diebus apud monasterium sancti Galli Vuiberadis sanctimonialis fœmina, quæ pro Dei amore inclusa, die noctuq; orationibus, ieiunijs, & sanctis meditationibus instans, prophetiæ spiritu meruit illustrari. Ipsa prædixit sancto Vdalrico tunc apud sanctum Gallū inter monachos conuersanti, quòd futurus esset episcopus in ecclesia Augustensi, quod uerum postea rei probauit euentus. Anno Domini 918. indictione 6. Haderadus abbas huius cœnobij quartus, moritur quarto iduum Augusti, anno regiminis sui 28. cui in abbatia successit Rudolphus monachus, qui præfuit monasterio & fratribus annis 7. quemadmodum dicemus, uir grandęuus, & non multum ad regimen utilis.

Hatto morritur.

Ratbado episcopus moritur.

Monasteriū Gemblacense fundatur.

S. Vuiberadis monialis.

Haderadus abbas moritur.

DE RVDOLPHO, QVINTO HVIVS MONASTERIJ abbate, qui præfuit annis septem & quibusdam gestis illius temporis in Alemania.

Rudolphus. MOrtuo Haderado uenerabili abbate, sicut diximus 4. iduum Augusti, atq; iuxta morem honorificè sepulto, Rudolphus monachus quidam ætate prouectus, in eius locum subrogatus, per electionem fratrum præfuit annis septem, sub cuius regimine disciplina regularis non multum profecit. Fuit enim uir pius nimium & liberalis, ne dicam prodigus, qui pocu-lis delectaretur & conuiuijs. Vnde & temporalia neglexit & spiritualia mi-nimè conseruauit. Vnde fratres post annos duos eum deponere uolentes, non potuerunt, propter assistentiam amicorum, quorum inter seculares multos sibi comparasse muneribus & donis ferebatur. Eodem anno quo Haderadus abbas uenerabilis obijt, mortuus est & Conradus imperator primus, decimo calend. Ianuarij, sepultus in monasterio Fuldensi iuxta altare sanctę crucis, qui priusquam moreretur lecto decumbens, cùm à principibus interrogaretur, quem sibi consuleret eligendum in successorem, respondit, Meliorem scio neminem Saxonum duce Henrico, qui est uir optimus, prudens & inclytus, per quem imperium facilè ad statum pristinum poterit reformari: ipsum confidenter eligite, quia potens est uos defendere, & amissa recuperare. Itaque Henricus dux Saxonum in imperium electus consilio Conradi imperauit annis octodecim. Incepit autem anno Rudolphi abbatis primo, dominicæ uidelicet natiuitatis, 919. uir pacificus, cultor iusticiæ, magnificus, & iniquorum extirpator acerrimus. Anno Rudolphi abbatis tertio, cùm ipsorum fratres propter inordinatam conuersationem ab officio suo uellent deponere, non potuerunt propter uim & mina-

Conradus Imperator primus, moritur.

Henricus imperator primus.

minas amicorum, quos partim sanguine, partim munere sibi fecerat & habuerat defensores. Vnde coacti patientiam habuerunt, quo usq; dominus Deus aliter ordinare negotium disponeret. Eodem anno Adelbero monachus huius cœnobij, qui ante aliquot annos apud S. Albanũ Moguntiæ scholasticus monachorum constitutus fuerat, electione fratrum & promotione archiepiscopi Moguntinensis fit abbas monasterij sancti Ferrucij, quod alio nomine Blidenstadt appellatur. Hoc ipso anno Luithelmus monachus & scholasticus apud sanctum Aurelium moritur, uir uita & eruditione clarissimus, multos post se doctissimos relinquens discipulos, quorum multi in diuersis monasterijs sunt facti abbates & quidam etiam episcopi. His fermè temporibus, monasterium nostri in Saxonia fundatur ordinis, quod Ringelheim uocatur, à Theodorico comite eiusdem loci. Huius comitis filiam Mechtildem, Henricus imperator primus duxit uxorem, quę peperit ei tres filios & quatuor filias: Brunonem, qui fuit postea archiepiscopus Colonien sis. Ottonem imperatorem primum, & Henricum ducem Bauariæ. Mechtildis prima filia fuit abbatissa nostri ordinis in Quedelburg Gerburga secunda filia primò nupsit Lothario regi Francorum, quo mortuo iterum nupsit Giselberto duci Lotharingiæ. Tertia filia Rixa nomine, nupsit Rudolpho duci Bauariæ. Quarta nomine Haduigis, nupsit Hugoni Parisien si comiti, qui postea rex Francorum factus est. Anno Rudolphi abbatis quarto, Henricus rex Vngaros Saxoniam exigendo tributum peruagantes de finibus suis expulit, cæsis eorum exercitibus. His temporibus præfuit in monasterio post Luithelmum scholæ publicæ monachorum Diethardus monachus, uir in omni literatura tam diuina quàm secula ri doctissimus, qui nonnulla fertur scripsisse opuscula, sed ad notitiam nostram non uenerunt. Claruit etiam his diebus Gildericus ex abbate monasterij sancti Germanis nostri ordini episcopus Altisiodorensis ecclesiæ, uir moribus & doctrina ualde uenerabilis, qui multa bona præfatæ ecclesiæ suis laboribus impendit. Rutgerus quoq; Treuerensis ecclesiæ archiepiscopus post Rabbodum his temporibus clarus habetur, qui inter cætera ingenij sui monimenta librum decretorum composuit, quem in Synodo coram suffraganeis suis apud Treuerim producens in publicum approbauit. Henricus Imperator circa hæc tempora fundauit ecclesiam Misnensem, & posuit in ea sedem Episcopalem, eiusq; pontificem magnis priuilegijs honorauit, deditq; illi terras multas, uicos, uillas & castella, quatenus per eum etiam Vngaris incursantibus terram, facilius posset resistere. Interea etiam cùm per nouem annos pacem fecisset cum Vngaris, multas in Saxonia ciuitates, muris & fossatis munitissimas fieri procurauit, ut si hostes denuò irruerent, Christiani murorum se præsidio tuerentur. Anno Rudolphi abbatis sexto, qui fuit dominicæ natiuitatis 924, mortuus est monachus quidam huius cœnobij nomine Adelhardus, qui sub Haderado abbate quondam in scripturis diuinis & secularibus ad plenum instructus, nescio qua occasione tantam capitis incidit molestiam, ut post biennium cæcus fieret, amisso autem lumine uisus, dolor etiam capitis cessauit, & factus est homo præter cæcitatem sanissimus: inde cùm iam cæcus factus, præsentis uitæ dulcedinem magna ex parte amisisset, fecit ex necessitate uirtutem, seq; totum diuinis exercitijs mancipauit, & omni quam potuit uirtute fidelem se Dei cultorem exhibere studuit. Nemo illum deinceps mundanis unquam uidit negotijs intentum, non moribus leuem, non uerbis ociosum, semper aut orationi aut meditationi, crebrius tamen contemplationi erat intentus. Tantæ uerò compunctionis & deuotionis extitisse perhibetur, ut quo-

Adelbero fit abbas S. Ferrucij. Luithelmus scholasticus moritur.

Monasterium Ringelheim fundatur. Filij Henrici Imperatoris.

Vngari cæduntur in Saxonia.

Diethardus monachus scholasticus.

Gildericus ex monacho episcopus.

Rutgerus episcopus Treuerensis.

Episcopatus Misnensis fundatur.

Adelhardus.

quotieſcunq; de paſsione domini noſtri Ieſu Chriſti aliquid coram eo diceretur aut legeretur, mox reſolutus in lachrymas cum rugitu clamauerit ita, quod etiam alios qui fuiſſent præſentes ad fletū prouocauerit. Eius autē tam pura & Deo grata conuerſatio fuit, ut ſpiritū cōſequi meruerit prophetię. Multa enim ſæpe futura prædixit, quæ rei euentus uera probauit. Nā & triennio antequàm moreretur, diem & horam obitus ſui futuri, quibuſdam ex fratribus aperuit. Deſolationem quoq; huius monaſterij, quæ poſt annos fermè 80, ſubſecuta eſt, tam clarè prædixit, ac ſi eam præſentem ante oculos poſitam cerneret. In eius tranſitu, ſicut Meginfridus monachus ſcribit, auditæ ſunt in aëre angelorum dulciſsimæ cantantium uoces, noctu ſuper ſepulchrum eius lampades uiſę, & quædam alia iudicia ſanctitatis. Moritur autem anno præſcripto 7. calend. Ianuarij, anno ex quo uiſum amiſerat, 23. ætatis uerò ſuę 78. indictione prima. Sequenti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 925, Rudolphus abbas etiam mortuus eſt in menſe Martio, diem non notauit Meginfridus, anno regiminis ſui 7. quod monachus præſcriptus Adelhardus quibuſdam ex monachis ſecretò prædixiſſe ferebatur: ſub iſto Abbate Rudolpho, monaſtica diſciplina multum tepuerat. Erat enim (ſicut prędiximus) homo leuis, conuiuijs & potationibus deditus totus, parum aut nihil de conuerſatione curans. Vnde monachi præſertim ætate minores, nondum in timore Dei fundati, his laxitatibus ſemel aſſueti, nunquam deinceps ad internam conuerſationem ſpiritus reuocari potuerunt.

Quod ſpiritum prophetiæ habuerit.

Quam religioſè deceſſerit.

Rudolphus abbas moritur ſub quo diſciplina tepuit.

DE DIETMARO, SEXTO HVIVS CŒNOBII abbate, qui præfuit annis uigintiſeptem. & de diuerſis geſtis illius temporis in Alemania.

Diſſenſio fit in electione.

POſt mortem Rudolphi abbatis, magna in delegendi ſucceſſore inter fratres difficultas ſuborta eſt. Nam aliqui ex ſenioribus, quibus cordi erat diſciplina uitæ regularis, talem habere paſtorem optabant, qui priſtinum illum monaſticæ religionis feruorem iam penè extinctum in monaſterio iſto, uerbo & exemplo reſuſcitare & uellet & poſſet: contrà maior quidem, ſed non ſanior pars fratrum, qui prauo Rudolphi abbatis exemplo remiſsiores animo iam facti fuerant, abbatem ſuis conuenientem moribus quærebant. Tandem poſt multos tractatus, conſilium interponente ſuum uenerabili Hildeberto, Fuldenſis monaſterij abbate, elegerunt unanimi conſenſu Diethmarum monachum ſancti Galli, iam antea eis aliquando notum, quippe qui Linthelmo ſcholam ſancti Aurelij olim tenente per biennium apud eos commoratus ſit. Hunc ergo in abbatem eligentes 18 calend. Maij, de monaſterio ſancti Galli honorificè adductum ſuſceperunt eodem animo, quo Rudolphus uitam uniuerſæ carnis fuerat ingreſſus, anno uidelicet dominicæ natiuitatis 925. indictione 13, Henrici regis Romanorum anno ſexto, præfuit annis 27. Fuit autem ex Sueuia oriundus, patre genitus Arnoldo, matre Heluuige, ſecundum ſeculi quidem dignitatem nulla nobilitatis prærogatiua inſignitis, ſed qui humilem progeniem Chriſti amore redderent claram. Filium enim hunc ſuum adhuc paruulum in monaſterio præfato ſancti Galli omnipotenti Deo ſeruiturum obtulerūt, per cuius meritum ſe Deo quoq; reconciliari poſſe confidebant. At uerò puer ſemel Deo à parentibus deuotus, quaſi alter Samuel cœpit in omnibus quæ ad religioſam conuerſationem pertinebant, ſtudioſius agere, & quæ à ſenioribus dicebantur diligentiſsimè conſeruare. Fuit eo tempore monachus nomine Hartmondus, qui poſt Notgerum ſcholæ monachorum apud S. Gallum multis annis præſedit, cuius in ſuperioribus iamdudum

Conſilium Fuldenſis abbatis.

Diethmarus fit abbas.

Vita Diethmari abbatis.

Commendatur à ſtudio literarum.

dum fecimus mentionem. Is cùm gratiam docendi haberet singularem Diethmarum puerulum cum alijs instituendum suscipiens, breui illum coætuis reddidit doctiorem. Erat sanè ingenio docilis, tantaq; uiuacitate memoriæ adhuc puerulus uigebat, ut pro miraculo haberetur. Mortuo non post multos annos, Hartmundo successit in regimine literatoriæ institutionis Adelardus monachus ualde doctus, qui Diethmarum & Helgericum singulari præditos ingenio, singulari quoque diligentia docebat. Diethmarus ergo in omni scientia philosophiæ tam mundanæ quàm ecclesiasticæ doctus euasit, non minus integritate monasticæ conuersationis, quàm eruditione literarum insignis, septennis in monasterio à parentibus traditus fuit. Anno 28. gradum sacerdotij accepit. Et post septennium cùm esset annorum 35. hoc ipso anno in abbatem huius monasterij fuit assumptus. Vitæ continentissimę fuit, in cibo parcus, in potu parcior, qui regularem disciplinam in hoc monasterio penè collapsam prudentissimo moderamine ad priorem statum reuocauit. In agendis quibuslibet negotijs prudenter se gerebat, & omnipotens Deus benedictionis suæ gratiam ei multipliciter impendit. Erat non solùm doctus, sed etiam tam in Romana lingua quàm in Alemannica eloquentissimus, & tam idoneus ad persuadẽdum, ut eius sententiæ rarus fuerit qui contradixerit. Fratrum suorum infirmitates ita prudenter & patienter tulit, ut nullus tam insolens unquam uisus sit, qui per eius longanimitatẽ prudẽtissimam ad meliora non profecerit. Anno eius 3. Herigerus archiepiscopus Moguntinus moritur calend. decemb. cui in archiepiscopatu succedit reuerendissimus ille abbas Fuldensis Hildebertus, genere Francus, uir miræ sanctitatis, & præter naturalem sapientiam animi literarum quoq; scientia satis illustris, qui inter cætera dona gratiarum, spiritum quoque prophetiæ habuisse memoratur. Hic est Hildebertus amabilis Deo pontifex, cuius consilio (ut prædiximus) Diethmarus ante biennium in abbatem huius monachicę habitationis de sancto Gallo fuit assumptus: præfuit autem ecclesiæ Moguntinæ annis 14. Iste uenerabilis antistes Ottonem Imperatorem primum unxit in regem, anno Diethmari abbatis 4. Henricus imperator pugnans cum Vngaris, Danis & Boëmis, triumphator euasit, interficiens quasi uiginti milia ex eis, ducensq; nongentos cum præda ingenti captiuos. His diebus Diethardus abbas monasterij Hirsfeldensis, factus est episcopus Hildẽshemensis in Saxonia, nonus in ordine: & præfuit ecclesiæ præfatæ annis uigintiduobus, in cuius locum Burchardus factus est abbas. Claruit circa hæc tempora Ratherius ex monacho Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis, uir nimiæ simplicitatis, sed eruditione tam secularis literaturæ quàm ecclesiasticæ nominatus, qui pulsus ab episcopatu Papiæ, in exilium ab Hugone rege Italiæ, quia Bauaris fauebat: & iterum in pristinum honorem restitutus, librum de suis ærumnis luculento sermone composuit. Scripsit & alia multa legentibus utilia, quorum alibi mentionem fecimus. Multum laborauit scribendo & prædicando contra hæresin Anthropomorphitarum, quæ suo tempore in Italia repullulare cœperat dicens: Deum corpore & membris constare humanis. Eodem tempore claruit Hildeuinus ex abbate Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis ante Ratherium immediatè, ac postea archiepiscopus Mediolanensis ab Hugone rege Italiæ constitutus. Anno Diethmari abbatis 5. lanceam mirandi operis, & clauis Iesu Christi crucifixi sanctificatã, quę dicitur primi & magni Imperatoris Constantini fuisse, quã Samson comes Rudolpho regi Burgundiæ donauerat. Henricus imperator precibus, minis & immensis muneribus ab eo extorsit, quã ad insigne

Ingenium eius commendatur.

Adelardus scholasticus S. Galli.

Ætas Diethmari abbatis.

Hildebertus abbas Fuldensis, fit archiepiscopus Moguntinus.

Vngari uincuntur ab Imperatore.

Diethardus.

Ratherius.

Hildeuinus.

Lancea dominini uenit ad imperiũ

& tuta-

& tutamen imperij poſteris reliquit:hanc uerò noſtris temporibus Nuren
bergenſes ſe habere cum cæteris Caroli Magni inſignibus profitentur,

Monaſterium Quelenburg fundatum eſt.

quam & uidimus. His quoqꝫ temporibus Henricus imperator conſtruxit
illud famoſum cœnobium monialium ſub regula ſancti Benedicti in Sa=
xonia, quod Quelenburg nominatur, in honorem beati Seruatij Tungro

Mechtildis prima abbatiſſa.

rum quondam epiſcopi, in primam abbatiſſam conſtituit Mechtildem fi=
liam ſuam, quæ fuit uirgo multis clara uirtutibus, ſoror uidelicet Ottonis
imperatoris primi & Brunonis archiepiſcopi Colonienſis. Anno Dieth=
mari abbatis octauo, in ciuitate Ianuenſi fons ſanguinis largiſsimè effluxit,

Fons ſanguinis effluxit.

portendens fortè ipſius urbis imminentẽ ruinam, quæ eodem anno ſubſe=
cuta eſt. Nam ciuitas ipſa, ab Aphricanis infidelibus cum multa claſſe ad=
nauigantibus eodem anno capta eſt, ciues omnes aut trucidati aut captiui
abducti ſunt. Eodem anno Burchardus abbas Hirsfeldenſis factus eſt epi=

Burchardus ex abbate epiſcopus

ſcopus poſt Diedonem in eccleſia Herbipolenſi, cui in abbatia ſucceſsit
Megingos uir ſtrenuus & morum honeſtate inſignis. Anno abbatis Dieth
mari 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 935. magna ſynodus epiſcoporũ &
abbatum apud Erphordienſem urbem Thuringiæ celebrata eſt. Multa hoc

Prodigia.

anno mortem imperatoris Henrici miracula præceſſerunt. Sol ſereno cœ=
lo obſcuratur, per feneſtras domorũ radios immittens ſanguineos. Mons
in quo Henricus poſtea fuit ſepultus, flammas in multis locis euomuit. Ho=

Inauditum prodigium.

minis cuiuſdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annum ei dormienti
ad integrum reſtituta eſt, & pro ſigno miraculi remanſit in loco coniun=
ctionis linea ſubtilis ſanguinei coloris. Anno ſequente Henricus rex per=
domitis circumquaqꝫ gentibus, cùm Romam proficiſci ſtatuiſſet, infirmita

Henricus Imperator moritur.

te correptus iter intermiſit. Qui cùm ſe moriturum cerneret, cõuocatis prin
cipibus & omni populo, filium ſuum natu maiorem Ottonem imperato=
rem deſignans, cæteris filijs prædia cum theſauris diſtribuens, moritur 4
nonarum Iulij, anno ætatis ſuæ fermè 60. regni autem 18. ſepultus in mo=

Vngarorum incurſus.

naſterio monialium, quod ipſe inchoauerat, uxore perficiente, in Quelen
burg. Cui filius eius Otto primus ſuccedens, annis 38 imperauit, cuius an=
no primo Vngari Franciam, Alemaniam, Burgundiam & Galliam uſque
ad Oceanum deuaſtantes, per gyrum intrantes in Italiam, redierunt tan=
dem in ſua cum ingenti prẹda. Anno igitur Diethmari abbatis 11. qui fuit do

Otto conſecratur in regem.

minicæ natiuitatis. 936 indict. decima, Otto primus per manus Hildeberti
archiepiſcopi Moguntini Aquiſgrani in regem unctus eſt. Cùm enim duo
pontifices, Treuerenſis uidelicet & Colonienſis inter ſe contenderent, quis
hoc munus conſecrationis uerè peragere debuiſſet, procerum iudicio, ad
Hildebertum Moguntinum pontificem delatum eſt. Qui accedens ad al=
tare, & ſumens inde gladium imperialem cum baltheo, conuerſusqꝫ ad re=

Modus conſecrationis.

gem, ante ſe genua flectentem dixit: Accipe hunc gladium, in quo deijcias
omnes Chriſti aduerſarios, barbaros & malos Chriſtianos, tibi authoritate
diuina traditum, cum omni poteſtate totius imperij Francorum, ad firmiſ=
ſimam pacem omnium Chriſtianorum, Amen. Deinde ſumptis armillis &

Ad armillam.

chlamyde induit eum dicens, His cornibus humerotenus demiſsis, monea
ris quo zelo fidei feruere debeas, & in tuenda pace uſqꝫ in finem conſtans
perſeueres. Exinde ſumpto ſceptro baculoqꝫ dixit, His ſignis monitus eſto,

Ad ſceptrum.

quatenus paterna caſtigatione ſubiectos corripias, primumqꝫ te Dei mini
ſtris, deinde etiam uiduis, orphanis & pupillis protectorem ac defenſorem
ſemper exhibeas, eiſqꝫ manum miſericordiæ clementer porrigas. Poſthæc

Ad unctionem.

fuſo ſuper caput eius oleo conſecrationis ait, Vnxit te Dominus in regẽ ſu=
per populum ſuum, ut nunquam de capite tuo oleum miſerationis deficiat,

quo

quo hîc & in futuro misericordiam ab ipso creatore tuo consequaris Amẽ.
Postremò imposuit capiti eius regalem coronam dicens: Coronaui te coro na iusticiæ, qua monearis te ministrare iusticiã debere subditis, quatenus hoc ornamẽto regali præmunitus, & tuis reuerendus, & inimicis terribilis appareas, & post huius uitæ terminum sempiterno cum angelis prẽmio co roneris, Amen. Completa benedictione põtificis, regem in solium regalem cum omni lætitia posuerunt. Anno Diethmari abbatis 12 monasteria S. Galli in Sueuia, Bonifacij in Fulda, & Scotorum, igne consumpta sunt. Eo= dem anno dux Euerardus cepit Henricum fratrem imperatoris, quem pater expulso Arnoldo Bauariæ ducem constituerat, sed Bauaris mox per Ottonem deuictis, frater de carcere soluitur. Claruit his temporibus post S. Odonem, Adamarus abbas Cluniacensis, uir sanctitate uitæ & eruditio= ne scripturarum satis præclarus, qui tandem oculorum lumine orbatus, in medio fratrum suorum magnum patientiæ se præbuit exemplar. Hic tan= dem consummato præsentis uitæ termino, in sanctorum catalogo relatus est, cuius festus agitur dies idibus Septembris. Anno Diethmari abbatis 13 Hildebertus reuerendissimus atque sanctissimus nostri ordinis quondam abbas, ut suprà diximus, archiepiscopus Moguntinus moritur: cui Fride= ricus succesit, qui construxit monasterium S. Petri Apostoli extra muros Moguntinenses ad Aquilonem. Anno Diethmari abbatis 15 fundatum est monasterium nostri ordinis in ciuitate Magdeburgensi, in honore S. Ioan nis, in eo loco ubi hodie maior ecclesia est posita, ipso monasterio postea extra ciuitatem in monte translato, quod appellamus Bergam. Hanc au= tem fundationem Otto Imperator primus incœpit & perfecit, primus au= tem cœnobij abbas fuit Anno, monachus cœnobij S. Maximini Treueren sis, uir in scripturis tam diuinis quàm secularibus multum eruditus, & non minus integritate morum quàm scientia uenerabilis. Anno Diethmari ab= batis 18, qui fuit dominicæ natiuitatis 943, obijt Diethardus monachus & scholasticus huius qui præfuerat scholæ monachorum publicæ annis 22 post Luthelmum monachum, uir in omni scientia scripturarum doctissi= mus, & non minus conuersatione quàm doctrina insignis: decesit autem 12 calend. Octob. indictione 1. cui in officio docendi succesit Meginradus monachus multum uenerabilis, qui Linthelmi auditor in iuuentute fuerat, quo defuncto sub Diethardo prædicto monacho, in omni scientia tam di= uina quàm seculari ualde profecit, & multos auditores post se doctissimos reliquit. Claruit hisdem temporibus in monasterio S. Galli, uir ualde do= ctus in omni scientia bonarum artium Helpericus monachus, Diethmari quondam condiscipulus, qui post mortem Adelhardi monachi & scholasti ci præceptoris sui, docendi officium in eodem monasterio nactus, multos præclaros discipulos in omni doctrina eruditos post se reliquit. Qui quan= ta conscripserit opuscula, alibi ubi de scriptoribus tractauimus, satis ex= pressimus. Hoc ipso eodem anno moritur Editha filia regis Angliæ prima, uxoris nomen sortita Ottonis imper. mulier sancta & Christo ualde deuo= ta, sepulta in præfato monasterio Magdeburgensi. Hæc peperit Ottoni duos filios, Ludolphum ducem Saxoniæ & Vuilhelmum, qui post Fride= ricum fuit archiepiscopus Mogũtinus. Ex hinc duxit Adelheidem filiam ducis Burgundiæ uiduam uxorem, ex qua item duos filios suscepit, Otto= nem qui post patrem imperator factus est, & Mechtildem quæ fuit ordinis nostri abbatissa in Quelenburg. Eodem quoq; anno obijt mater Ottonis primi Mechtildis inperatrix, & in prædicto cœnobio monialium iuxta ma ritum suum Henricum sepulta est. His diebus princeps Bohemiæ Vences=

Ad coronam.

Dux Henricus capitur.

Adamarus abbas

Hildbertus.

Monasterium Bergense fundatur.

Anno abbas.

Diethardus scholasticus moritur.

Meginradus.

Helpericus scholasticus S. Galli.

De uxoribus & filijs Imperatoris Ottonis primi.

S. Vuenceslaus martyrizatur.

laus uir sanctus & Christianissimus à fratre martyrizatur, ambitione principandi sæuiente. In cuius ultionem Otto imperator bellum Bolislao fratricidę indixit, & longa per annos 14. inter eos concertatio fuit. Circa hęc tempora Arigandus abbas Monasterij S. Petri in Francia, religione & sanctitate clarus habetur in ciuitate Senonensi, qui uitam monasticam in eodem loco magnificè reformare non minus exemplo quàm uerbo curauit. His etiam diebus post Vuilhelmum Gerlandus monachus S. Germani Altissiodorensis nostri ordinis, fit archiepiscopus Senonensis, uir doctus & religiosus, qui cùm Senonensem aliquot annis strenuè rexisset ecclesiam, migrauit ad Dominum, & in monasterio suo diui Germani unde assumptus fuerat, sepultus est. Post quem Hildemannus monachus S. Dionysij Parisiensis nostri ordinis, uir ualde doctus, archiepiscopus Senonensis factus est. Anno Diethmari abbatis 21, fames in Gallia magna prævaluit, Vngari cum Bauaris & imperatore pugnant & superantur. Anno 23 Imperator Otto Danos uicit, & Gotfridum regem eorum cum omni gente Christianum fecit, & episcopatum Sclesuicensem & Ripensem de nouo erexit. Erexit insuper archiepiscopatum Magdeburgensem, ipsamq; ciuitatem construxit, & multa cœnobia fundauit. Anno Diethmari abbatis 26, qui fuit 951 domini cæ natiuitatis. Otto imperator nuptias cum Mechtilde secunda uxore suæ in ciuitate Papiensi celebrauit, cum maxima pompa & solennitate, quam priore anno, Berẽgario deuicto, ex uinculis eius liberauerat. Anno sequente, qui fuit ultimus Diethmari abbatis, Berengarius tyrannus præstiti sacramenti contemptor, Italiam denuò grauiter afflixit: unde imperator iterum inuocatus ab Italis atq; Romanis, Italiam cum ingenti exercitu contra Berengarium secundò ingressus, uicit, & superauit eundem, atq; de Italia fugauit. Qui non inueniens ubi requiesceret pes eius, tandem apud Augustam se cum uxore in deditionem imperatoris submisit, missusq; in castellum Bambergense ac custodiæ mancipatus, non multo pòst diem clausit extremum, cuius bella, fraudes & gesta, Eutrandus diaconus Ticinensis luculento sermone descripsit. Magni hoc anno terræmotus in diuersis Germaniæ Galliæq; locis facti sunt. Eodem anno dominicæ natiuitatis 952, indictione decima, quarto nonas Martij, obijt reuerendissimus abbas Diethmarus, huius monasterij sextus in ordine, anno suscepti regiminis 27. ætatis uerò suæ 71, sepultus in ecclesia S. Aurelij, uir per omnia Deo dignus, qui regularem obseruãtiam in hoc monasterio penè collapsam, uerbo & exemplo magnificè reformauit. Nec solùm in obseruantia regularis disciplinæ sedulosum exhibuit, sed etiam in conseruandis possessionibus monasterij, ampliandis q;, magnam diligentiam fecit. Locum enim hunc libris & reliquijs sanctorum ualde nobilitauit, & multis ornamentis decorauit. Magna multitudo monachorum sub eius regimine in hoc cœnobio claruit, quorum aliqui sanctitate uitę ualde fuerũt insignes, plures autem propter scientiam & doctrinam scripturarum celeberrimi nominis habiti sunt. De diuersis quoque nostri ordinis per Germaniam monasterijs monachi, ad scientiam scripturarum hauriendam huc mittebantur, quia talis eo tempore consuetudo in ordine nostro seruabatur, ut monachi pro pleniori eruditione consequenda, si qui uiderentur idonei ad diuersa monasteria instruendi, mitterẽtur. In omnibus enim nostri ordinis cœnobijs, in Germania & Gallia maximè, monachorum scholastici ex monachis habebantur, qui iuniores quoq; & ingenio præstantes, in primitiuis literarũ scientijs erudirent, & postea qui habiles inuenti fuissent, ad altiora transmitterent. In solis autẽ famosioribus cœnobijs, quibus & abundãtia rerum temporalium erat copiosior,

Arigandus.

Gerlandus.

Hildemannus.

Dani conuertuntur ad fidem Christi.

Imperator secundam ducit uxorẽ.

Berengarius tyrannus uictus incarceratur.

Magni terræmotus.

Diethmarus abbas moritur.

Monachorum magna multitudo.

Monachi habebant scholasticos

De scholasticis excellentioribus.

pioſior, & monachorum numerus maior, conſtituebantur ad officium docendi alios, monachi omniũ doctiſsimi, & non ſolùm in diuinis, ſed etiam in ſecularibus literis eruditi, ad quos ex inferioribus gradus cœnobijs mittebantur monachi altioribus diſciplinis inſtituendi. Quicũq; uerò inter eos maioris eruditionis famam in ordine acquiſierat, etiam plures ad ſe miſſos diſcipulos, ad erudiendũ monachos habebat. Inter monaſteria autem hunc morem ſtudiorum habentia, hoc tempore præcipua fuerunt, monaſterium Fuldenſe, ſancti Galli, Augienſe, Hirſfeldenſe, noſtrum Hirſaugienſe, Prumienſe, Mediolacenſe, S. Dionyſii Pariſienſe, ſancti Maximini Treuerenſe, Remenſe, Altiſiodorenſe, Turonenſe, Stabulenſe, & Vuiſſenburgenſe: in quibus omnibus erant monachi & multi & ualde ſtudioſi, è quorum collegio in ſingulis cœnobijs unus cæteris in ſcientia ſcripturarum excellentior ſcholaſticus ponebatur. Abbates autem qui monachos habere cupiebant in omni ſcientia eruditos, ad diuerſa monaſteria ex ſuis quoſdam mittebãt inſtituendos. Vtinam tale ſtudium hodie in noſtris haberetur monaſterijs, quàm multa bona fierent, infinita mala prohiberentur: ſed non omnibus ineſt amor ſcientię ſcripturarum: propterea noſter ordo ſacratiſsimus quaſi ſine honore iacet ſepultus. Duo quondam ipſum ordinem noſtrũ glorioſum rediderunt, uitæ meritum, & eruditio ſcripturarum: quorum dum alterum intermittitur, ad alterum rarò peruenitur. Hoc his temporibus pauci aduertunt, quorum qualis ſcientia, talis & cõuerſatio quæ iſta neſciunt. Sed nos ad hiſtoriæ ordinem redeamus. Diethmarus autem felicis recordationis abbas, de quo loquimur, ſciens utilitatem ſcientiæ ſcripturarum monachos ſuos ſummo anniſu in omni doctrina literaria erudire ſtatuit: & ob id magiſtrum eis doctiſsimum Meginradum monachum, de quo ſuperius dictũ eſt, ſcholaſticũ præfecit: ad cuius eruditionis famam Vuindichinus monachus & ſcholaſticus monaſterij Corbeienſis in Saxonia excitatus uidere, audire & alloqui tantum uirum deſideraſſe ſe dicit, quem & uidit, & ſupra quàm dicere potuit, admiratus fuit. Qui Vuindichinus quantus fuerit in eruditione ſcripturarum, poſtea dicemus.

Vita et doctrina ordinem noſtrum illuſtrarunt.

Studium.

Vuindichinus.

DE SIGERO, SEPTIMO HVIVS CŒNOBII ABBATE, *qui præfuit annis fermè 30, moribus eius, & geſtis quibuſdam illius temporis.*

MOrtuo autem Diethmaro reuerendiſsimo huius monaſterij abbate, ſicut prædiximus, in locum eius mox electus eſt Sigerus monachus, qui decani geſſerat officium, uir moribus & uita reuerendus, & tam in diuinis ſcripturis quàm in ſecularibus literis egregiè doctus, qui huic monaſterio præfuit annis fermè 30, in omni ſanctitate & religione. Fuit autem in abbatem electus, eodẽ die, quo anteceſſor eius obierat, + uidelicet nonas Martij, anno dominicæ natiuitatis 952, qui fuit Imperatoris Ottonis primi annus 16. Hic Sigerus ex Moguntiaco natus, cùm eſſet annorum quatuor & uiginti, & multis in ſeculo polleret diuitijs, honoribuſq;, omnibus ſpretis & contemptis pro Dei amore monachus factus eſt ſub abbate Diethmaro prædeceſſore ſuo, in tantumq; profecit in ſanctæ religionis conuerſatione, ſapientia & ſcientia ſcripturarum, ut Diethmaro uiam uniuerſæ carnis ingreſſo, ipſe unanimi omnium conſenſu paſtor ouium Chriſti ſit conſtitutus. Qui qualem ſe ſubditis ſuis exhibuerit, quàm zeloſum pro diſciplina regulari, quã piũ bonis, & ſeuerũ negligentibus, nemo ſcribere melius poſſet, quàm qui uidere illum & conuerſari cum eo in cœnobio meruit. In omnibus ſanè ſollicitus fuit, ut ſe bonis operibus uirtutũ ſubditis ſemper præberet uiuum exẽplar, ne aut bona prædicans opere ſemetipſum negligeret,

Sigerus.

Qualis fuerit uita Sigeri huius.

si aliter uiueret, aut doctrinam uerbi subtrahens inutilis pastor subditis, canisq; mutus non ualens latrare uideretur. Vnde quicquid exemplo non docuit, nemo alius potuit operari. Anno primo Sigeri abbatis Imperator Otto primus ciuitatem Moguntinam obsidione uallauit. Secundo autem anno qui fuit Domini 954, Vuifridus archiepiscopus Colonienſis 29. anno pontificatus sui obijt. Porrò destitutus clerus & populus unamini deliberatione in uirum Domini Brunonẽ fratrem Ottonis Imperatoris primi conspirauit, quẽ missis primoribus ecclesiæ ipsius, & petunt & consequuntur eum pontificem, cuius monimenta uigilantiæ in ædificijs & ornatu ecclesiarum usq; in hodiernum diem multiplicia Coloniæ uisuntur. Eodem anno Fridericus archiepiscopus Moguntinus obijt, cui Vuilhelmus filius Ottonis Imperatoris primi successit, qui de ipso ita in Chronica scribit: Anno inquiẽs dominicæ incarnationis 954 indictione 12 beatæ memorię dominus Fridericus S. Mogũtiacensis ecclesiæ archiepiscopus, 8. cal. Nouẽb. obijt. Eodẽ uerò anno ego Vuilhelmus tanta successione indignus, loco eius, cum consensu cleri populi eiusdem sanctæ sedis, 16. cal. Ianuarij, in loco Arnsteden sum electus, & 9 cal. Ianuarij Maguntiæ ordinatus. Hæc sunt uerba Vuilhelmi. Claruit his temporibus in Saxonia Vuindichinus monachus S. Viti in Corbeia, uir in diuinis scripturis doctus, & in secularib. eruditissimus, qui scripsit ad Mechtildem filiam Ottonis Imperatoris primi, abbatissam uidelicet in Quelenburg, sicut suprà diximus de gestis Henrici primi, Ottonis primi, & origine Saxonum historiam tribus libellis digestam. Vitam quoq; sancti Pauli primi eremitæ, & passionem S. Teclæ uirginis gemino stylo, prosaico uidelicet & metrico, sed & alia multa, quorum alibi iam dudum fecimus mentionem. Hic multis annis in præfato monasterio Corbeiensi scholæ monachorum publicè præfuit, & complures discipulos post se doctissimos reliquit, ex quibus multi ad episcopatus & abbatias diuersas postea fuerunt assumpti. Hic etiam in eo libello, quem scripsit de studijs uterum, fatetur se fama Meginradi scholastici & monachorum S. Aureliĩ incitatum uenisse ad Hirsaugiã & cum eis diebus multis habuisse colloquiũ, tantumq; ibi uidisse studium & feruorem monachorum ad scientiam scripturarum, tanquã doctissimos reperisse uiros, ut satis nequiuerit admirari, ipsumq; Meginradum scholasticum præcipuis laudibus effert dicens, Eum esse alterum Hieronymum, & nulli uterum eruditione inferiorẽ. Circa hęc tempora claruerunt Gregorius presbyter filius regis Angliæ, pro Christo peregrinus, & Euardus monachus, ambo solitarij in sylua Nigra, iuxta cellã S. martyris Augiensis Meginradi. Quorum primus Gregorius cùm esset filius regis, patrem, regnum, patriam & omnem pompam seculi, amore regni cœlestis contemnens, clamq; aufugiens, usque ad mortem in præfato loco Domino in magna sanctitate hominibus mansit incognitus. Alter uerò Eueradus cùm esset decanus ecclesiæ Argentinẽsis, diuina inspiratione contempsit mundum & angelo Dei reuelante locum præfatum, uitam sanctissimam usque ad mortem in eo cum S. Gregorio peregit. Hic sanctissimus Euerardus beato Vdalrico Augustensi episcopo multum familiaris & dilectus fuit, à quo sæpius uisitari cõsueuit. Tanti uerò apud Deum meriti fuit, ut uiuus & mortuus multis claruerit miraculis, mortemq; suam præfato S. antistiti Vdalrico longè antè prædixit. Ab his duobus sanctissimis eremitis, locus idem in quo nunc monasterium nostri ordinis est, non multo postea constructum, deinceps usq; in hodiernum diem ad eremitas uocatus est, ad quem à multis retro annis concursus populi magnus fieri consueuit. Claruit, licet monachi sint his temporibus inibi degẽtes dissolutissimę uitę. Clarui

Bruno frater Imperatoris fit archiepiscopus Colonienſis.

Vuilhelmus filius Imperatoris fit archiepiscopus Moguntinus.

Vuindichinus.

Quod Vuindechindus fuerit in Hirsaugia.

S. Gregorius et Eueradus eremita in nigra sylua.

ruit etiã his diebus S. Vdalricus episcopus Augustensis, uir Deo clarus, qui multis miraculis in uita & post mortem clarus effulsit. Hic cùm adhuc esset iuuenis in monasterio S. Galli fuit nutritus, & in scripturis necessarijs institutus. Tandem factus est episcopus Augustensis, fundauitq; monasterium nostri ordinis in eadem ciuitate, in honore S. Affræ martyris, in quo & ipse tandem monachus factus est. Moritur autem ibidem sepultus, anno domini 973. qui fuit abbatis Sigeri annus 21. indictione prima, 4 nonas Iulij, anno ætatis suæ 83. episcopatus uerò assumpti 50. sub Ottone Imperatore secundo. Sanctus quoq; Maiolus quartus Bluniacensis monasterij ordinis nostri, ijsdem temporibus doctrina & sanctitate clarus habetur, qui sexto anno conuersionis suę S. Ademaro propter imbecillitatem corporis & oculorum omissionem cedente dominici gregis, pastor constitutus, multis uirtutibus clarus enituit, cuius dies festus agitur 5 iduum Maij. Anno Sigeri Abbatis 5, Otto Imperator magnus, Vngaros cum magno sui suorũq; periculo magna cęde prostrauit, in loco qui dicitur Lechfeldt, non lõgè ab Augusta, in quo bello Conradus dux cum multis alijs cecidit. Henricus quoq; dux Bauariæ frater imperatoris, eodẽ anno obijt. Anno sequente Hademarus abbas Fuldensis obijt, qui monasteriũ suum dudũ incensum magnifico opere cõstruxit, cui Hatto filius sororis successit, qui postea archiepiscopus Moguntinus factus est. Eodẽ anno moritur Rupertus archiepiscopus Treuerensis, cui Henricus successit, qui regulares officinas & clau strum sancti Petri circa ecclesiam construxit, & regula Canonicorũ ibidem obseruari cœpit. Hęc est maior ecclesia Treuerensis, in quam hoc tempore, sicut & in cæteris antiquis ecclesiis, canonici secundum regulã eis præscriptam in communi uiuebant, unam habentes mẽsam, unam bursam, unũq; commune dormitorium, sicut hodie inter nos iuxta normam nobis propositam cõuersamur. Anno Sigeri abbatis 6. qui fuit domini 958 & regni Ottonis imperatoris magni 22. cruces apparuerunt in uestimentis hominum qui multos terruerunt, & ad salutarem pœnitentiam reduxerunt. Quorundam etiam uestes quasi lepra respersæ maculisq; infectę apparuerunt. Circa hæc quoq; tẽpora monasteriũ ordinis nostri in Saxonia fundatur, quod Hildesleuen dicitur, multaq; cœnobia monialiũ sub regula diui patris nostri Benedicti, in diuersis regionibus in Saxonia præcipuè constructa sunt. Hoc etiam anno Vuilla uxor quondã regis Berengarij, illo, apud Bambergam sub custodia imperatoris mortui contempto seculo monasterium ingreditur, & sub habitu sanctæ religionis religiosè deinceps conuersatur, anno Sigeri abbatis 8. Venerunt legati Tuscorũ ad regem Ottonem petentes sibi dari aliquem uirũ doctum, qui eos uiam ueritatis instrueret, quibus misit Adelbertum ex monacho Corbeiẽsis cœnobij episcopũ, uirum doctum & sanctum, qui uix euasit manus eorum. Otto imperator anno Sigeri abbatis 10. inuitatus à Romanis contra insolentias Ioannis papæ 13. Romam perrexit: cumq; eum papa gratanter suscipiens honorificè supra cathedram Augustalem poneret, & per benedictionem solenniter in Imperatorem conseraret, monito põtifice super obiectis ac emendationem promittente, cum gloria reuersus est in Germaniam. Verùm cùm papa fidem promissam uiolaret, semperq; deterior fieret, imperator secundò inuitatus à Romanis anno sequenti denuò Italiam ingreditur, ad cuius introitum papa fugit. Magna igitur synodus iubente Imperatore Cardinalium, episcoporum, abbatum & clericorum Romæ facta est. Vbi palàm recitatis papæ criminibus, cùm rogatus, citatus monitusq; per literas, primùm comparere, seq; expurgare contemneret, imò synodum se excommunicaturũ minaretur, decreto

S. Vdalricus.

Maiolus abbas Cluniacensis.

Vngari ab Ottone ceduntur.

Canonicæ uitæ in cathedralibus ecclesijs antiqua institutio.

Cruces apparẽt in uestibus hominum.

Cœnobium Hildesleuen fundatur.

Adelbertus.

Otto coronatur in imperatorem.

Synodus præsente Imperatore Romæ celebratur.

Papa Iohannes deponitur.

Imperatoris & omnium præsentium in synodo patrum depositus est 10. calend. decemb. Et Leo S. Romanę sedis protoscriniarius, uir uenerabilis & approbatus, in papam unanimi omnium cõsensu electus est, ductusq; ad Lateranense palatium collaudantibus factum Romanis ad summum sacerdotium consecratur. Capita autem criminum, pro quibus Ioannes depositus est, ista fuerunt, missam celebrauit & non communicauit. Item Benedictum patrem suum spirituale lumine priuauit, qui statim mortuus est. Item Ioannem cardinalem subdiaconum uirilibus amputatis occidit. Item adulterium & fornicationem perpetrauit, & in castrum cum uidua Reineri & Stephana patris concubina, cum Anna uidua & nepte sua & multis aliis, sanctumq; palatium lupanar & prostibulum meretricum fecit. Item in ecclesia Tudertina episcopum ordinauit puerum decem annorum. Item ordinationes faciebat pro precio. Item diaconum ordinauit in stabulo equorum non debitis etiam temporibus. Item sacrilegus fuit, cruces & clenodia sanctuarij meretricibus distribuit. Item uinum bibit in amore diaboli. Item in ludis aleæ Venerem lunonemq; alios q; deos gentilium sibi adiutores inuocabat. Item uenationem publicè exercebat. Item matutinas & alias horas canonicas non celebrauit, nec muniuit se more Christianorum signo sanctæ crucis. Item uiduas maritatas & uirgines ui oppressit, & stuprauit multas. Item homicidij, periurij & sacrilegij reus accusatus est, incestum in propriam cognationem cõmisit, eum duabus quoq; sororibus se cõmiscuit. Item lorica & alijs armis indutus quasi dux processit contra S. Imperatorẽ ad bellũ. Aliaq; multa & horrenda corã imperatore in sancta synodo per cardinales, episcopos, diaconos & alios boni testimonij uiros sub iureiurãdo publicè delata sunt. Multi fuerunt in hac synodo episcopi, & ex nostris ibi fuit Henricus archiepiscopus Treuerensis, Otgerius episcopus Spirensis, Adaldacus archiepiscopus Bremensis, & Lãdohardus episcopus Murdensis in Saxonia. Erant autem omnes episcopi in synodo 40. Cardinales, presbyteri, diaconi & subdiaconi 48, numero: qui omnes cum primoribus Romanis & uniuerso populi, uno ore Iohannem deponentes à papatu, tanquam monstrum & diaboli mancipiũ unanimi uoto Leonem huius nominis 8. in summum pontificem elegerunt, iurantes se nunquam ab eo discessuros, nec papam deinceps sine imperatoris filijq; eius consensu electuros. His ita peractis S. imperator nolens Romanos exercitu nimio grauare, simul credens illos in fide promissa mãsuros, multis abeundi licentiam concessit: quod cùm Ioannes depositus resciisset, sciens instabilitatem & auaritiam Romanorum, misit ad eos clam nuncios, promittens se omnes Ecclesiæ thesauros illis daturum, si imperatorem cum S. papa Leone trucidarent. Romani quàm statim exercitus imperatorij paucitate confisi, & pecuniarum promissione animati, buccina concrepante super imperatorem ut eum occidant festinanter contendunt. Quibus in ponte Tyberis, quem Romani plaustris impeditum habebant, sanctus imperator occurrit, cuius fortissimi milites assuefacti in bello, in eos audacter prosiliunt, quasi accipitres auium multitudinẽ nullo resistente perterrẽt, non latibula, non corbes, non concaua ligna, non criptæ sordium receptacula fugientes tueri potuerunt. Occiduntur itaq; Romani sine numero, sine misericordia, sine personarum delectu. Nec unus quidem ex omnibus remansisset superstes, si non imperator pijssimus, misericordia motus in eos quibus misericordia nulla debebatur, milites suos adhuc interficere sitientes retraxisset inuitos. Itaq; superatis omnibus, de cæterisq; qui remanserant obsidibus receptis, uenerabilis papa Leo ad pedes imperatoris prouolutus, rogat obsides Romanis reddantur, seq;

Crimina papæ pro quibus est depositus.

Horrẽdum inauditumq; scelus.

Episcopi ex Alemania præsentes in depositione papæ.

Infidelitas Romanorum maxima.

Romani occiduntur ut periuri et infideles.

urr,seq; illorum fidei commendet:cuius rogatu S.Imperator motus, obsi-
des reddidit,ipsumq; papam Romanorum fidei sciens quod futurum erat, *Imperator ab urbe secedit.*
sicut agnum lupis commẽdauit.His gestis cessit ab urbe. Interea mulieres
cum quibus Ioannes quondam papa uoluptates suas implere solebat,& nu
mero plures & genere non penitus ignobiles, concitauerũt Romanos ut
Leonem papam quem ipsi uoce concordi elegerant,interficerent,& Ioan- *Leo captus fuga elabitur.*
nem in urbem reuocarent.Quæ cùm fecissent,Leonemq; occidendum ca
perẽt,de manibus eorum(Deo miserante)cum paucis euasit,& ad impera-
torem pijssimũ calamitatem suam expositurus accessit.Mox in urbem Ioan *Iohãnes papa de-*
nes reducitur,in summiq; Apostolatus sedẽ reponitur,statimq; inter cæ- *positus introdu-*
tera crudelitatis suæ facinora Ioanni diacono cardinali manum dextrã am- *citur Romam.*
putat,& Azoni scriniario linguam duosq; digitos precidens,etiam naribus
truncat.His cognitis imperator,tantas ulturus iniurias seruorum Dei repa
rato exercitu Romam quantocius redire disponit.Interea Ioannes olim pa
pa,sed iam Apostolicæ sedis temerarius inuasor,nihil prauitatum suarum
emendans,dum se cum uiri cuiusdam uxore oblectaret,per diabolũ in tem *Iohannes à diabolo percussus obijt.*
poribus grauiter percussus,octauo die miserabiliter sine uiatico corporis
& sanguinis Christi diem clausit extremũ.Quo mortuo,Romani omnis iu- *Inuasor Benedictus substituitur.*
ramentorum & iurisiurãdi obligationis immemores,Benedictum cardina
lem diaconum in papam constituunt,seq; illum nunquam dimissuros,imò
contra imperatorem defensuros iuramento promittunt.Quo audito impe *Roma capitur*
rator urbem uallauit,neminem qui non membris truncaretur,exire permi *Leo in sedẽ suam restituitur.*
sit,machinis & fame usq; adeò Romanos infideles afflixit,donec ciuitatem
uiolenter intrauit.Leonem uenerabilem papam propriæ sedi restituit,ac Be
nedictum summi Apostolatus inuasorem ad eius pedes præsentauit. Qui
post susceptam cõfusionem,in publica synodo,quam meruit,exilio relega-
tus in Saxoniam,ibi mortuus est.Sanctus itaq; Leo in sedem Apostoli cul-
minis repositus sedit anno uno mensibus quinq;,feliciterq; obijt.Imperator
sanctissimus sumpto de principibus factionum supplicio,acceptisq; obsidi
bus,in Germaniam reuersus est.Anno autem Sigeri abbatis 12. qui fuit do- *Monasterium S. Pantaleonis fundatur in Colonia.*
minicæ natiuitatis 964.Bruno archiepiscopus Colonien sis frater Ottonis
imperatoris primi,monasterium S.Pantaleonis in Colonia fundare cœpit:
ubi inter fodiendum corpus S.Maurini abbatis & martyris inuentum,mul
tis claruit miraculis.Primus eiusdem cœnobij abbas Christianus dictus est,
cuius uita concordabat uocabulo.Venerabilis iste Bruno Colonien sium
archipræsul inter multa pietatis suæ studia,corpus S.Euergisti pontificis & *Reliquiæ sanctorum Coloniam translata per Brunonem episcopũ.*
martyris de ciuitate Tungrẽsi Coloniam transtulit,& in monasterio S.Ce-
ciliæ collocauit.Item superiorem partem S.Petri apostoli,baculi & cate-
nam qua uinctus fuit,cum multis alijs reliquijs,de ciuitate Metẽsi reduxit,
ac in cathedrali ecclesia reposuit.Item corpus S.Proculi martyris à Roma
translatum ad ecclesiam Susatien sen in Vuestphalia dedit.Item corpus bea
tissimi martyris Eliphij,in monasterium S.Martini Scotorum nostri ordi-
nis in Colonia reposuit:sed & corpus S.Gregorij Spoletani episcopi à Ro-
ma,& S.Agilophi à Malmundario recipiens,ad Coloniam transuexit.An-
no 13 Sigeri abbatis,qui fuit domini 965,sanctæ memoriæ Bruno præfa- *Bruno.*
tus archiepiscopus Colonien sis moritur, & in monasterio S.Pantaleonis
quod anno præcedente incepit,ac in extremis positus cõsummari mãdauit.
Sepultus est anno pontificatus sui 12.qui multa miranda suo tempore fecit,
tamq; prudenter ducatum ab Imperatore fratre sibi commissum pro pa-
ce fidelium rexit,ut officium Episcopi propterea(ut multi faciunt)non
obmiserit. Huic in archiepiscopatu successit Vuolmarus annis quatuor.

Anno

Anno 15. Sigeri abbatis, Otto secundus Romæ à Ioanne papa petente, & astante patre, in Imperatorem consecratus est. Sequente anno obiit Vuilhelmus filius imperatoris archiepiscopus Moguntinus, in cuius locũ Hatto abbas Fuldensis huius nominis secundus ordinatus est archiepiscopus, qui fertur tempore famis magnam multitudinem pauperum mẽdicantium in uno horreo concremasse, quasi ipsi inducerent famem super regionẽ suam mendicitate & ocio, uolens in hoc consulere tam eorum inopiæ quàm utilitati communi. Vnde aiunt quòd tertio anno nondum completo, in archiepiscopatum diuinæ animaduersionis uindicta in eum processerit, eumq; mirabili & prius inaudito multis genere supplicij durè satis punierit. Tanta enim turba murium undequaq; prorumpens in eum glomerata irruisse dicitur, ut quocunq; se uerteret, istiusmodi bestiolarum morsibus premeretur: si erat in alto uel eminentiori quolibet loco, mures per parietes ascendebant: si uerò incluſus, per rimulas intrabant, eumq; infinita multitudine obruẽtes mordebant, lacerabant ac deuorare penitus gestiebant. Quarum tanta fuit importunitas, ut quanto repellerentur impetu, tanto maiori furore incursabant: cumq; se nusquam in terra tutum conspiceret, pontifex iam miserandus a quarum se munimine cinxit, ac iuxta oppidum Bingionum turrim in medio Rheni, ad custodiam patriæ olim constructam, scapha subuectus ascendit, sperans eo loci mures per undosi fluminis raptum nullatenus esse uenturos: sed non est locus quo suam diuina potestas prohibeatur exercere uindictam, natãtes per aquas infinita multitudine denuò mures turrim per muros ascendunt, intrant, pontificem inquietant, rodunt, infestant, tandẽq; nimia eorum multitudine obrutum miserabiliter necant. Huic nos fabulæ authoritatem nec damus, nec rursus subtrahimus, quam usq; in hodiernum diem & à ueteribus descriptã legimus, & ab incolis terræ, ut à proauis perceptam auditu ad nepotes referre non ignoramus. Turris autem in Rheni flumínis medio nomen retinens à casu, Murium turris dicitur, in qua Hatto pontifex ab ipsis consumptus bestiolis perhibetur. Hoc ipso anno Meginradus monachus & scholasticus huius cœnobij eruditissimus, in bona senecture moritur: uir cui Hirsaugia in omni scientia scripturarum uix parem habuit, qui in omni genere disciplinę tam perfectè fuerit institutus. Decessit autem 14. cal. Nouemb. anno domini 968, indictione 11. Huic in regimine scholæ monasticæ Reinhardus monachus successit, uir quidem satis doctus, sed ad præceptoris sui mensuram non peruenit: neq; tanto docendi feruore monachos ea quæ nouisset, agebatur, ut doctos post se discipulos relicturus speraretur. Fuerũt tamen ex institutione Meginradi scholastici quã plures docti monachi, in præsenti cœnobio, è quibus unus nomine Eginradus, in quadam ecclesia Saxoniæ episcopus factus est. Vuuernerus ad S. Albanum Moguntiæ, Bernolphus ad monasterium S. Michaëlis abbates constituti sunt. Anno autẽ Sigeri abbatis 18. qui erat dominicę natiuitatis 970 Theodoricus Metensis episcopus, consobrinus Ottonis imperatoris, fundauit monasterium nostri ordinis in insula iuxta ciuitatem Metensis episcopij, in honorem sancti martyris & Leuitæ Vincentij, quod multis prædijs et ornamentis egregiè dotauit. Hoc tempore Bulgaribus imperabant duo fratres Simeonis monachi Petrus & Baianus, quorum Baianus in arte Magica doctissimus erat, & per eam multa mirabilia faciebat. Quotiescunq; aut quãdocunq; uoluit, mutauit se in lupũ, uel in cuiuslibet alterius bestiæ formã, uel ut penitus à nullo uideretur, & alia miranda & potuit & fecit, de quibus homines magnã in admirationẽ perducere consueuit. His temporibus claruit Richardus ex monacho S. Germani Altisiodorẽsis episcopus uir nimię simpli-

Otto filius imperatoris Romæ coronatur Imperator.

Hatto ex abbate.

Hatto pauperes concremauit in horreo.

Vindicta sceleris Hattonis antè inaudita.

Muribus in omni loco circumuallatur episcopus.

Circa Bingen in Rheno consumitur episcopus à muribus.

Murium turris adhuc hodie dicitur.

Méginradus.

Reinhardus.

Eginradus. Vuernerus & Bernolphus abbates.

Cœnobiũ sancti Vincentij Metis construitur.

Baianus in arte Magica doctiss. claret.

Richardus.

simplicitatis & minoris industriæ quàm hæc tempora exigere uidebantur, uitæ tamen merito & zelo religionis multum uenerabilis. Claruit etiam his temporibus doctissimus ille abbas Floriacensis nomine Abbo, uir uita & zelo disciplinæ regularis clarissimus, qui scripsit inter alia ingenij sui opuscula, super calculo Victorij non abijciendum libellum. Tandem in Vasconia uerbum Dei prædicans gentibus martyrio rubricatus ascēdit ad cœlum, Aymonius quoq; monachus Floriacensis sub præfato Abbone ijsdem temporibus hanc scientia & conuersatione illustrabat ætatem, qui scripsit ex mandato eiusdem abbatis sui Abbonis de incrementis & initijs Gallorum satis pulchrum opus. De miraculis quoq; sanctissimi patris nostri Benedicti libellum & quædam alia, de quibus alibi fecimus mentionem. Herigerus quoq; abbas Bobiensis, cuius meminit Berno abbas Augiensis in libro de aduentu domini, ijsdem claruit temporibus: multa scripsit, quorum rationem signauimus in secundo libro uirorum illustrium nostri ordinis. Erat sanè uir uidecunq; doctissimus, & tam ratione conuersationis quàm doctrinæ ualde famosus. Circa hæc tempora etiam claruit S. Volfgangus episcopus Ratisponēsis in Bauaria, uir magnæ sanctitatis & patrator multorum miraculorum, qui perhibetur ante pontificatum fuisse monachus Treuerensis ordinis nostri. Hic S. Vdalricum Augustensem episcopum ecclesiasticæ tradidit sepulturæ. Claruit etiam hoc tempore Rosuida monasterij Gandesheimensis nostri ordinis in Saxonia, uirgo sanctimonialis, in diuinis scripturis multum studiosa & erudita, secularium quoq; literarum non ignara, metro exercitata & prosa, quæ multa scripsit non iniucunda opuscula, quorum memoriam in præfato libello uirorum illustrium fecimus latiorem. Anno 20. Sigeri abbatis, qui fuit domini 972, Volimarus archiepiscopus Coloniēsis moritur, cui successit Gero filius Christiani comitis & Vuiburgæ sororis comitis de Magdeburg. Iste Gero archiepiscopus cum fratre suo Diethmaro comite fūdauit monasterium nostri ordinis in Saxonia, quod dicitur, monachorum nouum castrum, quod nos uulgariter Munchuenburg, usitato nomine apellamus. Circa hæc tempora Hermannus Saxoniæ dux construxit monasterium Luneburg, in Saxonia, in honorem S. archangeli Michaēlis, in quo monachos nostri ordinis posuit, quibus præfecit abbatem primum monachum de cœnobio S. Pantaleonis Colonien. assumptum nomine Ludericū, uirum moribus & eruditione uenerabilem, anno Sigeri abbatis 22. Dominicæ natiuitatis 974, indictione 2. Otto imperator primus moritur, anno regni sui 38. Imperij uerò 13. cuius corpus cum magnis lugentium exequijs in ecclesia Magdeburgensi quam ipse construxit, est tumulatum. Ottone imperatore primo sicut prædiximus mortuo, Otto filius eius huius nominis successit, & fermè annis 10. post patrē imperauit, uxorem duxerat adhuc patre superstite Theophanam filiam Ioannis Imperatoris Græcorum, ex qua genuit Ottonē filium, qui post patrem tertius imperauit. Filias quoq; tres, Sophiā, quæ fuit abbatissa nostri ordinis in Gandesheim, Adelheidē, quę etiam fuit nostri ordinis abbatissa in Quelenburg: & Iuttam, quam Vdalricus dux Bohemiæ duxit uxorem, rapiens eam uiolenter ex quodam cœnobio monialium in Ratispona. His quoque temporibus Gero archiepiscopus Colonien sis fundauit monasterium insigne ordinis nostri in diœcesi sua, quod Gladbach nominatur, uno duntaxat miliare distans ab oppido Hussiensi, quod multis prædijs & ornamentis ditauit. Primus autem eiusdem cœnobij abbas fuit Sanderadus uir sanctissimus uitæ, & regularis disciplinæ, tam in se quàm in subditis maximus cultor, qui multis uirtutibus & signis clarus in uita & post mortem sancto-

Abbo abbas doctissimus Floriacensis et martyr.

Aymonius.

Herigerus.

S. Volfgangus.

Rosuida.

Cœnobium Munchnuenburg fundatur

Cœnobium Luneburgt fundatur.

Otto Imperator primus obijt.

Otto secundus.

Cœnobium Gladbach fundatur hoc tempore.

S. Sanderadus abbas in Gladbach.

sanctorum Catalogo insertus est, cuius dies festus 9 calend. Septembris agi
tur. Circa hæc etiam tempora monasterium S. Martini in Colonia ordinis
Cœnobium sancti Martini Coloniæ fundatur. nostri fundatum est, cui præfuit primus abbas Mymborinus natione Sco-
tus, uir religione & sanctitate multum uenerabilis. Vnde & Scoti ipsum mo
nasterium multis annis inhabitarunt, propter incomparabilem uitæ sancti
tatem, quousq; tandem à pristino feruore tepescentes & in omnem dissolu-
tionem remissi, de isto sicut & de cæteris quibusdam cœnobijs Germaniæ
Vuerenboldus. expulsi sunt. Anno Sigeri abbatis 25, Vuerẽboldus monachus huius mo-
nasterij obijt, 4 idus Nouembris, qui cùm esset uir studiosus & doctus, scri-
psit de laude martyrum pulchrum libellum: de clade & desolatione patriæ
alterum libellum, & quædam alia sicut Meginfridus refert. Anno isto mori
tur Theodoricus archiepiscopus Treuerensis, sub quo canonici maioris ec-
Canonici Treuerenses fiunt ex regularibus seculares. clesiæ ibidem abiecta regulari uita, quam hucusq; in eadem ecclesia ma-
iores eorum continuauerũt, desierunt esse regulares, & facti sunt nomine &
conuersatione seculares. Quorum exemplo malo, canonici quoq; S. Paulini
Treuerenses, S. Castoris in Confluẽtia, Moguntinenses, Vuormatienses,
Spirenses, & complurium aliarum ecclesiarum diuersis quidem tempo-
ribus, sed uno impietatis spiritu regularis uitæ communitatem abiecerunt.
Hoc etiam anno obijt successor Hattonis secũdi Rupertus archiepiscopus
Vuillegisus. Moguntinus, cui Vuillegisus uir bonus & Dei cultor insignis successit,
qui construxit ecclesias S. Martini episcopi, quæ maior dicitur, & S. Stepha
ni protomartyris, in quam & sepultus est: monasterium quoq; S. Victoris
extra Moguntiam ampliauit, & multis ecclesiis monasterijsq; multa bona
Rupertus rex Franciæ doctus & sanctus claruit. fecit. Claruit his temporibus Rupertus rex Franciæ, uir iustus, doctus, pius
& religiosus, monachorum, clericorum, omniumq; literatorum hominum
amator ac defensor, qui inter alia ingenij sui opuscula composuit Sequen-
tiam illam de spiritu sancto, quam nos in ordine nostro secunda & tertia
die Pentecostes in missa canimus, quæ incipit: Veni sancte spiritus, & emit-
te cœlitus lucis tuę radium. Responsoriũ quoq; ludęa & Hierusalẽ. Illudq;
de sancto Petro apostolo Cornelius centurio, cum multis alijs edidit. Tãtæ
autem religionis fuit, ut in sanctorum relatus Catalogo, multis corruscaue-
rit miraculis. Eodem tempore claruit in Anglia Adelboldus monachus Gla
Adelboldus. sconiensis, discipulus S. Dunstani primùm abbas Abendoniensis, ac dein-
de episcopus Vuyntoniẽsis, uir doctus & tam uita quàm eruditione insignis.
Dunstanus. Huius Adelboldi præceptor fuit, sicut diximus, S. Dunstanus ordinis nostri
monachus, deinde abbas Glasconiẽsis, postea episcopus ante ipsum Vuyn
tonienſis, postremò archiepiscopus Cantuariensis, uir sanctissimæ conuer-
sationis, & miraculorum corruscatione insignis, cuius festus agitur dies 14.
calend. quo & obijt, anno pontificatus sui 33, ætatis uerò 70. Dominicæ nati-
tem natiuitatis 988. Anno uerò 28. Sigeri abbatis, qui fuit dominicæ nati-
Adelbertus. uitatis 980, obijt Adelbertus ex monacho cœnobij S. Maximini Treueren
sis nostri ordinis, primus archiepiscopus Magdeburgẽsis in Saxonia, dolore
calculi, anno episcopatus sui 13, mense 8, indictione uerò 8. uir deuotus atq;
Othericus. doctissimus. Quo mortuo electus fuit Othericus monachus Corbeiensis
uir sanctus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditis-
simus, qui scholæ monasticæ in præfato cœnobio post Vuindichinum ali-
quãto tempore præfuit. Electioni de se factæ inuitus cõsensit, orauitq; Do
minũ, ut eum fieri episcopũ non permitteret, quod & impetrauit. Nam in
itinere pro confirmatione ad curiam Romanã, non sine opinione sancti-
Cæduntur duces & abbates. tatis decessit. Anno Sigeri abbatis trigesimo, Otto imperator secundus,
bellum periculosum gessit in Calabria, in quo Henrichus Augustensis
episco-

ępiſcopus cum multis alijs epiſcopis, Otto dux cum multis nobilibus, & Vuernerus abbas Fuldenſis, cum multis alijs occiſi ſunt, & imperator natando uix euaſit. Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Fuldenſis cœnobij epiſcopus Pragenſis in Bohemia, uir doctus & ſanctus ac fidei Catholicæ propagator eximius, qui poſt multos pro Chriſto labores habitos, à Prutenis pro fide Chriſtiana martyrio coronatus eſt, & in catalogo ſanctorum relatus, cuius feſtus dies agitur 9 cal. Maij. Oſuualdus quoque ex monacho Floriacenſis ordinis noſtri cœnobij, archiepiſcopus Eboracenſis, uir doctus & ſanctus, nepos B. Odonis Cantuarienſis archiepiſcopi, his temporibus clarus habetur. anno dominicæ natiuitatis 982, indictione 10. die uerò 10 Calendarum Septembrium, Sigerus abbas huius monaſterij 7, diem clauſit extremum, anno aſſumpti regiminis 30. ſepultus ante altare S. martyris Laurentij, in eccleſia D. patris Aurelij, uir deuotus & religioſus: cui uſque ad S. Vuilhelmum, ſimilis in abbatia Hirſaugienſi non ſucceſſit. Lupoldus ſucceſſit.

Adelbertus.

Oſuualdus.

Sigerus.

DE LVPOLDO, OCTAVO HVIVS CŒNOBII ABBATE, *qui præfuit annis 4 tantùm, de moribus eius & geſtis illius temporis.*

SEpulto reuerendiſsimo abbate Sigero, quemadmodum præmiſimus, conuenerunt in unum fratres, ut ſibi de paſtore ſecundum regulam ſanctiſsimi patris noſtri Benedicti prouiderent: qui poſt uotorum illationem, ut fieri ſolet, in unum Lupoldum monachum ex ſuis in abbatem unanimiter elegerunt, 6. calend. Septembris, anno domini 982. indictione 10. Ottonis imperatoris 2 anno 8. uirum ſenem admodum & uenerabilem, qui præfuit huic monaſterio annis duntaxat 4. menſibus 3. Hic Lupoldus genere fuit Bauarus, natione Ratiſponenſis, ex parentibus mediocribus, ſed tamen honeſtis genitus, qui ordinem monaſticum ſub Diethmaro ſexto huius monaſterij abbate, intrauit adhuc iuuenis, in quo plus quàm 40 annis uixit religioſiſsimè ſine querela, ambulãs ante faciem ſuam in pace & tranquillitate ſpiritus, nulli moleſtus, nulli oneroſus: erat enim homo nimiæ ſimplicitatis, & forſitan plus quàm mores ſubditorum & hæc tempora requirebant quietus, qui monaſticę conuerſationis exemplar erat, non prædicator, quippe quem uita ſancta commendabat propria, & nulla commoueret impietas aliena. His temporibus poſt Geronem archiepiſcopum Colonienſem fuit Vuarimus pontifex eccleſiæ, annis 9. qui monaſterium S. Martini ordinis in Colonia (de quo ſuprà diximus) noſtri, renouauit, magnificę dotauit, & Scotis poſsidendum in perpetuum tradidit, ſub regula ſanctiſsimi patris noſtri Benedicti. Claruit circa hæc tempora Erhardus monachus Lunebergenſis in Saxonia, in diuinis ſcripturis ſtudioſiſsimus, & ſeculariũ literarũ non ignarus, qui multa ingenij ſui opuſcula poſteritati reliquit legẽda: ſcripſit enim inter cętera exquiſitę lectiõis cõmẽtaria in Geneſin, in Exodũ, in Leuiticũ, & in alios Biblię pleroſq; libros. Algerus quoq; monachus Corbeiẽſis in Saxonia, & multis annis ſcholaſticus, ante cõuerſionẽ ſeculariũ & poſt cõuerſionẽ monachorũ, uir tam in diuinis ſcripturis quàm in ſecularibus literis doctiſsimus. Hiſdẽ tẽporibus claruit, qui inter cætera ingenij ſui monimẽta ſcripſit de ſacramẽto altaris & de libero arbitrio, non ſperneẽda opuſcula. Arnulphus etiã, ſiue noſtro more Germanico, Arnoldus monachus huius cœnobij, his diebus ſcripſit metricũ opus ſuper Prouer. Salomonis, & licet nobis non cõſtẽt reliqua ingenij eius opuſcula, nihilominus plura illũ & alia ſcripſiſſe non dubitamus. Neq; enim unius editione opuſculi tãtum hominis ingeniũ prouocari ad ſcribendũ potuit uel ceſſare. His quoq; diebus claruerunt 5. monachi ordinis noſtri, uidelicet Benedictus,

Lupoldus.

Vita Lupoldi.

Archiepiſcopus Colonienſis inſtaurator cœnobij S. Martini.

Erhardus.

Algerus.

Arnulphus.

Natha-

Monachi quinque martyres. Nathanaël, Ioannes, Isaac, & Christianus, discipuli B. Adelberti Pragensis episcopi & martyris, de quo suprà dictum est: qui post multorum conuersionem hominum in Vngaria, Prussia & Polonia, sua prædicatione Domino adiuuante peractam, tandem in Polonia pro Christi nomine martyrio coronati sunt, 9 calend. Maij. Claruit & his fermè temporibus

Libatius. Libatius monachus cœnobij S. Albani martyris prope Moguntiam, uir moribus & conuersatione sanctissimus, quem Benedictus papa 7, propter incomparabilem scientiam scripturarum & zelum fidei Christianæ, in episcopum ordinauit, & ad prædicandum euangelium gentibus in Russiam misit, ubi uerbo & exemplo innumerabilem Christo populum acquisiuit.

Othuuinus. Othuuinus quoq; decimus episcopus Hildeshemensis ex monacho cœnobij Magdburgensis nostri ordinis in Saxonia, doctus & zelo religionis feruidus, his temporibus clarus habetur: & præfuit ecclesiæ Hildeshemensi annis fermè 29.

Odo. Odo etiam abbas Corbeiensis, in Francia episcopus Beluacensis factus, circa hæc tempora claret, qui tam eruditione scripturarum quàm integritate conuersationis, in magna apud omnes reuerentia habebatur, apostolicisq; & regalibus legationibus complures functus, in maximis negotijs suis.

Bruno. Claruit his quoq; diebus Bruno ex monacho Corbeiensis cœnobij in Saxonia episcopus Verdensis, frater Hermãni ducis, uir præsule dignus, quippe qui tam monasticis institutis quàm ecclesiasticis disciplinis nobiliter imbutus fuisse perhibetur.

Gebhardus. Gebhardus etiam episcopus Augustensis, ex abbate monasterij ordinis nostri quod Eluangen dicitur, in eadem diœcesi constitutum, his floruit tẽporibus, qui moribus & scientia utrunq; cornu altaris ornauit.

Ieiunium bannitũ instituitur. Anno Ludolphi abbatis primo, dominicæ autem natiuitatis 983, indictione 11, Egbertus archiepiscopus Treuerensis instituit ieiunium bannitum tertia hebdomade post festum paschatis celebrãdum, propter siccitatem nimiam, quæ omnem regionẽ uehementer afflixit. Anno sequente, qui Lupoldi abbatis secundus, Otto 6 iduum decembris Romæ moritur, & in ecclesia S. Petri principis apostolorum honorificè sepelitur.

Imperator qui huius nominis secundus. Cui filius eiusdem nominis

Otto tertius. Otto tertius succedens, imperauit annis fermè 18. Vxorem habuit Mariam regis Arragonię filiam sterilem, unde prolem non suscepit. Anno Lupoldi abbatis 3, obijt Vuarimus archiepiscopus

Lubertius. Colonien sis, cui Euergerus successit. Claruit his temporibus Lubertius archiepiscopus Bremensis in Saxonia, ex mònacho Hirsfeldensi, uir in scripturis sanctis studiosus, qui præfuit populo sibi commisso annis 25, strenuè.

Osdacus. Osdacus etiam ex monacho Augiẽsis cœnobij post Othuuinum episcopus Hildeshemensis factus, circa hæc tempora clarus habetur, rexitq; commissam sibi diuinitus ecclesiam uerbo & exemplo strenuè annis 29. Claruit his

Osbernus. quoq; temporibus in Anglia Osbernus monachus Glascouiensis cœnobij ordinis nostri, uir tã in diuinis scripturis quàm in secularibus literis celeberrimæ eruditionis, qui scripsit inter cætera lucubrationum suarum opuscula, uitam S. Dunstani archiepiscopi Cantuariensis. De musica quoque uariosq; dulci composuit modulamine cantus: sed & alius nostri ordinis monachus cœnobij Remensis

Flualdus. Flualdus nomine hæc tẽpora eruditione sua illustrauit, & multa scripsit. Inter plura uerò extat insigne opus, in quo gesta Remensium pontificum ab initio ipsius ciuitatis orsus describit, inserendo uitam seu passiones complurium sanctorum. Hisdem quoque temporibus

Theodericus. apud Moguntiam in cœnobio S. Albani martyris nostri ordinis, claruit Theodericus monachus, in diuinis scripturis & secularibus multum eruditus, qui scripsit successiones & gesta Moguntinorum pontificum. In Canticа quoq; canticorum commentatus est: in Euangelium Ioannis similiter

commen-

commentaria perpulchra composuit. Sed alia pleraq; ingenij sui præclara posteritati monimenta reliquit, quorum tituli iam memorię non occurrũt. Eodem quoq; anno Villigisus archiepiscopus Moguntinẽsis Ottonem tertium unxit in regem, & post triennium à Gregorio papa 5. Romæ in imperatorem consecratus est. Lotharium regem Francorum Lotharingiam infestantem apud Virdunum superans fugauit, & ad restitutionem omniũ abbatorum compulit. Claruit etiam circa hæc tempora Bruno monachus cœnobij S. Viti Gladbacẽsis nostri ordinis in diœcesi Colonienſi, uir multum studiosus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, qui multa quidem scripsisse dicitur, sed pauca eorum ad notitiam nostram peruenerunt, de quibus alibi fecimus mentionem. His etiam temporibus claruit in isto cœnobio Hirsaugiensi uir nobilis, studiosus, & in omni uarietate scripturarum egregiè doctus, presbyter & monachus nomine Adelbertus, qui propter uitæ meritum & eminentiam, doctrinã & philosophiam opinionis in abbatem Clingẽsis monasterij assumptus fuit, qui utinam huic monasterio præpositus fuisset, forsitan nũquam in tantam desolationem & ruinam cecidisset status cœnobij Hirsaugiensis, de cuius miseria post pauca dicturi sumus. Præfuit autem monasterio præfato Clingensi strenuè annis multis, uerbo & exemplo dignum se obedientem q; Christi uicarium exhibere in omnibus curãs. Erat autem in omni Germania nomen eius celebris famæ, tum propter scientiam eruditionis, tum etiam propter uitæ integritatem. Vnde & principes & ecclesiarum pontifices multum in eius consilio pendebant. Anno domini 986 indictione 14. Lupoldus anno suscepti regiminis 4. completo, & tribus mensibus, moritur 8. cal. decemb. & in ecclesia monasterij S. Aurelij sepelitur, uir quãtum ad suam personam optimus, cui nihil dulcius quiete monastica, silentio & contemplatione fuit. Erat tamen circa aliorum cohercenda peccata aliquantulum remissior & ad misericordiam promptior.

Imperator inungitur.

Lotharium uicit.

Bruno.

Adelbertus.

Lupoldus.

DE HARTFRIDO, IX. HVIVS MONASTERIJ abbate, qui præfuit annis duntaxat duobus, & certis gestis illius temporis.

IGitur mortuo abbate Lupoldo ac tradito more Christianorum ecclesiasticę sepulturæ, monachi huius cœnobij pastore destituti, post longas inter se habitos tractatus tandem elegerunt sibi in abbatem Hardfridum monachum, iuuenem quidem in annis, sed talem prudentia & moribus, de quo spes optimi pastoris non modica haberetur. Electus est itaq; anno dominicæ natiuitatis 986. eodem die quo Lupoldus decessit 8. cal. dec. & præfuit uix duobus annis. Erat autem natione Sueuus, annorũ fermè sex & triginta ætatis, moribus cœnobiticis apprimè ornatus, in omni eruditione scripturarũ non infimè doctus, facie decora, uirilíq; statura proportionabiliter eleuatus, ingenio acutus & disertus eloquio, & talis qui facilè auditoribus quę uellet, uideretur posse persuadere. Et reuera nisi eũ immatura mors ante tẽpus rapuisset è medio, hũc locũ ab extremis periculis & malis, quibus non post multos inuolutus est, Domino adiuuãte pręseruasse potuisset, quod ex initio regiminis eius quàm facilè potuit auspicari. Quàm primũ enim sublimatus, in abbatem extitit, totis curauit uiribus, ut secũdum puritatem regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti, omnes in monasterio uiuerẽt monachi: & si quem aliter reperisset cõuersantem, non sustinuit, sed monitum semel & iterum, nec emendatum, durius coram omnibus iuxta normam ordinis punire consueuit. Et ne quis corrigẽtem posset arguere, in omnibus se irreprehensibilem sectatorem bonorum operum & uiuum exemplar uir

Hardfridus abbas.

Vita Hardfridi abbatis.

Commẽdatur zelus eius pro disciplina.

tutũ ſubiectis ſtuduit exhibere. Anno eius primo, Otto imperator tertius Bohemiam cum exercitu ualido ingreditur, & ducem eius cum uniuerſa gente ad deditionem coëgit. Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Bobienſi noſtri ordinis abbas Gẽblacenſis, præceptor Burchardi Vormatienſis doctiſsimi, poſtmodum epiſcopi, uir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis ualde eruditus, cùm adhuc monachus eſſet in præfato cœnobio Bobienſi publicam monachorũ ſcholam tenuit, ac multos poſt ſe diſcipulos eruditiſsimos reliquit. Ingenij quoq; ſui multas lucubrationes poſteritati trãſmiſit. Floruit etiam his temporibus Engelbertus monachus cœnobij S. Eucharij Treuerenſis, quod hodie S. Mathiæ apoſtoli uocabulo nuncupatur, patria Moſellanus, uir undecunque exercitatus metro, doctiſsimus & proſa, qui ſcripſit inter cætera ingenij pręclari opuſcula, uitam & paſsiones duodecim Apoſtolorum metrice, de muſica & de compoſitione monochordi quędam ſyntagmata compoſuit, & pleraq; alia quæ ad manus noſtras non uenerunt. Hic poſtea in abbatem monaſterij, cuius nomen reperire non potui electus, poſt annos aliquot in Domino requieuit 12. cal. Martij, ſicut in eius Epitaphio patet ſubiecto:

Adelbertus.

Engelbertus.

Hoc recubat buſto ſemper memorabilis abbas,
Engelbertus ouans, ſpiritus aſtra colit:
Menſis Martij obijt, bis ſenis ipſe calendis
Conſtruxit templum, quod retinet tumulum.

Peſtis magna fuit in Germania.

Anno ſecundo abbatis Hardfridi maxima peſtilentia, fames & mortalitas per totam Germaniam nimis inualuit, & tanta ſiccitas, quod penè genus omne frumenti in terram ſati perijt, præ nimia ſiccitate, quia non habuit humorem, quo creſcere potuiſſet. Interea dum lues ipſa peſtilentię in omni circa regione nimium graſſaretur, morereturq; multitudo hominum maxima, etiam monaſterium S. Aurelij Hirſaugiẽſe noſtrum heu crudeliter inuaſit, & totius deſtructionis eius, quæ paulò pòſt ſequuta eſt, ut nobis apparet, occaſio fuit. Nam in breui tempore, utpote quatuor menſium, tam miſeranda clade, 60. huius cœnobij monachi conſumpti ſunt, qui omnes in hac peſtilentię mortalitate obierũt. Nouiſsimè uerò mortuis tot fratribus, cùm finis putaretur adeſſe periculi, paſtor oues ſecutus eſt. Nam eodẽ anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 988. Hardfridus huius monaſterij abbas nonus, obijt 3. nonarum Decembrium, anno ætatis ſuæ 58. aſſumpti uerò regiminis ſecundo. Poſt cuius obitum, mox huius monaſterij proximæ deſtructionis ſeminarium proh dolor inextinguibile ſurrexit. Remanſerunt autem defunctis monachi in hoc ſuperſtites 12. in quibus ſumma conſtituendi abbatis in locum demortui reſidebat: qui utinam rebus prudentius conſuluiſſent ſuis, & non per contentiones & ſchiſmata locum Deo conſecratum in manus tradidiſſent exterorũ. Monachorum ſumma uirtus humilitas, maximumq; uitium ſuperbia: quia dum alter alterũ libidine dominandi excellere nititur, monaſterium ſeruorum Dei in foueam dęmonum commutatur. Tale monaſterio huic malum his temporibus poſt mortem prædicti abbatis contigit, quoniam diſſenſio fratrum in electione diſcordãtium illud funditus, ut ita dixerim, deſtruxit. Vnde hoc malum huic loco tam celeberrimo, domine Deus, in quo tot ſanctiſsimi uiri nomini tuo paulò antè ſeruientes tibi placuerunt. Ecce, meliores & qui zelum habebant diſciplinæ regularis, de medio translati ſunt, & remanſerunt monachi inutiles, ſuperbi, elati & carnales, ut deſtruant ſuis functionibus locum celeberrimum nomini tuo conſecratum. Quare hoc ita fieri uoluiſti, domine Deus, qui iuſte iudicas? Nunquid ut prævalerent impij, iuſtos conſumere uoluiſti? Abſit, Iu-

Hardfridus.

Deploratio calamitatis huius monaſterij.

ſit. Iudicia tua Domine cernimus, cauſas ignoramus: nec ad nos attinet cauſas iudiciorum ſuorum diſcutere, quas ſine peccato poſſumus neſcire. Imò nomini tuo ſanctiſſimo, quas poſſumus gratias agimus, qui monaſterium iſtud propter cauſas tibi notas ita permiſiſti cadere, ut in ſtatum & conditionem reſurgeret meliorem. Nam ſi uelimus monaſterium Hirſaugienſe quod hodie cernimus, cum perſonis, rebus, ſubſtantia & ædificijs conferre ueteri, quod miſerabiliter ruiſſe deplangimus, comparationem præteriti ad præſens nullam inueniemus. Tantum enim præſentis temporis Hirſaugia uetus illud monaſterium cum omnibus conditionibus ſuis excellit & ſupergreditur, quãtum poſterius tempore uidetur. Sed hiſtoriam debito proſequentes ordine, factum ſicut ad nos, ueterum teſtimonia ſcripturarũ perlatum eſt, fideliter & breuiter exponamus. Nam etſi parum ad ędificationẽ legentium conducere poſsit, erit tamen eius notitiæ cunctis, qui ſimili ſorte tranſiguntuitam, in conuerſatione clauſtrali auiſatio non inutilis, qua diſcant in electionibus abbatum non ſe, non proprium commodum, ſed Dei ſolius honorem quærendum.

Comparatio ueteris monaſterij ad præſens.

Factis qui ſamur ne in faciendis ereremus.

DE CONRADO, X. HVIVS CŒNOBII abbate, qui præfuit annis ferè XII. & diſſenſione peßima quæ contigit in electione.

DEfuncto ſiquidem uenerabili abbate Hardfrido cum 60. monachis, ſicut diximus, de conuentu, duodecim ſuperſtites remanſerunt: qui poſt tres fermè menſes ad eligendum abbatem in locum unum conuenerunt corpore, qui tamen mẽte (ut ſtatim apparebit) longè ab inuicem erant ſeparati. Duos enim in diſſenſione eligentes Conradum, qui munus confirmationis ab epiſcopo ſuſcepit, & Euerardum profugum, qui monaſterium ſpoliauit, ſeminarium & materiam deſtructionis huius loci prohdolor impijs præbuerunt: una ſiquidem pars adhærebat Conrado tanquam legitimè & canonicè electo, alia Euerhardum uerum ac legitimum, ſecundum primas ſanctiones prædicabat eſſe paſtorem. Præualuit tamen iure Conradus & tanquam à ſaniore parte fratrum electus, ordinationem à pontifice ſuſcepit. Interea dum Conradus pro munere benedictionis eſt ſollicitus, Euerardus ſublatis theſauris omnibus, calicibus, crucibus & ornamentis & quicquid ſubripere potuit cum duobus monachis ſuę partis, ad comitem, qui alioqui in monaſterio iam grauiter erat infenſus, petiturus auxilium properauit. Quem ille non ſolùm libenter, ſed etiam ualde gratanter ſuſcepit, gauiſus (ut poſtea liquidò patuit) occaſionẽ ſibi datam, qua bonis monaſterij dudum hiantem animum inferret, nunc tandem ſatiandum. Statim latro poſſeſsiones monaſterij Deo & ſancto Aurelio dudum oblatas à fidelibus Chriſti, truculentus inuadit, diripit, & in ſtipẽdium ſuis militibus quaſi uicißitudine impenſæ ſeruitutis diſtribuens concedit. Inuadit uillas, curtes, agros, domos, & quicquid ad monaſterij ius pertinere cognouerat, & ſub prætextu iuſtæ defenſionis Euerardi (ut ipſe dicebat) abbatis, res monaſterij paulatim ſuis uſibus infiſcauit. Quem in his omnibus monachi defenſorem non habentes, inuocare protectorem potuerunt, cùm omnes, aut potentiam comitis uererentur, aut ſpoliorum monaſterij ducẽretur cupiditate? Præterea Euerardus, datus in reprobum ſenſum, & alienatus mente, ad rapinam milites incitabat, ſe dicens eſſe abbatem, ſibi licere monaſterij ſui res cui uelit permittere. Interea Conradus abbas, & monachi ſuæ parti conſentientes, contumelias & iniurias quibus opprimebantur, deferebãt ad epiſcopum, auxilium contra inſultus tyrannorum poſtulantes. Sed nihil factum ad reſtitutionem abbatorum eo tempore conſtat, ſed uiolentia maior

Conradus eligitur contra eum Euerardus.

Euerardus furatur omnia ornamenta eccleſiæ.

Monaſterium miſere ſpoliatur.

Euerardi crudelitas.

indies crescebat, cùm sibi licere à parentibus oblata repetere, iam comes publicè fateretur. Beata illi omnis uidebatur occasio, qua de spolijs monachorum auaritiam in quam inciderat, grauiter satiaret. Conradus itaq; pauper iam & miserabilis abbas cum paucis monachis, nec omnibus quidem fidelibus, in cœnobio, maximo timore metuq; perculsus residebat, uix habẽs unde suos q; pasceret ac uestiret. Electus autem fuit anno dominicæ natiuitatis 989. indictione secunda, duodecimo calend. Martij, & præfuit monasterio in multis tribulationibus & miserijs annis quasi 12. Erat autẽ natione Francus, humili prosapia genitus, & propterea minus idoneus tantis malis totq; tyrannis resistere. Vir bonus fuit & simplex, plus ad mysteria religionis tractanda natus, quàm monasterium in tantis turbationibus prouidè & utiliter gubernare. Porrò pessimus ille apostata Euerardus, cùm seminaretur monasterium in manu ualida breui intraturum, Conradum q; abbatem in carcerem coniecturum, morte prẽuentus interijt. Monachi autem qui cum eo cœnobium exiuerant, profugi semel facti, manserunt, & amplius ad monasterium non sunt reuersi. Et quidem Euerardus hunc finem malitiæ suæ dignum accepit, qui destructionis monasterij huius author & occasio fuit. Quo mortuo iam Conradus abbas, & monachi qui remanserant, maiori pace ac securitate in monasterio uiuere potuerunt, cùm is qui totius mali princeps fuerat, de medio esset sublatus. Eorum autem quæ de monasterio siue per apostatã, siue per comitem, aliosq; illorũ ministros fuerunt ablata, nihil restitutũ omnino fuit: sed potius quoad fieri potuit, plura semper distracta in manus secularium deuenerũt. In hac miseria & afflictione Cõradus abbas cũ fratribus suis, in paruũ iam numerũ redactus, quamdiu uixit consenuit, quo post annos 12. mortuo (sicut dicemus) expulsis monachis, per comitem seculares introducti sunt. Eodẽ anno quo Conradus in abbatẽ eligitur, grana tritici & pisciculos pluisse in Gallia de cœlo ferunt, qui tamen ad usum non ualuere humanum, propterea quod intrinsecus corrupti nimium aperiẽt fœterent. Eo etiam anno S. Dunstanus archiepiscopus, cuius longè supe rius meminimus, 14. calend. Iunij ad Dominũ migrauit. Hoc etiã anno mortuo Ioanne papa 16. Bruno natione Germanus, cognatus Ottonis Imperatoris fit papa, qui dictus est Gregorius quintus. Ipse Ottonẽ ad imperium coronauit Romanum. Anno Conradi abbatis secundo moritur Theophanes mater Imperatoris, & in basilica S. Pantaleonis Coloniæ sepelitur in absidẽ meridionali, quam dum uixit, summo honore coluit, & rebus pro-prijs munificenter cumulauit. Ipsa etiam inter alia corpus S. Albani martyris olim pro Christo in Britannia passi, de Italia ad monasterium S. Pãtaleonis præfatum adduxit. Anno Conradi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 994. monasterium S. Michaëlis archangeli in Hildẽshem nostri ordinis fundari cœpit per S. Bernardum eiusdem ciuitatis episcopum, qui & in eodẽ monasterio sepultus, infinitis coruscauit miraculis. Anno sequẽte S. Adelbertus ex monacho nostri ordinis episcopus (de quo suprà diximus) Pragensis, qui Vngaros conuertit ad fidẽ, à paganis in Prussia septies perfossus & tandem capite truncatus martyrium consummauit, 9. calen. Maij. Gregorius papa quintus congregata synodo statuit, consentientibus Romanis & omni clero, Romanum Imperium apud Germanos debere perpetuis futuris temporibus permanere, ita ut Germaniæ principes per Ottonem tertium deputati, habeant ius & potestatẽ imperatorem eligendi. Quę constitutio iam per annos sex & quingentos usq; ad nos, inuiolabili stabilitate seruata est. Claruit his tẽporibus Gerbertus monachus ordinis nostri cœnobij Floriacensis, uir in Mathematica, Astronomia, Philosophia, Arithmetica,

Conradus.

Euerardus apostata fur et sacrilegus, moritur.

Ablatorum nihil restituitur.

Triticum & pisciculi pluunt de cœlo in Gallia.

Theophanes imperatrix obijt.

Monasterium S. Michaëlis in Hildẽsheim fundatũ est.

Constitutio de imperio Germanorum.

Gerbertus.

metica, cæterarumq; penè omnium scientiarum doctrina eruditissimus, qui multos discipulos nobilissimos reliquit, inter quos etiam fertur Otto imperator fuisse non ultimus. Hic propter incomparabilem sciẽtiam suam primò fuit archiepiscopus Remensis in Gallia per Hugonem regem Franciæ constitutus, deinde pulsus: per Ottonem imperatorem constituitur archiepiscopus Rauennatensis: ac postremò fit summus pontifex in urbe Roma, & Syluester secundus dictus est. Scripsit de sphęra pulchrum opus. Item de compositione astrolabij & quadrantis. In Arithmetica quoq; pulchras compositiones fecit. Dialogum quem cum Leone abbate habuit nuncio Apostolico, multi plurimum commendant. Epistolas plures quas ad inquisitiores discipulorum scripsit, uidimus. Hic est papa Syluester, qui à plerisq; pacti fœderisq; cũ dęmonibus initi arguitur, cuius rei nos ferre sententiam nec uolumus, nec debemus. Sedit autem in pontificatu summo annis 4. His etiam temporibus post obitum S. Maioli abbatis Cluniacensis nostri ordinis, factus est abbas in Cluniaco S. Odilo eximiæ sanctitatis uir, qui pręfuit eidem monasterio cum feruore maximo religionis, annis fermè quinquaginta sex. Is cùm esset uir doctus, fertur nonnulla scripsisse opuscula, & præcipuè sermones ad fratres, quibus ingenij sui dexteritatem ostendit. Anno Conradi abbatis 10 fuerunt maximi terręmotus per loca Germaniæ & totam pene Europam, quibus multa fortissima etiam ædificia pulsata corruerunt. Apparuit insuper cometes eodem anno, qui multos terruit suo aduentu. Anno Conradi 11. qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus annus, ossa Caroli imperatoris quondam Magni hucusq; multis incognita, apud Aquisgranum ab Ottone Imperatore tertio, quæsita & inuenta sunt. Eodem anno obijt Euergerus archiepiscopus Colonensis, cui S. Heribertus in archiepiscopatu feliciter successit. Qui construxit in oppositio ciuitatis Colonensis iuxta flumen Rheni destructo castro, monasterium nostri ordinis in honorem B. Mariæ semper uirginis, quod Tuitium appellamus, in quo abbatem & monachos secundum regulam S. Benedicti constituit, multisq; prædijs & ornamentis cumulauit. Eodem anno Imperator cum multis cardinalibus, episcopis, abbatibus, principibus, & ualido exercitu Poloniam uisitaturus, inter alia regni negotia sepulchrum S. Adelberti martyris Pragẽsis episcopi, nuper (ut suprà diximus) pro fide Christi martyrizati, qui sepultus in Polonia miraculis infinitis & stupendis illo in tempore coruscabat. Obtinuit autem eiusdem martyris brachium unum, à Bolislao duce Poloniæ, quod cum ingenti deuotione susciplens, Romæ in ecclesia S. Bartholomei collocauit. Idem quoq; imperator ob honorem sanctissimi martyris Adelberti, fratrem eius Gaudentium monachum ordinis nostri in archiepiscopum primum ecclesiæ Pragẽsis, ubi frater episcopus fuerat, annuente summo pontifice Syluestro secundo constituit: qui cùm esset uir doctus atq; sanctissimus, multas sua prædicatione in circuitu gentes ad fidem Christi conuertit. Claruit his temporibus Ansfridus ex comite monachus nostri ordinis, & ex monacho 18 episcopus Traiectensis. Alij dicunt quòd ex episcopo monachus sit factus in monasterio sanctæ Mariæ nostri ordinis, quod ipse cõstruxit. Et hoc magis cõsonat ueritati & chronicę Traiectẽsium quæ dicit, quòd anno Domini 1005. tãquam filius castigatus à Deo lumen oculorum amiserit, & sacrę religionis habitum in prędicto monasterio S. Pauli hodie dictum, cuius ipse fundator extitit suscipiens, usq; ad finem uitæ in sancto proposito cum multa deuotione & sanctitate perseuerarit. Præfuit autem ecclesiæ Traiectensi annis 15. & multa bona monasterijs & ecclesijs suo tempore fecit. Post hunc, Adelboldus monachus (ut quidam se

Scripta ipsius Gerberti.

Maiolus & Odilo abbates Cluniacenses.

Terræmotus.

Ossa Caroli magni imperatoris repetuntur.

Monasterium Tuicienſe cõstruitur.

Adelbertus.

Gaudentius.

Ansfridus.

Monasterium S. Pauli Traiecti fundatur.

Adelboldus.

runt) Bobiensis nostri ordinis ecclesiam Traiectensem rexit annis 18. uir doctus & prudentissimus, qui fuit Henrici Imperatoris secundi (de quo suo tempore dicemus) cancellarius & consiliarius aliquanto tempore, qui dexteritatē ingenij sui exercitans, multa scripsit præclara opuscula: multa etiam bella pro libertate ecclesiastica gessit contra Theodoricum Hollandiæ comitem. Circa hæc tēpora quidam monachus à Hierosolymis rediens, apud quendam eremitam in Sicilia circa montem Æthna flammas euomentem aliquandiu hospitio detentus est. A quo cùm audisset in eodem monte Vulcani, defunctorum animas torqueri flammis & ex his multas liberari quotidie per orationes fidelium, & maximè Cluniacensium monachorum, quod sibi manifestum testimonium spirituum tam bonorum, quàm malorum idem eremita firmabat. Vnde monachus ad Cluniacum digressus hæc Odiloni patefecit abbati, cuius ordinatione memoria fidelium animarum, altera post festum omnium sanctorum die, deinceps in sancta ecclesia Dei cœpit frequentari. His quoq; temporibus claruit apud Treuiros noster Theodoricus monachus cœnobij sancti Mathiæ Apostoli, ordinis nostri, qui cùm esset uir studiosus atq; doctissimus, scripsit de inuentione S. Celsi librum unum, quæ per Egbertum archiepiscopum 7 calend. Martij in præfato monasterio facta est: & quædam de quibus mentionem alibi fecimus. Claruit etiam ijsdem temporibus Remigius abbas Mediolacēsis nostri ordinis in diœcesi Treuerensi, uir in scripturis diuinis studiosissimus, & in secularibus literis egregiè doctus, qui publicam in suo cœnobio scholam monachorum tenuit, in qua non solùm suos subditos, sed etiam ex diuersis alijs cœnobijs monachos ad se missos erudiuit. Huius uiri studium & scripta in secundo libro illustrium uirorum ordinis nostri plenius digessimus. Floruit etiam his temporibus Theodorus monachus S. Mathiæ Treuerensis contemporaneus, Theodorici monachi supradicti condiscipulus, uir moribus & scientia illustris, qui scholæ publicæ multis annis in eodem cœnobio gloriosè præfuit, & uaria scribendo ingenium posteris notum facere curauit. E quibus extant in Apocalypsin Ioannis non abijciendæ lectionis synthemata. De musica & astronomia uaria composuit. Hic post multos in sancta religione labores, ad Dominum remunerandus felix migrauit, cui hoc Epithaphium discipuli posuerunt:

Commemoratio fidelium animorū hoc tempore cœpit.

Theodoricus.

Remigius abbas

Theodorus.

Epitaphium.

Theodori monachi pausant hîc membra sepulti,
Qui pietate uigens, simplicitate eluens
Presbyter officio, quod complens ordine certo
Feruebat summi laudibus in Domini,
Prudens & doctus, nulli pietate secundus,
Totum quod didicit, mox alijs retulit,
Vt sibi commissum bene collaudando talentum
Centuplicet iustus atq; pius Dominus:
Transijt in nonis felici fine Decembris,
Pro quo posce Deum, qui legis hunc titulum.

Anno Conradi 12. Otto imperator expeditionem tertiò mouens in Italiam cum ingenti exercitu Romanos deuastat, uincit, superatq;. Porrò Crescentem, qui principatum Romæ inuaserat, & multa contra ecclesiam Dei & uicarios Christi mala commiserat, capite truncari fecit. Cumq; Romæ aliquandiu degens remissius cum Romanis ageret, eum contemptui habere cœperunt. Vnde conspiratione facta, militum eius aliquot interfecerunt, ipsumq; in palatio fortiter obsiderunt. Qui per industriam Henrici ducis Bauariæ & Hugonis marchionis simulato pacto, uix extractus à Roma discedit,

cedit,comitante papa: & quia uxor Crescentis, mulier speciosissima,in actus Venereos imperatori dudum consentiens, spe regnandi cùm se relicta Imperatorem abijsse conspiceret,ac doleret,poculum ei subordinat uenenatum,quo ille hausto in Italia inter remeandum moritur. Pontifices autem & qui cum ipso erant principes,indutum cadauer purpura arte composuerunt super equũ ac si uiueret,ne fortè tumultus in Italia fieret,si mors Imperatoris fuisset rescita,educentesq; intestina reliquerunt apud Augustam Vindelicorum,corpus uerò in basilica Aquensi sepelierunt. Cui Henricus ex ducibus Bauariæ ortus,sed actu Bambergensis comes,electione principum succedens,Moguntiæ à Villigiso archiepiscopo regni diadema suscepit. Hic est Henricus huius nominis secundus imperator,qui in sanctorum catalogum scribi meruit:de quo postea dicemus in suo loco,quem hîc anticipando signauimus. Anno Dominicæ natiuitatis 1002,indictione 15, Conradus abbas decimus huius cœnobij moritur idibus Februarij, quo cum lamentis fratrũ in ecclesia sancti Aurelij sepulto,uacauit abbatia Hirsaugiensis annis 63,sicuti in sequentibus per ordinem dicemus.

Imperator in Italia moritur inioxicatus.

Henricus secundus fit imperator

Conradus abbas moritur.

DE ABBATIA HVIVS MONASTERII VACANTE PER annos 63,& quibusdam gestis interea monasterij,ordinis,& Alemaniæ.

COnrado uenerabili,ne dicam miserabili,abbate huius monasterij decimo,uiam uniuersæ carnis ingresso,monachi numero pauci in hoc loco superstites remanserunt. Inter quos quum essent duo,qui olim in dissensione electionis Euerardo adhæserant,& nec nunc quidem ad uiam ueritatis penitus essent reuersi,maiorem quàm eatenus fuerant experti,reliquis tribulationem suscitarunt. Enimuerò quum inter se consultarent super electione noui pastoris,uices suas comes uiolenter & manu armata interposuit,seq; daturum illis abbatem pollicitus,ne ad electionem procederent penitus interdixit. Qui ut monasterium sub specie pietatis paulatim monachis uacuum,& auaritiæ suæ totum quod reliquum erat,potuisset reddere,præposito eis suis ex familiaribus œconomo seculari,qui curam gereret omnium,donec promissus abbas,quem se nũquam daturum sciebat, ueniret,ac secundum regulam gubernaret omnia,tum se restituturum cuncta quæ abstulerat, humilibus uerbis in dolo promisit. Reuera enim hoc quærebat,quod non longè postea contigit, ut monachis uel mortuis,uel expulsis,ipse ad ius suum uniuersa reuocaret. Nam post triennium fermè quadam inter fratres & œconomum orta dissensione,quod non erat difficile in tanta rerum desperatione positis,nactus occasionẽ tyrannus,omnes præter duos,qui Euerardo dudum adhæserant,partesq; comitis semper tutati fuerant,de monasterio eiecit. Erant autem numero 4 uel 5 qui abeũtes inter se prudenti quidem,sed inutili,persuasi consilio antequã diuiderentur ab inuicem,abbatem elegerunt:qui tamen ad possessionẽ monasterij minimè peruenire potuit. Dispersi enim in omnem terrã,iniurias quas patiebantur cunctis passim reuelabant,sed non erat qui auxilium ferre contra talem tyrannũ aut uellet,aut etiã potuisset. Interea dũ isti uagãtur de monasterio ad monasterium,seq; ubi unusquisq; poterat enutrire,stabiliret: post aliquot annos etiã duob. illis monachis,qui in cœnobio remanere permissi fuerãt, mortuis an expulsis non satis mihi constat,clerici seculares inhabitare monasterium iussi sunt. Ex eo itaq; tempore usq; ad comitem Adelbertũ,de quo suo loco dicemus,monasterium S. Aurelij monachis uacuum,mansio clerico rum & prostibulum meretricum factum est. Interea si quid remansit,quod comes & cæteri fures non rapuerunt,clerici cum suis concubinis & meretricibus ita paulatim consumentes, in nihilum redegerunt, ut nec libris,

Comes electionẽ interdixit.

Œconomus secularis monachis præponitur.

Monachi expelluntur.

Clerici seculares monasterium inhabitant.

quorum ingens copia ibi collecta fuerat, per diligentiam ueterum monachorum, quos doctissimos superius ostendimus, parcere potuissent. Nam quum illo tempore, quando imprimendi libros scientia necdum fuit in usu, uolumina cariore uenderentur precio, indocti nebulones preciosissimum illum thesaurum bibliothecæ, in paucis annis tam turpiter uendendo & consumendo distraxerunt, ut nec unum quidem codicem alicuius ponderis & precij reliquissent. Bibliothecam uerò Hirsaugiensem, tempore illo fuisse preciosam, & multis uoluminibus cumulatam, ex eo uel maximè conijcere possumus: quòd quum à prima fundatione, per annos fermè 180 multi doctissimi uiri per ordinem sibi succedentes, in eodem monasterio floruerint, sicut ex superioribus clarissimè patet: non est credendum, eos uel ad tantam peruenisse doctrinã & eruditionem omniũ bonarum artium sine libris, uel ad decorẽ bibliothecæ, quem maximè diligit omnis eruditus, nihil suo tempore scribendo apposuisse. Certũ ergo manet apud me & absque omni dubitatione firmiter concluſum, uiros illos qui mutuò sibi succedentes non solùm Hirsaugiam, uerùm & Germaniam totam sua eruditione illustrabant, maximum & precioſum post se thesaurum librorum in bibliotheca huius monasterij reliquisse: uenditis autem clerici omnibus atque distractis precium, non in usum ecclesiæ, neque ad consertationem ædificiorum, sed (sicut diximus) cum suis concubinis & meretricibus turpiter consumentes, inter paucos annos cœnobium neglecta reformatione parietum & tectorum penitus ruinoſum reddiderunt. Super sacrosancta ecclesię altaria pluit, pecora inter mœnia clauſtri stabula receperunt, & omnia penitus ad desolationem festinare uidebantur. Comes, ista non solùm non prohibuit, sed etiam uehementer gauisus est fieri, per quæ monasterij nomen & locum breui in nihilum redactum iri, iuxta desiderium suum cernebat. Nos uerò seriem annorum ab hinc usque ad instaurationem Hirsaugiensis cœnobij perducturi, quum non habeamus monasterio uacante, cui tempus adscribamus abbatem, in his quæ uel de ordine nostro, uel de gestis in Alemania perstringenda sumpserimus, passione utemur pro actu, ut festinantes ad futurum loci pastorem, diu enim scribere sine ductore tædioſum breuissima occurrentia annis monasterio uacanti, etiam per saltus (ut fieri solet) assignemus, quatenus ipsi historiæ promissa non desit integritas. Igitur monasterio uacante anno primo Henricus comes Bambergensis (sicut suprà diximus) per electionem ad imperium assumptus est. Qui habuit uxorem filiam Sigifridi comitis Palatini Rheni nomine Cunigũdem, cum qua propter amorem castitatis, usque ad mortem in sancta uirginitate permansit. Iste sanctus imperator episcopatum Bambergensem, in prouincia Moguntina fundauit, cui præfecit Euerardum primum episcopum, eumq; à iure & subiectione, quam pontifices debent archiepiscopis suis cum multis aliis priuilegijs conceſſis & impetratis à summo pontifice exemit. Imperatrix autem sancta Cunegundis de patrimonio suo cœnobium monachorum nostri ordinis fundauit in monte iuxta Bambergam, in honorem sancti archangeli Michaelis & omnium spirituum superiorũ, quod usq; in hodiernum diem feliciter perseuerans Mons monachorũ & dicitur & habetur, quod multis prædijs, donarijs & ornamentis cumulauit. Idem Henricus monasterium B. Mariæ semper uirginis nostri ordinis in diœcesi Argentinensi nimia uetustate ruinoſum reparando fundauit, & fundando reparauit, quod à fluuiolo prętersluente Schuttern dicitur, & prædijs reditibusq; pro monachorũ sustentatione neceſsarijs, copioſe satisfecit esse profuisum. Ferũt de hoc monasterio incolę monachi, quòd Otto quidã rex Anglię

Bibliotheca dilapidatur.

Bibliotheca insignis.

Cœnobium desolatur.

Vacantia monasterij.

Henricus imperator cum Cunigũda castitatem obseruat.

Episcopatus Bambergensis fundatur.

Monasteriũ montis Monachorum fundatur.

Monasterium Schuttrense fundatur.

gliæ tempore beati Gregorij papæ Magni, anno dominicę natiuitatis 603. Francorum rege Theodorico bellum cum Theodoberto Lotharioq; agente, amore cœlestis patriæ incensus, limina uisitarit Apostolorum, & inde per Alsatiam digrediens, hoc ipsum cœnobium consilio auxilioq; cuiusdam sancti Pirminij, ex discipulis B. Mauritij abbatis eo tempore põtificis, primitus constructisse, monachos introductos de regula S. Benedicti, necessarijs quoq; prouidisse stipendijs. Vngari his temporibus ad fidem Christi authoritate & industria Gisilæ, quæ fuit soror Imperatoris & nupta Vngarorum regi Stephano, cum rege ipso suo cõuertuntur. Ipsa enim sancta mulier, instantia sua regem perduxit, ut se & totam gẽtem baptizari expeteret, qui in baptismate Stephanus est uocatus, tantaq; deinceps uitam sanctitate ornauit, ut post mortem in numerum sanctorum relatus sit. Anno abbatia uacante 6. Bruno ex monacho nostri ordinis archiepiscopus à Prussis, multis supplicijs afflictus manibusq; ac pedibus abscisis, tãdem capitis obtruncatione martyriũ consummauit. Circa hæc tẽpora claruit Burchardus ex monacho Gemblacensis cœnobij, siue (ut alijs placet) Bobiensis, episcopus Vuormatiensis, uir in diuinis scripturis doctissimus, & secularium literarum non ignarus, Alberti Bobiensis monachi, & postea Gemblacẽsis abbatis quondam auditor atq; discipulus, sicut in superioribus diximus. Qui inter cætera ingenij sui opuscula magnum illud uolumen Decretorum in 20 lib. distinctum, quod ex authoris nomine ueteres Burchardum appellarunt, ex diuersis in unum laboriose & satis utiliter comportauit. Claruit etiam his temporibus Meginfridus monachus Fuldensis Chronographus, qui uelut rosa inter spinas, ita studiosus & doctus inter desides, carnales, ignarosq; monasterij sui monachos, clarus emicuit. Is inter cætera ingenij sui opuscula, historiam sui monasterij ab origine diligenter cõplexus, abbates singulos secundum ordinem temporis sibi ad inuicem succedentes inseruit, & uniuscuiusque gesta breuiter annotauit: eorũ quoq; cœnobiorum quibus uel monachos ex Fuldensi missos nouit, uel abbates, pari ratione meminit, quorũ uel successiones abbatũ & memorabiliora facta inserendo compendiose descripsit. Ex cuius uiri laboribus, multa me fateor in hoc opere nostro de Hirsaugiensi historia necessariò commiscuisse. Contigit circa hæc tempora Henrici imperatoris mirabile factum. Iuuenis quidam maleficio duarum uetularum in formam asini mutatus est, ita ut omnibus uidentibus asinus appareret: quod multis impossibile uidetur, non intelligẽtibus quòd permissione diuina spiritus malignus oculos hominum mirandis ludificationibus illudere potest. His etiam tẽporibus, Baldericus episcopus Leodiensis post Notgerum immediatus, fundauit monasterium S. Iacobi in insula Leodiẽsi, in quo monachos ordinis nostri posuit. Anno abbatia uacante 9. maior ecclesia Bambergensis, Imperatore cum 46. episcopis astante, consecrata est. Et eodem anno Vuillegisus archiepiscopus Moguntinus obijt. Cui abbas Fuldensis Erckenbaldus successit, & annis 9 præfuit. Circa hæc tempora cùm Ezelimus comes palatinus Rheni, frater S. Cunigundis imperatricis aduersaretur regi, & per continuos decem annos, & eius magnanimitate siue confirmata ad eius sentẽtiam, sacramentis publica fide ab uniuersis Lotharingijs, omnis regius honor eidẽ regi negaretur: Rex cõsultius arbitratus, uirum egregiũ beneficijs placare, q; molestijs ullis molestare, amicitiã eius exposcit: quã consecutus, insulã quę est in Rheno S. Suitberti cum omnibus suis appenditijs Duisburg, etiã atq; Salaueld nõ modica regni sibi subsidia, suisq; liberis perpetua hæreditate possidẽda largitur. Duxerat iste comes uxorẽ nomine Mechtildẽ, filiam Theophanis impera-

Vngari cõuertũtur ad fidem per Gisilam reginã.

Bruno.

Burchardus.

Meginfridus.

Iuuenis in asinũ maleficio mutatus.

Monasterium S. Iacobi Leodiense fundatur.

Erckenbaldus.

Ezelimus.

Keiserswaerd. Duisburg & Salauelda.

imperatricis & sororem Ottonis tertij, ex qua nati sunt ei tres filij & septem filiæ. Hermannus qui post Pillegrinum fuit archiepiscopus Colonien sis cognomẽto Nobilis. Euerardus post Popponem archiepiscopus Treuerensis ex præpositо uidelicet Vuormatiensi. Et Ludolphus paterni ducatus successor. Richizam primam filiam Misecho dux Poloniæ duxit uxorem. Adelheidis in Niuella, Theophanen in Essendia, Heluuigis in Nussia, Mathildis in Didikirchen, atq; Vuillichalda in Monasterio S. Mariæ Coloniensi, in capitolio. Sophia similiter in cœnobio S. Mariæ Moguntiæ atq; Gandesheim sanctimonialibus fœminis abbatissę nostri ordinis, eo tẽpore omnes sunt prælatæ loco regiminis. Iste comes Ezelinus, uir dives & strenuus construxit monasterium monachorum ordinis nostri non longè à Colonia in honorem S. Nicolai archiepiscopi quondam Myrreorum, quod Bruuyler nominatur, quod multis prædijs & ornamentis decorauit, in quo & sepultus est. His etiam temporibus claruit Reinhardus abbas monasterij Senonensis S. Petri apostoli, uir doctus & religiosissimus, qui monasterij sui officinas nimia uetustate ruinosas glorioſe instaurauit, monachosq; in regulari tramite instruens, ad pristinæ cõuersationis feruorem reduxit. Scholam etiam monachorum publicam tenuit, & monachos suos in omnibus literis & scientijs tam secularibus quàm diuinis, ad plenum erudiuit. Anno Domini 1012, qui fuit abbatia uacante annus decimus, cùm Rupertus presbyter ecclesiam S. Magni martyris in Saxonia primã in nocte natiuitatis Domini missam inchoasset, quidam Othertus laicus cum alijs uiris 15. & fœminis tribus choream ducens in cœmiterio, secularibusq; perstrepens cantilenis celebrantem non mediocriter distractum fecit. Quibus cùm sacerdos mandaret per ædituum, ut tacentes ad huiusmodi leuitatibus in nocte tam sancta desisterent: illiq; præcipienti non obtemperarent, commotus ille stans ad altare sacrosanctum dixit: Faciat omnipotens Deus, ut per annum totum sic saltãtes manere uos oporteat. Mirabile dictu, quia imprecãtis uocem sequutus est ilicò effectus: ita per totius anni spatium saltabant sine intermissione die ac nocte, non edebant neq; bibebãt, absq; somno manebant, non pluuia super eos cecidit, nõ frigus, non labor eos, nec lassitudo affecit. Nulli quantumlibet interrogati quicquam loquebantur, uestimenta & calceamenta non sunt attrita. Et primò quidem usq; ad genua, deinde usq; ad fœmora terræ sub pedibus conculcatæ uidebantur uniuersi. Filius quoq; ipsius sacerdotis cùm sororem suam arrepto brachio de medio saltãtium uellet cum uiolẽtia educere, brachium eius de corpore abstulit: illa autem quasi nihil passa nec doluit, nec emisit uocem, nec una quidem gutta sanguinis destillauit, sed choream continuauit cum reliquis inceptam. Anno tandem euoluto S. Heribertus archiepiscopus Colonien sis ad cœmiterium uenit, & saltantes à maledicto absoluit, introductosq; in ecclesiam Domino reconciliauit. E quibus fœminę mox obierunt, uirorum quidam in breui, qui etiam miraculis post mortem claruisse feruntur, quippe qui duram satis pœnitentiam egerunt. Reliqui uerò quibus uiuere diutius licuit, tremore membrorum quid passi fuerint, ostenderunt. Cùm circa hęc tempora monachi Fuldensis cœnobij propter deformatissimam uitam in derisum omni populo uenissent, sæpiusq; à S. Imperatore moniti prauos mores emendare contemnerent, cùm sciret eos nimia diuitiarum abundantia factos contumaces, multa bona & possessiones auferri ab eis præcepit, & alijs monasterijs distribuit. Anno 12. abbatia Hirsaugiensi uacante, nubes magna in Flandria subitò cecidit, & multa milia hominum submersit. Multa quoq; & horrenda signa in cœlo eodem anno apparuerunt, & sequuta est mortalitas hominum

Sex comitis Ezelini filiæ abbatissæ fiunt.

Monasteriũ Bruualerense fundatur.

Reinhardus Senonensis doctissimus.

Homines per integrum annum saltarunt.

Imprecatio sacerdotis Ruperti

Mirabile factum in puella.

S. Heribertus absoluit maledictos à pœna.

Monasteriũ Fuldense spoliatur propter monachos.

Nubes cadẽs multa hominũ milia submersit.

mínum magna. Anno uerò 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1020, Sanctus Heribertus, archiepiscopus Colonienſis moritur, & in monaſterio Tuitiẽſi, quod ipſe fundauerat, ſepelitur. Cui ſucceſsit Pilligrinus annis ferè 15. Eodẽ anno moritur Erckenbaldus archiepiſcopus Moguntinenſis, cui Aribo ſucceſsit, uir doctus & multum uenerabilis, qui inter cætera ingenij ſui opuſcula ſuper 15 Pſalmos graduum, non contemnendum opuſculum edidit. His temporibus claruerunt multi excellentiſsimi uiri in ordine noſtro, ſcientia & ſanctitate inſignes. Berno abbas Augienſis, cœnobij Conſtantienſis diœceſis, uir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregiè doctus, philoſophus, rhetor & muſicus inſignis, qui ſcripſit ad Pilligrinum archiepiſcopum Colonienſem inſigne uolumẽ de muſica: ad Moguntinum quoq; archiepiſcopum Aribonem de aduentu Domini, de officio miſſę, de ieiunio quatuor temporum, & alia multa, de quibus inter ſcriptores mentionem fecimus. Guido quoq; Aretinus monachus cœnobij de cruce S. Leufridi, uir undecunq; doctiſsimus, & muſicorũ princeps inſignis, qui de muſica pulchrum conſcripſit opuſculum, per cuius regulas diſciplinam cantus ad faciliorem modum redacta eſt. De cæteris eius opuſculis, alibi latiore induſtria ſcripſimus. Euerbinus quoq; abbas monaſterij Doleienſis, quod in diœceſi Treuerenſi ſub honore S. Mauricij, & ſociorum eius conſtructum, à Spanhemenſi cœnobio meo nouem fermè Teuthonicis miliaribus diſtat, in finibus Lotharingiæ, ijſdem claruit temporibus: uir tam in diuinis ſcripturis quàm in ſecularibus literis eruditiſsimus, qui ſcripſit uitam S. Simeonis monachi Treuerẽſis, de quo poſtea dicturi ſumus ad Popponem eiuſdem ciuitatis archiepiſcopum. Scripſit etiam geſta eiuſdem Popponis. De ieiunio, eleemoſyna & pœnitentia quoque nonnulla ſynthemata. Scholam in theologia monachorum publicam tenuit, & alia multa nobis incognita ſcripſit. Claruit etiam circa hæc tempora in Anglia S. Elphegus ex abbate monaſterij ordinis noſtri quod Balneũ dicitur, primùm epiſcopus Vintonienſis, poſtea Cantuarienſis archiepiſcopus, uir doctus atq; ſanctiſsimus, qui poſt multos labores pro Chriſti amore habitos martyrio coronatus eſt, cuius feſtum colitur 13. calend. Maij. His etiam diebus claruit in ciuitate Treuerenſi S. Simeon monachus montis Sinai, natione Græcus, quem Poppo archiepiſcopus Treuerenſis rediens ex partibus tranſmarinis ſecum adducẽs, pro Chriſti amore in præfata ciuitate quadam, in turri, eremiticã ducentem uitam incluſit. Fuit enim uir multarum uirtutum, & qui multa ſuſtinuerit à dæmonibus & malis hominibus. Mortuus autem ſtatim in ſanctorum catalogum relatus eſt, & infinitis miraculis coruſcare cœpit. Eius uitã Euerbinus abbas de Doleia, de quo iam diximus, luculento ſermone deſcripſit. Huius ſanctiſsimi uiri Simeonis tria folia Pſalterij Græci penes me habeo, quę propter eius meritum tanti facio, ac ſi theſaurum precioſum auri argentiq; poſſiderem. Eius feſtum calendis Iunij agitur. Claruit etiam circa hæc tẽpora S. Gerardus, ex monacho noſtri ordinis epiſcopus Morſenus in Vngaria, qui poſtea quàm uerbum Dei gentibus longo tempore prædicaſſet, ab impijs & paganis grauiſsimis ſupplicijs affectus, martyriũ pro fide noſtra paſſus eſt. Sanctus quoq; Vuilhelmus abbas Diuionenſis noſtri ordinis, hac ipſa claruit ætate. Vir doctus & uitæ ſanctiſsimæ, maximo feruens zelo regularis diſciplinæ, qui in uita & poſt mortem multis miraculis claruiſſe perhibetur. Sanctus etiam Poppo abbas monaſterij Stabulenſis noſtri ordinis, doctrina & conuerſatione his temporibus clarus habetur in diœceſi Leodienſi & per totam Galliam, patratione quoq; multorum miraculorum inſignis, qui monaſticam diſciplinam

Heribertus moritur.
Pilligrinus.
Erckenbaldus.
Aribo archiepiſcopus Moguntinus.
Berno.
Guido.
Euerbinus.
Elphegus.
Simeon.
Gerardus.
S. Vuilhelmus.
S. Poppo.

nam ſuo tẽpore penè collapſam magnificè reſtaurauit. Eius feſtum agitur 8.cal.Februarij.Richardus quoq; abbas Virdunenſis, cœnobij eiuſdem ordinis noſtri clarus his temporibus habetur,cuius uita ſanctiſsima multis uirtutibus inſignis fuit,qui doctrina & religione ſua multos ad emendationis uitæ ſemitam reduxit. Claruit his etiam temporibus Meginfridus,ex monacho cœnobij S.Burchardi iuxta Herbipolim ordinis noſtri Magdeburgenſis eccleſiæ 6.archiepiſcopus,per S.Henricum conſtitutus,uir doctus & multum religioſus,qui præfuit eccleſiæ prę fatæ annis 27.Circa hæc tempora claruit etiam Brando,ex abbate monaſterij Fuldenſis decimus epiſcopus Haluerſtatenſis,uir prudens & reuerendus,qui duo collegia canonicorum fundauit:S.uidelicet Iohannis Baptiſtæ in ciuitate Halberſtatenſi,& ſancti Bonifacij Bosleuen.Sanctus etiam Gothardus epiſcopus Hildenſhemenſis magna ſanctitate clarus,circa hæc tempora in Saxonia habetur. Hic primò fuit monachus Fuldenſis,poſtea abbas in Altha noſtri ordinis in Bauaria,ac poſtremò 14.epiſcopus præfatæ Hildenshemenſis eccleſiæ, cui præfuit annis 16.Cõſtruxit autem cœnobium noſtri ordinis iuxta ciuitatem Hildenshemenſem,in honorem S.Bartholemæi Apoſtoli,quod ex ſuo nomine ad S.Gothardum noſtris temporibus appellatur,quoniam in eo ſepultus eſt.His diebus Poppo filius Ludolphi ducis Auſtriæ,archiepiſcopus Treuerenſis,de quo prædiximus,qui S.monachũ Simeonem,à monaſterio B.Mariæ in Bethlehem,Treuerim ſecum abduxit,clarus ualde habetur,qui Danos ad fidem Chriſti dicitur conuertiſſe,quemadmodum in geſtis Treuirorum habetur,& à Benedicto papa canoniſationem eiuſdem S.Simeonis propter miraculorum patrationẽ maximam impetrauit,& eccleſiæ ſibi à Deo commiſſę annis 41.glorioſe prę fuit.obijt autem anno Domini 1057.indictione 10.6 calẽd.Iulias.

Richardus ex abbate Virdunenſi canonizatus.

Meginfridus.

Brando.

S. Gothardus.

Monaſterium S. Gothardi in Hildesheim fũdatur.

Poppo archiepiſcopus Treuirenſis.

Anno Domini 1023.indictione 6. abbatia Hirſaugienſi uacãte,anno 21. Aribo Mogũtinus archiepiſcopus,idibus Auguſti ſynodum epiſcoporum & abbatum celebrauit in monaſterio ſanctorum Marcellini & Petri in Selgenſtadt,pro pace cleri & utilitate eccleſiaſtica,ubi multa ſumma prouidentia fuerũt conſtituta.In hac ſynodo ſancta,ſicut ex geſtis ipſius legimus,fuerunt præſentes Burcardus epiſcopus Vuormatienſis,de quo ſupra dictum eſt,Vuernharius Argentinenſis epiſcopus,Bruno Auguſtenſis epiſcopus qui fuit frater S.Henrici imperatoris,Euerhardus epiſcopus Bambergenſis,Meginhardus epiſcopus Herbipolẽſis,necnon & Richardus abbas Fuldenſis,Arnoldus abbas Hirsfeldenſis,Reginboldus S.Nazarij Laurishemenſis abbas,Hericho abbas Treuerenſis,abbas S.Maximini,Euerbimus abbas Doleianus,Henricus abbas S.Burchardi Herbipolenſis,Sizicho abbas de Schluchtera,Gerbertus abbas S.Albani,Adelbertus abbas de Clingenmunſter,& Rudolphus abbas de Blidenſtadt,uiri ordinis noſtri,moribus eruditione inſignes.Anno uacante abbatia 22.indictione 5.Henricus imperator ſecundus,3.iduum Iulij moritur,& in maiori eccleſia Bãbergenſi,quam ipſe fundauerat,ſepelitur.Henrico autem mortuo,principes Electores Conradum huius nominis ſecundum,ad imperium elegerunt,genere Francum,uirum bonum & ſtrenuum.Vxorem duxerat Giſelam relictam Brunonis Saxonum ducis,ex qua genuit Henricum filium,qui poſt eum imperauit,& Cunigundem filiam,quæ in Lympurgenſi monaſterio iacet,ſepulta.Iſte imperator Conradus ſecundus conſtruxit præfatum monaſterium Lympurgenſe ordinis noſtri in diœceſi Spirenſi,quod prædijs, ornamentis,priuilegijs & libertatibus multis decorauit.Ferunt,antea caſtrum in eodem loco fuiſſe conſtructum,& peripſum in monaſterium mo-

Concilium celebratur in monaſterio Selgenſtadt.

S.Henricus Imperator obijt.

Conradus.

Monaſteriũ Lympurg fundatur.

nachorum

nachorum esse commutatum. Anno Domini 1031. qui fuit monasterio uacante 29. archiepiscopus Moguntinus Aribon moritur, cui S. Bardo abbas Hirsfeldensis nostri ordinis succedens 20. annis ecclesiæ Moguntinæ præfuit, qui fuit uir doctus & sanctissimę conuersationis, atq; post mortem sanctorũ catalogo insertus est. Obijt autem anno Domini 1051. indictione 4. 4 iduum Iunij. Circa hæc tempora claruit Thietagus ex monacho Corbeiensis cœnobij in Saxonia ordinis nostri archiepiscopus Pragẽsis post Gaudentium, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, & non minus uitę merito quàm eruditione scripturarum uenerabilis. Anno domini 1035. qui fuit uacãte monasterio Hirsaugiẽsi, annus 33. obijt Pillegrinus archiepiscopus Coloniẽsis, cui successit Hermãnus filius Ezelini comitis palatini Rheni, de quo suprà diximus. Eodẽ anno Rudolphus abbas Hirsfeldensis nostri ordinis factus est episcopus Padebornẽsis, uir doctus & morum integritate uenerabilis. Anno autem monasterio uacante 35. moritur S. Cunegundis, quondam imperatrix, quæ S. Henrico Imperatore mortuo, pro amore omnipotentis Dei mundum contempserat, & in monasterio Confugiensi sanctæ conuersationis habitum suscipiens, cum sanctis uirginibus Christi monialis, & ipsa uirgo, usq; ad mortem permansit. Eodem anno S. Bardo archiepiscopus Moguntinus ecclesiam S. Martini Moguntinensem Conrado Imperatore episcopisq; multis & abbatibus præsentibus dedicauit 4. iduum Nouembris. Sanctus etiam Stephanus rex Vngariæ hoc ipso anno moritur, cui Henricus filius successit, uir sanctus & Deo dilectus, qui & ipse unà cum patre sanctorum catalogo insertus est. Eodem quoq; anno S. Simeon monachus & incluſus Treueris moritur, cal. Iunij, de quo iam suprà fecimus mentionem, qui tantis mox coruscauit miraculis ut à Benedicto papa. 9. Poppone archiepiscopo petẽte statim post mortem sit canonizatus. Eius uitã (ut antea diximus) Euerbinus abbas Doleiensis pulchro descripsit eloquio. Anno 1059, qui fuit monasterio uacante annus 37, indictione 7. pridie nonorum Iunij obijt Conradus Imperator secundus, & in ecclesia Spirensi, quam construxerat, multisq; beneficijs donauerat, sepelitur: cui successit electione principum filius eius Henricus huius nominis tertius, & annis 17. post patrem imperauit. Vxorem habuit Guniheldam regis Danorum filiam, qua sine liberis mortua duxit secundam Agnetem filiam Vuilhelmi comitis Pictauiensis, ex qua suscepit Henricum huius nominis imperatorem quartum, qui post eum regnauit: & duas filias Giselam monialem, & Adelheidem, quæ fuit abbatissa nostri ordinis in Quetelnburgk. Eodem anno moritur Euerardus primus episcopus Bambergensis, cui successit Suuitgerus, qui postea factus est papa. Regenboldus quoq; episcopus Spirensis obijt, cui Sibicho successit. Anno monasterio uacante 40. Helias abbas monasteriorum S. Martini & S. Pantaleonis nostri ordinis in Colonia, natione Scotus, obijt, uir doctus & sanctus, qui cum monachis suis uitam arctam duxerat. Claruit his tẽporibus Guimõdus archiepiscopus Auersanus, ex monacho nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditissimus, qui uiuacis ingenij sui multa præclara monimenta reliquit. E quibus uulgatum & famosum est illud quod in tres libros diuisum per dialogum edidit cum Rogerio monacho de corpore & sanguine Domini, contra nouos errores Berengarij Andegauensis ecclesiæ diaconi. Idem quoq; Rogerius monachus cœnobij de cruce S. Leufridi nostri ordinis, uir studiosus & doctus & postea monachus S. Pantaleonis in Colonia, scripsit inter alia, gesta Brunonis archiepiscopi Colonienſis fundatoris eiusdem cœnobij, & quædam alia non con

Bardo.

Thietagus.

Hermanus.
Rudolphus.

S. Cunigundis moritur.

S. Stephanus rex moritur.

S. Simeon moritur.

Conradus.

Henricus.

Moniales filiæ

Helias.

Guimundus.

Rotgerius.

Theodoricus. temnendæ lectionis opuscula. Claruit etiam ijsdem temporibus Theodoricus monachus Hirsfeldensis, qui scripsit de uita & laudibus sanctissimi patris nostri Benedicti ad Richardum abbatem Fuldensem quædam opuscula. Sed & alia quædam, quorum titulos in secundo libro uirorum illustrium digessimus. Sequenti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 1043. indictione 11, Amichadus monachus Fuldensis natione Scotus moritur, qui multis annis in eodem cœnobio pro Christi amore fuerat inclusus, uir sanctissimæ uitæ, super cuius sepulchrum noctu lumina uisa sunt, & angelorum Psalmodia diuinitus audita. Floruit etiam circa hæc tempora Clarus monachus cœnobij sanctorum Marcellini & Petri in Selgenstadt Moguntinensis diœcesis, nostri ordinis, uir doctus & religiosissimæ conuersationis, qui in eodem loco pro Dei amore inclusus orationi & contemplationi uacans die ac nocte spiritum prophetiæ consequutus asseritur, cuius festus dies agitur cal. Ianuarij. Engeluotus etiam monachus nostri ordinis in Anglia his temporibus propter sanctitatem uitæ & eruditionem scripturarum clarus habetur, qui postea Cantuariensis ecclesiæ archiepiscopus factus, magna sanctitate insignis miraculorum attestatione euasit. Anno Domini millesimo quadragesimoquarto, qui fuit monaster. Hirsaugiens. uacante 42, indictione 12. Anshelmus abbas monasterij Laurissensis, ordinis nostri præposituram in honore S. Bartholomei Apostoli fundauit, prope Heidelbergam Vuormatiensis, diœcesis, in qua præpositum & monachos locauit, quam postea anno domini 1195. Conradus comes Palatinus Rheni, consentiente Sigehardo abbate Laurissensi in cœnobium monialium eiusdem nostri ordinis commutauit: cui primam abbatissam Cunegundem præfecit. Anno domini 1046. qui fuit monasterio uacante 44. S. Guido abbas Bobiensis in Italia nostri ordinis ortus, in suburbanis Rauennæ uilla casa Marensi, uir sanctissimæ uitæ, qui monachum quendam Martinum nomine à mortuis resuscitauit, & alia multa miracula fecit, pridie calend. Aprilis moritur, anno regiminis sui 48. cuius festum celebratur 4 calend. Maij. Eo nanque die sacrum corpus eius per Henricum quartum de Italia translatum est ad ciuitatem Spirensem, & in ecclesia eius nomini consecrata honorificè repositum. Claruit his temporibus etiam Bruno, ex monacho cœnobij Monichenneuburg ordinis nostri in Saxonia episcopus Verdensis Friderici comitis frater, uir sapiens & eruditus, qui ecclesiam sibi commissam uerbo & exemplo strenuè gubernauit. Anno monasterio uacante 44. Henricus imperator Italiam ingressus tres de papatu contendentes, uidelicet Benedictum 9. Syluestrum 3. & Gregorium 6. deposuit, & Suitgerum Bambergensem episcopum, uerum Christi uicarium substituens Clementem 2. appellauit, à quo coronā Imperij in die natalis Domini suscepit. At Clemens papa nono mense pontificatus sui moritur, & in choro maioris ecclesiæ Bambergensis sepelitur. Anno sequente moritur Poppo archiepiscopus Treuerensis, cui Euerardus filius Ezelimi comitis palatini Rheni, de quo suprà mentionem fecimus, successit, & ecclesiam Treuerensem strenuè rexit. Claruit his temporibus Heribertus episcopus Altisiodorensis uir doctus atq; clarissimus, qui post aliquot annos, quibus ecclesia Altisiodorensi strenuè præfuit seculum deferens, monachus nostri ordinis factus est in cœnobio sancti Saluatoris in pago Senonensi, ibiq; multis postea annis religiosissimè uiuens bono in Christo fine quieuit. His etiam temporibus floruit in monasterio S. Galli ordinis nostri in Sueuia Hermannus, qui dicebatur Contractus, monachus undecūq; doctissimus, Grecè, Latinè & Arabicè peritus, philosophus, rhetor, astronomus, poëta, musicus, & mathematicus, omnium

Amichadus.

Clarus.

Engeluotus.

Præpositura in Nuenburg fundatur.

Monasteriū monialiū prope Heidelbergam.

S. Guido moritur. Spiræ sepelitus.

Bruno.

Tres de papatu contendentes deponuntur.

Heribertus.

Hermannus.

omnium sui temporis celeberrimus, qui multa præclara uolumina edidit, quorum mentionem alibi fecimus. Ipse quoq; Antiphonam idem de beata uirgine Maria, Salue regina misericordiæ, composuit. Aliam etiam Alma redemptoris, de eadem sacratissima Dei genitrice fertur edidisse. Anno domini 1048. monasterio Hirsaug. uacante 46. anno: Bruno episcopus Tullensis destinatione Imperatoris, & electione cardinalium, fit papa urbis Romæ, dictus Leo nonus, & sedit annis fermè 6. Erat autem filius comitis de Elingen & monachus ordinis nostri, uir doctus & sanctissimus, qui cùm Romam pergeret ad capescendum papatum, audiuit uoces angelorum in aëre cantantium, Dicit Dominus ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Hic Christũ in specie leprosi super lectum suum posuit. Scripsit etiam contra hæreses Græcorum ad Constantinum Imperatorem Constantinopolitanum, Cantus quoq; de diuersis sanctis. Huius papæ Leonis instantia monasteriũ Hirsaug. instaurari cœptum est, sicuti postea dicemus. Claruit etiam his diebus ex monacho nostri ordinis Hunbertus sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ cardinalis uir doctissimus, quem Leo papa secum duxerat Romam, eiusq; consilio in agendis quibuslibet rebus, ordinis præcipuè, utebatur. De huius uiri opusculis in secundo illustrium uirorum nostri ordinis libro tractauimus latius. Lãpertus monachus nostri ordinis cœnobij S. Laurentij Leodiensis, Adelmi grammatici Brixiensis episcopi quondam auditor, uir certè in omni scientia magnificè doctus, hac quoq; tempestate ordinem nostrum eruditione sua mirificè illustrauit. Scripsit uitam S. Heriberti Colonien sis episcopi, & multa alia, de quibus alibi diximus. Anno dominicæ natiuitatis 1050, indictione 3, sanctus Leo papa 9. ad componendas res & statum ecclesiarum pacemq; Gallijs reddendam, Roma egressus cum cardinalibus multis uenit in Germaniam. Erat eo tempore comes Adelbertus de Caluue monasterij Hirsaugiensis aduocatus, sed desolationis patronus, qui non solùm restituere contempsit, per auos S. Aurelio impiè ablata, uerùm se iusto omnia possidere titulo arbitratus, nihil minus quàm de reparatione monasterij cogitabat. Contigit igitur anno prænotato, qui fuit desolationis monasterij octauus & quadragesimus, supra millesimum uerò Domini (sicut diximus) quinquagesimus, quod idẽ Leo sanctissimus papa comiti præfato sanguine iunctus, Roma egressus, Italiaq; transmissa per fines Sueuorum iter suum uersus Moguntiam dirigeret. Quod cùm Adelbertus comes præfatus resciisset, auunculum uidelicet suum sanctæ Romanæ & uniuersalis ecclesiæ pontificem suas transiturum per terras, obuiam illi properans humillimis eum precibus deuicit, quatenus in hospitium nepotis humilis intrare non despiceret. Papa tum deuotione inuitantis, tum sanguinis ratione permotus, petẽti assensit, castellum comitis intrauit, qui permanes humaniter exceptus, doctrinæ salutaris uerbum, ut sui moris erat seminans, hospitum suorum ad amorem cœlestis patriæ erigere summopere studebat. Quadam die pontifex recreationis animi causa comitem dextra complexus, de castello non procul ad uicini montis uerticẽ exiuit, ad quem inter loquẽdũ: Quàm aptus inquit (ô fili) locus mihi hîc uideretur mõtibus circũseptus undiq;, quem & aquarũ copia utilẽ & solitudo reddit quietum, in quo seruorũ Dei monasteriũ construi debeat, qui creatori nostro laudes continuas persoluẽtes pro salute multorũ deuotius exorarent. Cui comes: Est (inquit) beatissime pater, in uicino ecclesia ab antecessoribus meis in honorẽ cuiusdã S. Aurelij, cuius corpus in ea fertur sepultũ. olim ad monachorũ habitaculũ cũ reliquis mãsionib. necessarijs cõstructa: in qua cũ dudũ monachi per annos nõ paucos omnipotẽti deo religiose seruiuissẽt, postremoq;

Hunbertus.

Lampertus.

Leo papa in Germaniam uenit.

Leo papa inuitatur à comite Adelberto ad castrum Caluue.

Leo papa comitẽ alloquitur.

Comitis uerba ad S. papam Leonẽ.

à regulari disciplina miserè torpentes cum nullis admonitionibus maiorum acquiescerent à progenitoribus meis tanquam scandalum plebis inde proiecti sunt. His sacratissimus pontifex auditis ad locum personaliter accessit, libros qui remanserunt, reuoluit, cupiens historię cognoscere ueritatem. Erat ibi clericus inter cæteros senex nomine Bertholdus, qui olim in loco uiderat monachos Deo famulantes. Is pontifici rem omnem sicut gesta fuerat aperuit, & quomodo auus comitis Adelberti cœnobium bonis spoliasset omnibus, expulsis q; monachis paucos in locũ clericos posuisset. Quibus cognitis sanctus præsul ingemuit, sed cordis sui dolorem prudenter dissimulans, ubi nam corpus diui haberetur Aurelij, ab eodem clerico quæsiuit: qui cùm diceret se à maioribus suis audiuisse sacras S. Aurelij reliquias, tempore quo Nortmãni uastauerunt Galliam, per quendam abbatem huius loci sub terram fuisse absconditas, & usq; in eum diem incognitas omnibus permansisse. Sanctus papa accitis operarijs terram in diuersis ecclesiæ locis fodere cœpit, & thesaurum absconditum diligenter inquirere, sed postea quàm casso labore diu laborassent artifices & nihil penitus reperissent, cœperunt omnes qui aderant de inueniendo corpore sancti desperare. Tunc sancto in orationibus pontifice prostrato, ipsos q; cohortante artifices ne desperent, unus ex his cæteris in arte sua magis peritus, qui nuper ex dominio Venetorum cum filijs aduenies, multo huic loco suis laboribus impendit bona, industriose perquirens singula loca, tandem ex repercussione malleorum deprehendit terram subtus esse cauatam: ad cuius consilium, in eodem loco fodere artifices cœperunt, qui tandem non sine magna difficultate humo remota cameram subterraneam inuenerunt pulchrè satis formatam, in qua sarcophagus apparuit extinsecus admodum ornatè dispositus. Quem cùm sanctissimus papa uidisset, magno repletus gaudio præcepit, ut omnes ad orationem genua flecterent, & Deum pro cõfessoris sui desiderata inuentione collaudarẽt. Oratione cõplera sanctus Leo propius accedens, iussit aperiri sepulchrum: quo recluso suauissimus odor exalauit, qui omnes qui aderant, mira suauitate sui reficeret. Inuenerunt itaq; sanctissimi confessoris Christi Aurelij sacratissima ossa sericijs inuoluta pannis, pulchrè in formam corporis debito collocata ordine, & ad caput eius tabulam ex plumbo ista continentem. Corpus S. Aurelij episcopi tempore Arnulfi regis repositum, Herderado abbate. 8 calend. septemb. Cùm S. papa hunc titulum coram omnibus legisset, ingemuit, dicens: Væ illis qui locum hunc tanti præsulis sanctificatum, meritis & præsentia desolarunt, & clauso sarcophago, ne reliquiæ sancti quouis modo subtraherentur cum suis ad castellũ comitis est reuersus. Postera die cùm S. papa Leo temp⁹ uidisset intentioni suæ complendæ oportunum, uocatis comite sæpe dicto Adelberto & Vuiltrude uxore eius deuotissima fœmina in præsentia suorum cardinalium cæteris exclusis dixit ad nepotem: Hesterno uidimus die, chare nepos, sacras confessoris Christi reliquias honore debito spoliatas, ipsum q; locum pro amore cœlestis patriæ omnipotenti Deo & sacræ monasticæ religioni, olim à progenitoribus tuis ritè dicatum, multis quoq; annis Petri Dei famulos inhabitatũ, quem tui maiores auus genitor q; pessima & crudeli auaritia ducti, abbatis possessionibus & bonis desolatum fecerunt: & quod omni scelere sceleratius est, monachis expulsis officinam sanctarum uirtutum, introductis dissolutissimæ uitæ secularibus clericis in omnium spelunca uiciorum commutarunt. Tu quoq; pratuis maiorum inhærens uestigijs, sicuti probato sumus edocti testimonio, non solùm ea quæ illi sacrilegio polluti à seruorum Dei cœnobio iniustissimè abstulerũt sine

Clericus aperit historiæ ueritatẽ S. Leoni.

Corpus S. Aurelij quæritur.

Camera subterranea inuenitur.

Corpus S. Aurelij inuenitur sub terra.

Oratio S. Leonis.

Comitem sacrilegi arguit.

sine Dei timore possides,sed tuæ salutis penitus immemor,totum quod illi parcẽdo reliquissent intactum rapuisti:deumq; & S.Aurelium,imò ciues supernæ patriæ uniuersos irritando tibi aduersarios feciſti.Neq; enim paruum peccatum æstimandum est,quod in Deum & sanctos eius committitur,cùm apud ipsos etiam homines iniusta rerum alieni iuris usurpatio scelus grauissimum iudicetur.Ecce tu unà cum progenitoribus tuis pactũ uiolasti,primumq; tuorum corrupisti,imò adnihilasti sanctum testamentum, & quæ illi omnipotenti Deo simplici ac sancta deuotione pro animarum remedio suarum obtulerunt.Tu Deum & sanctos eius impia crudelitate & crudeli auaritia succensus,spoliare non timuisti,factus inimicus & aduersarius,non modò Dei & sanctorum eius,sed & tibimetipsi genericq; tuo hostis declaratus & crudelis antistes,ipsam propaginem ex tuo semine generandam grauissimo scelere innodasti, quæ quamdiu sacrilega hæreditate etiam nesciens polluitur,aut in paucis generationibus deficiens exterminabitur,aut in hac uita miserabilis euadet æternis,post mortem supplicijs pro demeritis cruciandа.Tibi autem quæ spes æternæ fœlicitatis consequendæ poterit esse(ô fili mi) cùm per tam manifestũ scelus & sacrilegium Deum omnipotentem cum omnibus sanctis suis inimicum tibi feceris,hostemq; & aduersarium, periculosum est tibi, penitusq; damnabile,crede nobis, Deum habere contrarium,qui etsi patienter iniurias uideatur ferre suas in hoc tempore,uindex cùm sit iustusq; iudex,æternis hanc patientiam post mortem supplicijs non dubites uindicabit.Nos uerò quibus cura salutis tuæ tuorumq; est,non modò ratione pastoralis culminis,qua licet immeriti saluti omnium sumus debitores ex officio,uerùm etiam ex sanguinis cognatione,qua nobis sororenatus intimè cõiunctus es,te tuosq; perire non patiemur in æternum,quantum in nobis est.Vnde authoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli,quorum gerimus uices in terris,te monemus & requirimus,atq; sub æternæ damnationis interminatione,perq; districtum Dei iudicium te cõtestamur,ac sub anathemate districtè præcipientes tibi mandamus,quatenus prædictum locum,clericis expulsis,quos authoritate Apostolica omni beneficio & residentia in eadem hac hora decernimus priuatos,in pristinum statum reducere cures, monachosq; & abbatem secũdum regulam diui patris Benedicti,quemadmodum à principio ibi fuisse memorantur institutas,eisq; omnia & singula per tuos progenitores,teq; uel alios quoscunq; ablata,sine mora restituas: & si quid amplius ad hæc perficienda requiritur,necessarium de tua substantia fideliter & sine ulla contradictione pro æternæ uitæ amore legaliter impendas.Hæc tibi quantocius perficienda unà cum coniuge tua nobis dilecta,consummandaq;,authoritate omnipotentis Dei,in remissionem tuorum peccatorum seriò iniungimus.Quæ si,quod absit,neglexeris,nostrorumq; mandatorũ contemptor inuentus fueris,indignationem omnipotentis Dei,sanctorumq; Petri & Pauli apostolorũ & omnium electorum Christi noueris incursum,teq; sub anathematis uinculo,authoritate Apostolica,constrictum diuini examinis iudicio fore obnoxium grauissimis gehennæ tormentis,cum impijs sine fine puniendum.Hac pontificis oratione compunctus,ad genua eius comes procidit,seq; peccasse grauiter cum lachrymis publicè confessus,omnia quæ iuberetur facturum pro uiribus promittit.Veniam deinde commissorum absolutionemq; postulans à Pontifice audiuit:Si perfeceris ea,quæ præcipientibus nobis te facturum promittis,ueniam tibi non solùm commissorum cum absolutione impendemus,sed etiam præmia felicitatis æternæ multimoda in cœlo tibi repo-

Iucrepatio dura pontificis in comitem.

Spes uitæ nulla sacrilegis.

Comes fuit filius sororis papæ.

S.papa mandat comiti restituere monachos.

sita repromittimus. His ritè peractis beatissimus papa Leo cœptum continuans iter ad Moguntiam, cum suis tandem peruenit, ubi synodum præsente Imperatore cum 42. episcopis & multis abbatibus & clericis celebrauit, & multa pro utilitate ecclesiastica cõstituit. In hac synodo Sibecho Spirensis episcopus de criminibus quibus accusabatur sacra se communione purgauit. Hinc sanctissimus papa peracta Synodo Aquisgrani descendit ibi Imperatorem expeditionem agentem, contra Baldeuinum comitem Flandriæ, quousque uerteretur, expectauit. Iste sacratissimus papa Leo 9. multa in Germania bona fecit, ecclesias, capellas, & altaria in diuersis locis absq; numero propria in persona consecrauit, & quod pontificuli plures hodie facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officij, summus pontifex non obligatus facere non despexit. Anno sequente uidelicet Dominicæ natiuitatis 1051. qui fuit monasterio uacante 49. Imperator natale Domini Vuormatiæ celebrauit, ubi Leo papa sanctissimus ei ualedicens, causisq; ecclesiasticis mediocriter compositis Romam reuersus est. Eodem anno Imperator Pẽtecosten celebrauit in Padolbronna, ubi S. Bardo archiepiscopus Moguntinus ad missam habito sermone obitum suum instare prædixit, seq; orationibus fidelium commẽdans eodem mense in Domino quieuit 4. iduum Iunij, cui Luitboldus successit annos 8. menses 4. Hic archiepiscopus Luitpoldus fundauit monasteriũ nostri ordinis iuxta mœnia ciuitatis Moguntiæ in monte speciosо, in honorem S. Iacobi Apostoli maioris, quod multis prædijs, donis & ornamentis cumulauit, in quo & sepultus est. Anno monasterio uacante 52. sanctus papa Leo 9. obijt Romæ 3 calend. Maij anno dominicæ natiuitatis quarto & quinquagesimo supra millesimum, uir sanctitate & authoritate multum uenerabilis, qui miraculis post mortem claruit. Hunc sancti summiq; uniuersalis ecclesiæ Pontificem inter patronos Hirsaugia duos uenerare præcipuos, quo monente ac procurante hodie inter abbatias multas insignior existit, quantumq; papa excellit authoritate simplicem episcopum, tantum tu papa Leone præcipiente instaurata, primùm S. Aurelij cœnobium hodie superexcellis à Notingo quondam Vercellensi episcopo constructum. Huic S. Leoni successit Gebhardus Eistetensis Episcopus, qui Victor secundus dictus est, & sedit annis duobus. Hoc ipso anno moritur Sibecho episcopus Spirensis, cui Arnoldus successit. Anno sequente obijt Hermãnus archiepiscopus Colonienſis, cui sanctus Anno successit. Iste sanctus Anno archiepiscopus construxit monasterium nostri ordinis in diœcesi Colonienſi, quod uocatur à fluuio præterfluente Segenberg, insigne ualde cœnobium, quod multis prædijs & possessionibus ad sustentationem monachorum ditauit, in quo & ipse moriens tandem sepultus est.

Leo papa hinc digrediens Synodũ celebrat.

Quod pontificuli despiciunt hoc papa facit.

Bardo.

Monasterium S. Iacobi Moguntiæ fundatur.

Leo papa moritur.

Episcopus Victor.

Monasterium Segenberg.

Claruit his diebus Aaron abbas monasterij S. Pantaleonis in Colonia nostri ordinis, uir doctus & maximus, regularis disciplinæ amator & custos, qui cantum nocturnalem de beato Gregorio Magno à sancto Leone papa nono compositum, has in partes ipso tradente ex Italia portauit. Claruit etiam his temporibus Fridericus monachus Casinensis, deinde abbas ac postremò papa, sicut postea dicemus, frater Gotfridi ducis Lotharingiæ, qui cùm esset archidiaconus ecclesiæ Romanæ missus à beato papa Leone, Constantinopolim quum reuersus ipsum pontificem reperisset mortuum, contempto seculo monachus in præfato cœnobio Casinensi factus est.

Aaron.

Fridericus.

Anno Domini millesimo quinquagesimosexto, monasterio uacante quinqua-

quinquagesimoquarto anno. Victor papa secundus, egressus de Italia uenit in Germaniam, & ab Imperatore apud Goslariam, circa festum nativitatis beatæ Mariæ, honorificè, in præsentia multorum Pontificum, abbatum, principum & nobilium susceptus est. Eodem anno moritur Arnoldus episcopus Spirensis, cui Conradus succedit. Eodem quoque anno Henricus Imperator tertius, quum sibi mortem adesse cerneret, Henricum in Romani pontificis præsentia, electione principum regem constituit, rebusq; (ut potuit) dispositis, obijt tertio nonas Octobris. Sepultus in ecclesia Spirensi. Victore papa secundo cum multis alijs cardinalibus, patriarchis, episcopis & principibus astante: cui successit filius Henricus huius nominis quartus, puer annorum quinque, & imperauit annis quinquaginta, cuius mater Agnes Imperatrix aliquanto tempore prudenter gubernauit imperium. Tandem sanctus Anno Colonienſis archiepiscopus puerum regem consilio principum matri subripit, & imperium cum alijs deputatis rexit, quousq; puerũ ætas legitima ad regendũ per se idoneum fecit. Anno monasterio uacante 56, indictione 11, Victor papa obijt, cui Friderícus abbas monasterij Casinensis, filius ducis Gothelonis, & frater Gotfridi ducis, de quo suprà iam diximus, in pontificatu successit, & Stephanus nonus nomine dictus, præsedit mensibus decem. Hoc ipso quoque anno ciuitas Padelbornensis cum duobus monasterijs, feria sexta ante palmas, igne miserabiliter cremata est. Erat eo tempore in monasterio eiusdem ciuitatis, quod hodie dicitur Aptinckouen ordinis nostri monachus quidam Paternus nomine, natione Scotus, qui multis annis pro Christi amore ibidem inclusus uitam duxerat solitariam, orationi, lectioni, meditationique & contemplationi deuotè semper intentus, qui hoc ipsum incendium prophetico Spiritus sancti præcognoscens instinctu, longè prius quàm fieret prædixit futurum, si Deum homines salutari pœnitentia placare neglexissent. Cùm uerò monasterium medijs iam staret in flammis, & eum fratres de inclusorio fractis seris conarentur extrahere, noluit consentire, dicens se dudum diuinæ uoluntati commisisse, nequaquam inclusionis suæ præpositum mortis metu transgressurum. Adhuc uoluebat in ore sermonem cùm rapax appropians flamma fratres uitæ propriæ sollicitos quantocius fugere compulit. Paternum uerò cum eius cellula consumpsit. Claruit his temporibus Lampertus monachus cœnobij Hirsfeldensis nostri ordinis, uir studiosus & doctus, qui inter cætera ingenij sui opuscula monasterij sui chronicam breuem quidem, sed non inutilem composuit. Scripsit etiam de rebus imperatorum, pontificum & principum in Alemania gestis pulchrum opus & non iniucundum, quod à temporibus Caroli Magni, qui primus ex Teuthonicis imperauit, incipiẽs usque ad annum Domini millesimum septuagesimũ septimũ, multa rerum memoria refertum continuauit. Henrici autem Imperatoris quarti latissimè, quia contemporaneus eidem fuit, res gestas in eodem uolumine descripsit. Ex hoc ipso uolumine, nos non parum adiuti sumus. Hisdem quoque temporibus claruit Anselmus, monachus Remensis, uir in omni literarum scientia eruditus, qui scripsit itinerarium sancti papæ Leonis noni, de quo antea diximus, à Roma in Germaniam & Gallias, in quo gesta eius, in synodis in diuersis locis habitis cõmemorat, quanta uidelicet iustitia & authoritate causas examinauerit ecclesiasticas, quantaq; districtione peccantes corripuerit, & quemadmodum uirtus ei sit cooperata diuina, sicut patuit in Episcopo Frisingensi, qui quum in Synodo con-

Victor papa.

Henricus moritur.

Friderícus abbas

Paternus.

Lampertus chronographus.

Anselus.

tumaciter ageret contra authoritatem Apostolicam repentè in omnium conspectu obmutuit.

Bernardus. Claruit etiam his diebus Bernardus monachus Cluniacensis nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, scripsit inter cætera ingenij sui opuscula, iussu Hugonis abbatis Cluniacensis consuetudines & ceremonialia eiusdē monasterij. Petrus quoq; Damianus ex monacho nostri ordinis episcopus Hostiensis, & sacrosanctæ ecclesiæ Rom. Cardinalis, his temporibus clarus habetur, uir certè inter doctos sui temporis doctissimus, & non minus sanctitate quàm eruditione uenerabilis. Qui multa ingenij sui præclara uolumina edidit, quorum titulos alibi plenè digessimus. Hic amore religionis sanctæ episcopatum suum deseruit, & ad monasterium reuersus est. Circa hos etiam annos claruit Lampertus de Legia, monachus cœnobij S. Mathiæ Treuirensis ordinis nostri, uir undecunque doctissimus, metro exercitatus & prosa, qui multorum sanctorū legendis historiasq; descripsit, tam prosa quàm diuersi generis carmine. De his in secundo libro illustriū uirorū ordinis nostri fecimus mentionē. Theodoricus quoq; monachus cœnobij S. martyris Albani extra Moguntiā his tēporibus inter scriptores clarus habetur, qui cùm esset uir doctus, multa scripsit tam metro quàm prosa, quorū titulos alibi latius consignauimus. His temporibus floruit etiam Lanfrancus ex abbate Cadonensis cœnobij in Anglia ordinis nostri archiepiscopus Cātuarensis, qui cùm esset uir in omni scientia seculari & diuina suo tēpore omnium eruditorum testimonio doctissimus, & apud Gallos Italosq; scholas publicas gloriose rexisset annis non paucis, tandem diuino spiritu motus, omnia contempsit terrena, & in monasterio Beccensi sanctę conuersationis habitum suscipiens tanta se humilitate depressit, ut nihil sciens ab omnibus putaretur. Voluit enim uir in seculo magnus, pro Christo in cœnobio uideri paruus, & latere in abiectione humilitatis. Vnde cùm quadam die fratribus ad mensam residentibus iuxta regulam monasticam legeret, & inter legendum quippiam proferret sicut debuit, Prior qui non multum doctus erat, uocem legentis interrupit, eumq; aliter quàm debuit legere nesciens præcepit. At seruus Christi Lanfrancus, quod bene pronunciauerat corripiens dixit, qualiter sciuit non esse dicendum, & qui humilitatis habitum assumpserat, obedientiam omnibus præceptis & regulis Grammatices humiliter præferebat. Post hæc cùm notus in monasterio factus quis esset, eruditionem suam diuinitus non posset abscondere, præcepto sui abbatis obtempe rans scholam monachorum publicam in cœnobio tenuit, & multos post se discipulos doctissimos reliquit. Deinde post annos aliquot in abbatem Cadonensis cœnobij electus est, & postremò Cantuariensis ecclesiæ archiepiscopus constitutus. Scripsit nonnulla præclaræ eruditionis opuscula, quorum alibi fecimus mentionem. Anno monasterio Hirsaugiense uacante 57. obijt Lupoldus archiepiscopus Moguntinensis, 7. idus decembris in monasterio sancti Iacobi, quod ipse construxerat, sepultus: cui successit abbas Fuldensis nomine Sifridus, nostri ordinis, uir magnificus, doctus & religiosus. Eodem quoque anno moritur sexto calendas Octobris Meginherus abbas monasterij Hirsfeldensis, uir in diuinis scripturis doctus, & secularium literarum non ignarus, magnarumq; in Christo uirtutum, & unicum hac ætate in Theutonicis regionibus rectè ac monasticè uiuendi exemplar. Is cum Burchardo Halberstadensi episcopo, propter decimationes in Saxonia litem annis non paucis habuit: contra cuius improbita-

Petrus Damianus.

Lampertus.

Theodoricus.

Lanfrancus.

Nota humilitatē doctissimi Lanfranci.

Sifridus.

Meginherus.

improbitatem, cùm nec forenſes, nec Eccleſiaſticæ leges quicquam ualerent, & abbate ſæpius querimonia in ius relata ſurdis tributialibus fabulam narraſſet, tandem ad tribunal iudicis Ieſu Chriſti prouocauit. Quo breui mortuo, epiſcopus diuina ultione tactus, diruptis uiſceribus miſerabili morte ſequutus eſt: qui tamen priuſquàm moreretur eiulans & clamans, ad Dei ſe iudicium per abbatem Hirſfeldenſem dixit eſſe citatum, iuſſitq; decimas illis reddi ablatas, ueniamq; à monachis per nuncium poſtulauit. Cla-
ruit his quoq; diebus Ruthardus monachus Corbeienſis cœnobij, qui Me- Ruthardus.
ginhero præſcripto in abbatia Hirſfeldenſi ſucceſsit, uir ſtudioſus & doctus, quippe qui multo tempore ſcholæ monaſticæ in Corbeia publicè præfuit, & eruditos poſt ſe diſcipulos reliquit. Hic quondam in eodem monaſterio Corbienſi abbas fuerat ordinatus, ſed quorundam criminum falſo (ut creditur) inſimulatus, abbatia amiſſa, nonnullos per diuerſa monaſteria priuatus exegerat annos, tandemq; propter eruditionem ſuam abbas in Hirſfeldia factus eſt. Scripſit de tranquillitate uitæ pulcherrimum libellum, in quo ſeipſum multimoda ratione conſolatur, dicens mortalem non debere turbari propter quoſcunque euentus rerum tranſitoriarum, cùm omnia ſint mortis aduentu terminanda, in breuiq; mortalibus in hac uita moleſta uidentur occurrere. Scripſit & alia nonnulla, quorum in alijs locis titulos iamdudum poſuimus.

DE SECVN-

DE SECVNDA INSTAVRATIONE MONASTERII S. AVRELII FACTA PER ADELBERTVM COMITEM DE CALVVE ANNO DOMINI M. LIX. INCEPTA.

Fundationis huius cœnobij secũda præfagia.

ANno autem Dominicæ natiuitatis nono & quinquageſimo ſupra milleſimum, qui fuit monaſterio uacante ſeptimus & quinquageſimus, à fundatione autem prima huius loci, quæ facta eſt à comite Erlafrido & eius filio Nottingo Vercellenſi epiſcopo, ducenteſimo & decimonono anno, cùm Adelbertus comes, utpote iuuenis fortis, diues & ſecularibus curis totus immerſus, uerborum & comminationum ſanctiſſimi auunculi ſui papæ Leonis noni, promiſſionisq; ſuæ & iuramenti paulatim obliuiſci uideretur, & inſtaurationẽ cœnobij S. Aurelij Hirſaugienſ. quam ſub anathematis obligatione accelerandam promiſſo iurauerat, de die procraſtinaret in diem: uerita Vuiltrudis uxor eius deuota, Chriſti famula, ſimul ac metuens ne mora nimium protracta ſanctum uiri ſui propoſitum penitus euacuaret, aut ſi illum mori contingeret, nihil ex his quę S. Pontifex præceperat deinceps optatum perduceretur ad effectum: uirum ſuum creberis perurgere admonitionibus cœpit, orans & obteſtãs, quatenus memor uerborum & comminationum ſanctiſſimi pontificis auunculiq; Leonis, & quàm duram in eum, ſi negligeret, fulminaſſent excommunicationis & æternæ damnationis ſententiam, uerba præſulis metuendi: parceret deniq; propagini ſui generis toti, quæ futura eſſet ſucceſſura tempore parẽti, ſi crudelior ſibi penitus eſſe deliberaſſet, eaq; quæ ſanctiſſimus uir præcepiſſet, quantocius executioni demandare curaret: ſe alioquin uehemẽter timere, ne prouocata Dei omnipotentis iuſtitia, inobedientiam contra tanti Pontificis mandata præſumptam, grauiſſimo tandem & æterno ſupplicio puniret. Hęc & ſimilia his comiti martio crebrius uxore inculcanti, ac uerba ſummi pontificis terrore plena quotidie ad memoriam reducenti, ſe breui facturum omnia ſecundum iuſſionem ſancti ſenioris: & monaſterium D. Aurelij reſtituturum in gradum priſtinum, uxori comes promiſit. Sed cùm S. fœmina ſine effectu uerba cõiugis prolata tranſire die in diem cerneret, & ſemper impedimentis grauibus accedere grauiora, ſtatuit importunitate uincere, quem ſe lenitate & manſuetudine non poſſe ſuperare cõſiderauit. Iam ergo deinceps non diebus, non noctibus ceſſabat mulier deuota, admonere, rogare, & quadam oportuna uiolentia maritum impellere, ut quantocius opus promiſſum inciperet, ne iram omnipotentis contra ſe Dei prouocaret. Quadã igitur uice iterum aggreſſa uerbis comitem uxor cùm ſermonem beatiſſimi papæ ingemináſſet, uictus ille importunitate nimia ſtatuit redimere noxam, miſsisq; pro artificibus ad opus neceſſarijs, cœpit illorum uti conſilio, & quid mente gereret aperire. At illi cernentes eccleſiam B. Aurelij ligneo tabulatu ueterum more conſtructam, & per clericorum negligentiã ac malitiam temporũ ſemidirutã unà cum cęteris manſionibus clauſtri non poſſe ſubſiſtere, dabant conſiliũ, ut ueteri ſtructurani mium ſimplici diſiecta nouum ex lapidibus cœnobiũ inchoaret, cuius firmitas & poſteritatẽ facti admoneret ſtabilis, & impenſas perditum ire non ſineret. Fuit enim (ſicut in prima fundatione longè ſuperius diximus) eccleſia pri-

Vuiltrudis comitiſſa.

Vincit importunitas ubi patientia contemnitur.

Conſilium dant artifices de conſtructione noui monaſterij.

sia primùm per Erlafridum comitem fundata satis quidem ampla, sed mo reueterum simplex nimium & minus firma, quæ non diu stare sine pericu lo posse uideretur. Igitur comes Adelbertus consilio tam architectorum & aliorum artificum, & prudentium uirorum in monasteriorum dimensioni bus expertorum accepto, primam ecclesiam ab Erlafrido ante ducentos an nos constructam funditus præcepit destrui, & locum pro nouo templo se cundum formam sibi à peritis traditam restituendo purgari. Interea lapides de uicino monte quadratos & ligna cætera ad tantũ opus necessaria ma gnis sumptibus fecit adduci, & quicquid requirebatur ad nouum ædificiũ copiosissimè præparari. Anno dehinc altero, qui fuit Dominicæ natiuitatis 1060. indictione 13. uacante autem monasterio 58. fundamenta huius eccle siæ sancti Aurelij, quam modò cernimus, facta sunt, & in paucis annis mo nasterij instauratio consummata est, prout suo loco dicemus. Eodem anno in territorio Parisiensi ferunt sanguinem pluisse de cœlo in festiuitate om nium sanctorum super populum tempore sacrificij diuini missæ. Conradus etiam Spirensis episcopus hoc anno obijt, cui Einhardus in pontificatu suc cessit. Circa hæc tempora comes Euerardus & Ida comitissa monasterium ordinis nostri, quod Schafhausen dicitur, construxerũt in Sueuia, quod ma gnis prædijs & bonis cumularunt. Horum filius Vdo Treuirensis archiepi scopus fuit post Euerardum, de quo suprà diximus. Claruit his temporibus Marianus natione Scotus, primùm monachus S. Pantaleonis Colonien sis, deinde Fuldensis, ac postremò apud Moguntiam pro amore Christi reclu sus, uir Deo deuotus & in scripturis diuinis studiosus, qui scripsit ab origine mundi usq; ad annum 1084. Chronicam succinctam, annorum notatione pulchrè intersectam, cuius lectio ad cognitionem temporum satis utilis & iucunda esse poterit studiosis.

Vetus ecclesia destruitur.

Fundamenta nouæ ecclesiæ ponũtur.

Monasterium Schafhausen fundatur.

Marianus Scotus.

Anno Domini 1064. qui monasterio uacante 52, indictione 12, sanctus Cunno, quem Imperator ad ecclesiam Treuerorum miserat pro susci piendis insignijs archiepiscopatus tum uacantis, martyrizatus est per Theo doricum comitem, propterea quod sine populi electione constitutus esset à rege, tertioq; die de monte præcipitatus, ad Dominũ migrauit. Sepultus in monasterio Doleiensi nostri ordinis, multis signis mox claruisse cœpit. Comes postea pœnitentiam acturus, pro scelere commisso Hierosolymam perrexit, & ibi uitam finiuit. Cæteri omnes consentanei sceleris, mala mor te breui consumpti perierunt. Huic successit Vdo filius Euerardi comitis, de quo iam antea diximus. Eodem quoq; anno Siphridis archiepiscopus Moguntinus, Guntherus episcopus Bambergensis, Otto Ratisponensis episcopus, & Vuilhelmus episcopus Traiectensis, cum alijs multis, ultra quàm septem millibus Hierosolymam orationis & deuotionis causa per gentes uix duo milia redierunt.

Cunno occiditur

Hoc etiam anno Vuormatiense antistite Arnulpho uiro pontificalis mo destiæ & sanctitatis mortuo, Adelbero monachus sancti Galli nostri ordi nis frater Rudolphi ducis successit, uno pede omnino debilis, uir per omnia spectaculo dignus. Erat enim fortitudinis magnæ, edacitatis nimiæ, crassi tudinis tantæ, quæ aspicientibus horrorem magis incuteret, quàm admira tionem. Claruit his temporibus Vuilramus, ex scholastico Bambergensi monachus Fuldensis, & tandem ex monacho abbas cœnobij Mersburgen sis, uir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis non infimè do ctus, qui in Parisiensi gymnasio philosophiam multis annis gloriose docue rat. Scripsit inter cætera ingenij sui opuscula super Cantica cantic. tres libel los metro & prosa distinctos. Alia quoq; nõnulla scripsit nobis necdũ uisa.

Adelbero.

Vuilramus.

Bernardus

Bernardus. Bernardus quoq; monachus Corbeiensis nostri ordinis iisdem temporibus in Saxonia claruit, uir in scripturis tam diuinis quàm secularibus admodum eruditus, metro exercitatus & prosa, qui publicæ scholæ monachorum in eodem cœnobio multis annis præfuit, & discipulos complures post se doctos reliquit. Edidit non contemnendæ lectionis opuscula, quorum alibi fecimus mentionem. Guntherus quoq; monachus cœnobij S. Amandi ordinis nostri, hæc tempora docendo & scribendo uaria illustrauit. Vitam & passionem S. Cyriaci martyris metro descripsit non ineleganti, cum multis alijs quæ ad nos necdum peruenerunt. Theodoricus quoq; abbas sancti Trudonis nostri ordinis doctissimus, & tam in secularibus literis quàm in diuinis scripturis ad plenum imbutus, scripsit eleganti carmine uitam Trudonis, sancti quoq; Bauonis, S. Reinoldi, & complurium aliorum. Claruit etiam his tẽporibus S. Arnulphus monachus cœnobij B. Medardi Suessionensis, qui ob amorem solitudinis & uitæ contemplatiuæ per plures annos in inclusorio stetit: deinde abbas eiusdem monasterij ac postremò Suessionensis parochiæ episcopus factus, multos uerbo & exemplo ad morem cœlestis patriæ incitauit. Hic ad confirmandam inter Flandrenses pacem, uenit in Flandriam, ibiq; moriturum se prædixit, & fundato cœnobio monachorum nostri ordinis in ecclesia & honore S. Petri mortuus est, & ibidem sepultus 18. calẽd. decemb. sanctus quoq; Maurilius ex monacho cœnobij Fiscauiensis nostri ordinis archiepiscopus Rotomagensis post depositionem Malgerij his temporibus clarus habetur, uir multarum uirtutum decore ornatus, charitatis abstinentiæq; cultor insignis, de cuius sancta cõuersatione præcelsa laudũ præconia feruntur. His tẽporibus S. Anno Colonien̄sis archiepiscopus construxit monasteriũ ordinis nostri in Vuestphalia, quod in lingua illius gentis Grefschafft appellatur, in quo posuit abbatem & monachos qui secundum regulam uiuerẽt, quos necessarijs omnibus prouidit. Tertium quoq; ordinis nostri monasterium sanctus archiepiscopus Anno fundauit in finibus Sclauorum quod Saluedia nominatur, in quo etiam monachos regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti cum abbate posuit, quos prædijs & donationibus multis cumulauit. His temporibus uenit quidam monachus ex Hibernia ordinis nostri, qui dicebatur Ioannes, in territoriũ Meckelnburg in Saxonia, prędicans incolis uerbum Dei, quem propter zelum fidei & infatigabilem euangelizandi constantiam Romanis pontifex gentibus illis præfecit episcopum, qui tandem pro fide & iustitia martyrio coronatus, ad Dominũ migrauit. Hermannus quoq; ex monacho cœnobij sanctæ Felicitatis in Suartzach, non longè ab Herbipoli nostri ordinis his diebus post obitum Guntheri episcopi Bãbergẽsis, in locum eius successit. Sunt qui scribant Hermannum hunc, uicedominum fuisse Moguntinum, & amicorum precibus ac precio episcopatum coẽmisse, postea uerò pœnitentia ductum intrasse monasterium.

Gunterus.

Theodoricus.

S. Arnulphus.

Maurilius.

Monasterium in graffschafft constitutur.

Ioannes.

Hermannus.

QVANDO ET VNDE PRIMI MONACHI AD *Hirsaugiam, in hac secunda fundatione siue instauratione aduenerint.*

INterea dum opus incœptũ in fundatione templi S. Aurelij põtificis noui per comitem Adelbertum continuaretur, sanctæ mulieri omnis mora nimium uidebatur prolixa, quippe quæ & animum mariti remissum inconstantemq; non ignorabat, & eum necdum in diuino timore satis fundatum de facili à sancto proposito reflecti posse sciebat. Vnde sagaci usu consilio consummationẽ monasterij non duxit expectandam, ne fortè mors impedimenta quælibet interponeret, si aut eam priusquàm perficeretur opus aut comitem

Comitis Adelberti inconstantia.

comitem rapuisset. Monuit ergo uxor deuota maritum, ac tandem persuasit, ut monachos non expectato consummationis termino, qui adhuc longè uidebatur abesse, introduceret: cum quorum cõsilio perficeret, quod in consequendis mansionibus & cellis monasticis nondum esset consummatum. Dedit ergo comes persuadenti fœminæ consensum, & unde monachi adducerentur, qui secundum regulam monasticam inculpatè uiuerent, habere consilium. Erat autem in illo tempore monasterium solitariorum, quod ab antiquo (sicut longè retrò diximus) Ad eremitas dicebatur, in Nigra sylua, bonę opinionis & regulã conuersationis monachorũ inibi degẽtium, præ cæteris Sueuię monasteriis laudatum, cuius famæ boni odoris gloria inducti, comes & comitissa monachos, si possent impetrare, petere decreuerunt. Missa itaq; ad ipsius cœnobij abbatem legatione comes Adelbertus rogat, sibi monachos uita & conuersatione præcipuos mitti, qui monasterium à se fundatum sub regula S. patris Benedicti possideant. Missi sunt ergo de monasterio prædicto fratres cum Friderico uenerabili uiro, quem sibi præfecerunt abbatem. Veneruntq; ad Hirsaugiam, anno Dominicæ natiuitatis 1065, indictione 3. pridie nonarum Decemb. à desolatione primi monasterij 63. à fundatione autem prima 227 anno. Quos ut uidit deuota Christi famula Vuiltrudis comitissa, cum incredibili gaudio suscepit, dispositisq; omnibus quæ ad sustentationem seruorum Dei uidebantur necessaria, monasterium eis unà cum comite marito consentiens in possessionem sempiternam tradidit. Sed cùm Fridericus abbas & fratres dicerent traditionem hanc nequaquam sufficere, nisi coram episcopo in facie sanctæ matris ecclesiæ, uocatis ad hoc testibus idoneis ut moribus bonis, ita & generis nobilitate pręstantibus secundum cõsuetudinem ordinis fuerit confirmata, displicuit quidem comiti, quippe qui monasterium & monachos in suam cupiebat redigere potestatem. Dissimulans autem exterioris apparatu mentẽ quam gerebat, respondit, se consummato opere facturũ omnia quæ ratio postularet. Atuerò de possessionibus quas tã ipse quàm progenitores sui de monasterio dudum uiolenter rapuerant, cùm restituisset aliquas ad usum fratrum, plures reseruauit, & forsitan nec illas quidem restituisset, nisi religiosę coniugis importunitate fuisset nimia superatus. Verùm post obitum Friderici abbatis cùm reuerendissimus abbas Vuilhelmus regimini monasterij fuisset prælatus, puritate & simplicitate sua colubina comitis astutiam & meram cœnobij huius libertatem, tam à summo Pontifice, quàm ab Imperatore cum consensu Adelberti comitis impetrauit, quemadmodum suo in loco plenius dicemus. Postea uerò quàm fratres in possessionẽ monasterij, nec dum consummati fuerunt admissi, cœperũt diligentissimè operam dare, ut ecclesia quantocius perficeretur, sperãtes se tunc rerum quoq; temporaliũ necessariam prouisionem iuxta pollicitum saluatoris nostri in Euãgelio, diuiq; patris monachorum in regula sine dubio assequi, eum ante omnia in exhibitione seruitutis Dei omnipotẽtis debitum præmiserint famulatũ. Erant autem fratres numero duodecim, quorum seruorem & deuotionem cùm S. fœmina Vuiltrudis comitissa uidisset, omni qua potuit uirtute satagebat apud maritum, ne quid ad cõsummationem tam sancti operis deesse contingeret. Vnde suam munificentiam in fratres, & pietatem in Deum, multis beneficijs ostendit: & quęcunq; ad sustẽtationẽ seruorum Domini intellexisset necessaria, nunc manifestè, nunc etiam occultè liberaliter impendit. Et licet fratres unà cum artificibus, quos comes impensis suis conduxerat, incepto fortiter ac diligenter instarent operi, non tamen illud tam citò ad perfectionem optatam perducere potue-

Vuiltrudis comitissæ utile consilium.

De monasterio Solitariensi fratres aduenium.

Comitis uersutia mala contra fratres.

Abbas Vilhelmus libertatem cœnobij impetrauit.

Numerus fratrũ in principio monasterij.

runt. Per annos nanq; decem fermè consummata fuit ecclesia, unà cum cæteris quibusdam habitaculis necessarijs, ad conuersationem monachorum. Anno siquidem dominicæ natiuitatis 1060. sicut antea prædiximus, noua ecclesia ueteri præcedente anno deposita, iactis fundamentis saxeis inchoata est, & tandem anno 1070 perfecta, & sicut postea dicemus anno septuagesimoprimo per episcopum Spirensem Henricum consecrata. Annis itaque decem in constructione monasterij laboratum est. Abbas autem Fridericus consummationem ecclesiæ, cum cæteris mansionibus monasterij, tametsi manuum indefessam operi apponeret, uidere non potuit: quia post triennium falsis accusationibus quorundã circumuentus, sicut dicemus, depositus ab officio dignitatis fuit, & non multo pòst obijt. Huius autẽ fundationis & monasterij dedicationem, traditionem & libertatem, quamuis in hoc loco secundum narrationis ordinem, priusquàm abbatis Friderici gesta scribenda sumamus, exponere deberemus: quia tamen post eius mortem sub abbate Vuilhelmo contigerunt, ad ipsius quoque tempora duximus reseruandas.

Fridericus abbas non uidit loci perfectionem.

DE FRIDERICO, XI. HIRSAVGIENSIS MONASterij abbate qui præfuit annis III. & moribus eius, ac gestis illius temporis.

FRatribus itaque monachis de cœnobio eremitarum in Hirsaugiam comite Adelberto petente uenientibus, quemadmodum iam diximus, numero duodecim in abbatem primum huius instaurationis prælatus est Fridericus, qui ab origine fundationis monasterij Hirsaugiensis abbas undecimus fuit. Electus autem fuit anno Domini 1065. indictione 3, anno posteaquàm uacauerat abbatia tertio & sexagesimo, ordinatus ab Einhardo Spirensi episcopo, & præfuit annis 3. mensibus 8. de cuius uita & conuersatione, quantum ad huius rationem operis pertinet, pauca sunt à nobis prætermittenda. Fridericus itaq; abbas, de quo nobis sermo est, natus fuit ex parentibus ingenuis, de gente Sueuorum antiqua familia, secũdum seculi huius nobilitatem non infimis, à quibus in iuuentute ad discendum literas positus, satis quantum ætas illi permisit, in discendo cum tempore profecit. Postea uerò quàm sapere & intelligere aliquantulum cœpit, ad Deum se non sine mentis feruore, in puero quidem admirabili conuertit, & in monasterio eremitarum, apud cellam uidelicet S. Meinradi, mansionem inter monachos, parentum adiutus suffragio petijt & impetrauit. Ex hinc tempus omne in exercitijs monasticis & disciplina regulari satis quietè non paucis annis exegit, nulli molestus, nulliq; onerosus, sed ante faciem tuam in simplicitate ambulans, parum de mundi huius ratione cogitabat. Lectioni nanque diuinarum scripturarum & internæ compunctioni à iuuentute deditus ac magistrorum solicitudine & prouidentia probè institutus, ueluti consuetudine quadam introducta didicit, cum mundo nullum prorsus habere commercium. Erãt nempe illo tempore monachi in sæpe dicto monasterio regularem uitam ac puritatem coram Deo & hominibus sine querela optimam ducentes, qui pueros & iuuenes, quos in sui consortium susceperint, uerbo & exemplo non solùm in scientia scripturarum, sed etiam in moribus, ad compũctionis internæ deuotionem imbuebant. Quibus exercitijs Fridericus penè ab infantia maiorum cohortatione & exemplis instructus, uiam simplicitatis uirtuosæ quam semel didicit, usque ad mortem inuiolabiliter custodiuit. Post multos uerò annos, cùm Adelbertus comes de Calue (sicut diximus) monachos & abbatem ex Solitarien sium cœtu supplex expete-

Fridericus fit abbas huius monasterij.

Quomodo monachus factus.

Laus monachorum Solitarie.

expeteret,nullus tum Friderico melior occurrit,quippe qui non modò uerbis,sed etiam exemplis corda subditorum ad cõtemptum mundi & amorẽ cœlestium fortius omnibus posse inflammare uideretur. Erat enim dispositione corporis non secus ac mentis quadam maiestate dignitatis reuerendus,statura mediocris,qui non multum breuis nec longus nimium haberetur,in facie corpulentus & plenus,fortis & robustus,nec tamen crassus nimium,capillis nigris canisq; hinc inde respersis,& nulla caluicie depilatus. Qui quum nomen & dignitatem pastoralis curæ suscepisset,aut nihil aut parũ prioris sanctæ institutionis omisit,sed in orationibus,lectionibus scripturarum,meditationibusq; sanctis & internorum contemplationi uacans die ac nocte secularium negociorum occupationes facilè non admisit. Vagos quoq; de monasterio discursus non amabat,uigilijs & ieiunijs corpus suum pro Dei amore indesinenter afficiens,hostiam Domino se uiuam & immaculatã offerre satagebat. Ad pauperes multum erat misericors,quos ut potuisset pro Dei amore aliquantulum esurientes reficere,sępius ieiunus remanens sibi competentia cibaria impertiuit egenis. Vbicunque enim offendisset pauperem,mox sine dilatione(quantum potuit)illius inopiæ tam in amictu quàm in uictu subueniebat. Nam secundum nomen suum in omnibus erat pacificus,mitis,dulcis,& quietus,plenus charitate Dei & dilectione fraterna,incessu grauis,eloquio dulcis,& pulchra morum grauitate ornatus. Adeò uerò coram Deo se humiliare didicerat,ut etiam in exteriori conuersatione nitor quidam gratiæ spiritualis relucens,internam cordis humilitatem palàm cunctis ostenderet. Inter scriptores nanque reliquos, quod officium apud ueteres monachos erat ualde communiter in usu,locum tenere cum fratribus non erubuit,in quo se per uices ab oratione uacans utiliter occuparet. In habitu suo nihil differebat à monachis subditis, qui eo tempore omni uilitate & extremitate iuxta regulam contenti subtus cucullis,desuper uerò cappis utebantur. In hac itaq; humilitate & innocentia uitam suam Fridericus abbas diligenter custodiens,prauorum temeritatem tamen non potuit euadere,quæ bonis uiris ab initio mundi semper fuit infesta,sed usque adeò iniurijs malorum patuit,ut tandem ab officio dignitatis suæ(sicut dicemus postea) fuerit iniustissimè depositus. Anno Friderici abbatis primo Siphridus Archiepiscopus Moguntinus de partibus trãsmarinis redijt,deq; septem millibus quos secum abduxerat,uix duo millia reduxit. Eodem anno regnum Angliæ per Vuilhelmum Nortmãnorum bastardum miserabiliter affligitur,cuius regem Araldum interficiens pro eo regnauit. Qui mox penè omnes eiusdem regni pontifices misit in exilium,nobiles & principes interfecit,mediocres in seruitutem militibus dedit,uxores indigenarum aduenis suis matrimonio copulauit,& in ciuitate Eboracense plusquàm centum supra mille sacerdotes crudeliter occidit. In festis etiam paschalibus hoc ipso anno cometes per quatuordecim fermè noctes in cœlo apparuit. Anno Friderici Abbatis 2.qui fuit Dominicæ natiuitatis 1067 indictione 5 obijt Einhardus episcopus Spirensis,cui Henricus successit canonicus Goslariensis,tantæ dignitatis uir,dum per ætatem maturus,& non tam electione cleri aut populi ad hanc profectus, quàm indulgẽtia regis, cui in puerili ętate fuerat familiarissimè assentatus. Claruit hoc tempore Marbodus ex monacho episcopus Redensis,uir in diuinis scripturis doctus & secularium literarum non ignarus,metro exercitatus & prosa,qui multa ingenij sui monumenta posteris reliquit,& inter cętera scripsit insigne opus in Cantica canticorum, passionem quoque sanctorum

Dispositio & forma corporis Friderici abbatis.

Quibus fuerit dedatus exercitijs Friderici.

Pius in pauperes semper fuit.

Commendatur abbas Fridericus.

Siphridus.

Rex Angliæ interficitur.

Sacerdotes occiduntur.

Marbodus.

Thebeorum martyrum & uitam complurium aliorum sanctorum elegan-
ti carmine descripsit. Anno autem sequente qui fuit Dominicæ natiuitatis
1068. cùm abbas Fridericus iuxta morem & consuetudinem suam rebus
diuinis totus esset intentus, lectioni, meditationi, orationiq; & contempla-
tioni deditus, fratribusq; suis quos ipse sibi constituerat rerum omnium mo
nasterij disponẽdarum, in externis œconomos nimiam in agendis permitte
Murmur fratrũ contra Frider. exoritur. ret libertatem, cœperunt eum diabolo instigante contemnere, & quomodo
Interpretatio monachorum praua ipsum à dignitate sua deijcerent, consilium habere. Spiritualis nanque uitæ
tranquillitatem, qua ille uehementer se occupare solebat, non religioni sed
inertiæ suæ adscribebant, ipsumq; ignauum & rerum temporalium inex-
pertum irridebant, quippe qui ad eorum commodum & utilitatem in exter
nis, nihil penitus prouidere aut posse aut uelle uideretur. O quòd non præ-
sumit cæca prauorum ambitio, quæ præsentibus nequiter inhians memo-
riam futurorũ non admittit. Virum omni honore dignum monachi peni-
tus indigni non solùm non uenerantur, sed etiam persequentes despiciunt,
& eum quem summo honore ab ultimis etiam terræ finibus, si ita oportuni
tas requireret, uocare ad se debuerant, repellere à se & abijcere turpiter non
formidant. Comitem Adelbertum principes factionis monachi prorsus
Deo & hominibus ingrati, adeunt: Fridericum abbatem suum inertẽ igna-
uumq; non satis prouidè accusatum deferunt, & quàm inutilis sit monaste-
rio alijs atq; alijs uerbis mendaciter confingunt. Et quidem facilè animum
comitis uiro sancto & innocenti reddunt auersum, utpote qui mũdanis re-
bus assuetus nihil minus quàm internæ conuersationis quietem cogitabat.
Quare fuerit abbas comiti indignatus. Erat etiam comes abbati iam pridem non mediocriter infensus, propterea
quòd consulẽtibus idipsum quoq; monachis, liberius quàm illi erat in men
te, traditionem monasterij pontificali roborandam authoritate exigere ten
tasset. Vnde fratrum accusationes contra Fridericum abbatem libenter ad-
misit, & mox abbatiali eum honore priuasset, nisi uxoris deuotissimæ con-
silio fuisset aliquandiu prohibitus. Sed nec ad eum causa accusationis dela-
ta uidebatur sufficiens, pro qua abbas deponeretur: non quòd iustitię ratio-
nem in hoc attenderet, sed ne apud homines leuitatis argueretur, si ad tam
leuem querelam monachorum, hominem alioquin bonæ apud omnes fa-
mæ & opinionis, à prælatura remouisset. Interea dum hæc agerentur, Fri-
dericus abbas sanctæ simplicitatis amator, more suo cœlestibus intentus di
sciplinis, earum machinationum quæ parabantur in suum exitium penitus
ignarus, dolos & fraudes suorum non aduertit. Cùm autem cernerent ac-
cusatores iniqui, se hac uia non posse proficere, ut sanctum uirum omnino
deijcerent, alium modum inuenerunt. Consilio nanque diabolo suggeren-
Crimen fornicationis abbati imponunt. te inter se habito, crimẽ fornicationis pastori suo morbidæ oues imponunt,
ut eum quem uincere non poterant, iniuria superarent. Hac fama delata ad
comitem, non examinauit causam secundum regulam æquitatis, non fecit
produci testes à suspicione iniquitatis, sed uiolentiam uiri præposuit, eosq;
testes admisit contra innoxium, quos accusatores in causa ad se non per-
tinente habuerat. Deposuit ergo uirum sanctum & innocentem iudex præ-
sumptuosus, quem accusatum quidem nouerat, non confessum, non le-
gitimo testimonio conuictum. Et quamuis ad laicum non pertineat ratio
huiusmodi actionis, præsumpsit tamen ambitio quod uoluit iudicantis, cui
tempus fauere uidebatur in obsequium sceleris, quo præsul erat secularis
Fridericus abbas deponitur. & iuuenis & puer, nomen regis sine regimine portabat. Depositus autem
per uiolentiam comitis abbas Fridericus, illatam contumeliam pro Dei amo
re pa-

re paentissimè titulit,& nihil passus,in omni patientia & mansuetudine inter alios pacificè uixit,nullióp moleſtus in aliquo fuit,neqp uicem iniurijs reprehendit,quamuis non paucas quotidie ab infirmioribus irrisiones sustineret. Qui cùm locum iræ dare potuisset,noluit: sed cum his qui oderant pacem,pacificus & tranquillus omni tempore permansit. Sed omnipotens Deus iustè iudicans, patientiam pauperis non despexit in finem,quoniam quem tribulari innocenter permiserat,quàm iniustè fuerit depositus,breui postea reuelauit. Doli nanque machinatio patuit,aperta est iniquitas,fraus quoque detecta,& innocentia uiri omnibus facta est manifesta. Nullam enim causam deponendi eum legitimam habuerunt,sed inuidia obcæcati æmuli crimen fornicationis in eum mendaciter composuerunt, sicut postea manifestè apparuit. Enimuero quum uir Dei esset homo humilis & quietus,minusqp intenderet rebus & actionibus mundanis,seqp in authoritate pastoralis seueritatis nequaquam subditis reddidisset formidabilem, cœperunt eum cõtemnere & habere exosum,ipsum tanquam inutilem de abbatia cogitauerunt eijcere. Non est malitia supra malitiam claustralium peruersorum,qui nullum facinus abhorrentes, audent omne quod liuor suggesserit. Depositus autem fuit anno Dominicæ natiuitatis millesimo sexagesimo octauo,indictione autem 6,anno regiminis abbatialis assumpti tertio completo & mensibus fermè 8. Mansit igitur inter æmulos suos (ut diximus) uir humilis,quietus,nulli grauis,nulli onerosus,sed internæ compunctioni deditus, dies noctesqp in oratione Domini consummauit. Interea adueniens abbas monasterij sancti Nazarij Lauriſſensis cùm innocentis uiri deiectionem cognouisset, cuius uitam & mores sanctissimos dudum antea nouerat,ingemuit: quem inter lupos uelut agnum diutius manere non sustinens, ex magna eum pietate secum abduxit,& in monte sancti archangeli Michaëlis, qui Ebernisberg dicitur,collocauit,ac de necessarijs quàm diu uixit copiosa miseratione prouidit. In eodem uerò monte usque ad mortem permansit, orationibus cæterisqp piæ conuersationis studijs intentus, tantoqp liberius contemplationi & quieti mentis dedit operam, quanto ab omni cura & tumultu secularium occupationum fuerat remotus. Denique non multis postea annis euolutis Domino uocante infirmari cœpit & sancto in pace fine quieuit. Quo mortuo catena ferrea ad nudam carnem eius inuenta est, quam multis annis creditur non sine dolore, quod cicatrices carnibus infixæ monstrare poterant, in occulto portasse. Sepultus est in eodem loco non sine opinione sanctitatis, super cuius tumulum nocturnis horis lumina emissa, ut multi testabantur,uisa sunt,& signa diuinitus ostensa. Et is quidem abbatis Friderici exitus fuit, cuius animam cœli gaudijs introductam confidimus,quæ Christum totis semper uisceribus in carne posita amauit, pro cuius amore multa patienter sustinuit.

Monachorũ malitia peruenit in lucem.

Quando sit depositus ab officio dignitatis.

Abbas in Lorsch Fridericum secũ abduxit.

Catenam portauit ad nudam carnem.

Signa cœlitus ad sepulchrum eius facta sunt.

DE VVILHELMO HVIVS MONASTERII abbate duodecimo, qui præfuit annis uiginti duobus, & de gestis per eum, atque sanctissima conuersatione eius.

POst depositionem deuotissimi uiri abbatis Friderici, non parua inter fratres concertatio fuit suborta, quis in locum eius idoneus substitueretur, qui & uerbo & exemplo pastorem se utilem ouibus exhiberet, & prouisionem temporalium rerum (sine cuius adminiculo, religio subsistere nequit) non negligeret. Verebantur enim uiolentiam Comitis, quoniam cuius auxilio Fridericum à dignitate sua deposuerant, eius iram si contra successorem eadem præsumerent, non inconsultè metuebant.

Consilium de pastore eligendo.

Erat eo tempore in cœnobio sancti Hemerani Ratisbonæ, monachus quidam Vuilhelmus nomine, uir multum doctus & religiosus, quem quidam ex fratribus notum antea uiderant, reliqui famam bonæ conuersationis eius satis celebrem sæpe audiuerant.

Vuilhelmus.

Igitur post longos inter se habitos tractatus, tandem sapienti diuinitus inspirati consilio, usi concordi unanimitate concluserunt, non se alium electuros quàm monachum præfatum Vuilhelmum, quem Scripturis optimè imbutum, & sanctis moribus adornatum, sciebant futurum non inutilem esse pastorem. Mittunt ergo duos ex se, cum legatione Comitis Adelberti, ad monasterium Sancti Hemerani Ratisbonam, qui nomine omnium, Vuilhelmum sibi dari in Abbatem postularent. Nuncij Ratisbonam ueniunt, legationem suam Abbati & conuentui (quemadmodum iussi fuerant) exponunt, Vuilhelmum animarum suarum pastorem expetunt, & (suis necessitatibus ostensis) impetrant. Qui Vuilhelmus dum fratrum Hirsaugiensium uoluntatem cognouisset, non in superbiam se extulit, sed ieiunijs & orationibus causam omnino Domino commendauit. Imperio uerò senioris sui compulsus, post dies paucos, cum fratribus qui missi fuerant, ad peregrinationem se contulit, & comitante Domino ad Hirsaugiense monasterium uenit. Magno fratrum gaudio susceptus est, & mox in Abbatem, consensu omnium qui aderant, electus. Cognita uerò depositione antecessoris sui iniqua, grauiter tulit, exhortaríq; Comitem, ut uirum innoxium, dignitati pristinæ restitueret, cœpit. Quem ut obstinatum in sua temeritate conspiceret, redire ad monasterium suum uenerat, cogitauit. Hoc fratribus quum innotuisset, prouoluti pedibus eius humillimè orant, ne desolatos tam miserè deserat, ipsum Diuino examini clamant futurum grauiter obnoxium, si pastore orbatos, lupis suo recessu permitteret patere deuorandos. Quumq; maximis eum precibus obuoluunt, ægrè tandem impetrant, ut maneat. Qui nec ordinari ab episcopo uoluit, nec in loco Abbatis stare, aut residere, quamdiu Fridericum antecessorem suum, in hac uita cognouit esse superstitem. Quo, non post multos menses, ad Dominum migrante, suæ tandem ordinationi consensit. Verùm non prius consentire uoluit, quàm monasterium omnimodo traderetur libertati. Aduocati nanque Comites, monasterium in ius suum penitus redegerant, & nullam oblati libertatem, iuxta tenorem primæ fundationis liberrimè permittere uolebant.

Vuilhelmus uenit ad Hirsaug.

Vuilhelmus renuit ordinari.

Videns

Videns ergo Comes Adelbertus Vuilhelmi abbatis constantiam, quòd monasterij regimini se nequaquam intromittere uellet, nisi manus ipse deponeret, & locum perpetua libertate condonaret: simulauit se in omnibus obtemperaturum, quæcunque ad huiusce rei negocium necessaria præuideret.

Comes Vuilhelmum dolo circumuenit.

Ad instantiam itaque eius, Comes Adelbertus perrexit cum eo ad curiam Regiam, literas præ se simulatè ferentes, libertatem cœnobij astutia seculari falsas composuit: quas muniri sigillo regio impetrauit, Vuilhelmo columbina simplicitate reuerendo, nihil tale penitus suspicante. Verùm post annos quinque dolum intelligens, per Dei misericordiam euicit: quemadmodum suo loco per ordinem dicemus.

Sanctus igitur & innocens quum esset Vuilhelmus, uerax âtque fidelis, omnes ex suis uirtutibus metiens, monasterium à seruitute iam credens exemptum ordinari in Abbatem consensit.

Vuilhelmus ordinatur abbas.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis millesimo sexagesimo nono, indictione autem septima, in die sancto Ascensionis Domini nostri Iesu Christi, quæ fuit quarto nonas Iunij, monasterio necdum consummato, Vuilhelmus abbas constitutus est: & in præsentia multorum nobilium tam clericorum, quàm laicorum, ab Henricho Nemetensi Episcopo iuxta morem ordinatus, atque in sedem Abbatiæ, non absque flumine lachrymarum collocatus. Præfuit autem in magna religione & sanctitate per annos duos & uiginti: in quibus statum & conditionem huius monasterij, tam in personis, quàm in rebus temporalibus mirificè dilatauit.

Vuilhelmi elogium.

Natus est in Bauaria honestis parentibus procreatus, à quibus omnipotenti Deo in pueritia sua fuit à pijssimis parentibus oblatus in prædicto monasterio sancti martyris Hamerani Ratisbonensi, ubi tam moribus ad puritatem regulæ, quàm eruditione literarum usque adeò cum tempore & diligentia profecit, ut ne dicam in utroque monasterio, sed ne in altero quidem, sua ætate habuerit parem. Ingenium eius subtilissimum, & in omni scientia tam humana, quàm Diuina, eruditum fuit: quemadmodum sua præclara uolumina ostendunt, quæ & monachus & demum Abbas edidit, quæ si quis diligenter cum intellectu reuoluerit, quanto intellectus acumine præditus fuerit, sciet. A pueritia enim sua (ut diximus) in monasterio constitutus, omne illud tempus quod ex horis regularibus & cæteris laboribus monasticis supereſſe potuit, aut orationi impendit, aut studio bonarum literarum. Nemo illum in cœnobio uel extra, unquam uidit ociosum: semper aliquo spirituali, uel certè literali fuit intentione occupatus. In his artibus, quas uocant Liberales, eruditissimus fuit, ut suos etiam longè uinceret præceptores.

Erat enim Philosophus acutissimus, & in disputationibus adeò subtilis, ut à nemine penitus uinceretur. In Musica, singulari doctrina fulgebat: quippe in laudibus Sanctorum, qui cantus plures dulci modulamine composuit. Porrò in Mathematica & Astronomia, in Arithmetica & in arte Calculatoria tam eruditus fuit, ut quum in omnibus haberetur doctissimus, his quasi singulariter scientijs operam nauasse uideretur. Quid autem ediderit, obiter indicabimus. Scripsit enim de Musica, de Compositione monocordi, de Astrolabio & eius compositione, de Compositione quoque horologij, de Correctione Psalterij, & de Ratione Computi Ecclesiastici. Ipse quoquè in Sacris Scripturis

studiosissimus fuit, in quarum lectione dulce contubernium omni quo ad uixit tempore, habere consueuit. Erat uir per omnia dignus honore, cuius etiam dispositio corporis quendam reuerentiæ cultum ab intuentibus exigebat. Statura siquidem procerus, in anteriori corporis parte caluus, pilos in reliquo raros habebat, faciem cerulei mixti albedine coloris, pulchram aliquantulumq; productam, manuumq; digitos pulchra longitudine subtiles, ac totum corpus debita proportione ad uirtutem fuerat ordinatum. Vox illi grandis atque uirilis erat, qualis cum naturali quodam ornatu uerborum, optimum quenque oratorem facere consueuit. Vnde in exhortando multum ualuit, ita ut dulcedine uocis, & quadam authoritate sermonis modestissimè præstans, animos auditorum in sua uideretur habere potestate, dum quicquid dicere uoluisset, admirabili facilitate pulchritudineq; auditoribus potuit persuadere. In corrigendis uerò delinquentibus, & si aliquantulum uidebatur seuerus, mira tamen prudentia & discretione utebatur, tantaq; sagacitate morbos animarum discernere & curare nouerat, quanta nullus medicorum corporum ægritudines sanare potuisset. Summa in Deum charitate feruebat, pro cuius amore nullis laboribus, nullisq; parcebat expensis, quibus uel Dei honorem uel proximorum salutem operari potuisset. Corpus suum ieiunijs, uigilijsq; penè continuis pro Christi amore macerabat, tantisq; lachrymis sanctæ compunctionis se mactabat in sacrificium laudis, ut eum lumen oculorum citò amissurum credidisses. Iucundus erat in conuersatione fraterna, non dissolutus, ineratq; ei cum grauitate pastorali dulcis affabilitas, qua cunctos in sui fauorem facilè attraxit. Tantæ uerò humilitatis extitit, ut non solùm doceri ab inferioribus in his quæ forsitan uideretur, sed etiam corrigi multoties non sit dedignatus. Fratres suos & in Christo filios mirabili dilectionis affectu fouebat, singulorumq; causas & necessitudines, non secus quàm animam suam curare studebat. Nullus unquam suorum quantumlibet tristis uel tentatus, ad eum gratia consolationis accessit, qui non dulcedine uerborum eius abiret magnificè consolatus. Summæ in pauperes clementiæ fuit: omnesq; infirmos, egenos, debilesq;, quos reperit paterno fouebat affectu, usque adeò ut se uestimentis multoties spoliaret suis, quibus nuditatem alicuius pauperis operiret. Multa enim pauperibus & hospitibus larga manu distribuit, & tamen in omnibus curam fratrum non neglexit. In ea contentione, quæ inter summum pontificem Gregorium septimum & Henricum regem quartum, in multarum periculum animarum uertebatur, nulla potuit ratione induci, ut his qui uicarium Christi impugnabant, uel in minimo consentiret. Nec solùm partes Apostolici defendere & obseruare uoluit, sed etiam quoscunque potuit uerbo & exemplo publicè & priuatim non aduertens indignationem malignantium, ad eius obedientiam reduxit. Magnæ fuit charitatis magnus amator, ut neminem Deo seruire uolentem repelleret, non paupertatem, non imperitiam personarum attendit, sed omnes ad obsequium Creatoris uenientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, sine generis aut gentis discrimine admisit. In uictu & amictu nec curiosus fuit, nec superfluus, mediocritatem in omnibus amauit. In mensa nunquam cibarijs aut poculis uti singularibus consensit, sed mox ut quippiam talium fuisset ei appositum, infirmioribus distribui

Qualitas & dispositio corporis Vuilhelmi.

In persuadendo fuit efficacissimus.

De castigatione corporis sui & compunctione.

Misericors in pauperes.

Cum ecclesia sensit Rom.

distribui præcepit. Omnem notam singularitatis in exteriori conuersatione fugiendam monacho ex regula docebat, qui tamen in conuersatione interiori laudabiliter multum singularis erat. Nam in compunctione cordis, in deuotione mentis, & in feruore diuini amoris multum fuit singularis, adeò ut se in quotidiano lachrymarum & orationum sacrificio totum mactaret Domino, cuius tam sancta, tam innocens, tamq; religiosa uitæ puritas extitit, ut signis & miraculis magnificis comprobata, omnipotenti Domino gratissimam fuisse, non possit dubitari. Denicq; cùm fama religiosæ conuersationis eius, quæ diu latere non potuit, se per Germaniam & Galliam longè lateq; diffunderet, cœperunt multi nobiles & diuites huius seculi magnæq; dignitatis & eruditionis uiri certatim ad eum confluere, & se sub eius magisterio diuino seruitio humiliter mancipare. Ex his complures in seculo abundantes, multa de paterna hæreditate sua secum ad monasterium pro sustentatione fratrum, & redituum necessariorum comparatione attulerunt. Magnam in omnipotentis Dei pietatem omnibus diebus uitæ suæ fiduciam habebat, seq; talem in sanctitate morum erga Dominum exhibuit, quod in nulla unquam ab eo necessitate derelictus fuit. Quadã nanque die cùm fratres quibus curam rerum temporalium commiserat, maxima & ineuitabili necessitate constricti quinq; argenti libras in communem rei domesticæ utilitatem conuertendas, à pio pastore nullum habente denarium penitus exigerent, cõsolari eos uerbis dulcissimis cœpit, dicens de misericordia Dei nullatenus esse desperandum. At illi nimia necessitate oppressi consolationis uerba non aduertunt. Surgens itaq; de medio fratrum abbas reuerẽdissimus deprecaturus Dominum pro instante suorum necessitate egreditur, cui mox ignotus quispiam occurrens memoratum pondus argenti in manus tradidit, & ilicò recessit. Multa sunt per uirum Dei Vuilhelmum facta miracula, quæ cùm in historia uitæ ipsius habeantur latissimè descripta, à nobis superfluè denuò scriberentur. Claudum duobus se baculis sustentantem in ponte circa monasterium S. Aurelij habens obuium, pristinæ sanitati inuocato Christi nomine restituit. In nemore quippiam acturus operis multos homines ex panibus paucis magna fide in Christum sursum erectus satiauit. Gebhardi monachi, qui post mortem uiro Dei ad cœlos translato in abbatia monasterij successit, toto corpore contracti misertus, dextri sanitatem brachij, quo se ipsum in edendo iuuare posset, precibus ad Dominum pręmissis impetrauit. Appositũ sibi ex furto piscem quodam tempore, nullo instructus humanæ reuelationis indicio, sed prophetico spiritu intus edoctus respuit, & manifestato scelere coquos durè satis reprehendit. Vas quoq; per negligentiam ministrorum fuso in terram uino, penitus uacuum solo iussu (ut ita dicam) ipso etiam nesciente, optimo rursus uino plenum subitò repertum est, quod pauperibus statim distribui prę-
cepit. Exemplo denique summi pastoris Iesu Christi de misericordia Dei securus, fratrem die tota frustra in piscando laborantem, confisum de pietate saluatoris denuò exire laxareq; in capturam rete suum iussit, & magnæ quantitatis lucios octo primo tractu frater cœpit. Continuò pater sanctus pauperes inuitat ad cõuiuium, cum quibus donum manducaret diuinitus oblatũ. Cùm tempore famis pauperes larga reficeret manu, & exhausta frumentis prõptuaria iam prorsus apparerẽt uacua, Christi seruus Vuilhelmus opera pietatis nequaquã propterea minuit, & ecce theca frumẽtaria, quæ ue sperì diligẽter reuisa inuenta est uacua, mane denuò per fratres lustrata frumẽtis plena fuit reperta. Sed his narrandis cur insistã miraculis, cùm omniũ mira-

Claudũ curat ob uium in ponte.

Furtum reuelat.

Vinum auget.

Capturam fratri piscium dat.

Annonam quisq; multiplicat.

miraculorum maximum sit ipsius instauratio monastici ordinis & disciplinæ regularis, cuius nec dum feci mentionem? Ipse nanq; est, qui ordinem nostrum in omnibus penè Teuthonici regni prouincijs miserè collapsum reformare studuit, & in multis etiam cœnobijs mirificè reformauit. Monachos enim quoscunq; potuit uerbo & exemplo ad obseruantiã regularis disciplinæ feruentissimo, spiritus S. ardore succensus, reuocauit, & summo studio pristinum illum feruorem spiritus, quo sancti patres nostri Benedictus, Maurus, Placidus, Columbanus, Gallus, Ægidius, Gregorius, Bonifacius, Lullus, & cæteri penè innumerabiles olim feruebant in Deum, ad monachos sui temporis reducere mirum in modum cupiebat. Enimuero septem ordinis nostri cœnobia in diuersis prouincijs partim per se in persona propria, partim uerò per suos monachos atq; discipulos à fundamentis erigens, pro Dei honore construxit. Ex his primum fuit cella S. Gregorij quæ Richenbach dicitur, de cuius fundatione inferius loquemur latius. Secundum est monasterium sancti Gregorij martirys in Nigra sylua Cõstantiensis diœcesis, in quo posuit monachos de suo conuentu Hirsaugienſi uiros probatos & in omni religione clarissimos. Quibus in abbatem præfecit Henricum discipulum suum & monachum huius cœnobij, uirum spectatæ religionis, qui uerbo & exemplo subditos suos ad cõtemptum præsentium & amorem futurorum animauit. Tertium uerò in Bauaria fundauit in honorem S. Martini episcopi, ubi etiam de suo conuentu monachos & abbatem posuit, qui proculdubio sub patre sanctissimo regularibus instituti disciplinis non poterant esse nisi religiosissimi, maximè cùm ad nouas plantationes non infirmiorem quoscq;, sed meliores quos habuisset monachos mittere prudentissima consideratione pater Deo plenus consueuerit. Quartũ fundauit in Thuringia cœnobium, in ciuitate Erphordensi in honorem sanctorum Apostolorũ Christi Petri & Pauli, in quo similiter fratres de conuentu suo Hirsaugienſi posuit, ipsumq; cœnobium & fratres Giselberto ex monacho Hirsaugienſi eo tempore abbati, in Reinhartzbronna regendum & procurandum quouscq; eis de abbate prouideret, cõmendauit. Verùm cùm fratres, qui hodie monasterium ipsum Erphordiẽse inhabitant, regem Francorum Dagobertum fundatorem suum fuisse dicant, poterit nos forsan aliquis falsitatis arguere, quòd abbatem Hirsaugienſem Vuilhelmum fundatorem eius audemus appellare. Idcirco testem ueritatis historiam uitæ ipsius in medium producimus, in qua manifestè habentur, quæ nos de hac re locuti sumus. Nec disceptationem aduertimus, quoniam si primus fundator Dagobertus extitit, Vuilhelmus non primus, sed post ruinam prioris cœnobij fundator secundus fuit. Quintum uerò monasterium ordinis sui patter sanctus in honorem beatissimæ Dei genitricis & uirginis Mariæ, ad Duplicem aquam de nouo construxit, in quo monachos & rectorem ex suo conuentu uiros uita & conuersatione uenerabiles collocauit. Sextum in uilla quadam, quæ Vuielheim uocata est, seruorum Dei cœnobium posuit, quod postea tamen in montem S. Petri commutatum fuit, ad quod similiter monachos & pastorem dedit. Septimum uerò ordinis nostri monasterium fundauit in prouincia Charẽtinorum, quod Lauense dicitur, ad quod fratres de suo conuentu misit uiros probatæ conuersationis, quibus Vuetzilonem monachum uenerabilem præfecit abbatem. Multa insuper ordinis nostri monasteria in diuersis Germaniæ prouincijs nimia uetustate penè collapsa, in pristinum statum reformauit, & nonnulla ab alijs inceptra, nec tamen consummata, cõtinuando perfecit. Porrò monachos & abbates de suo

Septem cœnobia fundauit.

Richenbach.

Cœnobium sancti Gregorij martyris.

Opinionẽ refert fratrum Erphordiensium.

Cœnobium fundauit ad duplicẽ aquam.

Cœnobium fundauit in Charentia.

de suo conuentu ad multa cœnobia tam nouiter in diuersis locis fundata, quàm etiam ad puritatem regulæ instaurata & reformata destinauit, quorum mentionem, quantum ad notitiam memoriæ nostræ peruenerunt, in sequentibus faciemus. Erat enim uir magnarum uirtutum, & magnæ apud omnes æstimationis, qui cum simplicitate columbina prudentiam serpentis possidebat, & propterea pastorem se fratrum suorum, non solùm in spiritualibus, sed etiam in temporalibus idoneum & utilem exhibebat. Singularem quoq; lucrandi animas gratiam à Domino cui fideliter seruiuit, accepit, perbuam multos & penè innumerabiles ad Christi obsequium homines perduxit. Nam cùm Adelbertus comes monasterij Hirsaugiẽsis instaurator, pro quindecim monachis duntaxat stipendia prouidisset, sanctus pater Vuilhelmus omnipotentis misericordia sibi cooperante, per oblationes fidelium & fratrum numerũ mirabiliter auxit, & omnibus necessaria prouidit. Centum nanque & quinquaginta monachos sub sua disciplina quotidie Dominum laudantes habuit, quibus necessaria uitæ corporalis & spiritualis, iuxta regulam patris nostri sanctissimi Benedicti frugaliter procurauit. Supra hunc monachorum numerum habebat & alios fratres barbatos cõplures, quos usitato nos uocabulo Conuersos appellamus, qui laboribus manuum insistentes, temporalium curam secundum mandata seniorum agerent, & monachis contemplationi & orationi semper deditis corporum necessaria prouiderent. Ferunt deniq; hunc reuerendissimum patrem Vuilhelmum conuersorum huiuscemodi usum in Germaniæ cœnobijs primũ uel instituisse, uel potius abolitum renouasse, quem solùm in primæua monachorum conuersatione olim nouimus celebrem. O quàm pulchrum fuerat illo in tempore conuersationi tot Dei famulorum interesse, qui unanimes spiritu & uoluntate concordes in domo Dei ambulabant cum consensu, quorum & si corporalis habitatio fuerit in præsenti seculo, mens tamen & desyderium uersabantur in cœlo. His pater sanctus decreta sanctæ regulæ conformia, pro pleniori institutione morum & mentium edidit, quæ missis fratribus ad Cluniacum, ut illorum consuetudines discerent ac reportarent, in uno uolumine uaria & pulchra distinctione compilauit. Harum consuetudinum codex in multis hodie cœnobijs habetur, testis priscę religionis & sanctitatis monachorum Hirsaugiensium, licet per nouarum constitutionum Bursfeldensium editionem penè ab usu uideatur abolitus. Libet autem fratrum conuersorum institutionem à S. Vuilhelmo abbate sapienter factam paucis perstringere, ut sciat posteritas quanta sollicitudine, diligentia & studio salutem suam fratres huius monasterij sub pastore pijssimo quæsierint. Ad nocturnas uigilias omnes cum summa festinatione & reuerentia in ecclesiam conuenire, suas orationes deuotissimè dicere, omniaq; cum silentio agere singulis noctibus solebant. Et quia diuinis laboribus operibusq; deputati fuerunt, ne grauarentur supra uires nimia prolixitate uigilarum, breuiter eis matutinæ cantabantur, quibus expletis licebat ad stratum redire uolẽtibus, aut si maluissent in ecclesia remanere, quousque nocturni complerentur à monachis in choro. Mane singulis diebus summo missam omnes audiebant, qua finita conueniebant ad capitulum culparum, ubi pro commissis negligentijs se proclamantes pœnitentiam à magistro condignam accipiebant. Deinde si cui placebat, cõfitebatur culpas suas sacerdoti, ut diem feruentiori Dei in amore alacritate perficeret. Post hæc unusquisque ad opus sibi pergebat iniunctum, laborabantq; omnes cum incredibili feruore charitatis, non secus quàm si omnibus necessaria prouidere suis laboribus singuli tenerentur.

Simplex fuit & prudens.

Comes Adelbertus in paucis detauit monasterium.

Vilhelmus personas & stipendia auxit.

Cõstitutiones monasticas edidit nouas.

Qualis fuerit Cõuersorum uita eo tempore.

Ad nocturnes omnes consurgunt.

Missam quotidie audiunt & capitulum.

Habebant

Habebant enim singuli intra uel extra monasterium iniuncta sibi officia, quæ tam fideliter, diligenter & honestè administrabant, ac si diuinitus præcepta extitissent. Summa inter eos feruebat mentis in Deum deuotio, tantaq; inter se charitate & amore fraterno in unitate spiritus erant coniuncti, ut nulla turbatio nullaq; displicentia, pacem & tranquillitatẽ eorum unquam infirmauerit. In communi uiuebant omnes, abdicationem omnis proprietatis tam strictè inuiolabiliterq; custodiẽtes, ut nihil penitus uel se uel mundum sentire putarentur. Ad obedientiam seniorum erant promptissimi, alacres semper & uoluntarij: ad omnia quæcunq; illi mandare uoluissent, non solùm in leuibus & quotidianis actionibus, sed etiam in grauioribus, & his quæ secundum æstimationem humanã impossibilia uiderentur. Inter quos non solùm cõtentiones & iurgia nulla erant, sed nec uerbum ociosum quidem aut risum prouocãs ab aliquo eorum poterat audiri. Singulis quatuor decim diebus in Dominica, festis quoq; maioribus, & in uiam dirigẽdi, qui ante Dominicam non reuerterentur, singuli communicantes corpus Domini nostri Iesu Christi cum maxima reuerentia & deuotione sumpserunt. Ad completorium singulis diebus cõuersi omnes unà cum monachis uniuersis ad ecclesiam conuenerunt, quo finito cum summo silentio iuxta præceptum regulæ ad cellas suas euntes, parumperq; compunctioni uacantes, ad lectos dormitum se reponebant, quo statutis horis ad nocturnos possent consurgere. In omnibus deniq; exercitijs spiritualibus, quæ hominem claustralem perficiunt, & ad amorẽ cœlestis patriæ incendunt, tam studiosè, tam deuotè, tamq; feruentes uitam suam instituerunt, ut solo tempore quidem posteriores, moribus autẽ & obseruãtia disciplinæ regularis antiquissimus illis in eremo Ægypt. monachis pares omnino coram Deo & hominibus haberentur. Sed nunc tandẽ ad historiæ narrationem reuertamur, quia non opus est uitam & mores uiri sanctissimi huic operi nostro per ordinem inserere, quæ conscriptæ in speciali uolumine cõtinetur. Cùm itaq; Friderico quondam pastore fratrum importunitate per comitem abdicato Vuilhelmus reuerendissimus abbas, tandem post multa impedimenta fuisset ordinatus, nec monasterij fundatio completa fuerat, nec dotatio necessaria per ipsum comitem, per consuetudinem temporis legitimè confirmata.

Summa deuotiõ & charitas in eis feruebat.

Communicatio corporis Christi.

Ad historiam fit regressio.

DE CONSECRATIONE NOVÆ BASILICÆ S. Aurelij, dotatione, mamissione & libertate monasterij, quam Vuilhelmus procurauit.

Instat Vuilhelmus ut ecclesia perficiatur.

CVm igitur ecclesia monasterij necdum fuisset consummata, quando Vuilhelmus ad Hirsaugiam uenit, quemadmodũ antea diximus, neque dotatio per comitem Adelbertum facta, cõmunitione necessaria confirmata, sanctus pater unà cum fratribus suis: quorum tum paruus adhuc erat numerus, summa cura, diligentia & studio monendo, promouendo & cooperando cœpit instanter agere, quatenus opus inceptum quantocius compleretur. Cùm autem diligentissimè instarent operi cœpto, Adelberto comite & deuotissima coniuge præbentibus impensas, non minus quoq; in circuitu fidelibus nobilibus & ignobilibus largitione eleemosynarum suarum concurrentibus, breui totum ædificium fuit consummatum. Anno nanq; Dominicæ natiuitatis 1071, indictione 9. structura ecclesiæ ante decennium fermè inchoata, per Dei auxilium consummata est, unà cum reliquis habitaculis monachorum eodem tempore inchoatis. Eodem itaq; anno, qui fuit Vuilhelmi abbatis annus secundus, pridie nonarum Septembrium, eadem ecclesia dedicata per Henricũ episcopum Nemetensem ordinarium, in cuius parœchia monasterium est constructum, Adelberto comite

Ecclesia perfecta est cum monasterio.

Ecclesia cõsecratur per episcopũ Spirensem.

mite eiusq; uxore deuotissima Vuiltrudi atq; Vuilhelmo abbate petentibus. His igitur factis cùm amator ueritatis Vuilhelmus monasterium omnimodæ libertati iuxta promissionem comitis traditum æstimaret, nihilq; suspicaretur fraudis, lætus in Domino, propositum suum, iuxta regulã sanctissimi patris nostri Benedicti exequitur. At uerò paucis annis transactis deuotissima Christi famula Vuiltrudis comitissa audiens ex marito quàm dolose & fraudulenter sanctum uirum in literarum imperialium pro monasterij libertate datarum circumuenerit, quàm secretissimè hoc ipsum abbati Vuilhelmo reuelare curauit, si quo modo restringere dolosi fraudes posset, admonens, & nouas literas prioribus cancellatis super libertate monasterij extrahere, seq; daturam non segniter operã, ut consentiente uiro nullus filiorum contrarium se poneret. Quanta cum tristitia & amaritudine uir sanctus fraudem non sibi tantùm, sed Deo factam ingemuerit, non facilè dixerim, quippe qui iam comitis animum non rectum erga cœnobiũ fore manifeste didicerat, ex quo in seruitutem denuò redacto seruorum Dei habitaculo, nihil aliud quàm cita cultus monastici instare uideretur euersio. Sed cùm deceptum se miserabiliter cerneret, nullũq; apud homines remedium inueniret, uidereturq; turpissimum post ordinationẽ episcopi locum & fratres deserere, nec minus graue cum periculo regularis disciplinæ frustra sub tyrannica seruitute ad posteritatis commodum uelle laborare, ad Deum tota se mentis deuotione conuertit, & quod obtinere per homines ab homine fraudulento se posse desperauerat, facilè per Dei misericordiam recepturum se sciebat. Et ecce omnipotens qui preces & lachrymas pauperum suorum non despicit, tãtis comitem subitò aduersitatibus intus à suis filijs & propinquis, foris ab extraneis tribulari prouida dispensatione permisit, ita ut omni humano penitus consilio & auxilio destitutus, nihil aliud quàm extremam rerum & uitæ desperationem cogitaret. Admonitus tandem uxoris deuotissimæ consilio, uirorum spiritualium suffragia requirit, qui non aliter euasurum illum calamitates quas pateretur, uiro (ut ita dicam) ore confirmabant, nisi monasterium Hirsaugiense quod iniustè occupauerat, restitueret omnimodæ libertati. At ille nihil moratus omnia se facturum promisit, uocatoq; ad se reuerendissimo abbate Vuilhelmo omnimodam libertatem monasterij omniumq; ad ius monasterij pertinentium abrogatis ac penitus cancellatis prioribus literis, in manus eius obtulit: omniq; iuri aut proprietati ratione aduocationis uel alterius cuiuscunque iurisdictionis seu maioritatis pro se filijsq; & hæredibus suis in perpetuum firma contestatione coram uxore, filijs & multis alijs renunciauit. Deinde præcepit abbati, quatenus literas uel per se uel per quoscunque alios super hac ipsa perpetua libertate monasterij conficeret, quacunq; forma & tenore, sibi melius uideretur expedire, se quando uellet cum eo ad regiam præsentiam sine mora iturum, & omnia quæ ad huiusce rei pertinerent confirmationem sine dolo fideliter esse facturum. Itaq; post paucos dies abbas Vuilhelmus gratias Deo peragens debitas, formam literarum cum consilio prudentum uirorum pro libertate perpetua concepit, uadensq; cum Adelberto regem personaliter adijt, & paginam testamentariam quam conceperat, sigilli regalis munimine in manus ipsius regis Henrici quarti obtulit corroborandam. Et quia totius libertatis, & dotationis uel (ut propriè dicamus) restitutionis monasterij Hirsaugiensis persæpe dictum comitem factæ, in eisdem literis plenius dignoscitur summa cõtineri, non erit inutile si formam ipsius instrumenti regalis de uerbo ad uerbum huic operi nostro fideliter inseramus.

Fraus comitis sãcto innotescit abbati per comitissã

Comes monasterio in perpetuũ renunciat.

Rex confirmat testamentũ comitis

PAGINA TESTAMENTARIA LIBERTATIS.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, Henricus diuina fauente clementia Rex, omnium ſanctæ Dei eccleſię fideliũ, præſentium ſcilicet ac futurorũ cognoſcat induſtria, quòd in regno noſtro regulare quoddã monaſteriũ ſitum eſt, in prouincia ſcilicet quæ dicitur Teuthonica Francia, in epiſcopatu Nemetenſi, in pago Vuernigau dicto, in comitatu Ingersheim, in ſylua quæ dicitur Nigra, iuxta fluuiũ qui dicitur Nagaltha, quod Hirſaugia, ſiue S. Aurelij cella nuncupatur, ubi & idem ſanctus corpore requieſcit: quod tẽpore Ludouici pij regis, in honore S. Petri & Aurelij epiſcopi conſtructum honorificè & Deo dicatum fuit ab Erlafrido quodam nobili ſenatore & religioſo, & à Nottingo filio eius reuerendiſsimo Vercellẽſi epiſcopo, aliſq; parẽtibus Adelberti comitis de caſtello Caluue, ſed deinceps à poſteris eorũ diſsipatum eſt. Nunc autem idem comes Adelbertus inſtinctu Dei tactus, necnon cõiugis ſuæ Vuiltrudis crebris precibus adhortatus, monaſterium ipſum iam reſtaurauit, & quæ aliquãdiu inibi defecit, uitã monachicam reparauit, & prædia quæ illuc antiquitus à parentibus ſuis tradita ſunt, ſed partim à poſteris eorum inuaſa, partim & à ſe ipſo quaſi iure hæreditario poſſeſſa ſunt, reddidit, & inſuper de propriis tot ac tãtas prędiorũ illuc impenſas, cõtradidit, quo ſeruitiũ Dei nũc à quindecim fratribus ſub regula S. Benedicti inibi procurãdis gratia Dei peragi & ſtabiliri poſsit, coniuge ipſius prænominata, filijs Brunone, Adelberto, Godfrido, & filiabus Vta & Irmingarde ſibi in hoc & in omnibus his inſtitutis cõſentaneis, & in primis ipſum ſcilicet locum Hirſaugiam, cum omnibus nunc in præſentiarum illuc collatis iuſtitijs legitimis & pertinentijs prædiorum, ſeu quarumcunq; rerũ ex toto ſuper altare S. Aurelij reddidit, delegauit & cõtradidit Domino Deo, ſanctæ Mariæ, ſancto Petro Apoſtolo, S. Aurelio epiſcopo & S. Benedicto in poteſtatẽ & proprietatẽ, & prędicti monaſterij abbatino mine Vuilhelmo, eiusq; ſucceſſoribus in diſpoſitionẽ liberã cellæq; neceſſariã, fratribusq; Deo ſub regula monaſtica inibi ſeruituris ad utilitatẽ. Et ne unquam à poſteris ſimiliter ut à parẽtibus ſuis, Dei ſeruitiũ deinceps illic deſtrui poſsit, prudenter prorſus decreuit & inſtituit eandẽ cellam cum omnibus ſuis pertinentijs nunc collatis & dehinc deferendis ab hac die & deinceps omnino non ſubdi, nec ſubeſſe iugo alicuius terrenæ perſonæ uel poteſtatis, niſi ſolius abbatis dominationi, ordinationi & poteſtati, & ſic totius libertatis iure & priuilegio eam adampliauit, & ob regni cœleſtis hæreditatẽ in Chriſto omnimodis ſtabiliter ſublimauit. Dehinc omni poteſtate, ſeruitio, iure, & proprietate prædicti monaſterij, ipſe cum coniuge, filijs & filiabus ſupradictis ſeſe omnino fideliter abdicauit. Sed hoc totũ reuera felix negociator prudenter effecit, primùm ob ſpem ac præmium uitæ æternæ, ob remiſsionẽ peccatorũ, ob ſalutẽ corporũ, & ſempiternã requiem animarum, & ob quotidianã memoriã ſui ipſius, cõiugis ſuæ prænominatæ, filiorũ & filiarũ ſuarũ, necnõ omniũ parentũ, poſterorũ, cõſanguineorũ, amicorũq; ſuorũ & omniũ ad curã ſuam pertinẽtiũ. Ob memoriã quoq; regũ, epiſcoporũ, principũ, & omniũ prædictæ cellæ ſtatum & honorẽ diligẽtiũ ac defendẽtiũ & omnium Chriſti fideliũ. Et quod prout poſſe ſuberit cunctis Chriſti pauperibus beneficiũ ſemper illic patefiat receptaculũ. Ad hęc etiã ut fratres cœnobij ipſius nũc inibi cõgregati, adhucq; in Chriſto cõgregãdi, tutius ac liberius Domino Deo in ſanctę profeſsionis ſecuritate ſeruire poſsint, huiuſmodi libertatis eos munere dotauit. Vt quandocunq; patre ſuo ſpirituali orbati fuerint, ipſi habeant liberam poteſtatẽ ſecundũ regulã S. Benedicti inter ſe uel undecunq; ubi opus fuerit abbatem ſibi non ſolũ eligendi, ſed etiã cõſtituendi. Quẽ cũ fratres regulariter elegerint, dehinc ut ſolet

Francia Teuthonica.
Vuernigau comitatus.
Ingersheim.
Nigra ſylua.
Nagaltha.
Erlafridus.
Adelbertus comes.
Libertatis omnimodæ priuilegium.

solet, ad cõstituendum eum in chorum monasterij conueniant, & unà clero aduocato populoq; in sanctuario præsentibus, decanus uel quicunque prior sit loci ipsius, accipiat uirgam regiminis de altari sancti Aurelij & absque omni prorsus contradictione tradat in manum ipsius, quem tota fratrum congregatio sibi elegerat. Hic subinde canonicè abbas ordinatus, sine alicuius personæ dominatione & impedimento susceptum ministerium suum pro posse & scire suis impleat, solicq; Deo secundum ordinem suum liber seruiat, liberamq; omnium rerum sibi commissarum in Christo deponendarum intus & foris potestatem habeat. Qui nisi fortè præter necessitatem monasterij & communem fratrum utilitatem sacrilegus, quod absit, licentiosè & seculariter abuti præsumpserit institutа libertate, familia, bonis, rebúsue sanctuarij, & ob id fratrum præmonitiones contemnens ad suam suorumue priuatam cupiditatem & libitum temerè ea dissipauerit, uel si beneficia quibuslibet personis nisi necessarijs monasterij ipsius seruitoribus præstiterit. Aut si regibus, episcopis, seu quibuscunq; personis consentaneus annuerit, si fortè libertatem monasterij peruertere, sibiq; locum sanctum subijcere attentauerit, siue aliquod seruitij statutũ inde fieri sibi exegerint, mox posteri comitis prædicti cum suffragio fratrum, aduocati, cleri, totiusq; familiæ, & omnium bonorũ hominum ritè à fratribus hunc accusatum, iusteq; ab eis conuictum, à dignitate sua abijciant, præficiantq; alium iuxta prædictam libertatem, & S. Benedicti regulam, quem fratres sibi elegerint & absq; omni contradictione pro illo substituant. Concedit etiam comes prædictæ cellæ aduocatum aliquem de posteris suis fieri, si tamẽ loci ipsius abbas cum consilio fratrum talem inter eos inuenerit, qui sicut ipse comes nunc, non pro terreno commodo, sed pro æterna mercede sollicitus & studiosus bona & constitutam monasterij libertatem & iustitiam defendere uoluerit. Sin autẽ aptum & utilem aduocatum undecunq; sibi placuerit, eligant. Hic deniq; abbate petente à rege accipiat bannum legitimũ, & ter in anno si necesse fuerit, aut in ipsam cellam, aut ubicunq; uel quando abbati placuerit inuitatus ab illo ueniat, & ibi placitum iussum pro causis & necessitatibus monasterij ritè peragat. Nullum autem seruitium aliud, ius aut beneficium sibi pro hoc concedi recognoscat, nisi tertium bannum & consuetudinariam iustitiam & legem, quam cæteri aduocati in alijs libris monasterijs habent super fures, proteruiam, & censuales, & cætera talia. Et in illis trium placitorum diebus in unoquoq; unum maltrum de frumento & unum friscingum, & unum siclum de uino & cætera ad hæc pertinentia. Præterea item constituit, quòd nisi abbate uolente & aduocante bona & loca monasterij suis frequentijs temerarijs, & sine causa minimè adeat uel contingat. Nec præsumptuosus in eis placitum quodlibet uel pernoctandi licentiam habeat. Nec subaduocatum pro se faciat, nec omnino aliquam absq; ratione calumniã, persuasionem aut iniuriam monasterio, abbati uel familiæ faciat. Si autem non ut aduocatus, sed potius ut calumniator & peruasor monasterij fuerit, omnino potestatẽ habeat abbas cum consilio fratrũ hunc reprobare, & alium sibi utiliorem undecũq; eligere. Constituit etiam & hoc comes præfatus, & nos ipsius petitione firmiter statuimus, quòd si quispiam posterorum suorum, uel quarumcunque homo personarum, unam uineam, unum mansum, unum molendinum, uel saltem unum mancipium, siue aliquid tale à supradicta cella temerarius iniustè abstulerit, ut nostri nostrorumq; successorum regia potestate coactus, tria auri talenta ad ærarium regis persoluat, primitus reddito ecclesiq quod

Libertas cõstituẽdi abbatem penes fratres.

Negat episcopis regibusq; aut cæteris seruitia.

Si aduocatus monasterium grauauerit.

Pœna regalis au ferẽtiũ mansum.

inuaſerat. Si uerò quíslibet illorum (quod abſit) cortem uel aliquam uillam inde uiolenter abalienauerit, ſiue manifeſtus inuaſor bonorum ipſius cellæ extiterit, uel ſi hoc teſtamentum traditionis & libertatis quocũq; ingenio ſeu argumento legum ſecularium peruertere uel infringere tentauerit, centum auri libras ad regiam item perſoluat cameram, & reddat primitus eccleſiæ, & ſecundum leges item componat, quod ablatum fuerat, & ſic intentio illius omnino irrita fiat. Miniſtris quoq; & familiæ ſanctuarij eandem concedit legem & ſeruitutem, quam cæteri in regno noſtro liberæ abbatiæ habent, ut tanto fideliores prælatis ſuis per omnia ſeruiant. Super hæc omnia comes ſæpe dictus Apoſtolicum priuilegium acquiſiuit & conſtituit, ut unus aureus quem Byzantium dicimus, ſingulis annis Romã ad altare S. Petri ab abbate prędicti monaſterij in paſcha perſoluatur eo pacto, ut libertatis iſtius & traditionis ſtatuta tanto perennius inconuulſa amodo permaneant, & ut prædictum cœnobium, ſub Romanæ eccleſiæ Mundiburdio & maieſtate ſecurum ſemper ſtabiliatur & defendatur. Si forte quiſpiam regum uel poſterorum eius, ſeu quarumcunq; homo perſonarum (quod abſit) teſtamẽtum hoc ullo ingenio infirmare uel infringere præſumpſerit, ſi autem id (quod abſit) à quolibet eorum inſtigãte diabolo fiet, obſecrat comes idem & omnino teſtificatur Apoſtolicum pontificem per Chriſtum & per S. Petrum Apoſtolum & S. Aurelium epiſcopum, & per omnes ſanctos Dei, & per tremendi iudicij diem, ut illum Dei & ſanctorum eius contemptorem & teſtamentariæ huius conſcriptionis deſtructorem niſi reſipuerit, tradat omnino ſatanæ, & anathematizet eum, ac prophanet à conſortibus & filijs eccleſiæ ſanctæ Dei & hæredibus uitæ æternæ, ut & auferat Deus memoriam illius de terra uiuentium, & deleat nomen eius de libro uitæ: & ut cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutiuit, & uiuos infernus abſorbuit, perennem incurrat damnationem. Et ut Herodis, Pilati, & Iudæ ſocius factus in æternum diſcrucietur, & cum Sodomitis & Gomorris ignis & ſulphuris imbres hic experiatur, & Heliodori plagas & uerbera hic perpetiatur, & Antiochi tormẽtis, uermibus ſcilicet ſcaturiẽs, & cum fœtore computreſcens miſerrimè conteratur. Et niſi reſipiſcat, Petrum regni cœlorum archiclauigerum cum S. Aurelio & tota cœleſti militia portæ Paradiſi obſtitorem habeat in æternum. Prædia autem ſeu uillæ ad prædictum monaſterium antiquitus pertinentia, & ab eodem comite nunc reddita, hæc ſunt. In primis ipſe locus Hirſaugia cum tribus uillulis, Lutzenhart, Altburen, Nagalthart, Huſteten, Deckenphrũ, & quę ſita ſunt ad Gilſtein, Stamheim, cum uillulis item tribus Summenhart, Lutzenhart, ad S. Candidum, ad Mettlingen, ad Meuchingen, ad Gretzingen, ad Muchlingen, ad Mercklingen, Tres hubæ, Gumpertzuuiler dimidium. Hæc autem comes prædictus de ſuis ſuperaddidit prędictis, Ottenbrũ, & quę poſſidebat ad Vuile, cũ uillulis binis Gretzẽbach & Blãda & ad Biberbach, ad Bottẽnach, ad Thãbach, ad Vualaheim, ad Duas hubas, & ſex iugera uinea rũ, ad Gũprechtzuuiler dimidiũ, & eccleſiã ad Toffingẽ & ad Malſcha. Hęc ſcilicet prædia cum mancipijs ad prędicta loca pertinẽtibus reddidit & cõtradidit ad prędictũ cœnobiũ, cũ eccleſijs, fabricis, uinetis, agris, pratis, ſyluis, paſcuis, aquis, aquarũq; decurſib. piſcationibus, molẽdinis, exitibus, & redditibus cultis & incultis cũ marchis & terminis legitimis. Statuta quoq; & iura cẽſoria cum omnimoda integritate legitimorũ ſuorũ & utilitate & ſeruitijs, quæ ullo modo inde prouenire uel excogitari poterũt. Vt autem prædictę traditionis & libertatis ſtatus, & omnia prędicta ſtatuta, ea ratione qua

Lex miniſtrorũ & familiariũ monaſterij huius.

Conteſtatio comitis ad ſummum pontificem.

ne qua Deo & sanctis eius destinata sunt, ab hac die omni æuo in Christo rata & inconuulsa permaneant, hanc chartam testamentariam prædicti comitis rogatu, conscribi, manuq; propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus communiri. Data est 7. iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis 1075. indictione 13.

Rex Henricus se fatetur subscripsisse.

Huiuscemodi ergo tenoris chartam, restitutionis, traditionis, donationis, libertatis & immunitatis monasterij sui Hirsaugiensis reuerendissimus abbas Vuilhelmus, manu & sigillo regiæ maiestatis munitam cùm impetrasset, gratias egit Deo, qui non deserit in misericordiam suam sperantes, & ut roborata per regem, etiam per summum pontificem ipsa donatio firmata maiori stabilitate muniretur, consulentibus idipsum amicis personaliter adire Romam statuit, perpetuum libertatis priuilegium ab ipso quoq; Christi uicario, secundum canonicas sanctiones impetrare. Hoc sancti uiri propositum comes Adelbertus iam totus ad Deum conuersus, non solùm consilio, sed etiam auxilio promouit, conferens omnia quæ tantæ rei perficienda & impensis uiarum necessaria uidebantur. Post dies igitur aliquot, sanctus pater propositum iter arripuit, & protegente Domino ad sedem apostolicam sanus & incolumis peruenit. Præfuit eo tempore sacro sanctæ Romanæ & uniuersali ecclesiæ reuerendissimus papa Gregorius 7. Hildebrandus antea uocatus, qui ex abbate monasterij S. Pauli extra urbis mœnia nostri ordinis, in papam fuerat assumptus: cultor & defensor iustitiæ & libertatis ecclesiasticæ omnium acerrimus. Ad quem perueniens abbas Vuilhelmus honorificè & charitatiuè ab eo susceptus est, cognitis q; aduentus sui causis, libentissimè omnia quæ postulauerat pro monasterij libertate concessit. In primis ipsum locum Hirsaugiam, cum omnibus acquisitis, & in futurum legitimè acquirendis, personis, mancipijs, possessionibus præsentibus & futuris, sub protectione sanctæ Romanæ ecclesiæ suscepit. Deinde priuilegium regale, cuius copiam præmisimus authoritate apostolica confirmauit, tertiò tale super omnibus his priuilegium dedit.

Vuilhelmus abbas honorificè à papa susceptus.

PRIVILEGIVM GREGORII *papæ* VII.

GRegorius episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vuilhelmo abbati monasterij sancti Aurelij, quod dicitur Hirsaugia, in episcopatu Spirensi situm, eiusq; successoribus in perpetuum. Cùm omnium ecclesiæ filiorum saluti & securitati sancta fides Apostolica ex generali pastoralis reginiinis prouidentia cauere & consulere debeat, tum uerò alacrius & impensius piæ intentionis & religiosæ deuotionis uota suscipere ac salutifero effectu mancipare necesse est, ut gratanter bonorum studiorum petitionibus occurrat, & quæ ad laudem & gloriam diuini nominis sunt instituta, authoritatis suæ soliditate firmiter tenenda stabiliat. Vnde & nos dilecti filij nostri Adelberti de Caluæ laudabili desiderio congaudentes precibus eius sanctæ sedi Apostolicæ humiliter directis acquiescere decreuimus, & religiosè postulata efficaciter concessimus, qui æternæ retributionis amore successus in prædio suo quod dicitur Hirsaugia, monasterium à progenitoribus suis antiquitus cõstructũ, nuper amissa restituens uenustè reparauit, & in usus fratrũ ibi Deo seruiẽtiũ pluribus possessionibus & redditibus adiectis & cõtraditis largius ampliauit. Quã suæ liberalitatis institutionẽ, nè in posterum ulla peruersorũ hominũ audacia imminuere aut uiolare præsumat Apostolicæ authoritatis priuilegio muniri et sanctæ Romanæ ecclesiæ tuitiõe roborari, data annua aurei Byzãtij pẽsiõe postulauit, illud profectò

Comitis petitio experimur.

considerans, quia dum à sanctæ matris ecclesiæ fidelibus, beatis Apostolis Petro & Paulo, honor & metus & obedientia exhibetur, quod eorum decreto & nomine solidatum & roboratum fuerit, nullius euersoris illicita

Confirmatio monasterij & omnium bonorum.

præsumptione quatiatur. Quamobrem idem prefatum monasterium cum omnibus sibi hoc tempore iustè pertinentibus & legaliter collatis, & deinceps quarumcunque personarum authentica traditione conferendis sub sanctæ apostolicæ sedis tutela & protectione generaliter amplectimur, & sub alis beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, tibi fili Vuilhelmo tuisq; successoribus eliminata ac prohibita omnium infestãtium inquietudine, liberè & absolutè possidenda, & regulariter atq; utiliter ordinanda præsentis scripturæ testimonio confirmamus. Constitutionis quoq; immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illustris Adelbertus scripto suæ traditionis inseruit, & sigillo regio imprimi curauit, ad posteritatis cautelam & arcendos infestantium impetus diligenter obseruandos, statuimus hos

Libertatis quoque perpetua cõfirmatio papæ.

duntaxat, qui canonicis sanctionibus non obsistunt, ut nec permissis quilibet negligatur, nec de uetitis quodlibet irrogetur. Hæc igitur quæ huius præcepti decretiq; nostri pagina continet, tam tibi quàm cunctis quibus in eo quo es ordine locoq; successerint, in perpetuum seruanda decernimus. Si quis uerò regum, sacerdotum, clericorum, iudicum & secularium personarum hanc constitutionis nostræ paginam agnoscẽs contra eam uenire tentauerint, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reumq; se diuino iudicio de perpetrata iniquitate agnoscat. Et nisi ea quę ab illo sunt male ablata restituat, uel digna pœnitentia illicitè acta defleuerit à sacratissimo corpore & sanguine Domini redẽptoris Iesu Christi alienus fiat, atq; in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ retributionis inueniant.

Hoc libertatis institutæ priuilegium Gregorius papa 7. abbati Vuilhelmo tradidit, cuius copiam manu ipsius rescriptam in testimoniũ omnium

Rescriptum priuilegij Romæ seruatur.

prescriptorum, atq; in perpetuam libertatis memoriam in scrinio S. Petri recondidit. Denicq; ex nimia charitatis dilectione, qua uir Apostolicus complectebatur abbatem, & in signum amoris nõnullas ei sanctorum reliquias contulit, quas ad monasterium cum reuerẽtia portauit. In eadem urbe Romana beatus pater aliquandiu moram agens, grauissimã ægritudinem infla

Vuilhelmus Romæ grauiter ægrotat.

tione uentris incidit, quæ in tantum prævaluit, ut à medicis etiam expertissimis desperaretur. Tandem iussit se portari ad ecclesiam B. Mariæ semper uirginis, positoq; saucio ad aram uentre suffragium eiusdem aduocatæ paucis intentissima supplicatione flagitauit. Ac subitò inter uerba orationis conualescere cœpit, breui pristinæ sanitati restitutus, expeditisq; negotijs, pro quibus uenit in curiam, feliciter ad Hirsaugiam, comitante Domino remeauit. Quem fratres sui cum ingenti lętitia suscipientes, gratias omnipotenti Deo tam de incolumitate patris quàm de priuilegijs ab Apostolico impetratis per ipsum reddiderunt. His ita peractis reuerendissimus abbas Vuilhelmus cum monasterio, fratribus & possessionibus acquisitis, & legitimè in futurum acquirendis, de sufficienti priuilegio libertatis & immunitatis crederet esse prouisum, iam deinceps ad lucrandas Christo multorum animas omne studium impendit. Et in breui quidem tẽpore possessiones monasterij, Deo largiẽte, per oblationes fidelium notabiliter sub eo ampliatæ sunt, ita ut numerum monachorum copiosum ex his sine grauamine

mine multo posset enutrire. Collegit ergo quoscunque Deo seruire in ueritate cupientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, sine delectu personarum, & cùm monasterium ab Adelberto comite pro 15. monachis à principio esset dotatum, ipse centum quinquaginta monachos præter fratres laicos, qui appellabantur Barbati, sub suo magisterio legitur habuisse. Vnde cùm locus monasterij S. Aurelij nimis pro tanta capienda multitudine uideretur angustus, nouum trans pontem cœnobium lapideo tabulatu construxit, de quo postea dicemus. Nunc autem posteaquàm consecrationem, dotationem, libertatem, & cætera monasterij priuilegia per abbatem Vuilhelmum impetrata, unà cum fundatione comitis Adelberti consignauimus: ordinem historiæ diu intermissum resumamus, incipientesq; à primo Vuilhelmi anno, seriem temporum & notabiliora in Germania, maximè circa ordinē gesta, breuiori ratione perstringamus: ita uidelicet intenti alienis, ut tamen huius abbatis acta & monasterij incremēta sub eo non negligamus. Igitur anno Vuilhelmi primo Petrus Damiani ex ordine nostro sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ episcopus cardinalis, de quo longè superius mentionem fecimus, à papa Alexandro secundo legatus ad regem Henricum in Germaniam mittitur, & apud Franckfordiā in præsentia multorum principum sedis apostolicæ mandata regi eum authoritate magna & sapientia exponit. Eodem anno Megimuuardus abbas Hildensheimensis abbatiam suscepit Augiensem, patefacto in eam per multam largitionem pecuniarum aditu. His enim temporibus quibus Henricus quartus regnabat, episcopatus, abbatiæ, præposituræ & cæteræ dignitates ecclesiasticæ, non per electionem dignis conferebantur, & hæresis simoniaca totum penè regnum Teuthonicū sua prauitate maculauit. Ex qua multa in Germania orta sunt mala, quia rex propter hæc & alia multa per Christi uicarium excommunicatus, rebellis & contumax summo pontifici fuit, omnesq; illi obedientes usq; ad mortem persecutus est.

Petrus Damiani legatus Germaniæ.

Abbatiæ & episcopatus hoc tempore Simoniacè dabantur.

Anno sequente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1070 annus, archiepiscopus Moguntinus Sifridus, archiepiscopus quoq; Colonienſis Hildolphus, & Bābergenſis episcopus Hermānus, à papa Alexandro euocati Romam uenerunt. Ibi episcopus Bambergēsis accusatur, quòd per simoniacam hæresin data pecunia episcopatum inuasisset, adeò muneribus placauit Romanum pontificem, ut non solùm impunitus, sed etiam pallio quasi archiepiscopus remuneratus, ab eo in patriam sit reuersus. Adelbero quoq; Vuormatiensis episcopus ex monacho S. Galli factus, quemadmodum suprà diximus, hoc ipso anno propria (ut ferunt) crassitudine præfocatus obijt, cui Adelbertus successit. Anno Vuilhelmi abbatis secundo rex Henricus Ducatum Bauariæ Ottoni abstulit, quem illi mater eius Imperatrix antea dedit, pro quo constituit Vuelphonem uirum strenuum & bellicosum, natione Sueuū. Vnde dux Otto fugiens ad Saxones, contra regem dux belli factus est. Anno sequente multi principes coniurant contra Henricū regē & Saxones, acerrimo in eum animo multa contra eum prælia gesserunt. Hoc tempore Sifridus archiepiscopus Moguntinus, causa orationis in Galliam ad S. Iacobum perrexit, & in reditu ad Cluniacum diuertens, ibidem manere contempto seculo statuit, & in dominica quæ festum S. Michaēlis Archangeli præcessit, denuò professus est obedientiam regularem publicè coram omnibus in manu abbatis. Sed dum mercenarij Moguntinum episcopatum precio comparare à rege conarentur, per obedientiam abbatis, quam illi sub regula S. Benedicti promiserat, compulsus, ad sedem suam

Nota corruptionem pontificis.

reuertitur,& 8.iduum Decembrium Moguntiam regressus est, sedemq; suam adhuc 12.annis gubernauit.Iste archiepiscopus Sifridus monasteriū ordinis nostri fundauit in Thuringia,quod Hassungen dicitur,in quo & sepultus est.Abbas autem eiusdem cœnobij primus fuit Giselbertus monachus huius monasterij Hirsaugiensis,quem abbas Vuilhelmus ad instantiam Sifridi archiepiscopi Moguntini cum toto conuentu necessario,ad eundem locum destinauit.Iste Giselbertus uenerabilis abbas fuit,uir literis bonis eruditus & morum integritate cōspicuus,maximus regularis disciplinæ amator,qui multos in breui tempore monachos ad cœnobium præfatum seruituros Domino collegit.Verùm cùm Henrico regi postea excommunicato à summo pontifice Gregorio 7.consentire minimè uellent,omnes cum abbate sunt de monasterio expulsi,qui plusquàm 70.numero ad Hirsaugiam ueniētes honorificè à S.abbate Vuilhelmo suscepti sunt,quos aliquanto tēpore secum detinuit,& postea cellam S.Gregorij eis pro mansione assignauit,quemadmodum suo loco plenius dicemus.Constituit etiam idem archiepiscopus claustrum B.Mariæ semper uirginis ad gradus, in ciuitate Moguntina,quod multis prædijs & ornamentis dotauit. Anno Vuilhelmi abbatis quarto,qui fuit dominicę natiuitatis 1073.mortuo papa Alexandro successit Hildebrandus abbas S.Pauli ordinis nostri & Romanæ ecclesiæ archidiaconus,& præfuit annis 12. dictusq; est Gregorius huius nominis septimus,uir certè multæ doctrinæ,magnæq; pietatis,prudentiæ,iustitiæ,constantiæ,& religionis,qui multa pro defensione libertatis ecclesiasticæ & fecit bona,& sustinuit aduersa.Hic primùm fuit monachus Cluniacensis,& à Leone papa 9. sanctæ Rom.ecclesiæ archidiaconus ad monasterium S.Pauli ordinatus,hoc anno post Alexandrum,omnium consensu summus pōtifex creatus est.Hic Romæ celebrata synodo statuit sub magna excommunicationis pœna,omnibus presbyteris,diaconis,ut concubinas & omnes mulieres,præter eas quas regulæ & sancta synodus admisit,à se quantocius eijciant,& secundum canones castè uiuant.Denique laicis interdixit,ne missas sacerdotum concubinas habētium audire præsumerent.Omnes etiam uendentes & ementes episcopatus,abbatias,præposituras, decanatus,canonicatus,præbendas,presbyteratus,diaconatus,subdiaconatus, decimationes,cæteraq; officia ecclesiastica,in eadem synodo excommunicauit.Henricum quoq; regem accusatum apud sedem apostolicā de simonia & alijs multis criminibus & malis perpetratis,crebris nuncijs & epistolis Romam ad synodalia responsa uocatum, & uenire contemnentem excommunicauit,unde in regno & ecclesia multiplicata sunt mala.Clara & celebris ualde his temporibus per Germaniam & Gallias erat memoria S.Sebaldi in Nurēberg,& S.Heimeradi in Hasungen,& magno populorum concursu quotidie frequentabātur propter opitulationes quæ diuinitus illic languentibus sæpenumero conferebātur. Quorum ultimus uidelicet Heimeradus presbyter fuit sanctissimæ uitę,qui obijt anno Domini 1019 indictione 24 calend. Iulij,super cuius tumulum Sifridus archiepiscopus monasterium nostri ordinis(sicut diximus)construxit,cuius patronus est S.Heimeradus,qui multis ibidem miraculis coruscauit.

Monasteriū Hassungen construitur.

Giselbertus.

Hildebrandus ex abbate fit papa Gregorius.

Symoniaci quoque excommunicantur.

Sebaldus.

Heimeradus.

Anno Vuilhelmi abbatis sexto Rex Henricus Saxones bello aggreditur.& multis ab utraq; parte occisis tandem uictoria potitur.Eodem anno obijt Henricus episcopus Spirensis,cui Hutzmannus successit.Anno Vuilhelmi abbatis 7.qui fuit dominicæ natiuitatis 1076.in mense Martio,rex Henricus consilium 24 episcoporum,multorum quoq; abbatum & clericorum

torum apud Vuormaciam indixit, cui etiam personaliter interfuit, animo & intentione contra summum Christi uicarium, à quo iustè fuerat excommunicatus, iniustè penitus conspirandi. Interea superuenit quidam ex Romanis cardinalibus Hugo cognomẽto Blancus, quem propter mores ineptos papa deposuerat à cardinalatu, plenus minarum, deferens secum de uita & institutione papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam, scilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conuersatus, quàm peruerso ordine sedem apostolicam occupauerit, quæ ante episcopatum, quæ post acceptum pontificatum memoratu quoq; incredibilia flagitia commiserit. *Hugo cardinalis*

Huius uiri apostatæ authoritatem qui cum rege consenserant, quasi diuinitus sibi destinatam gratissimè prosecuti sententiam promulgarunt, quòd papa esse non possit, nec ullam potestatem ligandi, uel soluendi habeat, uel aliquando habuerit, qui tantis uitam probris ac criminibus commaculauerit. Cumq; cæteri omnes damnationi eius nihil hæsitantes subscriberent, Adelbero Herbipolensis & Hermannus Metensis episcopi aliquandiu restiterunt, allegantes canones, qui uetant episcopum sine audientia synodali posse deponi. Sed minis Vuilhelmi episcopi Traiectensis, qui partes episcopi Romani nimium persequutus & regias plus æquo defendens instabat, etiam coacti subscripserunt. Nomine ergo synodi literæ Romam diriguntur ad papam plenissimæ iniuriarum & contumeliarũ, quibus eum declarant pontificatu depositum. Papa collecta synodo literas coram patribus publicè legit, sibi à perfidis transmissas, & communi episcoporum consilio regem denuò & cum eo archiepiscopum Moguntinum Sifridum, episcopum Traiectensem Vuilhelmum, & episcopum Bambergẽsem Ruppertum excommunicauit. Porrò Ottonem Ratisponensem episcopũ, Burchardum Iuuanensem episcopum, Ottonem Constantiensem episcopum, Euerardum comitem, Vdalricum & alios nonnullos regis consiliarios praeuosantea excommunicauerat. Cæteris uerò qui in synodo Vuormatiensi eius depositioni subscripserant, diem statuit, qua nisi Romam præsentati causam dicerent huius inauditæ rebellionis, eandem excõmunicationis uicti pœnam subirent. Ad hoc consilium malignantium abbas Vuilhelmus huius cœnobij Hirsaugiensis uocatus ire contempsit, quippe qui uicarium Christi sanctum & innocentem nouerat, & cum sancta Romana ecclesia optimè sentiebat. Anno sequenti qui fuit dominicæ natiuitatis 1077. circa 18. calend. Octob. colloquium maximum apud Oppenheim factũ est, ubi penè totius regni principes Regis subiectioni renunciabant, causam præbentes, quòd à duobus Apostolicis Romam ad satisfactionem uocatus non ueniisset, & pro hoc contemptu in Romana synodo absens & contumax, à papa excommunicatus esset. Vnde necessitate compulsus Romam uenit, & papam discalceatus laneisq; ad carnẽ indutus accessit, prostratusq; in terram coram eo ueniam humiliter petijt, emẽdationem promisit, & absolutionem promeruit: sed non permansit in proposito diu, imò crudelius contra ecclesiam sæuire cœpit quàm antea sæuijsset. Tandem excommunicatus denuò à papa fuit, & Rudolphus dux Sueuiæ summo mandante pontifice contra eum per principes in regem fuit electus. Claruit his temporibus S. Anselmus ex abbate Beccensis monasterij nostri ordinis archiepiscopus Cantuariensis post Lanfrancum in Anglia, cuius olim auditor & discipulus fuit, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & secularium quoq; literarum non ignarus, qui multa post se ingenij sui reliquit opuscula, quorum in secundo libro illustrium uirorũ nostri ordinis, dudum iam fecimus

Sententia stulta.

Adelbero. Hermannus.

Abbas Vuilhelmus noluit consentire schismaticis.

Conuocatio principum in Oppenheim.

mentionem

mentionem. Hic dum pro defensione iurium ecclesiæ suæ suprà nominatæ ad sedem Apostolicam perrexisset, Vuilhelmum abbatem nostrum Hirsaugiensem, quem antea pro cõfirmatione institutæ libertatis Romam sub Gregorio papa 7. iuisse iam diximus reperit, & in eius notitiam familiarem assumptus, magna deinceps amicitia inter eos cõfirmata est. Rediens quoque ab urbe Romana idem sanctissimus præsul Hirsaugiense cœnobium præterire noluit, in quo uirum sibi omnino clarissimum abbatem residere cum fratribus in magno religionis feruore cognouit. Ad Hirsaugiam itaq; ueniens cum maximo honore & reuerentia à S. abbate Vuilhelmo susceptus est, & per dies aliquot in eodem loco in summa charitate quieuit. Sanctificauit hunc locum sua præsentia primâs Angliæ, sanctificatus à Deo, uir omni laude dignissimus, tantaq; humilitate & charitate se fratribus exhibuit communicabilem, ut non archiepiscopũ, sed monachum quemlibet extremum credidisses. In medio fratrum quasi unus ex eis residebat, colloquens de scripturis sanctis, de institutione morũ regularium, de amore Dei animarumq; salute, & ad omnia interrogata cum maxima benevolentia, maximè de scripturarum propositis quæstionibus reddens omnibus & singulis conueniens responsum. Maximo desiderio fratrum se orationibus commendauit, uidensq; tranquillitatem, pacem & concordiam eorum, suas deplanxit curas & ærumnas, quas patiebatur, Miserum se clamitans, quòd puritatem internę conuersationis, & contemplationis dulcedinem, propter seculi curas, aut maculare aliquantulum, aut plurimum intermittere cogeretur. Eos autem beatos, terq; felices, quibus in silentio monasticæ solitudinis usq; ad finem uitę salutare Dei expectare conceditur. Postea uerò quàm apud eos aliquãtis diebus quieuisset, data benedictione in sua remeauit: eos quos hîc uisitauerat fratres, in multa Spiritus sancti consolatione relinquens ædificatos. Multas iam deinceps inter se miserunt epistolas, Anselmus ex Anglia in Hirsaugiam, & ex Hirsaugia Vuilhelmus ad Angliam. Ex omnibus autem Anselmi epistolis, quas scripsit ad abbatem Vuilhelmum, uel unam huic historiæ nostræ ad posteritatis notitiam & dictorum confirmationem, placuit nobis inserere, ut quanti fecerit merita fratrum huius conuentus Hirsaugiensis uir tantæ sanctitatis & præeminentiæ, nullus ignoret posterorum. Nam post aliquot annos cùm comes de Caluue propter adhæsionem regi Henrico, cum cæteris multis à summo pontifice excommunicatus se diuinis ingereret, fratresq; huius cœnobij pro hoc quod cum summo sentiebant pontifice non modicum perturbaret, abbas Vuilhelmus casum B. Anselmo cum quibusdam alijs quæstionibus per epistolam innotuit, & eius super his consilium requisiuit. Cui sanctus Anselmus in hunc modum ex Anglia rescripsit: Domino & patri reuerendo abbati Hirsaugiensium fratrum Vuilhelmo, Anselmus Cantuariensis ecclesiæ minister indignus, in hac uita diuturnam prosperitatem, & in futura æternam felicitatem. Ex eo quo mihi probitas uestra sui dignata est præbere notitiam, tantam eius concepi dilectionem, ut uestri semper dulcis mihi sit memoria: quod sum expertus non immeritò fieri, quoniam & uitam uestram amore & reuerẽtia dignam agnoui existere, & uestram paternitatem non sine affectu dulcedinis erga meam paruitatem esse. Sæpe nanq; fratres uenientes à uobis, me non solùm sanctitatis uestræ relatione ædificauerunt, sed & dignationis uestræ salutatione honorauerunt. Qua in re licet quicquid est in me toto, minimè possit tantis meritis respondere, meum tamen est

Abbas Vuilhelmus in amicitiam S. Anselmi uenit

Conuersatio eius inter fratres quã humilis fuit.

Epistola S. Anselmi ad Vuilhelmum abbatẽ Hirsaugiensem.

est quantum amoris & reuerentiæ possum exhibere. Sed hæc Deo in nobis seruanda & augenda committens, ad ea de quibus meam paruitatem consulere dignata est prudentia uestra, non præsumendo, sed obediendo potius respondebo, fortè quod non materiæ sufficiat, sed quod mihi uidetur. Comes quidem uester, qui excommunicatus uobis diuina celebrantibus se immiscet, mihi uidetur humiliter admonendus, ne contemnendo sententiam eorum, à quibus & in quibus Deus se confirmat, audiri cùm audiuntur, & sperni cùm spernuntur, seq; ligare cum ligant, & soluere cùm soluunt, aggrauet super se Dei iudicium, à quo fugere nusquam homo potest. Quare illi melius esse, ut per salubrem humilitatem abstineat ab his, à quibus eum sententia Apostolica segregat, quàm per præsumptionis contemptum se ingerat in illa, quæ nusquam nisi per humilitatem quęsita prosunt, at semper inordinatè præsumpta obsunt, nec debere cum nullo suo commodo & grauissimo uestro malo cogere uos, ut cùm eum offendere nolitis, Deum & Apostolici authoritatem grauiter irritetis, ad quos pacandos illum adiutorem habere non possitis, facilius quoq; ac benignius Apostolicum eius rationes susceperturum, si suam illum sententiam cognouerit reueritum. Quòd si comes idem hanc admonitionem respuerit, scitis quia Deus plus timendus est quàm homo. Quapropter aut secundum iam prolatam Apostolicam sententiam erga illum agendum, aut ipsum Apostolicum seu aliquem uices eius gerentem de hoc ipso consulendum æstimo. De presbyteris uerò qui se apertę reprobos libidinis cõmercio Deo reprobabiles exhibent, omnino tenendũ est, quod Apostolica prouidentia ecclesiastico, iustoq; rigore constituit. Nempe nullatenus conuenit, ut ibi reuerenter astetur, ubi pertinaciter aperta & impudẽti libidine fœtentes, Dei & sanctorum prohibitionẽ contemnendo sacris altaribus deseruiunt, imò non deseruiunt, sed quantum ad ipsos pertinet, turpiter cõmaculant: non quo quis ea quæ tractant cõtemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet, ut qui Dei & angelorum præsentiam non reuerentur, uel hominũ detestatione repulsi sacra contaminare desistant. Nec ullatenus oportet, ut illi sint consortes de altari participantiũ, qui per immundiciã se faciunt exortes altari deseruientiũ. De lapsis autem sacros ordines habẽtibus, ut spontanea humilitate secretè quibus debent confitentibus, nequaquam asserendum est, quòd in eisdem ordinibus amplius uti nullatenus possint, si per sacrificium spiritus contribulati cordisq; contriti & humiliati Deum placantes, ad uirtutẽ proficere studioseè cõtenderint. Nam nec apud Deum reprobatur officium alicuius, propter culpam quam ipse ignoscit: nec apud homines decoloratur sacri ordinis dignitas, propter personã cuius ipsi peccatum non cognoscũt: quibus duabus causis, carnalis lapsus prohibet ad sacros ordines accessum aut reditum. Sed quoniam fermè semper occultum est, quorum remissæ sint iniquitates & quorum tecta peccata, quorum uerò minimè, tutius semper est, conscium sibi criminis atq; placitã personam exposcunt per laudabilem humilitatem abstinere, quàm per culpabilem securitatem præsumere. Illud enim semper potest, Deo non improbante: hoc uerò non debet, nisi Deo approbante. Qui autem huic sententiæ, quæ ad sacri ordinis officium, reditum post lapsum concedit, nequaquam aliqua ratione, nisi authoritate fulciatur scripturarum, uult attribuere consensum, legat epistolam B. Calixti papæ directam uniuersis episcopis per Galliam constitutis, & B. Gregorij ad Secundinum inclusum, ubi ipsi hanc sententiam sic firmis & penè eisdem rationibus & authoritatibus confirmant, ut nullatenus aliorum probatione indigeat. Sed quoniam idem B. Grego-

Plus Deus quàm homo timendus.

De presbyteris concubinis publicis consiliũ Anselmi.

Tutius est post lapsum ab ordinis executione abstinere quã nõ.

Calixtus papa.
Gregorius papa.

Gregorius idipsum in alijs suis quibusdam epistolis studiosè prohibet,nesi bi ipsi contrarius sit:de apertis quidem prohibuisse,de occultis uerò post condignam pœnitentiam concessisse intelligitur.Nam crimen quod nec à Deo imputatur,nec ab hominibus esse putatur,non reprobat,nec decolorat,ut iam dixi:cùm tamen in talire cuiq; tutius sit,coram Deo plus timere quàm confidere.Prohiberi autem inuitum debere,qui occultum crimen humili confessione sponte & occultè detegit,minimè existimo:ne multis obruatur uirtus salubris confessionis,qui potius eligerent penitus usquam in mortem occultari,quàm hac occasione in certitudinem uel in suspicionem alicuius criminis adduci.Vt enim confiteanturilli,peccatum suum statuitur,sed confitentem absq; eius consensu à sui ordinis officio cessare nemo cogit,sed potius magni criminis reus esse uidetur qui cogit:quia sic & confitentem pœnitere confessionis & plures nondum confessos,horrere & refugere confessionem compellit.Nam satis patet quàm minus malum sit,cuilibet peccatori ad altare cum amore confessionis peractæ & spe misericordiæ humili mente accedere,quàm se cum odio cõfessionis & desperatione ueniæ indurato corde,desiderio uel etiam actu sumptuose ingerere.Ille itaq; cui confessio fit nequaquam particeps æstimandus est minoris culpæ,in qua alium permittit non consentiendo,sed maiorem prudenter præcauendo.Particeps uerò maioris criminis autorq; esse uidetur,ad quod multos impellit:& si non uolendo,tamen inordinatè plus quod minus quàm quod maius erat timendo.Sed manifestum est, quia illi qui humili contritione superbam uerecundiam conculcando,semetipsosq; iudicantes indicenti cessationem sponte consentiunt,multò tutius ministrant permissi,seu etiam iussi,quàm illi qui cum uerecũdia humana inter Deum & se iustè iudicare refugiunt,licet is cui confitentur ualde periculosius prohibeat istos inuitos,ut suprà dictum est,quàm illos spontaneos.

Confessore nõ sit durus nimium in occultis, ne confessio pereat.

Et cùm utrisq; necessarium sit,uel ad tempus abstinere,puto quia illi qui non libenter cessant ad quod non bene properant,sunt tantùm relaxandi,hi uerò qui sponte abstinent,ad id quod non præsumunt etiam reuocandi.Nam in istis si reuocentur,obedientiæ tegmine præsumptio palliatur,in illis uerò humilitas obedientiæ robore adiuuatur.Quæ reuocatio non indifferenter,sed magna prælati confessionem suscipientis discretione facienda est.Sæpe nanq; contigit,ut aliquis non per immissum criminis perpetrati horrorem,neq; per uim humilitatis humanam uerecundiam superet,sed per stultitiæ tenebras & impudentiæ duritiam fœditatem sceleris & pudorem non sentiat,& per negligentiam officium suum non appetat.Qui autem huiusmodi est,nunquam ad sacrum officium aut uocandus aut reuocandus est,sed cùm pro ipso pœnitente supplicat humilitas,suggerit contritio,intercedit uitæ mutatio,tunc nimirum si prælatus non tam de meritis aliquibus,quàm de magna misericordia & multitudine miserationum Dei illum confortans,ad sui usum officij remittat aut inuitet,non tam temerè quàm prudenter egisse uidetur.Est enim sæpe in huiusmodi præuenienda pusillanimitas,excludenda contemptus suspicio,ostendenda beneuolẽtia, exhibenda compassio.Hoc enim modo qui tales sunt,quanto benignius tanto efficacius ad perfectionem promouentur,& tanto strictius in bono proposito ligantur.Potui plura de scriptis primùm his interserere,sed quia epistolaris breuitas,quæ nimis se iam extendi reclamat,non consentit,simpliciter quid de interrogatis sentirem paternitati uestræ iussus exposui. Omnipotens Deus nos & in his & in omnibus,quæ nobis agenda sunt,sic in rectitudine ueritatis dirigat, ut pro eis seipsum mercedem retribuat.Si

Quanta sit in cõfessore necessaria discretio.

præsens

præsens essem coram uobis, & sancta congregatione uestra, de qua multa bona uidi, & à multis cõcorditer maiora quotidie audio, supplici mente totum corpus prosternerem, & ut me bonorum quæ Deus operatur in uestro sancto monasterio in perpetuum participem, in fraterna charitate denuò per amplius concederetis postularem. Sed quoniam ego nimiũ distans hoc non possum, præsumo de meis meritis, sed de uestra sanctitate rogare, ut uos hoc ipsum pro me non humiliato corpore, sed benigna mente ab ijsdem filijs uestris mihi petatis & cum illo concedatis.

His beati Anselmi literis & consilijs S. Abbas Vuilhelmus in Domino confortatus ac diuini amoris totus incensus, nec minus zelo animarũ prouocatus, toto illo tempore quo miserabile schisma contra Dei ecclesiam dirauit impio rege Henrico in uicarium Christi sequiente, quoscunq; potuit salubri consilio ad unitatem ecclesiæ seruandam tuendamq; totis uiribus animabat. Et quoniam puro simplicique oculo tam sancto tamq; necessario insistebat negotio, quicquid agebat, religiosorum omnium animis complacebat: quicquid dicebat, cunctorum bonorum corda amoris intimo affectu mulcebat. Cum simplicitate columbina semper in eo uiguit astutia serpentina: & quia in omnibus non suam, sed Dei gloriam quæsiuit, dedit illi gratiam suam Deus, ut in cunctis prosperè ageret, ita ut ab huius seculi prudentibus omnes prudentia uideretur præcedere, & ab his qui diuinã profitebantur sapientiam sine inuidia coleretur. Claruit etiam his temporibus in Anglia Giselbertus abbas monasterij nostri, quod appellatur Vuest, B. Anselmi discipulus, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus egregiè doctus, qui inter cætera ingenij sui monumenta scripsit contra Iudæos pulchram altercationem non ineleganti sermone. His quoq; temporibus claruit Diemo nostri ordinis abbas in ciuitate Saltzburgensi, qui propter excommunicationem Regis Henrici quarti de monasterio suo fuit expulsus, quoniam cum sancta Romana ecclesia sentiens, excommunicatis communicare noluit. Venit ergo fama S. Vuilhelmi abbatis prouocatus ad monasterium nostrum huc in Hirsaugiam, & inter fratres conuersatus humiliter, cùm uitæ eorum laudabilem institutionem uidisset, decreuit perpetuò cũ eis in Domino permanere. Itaq; monachus denuò factus sub Vuilhelmo religiosè cõuersabatur, gratias agens Deo, quòd tam sanctæ congregationi meruerit inscribi. Deinde post annos aliquot in archiepiscopum Saltzburgensis ecclesiæ sublimatus est, & de monasterio nostro per obedientiam compulsus recessit inuitus. Præfuit autem ecclesiæ præfatæ strenuè uerbo & exemplo, multis præbens incitamenta uirtutum. Tandem amore diuino succẽsus cum alijs multis ad terram sanctam ire, dominicũq; inuisere statuit sepulchrum, & in itinere captus à paganis, cum cæteris suæ peregrinationis pleriscq; socijs martyrio coronatus est, cuius gesta habentur. Circa hæc tempora Rupertus quondã abbas Augiensis per papam Gregoriũ 7. deponitur, mandatum perferente S. Hugone abbate Cluniacensi, omnisq; illi ordinis ecclesiastici executio interdicitur, præter psalmodiam, quia tertiò Romam citatus, ut se de obiectis purgaret criminibus, ire contempsit. Postea summi pontificis prohibitione cõtempta, monasterium in Gegenbach à rege Henrico susceptit, ubi dum pro consuetudine sua lucris temporalibus immoderatius intenderet, occisus est cum alio haud desperatæ indolis monacho adolescente, qui eum de Bambergensi monasterio secutus fuerat à seruitoribus supradicti cœnobij, cõtra quos possessiones monasterij & ius suum progressus, ipse ad uim arcẽdam defendere uoluit. His

Vuilhelmus consilio S. Anselmi ecclesiam tuetur.

Giselbertus.

Diemo.

Rupertus.

temporibus Gregorius papa 7. pro causis ecclesiasticis legatum in Germaniam & Gallias misit, uirum uenerabilem, eruditione scripturarum ac morum sanctitate integerrimum, Bernardum abbatem Massilienſem ordinis nostri, qui ueniens ad hoc monasterium nostrum Hirsaugiense, quasi ad anni spacium propter difficultatem itineris conficiendi, quod uolebat, hîc cum fratribus remansit. Huius uiri consilio S. abbas Vuilhelmus pro pleniori monachorum institutione perdiscēda, duos ex monachis suis ad Cluniacum direxit, ac postea iterum duos, & tertiò nihilominus duos, qui diligenti examinatione omnia illius congregationis secreta rimati sunt, & in scriptis constitutiones ad Hirsaugiam retulerunt. Vnde Vuilhelmus reuerendissimus abbas permissione Hugonis Cluniacensis abbatis sanctissimi, statuta & consuetudines sibi transmissas mutatis iuxta considerationem loci, regionis & aëris quibusdam rationabiliter mutandis, in duobus libris ordine pulchro digessit, fratribusq; suis & posteris pro conseruatione conuersationis monasticæ obseruandas tradidit.

Bernardus.

Vuilhelmus.

Anno Vuilhelmi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1079. Hidolphus archiepiscopus Colonienſis obijt, cui Sigeuuinus succesſit. Hoc ipso anno rex Henricus fortiter debellat Saxones, ex quibus plures interierunt.

Synodus.

Anno autem Vuilhelmi abbatis 11. iussu Henrici regis apud Brixinam Noricorum ciuitatem iterum Synodus 30. episcoporum & multorum abbatum ac clericorum contra papam Gregorium 7 celebrata est. Eodem anno rursus bellum inter Rudolphum & regem Henricum geritur, & ipse Rudolphus cum alijs multis cecidit, qui Mersburg delatus à suis mortuus & sepultus est. Fertur autem in extremis positus, & abscissam dextram intuitus, cum graui suspirio dixisse ad Episcopos, qui fortè aderant, Ecce hæc est manus qua Domino meo Henrico fidem sacramento firmaui, quam heu uobis urgentibus non seruaui, & ecce uitã miser cum regno deserere compellor. Videte qui me contra Dominum meum solium ascendere fecistis, ut recta uia me uestra monita sequentem duxeritis. Quibus dictis expirauit. In cuius locum Saxones & Alemaniæ principes Hermannum quendam præpotentem ex Germania nobilem elegerunt, qui breui tam suis quàm alienis cœpit despectus haberi, unde post paucos annos depositio nomine regis, ad gratiam Henrici se contulit.

Rudolphus rex in bello cecidit.

Recognouit errorem suum Rudolphus.

Herm̃nus rex eligitur.

Anno Vuilhelmi abbatis 12. dominicæ uerò natiuitatis 1081, rex Henricus Italiam cum exercitu petit, Romamq; ueniens in uigilia Pentecostes, resistente sibi Gregorio papa cum Romanis, ante castellum S. Petri castella posuit, ubi etiam crebris per biennium incursibus urbanorum infestatus, parua manu multa uiriliter peregit. Obsedit ergo urbem cõtinuò per biennium, quam tandem cepit anno Domini 1083, indict. 6. 4. nonas Iunij, quæ fuit sexta feria hebdomadæ pentecostes. Gregorius autem papa occultè fugiens Salernam secesſit, ibiq; usq; ad diem mortis suæ permansit. In cuius locum Henricus rex petentibus Romanis Vuigbertum Rauẽnatensem episcopum papam constituit, quem Clementem huius nominis tertiũ appellarunt. Hæc autem institutio Vuigberti antipapæ, facta fuit obsidione urbis durante, in synodo 30 episcoporum (sicut diximus) apud Brixinam contra Gregorium, Henrici iussu habita. In hac synodo S. Pontificem in auditis criminibus falso accusatum, quod per artem magicam, necromanticam, & dæmonum suffragio sedem apostolicam inuaserit, & alia complura mentientes, absentem deposuerunt. Quod audiens papa Gregorius congregata pontificum & abbatum synodo, Vuigbertum inuasorem sedis apostolicæ

Rex biennio Romam obsidendo cepit.

Vuigbertus.

stolicæ cum omnibus qui fuerunt in synodo Brixinensi, Henricum q; & regem cum omnibus fautoribus suis excommunicauit, & satis terribiliter maledixit. Eodem quoq; anno Vuilhelmi abbatis, uidelicet 12. Moguntia ciuitas ex maiori parte cũ ecclesia principali & tribus monasteriis igne consumpta sunt. Monasterium quoq; Bambergense in uigilia sancta paschatis combustum est. Henricus quintus huius nominis rex nascitur. Anno domini 1082 cùm numerus monachorũ huius cœnobij sub reuerẽdissimo abbate Vuilhelmo, Domino benedictionẽ suam largiente multũ creuisset, ita ut loci angustia apud S. Aurelium eos difficulter præ multitudine capere posset (Erant enim plus quàm centum quinquaginta monachi, præter conuersos, quorum non minus quàm 40 fuerunt) cœpit uir sanctus habere cõsilium cum eisdem fratribus suis de monasterio præfato aliquantulum ampliando. Sed cùm id propter loci situm angustum & minus congruentem, structurarumq; dispositionem fieri conuenienter non posset, accepto consilio nouum monasterium trans fluuium in loco eminentiori aliquantulum, & ob id saniori quoque construere decreuit, fiduciam habens de misericordia Dei magnam: quia qui tot in obsequium sui fratres in unum collegerat, sumptus etiam pro construenda eis mansione necessaria prouideret. Cumq; necessaria ad hoc opus præparare cœpisset, lignorum enim ibi & lapidum magna copia erat, Domino Deo prouidente cœperunt diuites & nobiles multa pro Dei amore conferre, & sanctum opus propter laudabilem conuersationem monachorum & famam Vuilhelmi abbatis sine intermissione promouere. Fuit eo tempore quidam Marchio potens & diues nomine Hermannus, qui diuino spiritu attactus, mundum pro Dei amore cum omnibus rebus & pompis contemnens, occulteq; fugiens, nemine præter uxorem sciente, ad monasterium Cluniacense incognitus diuertit, assumptoq; à sancto Hugone abbate sanctæ conuersationis habitu, pro summi pastoris amore pastor pecorum monasterij eiusdem factus est. Huius præstantissimi uiri uxor post coniugis præfati discessum, Deum bonorum suorum uolens instituere hæredem, sumptus & impensas sancto abbati Vuilhelmo ad construendum nouum monasterium inchoatum præstitit. Quæ tandem nescio qua ex causa usq; adeò fuit offensa, ut sanctum opus intermitteret, & retractis manibus relinqueret imperfectum. Ex his tamen quæ antea contulerat, tantum superfuit impensarum, ut reliquium penè totum quod restabat, perficeretur. Cœpit autem reuerendissimus abbas Vuilhelmus monasteriũ maius construere anno regiminis sui 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1082, indictione 5. & in nouem annis totum ædificium perfecit, ita ut decimo anno ecclesia fuerit consecrata. Huius autem ædificij non alios artifices habuisse credendus est quàm monachos suos, quippe cùm fermè ducenti essent numero, erant inter eos latomi, fabri lignarij, ferrarijq;, & architecti in omni arte & scientia architecturæ proculdubio expertissimi, qui totum opus sine adiutorio secularium artificum egregio tabulatu, ut hodie cernitur ecclesia, cõsummarunt. Cætera nanque monasterij ædificia præter ecclesiam, penè omnia succesſu temporis per diuersos abbates mutata sunt. Anno sequente qui fuit dominicę natiuitatis 1083. abbas Vuilhelmus cellam sancti Gregorij in Richenbach fundauit, cuius fundationis seriem ipsius uerbis duximus his potius quàm alienis inserere. In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Ego Vuilhelmus nullis meis meritis, sed sola Dei misericordia cœnobij Hirsaugiensis abbas, notum esse desidero omnibus

Moguntia igne crematur cum ecclesijs.

Monasterium maius cœpit fundari in Hirsaugia.

Artifices omnes monachi fuerunt & conuersi.

tam futuris quàm præsentibus, quòd quidã ingenuus senior nomine Bern, prædiolum suum in Nigra sylua situm, in loco qui à Riuo, qui ibi Murgam influit, Richenbach uocatur, sancto Aurelio Hirsaugiæ in præsentia idoneorum testium in æternam hæreditatem tradidit: id unicè postulans, ut ibidem monasterium construi satagerem. Accepto igitur communi concordiq; seniorum nostrorum consilio, misimus fratres monachos nostros tres, & laicales quinque in idem prædiolum, nemore densissimo hispidum, quatenus sylua eruta, locoq; purgato, construerent monasterium beato Gregorio. Anno itaque incarnationis Dominicæ 1082, indictione 5, circiter idus Maij, cùm uenissent ijdem fratres in prædictum locum haud paucis diebus pro tugurio fruebantur nuda abiete. Horum autem unus uocabatur Ernestus, uir probus & curialis, qui iam pridem se suaq; omnia nostræ dediderat obedientiæ, quem cum suis omnibus eidem loco in adiutorium concessimus. Extitit ergo idem Ernestus loco & fratribus prouisor, & quasi pater secundus, qui ad extirpandam sylua, ad purgandum locum, ad ædificandum monasterium, ad construendas officinas, maximè suas ipse impensas dedit, & undequaq; competenter acquisiuit. Eius ergo parentumq; ipsius, sicut & meam meorumq; memoriam ibidem celebrem haberi dignum iudicaui, libensq; firmaui. Sanè positum est fundamentum ecclesiæ, anno Vuilhelmi suprà dicti abbatis decimoquarto, qui erat dominicæ natiuitatis millesimus octuagesimus tertius, indictione sexta, & in triennio consummata est. In præfato siquidem monasterio Richenbach nostri ordinis prioratus est, qui à tempore fundationis suæ usque in hodiernum diem, abbati huius monasterij immediatè, & pleno iure ac dominio est subiectus, ad ipsumq; pertinet ius instituendi ac destituendi priorem ipsius loci toties, quoties opus fuerit, conse-crandiq; monachos ibidem, ac cætera faciendi quæ hodie de consuetudine & priuilegio habet in usu. Similem quoque iurisdictionem habet super prioratu in Schonrein in finibus Franconiæ siti, qui subest abbati Hirsaugiensi simpliciter in omnibus immediatè, habetq; ius instituendi destituendiq; priorem, ac singula ordinandi quæ ad maioritatem prioratuum huiuscemodi pertinere dignoscuntur. Præpositura etiam in Rode Augustiensis diœcesis immediatè ad ius monasterij Hirsaugiensis pertinet, cuius præpositus abbati Hirsaugiensi, pleno iure subiectus est. At uerò sanctus abbas Vuilhelmus adhuc plures prioratus ordinis nostri sua sub iurisdictione illo tempore possidebat, qui succedente tempore in abbatias mutati, à iurisdictione monasterij Hirsaugiensis alienati sunt. Floruit hoc tempore ordo monasticus in hoc cœnobio, non solùm numero monachorum, sed etiam personarum conditione, & meritorum qualitate uehementer insignis. Nam sicut in præcedentibus diximus, fama sanctissimi uiri Vuilhelmi abbatis longè lateq; per orbem diuulgata, cœperunt ad eum multi confluere uiri, in seculo nobiles & diuites, qui contemptis omnibus rebus pompisq; mundi, suaue iugum Domini sub eius obedientia portandum subierunt. Et licet omnium habere memoriam nostræ non sit facultatis, tamen ne ueterum Hirsaugiensium gloriam nescientibus, fabulam recitasse uideamur, paucorum è pluribus uel sola nomina dignitatibus, quibus prælati sunt coniungentes, exprimamus. Gebhardus filius ducis Alemaniæ, & frater ducis Bertholdi, uir non solùm nobilitate sanguinis clarus, sed etiam sapientia, facundia & eruditione Scripturarum insignis, contempto seculo, pro Dei amore, sub sancto patre Vuilhelmo in hoc nostro

Ernestus.

De prioratu in Schonrein.

De præpositura in Rode.

Multi nobiles in Hirsaugia facti sunt monachi.

Gebhardus.

noſtro cœnobio monachus factus eſt. Hic poſtea Conſtantienſis epiſcopus ordinatus, multa huic monaſterio Hirſaugienſi unà cum fratre duce Bertholdo bona fecit. Eiuſdem nominis alter Gebhardus uir nobilis & doctus, ſub eodem patre Vuilhelmo monachus in hoc noſtro monaſterio factus, ipſi Vuilhelmo in abbatia ſucceſsit, & demum epiſcopus Spirenſis eccleſiæ conſtitutus eſt, ſicut in ſequentibus ſuo loco dicemus. Dietgerus etiam monachus noſtri monaſterij ſub S. patre Vuilhelmo factus eſt, uir moribus & eruditione præclarus, propter uitæ meritum & ſcientiæ doctrinam, in eccleſia Metenſi epiſcopus ordinatus eſt. Multi uerò de monaſterio noſtro monachi, tam ſub S. patre Vuilhelmo quàm ſub diuerſis eius ſucceſſoribus, diuerſis temporibus ad alia cœnobia dati fuerunt abbates. E quibus nonnulli, temporum ſucceſſu, in diuerſis locis epiſcopi facti ſunt. Horum quidem nomina tenemus omnium, licet quorundam tempora ignoremus: propterea, ne quos in ſupputatione annorum contingat negligi, ſtatuimus uniuerſalem omnium qui ad nos delati ſunt catalogum in hoc loco breuiter ordinare. *Dietgerus.*

Sigefridus monachus noſtri cœnobij ſub ſancto patre Vuilhelmo in monaſterio Schafthuſen noſtri ordinis, Conſtantienſis diœceſis, per eundem Vuilhelmum abbas ordinatus eſt. Quod monaſterium uetuſtate penè collapſum, ſanctus pater pulchro tabulatu inſtaurans, monachis & abbati prædicto donauit. Henricus quoque monachus uir ſtrenuus, & regularis diſciplinæ zelator integerrimus, à S. patre Vuilhelmo primus abbas S. Georgij martyris in Nigra ſylua, quod à fundamẽtis ipſe conſtruxerat, ſicut longè ſuprà diximus, conſtitutus eſt. Ad Petershuſen eiuſdem Conſtantienſis diœceſis monaſterium abbatem dedit, uenerabilem uirum moribus & ſcientia inſignem Diethericum huius cœnobij monachũ, qui regularis diſciplinæ feruidus cultor & inſtaurator fuit, & multos uerbo & exemplo ad mundi contemptum perduxit. *Sigefridus.* *Henricus.* *Diethericus.*

Ad monaſterium in Haſſungen Moguntinenſis diœceſis, in partibus Thuringię ſitum, de quo ſuprà diximus, abbatem miſit primum ex ſuis monachis cum toto conuentu, nomine Giſelbertum: quem poſtea per Henricum regem quartum, propter excommunicationem ſummi Pontificis expulſum, ad Hirſaugiam cum ſeptuaginta monachis reuerſum, ad monaſterium in Reinhartzborn, in finibus Thuringiæ, eiuſdem Moguntinæ diœceſis abbatem conſtituit, qui etiam monaſterium Erfordenſe gubernandum ſuſcepit. *Giſelbertus.*

Ad monaſterium quoq; in Zuuifalten Conſtantienſis diœceſis abbatem dedit Notgerum monachum, uirum in diſciplinis monaſticis optimè imbutum, & per omnia idoneum, qui monachos uerbis & exemplis ad normam regularis uitæ poſſet inſtituere. *Notgerus.*

Ad monaſterium uerò in Camburg Herbipolenſis diœceſis, quod nunc ab ordine translatum eſt, abbatem dedit Guntherum monachum, uirum prudentia & religione uenerabilem, qui ante conuerſionẽ ſuam magnam in curialibus cauſis opinionem experientiæ conſequutus fuerat. *Guntherus.*

Ad cellam S. Petri, quam de Vuilheim ſuperius diximus translatam, abbatem conſtituit Adelberonem, uirum tam in monaſticis diſciplinis quàm in ſecularibus experientijs non mediocriter inſignem, qui ſub eius magiſterio totius inſtitutionis uitæ regularis fundamẽtum edoctus, plures ad pietatem ſuo conuertit exemplo. *Adelbero.*

Ad monaſterium quoque in Altdorf Argentinenſis diœceſis, dedit ab-

Vuelchio. batem nomine Vuelchionem,uenerabilem monachum,ab optimo præceptore in omnibus disciplinis monasticæ cõuersationis optimè institutum.

Azelmus. Ad monasterium quod dicitur Buren,in diœcesi Augustẽsi Azelmum uenerabilem monachum transmisit abbatem,qui claro genere natus,nobilem prosapiam sanctis moribus adornauit,secp pastorem ouibus Christi non inutilem exhibere studuit. Ad eundem quocp locum Otto monachus,non inelegans persona missus est,& post Azelmum in abbatem constitutus. Quod an sub Vuilhelmo factum sit,aut eius successore Gebhardo,non satis cognitum habemus.

Otto.

Idem Otto postmodũ etiam cœnobium

Rinauue. Rinauue Constantiensis diœcesis regendum suscepit.

Ad monasterium sancti Ioannis Magdeburgensis in Saxonia, cuius fundationem longè superius descripsimus,monachum transmisit in abbatem Hildeboldum uenerabilem ualde uirum,de quo multa laudum præconia feruntur. Adidem quoque cœnobium postea missus fuit frater Hugo monachus nostri conuentus Hirsaugiensis,& in abbatem ordinatus,uir magnæ prudentiæ,honestatis & religionis.

Hugo.

Ad monasterium uerò quod in Constantiensi diœcesi situm Isna uocatur,pater sanctus in abbatem ordinauit,multę religionis & deuotionis monachum sui conuentus,nomine Erckenbaldum,in monasticis institutionibus optimè institutum. Ad eundem locum postea ordinatus est in abbatem Bruno monachus Hirsaugiensis cœnobij,uir pietate & religione uenerabilis & multum insignis,diuinarumcp scripturarum non ignarus.

Erckenbaldus.

Bruno.

Ad monasterium autem Lauense,quod in prouincia Carentinorum pater S. construxit, quemadmodum superius dictum est,abbatem instituit Vuetzillonem, uirum strenuum & religiosa seueritate reuerendum, tam monasticis institutionibus quàm scripturarum scientia satis imbutum.

Vuetzillo.

Segeuuinus monachus Hirsaugiẽsis cœnobij,cũ prædicto abbate Vuetzilone missus in Carentiam sine permissione abbatis Gebhardi & fratrum Hirsaugiensium, abbatiam Rosati iuxta Aquileiam suscepit. Quod cùm fratribus suis displicere cognouisset,ad monasterium Hirsaugiense compunctus redijt,ipsamcp abbatiam suam interea dimisit. Quem abbas Gebhardus ad probandam pœnitudinem & compunctionem eius,in ultimo congregationis loco sedere fecit. Quod cùm eum humiliter sufferre uideret,cum fratrum consilio proprio eum loco restituit. Alius uerò quidam ex nostris nomine Gaudentius,qui cum illo iuerat, etiam abbatiam sine fratrum Hirsaugiensium consensu adeptus,ad monasterium pro pœnitentia non redijt, & ideo inter abbates de Hirsaugia missos non computatur. Manegoldum quoque monachum conuentu Hirsaugiensis,qui sine abbatis & fratrum consensu abbatiam Campidonensem in diœcesi Constantiensi ab Henrico rege quinto interuentu amicorum obtinuit,de fratrum & abbatum suorum unanimi consilio abiecerunt.

Segeuuinus.

Gaudentius.

Manegoldus.

Ad monasterium quod dicitur Beinuuile, monachus quidam Hirsaugiensis cœnobij in abbatem datus est,nomine Esso,uir moribus & uita maturus & regularis disciplinæ feruidus zelator,sub Gebhardo abbate,qui S. Vuilhelmo successit.

Esso.

Ad monasterium uerò in Odenheim Spirensis diœcesis, inde abbatem dedit Euerardum monachum Hirsaugiensis conuentus ualde notabilem, de cuius fundatione suo tempore post hæc mentionem faciemus. Gerungus quoque monachus Hirsaugiensis & prior S. Aurelij trans pontem,uir certè religiosissimus,factus est abbas monasterij cellæ Paulinæ in Saxonia Mo-

Euerardus.

Gerungus.

nia Moguntinensis diœcesis, sub Brunone abbate, de cuius laudabili conuersatione cùm ad annum domini 1107 & ipsius Brunonis tempora peruenerimus, latius dicemus. Ad eundem locum cellæ Paulinæ post Gerungum in abbatem assumptus est Vdalricus, monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir moribus & uita reuerendus, & non minus eruditione scripturarum quàm conuersatione, pastorali cura dignus atq; idoneus. *Vdalricus.*

Ad monasterium quoq; in Godisaugia Spirensis diœcesis, abbas directus est uenerabilis huius monasterij monachus nomine Vuolpeto, magnarum uirtutum homo, & tam in spiritualibus quàm temporalibus optimè expertus. *Vuolpeto.*

Ad idem quoq; monasteriũ alio postea tẽpore in abbatem constitutus est Burcardus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, regularis disciplinæ amator præcipuus. *Burcardus.*

Ad monasteriũ autem Montis monachorũ prope Bambergam in Francia Orientali, Vuolfranus monachus ad instãtiã fratrum ibidem Deo famulantiũ transmissus est, & in abbatẽ solenniter ordinatus. *Vuolfranus.*

Euernoldus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, ad monasteriũ Briuernugẽse in abbatem cõstitutus est, uir scientia & conuersatione sanctissimus, qui multis in uita & post mortẽ fertur claruisse miraculis, cuius uita & conuersatio cum miraculis in duobus libellis conscripta latius in præfato cœnobio habetur. *Euernoldus.*

Drutuuinus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, ad monasterium Moguntinæ diœcesis in Hassia nouiter constructum, cum duodecim monachis missus est, & in abbatem ordinatus anno Domini 1119 sub abbate Brunone. Nomen autem monasterij Breitenauu dicitur, de quo postea suo loco & tempore latius dicemus. *Drutuuinus.*

Egebertus monachus huius cœnobij ad Passauiam missus est circa idem tempus, & in abbatem constitutus, uir non infimè doctus, & tam moribus quàm eruditione scripturarum uenerandæ opinionis. *Egebertus.*

Ad eundem quoq; postea locum in abbatem constitutus est uenerabilis huius cœnobij monachus nomine Volpoldus, qui & Hugo dicebatur, magnarum uirtutum homo, qui regularis disciplinæ præcipuus cultor erat. *Volpoldus.*

Reginboldus monachus huius cœnobij, ad quoddam monasterium quod Nauu dicitur missus est, & ad instantiam multorum in abbatẽ ordinatus. *Reginboldus.*

Adelbertus quoq; huius cœnobij monachus post mortem ipsius Reginboldi, ad eundem locum abbas missus est, uir tanto dignus honore, quippe qui non minus uita quàm scientia uenerabilis fuit. *Adelbertus.*

Adelbertus alius quoq; huius cœnobij monachus, uir moribus & scientia insignis, ad monasterium in Echlingen Augustensis diœcesis, ad instantiam monachorum eiusdem loci missus est, & in abbatem solẽniter ordinatus. Qui quum esset uir multum religiosus & prudens, monasterium sibi commissum in utroque statu non mediocriter ornando ampliauit.

Adelhelmus quoq; monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir doctus & religiosus, de quo quidam sic cecinit: *Adelhelmus.*

Hic homo per mores cunctorum traxit amores,
Quiq; pios mores non mutarit per honores.

Primùm abbas monasterij quod Ammineberg dicitur, constitutus est: ac deinde post annos aliquot, ad monasterium Mediolacense Treuerẽsis diœcesis translatus, abbatiam eiusdem loci publico assensu, & rogatu omnium monachorũ inibi degentiũ regẽdã suscepit, quam usq; ad finem uitę strenuè ac laudabiliter gubernauit. Ad monasterium uerò S. Petri in Erphordia Mogũtinensis diœcesis, post mortẽ abbatis Ruperti missus fuit ex hoc monasterio Hirsaugiensi, anno domini 1128, sub Volmaro abbate monachus

Vernerus. uenerabilis nomine Vernerus, qui in abbatem ibidem constitutus, multa bona eidem cœnobio sua industria acquisiuit. Aquæductum in monasterium mirabili ingenio & impensis non modicis inchoauit, & utiliter satis perfecit. Post mortem quoq; Drutuuini primi abbatis in Breutennauu, de quo suprà diximus, Henricus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis in abbatem eiusdem loci constitutus est anno domini 1132. indict. 10. sub Volmaro abbate, de quo latius suo tempore dicendum est. Diethericus uerò monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, sub eodem abbate Vuolmaro ad monasterium S. Felicitatis prope ciuitatem Herbipolensem, quod Suartzach dicitur, ad instantiam monachorum eiusdem & preces episcopi Herbipolensis missus, in abbatem ordinatus est. Conradus monachus Hirsaugiensis uir multum uenerabilis, primò in monasterio Schonrein factus est prior, ac deinde in abbatem monasterij Amorbach Herbipolensis diœcesis ordinatus, illud structuris & reditibus notabiliter ampliauit, regularisq; disciplinę feruorem iam penè collapsum suo tẽpore in eodem magnificè renouauit. Eiusdem quoq; nominis Conradus alter, monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, abbas datus est ad monasterium Suartzach iuxta Rhenum in diœcesi Argentinensi, ad petitiones & instantiam fratrum & episcopi eiusdem loci. Fuit autem uir ualde religiosus, & diuinarum scripturarum non ignarus. Burchardus quoq; monachus genere nobilis, uirtute morum & eruditione scripturarum nobilior, procul ad monasteriũ quod dicitur Vinea, uulgariter Vuingarten, in diœcesi Constantiensi, abbas datus est tempore Manegoldi abbatis. Dithmarus reuerendæ memoriæ uir post mortem Burchardi ad eundem locum missus de monasterio isto Hirsaugiense, in abbatem ordinatus est, qui uita & moribus dignum se ouibus Christi pastorem exhibere uerbo & exemplo curauit. Rupertus etiam huius cœnobij Hirsaugiensis uenerabilis monachus, ad monasterium Gotsau Spirensis diœcesis, abbas datus est sub Mangoldo abbate, qui propter improbitatem subditorum suorum tãdem abbatia demissa ad Hirsaugiam reuersus est, & post obitum Manegoldi in abbatem huius loci electus, anno domini 1165 indictione 13. de quo suo tempore mentionem faciemus congruè latiorem.

Ad monasterium quoq; Tharis, quod in Herbipolensi parœchia situm est, quinq; à Bamberga per descensum Mogoni fermè miliaribus distans, in abbatem ex hoc Hirsaugiensi cœnobio datus est, sub Manegoldo uenerabili abbate Rudigerus, monachus moribus & eruditione insignis.

Ad monasterium uerò quod Besselbornen dicitur, in diœcesi Augustensi, missus est abbas ex hoc Hirsaugiensi cœnobio Lupoldus monachus, uir secundum parentelam carnis non ignobilis, sed uirtute animi & scientia scripturarum multis nobilissimis longè nobilior. Diepoldus monachus huius cœnobij, uir multum studiosus & librorum amator præcipuus, ad monasterium in Schaffhusen, Constantiẽsis diœcesis missus est, & in abbatem solenniter ordinatus.

Ad monasterium uerò quod Brigantium dicitur, in diœcesi Constantiensi, uulgariter Bregentz, Godfridus huius cœnobij monachus insignis missus est, & in abbatem omnium fratrum assensu & instantia ordinatus, qui quàm utiliter præfuerit, monimenta ab eo posita in eodem cœnobio usque in præsentem diem manifestant.

Ad monasterium uerò Zuueifalten Constantiensis diœcesis, in abbatem ordinatus est alter Godfridus, etiam monachus huius cœnobij Hirsaugien-

Henricus.

Diethericus.

Conradus.

Conradus alter.

Burchardus.

Dithmarus.

Rupertus.

Rudigerus.

Lupoldus.

Diepoldus.

Godfridus.

Hirſaugienſis uir dignus honore, qui uerbo & exemplo gregem ſibi commiſſum paſcere diligentiſsimè ſemper ſtuduit. Porrò ad monaſterium Lauriſſenſe Vuormatienſis diœceſis, quod Præmonſtratenſes hodie inhabitant, datus eſt abbas ex hoc monaſterio Hirſaugienſi Sigehardus monachus, uita & conuerſatione præcipuus, qui locum ipſum in utroque ſtatu magnificè reparauit. *Sigehardus.*

Ad monaſterium quoque ſancti Ferrucij in Blidenſtad Moguntinenſis diœceſis, quod ante hoc fermè triennium ab ordine eſt translatum, Henricus huius cœnobij monachus miſſus eſt, & in abbatem legitimum ordinatus. *Henricus.*

Rudolphus quoque monachus Hirſaugienſis, ad monaſterium Gotiſau Spirenſis diœceſis in abbatem ordinatus, prauos monachorum mores ad limitem regularis obſeruantiæ, ſua prudentia & obſeruatione ſtudioſa ſollicitudine reduxit. Megingus huius cœnobij monachus, propter induſtriã ſuam & laudabilem conuerſationem primùm prior in Richenbach conſtitutus eſt, & poſtea monaſterij Vueingarten in diœceſi Conſtantienſi abbas ordinatus gregi ſibi commiſſo non ocioſè præfuit. *Rudolphus.*

Ad monaſterium in Hornbach Metenſis diœceſis, in abbatem miſſus & ordinatus eſt Conradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium. *Conradus abbas in Hornbach.*

Ad monaſterium uerò Gotiſau Spirenſis diœceſis, poſt mortem Rudolphi abbatis miſſus eſt ad petitiones fratrum eiuſdem loci Cõradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, in abbatem legitimè ordinatus. *Conradus.*

Alius quoq; eiuſdem nominis Conradus, monachus huius monaſterij monaſterium Alpersbach Conſtantienſis diœceſis in abbatem ordinatus eſt, uir in agendis negotijs mundialibus ualde induſtrius & expertus, ac diuinarum inſtitutionum non ignarus, qui eidem cœnobio ſtrenuè præfuit, & tam uerbo quàm exemplo paſtorem ſe in omnibus utilem exhibere curauit.

Ad monaſterium in Suartzach iuxta Rhenum, in diœceſi Argentinenſi, datus eſt abbas Hildebertus huius cœnobij monachus, qui moribus & ſcientia non infimè decoratus, tali honore dignus habitus eſt. *Hildebertus.*

Marquardus uerò monachus huius cœnobij, & ipſe uir multarum uirtutum & diuinarum ſcripturarum ſtudioſus amator, ad monaſterium in Deckingen Auguſtenſis diœceſis, ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium miſſus eſt, & in abbatem eiſdem ritè ordinatus. *Marquardus.*

Ad monaſterium quoque in Alpersbach miſſus eſt pro abbate uenerandæ memoriæ huius cœnobij Hirſaugienſis nomine Bertholdus, qui aliquanto tempore fuit prior cellæ S. Gregorij in Richenbach, uir omni dignus honore. *Bertholdus.*

Ad monaſterium uerò in Ottenburen Auguſtenſis diœceſis abbas directus eſt Vuilhelmus, primò monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ac deinde præpoſitus in Roth, eiuſdem Auguſtenſis diœceſis, inde per epiſcopos & monachos præfati monaſterij ad abbatiam euocatus. *Vuilhelmus.*

Ad monaſterium in Schuttera Argentinenſis diœceſis, de cuius fundatione longè ſuperius mentionem fecimus, abbas datus eſt huius cœnobij monachus Ioannes cognomento Vuedel, qui primò per annos aliquot prior clauſtralis in hoc loco extitit, deinde prior in Richenbach factus eſt, ac poſtremò ſub Blaſio abbate anno dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, indict. 10, mortuo Iohanne Phul *Iohannes.*

abbate

abbate in Schuttera, qui reformationem noſtram Bursfeldenſem uulgariter dictam primus aſſumpſit, in locum eius ordinatus eſt abbas, uir ingenio mitis, non tamen remiſſus, in agendis curis temporalibus ſatis induſtrius, zeloq; diſciplinæ regularis, & uitæ honeſtate coram omnibus eum cognoſcentibus irreprehenſibilis, qui cùm adhuc præſenti habeatur in uita, honeſtate admonemur religioſa ab eius laudibus temperare. At uerò nonnullis eorum qui ex hoc monaſterio ad diuerſa cœnobia à tẽpore Vuilhelmi abbatis uſq; in præſentem dominicę natiuitatis annum 1501. quo iſta ſcripſimus, Maximiliano Romanis imperante, ſunt cõſtituti abbates perordinem, quantum ad notitiam noſtram peruenerunt ritè ſignatis, quãquam per negligentiam ueterum, multorum nomina prætermiſſa ſunt, ad ordinẽ aſſumptæ hiſtoriæ tandem nobis eſt reuertendum.

Regreſſio ad hiſtoriam fit.

Anno igitur Vuilhelmi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1084 annus. Henricus rex quartus nominis huius, cum Bertha uxore ſua in die ſancto paſchatis Romæ benedictionem imperialem ab antipapa Clemẽte ſuſcepit. Poſtea inde digreſſus, Italiamq; tranſiens, Auguſtam ciuitatem Rhetiorum ab Alemannis inuaſam obſedit & cepit.

Henricus rex ab Antipapa Romæ benedicitur.

Auguſta capitur.

Anno ſequente qui fuit abbatis Vuilhelmi 16. ſynodus magna epiſcoporum & abbatum Mogũtiæ in monaſterio S. martyris Albani, iuſſu Henrici regis contra S. papam Gregoriũ 7. celebratur, cui ipſe cum legatis antipapæ Clementis perſonaliter interfuit, & omnes contra Gregorium in obedientiam ipſius Clementis iurare potentialiter compulit. Huic ſynodo præſedit Vuetzilo archiepiſcopus Moguntinus, ſucceſſor Sifridi pontificis, de quo plura iam in ſuperioribus nos dixiſſe meminimus, qui Gregorium papam depoſitum pronunciabat. Erat autem iſte Vuetzilo uir doctus, tam in diuinis ſcripturis quàm in literis ſecularibus, eloquio dulcis & facundiſſimus, tantusq; uerbi Dei prædicator ſuo tempore habitus eſt, ut ſimilẽ habuerit neminem. Ad hanc ſynodum Vuilhelmus abbas ſanctiſsimus per epiſtolas regias uocatus, uenire contempſit, ſubtili ſe adinuentione tutatus, malens pro defenſione uicarij Chriſti rerum corporisq; periculis audacter ſubijci, quàm prauorum conſenſu maculari. Eodem anno Gregorius papa 7. apud Salernam moritur, cui per electionem canonicam primùm ſucceſſit Deſiderius abbas monaſterij Caſsinenſis ordinis noſtri, qui Victor tertius appellatus eſt.

Synodus.

Vuetzilo.

Gregorius papa moritur.

Anno Vuilhelmi abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1086. Henricus rex Saxoniam cum exercitu magno & patriam undiq; omnibus iratus præda & incendio deuaſtat. Hermãnus autem quem Saxones contra Henricum in regem iuſſu Gregorij papæ conſtituerant, congregato exercitu quàm maximo iuxta Herbipolim ei in loco occurrit, qui dicitur Bleichfeld, ubi conſerto prælio innumerabilis multitudo ex utraq; parte occubuit. Hermannus uictoriam obtinuit, & ciuitatem Herbipolenſem cepit, quam tamen Henricus rex ſtatim per manum ualidam ſuorum recuperauit. Hoc ipſo anno ordo Carthuſienſis in diœceſi Gratiapolitano fundari cœpit, quod ſic accidit. Sanctus Hugo epiſcopus, tunc Gratiapolitanus, uidit per ſomnium in ſolitudine Carthuſiæ Deum ſuæ dignationi habitaculum conſtruentem, ſtellas etiam ſeptem ducatum ſibi præſtantes itineris. Et ecce ſanctitatis eius odore attracti, ad ipſum ueniunt ſeptem uiri, qui omnes uno deſiderio ſuccenſi, locum uitæ eremiticæ congruum quærebant, nec dum repererant. Horum primus fuit Bruno, ex Colonia Agrippina oriundus, magiſter in Theologia Pariſienſis, uir autem religione, ſcientiaq;

Bellum inter Henricum & Hermãnum.

Herbipolis cãpitur.

Ordo Carthuſiẽſium.

scientiaq; literarum famosissimus,alij quatuor literati & duo laici,quos S. Hugo gratanter suscepit,& uoti compotes fecit.Ipso nanque consulente, adiuuante,& comitante,Carthusiæ solitudinem intrantes,mansiones suo proposito necessarias extruxerunt. Circa idem tempus floruit Stephanus Leuita,uir miraculis,abstinentia,& sanctitate clarissimus,qui ex Auernia oriundus,ad territorium Lemnicense demigrans,uitam eremiticam per annos ferè quinquaginta,cum paucis qui ad ipsum confluxerant, exercuit,à quo cœpit ordo Grandimontensis. *Bruno Colonien-sis prior Carthusiensis.*

Hoc ipso anno Marianus Scotus, monachus Fuldensis,Chronographus insignis,de quo longè superius mentionem fecimus, apud Moguntia cum pro Christi amore inclusus moritur,& in maiori ecclesia S.Martini cum honore debito sepelitur. *Marianus Scotus moritur.*

Anno autem Vuilhelmi abbatis 18,qui fuit Domini millesimus octuagesimus septimus, Victor papa hausto ueneno in sacro calice moritur: quod multi insidijs Henrici regis,& Vuigberti antipapæ factum tradunt. *Victor.*

Post quem in uerum Christi uicarium electus fuit Otto episcopus Hostiensis,dictusq; est Vrbanus secũdus, & sedit annis 12. mensibus quatuor. Hic primò fuit clericus Remensis ecclesiæ, postea factus est monachus Cluniacensis nostri ordinis,deinde prior eiusdem cœnobij,ex priore episcopus Hostiensis,& postremò ex episcopo factus est papa. Hermannus falso regis nomine deposito,permissione Imperatoris ad propria reuersus, post paucos dies in obsidione cuiusdam oppidi occisus interijt. Bertha imperatrix obijt,& apud Mogũtiam sepulta est,sed postea ab Imperatore Spiram transfertur. *Vrbanus.* *Hermãnus obijt.* *Imperatrix obijt*

Anno sequenti,qui erat Vuilhelmi abbatis 19,Domini autem 1088,obijt Vuezilo Moguntinus archiepiscopus,cui successit Ruthardus.Hoc ipso anno Augusta ciuitas insidijs Sueuorum in cœna Domini capitur,& secunda feria post festum paschatis ab eisdẽ destruitur. Claruit his temporibus in hoc monasterio Hirsaugiensi Adelbertus monachus,qui sub patre S. Vuilhelmo prioris officium annis non paucis strenuè gessit.Erat enim uir omni decore uirtutum ornatus,conuersationis sanctitate à bono magistro nequaquam degenerans,qui licet debilis esset in corpore,mente tamen sursum erectus ad Deum semper in contemplatione diuinorum sanus & firmus perstabat.Eius conuersatio cunctis erat in exemplum,in cuius moribus religio summa,sapientia uera,& charitas perfecta relucebant.Huic sancto uiro in prioratu huius monasterij per ordinationem abbatis Vuilhelmi succesit Diethericus monachus,uir omni honore dignus,qui postea factus est abbas monasterij Petershusen in Constantia,quemadmodum superà diximus,ubi gregem sibi à Deo commissum uerbo & exemplo ad semitas iustitiæ reuocauit.Post hunc S.pater Vuilhelmus in priorem ordinauit Ottonem monachum uenerabilem senem,moribus & conuersatione maturum,omnibusq; reuerendum,qui per paucos quidem menses prior, per plures uerò annos cellarius monasterij fuit.In disponendis enim negotijs temporalibus,rebusq; domesticis,summa prouidentia uigebat:quo factum est,ut ipso exteriora cuncta sapienter disponente,sanctus pater interius liberius uacando esset intentus.Et quamuis ratione curæ domesticæ cum Martha cogeretur esse sollicitus erga plurima,spirituale tamen Mariæ ocium non neglexit,sed ita semper curabat tẽporalia,ut spiritualis conuersationis sancta exercitia non obmitteret.Post hunc S.pater priorẽ cõstituit Gebhardũ uirum nobilẽ,& in omnibus agẽdis singulari prudẽtia mirãdũ, *Augusta capitur* *Adelbertus.* *Diethericus.* *Otto,prior cellarius huius loci.* *Gebhardus.*

qui ei

qui & in abbatia huius monasterij (ut dicemus postea) successit, de cuius moribus & uita suo loco dicemus. Anno Vuilhelmi abbatis 20. qui fuit natiuitatis dominicæ 1089, Sigeuuinus archiepiscopus Colonien sis obijt, cui

Hermannus. Hermannus tertius, cognomento Diues in ordine successit.

Eppo. Post mortem Dietmari Vuormatiensis episcopi, quę accidit anno Domini 1085, indictione 8, Eppo in episcopum ordinatus his tęporibus claruit, de quo multa miranda narrãtur, & annis non paucis in episcopatu suo

Imperator secundam duxit uxorẽ præfuit. Imperator nuptias Colonię celebrauit, quãdam Vdonis marchionis uiduam nomine Praxedem, Ruscorum regis filiam, ducens uxorem, de qua suscepit filium nomine Henricum, qui post patrem repudiato Conrado regnauit, & filiam nomine Agneten. Inde Aquisgrani digressus Conradum filium suum seniorem ungi in regem fecit, quem tamen postea nato Henrico quinto repudiauit.

Plaga horrenda sæuit in populo. Hoc anno pestilentia maxima fuit in occidentali parte Lotharingię, ubi multi sacro igne interiora consummente putrescentes membris exesis, instar carbonum nigrescentibus, aut miserabiliter moriebantur, aut manibus aut pedibus putrefactis truncati, miserabiliori uitæ reseruabantur. Multi uerò neruorum contractione distorti miserabili tormentorum genere cruciabantur. Terræmotus magni in diuersis Europę locis fuerunt. Anno abbatis Vuilhelmi 21. qui fuit domini 1090. Imperator Italiam rursus ingredi-

Imperator Italiã ingreditur. tur, ibiq; ferè per 7. annos moratur, Florentiam obsidione cingit, & multa prælia committit. Anno Vuilhelmi abbatis 22. nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1091. maius cœnobium Hirsaugiense, quod pater ipse sanctus ante octennium incœpit, impensis marchioniſſæ, per manus fratrum sub eius obedientia militantium, hoc in loco quo hodie cernitur nouo, à fundationis initio consummatum est anno. Cõpletis autem omnibus

Monasterij noui consummatio. quæ ad structuræ huius rationem pertinebant, sanctus pater Vuilhelmus ipsum templum monasterij per gyrum pauperibus repleuit, à superiori uide licet parte altaris usq; ad ualuas uersus occidentalem plagam extremas, & clausis ianuis per seipsum omnibus cum maxima humilitate ad mensam

Nota pij patris Vuilhelmi factũ. ministrauit. Iamq; deinceps usq; ad diem obitus sui plus solito pauperibus stipendia erogauit. Eodem igitur anno domini nostri Iesu Christi 1091. huius monasterij Hirsaugiensis ecclesia per S. Vuilhelmum abbatem à fundamentis egregio tabulatu nouiter constructa, ad ipsius instantiam est dedicata in præsentia episcoporum, nobilium, abbatum, & multorum notabilium hominum, in honore sanctorum Apostolorum Christi Petri & Pauli, Dedicatione huiusmodi facta sanctus pater miro æstuabat desiderio, ut aliquas de sancto apostolorum principe posset habere reliquias, in cuius honore tam sumptuosum templum construxerat. Communicato igitur con-

Gebhardus prior Cluniacum mittitur. silio seniorum, misit ad Cluniacum priorem suum Gebhardum uirum doctum & ualde prudẽtem, ad Hugonem uenerabilem sanctissimumq; abbatem, rogans ut sibi aliquas de S. Petro apostolo reliquias trãsmittere dignaretur. S. autem pater Hugo abbas Cluniacensis, susceptis literis amantissimi

S. Hugo mittit reliquias S. Vuilhelmo abbati. sui Vuilhelmi, cognitoq; sancto eius desiderio, misit illi cum epistolis per manus ipsius Gebhardi prioris de capillis S. Petri Apostoli preciosissimas & ueras reliquias. Sed priusquàm ad Hirsaugiam rediret Gebhardus, famulus Christi Vuilhelmus ad Dominum migrauit, quẽadmodum suo ordine dicemus. Nam post dedicationem noui monasterij, nouem duntaxat hebdomadibus superuixit, unde & propter breuitatem temporis congregatio uiuente S. abbate, de cœnobio S. Aurelij non exiuit.

Igitur

Igitur instante natali beatissimorum apostolorum Christi Petri & Pauli, reuerendissimum abbatem Vuilhelmum languor inuasit, qui licet debilis esset corpore, nocturnis tamen uigilijs & diuinis officijs deuotissima præsentia interfuit. In die festo ipsorũ Apostolorum missam in priuato ad principale monasterij noui altare celebrauit, quæ ei & ultima fuit, sustentatus manibus fratrũ ab utroq; latere, cùm stare per se penitus non posset. Cum maxima igitur deuotione mentis in Deum, quasi profecturus ad eum, cui in hac uita fideliter seruiuit, mercedemq; operis sui recepturus, qua potuit altitudine uocis missam inchoauit, dicens uerbis beatissimi Pauli Apostoli: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex. Quarto dehinc die in capitulum se portari fecit, conuocatisq; omnibus exhortabatur eos, ut in melius semper proficerent, in primis monens eos de continuo dei amore habendo, de feruore monasticæ religionis, de obseruantia mutuæ dilectionis, deq; hospitalitate sollicitè custodienda. Et quasi alter Moses in Deuteron. replicauit omnia quæcunque illos à principio docuisset. Tertio demum die in oratorium B. Mariæ semper uirginis, quod ipse ad meridionalem cõstruxerat plagam, se denuò portari fecit, celebrataq; missa coram eo, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi de manu sacerdotis cum ingenti deuotione accepit. Deinde sacro inunctus oleo ad cellam suam reportatus est, ubi ualedicens fratribus die postera feliciter in Domino quieuit 4. nonas Iulij, anno dominicę natiuitatis 1091. indictione 14. Sub Henrico Imperatore quarto & Vrbano papa 11. Anno suscepti regiminis 22. ætatis uerò suæ anno 65. Ad eius funeralia conuenerunt duo episcopi, abbates quinq;, & clerici cum populo multi, qui per dies quinq; continuos eius celebrarunt exequias: quibus completis, in medio ecclesiæ nouæ quam construxerat, sanctum eius corpus cum honore & reuerentia sepelierunt, cuius sepulchrum competenti structura fabricatum usq; in hodiernum diem inuiolatum perseuerat. Eius uitam Haymo prior huius cœnobij post Gebhardum, latiori sermone descripsit, sicut in suo loco inferius dicemus. Mortuo autem S. abbate Vuilhelmo, & absente priore Gebhardo, magna fratres tristitia inuasit: quia manere diu sine pastore, uidebatur eis plenum periculo: & instituere nouum abbatẽ, priore absente, penitus non audebant. Expectantibus autem illis cum mœrore prioris sui aduentum, ecce post dies paucos desidera tus aduenit, afferens secum pretiosas principis Apostolorum reliquias, capillos uidelicet de eius capite ueros, quos S. Hugo Cluniacensis abbas reuerendissimo patri Vuilhelmo, in signum mutuæ dilectionis pro magno munere misit. Verùm Gebhardus prudenti usus consilio, ipsas beati Apostoli reliquias non statim ad monasterium intulit, sed eas cuidam fideli presbytero in uicino commoranti, donec oportuno tempore cum honore congruo ad monasterium introducerentur, seruandas commendauit. Ad diem igitur festum eiusdem apostoli proximum, quem ad uincula Petri appellãt, conuocatis abbatibus uicinioribus & alijs religiosis uiris non paucis, ipse sacræ Apostoli reliquiæ ad monasterium Hirsaugiense cum ingenti lætitia fratrum susceptæ sunt. Et primò quidem super sepulchrum sanctissimi abbatis Vuilhelmi repositæ fuerunt, cui specialiter erant transmissæ, ut qui uiuus Apostoli petiuit reliquias, eisdem primus potiretur uel mortuus. Deinde singuli per ordinem sacris imprimentes osculum reliquijs, Dominum in donis suis collaudabant. Postremò cum reuerentia maxima, in scriniolo ad hoc decenter aptato, repositę sunt ad deuotionem posteritatis cõseruan-

Vuilhelmus abbas infirmatur.

Missam celebrat ultimam.

Vitam S. abbatis Vuilhelmi quis conscripserit.

Prior Gebhardus Cluniaco cum alijs reuertitur.

Capilli S. Petri Hirsaugiam portantur.

dæ. Et iſte quidem finis uiuendi in hoc mundo reuerendiſsimo patri Vuilhelmo fuit, qui non ſolùm poſt mortem, ſed etiam in uita multis legitur claruiſſe miraculis: de cuius moribus, geſtis, & inſtitutis, ſi quis omnem hiſtoriam ſcire perfectè deſiderat, uolumen quod omnem uitam eius continet, percurrat. Huius autem uiri ſanctiſsimi fama longè lateq; diſperſa per orbem, multos etiam quoſcunque uiderat, in eius amorē pertraxit. Multi quoquè rectores unà cum ſubditis ſuis commiſsis, cōfraternitatem cum ipſo & monachis Hirſaugienſibus perpetuam, pactis ſuffragiorū interpoſitis laudabilem contraxerunt, diuerſis diuerſa poſt mortem ſubſidia orationū dantes & recipientes. Ex his nos eorum monaſteriorum nomina ad poſteritatis notitiam peruenire, præſentium tenore cupimus, cum quibus amicitiam iniiſſe confraternitatis abbatem ſanctiſsimum Vuilhelmum, dum adhuc in præſenti uiueret uita, ſcimus.

Vuilhelmus abbas claret miraculis.

Cluniacum.

Inter omnia uerò primum fuit monaſterium illud famoſiſsimum Cluniacenſe, à quo reformationis ſuæ initium Hirſaugia ſumpſit, & ob id confœderationem à Vuilhelmo cum ipſo factam, multis poſtea annis inuiolatam cuſtodiuit. Aliorum iſta ſunt nomina:

Nomina monaſteriorum confraternitatem habentium.

Monaſterium in Schafhuſen Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Diuionenſe.
Monaſterium maius Turonenſe.
Monaſterium Augienſe in diœceſi Conſtantienſi.
Monaſterium Corbeienſe in Vueſtphalia Padebornenſis diœceſis.
Monaſterium S. Mariæ ad eremitas Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium in Rinaugia eiuſdem Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Cremmeſmunſter.
Monaſterium Petershuſen in Conſtantia.
Monaſterium Altdorff Argentinenſis diœceſis.
Monaſterium in Comburg Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium Ottenburen Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium Zuueiffalten Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium S. Georgij Conſtantienſis diœceſis.
Monaſteriū Reinhardisbronna in Thuringia Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium S. Petri in Erfordia eiuſdem diœceſis Moguntinæ.
Monaſterium in Beſſelbronna Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium cellæ S. Petri in Briſgauu.
Monaſterium cellæ S. Pauli apud Carentinos,
Monaſterium S. Ioannis Baptiſtæ apud Parthenopolim Magdeburgenſis diœceſis.
Monaſterium fratrum de Ritenbuch.
Monaſterium in Neresheim Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium fratrum de Mortbach.
Monaſterium fratrum de Franckenthal Vuormatienſis diœceſis.
Monaſterium in Iſna Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium in Suartzach Argentinenſis diœceſis.
Canonici quoq; maioris eccleſiæ Spirenſis confraternitatem cum domino Vuilhelmo & fratribus huius cœnobij contraxerunt.
Monaſterium in Schluchtera Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium Caſtellenſe in diœceſi Eiſtetenſi.
Monaſterium in Haſungen Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium S. Eucharij Treuerenſis, quod hodie S. Matthiæ dicitur.

Monasterium S. Pantaleonis in Colonia.
Monasterium in Breitenauu Moguntinensis diœcesis.
Monasterium in Gegenbach Argentinensis diœcesis.
Monasterium in Echlingen Augustensis diœcesis.
Monasterium Ameneberg.
Monasterium cellæ S. Mariæ.
Monasterium Etenheimmunster Argentinensis diœcesis.
Monasterium Godisau Spirensis diœcesis.
Monasterium Osenhusen Constantiensis diœcesis.
Monasterium Mediolacense Treuerensis diœcesis.
Monasterium Bagenak.
Monasterium Anhusen.
Monasterium S. Vdalrici in Augusta.
Monasterium Brininga in Bohemia.
Monasterium quod dicitur Nuuemunster.
Monasterium in Cladorub.
Monasterium S. Blasij Constantiensis diœcesis.
Monasterium Murense in eadem diœcesi Constant.
Monasterium quod appellatur Kodeuuicum.
Monasterium Neuustadt Herbipolensis diœcesis.
Monasterium Clingenmunster Spirensis diœcesis.
Monasterium in Blidenstad Moguntinensis diœcesis.
Monasterium in Vuiblingen Constantiensis diœcesis.
Monasterium Massilienſe.
Monasterium S. Leonhardi.
Monasterium Sigenbergense, Colonienſis diœcesis.
Monasterium de Sunsheim Spirensis diœcesis.
Monasterium in Bruuuiller Colonienſis diœcesis.
Abbatissa quoq; de Homburg similem confraternitatem à S. patre Vuil
helmo & fratribus Hirsaugiensibus cum cæteris obtinuit.
Monasterium S. Heimerani Ratisponensis.
Monasterium S. Maximini prope Treuerim.
Monasterium S. Albani Mogunt.
Monasterium Lympurg Spirensis diœcesis.
Monasterium in Amorbach Herbipolensis diœcesis.
Monasterium S. Vdalrici prope Constantiam.
Monasterium in Eidenheim Eistetensis diœcesis.
Monasterium Montis monachorum Bambergensis diœcesis.
Monasterium Suartzach Herbipolensis diœcesis.
Monasterium S. Burchardi iuxta Herbipolim.
Monasterium in Deckingen Augustensis diœcesis.
Monasterium sanctæ crucis in Vuerdea Augustensis diœcesis.
Monasterium S. Nazarij in Lauriſſa Vuormatiensis diœcesis.
Sed & alia pleraq; monasteria sub confœderationis mutuę titulo, in ean
dem confraternitatem Hirsaugiensium à sancto abbate Vuilhelmo susce=
pta fuerũt, quorum nomina ad memoriam nostri uenire non permisit tem
porisnimia uetustas. Canonici quoq; secularium ecclesiarum simul & ca=
thedralium in diuersis prouincijs constituti, principes quoq; nobiles, pon=
tificesq; & potentes multi in seculo, audita conuersatione sanctissima Vuil
helmi abbatis, & monachorum Hirsaugiensium, eorum se orationibus de=

Alia cœnobia ne=glecta sunt anti=quitate temporis.

uotissimè commẽdantes orabant instantius in eorum susceptionem fraternitatem. Tanta enim de illa sanctissima cõgregatione bona, in omni terra tempore Vuilhelmi dicebantur ab omnibus qui Deum amabant, ut beatos se crederent quicunq; ad eorum confraternitatem fuissent admissi. Nec erat inter multos tunc celebris ociosa ista memoranda fraternitas, quæ missis & orationibus sanctorum cumulata, defunctorum animabus grata, subsidia ministrabat. Hoc enim compacta sonabãt, ut quoties defunctus aliquis de monasterio sub confraternitate præfata susceptus, in cœnobio Hirsaugiensi denunciatus fuisset, constitutæ pro eo mox fierent orationes, uigiliæ, missæ, disciplinæ & eleemosynæ, quas pariformiter & ab alijs pro se fieri post mortem singuli expectabant. Denique si quando contigisset aliquem monachorum de cœnobio hanc confraternitatem cum Hirsaugiensibus habente, ad Hirsaugiam uenire, cum tanta suscipiebatur charitate, ut non alienus & aduena, sed domesticus & incola cœnobij huius esse putaretur. Similis exhibitio charitatis impendebatur fratribus huius monasterij Hirsaugiensis ad ea loca uenientibus, cum quibus fraternitatis confœderationem habebant. Sed nunc ad ordinem historiæ reuertamur.

Hirsaugiensium fratrũ fama sanctissima.

Vacauit abbatia

Igitur Vuilhelmo abbate sanctissimo feliciter mortuo, septem & uiginti diebus abbatia uacauit propter absentiam Gebhardi abbatis futuri, tum quidem prioris, quem missum pro reliquijs S. Petri Apostoli ad Cluniacum diximus.

DE GEBHARDO HVIVS MONASTERII ABBATE XIII. *qui præfuit annis* XIIII. *mensibus* III. *& de gestis eius & illius temporis.*

REuerendissimo atq; sanctissimo abbate Vuilhelmo uiam uniuersæ carnis feliciter ingresso, postea quàm abbatia huius monasterij uacasset diebus 27. ad electionem noui pastoris fratres conuenerunt in unum, ipso die quæ dicitur ad uincula Petri, quãdo (sicut prædiximus) capilli eiusdem Apostoli in præsentia multorum abbatum, monachorum atq; fidelium ad monasterium fuerunt introducti: factaq; inter se collatione necessaria, ipsum Gebhardum priorem suum in abbatem unanimiter elegerunt, uirum ad regimen animarum satis idoneum, natione Sueuum, literis & eloquentia singulariter imbutum, qui electus, ut præfertur, prima die mensis Augusti, anno Domini 1091 indict. 14. sub Imperatore Henrico 4. & Vrbano papa 2. præfuit monasterio annis 14. & mensibus 3. quibus euolutis, in episcopum Spirẽsis ecclesiæ (quemadmodum suo loco dicemus) electus est. Fuit autem (sicut diximus) ex Sueuia oriundus, nobili prosapia genitus, statura corporis nec breuis nimium nec longa proceritate deformis, sed debita mediocritate proportionatus, nigro capillo in circuitu capitis ornatus, corpore crassus, & pulchra moderatione dispositus. Cùm adhuc puer esset, magistris ad dicendum literas à parentibus traditus fuit, in quibus cum tempore usq; adeo profecit, ut in omni literatura tam seculari quàm diuina similem uix haberet. Erat enim uir undecunq; doctissimus & singulari eloquentia, tam in Romana quàm in lingua Teuthonica præditus. Annis tãdem pueribus cum studio literarum emensis, in ecclesia Argentinensi Canonicus factus est, ubi cum diuitijs & honoribus auctus quotidie intumesceret, nihilominus quàm conuersionem cogitabat. Raro enim diuitibus, maximè clericis, solet adesse compunctio: quia quanto plus intendunt secularibus curis, tanto minus de sua sunt salute solliciti. Ita & Gebhardus iste Canonicus de quo loquimur, cùm nobilitate generis & affluentia diuitiarum inaniter supra se

Gebhardus in abbatem eligetur.

Vita ipsius Gebhardi.

Fit canonicus Argentinensis.

pra se eleuaretur in altū, pauperibus Christi, & monachis maximè, non solùm nihil boni exhibuit, sed etiam spernens & contemnens, multas iniurias eis inferre consueuit. Vinum nanq; quod ex donatione fidelium fratribus Hirsaugiensis cœnobij in Alsatia creuit, per uiolentiam rapuit, & inuitis omnibus, in proprios usus conuertit. Quod eo facilius facere potuit, quo sanctum uirum Vuilhelmus cum Romana ecclesia sentientem, nullum ab Henrico rege defensionis auxilium speraturum sciuit. Admonitus tamen per uiros bonos super hoc temerario facto, cum abbate Vuilhelmo compositurus uenit ad Hirsaugiam tumidus, superbus, & elatus, nihil minus habitu & gestibus quàm religionis amorem demonstrans: sed Deus omnipotens, in cuius potestate sunt omnium corda hominum, qui Saulem persecutorem fidei Christianæ Paulum defensorem effecit, etiam huius uiri mentem in aliud propositum subitò commutauit. Sagaci nanq; consideratione, fratrum mores & conuersationes explorare cœpit, disputantemq; de contemptu mundi sanctum patrem audiuit, & captus in eius sermone, sancto intus agente spiritu, propositum subitò mutauit: & ualedicens pompis & curis seculi, factus est in hoc cœnobio sub monastico habitu famulus Dei. Qui cùm sanus & incolumis aliquandiu inter fratres laudabiliter conuersatus fuisset, ut patientia eius coram omnibus probaretur, grauissimum languorem incidit, ita ut membris omnibus penè resolutis manum ad os non ualeret porrigere, nec de uno latere in aliud sine aliorum adminiculo se mouere. Hac infirmitate plus integro anno miserabiliter, sed cum multa patientia ægrotauit, quousq; misericors Deus uires ei restituit manducandi, sedendi, legendi, & in scamniolis super terram instar puerorum reptandi. Præter enim linguam hactenus nullum membrorum suorum mouere potuit. Quadam uerò die, uir domini Vuilhelmus cellam ægrotantis ingreditur, & ut usum uel dextræ manus à Domino precibus deuotis peteret, Gebhardum iacentem exhortatur. Renuens ille cum summa detestatione, confirmans se corporis salutem omnino paruipēdere, ut bene decocta sorea purgatus posset ad Deum peruenire. Pius autem pater misericordia motus dexteram illius apprehendens benedixit, orat, deosculaturq; eum, & pristinæ sanitati cernentibus cunctis subitò restituit. Post paucos uerò dies uxor fratris ipsius Gebhardi, ad eum gratia uisitationis cum familia multa aduenit, ad quam in sella portatus gestatoria, cùm interloquendum brachij sui miraculosam sanitatem proferret in medium, apprehendens illa dexteram ipsam sanatam, muliebri eam quasi sanctificatum quippiam deosculatur affectu. Et ecce brachium ipsum miraculosè sanatum, mox ad tactum fœminæ, quamuis deuotæ, miraculosius ad pristinam rigiditatem reuertitur. At ille dissimulato quod acciderat, Germani salutata uxore, ad cellam suam reportari se fecit. Vuilhelmus autem sanctissimus pater, discens in spiritu sancto quod accidit, mox ad cellam ægrotantis uenit dicens, Hæc est pœna temeritatis tuæ frater, qui manum Deo consecratam ipsiusq; miseratione sanatam, fœminæ gloria tactus inani præbuisti osculandam. Admonitus deinceps, ne simile feceris esto: iterumq; apprehendens ipsum brachium sancta sua benedictione sanauit, quem totum non multo pòst orationibus suis ad pristini status ualetudinem reduxit. Veruntamen ex eadem infirmitate quoad uixit, semper uno pede claudicauit, quatenus memor eorum quæ sustinuerat amplius, non peccaret. Nam cùm esset uir tam generis nobilitate clarus, quàm acrimonia ingenij sublimis, animiq; constantia, sapientia, scientia & eloquentia singulari, prærogatiua insignis &

Auſert uinum Hirſaugienſibus monachis.

Ad Hirſaugiam uenit Gebhardus

Gebhardus fit monachus.

Paralyſi totus diſſoluitur.

Miraculum Vuilhelmi abbas ſuper Gebhardum.

Brachium eius ad tactum fœminæ rigeſcit iterum.

Increpatio S. abbatis Vuilhelmi.

magnæ quoq; in ſeculo reputationis, pia Domini caſtigatione flagellatus eſt, ne fortè omnibus ſuccedentibus proſperè, mens in elationis orcum laberetur. Reſtitutus autem ſanitati cùm in omnibus religioſè cõuerſaretur, in priorem huius monaſterij, conſilio fratrum à S. patre Vuilhelmo conſtitutus eſt: in quo quidem officio magnam diligentiam fecit, & fratres in omni humilitate, patientia, charitate & obſeruantia regulari ſemper ſtudioſè præceſsit. Poſtea cùm ſanctus pater Vuilhelmus in conſtructione noui monaſterij Hirſaugienſis multum eſſet occupatus, ipſiusq; laboris aſſumpti cerneret appropinquare conſummationẽ, uolensq; S. Apoſtolorum principem Petrum eccleſiæ ſuæ ordinare patronum, ingenti cupiuit deſiderio aliquas de eius ſacratiſsimo corpore habere reliquias, quas in nouam à ſe fundatam reponeret eccleſiam. Miſit ergo uenerabilem uirum Gebhardum priorem ſuum cum literis & epiſtolis commẽdatitijs, Romam ad ſummum Pontificem Vrbanum 2, qui aliquando in Cluniaco monachus fuerat, petens ſibi aliquid de beatiſsimi principis Apoſtolorum reliquijs tranſmitti. Veniens ad papam prior Gebhardus, benignè quidem ab eo ſuſceptus eſt, petitas tamen reliquias obtinere non potuit. Audiuit autem à ſummo ipſo pontifice Gebhardus de capillis S. Petri ueras in monaſterio Cluniacenſi reliquias haberi, dedit q; conſilium papa ut Vuilhelmus abbas, tanquam amicus S. Hugonis ex illis aliquid poſtularet, quod & poſtea factum eſt. Verùm papa ne uacuum remitteret miſſum, quorundam aliorum ſanctorum reliquias Beato Vuilhelmo abbati per manus eiuſdem Gebhardi, pro charitatis munere deſtinauit. Reuerſus autem ad Hirſaugiam prior Gebhardus, uerba ſummi pontificis S. patri retulit, & particulas reliquiarum ſibi ab eodem traditas, abbati cum lætitia præſentauit. Audiẽs uerò S. abbas Vuilhelmus de capillis B. principis apoſtolorum Petri, apud ſibi amantiſsimum abbatem Hugonem in Cluniaco contineri aliquid, ualde gauiſus eſt: confidens ſibi nihil penitus ab eo poſſe denegari, cui ſe fore amantiſsimum iam multis beneficijs fuiſſet expertus. Igitur poſt paucos menſes, iterum ad ſe ſuum uocauit priorem, quem idoneum ad quæq; ardua peragenda, præ cæteris omnibus eſſe ſciebat, traditisq; literis ad reuerendiſsimũ abbatem Cluniacenſem S. Hugonem, cum precibus deſtinauit ad Cluniacum pro impetrandis capillis præfati Apoſtoli Petri uel pauciſsimis. Venerabilis autem Gebhardus legatione ſuſcepta, uirtute ſanctę obedientiæ armatus, ſe quàm humilimè ad iter indictum accinxit: cui abeunti benedictione regulari præmiſſa, ſanctus pater ſub ænigmate dixit, Vade quàm celerrimè fili, quoniã niſi Petrum præuenias, & Paulum, non mihi, ſed tibi laborioſum iter aſſumpſiſti. His dictis Gebhardus abibat, non intelligens uerba S. abbatis, quibus mortem ſuam imminere ad feſtum apoſtolorũ prophetico ſpiritu præ-
dixit. Veniens autem Cluniacum ad S. Hugonem literas abbatis ſui Gebhardus prior & ſanctum deſiderium expoſuit, à quo poſt dies paucos, quibus ab itinere feſſus quieuit, tres crines de capillis B. Petri Apoſtolorum principis in ſcriniolo argenteo B. Vuilhelmo & fratribus Hirſaugienſibus deferendos, cum ingenti lætitia ſuſcepit. Qui reuertens cum feſtinatione priuſquàm Hirſaugiam ingrederetur Vuilhelmum reuerendiſsimum abbatem ad dominum migraſſe cognouit, reliquias in domo cuiuſdam ſacerdotis uſq; ad meliorem deliberationem (ſicut diximus) non longè à monaſterio repoſuit, & in locum defuncti patris ſanctiſsimi, unanimi fratrũ conſenſu abbas electus fuit. Electus autem in die prima menſis Auguſti (ſicut dictum

Gebhardus in priorem ordinatur.

Papa mittit Vuilhelmo diuerſas reliquias.

Gebhardus prior ad Cluniacum mittitur.

S. Hugo.

Gebhardus fit abbas.

dictum est) consecrationem suam usq; ad diem 13 calend. Aprilium distulit, super quo mirantibus fratribus & ægre ferentibus respondit: Sine benedictione consueta hucusque manere fratres idcirco uolui, ut & ego uobis mores ostenderem meos, & uestrum erga me cognoscerem affectum. In uestra igitur nunc uoluntate relinquo de me statuendi quicquid uolueritis, uestriq; adhuc sit arbitrij me pro abbate super uos uel recipere uel repudiare: cui cùm omnes quasi uno ore respondissent, se de ipso bene esse contentos, & alium præter ipsum non optare pastorem, gratias eorum de se beneuolentiæ agens ordinari ex more consensit. Pergens igitur ad ciuitatem Constantiensem à Gebhardo eiusdem urbis episcopo cum Romano Pontifice bene sentiente, in præsentia multorum abbatum, prælatorum ac nobilium, in pastorem Hirsaugiensis monasterij ritè consecratus est, duodecimo calendas Aprilis, in natali uidelicet Beati patris nostri Benedicti, institutionis suæ mense octauo, anno Domini millesimo nonagesimosecundo, indictione decimaquinta. Porrò in locum suum, consilio fratrum, priorem ordinauit uenerabilem monachum nomine Heymonem, uirum moribus & scientia probatum, qui in colligendis rescribendisq; libris pro fratrum utilitate magnam diligentiam fecit. Erat sanè uir studiosissimus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, ingenio subtilis, & satis admodum comptus eloquio, qui eruditionis suæ præclara monumenta reliquit. Scripsit inter cætera ingenij sui opuscula uitam & miracula Beati Vuilhelmi supradicti abbatis: quam tamen quidam alius frater postea uolens ampliare, breuiorem reddidit. Scripsit etiam nonnullos sermones & homilias, quæ ut plurimum ex errore alteri cuidam eiusdem nominis Heymoni, ex monacho Halberstadiensi episcopo, uiro æquè doctissimo, de quo longè superius mentionem fecimus, adscribuntur. Itaque commixtæ simul amborum Haymonum homiliæ habentur, ut non nisi sagacissimo lectori, ex ipsa phrasi, licet cum difficultate, possibile sit alterius ab alterius dicta secernere. Ordinato autem Gebhardo in abbatem, congregatio fratrum de sancto Aurelio, ad maius monasterium eodem anno cum lætitia transmigrauit, cunctis benedicentibus Dominum, quòd hunc diu optatum superuiuere diem meruissent. Iste Gebhardus uenerabilis abbas clausstrum monasterij & cæteras officinas omnes, quas sanctus pater Vuilhelmus morte præuentus uel non incepit uel inceptas non finiuit, impensas sibi copiosè præbente quodam Vuigando, ciue Moguntino, pro fratrum necessaria mansione construenda perfecit. Fuit autem in gubernanda re familiari multum idoneus, & in omnibus plusquàm crederetur astutus, quippe qui ratione utilitatis sæpe aliud simulabat, atque mente repositum gerebat. Auditus perspicacissimi fuit, ita ut ea quæ in loco dicerentur semoto, facilimo auditu perciperet. Nominatissimus fuit propter sapientiam & eloquentiam suam in tota Germania, non solùm apud religiosos & spirituales, sed etiam apud seculares, nobiles & principes: quoniam quicunque eum uel consulentem, uel perorantem semel audisset, statim in admirationem ductus, Hirsaugiam prædicabat fœlicem, quæ talem habere pastorem meruisset. Ad publica consilia principum frequenter uocabatur, in quibus cunctis admirabilis semper apparebat, cùm & nectarea uis eloquentiæ, qua cunctos uincebat, mirandam in eo commendaret sapientiam: & ipsam facundiam admirabilem, sapientia incredibilis redderet fructuosam. Sub eius regimine res monasterij

Benedictionem cur distulit.

Abbas Gebhardus ab episcopo Constantiensi benedicitur.

Heymo prior ordinatur.

Opuscula prioris Heymonis.

temporales mirum in modum ampliatæ fuerunt, aucta prædia, possessiones dilatatæ, censusq; & redditus annui numero & precio sumpserunt incrementa.

Multi enim uiri nobiles atq; ditissimi, & se & sua pro regni cœlestis amore fratribus Hirsaugiensis cœnobij, sub abbatis Gebhardi magisterio tradiderunt. Eodem anno quo in abbatem fuerat electus Gebhardus iste, tribus uidelicet & septuaginta diebus ante obitum S. patris Vuilhelmi, anno Christianæ salutis 1091. 10. calend. Maij mortuus est uenerabilis atq; sanctissimus ille Bruuuilerēsis cœnobij abbas Vuolfhelmus nomine, uir tam in diuinis scripturis, quàm secularibus literis egregiè doctus, cuius sanctissima conuersatio multis profuit ad salutem. Magna inter duos istos reuerendissimos uiros Vuilhelmum Hirsaugiensem & Vuolfhelmum Bruuuilerensem familiaritas, pari fuit sanctitate comparata, quæ usque ad mortem utriusq; inuiolata permansit. Scripsit autem idem B. Vuolfhelmus abbas non spernendæ lectionis opuscula, sed pauca eorum ad notitiã meam peruenerunt. Legi sub nomine eius de Sacramẽto altaris, plenum eruditione libellum, quem scripsit contra errores M. Berengarij Turonensis. Carmina quoque de sancto Benedicto, alijsq; diuersis sanctis & rebus, cum sermonibus multis composuit. Hic primò fuit monachus in cœnobio sancti Maximini Treuerensis, deinde apud sanctum Pantaleonem in Colonia postea factus est abbas in Gladebach Colonienſis diœcesis. Indeq; translatus ad Bruuuiler eiusdem diœcesis, abbas in ordine tertius ibidem constitutus est. Eius uitam plenam uirtutibus & signis, Conradus monachus atque discipulus eiusdem ueraci narratione descripsit ad Euerardum Bruuuilerensem & Hermannum sancti Pantaleonis abbates. Qui Conradus cùm esset in sacris secularibusq; literis non infimè doctus, & à bono doctissimoq; præceptore optimè in omni scientia imbutus, composuit & alia quædam opuscula, quibus ingenij sui acrimoniam ad posteritatis notitiam transmisit. Claruit ijsdem quoq; temporibus in hoc monasterio Hirsaugiensi, sub abbate Gebhardo & quibusdam successoribus eius, monachus quidam doctissimus nomine Conradus, qui scientia & eruditione sua admirabili, famam consecutus est immortalem. Fuit enim non solùm in diuinis scripturis studiosus & doctus, uerùm in secularibus quoq; literis eruditissimus, Philosophus, Rhetor, Musicus, & poëta omnium sui temporis in Alemania celeberrimus. Multa ingenij sui præclara uolumina posteris legenda ornatissimo sermone composuit, in quibus nomen suum ex humilitate, sub Peregrini uocabulo abscondit. In his præcellit opus illud clarissimum, quod de sancta uirginitate, sub nominibus Peregrini presbyteri, & Theodoræ sanctimonialis, in dialogi modum per libros octo distinguens, Speculum uirginum appellauit: opus sanè tam utile & necessarium Christi uirginibus, ut satis laudari ab homine mortali non ualeat. In Euãgelia quoque, quæ per anni circulum ad missam leguntur, magnum uolumen pulchra uarietate composuit. De uita, spiritu, & fructu mortis edidit librum unum: & alium quem Matricularium prænotauit: item alium quem prætitulauit Didascalon: de Musica & differentia tonorũ librum unum: metricum quoq; opusculũ de laudibus S. patris nostri Benedicti. Sermones etiã plures & homilias multas elegantissimasq; cõposuit. Sed & carmina plura & epigrãmata diuersa, uarij generis ornatu scripsit, quæ ueterum negligentia partim in obliuionẽ deducta sunt. Nemo cùm ista legerit, arbitretur declamatorẽ illum, qui ex eorũ ordine quos Mendicãtes uocant emergens, sub Peregrini

Vuolfhelmus abbas Bruuilerensis obijt.

Conradus monachus in Bruuuiler doctissimus.

Conradi istius opuscula.

peregrini nomine sermones ad populum cicatricosos instar modernorum humili composuit dictione, aut nostrum fuisse peregrinum, aut ei comparare aliquatenus posse. Ille enim more declamatorum huius temporis, scholastico sermone depressus incedens, creberrimas introducit quotationes scripturarum. Iste autem noster peregrinus Tullianam sequutus eloquentiam, ueterum more sine allegationibus superfluis lucidam, sanam & integram orationem continuat. Floruit hisdem quoq; temporibus Theodoricus abbas monasterij S. Trudonis nostri ordinis, uir undecũq; doctissimus, qui scripsit inter multa ingenij sui monumẽta, uitam eiusdem S. Trudonis, uitam quoq; S. Bauonis, uitam etiam S. Reinoldi, & uarios sermones ad fratres. Claruit quoq; hoc tempore Stephanus, qui & Herrãdus, ex abbate monasterij Elsenburgensis nostri ordinis episcopus Halberstadensis, uir doctus & sanctus, qui semper Henrici quarti scelera detestatus cum Romana ecclesia optimè sensit. Scripsit ex persona comitis Ludouici fidelis ecclesiæ Romanæ ad Vualramum episcopum Naumburgensem, qui partes Henrici Imperatoris 4. contra obedientiam summi pontificis pertinaciter defendebat, epistolam nõ minus elegantem quàm prolixam: in qua cunctos errores, crimina & scelera ipsius Henrici regis tam apertè describit, ut nulla dein ceps potuerint excusatione negari. Inter cætera uerò eiusdem epistolæ sic dicit ad Vualranum defensorem regis schismatici & excõmunicati: Audi igitur uera, non fucata: audi fortia, non faceta. Omnis qui dignitates spirituales diuendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem regem dicunt, episcopatus & abbatias uendit: etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem & plures alias pecunia, Ratisponensem, Augustensem & Strasburgensem pro gladio, abbatiam Fuldensem pro adulterio, Monasteriensem uerò episcopatum, quod dicere & audire nefas est pro Sodomitica immundicia uendidit. Quæ si impudenter negare uolueris, teste cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli, concludent hoc: Dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab apostolica sede excommunicatus, nec regnum, nec potestatem aliquam super nos, quia catholici sumus, poterit exercere. Hæc uiri constantissimi scripta & authorem suum in Dei fundatum timore confirmant, & quanta fuerit in Romanam ecclesiam regis Henrici temeritas manifestant, qui persequebatur usque ad mortem omnes, qui obedientiã Christi uicario exhibebant. Vnde cùm S. Vuilhelmum abbatem & fratres Hirsaugienses cœnobij constantes in Romani pontificis obediẽtia, sibiq; tanquam excommunicato contrarios esse cognouisset. In publico suorum principum consessu præcepit, Hirsaugiam funditus destrui, & fugatis monachis, bona monasterij in stipendium militibus erogari. Ad hoc facinus perpetrandum Vuernerus episcopus constitutus per simoniam ad ecclesiam Argentinensem, homo peruersus, & S. Romanæ ecclesiæ atrocissimus inimicus, tanquam obsequium præstiturus Imperatori milites cohortatur suos, promittit prædam ingentem de spolijs monachorum. Cumq; milites detestari nefas tam immane in famulos Dei cœpissent, insanus põtifex dixit: Ego uos, ô milites fortissimi, in hoc obsequium regis nostri iustissimi præcedam, & quicunque uestrũm me secutus non fuerit, reus læsæ maiestatis erit. His dictis loricam induit, qua indutus, equum plenus minarum in monachos Hirsaugienses, ascendit, subitoq; clamans & ululans, horribiliter cecidit, & morte subitanea præoccupatus cunctis uidẽtibus expirauit. Cæteri uerò tam miserabilẽ pontificis intuentes exitũ, ualde timuerũt, nullusq; eorũ deinceps ausus est contra mo-

Theodericus abbas S. Trudonis

Stephanus ex abbate episcopus Halberstadensis.

Epistolam scripsit contra Henricum pro ecclesia Romana.

Scelera Imperatoris.

Episcopus iniquus morte subitanea cecidit.

tra monasterium Hirsaugiense siniſtrum aliquid pertentare. Furor tamen Henrici regis quem contra Hirsaugienses semel conceperat, quàm diu uixit, non quieuit: nec Hirsaugiam solam persequebatur odio, uerùm omnes qui cum ecclesia Romana bene sentientes, eius communionem uitabant, perdere laborabat. Archiepiscopum Moguntinum Vuezilonem nomine, uirum doctissimũ, primùm sibi consentiẽtem, postea uerò contrarium, multis iniurijs afflixit. Eius quoq; succeſſorem Ruthardum uenerabilem uirum, de sede Mogũtina expulit, ipsumq; exulare per nouem annos in misseria maxima apud Thuringiam coëgit. Abbatem Giselbertum filium huius conuentus, cum sexaginta monachis, propter obedientiam quam summo præstabant pontifici, de monasterio Hasungen expulit, & possessiones ipsius monasterij miserabiliter distraxit. Multos quoq; pontifices de suis ecclesijs furiose fugauit, abbates & eorum monachos de cœnobijs expulit, & multa monasteria cum ecclesijs fũditus destruxit. Multis uicibus amicis & fautoribus suis præcepit, ut monasterium Hirsaugiense destruerent, sed orationibus sanctorum, eius conatus semper impediti fuerunt, quemadmodum ex uisione sancta quędam abbatissa in Bauariæ partibus edocta, referre solebat. Quamdiu autem Henricus Imperator quartus, uixit & imperauit, frequentibus minis & terroribus fratres super destructione monasterij huius, per eum comminata, inter se anguſtiati fuerunt. Confisi tamen in adiutorio altissimi, pro cuius amore terrenum regem infensum habebant, non armis, sed orationibus causam suam sine intermissione defendere satagebant.

Furor Henrici contra catholicos

Abbas de Hasungen expellitur.

Imperator mandat iterũ destrui Hirsaugiam.

Anno Gebhardi abbatis secundo, Conradus filius Henrici Imperatoris ex prima uxore Berta natus, patri rebellare incipit, & Romani pontificis persuasus literis imperium ad se trahere. Sed operępreciũ fuerit causæ huius rebellionis contexisse principia. Henricus rex pater Conradi Praxedem uxorẽ suam ante annos 7. Coloniæ duxerat, quã nimio cœpit odio habere, ita ut maius esset odiũ, quàm dilectio qua prius eam amauerat. Vnde nimio in eam odio succensus, posuit in custodiam: & concesit plerisq; ex seruitoribus suis, ut uim ei inferrent, ipso uidente. Ad tantam uerò dementiã peruenit, ut etiam filium suum Conradum ad concubitum illius inuitaret: qui cùm thorum patris maculare recusaret, exhortando eum rex ad uitricæ illicitos amplexus inter cætera dixit: Quid timidè coire cum fœmina tardas, quæ tibi uitrica non est? Non enim es filius meus, quemadmodum putas, sed cuiusdam peregrini de Sueuia principis, cuius & faciem manifestè habes impressam. His uerbis ultra modũ indignatus filius, iram quidem tunc prudenter simulauit, & post dies paucos cum quibusdam sibi consentientibus summum Pontificem Vrbanum secundum adijt, à quo honorificè susceptus, & in regem solenniter consecratus, in Italia & Longobardia contra patrem regnauit. Erat autem uir optimus, omni bonitate & probitate conspicuus, humilis, modestus, & plenus charitate, ac summa in cleros monachosq; reuerentia ac pietate. Sed paucos annos post suam coronationem superuiuens, immatura morte sublatus est. Regina uerò post multas iniurias & mala inaudita sibi innocenter illata, Deo miserante, de custodia euasit, & ad Mechtildam Longobardorũ reginam potentissimam fugiendo peruenit. Quæ susceptam cum honore ad Vrbanum summum Pontificem eam perduxit. Prouoluta igitur ad pedes Antistitis Imperatrix, misera profusis lachrymis ac intimis singultibus, omnẽ suæ quam pertulerat calamitatis miseriam intimauit. Papa reginæ compatiens, post uerba

Conradus filius Imperatoris patri rebellat.

Conradus rex ordinatur à papa.

Regina euadens de custodia ad papam Vrbanũ uenit.

pertulerat, calamitatis miseriam intimauit. Papa reginæ compatiens, post uerba necessariæ consolationis synodum in urbe Roma congregat, in quo Henricum regem hæreticum, simoniacum, Nicolaitarum hæreseos principem, sanctæq; matri ecclesiæ inobedientem atq; rebellem publicè denuncians, pro inauditis sceleribus in uxorem propriam commissis iterum excommunicat, ipsumq; schismaticum & hostem Dei & sanctæ catholicæ ecclesiæ esse proclamat. Regina autem post hæc ad patriam suam, regnum uidelicet Ruscorum reuersa, monasterium uirginum Christi ingreditur, in quo religiosissimè conuersata, tandem in abbatissam ordinis nostri ibidem ordinata perhibetur, & usque ad mortem in sancta conuersatione permansit. Eodem anno eclipsis solis facta est 9. calend. Octob. hora diei tertia. Et draco in cœlo uisus est, & magna pestilentia & mortalitas hominum & iumentorum subsecuta.

Henricus rex denuo excommunicatur à papa in synodo.

Imperatrix fit sanctimonialis in ordine nostro.

Eclipsis solis.

Anno Gebhardi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1096. prima expeditio Hierosolymitana sub Petro monacho & Godfrido de Bulion, duce Lotharingiæ, ad recuperandum sanctum Domini sepulchrum facta est, cum infinita multitudine ex omnibus Europę nationibus. Huius peregrinationis acta per multos copiosissimè descripta sunt, quæ huic inserere chronicæ minis esset prolixum & tædiosum. Fuit autem Godfridus iste comes in Bulion & Lotharingiæ dux, uir fortis & strenuus, qui amore cœlestis regni arduam hanc peregrinationem subiturus, comitatum suum de Bulion cum omnibus prouentibus attinentijsq; uendidit episcopo Leodicensi pro trecentis & mille marcis argenti purissimi, quas in eandem expeditionem hilariter expendit. Vnde usq; in hodiernum diem episcopus Leodicensis se ducem de Bulion, non comitem, ob honorem Godfrido postea regi Hierosolymitanorum facto, scribere consueuit. Prius uerò quàm hæc peregrinatio inciperetur, anno uidelicet Gebhardi abbatis 4, multa signa & prodigia in aëre uisa sunt. Nam circa nonas octobris apparuit cometes ad plagam meridionalem stans, suumq; splendorem in obliquum gladij more protendens. Stella etiam alia in oriente, sexto calend. Martij uisa est. quę locum suum longo interstitio crebris saltibus mutauit. Nubes quoq; sanguineas tam ab occidente quàm ab oriente surgentes, sibiq; inuicem in cœli medio concurrentes, rursumq; medijs ferè noctibus à septentrione igneos exurgere splendores, plerunq; etiam faculæ per aëra uolitantes, multi scriptorum illius temporis se uidisse testantur.

Passagiū ad terram sanctam sub Godfrido.

Godfridus comitatum suum dei Bulion episcopo Leodicensi uendidit.

Prodigia multa apparuerunt in cœlo hoc anno.

Non multo ante hos annos quidam uenerabilis uitæ presbyter, nomine Suiggerus, in diœcesi Colonienſi, cuiusdam diei hora ferè nona, duos equites conspexit in aëre concurrentes, diuq; inter se concertantes, alterum qui & crucem non modicam qua percuteret alterum in manu tenere uidebatur, uictorem tandem existere. Quidam etiam presbyter Gerlacus nomine, hora quadam meridiana cum duobus comitibus in sylua deambulans, gladium miræ longitudinis uenti uertigine, ignotum unde leuaretur in sublime deferri uidit, & quousq; uisum altitudo leuaret tam fragorem auribus quàm metallum oculis discreuit. Referebant nonnulli nocturnis horis ciuitatem se in aëre pendentem uidisse, diuersasq; hominum quasi turmas diuersis ad eam partibus tam equestri quàm pedestri intendere ordine pedes. Multi etiam crucis signaculum sibimet in frontibus, uestibus, uel in quolibet corporis loco diuinitus impressum ostendebant, ipsoq; se stigmate ad eandem Domini militiam præscriptos credebant.

Mulier quædam duobus annis continuis imprægnata, diruptóque

tandem

tandem utero filium loquentẽ effudit. Item infantulus per omnia bimembris natus est. Alter etiam capite bino, & agnelli plures binis capitibus exorti sunt. Species quoq; ignis in modum fulguris ad longitudinem hastæ formatus, sed latior clarissimo die, & in ipso solis fulgure discurrens oculos intuentium improuiso terrore cõcussit, neminem tamen læsit. Quadam etiam die, sole declinante in occasum, nullaq; in aëre nubecula penitus apparente, ecce globi ignei in diuersis aëris partibus multi, quasi discurrentes apparuerunt, rursusq; altius eleuati in cœlum sese recipere uidebantur. Multi uerò non ignẽ, sed angelicas fuisse potestates opinati sunt. In Saxonia bos humana protulisse uerba dictus est, trinaq; ad pastorem dixisse uice, Vade, Hierusalem capietur à Christianis. Dum ergo ista & alia multa portentosa miracula, quæ causa breuitatis omitto, adhuc haberentur præ oculis, ecce quidam incluſus nomine Petrus, in finibus Hispaniæ constitutus, clausſtris egressus, orbem penè totum commouit, quandam circũferens chartulam, quã cœlo lapsam dicebat, in qua continebatur uniuersam Christianitatem armis instructam de cunctis mundi partibus, Hierosolymam ire debere, & eam paganis inde pulsis possidere perpetuò cum omnibus finibus suis. His uerbis prouocati non solùm rustici & ignobiles, sed etiam reges, duces & principes, episcopi, abbates, monachi, presbyteri & laici nobiles, diuites, pauperes, uiri & mulieres, uirgines & moniales, pueri & senes, multitudine penè innumerabiles: uẽditis partim possessionibus suis, aut etiam penitus neglectis, quasi diuino quodam feruore agitati, omnes uno ore unaq; sententia Hierosolymam pergere statuunt, sanctumq; Domini sepulchrum cum omni circa regione de manibus infidelium eripere, & ad Christianum orbem reuocare. Mirabilis ille spiritus, qui tot hominũ millia impulit ad iter tam insolitum, cunctis maximè mulieribus. Exeũtes autem in hanc expeditionem mulieres, uirgines & moniales sine numero, uirili utebantur habitu, & inter uiros armatæ incedebant. Conuenientes autem in unum, propositum iter assumunt: uenientesq; usq; in Pannoniam, magna pars eorum interfecta est, nec immeritò. Cum mulieribus enim & monialibus incedentes uiri, sacerdotes & monachi luxuriabantur in exercitu, & sese immunda fornicatione mutuò fœdantes, iram contra se iusti iudicis Iesu Christi prouocarunt. Godfridus autem dux cum fratre suo Baldeuino & reliquo exercitu, inceptum iter prosecuti, primò Antiochiam, ac deinde Hierosolymam cum reliquis urbibus, domino nostro Iesu Christo eis auxiliante ceperunt. Ibi per Dei populum Godfridus ipse in regem electus est, quo post aliquot annos mortuo, ac iuxta sepulchrũ Domini tumulato, in regno frater Baldeuinus successit, & fines Christianorum in circuitu ualde dilatauit.

Petrus eremita orbem commouit.

Mirabilis omniũ concursus ad nouum prophetam.

Multi propter luxuriam in Pannonia perierunt.

Hierosolyma capitur à Christianis.

Eodem anno Domini, uidelicet 1096, fundatum est monasteriũ abbatiale ordinis nostri Reinhausen, in Saxonia, Moguntinensis diœcesis non longè à Gottingen, & prosustentatione monachorum competẽter dotatum. Primus huius cœnobij abbas Reinhardus dictus, uir doctus atq; sanctissimus fuit, qui multis in uita & post mortem miraculis claruit: per cuius meritum usq; in præsentem diem omnipotẽs Deus morbum quem caducum appellant, in eodem loco ipsum deuotè inuocantibus curare perhibetur. Scripsit autem idem abbas Reinhardus sanctissimus, quædam præclara opuscula, quibus ingenij sui præstantiam & præsentibus & posteris ostendit. E quibus præcipua feruntur commentaria in Ezechielem prophetam, in Esaiam prophetam, in Psalmos, in epistolas Pauli Apostoli, opus quoq; metricum in Iob, & quædam alia quæ modò mihi ad memoriam non ueniunt.

Reinhardus abbas.

Reinhardi abbatis opuscula.

niunt. His temporibus uenerabilis abbas Gebhardus compatiens laboribus fratrum, in hauriendo aquam de flumine, habito cum expertissimis architectis consilio, per occultos meatus subterraneos aquę ductum impensis non modicis construendo fecit, & in omnes cœnobij officinas aquæ copiam introduxit. Anno Gebhardi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1097. Henricus imperator 4, in die sancto epiphaniæ Domini filium suum iuniorem Henricum Aquisgrani regem fecit, Conrado maiore filio quem prius coronari fecerat reprobato. Et nisi ipse Conradus immatura morte præuentus ante patrem obijsset, ad imperium Henricus 5 peruenire non potuisset. *Henricus.* Anno sequenti Ruthardus archiepiscopus Moguntinus, qui regi Henrico excommunicato fauere noluit, eius gratiam amisit, & in Thuringiam secedens per annos aliquot ibidem quasi in exilio positus durauit. *Ruthardus episcopus.* Circa hæc tempora ordo Cisterciensis cœpit, & primùm eiusdem cœnobium in Cistercio hoc ipso anno fundatum est, qui successu temporis ualde creuit, & tam numero quàm diuitijs mirabiliter auctus fuit, de cuius exordio & profectu multa hincinde scripta inueniuntur. *Ordinis Cistercienſis initium* Circa hæc etiam tẽpora non longè à Vuormatia multis diebus & noctibus maxima multitudo armatorũ equitum & peditũ apparuit tanquam ad placiti colloquiũ seu bellũ præcessura, & nunc huc, nunc illuc, quasi per turmas discurrentes circa nonam horam noctis ad uicinum montem, ex quo prodire consueuerant, reuertebãtur. Tandem nocte quadam monachus quidam Limpurgensis cœnobij non procul à monte distantis, de quo exire solebant, assumptis secum quibusdam alijs, ad locum montis accessit: muniensq; se signaculo sanctæ crucis, exeuntes de monte qui essent, per uirtutem sanctæ & indiuiduæ trinitatis, ut dicerent, fortiter adiurauit. Cui unus ex turma respondit: Nos sumus fantasma, nec militum uiuentia turba, sed animæ hominum quondam in hoc mundo principi terrenorum militantium, non ante multos annos in hoc loco interfectorum. Arma, habitus & equi, quæ nobis dum uiueremus instrumenta erant peccati, etiam nunc post mortem in nobis sunt quædam indicia tormẽti. Omne quod iam cernitis circa nos, totum ignitum est nobis, quãquã uos ignem nostrũ minimè uideatis. Cumq; monachus utrũ iuuari ab hominibus possent inquireret, spiritus respondit, Ieiunijs & orationibus & maximè oblatione corporis & sanguinis Christi adiuuari possumus & rogamus. His dictis, omnis illa multitudo spirituum quasi una uoce clamabat trina uice: Orate pro nobis, Orate pro nobis. Orate pro nobis. Mox omnes in ignẽ resoluti uidebãtur, sed & mons ipse quasi arderet, ignem & maximũ fragorem arborũ & strepitũ emisit. *Limpurg.* His etiam temporibus monasterium Bursueldense in Saxonia Moguntinensis diœcesis in honorũ sanctorum Thomæ apostoli & Nicolai episcopi fundatum & constructum est, per Henricum comitem de Northeim & Gertrudem eius legitimam uxorem, anno Gebhardi abbatis 8, qui fuit dominicæ natiuitatis 1099. *Burſueldia fundatur.* Mortalitas in germania magna fuit. Eodem anno Conradus Traiectensis episcopus 8. calend. Maij, post missarum celebrationem, in sua domo procumbens in orationibus, à quodam Frisio crudeliter interfectus est. Cuius interfectionis ista fuit occasio. Cùm idem episcopus in quadam parte ciuitatis paludinosa, monasterium canonicorum ædificare decreuisset, & propter lutosum situm ponere fundamentum nequiuisset, adfuit inter alios Frisius quidam latomus peritissimus, nomine Ploberus, qui sub interpositione capitis ecclesiam se quadam arte occulta, ad uoluntatem episcopi construere posse in eodem loco, promisit, Sed cùm immoderatam su-

per his postularet pecuniam. Episcopus dissimulato proposito, largis muneribus filium ipsius Ploberi circunuenit, & arcanum huius artis discens ab eo, mox inchoatam ecclesiam sine ulteriori magisterio perfecit. Quãobrem idem Frisius magnam aduersus episcopum inuidiam concipiens, quod suo uideretur per eum defraudatus lucro, deinceps occidere eum cogitauit, quod & crudelissimè perfecit. Conrado igitur episcopo interfecto & sepulto, Burchardus in episcopatu Traiectensis uir pius atq; deuotus successit. Eodem quoq; anno obijt Hermannus archiepiscopus Colonien-
Fridericus. sis, cui Fridericus successit. Iste archiepiscopus Fridericus monasterium sanctimonalium in insula Rheni, quæ dicitur Rolandi, non longè ab oppido Bonnensi de nouo constructit, in quo moniales nostri ordinis posuit. Castrum quoq; uicinum Rolandiseck, & aliud quod in altissimo situm non
Andernack. procul à Bonna Vuolkenberg dictum est, unà cum ciuitate Andernacensi, & præpositura quadam ordinis nostri S. Apollinaris iuxta Reinmagen abbati Segenbergensi immediatè subiecta propriis ædificauit impensis. Conradus etiam episcopus Eistetensis hoc ipso anno moritur, pro quo al-
Vrbanus. ter eiusdem nominis Conradus ordinatur. Vrbanus quoque papa secundus, monachus quondam ordinis nostri, hoc ipso anno mortuus est. Iste papa Vrbanus 2. anno pontificatus sui 7. ad instantiam uenerabilis abbatis Gebhardi priuilegium Gregorij papæ 7. B. Vuilhelmo abbati & monasterio suo Hirsaugiensi gratiosè collatum, cum pleniori gratia roborando confirmauit. Cuius bullæ tenor sequitur, & est talis: Vrbanus episcopus seruus
Bulla Vrbani. seruorum Dei, dilecto filio Gebhardo monasterij Hirsaugiensis abbati, eiusq; successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Cùm uniuersis sanctæ ecclesiæ filijs pro Apostolicæ sedis authoritate ac beneuolẽtia debitores existamus, illis tamen locis atq; personis quæ specialius & familiarius Romanę adhærent ecclesię, quæq; ampliori religionis gratia eminent, propensiori nos conuenit charitatis studio imminere. Vnde nos beatæ memoriæ prædecessoris nostri Gregorij formam sequentes, eadem tibi tuisq; legitimis concedimus successoribus, quæ ipse prædecessori suo Vuilhelmo & eidem monasterio precibus Adelberti comitis concessit & confirmauit. Qui æternæ retributionis amore succensus, in prædio suo quod dicitur Hirsaugia monasterium à progenitoribus suis antiquitus constructum, nuper amissa restituens uenustè reparauit, & in usus fratrum inibi Deo seruientium pluribus possessionibus & redditibus ampliauit. Quam suæ libertatis institutionem, ne in posterum ulla peruersorum hominum audacia minuere aut uiolare præsumat, Apostolicæ authoritatis priuilegio muniri & sanctæ Romanæ ecclesiæ tuitione roborari postulauit. Quãobrem præfatum monasterium sub Apostolicæ sedis tutela ac protectione specialiter amplectentes, per præsentis priuilegij paginam statuimus, ut quæcunque hodie idem cœnobiũ iustè possidet, siue in futurum concessione pontificum, libertate principũ, uel oblatione fidelium, iustè atq; canonicè poterit adipisci, firma tibi tuisq; successoribus & illibata permaneant. In quibus
Richenbach. Vischbachonna. Gilstein. hæc nominatim designanda duximus: cellulas S. Gregorij, quæ dicitur Richenbach: & S. Martini, quæ dicitur Vischbachonna: & prædium quod dicitur Gilstein, quod datum est pro cella S. Petri quæ dicitur Vuilheim: constituentes, ne uel tu fili charissime Gebharde, uel quilibet tuorum præfatas cellulas destruere, uel ea quæ illis iam concessa sunt, seu concedentur, temerè & uiolenter præsumatis imminuere. Præterea decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temerè perturbare, uel eius possessio-

nes con-

nes conferre,minuere,uel temeris uexationibus fatigare,ſed omnia integra conſeruentur eorum,pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt uſibus omnino profutura. Conſtitutionis quoque immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illuſtris Adelbertus ſcripto ſuæ traditionis inſeruit,& regio ſigillo imprimi curauit,ad poſteritatis cautelam & arcendos infeſtantium impetus,diligenter ſtatuimus,uti nec de permiſsis quidlibet negligatur,nec de uetitis quidlibet præſumatur. Obeũ te uerò te nunc eius loci abbate,uel tuorum quolibet ſucceſſorum,nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia uel uiolentia præponatur,niſi quem fratres communi conſenſu,uel fratrum pars conſiliĳ ſanioris,ſecundum Deum & B. Benedicti regulam elegerint. Conſecrationes altarium ſiue baſilicarũ,ordinationes quoque clericorum,oleum ſanctum,& cætera ad epiſcopale officium pertinentia,ab epiſcopo Spirenſi,in cuius eſtis diœceſi,accipietis:ſi tamen catholicus fuerit,& communionem apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis & ſine ſimoniaca prauitate impendere uoluerit. Alias uerò liceat uobis catholicum quem uolueritis adire epiſcopum,& ab eo conſecrationum ſacramenta accipere,qui apoſtolica fultus authoritate,quæ poſtulatur indulgeat. Aduocatum uerò ſiue protectorem uobis Godfridũ præfati comitis Adelberti filium inſtituimus,ſi huiuſmodi Deo præſtante fuerit,ut eccleſiæ & ſeruis Dei honorem debitum exhibeat,& prædicti monaſteriĳ utilis & ſtudioſus defenſor fuerit. Sin autem,in ueſtra lit poteſtate eligere ueſtræ eccleſiæ idoneum protectorem,qui ſine lucri ſecularis exactione,id diuinæ ſeruitutis obſequium ſtrenuè ac reuerenter exhibeat. Vos igitur filĳ,in Chriſto chariſsimi,oportet regularis diſciplinæ inſtitutionibus ſollicitius ac deuotius inſudare,ut quanto eſtis à tumultibus ſeculariбus liberi,tanto ſtudioſius placere Deo,totius mentis & animæ uirtutibus anheletis. Præcipuè ſtudentes Romanæ eccleſiæ decreta ueneranda ſeruare,cuius patrocinio ab omni iugo uiuentium annuente,Domino præmuniti. Ad iudicium autem præceptæ huius à Romana eccleſia libertatis,per annos ſingulos bizantium aureum Lateranenſi palatio perſoluetis. Sanè ſi quis in craſtinum archiepiſcopus aut epiſcopus,Imperator aut rex,comes aut uicecomes,iudex aut perſona quælibet magna uel parua,huius noſtri priuilegĳ paginam ſciens contra eam temerè uenire tentauerit,& eorum quæ conceſſa ſunt uel ſtatuta quicquam irritum fecerit,ſecundo tertióue commonitus,ſi non ſatisfactione congrua emendauerit,æterno ſe innodatum anathemate,& à corpore Chriſti & eccleſia,autoritate poteſtatis apoſtolicæ ſegregatum cognoſcat. Conſeruãtibus autem hæc pax à Deo & miſericordia præſentibus & futuris ſeculis cõſeruetur Amen. Datum Placentiæ, per manum Ioannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis,8 idus Martĳ, indictione 3, Anno dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo quinto,pontificatus autem Domini Vrbani papæ ſecundi,anno ſeptimo.

Priuilegium regale allegatur.

Aureus nummus ad cameră papæ.

Acta ſunt hæc ſub abbate uenerabili Gebhardo,anno eius 4,qui facilè quod uoluit à ſummo Pontifice obtinere potuit,cui antea & notus & ſingulariter dilectus fuit. Nec enim latere papam potuit,quàm bene cum Romana ſentirent eccleſia fratres Hirſaugienſes,qui uſque ad periculum mortis & deſtructionis ipſius loci,excommunicato regi contradicentes, pro Romanæ libertate eccleſiæ conſtantiſsimè ſemper ſteterunt. Abbas autem Gebhardus cùm adhuc prior eſſet clauſtralis,ad papam à ſancto Vuilhelmo miſſus,ſicut ſuprà diximus,eius & notitiam & familiaritatem

Abbas Gebhardus notus erat papæ.

fuerat consequutus. Dedit autem & aliud priuilegium monasterio Hir-
Bulla papæ. saugiensi uenerabilis ille papa Vrbanus, maioris exemptionis libertatis & quietis, quod cùm sit satis notibile, de uerbo ad uerbum illud huic operi duximus inserendum.

Copia alterius et magni priuilegij Vrbanus episcopus, seruus seruorum Dei, omnibus Teuthonicæ regionis fidelibus. Hanc chartam & hoc priuilegium in Christi nomine donaturi, non est absre, si primò innotescimus, quæ sit causa, uel quæ necessitas eiusdem priuilegij. Monasteria, & seruorum Christi habitacula, quæ pia uoluntate & optimo studio ædificantur, si non minus à posteris quàm à maioribus & eorum fundatoribus amarentur, profectò eorum status non
Negligentia notatur episcoporum. adeò esset infirmus. Item qui appellantur episcopi, si omnes de officio suo dignè curarent, & tam prodesse quàm præesse operam darent, hoc quoque non parum faceret ad stabilitatem monasteriorum. Nunc autem secundum quod sæpius sumus experti, quòd maiores construunt, hoc si eorum
Monasteria seruitijs grauantur ualde. posteri non destruunt, magis omittunt pro humana uerecundia, quàm pro Deo. De ipsa tamen parentum eleemosyna tantum seruitij secularis exigunt, ut nulla digna sit sollicitudo de illo seruitio quod Deo debetur. Hoc quoque uisum est non semel euenisse, quod qui Christi uidebatur anti-
Quomodo episcopi fratribus electionem præripiunt. stes, per hanc solam occasionem, qua abbas benedicendus erat ab eo, congregationi fratrum abbatis electionem ex toto præriperet: nec alium ordinaret, quàm quem ipse præcipuè uoluit, uoluntate fratrum omnino postposita. Ordinato autem de cætero & ipse imperauit quasi tributario suo, & quasi ad hoc solùm constituto, ut seculariter seruiret. Nam & illa pestis ma-
Simoniaca pestis ualida. lignissima, scilicet hæresis simoniaca, cum authore suo diabolo ita circuit terram & per ambulat eam, ut nulla sit ecclesia quæ secura esse queat de eius uiolentia & inuasione. Propter quæ, singula quum dominica dispensatio de mediocritate nostra ita ordinauerit, ut serui seruorum Dei esse debeamus: non est dignum, nos omittere uel negligere, si quid solatij & suffragij contra tot hostiles incursiones misericordia Christi dederit, ut eisdem dominis nostris conferre ualeamus. Est quoddam monasterium
Hirsaugia. in pago Spirensi, & in sylua quæ uocatur Nigra, ipsiusq; monasterij uocabulum est in lingua Teuthonica Hirsauue, quod cùm deuenisset iure hæreditario in potestatem & possessionem nobilissimi comitis Adelberti
Quòd comes Adelbertus monasterium hoc liberauit. & coniugis Vuiltrudis: non eis uidebatur constare satis ad salutem animarum eorum, si ita in ipsorum manu retinerent, ut eis relictum erat à parentibus suis. Fuit ergo primitiuus bonæ uoluntatis eorum labor & fructus, quod pro canonicis ibidem prius degentibus, introducta est & ordinata uita monachorum. Quo præmisso, noluerunt quoque, ut de reliquo alius esset hæres eiusdem monasterij, quàm beatus Petrus & ecclesia
Hirsaugia Romanæ ecclesiæ est subiecta. Romana. Beato Petro delegatum est, & in proprium confirmatum, eorum deuotione & oblatione, filijs quoque suis annuentibus & laudantibus. Et ita ut annuatim unum aureum ad sedem Apostolicam tribuat pro censu, nullicq; alij mortalium cuiuscunque rei terrenæ sit obnoxium. Et nunc quid supereſt, ut à nobis addatur & finiatur? Maximè de con-
Negatur confirmatio episcopi. stituendo abbate, & de aduocato uel defensore loci. Quotiescunque igitur contigerit, ut abbas sit ordinandus: ad eius electionem nolumus, & omnino interdicimus, ullam personam interesse, præter monachos, & eos solùm, qui ad titulum monasterij obedientiam sunt professi. Quem ipsi elegerint, accipiat uirgam pastoralem ab aliquo de prioribus fratrum,

nec

nec ulla potestas ad hoc ecclesiastica uel secularis expetatur. Postquàm habuerit inuestituram officij, mittatur ex parte congregationis ad quemcunque potissimum uideatur episcoporum, ut pro charitate ueniat, & ut moris est abbatem benedicat. De cæteris fratribus ordinandis ad quemlibet ordinem huius generis, ut est presbyterium, uel diaconatus, fiat quod magis fuerit oportunum, ut uel in ipso monasterio ordinentur, uel ad episcopum absentem & ordines alibi facientem dirigantur. Propter quod confratres nostros & coëpiscopos, maximè quotquot sunt in Germania, omnes pariter appellamus, & enixius omnes obsecramus, ut huic nostro decreto fauere & annuere non dedignentur. Et si eis non erat indignum in ipso textu ordinationis suæ Apostolicæ sedi & ecclesiæ Romanæ obedientiam profiteri, monemus, rogamus, aut (si hoc magis uolent) ex authoritate sedis Apostolicæ præcipimus, ut quidquid statuimus ad hoc, quantum in ipsis est, aliquo modo inobedientes esse non præsumant. Si quis eorum rogatus fuerit, ut ad benedictionem abbatis ueniat, uenire non obmittat, si præ ualetudine possit, uel qualibet alia huiusmodi necessitate non impediente. Item si rogatus fuerit pro aliis ordinibus ecclesiasticis faciendis, in hoc quoquè pro uoto fratrum morem gerere non omittat. Non curet, si quis ausus fuerit, præceptum nostrum calumniari & contradicere quasi nouum sit, & illicitum quenquam locorum, ita esse absolutum ab episcopali subiectione. Nam idipsum de quantis locis factum est ab antecessoribus nostris, & in promptu est, si expediret, & non longum esset pleraque huiusmodi nominare. Recolat quid responderit ille pater inclytus sanctus Epiphanius Cyprorum episcopus Constantinopolitano episcopo Ioanni, qui quum calumniatus esset, quòd in parœchia, absque sua licentia ordines fecisset, fatebatur se non in parœchia, sed in monasterio fecisse. Quo uerbo innuerat, aliud ius esse parœchiarum, aliud monasteriorum, aliud ius eorum qui nubent & nubentur, aliud qui seipsos propter regnum Dei castrauerunt. De quibus adhuc manifestius testatur Apostolus, Nequaquam esse sub lege eos, qui spiritu ducuntur. Quæ sententia, si de omnibus est uniuersalis, quanto magis de illis, quibus quadam speciali deuotionis prærogatiua Deo seruire conuenit. Nam quos in præfato loco specialis gratia contraxit, ut mereantur ueri filij esse promissionis, & ad promissionis terram uerè pertingere: decreuerunt etiam modò, pro antiqua patrum disciplina Christo militare, ita ut nullum patiantur habere commilitonem ætatis infirmioris, quàm ut olim & ipse quidem, qui est uerbum, cum patribus loquebatur à uicesimo anno & supra. Si qui sunt iuniores, hi nimirum ut in collegio suo uideantur admixti, pro nulla personarum acceptione, pro nulla æris æstimatione acquiescunt. Et hoc quantum faciat, quantumq; ualeat ad integritatem & stabilitatem religionis animaduertere possumus, & ex contrario maximo colligere, cùm manifestè sit habitudo huiusmodi illorum monasteriorum, in quibus non alij Deo seruiunt, quàm soli à pueris nutriti. Est adhuc & alia gratia, quæ locum iam sæpe dictum commendat, quòd illuc nonnulli pro amore Christi conuenerunt, huius seruoris, huiusq; humilitatis, ut eis non tam libeat haberi pro monachis, quàm pro seruis monachorum, & ultrò se obtulerint, & ad monasterium coquinæ, pistrini, & aliarum humanarum necessitatum. Quod planè tanto maioris est meriti, quanto

Exemptio cœnobÿ minuitur.

Papa mandat epi scopis rogandæ ordinationes facere abbatum.

Epiphanij uerbũ

Apostoli sententia.

Nullus infra annũ uicesimũ olim Hirsaugiẽsis monachus fiebat.

Hæc statutam papa commendat.

expressiùs illum imitantur, qui quum sit cœlestium uirtutum Imperator, tamen homo factus, in hunc mundum uenit non tam ministrari, quàm ministrare. Hæc singula considerantes, non dignum duximus, ut qui quandam uitæ nouitatem pro Christi dilectione sunt adorsi, eis etiam pro ipsius honore plus aliquantulum quàm alijs Ecclesiis deferatur.

Interdictio papæ, ne quis ante uigesimũ annum hic suscipiatur.

Ergo primùm constituimus, ut per omnia tempora succedentia, nullus sit mortalium, qui mutare audeat illud bonum studium, & exemplum bonum militaris disciplinæ: ut sicut in præsentiarum, de cætero quoquè uirorum Christi cuneus, tam ætate infirmiore, quàm infirmiore sexu nunquam interrumpatur, nec in militiam spiritualem ante præscriptum terminum, id est, ante uiginti annos, quisquam recenseatur.

Nullus episcopus tentet contrarium

Eoq; modo æterno Regi militantes, ut nullus Episcoporum ulla huius generis quæstione aliquo modo inquietet, ex parte Dei omnipotentis, ex parte Dei genitricis & intemeratæ Virginis Mariæ, ex parte Apostolorum Principis sancti Petri, & ex nostra, interdicimus, contradicimus, & anathematizamus.

Archiepiscopus Moguntinus uices gerit apostolici super Hirsaugiam.

Quibus etiam si tale quid contigerit, quia pro tanta uiarum intercapedine non est facilè ut ad præsentiam nostram & audientiam recurrant, Moguntino Archiepiscopo Ecclesiæ, cui decessores nostri uicem suam in partibus Germaniæ commendauerunt: nos etiam super istum locum & habitatores eius commendamus, ut de omni querela quæ eis acciderit, ad eum se reclamare possint.

Et quia, ut beatus Apostolus ait, plures fiunt sacerdotes, eo quod morte prohibentur permanere: quoties Archiepiscopus post decessum prioris est ordinandus, ad ordinationem suademus patri monasterij, ut non supersedeat interesse. Ostendat ei exemplar decreti nostri & commendationis, ut probet qualem fiduciam de eius suffragio in futurum possit habere.

Abbas Hirsaugiẽsis sit legatus archiepiscopi Moguntini.

Et quia Archiepiscopus ad sedem Apostolicam maximè pro pallio est missurus, si rogauerit Abbatem, ut sit pro huiusmodi legatarius eius, & dederit omnia quæ ad uiam sunt necessaria, laudamus ut ire non recuset. Ad rem namque facit, si hoc officio in eius amicitiam familiarius fœderatur: quum & à nobis, non iniuria, magis obtineat filius & domesticus, quàm qui non fuerit ita priuilegiatus.

Item quoties ordinandus est Spirensis Episcopus, expedit, si & ibi non neglexerit adesse, & prius quàm ordinetur, commoneat Archiepiscopum, ut eius quoquè huic decreto nostro quærat assensum.

Aut si aliud quid uoluerit, uideat Archiepiscopus quid faciat pro commendatis suis: & si opus erit, ad notitiam nostram, uel successoris nostri, res usque perueniat.

Psalmus 19 pro episcopo legatur in conuentu.

At si Deus eidem Episcopo hunc spiritum donauerit, ut non inuidus faueat humilibus Christi: tunc & illum, ne hic sine honore dissimulasse uideamur: præcipimus, ut in conuentu fratrum, in quolibet die priuato, dicatur pro eo Psalmus nonagesimus nonus, in omni uita sua. Post uitam uerò, & pro ipso & pro suis, ab hac die & deinceps antecessoribus, quotquot præsenti præcepto non sunt aduersati, agatur in omni feria secunda, priuata Missa defunctorum. Quod

Missa omni agatur feria 2. pro episcopis Spirensibus.

scire potest,

scire potest, ad compendium animæ suæ magis expedire, quàm si posset in monasterio per omnia pro uoto suo dominari.

Imperator aduocatus est monasterij Hirsaugiensis.

Aduocatum autem Imperatorem Romanorum, qui & noster aduocatus est, præficimus.

Propter multiplices tamen eius curas & dispositiones regni, liceat Abbati & fratribus de familia de Caluue eligere, si idoneus inuentus fuerit: qui non lucri causa, uel pro necessitate sua, sed pro remedio animæ suæ & parentum suorum, locum sæpe dictum uelit defendere.

De subaduocato, eius q; officio.

Sin autem aliàs, undecunque libet, liceat alium eligere, qui etiam uocatus in præsentiam Abbatis & fratrum, iuret in sacramento cum familiaribus suis, quòd contra priuilegia Ecclesiæ non ueniat. Sic adductus in præsentiam domini Imperatoris, simili modo confirmet.

Iurabit abbati & imperatori.

Non solùm autem super cellam maiorem licet Abbati subaduocatum constituere, sed per singula prædia & cellulas suas: ubi nihil etiam sibi iuris à Prioribus illic constitutis, in beneficijs prouidendis, uel etiam ecclesiis inuestiendis subtrahitur.

Non posset alium substituere.

Aduocato autem sic constituto, non liceat contra uoluntatem Abbatis subaduocatum uel causidicum per prædia monasterij disponere, sed omnia illibata secundum priuilegia custodire.

Si calumniator fuerit cœnobij.

Si autem non ut defensor, sed potius ut calumniator & peruasor rerum sibi commissarum extiterit, nostro banno excommunicatum omnino, habeat Abbas potestatem hunc reprobare, & alium sibi utiliorem undecunque placuerit, auxilio etiam Imperatoris (si necesse fuerit) eidem monasterio prouidere.

Hoc priuilegium uenerabilis Abbas Gebhardus, consilio fratrum inductus, ab ipso summo Pontifice Vrbano secundo, propria eum in persona accedens, fauorabiliter acquisiuit: & Ruthardo Archiepiscopo Moguntino, in suam personam, quantum ad ipsum pertinebat consentiente, ad usum & practicam perduxit.

Statutum de ætate suscipiendorum ad ordinem.

Porrò hoc statutum, cuius in bulla fit mentio, ut in monasterij membrum nullus ante uigesimum annum completum susciperetur, Sanctus pater Vuilhelmus incœperat cum consilio fratrum: sciens profectò regularis disciplinæ obseruantiam, non pueris, sed uiris fortibus esse tolerabilem. Nam sicuti hodie uidemus in omnibus locis, ubi pueri ad religionem admittuntur, aut parua, aut nulla uiget monasticæ integritatis obseruantia. Metuentes ergo uiri huius cœnobij præstantissimi fratres, ne successu temporis hæc sancta institutio qualibet occasione periret, prudenti consilio usi, sedis Apostolicæ approbatione confirmandam obtulerunt.

Laudabilis uita monachorũ Hirsaugiensium.

Fuerunt enim temporibus istis, in monasterio isto, sub Gebhardo uenerabili Abbate, & numero & sapientia magni uiri, qui ordinem nostrum, sicut astra cœli clarissima illustrabant: quorum plerique ante ingressum religionis, magni & nominis & honoris in seculo extiterunt. Summa inter eos charitas eo tempore uigebat, tantaq; obseruantia regularis disciplinæ in Hirsaugia cumulata cernebatur, ut omnium sententia hominum confirmaret, maiorem puritatem monasticæ institutionis nunquam in Germania uel uisam uel auditam. Magni

ſiquidem nominis, laudis & honoris Hirſaugia in ore omnium fuit, & monachi huius cœnobij uerè Dei ſerui in uniuerſa terra laudabantur.

Doctiſsimi & nobiliſsimi facti sũt humilimi.

Multi inter eos in omni ſcientia ſcripturarum fuêre doctiſsimi, multi quoquè nobilitate generis præcipui, complures extiterant ante conuerſionem in Cathedralibus alijsq; diuerſis eccleſiis, magni nominis prælati: qui tamen poſtquàm ad ordinem ſunt conuerſi, tanta ſe in medio pauperum humilitate pro Chriſti amore deiecerunt, ac ſi cunctis uitæ ſuæ diebus idiotæ, ruſticorum famuli, ſeu mendici, in mundo miſerabiles extitiſſent.

Plures uitam ſolitariam aſſumpſerunt.

Ex his nonnulli poſt ordinis diſciplinam, ad unguem (ut uulgò dicitur) imbibitam, ob mentis tranquillitatem, in ſumma diuinorum contemplatione conſeruandam, cum licentia & benedictione uenerandi paſtoris ad uicinæ ſolitudinis eremum ſecedentes, ueterum anachoritarum propoſitum imitantes, omnia iſtius mundi ſolatia pro regni cœleſtis amore contempſerunt. Hoc arduæ conuerſationis inſtitutum, non paſsim quibuslibet ſubire licebat, ſed illis duntaxat quos uitæ tranſactæ ſimul & bellandi contra diabolum experientia commendaſſet. Legimus, horum nonnullos poſt mortem quoquè non caruiſſe miraculis, quibus uiſio etiam angelica contulit authoritatem. Enimuero tam ſancta fuit his temporibus uita monachorum Hirſaugienſium, ut nullos in ſui conſortium niſi ſanctos admitterent: uel certè ſuſceptos, durius probantes ad regulam ſanctificarent. Nullus inter eos, niſi bonus, & Deum in ueritate quærens, ſubſiſtere potuit: ubi tot improbitatis ſuæ duriſsimos neceſſariò ſuſtinuiſſet cenſores, quot in cœnobio monachos inueniſſet. Omnium nanque hoc ſummum deſiderium & maximum fuit, Deum in ueritate quærere, & eum contemptis tranſitorijs ſuper omnia amare. Ergo quum omnes unius atque eiuſdem eſſent propoſiti, alterius inter ſe uoluntatis hominem nulla poterant ratione ſuſtinere. Sed nunc tandem oportunè ad aliquantulum intermiſſam hiſtoriam calamum reuocemus.

Nonnulli miraculis claruerunt.

Vrbano igitur Pontifice mortuo (ſicut prædiximus) anno Gebhardi octauo, Domini autem milleſimo nonageſimo nono, in pontificatu electione primùm ſucceſsit Reinherus abbas ordinis noſtri, qui dictus eſt Paſchalis ſecundus, Italus natus, uir deuotus & conſtans, qui'que eccleſiam Romanam ſapientia & induſtria conſtanter de prauorum tyrannide liberauit. Sedit annis octodecim, menſibus quinque, & diebus ſeptem. Erat autem ex nobilibus Romanis oriundus, ſanctæ conuerſationis & boni teſtimonij, qui ex abbate & Cardinale ſancti Clementis tam deſignatione Vrbani papæ iam in extremis conſtituti, quàm ſanctorum reuelationibus unanimi conſenſu omnium electus fuit.

Paſchalis papa noſtri ordinis fuit.

Vuigbertus antipapa obijt.

Anno autem Gehbardi abbatis nono, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus, Vuigbertus Rauennatis Apoſtolicæ ſedis inuaſor, mortuus eſt, uir utique ingenio, facundia, nobilitate, perſonæq; reuerentia clarus, nec Roma tunc, nec Rauenna bene uſus: & qui ſuper unum papam uiuentem (quamuis coactus eſt, ut aiunt) aſcendit, ipſe ſibimet tres alternatim ſuccedentes ſuperuixit, extorris utraque ſede, Romanæ uidelicet, & Rauennæ.

Quidam ex fautoribus eius ad ſepulchrum diuina micuiſſe lumināria in populo teſtabantur. Quapropter ſummus Pontifex Paſchalis iam dictus, zelo Dei inflammatus, iuſsit ut effoderetur, & in Tyberim iactaretur:

ctaretur: quod & factum est. Eodem anno obijt Godfridus rex Hierusalem, cui frater suus Baldeuinus, electione populi in regno succedere coactus est. Obijt etiam episcopus Otto Argentinensis. Anno sequente obijt Hartuuicus archiepiscopus Magdeburgensis, qui alio nomine Vdo dictus est, morte subitanea: de quo circumfertur illa terribilis sententia districti iudicis Iesu Christi, qui in ecclesia præfata Magdeburgensi Græcè Parthenopolis dicta, ideſt ciuitas uirginis, ante summum altare cùm multitudine Sanctorum adsedisse, per quendam deuotum canonicum uisus est nocte illa, in qua & mortuus mane inueniebatur episcopus, sententiamq; in eum decollationis protulisse. Hæc historia, quia satis nota est, latioribus uerbis à nobis non uenit inserenda. Eodem anno moritur in Italia Conradus rex, filius Henrici Imperatoris, de quo superius mentionem fecimus, & in Florentia sepelitur. Obijt etiam Ruperius episcopus Bambergensis, pro quo constitutus est Otto monachus cœnobij Montis monachorum, extra muros eiusdem urbis, ordinis nostri uir sanctissimæ conuersationis, qui multis in uita & post mortem signis & miraculis claruit. Fuit autem in ordine episcoporum eiusdem parœchiæ octauus, & ecclesiam sibi diuinitùs commissam uerbo & exemplo strenuè gubernauit. Eius uita sanctissima, luculento sermone conscripta habetur, cuius festum pridie calendas Octobris peragitur. Sepultus ante summum altare præfati monasterij sancti Michaëlis, in quo monachus extitit. Iste beatissimus præsul, inter cætera pietatis suæ studia cõstruxit de patrimonio suo, quia filius comitis erat potentissimi, monasterium quoddam ordinis nostri in diœcesi Herbipolensi, quod Vraugia dicitur, in honorem Sancti Laurentij martyris, quod prædijs & possessionibus ad sustentationem monachorum magnificè dotauit. Primus abbas huius cœnobij Vraugiensis, à sancto Ottone constituti, fuit Eckhardus, uenerabilis monachus sæpe dicti monasterij Montis monachorum, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis doctissimus, Rhetor & Poëta insignis, nec minus conuersatione quàm scientia clarus. Qui inter cætera ingenij sui opuscula, scripsit ad imitationem Boëthij & præcessoris illius Martiani Capellæ, pro monachorum consolatione gemino stylo pulcherrimum uolumen, quinque distinctum libellis, quod Laternam monachorum prænotauit. Breuem quoque historiam rerum gestarum sui temporis comportauit, quam in præfato monasterio aliquando uidimus. Sepultus est in eiusdem monasterij ecclesiæ medio, non sine opinione sanctitatis. Eodem anno moritur Egilbertus, archiepiscopus Treuirorum septuagesimus nonus, ecclesiæ suæ reparator magnificus, & in pauperes largissimus. Cui in archiepiscopatu successit Bruno, natus ex Franconia, quæ antiquitùs dicebatur Franconia Orientalis, Arnoldi comitis & Adelheidis comitissæ filius: & in Moguntia, idibus Ianuarij consecratus est. Iste Bruno archiepiscopus monasterium sancti Eucharij iuxta Treuerim nostri ordinis, quod modò sancti Mathiæ dicitur, nimia uetustate penè collapsum, mirifico tabulatu lapideo reparauit ex fundamentis nouum. In qua reparatione corpus sancti Mathiæ Apostoli repertũ fuit, & extunc eiusdem Apostoli nomen, eidem cœnobio usque in præsentem diem remansit. Nam antea ad sanctum Eucharium uocatum fuit. Idem quoque Archiepiscopus aliud monasterium ordinis nostri de nouo constructit, in diœcesi Spirensi, in pago qui dicitur Creichgauu, in comitatu Bredheim, iuxta uillam quæ Odenheim

Godfridus rex obijt, Baldeuinus succeßit.

Vdonis episcopi Magdeburgensis mors horrenda.

Otto ex monacho episcopus Bambergensis.

Monasterium Vraugiæ cõstruitur.

Eckhardus primus abbas in Vraugia, uir doctißimus.

Monasterium S. Mathiæ reparatur.

Monasterium in Odenheim construitur.

Odenheim appellatur, anno pontificatus sui 21. Sicut ex litera fundationis eiusdem cœnobij per Henricum imperatorem quartum huius nominis, anno Domini millesimo centesimo uigesimo secundo, indictione 15, tertio nonas Martij, apud Nuhusen data plenius continetur. Quam fundationem Paschalis papa secundus confirmauit sub priuilegio annui census aurei bizantij. Construxit autem hoc monasterium in hæreditate paterna, fratre suo Poppone comite consentiente & adiuuante, & sancto Petro Apostolorum principi & sacrosanctæ ecclesiæ Romanę, in perpetuum tradidit possidendum. Multas etiam alias ecclesias & monasteria reparauit. Anno Gebhardi abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1102. papa Paschalis multorum episcoporum & abbatum concilium Romæ congregat, circa medium quadragesimæ, ubi præter antiqua patrum statuta reuerenter solito more confirmata, etiam illius temporis schisma inter præcipuas hæreses computatur, perpetuò cum suis authoribus & sequacibus anathemate condemnatur. His temporibus abbas Gebhardus cœpit paulatim modicè remissius agere, maximè in exhibenda pauperibus eleemosyna constituta. Fuit enim à sancto patre Vuilhelmo communi fratrum consilio statutum, ut aliqui ex fratribus laicis ad conuersionem uenientes, in domo pauperum sub habitu seculari pauperibus deseruirent, uictum suum & amictum, non de annona pauperum, sed de communi fratrum cellario uestiarioq; recipientes. Hoc statutum Gebhardus abbas immutauit, iubens ut seruitores pauperum, uitæ suæ necessaria non aliunde quàm de eleemosyna ipsa reciperent. Ex qua occasione, prouisione pauperum diminuta res dolenda contigit, ut peregrinis egenisq; solita detraheretur misericordia, in tantum quod per gelidas noctes hyemis hospitio excluſi præ fame & frigore miserabili clamore perstreperent & fratres in dormitorio iacentes sæpius inquietarent. Super hæc & his similia abbas sæpius à senioribus admonitus nihil penitus emendaret, senior quidam sanctæ conuersationis monachus, uidit se quadam nocte dominicæ ascensionis per uisum gloriæ interesse sanctorum, ubi inter cæteros sanctum abbatem Vuilhelmum quondam sibi familiarissimum, niueo aspectu habituq; fulgentem recognouit, stantem inter duos splendidissimos pontifices, quorum alter erat sanctus Conradus episcopus Constantiensis, & sanctus Vdalricus Augustensis alter. Et post multos sermones inuicem habitos, sanctus Vuilhelmus ad monachum ista uidentem dixit: Ex parte summæ maiestatis Dei præcipio tibi, ut dicas abbati, priori, cæterisq; fratribus Hirsaugiæ, quatenus secundum quod à nobis acceperunt, egenis & hospitibus cum omni charitatis affectu seruiant, mores & uitam suam secundum regulam sancti Benedicti corrigant. Ante omnia, iram, odium, indignationem & detractionem, quibus assiduè Deum offendunt cum omni malitia abijcientes synceram & continuam dilectionem ad inuicem custodiant: quòd nisi obseruent, diuinam proculdubio ultionem se experturos sciant. His dictis relicto eo cum quo loquebatur abbas Vuilhelmus cum cæteris, altiora quædam cœli secreta petiuit. Ille uerò senior, cui hæc reuelata fuerant, cùm per se non auderet, per alium quendam seniorem abbati cuncta intimauit. Qui pristinam quidem abbatis Vuilhelmi constitutionem de eleemosyna pauperum seruari iussit. Cætera cum quibus monasterium perturbauerat, incorrecta dimisit. Quapropter secundum prædictam comminationem sancti patris Vuilhelmi, ferè ei nihil deinceps prosperum successit. Nam post annos paucos monasterij regimine exutus & pontificali infula apud

Synodus Romæ celebratur.

Visio cuiusdam senioris in monasterio.

Spiram

Spiram indutus, omnium aduersum se odia ineptis moribus concitauit, & non longè postea miserabili infirmitate consumptus est mortuus, sicuti postea dicemus. His temporibus iuuenis quædam nobilis, possessiones monasterij in Villa Almendingen è quodam Vuinthero conuerso, quondam sub abbate Vuilhelmo in hoc cœnobio legitima donatione traditas, post mortem utriusque tanquam proximior hæres inuadens, cùm die quadam duas inde carratas uini & alia quædam abduceret, sub eiusdem hæreditatis prætextu temerario ausu, subitò unius boum qui prædam trahebant, confractus est pes. Ipse quoque raptor, de equo cui insidebat, repentè cecidit, & amissa loquela & uiribus totis amentiam incurrit. Inde manibus sublatus alienis, cùm post aliquot dies ad mentem reuersus, flagellum Dei metueret, ad monasterium Hirsaugiense deferri se fecit, ibiq; mutato cum mente habitu seculari, Deo fideliter se mancipauit, & post paucos annos in sancta requie fideliter obdormiuit. Eodem anno obijt Henricus comes de Northeim, fundator monasterij Burfeldensis ordinis nostri, de quo suprà dictum est, & in eodem cœnobio sepelitur. *Bursfeld.* Eodem anno, Burcardus monachus Hirsaugiensis, factus est abbas in Erfordia 6. idus Februarij, qui statim in ipso anno fundare cœpit nouam ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, in eodem mõte. *Burcardus.* Anno Gebhardi abbatis duodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1103. Henricus Imperator quartus, natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit, & filio suo Henrico 5. rerum suarum summam committens, se Hierosolymam iturum promisit, sed non fecit. Henricus autem iunior à papa Paschali Romę imperator consecratus est.

Anno autem Gebhardi abbatis 13. qui erat dominicæ natiuitatis 1104. Henricus imperator natale Domini Ratisponę celebrauit. *Henricus Imperator.* Hoc eodẽ anno, in episcopo Spirensi sanguis è panibus fluxisse uisus est, necnon in lenticularum edulio prodigiose repertus. Ciuile imò intestinum bellum pertendere, secundum antiquam Romanæ historiæ similitudinem conijciebatur. Hoc anno circa solstitium æstiuale, commutato in tempestatem aëre, in pago Herbipolensi decidisse fertur inter grandinum lapides tantæ magnitudinis glacies, ut in quatuor diuisa partes, totidem hominibus importabilis uideretur.

Anno Gebhardi decimoquarto, dominicæ uerò natiuitatis 1105. Henricus filius Henrici Imperatoris quartus, inuaso regno cœpit regnare adhuc patre uiuente. Voluit autem Henricus Saxoniam hostili manu inuadere, propterea quod omnes Saxones ut ueri catholici cum ecclesiæ Romanæ pontificibus bene sentirent: sed non potuit, quia filius eum detestabatur, quemadmodum & cuncti fideles: quoniam excommunicatus denunciabatur à tribus Apostolicæ sedis præsulibus, Gregorio scilicet 7. Vrbano secundo, & Paschali æquè secundo. In ipsa uerò expeditione qua Saxoniam moliebatur intrare, filius quadam nocte de exercitu patris cum paucis aufugit, quod cùm pater intellexisset, contristatus est, & expeditionem intermisit. Filius autem Sueuiam petens, à Gebhardo Constantiense episcopo, sedis apostolicæ legato, à sententia excommunicationis absolutus est. Qui deinde consilio & auxilio Diepoldi marchionis Berengeri, comitis Ottonis potentissimi ducis omniumq; principum, episcoporum & abbatum Saxoniæ, Sueuiæ, Bauariæ, Franconiæ, ac cæterorum uicinorum adiutus, regnũ prudentissimè ordinare cepit, & omnibus populis mirum in modum cõplacuit. In primis Ruthardum archiepiscopũ Moguntinũ nono anno post quã à patre in Thuringiã fugatus est, propriæ sedi restituit, *Ruthardus.*

Alios

Alios etiam plures ecclesiarum pontifices à patre propter obedientiam sedis apostolicæ fugatos restituit, & eos qui per uiolentiam patris subinducti fuerant, deposuit. Concilium quoq; episcoporum & abbatum generale in uilla regia Northusen, 4 calend. Iunij, ubi super ecclesiasticę iam nimium deprauatę institutionis disciplina tractaretur, indixit. In quo concilio super sententijs instantibus patrum decretis primò relectis quæq; poterant, laudabiliter corrigebantur ad præsens, quædam quæ grauiora uidebantur ad apostolicam obedientiam reseruata sunt.

Ruthardus. Concilium agitur Northusen.

Mersburg.

Tandem peracta synodo Henricus 5 pentecosten celebraturus, Mersburg accessit, ibiq; Henricum Magdeburgensem archiepiscopum dudum designatum, sed ab imperatoribus fidelibus impiè repulsum consecrari fecit. Deinde Mogũtiam obsidione conclusit patre intus existente, ac postea ueniens ad Herbipolim Erolongum quendam, quem Einhardo defuncto præsulem Imperator designauerat, expulit, & Rupertum eiusdem ecclesię præpositum, tam prius, quàm tunc à clero & populo electum, per Ruthardum archiepiscopum Moguntinum inthronisauit. Posit hæc Bauariam ingressus, castrum Nurenberg partibus Imperatoris contra ecclesiam fauentium obsedit, & post menses fermè tres prosperè cepit. Inde soluens exercitum Ratisponam se contulit, ubi & conuentum principum celebrauit.

Vuertzburk.

Gebhardus abbas fit episcopus Spirensis.

Huic regali colloquio uocatus Gebhardus abbas Hirsaugiensium interfuit, qui sapientia & eloquentia sua cunctos in admirationem sui pariter & amorem traxit. Contigit uerò ut Ioannes episcopus Spirensis ijsdem temporibus moreretur, quod Henricus rex iunior cognoscẽs, de consilio Ruthardi archiepiscopi Moguntinensis, Ruperti Herbipolensis, Vdonis Hildeshemensis, Henrici Padelbornensis, Friderici Halberstadensis, Gebhardi Constantiensis, Epponis Vuormatiensis, aliorumq; episcoporũ & principum tunc præsentium, Gebhardum uenerabilem huius cœnobij abbatem tunc præsentem uiduatæ Spirensi ecclesiæ designauit episcopum, conferens ei quoq; Lauriſſensem nostri ordinis abbatiã in Vuormatiensi parœchia sitam. Deinde per insidias Ratisponẽsium, fugatus à patre, rex uenit ad Spiram, quam cum thesauris patris ibidem repositis cõsecutus, ipsum Gebhardum cum magna solẽnitate in episcopum consecratum per archiepiscopum Moguntinum Ruthardum sępe dictum inthronizauit in die omnium sanctorum, uidelicet in die calendarum Nouembrium, anno domini 1105. indict. 13. Romanã ecclesiam Paschali 2. regente, anno eius 6. Hẽrici 4. Imperatoris anno 48. Ipsius Gebhardi in abbatia Hirsaugiẽsi anno 14. & mensibus 4. hebdomade una, post electionem in Ratispona factam, de sua persona hebdomadibus quinq;. Ordinatus autem episcopus præfuit ecclesiæ Spirensi anno uno & mensibus 4. maiori semper tempore infirmus. Ante uerò episcopatum quamdiu fuit abbas huius monasterij Hirsaugiensis, magni semper nominis & famæ apud omnes pontifices Romanos, Cardinales, episcopos, abbates, reges, duces, comites, principes, nobiles, ciues, & rusticos celeberrimæ fuit, atq; apud uniuersos homines abbas Hirsaugiensis uir bonus, religiosus, eruditus, sapiens & eloquentissimus habebatur, prędicebatur & laudabatur cum magni gloria honoris. Vbicunq; enim nomen eius inter colloquẽtes producebatur in medium, semper admiratio uirtutum eius sapientiæ, prudentiæ & integritatis uitæ, auditores in amorem & laudes tanti uiri præuocabat. Sed posteaquàm relicto monasterio Hirsaugiensi, quod eo tempore Spirensi ecclesia, diuitijs, redditibus, fama, & honore non multum uidebatur infirmius, episcopatum assumpsit, mox celebritatem

Rex uenit ad Spiram.

britatem nominis famæq; præstantiam cum abbatia pariter amisit. Omnes eum nobiles & ignobiles, amici & inimici, domestici & extranei, contemnere, despicere & irridere cœperunt, tanquam superbum, uanè glorioſum & auarum insipientemq;, quippe qui monasterium insigne, locumq; fama celeberrima glorioſum, & filios obedientes ad omnia deuotos & sanctos pro episcopatu reliquisset. In maiori enim reuerentia & ueneratione habitus fuit abbas quàm episcopus. Nam etsi genere nobilis, moribus compositus, eloquio circũspectus, dulcis, sapiens & facundus fuit abbas, tamen mox ut episcopatum assumpsit, uniuersa hæc simul nescio qua ratione diuinæ permissionis ita penitus amisit, ut in moribus rusticus, sermone imperitus & in conuersatione omnibus inceperit esse onerosus. Timendũ uerò quòd hæc omnia cum cæteris aduersis non paucis, illi propterea contigerint ordinatione diuina, quod à S. patre Vuilhelmo per uisionem senioris, de qua diximus mandata, sibi emendare neglexit, quemadmodum & cõminatum illi fuit per eundem. Nam in canticum uulgò iam factus episcopus mirabili mutatione uersus est, & qui reuerebantur abbatẽ, pontificem irriserunt. Præterea die quadam ciues cum mulieribus & pueris eo præsente & per festras uidente & audiente in quodam loco ubi manebat choros ducebãt, & cantilenas de ipso irrisoriè compositas in eius contumeliam cantarunt. Sed non cessit illis in bonum. Milites enim & amici his contumelijs auditis in episcopum suum concurrentes, fatigatos illos subitò disperserunt.

Mente, moribus & uita mutatus in deterius, à cunctis irridetur.

Causa huius in eum desp ctus.

Cãtilenas in eum faciebant.

Cùm primùm in monasterio fratribus innotuisset, quòd pater eorũ spiritualis, alioquin satis dilectus, omnibus in episcopum esset electus, quædam inter eos contentio suboriri cœpit. Quibusdam enim uidebatur utilitati & paci monasterij multum posse cõducere, si eundem abbatem essent habituri, quem & episcopum qui eis non solùm nullas præcedentium more pontificum inferret molestias, sed etiam authoritate sua inferre uolentibus resisteret. Cæteri autem saniori consideratione affirmabant contrarium, dicẽtes episcopum habere abbatem, non esse defensionis remedium, sed potius destructionis monasterij, rerumq; & possessionis eiusdem principium, præsertim quòd episcopus multitudine circumseptus militum, ad monasterium gratia uisitationis multoties necessariò uenturus, uel certè in prædijs & possessionibus ipsius cœnobij mansiones aliquoties habiturus, breui tempore penitus consumeret quæcunque magna sollicitudine & labore fratrum reposita inueniret. Hoc quoque non mediocriter esse timendum, ne prædia monasterij suis amicis & stipendiarijs per potentiam ablata conferret in beneficium, quemadmodum plerisq; in circuitu cœnobijs iam penè desolatis cernerent accidisse. Interea Gebhardus animos fratrum per aduocatum Gotfridum, & alios quos idoneos æstimabat ad hoc, occultè fecit occultari & rogari, imò & conteſtari, ut memores beneficiorum essent quæ ab ipso recepissent, quorum intuitu obnixè precabatur, ne alium in locum suum ordinari abbatem consentirent, sed ipsum simul episcopum super se paterentur & abbatem, se multa bona monasterio singulisq; eorum facturum promittens. Hæc & his similia, non quidem omnibus, sed his duntaxat, quos sibi consensuros sperabat per literas, per nuncios & per interpositas personas fecit intimari. Sed quia prudentissimi tunc inter monachos huius cœnobij uiri complures erant, qui ubi occultas Gebhardi machinationes deprehenderunt, communicato consilio, ut eius astutiam astutia præuenirent, iuxta tenorem indulti Apostolici, electionem abbatis accelerarunt.

Sanioris partis consilium ut abbatem eligerent.

Episcopus sollicitatus ut eũ pro abbate retineant.

Conatus Gebhardi episcopi super abbatia irriti facti sunt.

DE BRVNONE HVIVS MONASTERII ABBATE decimoquarto, qui præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus, diebus uigintiduobus, & gestis eius.

IGitur abbate Gebhardo ad Pontificatum Spirensis ecclesiæ (sicut diximus) assumpto, atq; ut huius monasterij abbatiam unà cum episcopatu retinere posset multum laborante, seniores conuentus sapientes & deuotissimi uiri, qui eius norunt astutiam, ne ab illo qualibet præuenirentur machinatione, diem electionis inter se iuxta priuilegium Vrbani papæ 2. eis indultum statuerunt, ultimum uidelicet diem mensis Nouembris, qui fuit dies sancti Andreæ Apostoli. Conuenientes itaq; in unum fratres & scrutinio inter se iuxta consuetudinem facto, de singulorum uotis maior pars eorum Brunonem monachum uenerabilem senem, eodem die in abbatem elegit. Erant autem nonnulli inter eos uota sua aliorsum dirigentes, quibus electio Brunonis propterea quod senio grauatus, minus ad tantos labores perferendos idoneus esset, non placere uidebantur, qui tamen sine pertinacia multitudinem sequentes, numero pauciores in eum fine morę consenserunt. Vnanimi ergo consensu omnium, Bruno senior in abbatem huius monasterij electus, pridie calendas Decembris, hoc est in die sancti Andreæ Apostoli.

Dies electionis abbatis statuitur.

Bruno.

Abbas Bruno electus est.

Anno Domini millesimo centesimo quinto, indictione decimatertia, & à Richardo episcopo Hostiensi apostolicæ sedis legato, hic in monasterio, 7. calendas Ianuarij, hoc est in die sancti Stephani protomartyris, ordinatus in prę sentia cõplurium abbatum, monachorum & aliorum fidelium, præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus, diebus uigintiduobus. Hic Bruno fuit natione Sueuus, nobilibus & potẽtissimis ortus natalibus, qui post prima rudimenta literarum cùm ætatem attigisset uirilem, canonicus & matricularius maioris ecclesiæ Spirensis factus est. Vbi cùm per abrupta uiciorum ire multos in perditionem cerneret, quibus diuitiæ, honores & deliciæ carnis occasionem præbuerunt, exactis annis in eo statu aliquibus, & tandem Dei miseratione compunctionem assecutus, mundum cum omnibus uanitatibus suis contemnens, ad monasterium Hirsaugiense se contulit, & sub Vuilhelmo abbate sanctissimo conuersus ad Deum in tota mente, habitum cum proposito monastico assumpsit, in quo pluribus annis religiosissimè conuersatus, tandem hoc anno abbas ordinatus fuit. Erat autem quantum ad corporis compositionem pertinebat, statura magnus & uirili forma decenter proportionatus, recaluaster, & caput ueneranda quadam canicie respersus. Et quamuis corpore magnus decenter appareret, non tamen fortis & laboriosus, sed imbecillitate quadam nimis gracilis erat & laborum omnino patiens. Propterea quæcunque in monasterij rebus ordinanda uel disponenda uidebantur, non per suam, sed per subditorum industriã agebantur. Ipse autem homo quietus, pusillanimis, mitis & mansuetus, onera secularium negotiorum ferre non sufficiens, se ad interiora contulit, orationi, lectioni meditationi' que & contemplationi spiritualium exercitiorum suum studium impendit. Electus uerò propter metum Gebhardi episcopi præfati Spirensis, qui abbatiã istam sibi retinere moliebatur, fuit: ut si quippiam iniuriarũ aut uiolẽtiæ contra monasterium & monachos eius inchoare tentasset, per authoritatem fratris germani ipsius abbatis Brunonis, qui erat inter omnes Sueuos potẽtissimus, cõprimeretur. Erant

Fit canonicus Spirensis.

Brunonis uita.

Corporis dispositio.

Animi dispositio.

Frater abbatis Brunonis uir potentissimus.

tur. Erant ei & alij complures uiri diuitijs, potentia, & nobilitate insignes, sanguine & amicitia coniuncti, qui conatus episcopi omnes sua potentia facile impediuissent. Sed cùm uidisset episcopus quòd fratres alium sibi ordinasset abbatem, ægrè quidem tulit, non tamen contra eos quicquam mali tentauit. Ecclesiæ enim Spirensis curis & negotijs usq; adeò inuolutus & occupatus fuit, ut parum de rebus alienis permitteretur cogitare. Bruno itaq; in abbatiam confirmatus, negotia secularia fratribus idoneis disponenda, commisit: & ipse cum cæteris interiora curans, uitam suam bonorum operum exemplar subditis ostendit. Qui licet nobilis fuerit & naturæ imbecillis, nunquam tamen uel in habitu uel in uictu preciosus aut singularis fuit. *Abbas Bruno interiora curat.*

Anno eius adhuc primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1106. Henricus rex iunior filius Henrici Imperatoris 4. colloquiũ principum apud Moguntiã ad natale Domini indixit: ubi tantus episcoporum, abbatũ & principum cõuentus fuit, quantus per multa curricula annorum nunquam uisus fuit. Ibi superuenerunt apostolicæ sedis legati, Albanensis & Constantiensis episcopi, sententiam anathematis in Henricum seniorem Imperatorem à tot summis pontificibus & alijs episcopis fulminatam testificantes, ipsumq; à cõmunione omnium fidelium abciissum à multis annis fuisse & esse protestati sunt. Qua de causa Imperator consilio principum apud uillam regiam quæ Ingelheim dicitur, legatis papæ occurrens & cæteris episcopis, tandem reatum suum compulsus necessitate recognouit, ueniamq; postulãs à legatis ad examen sedis apostolicæ remissus est. Vnde ad horam cõpunctus filio imperium cum insignijs, cruce uidelicet & lancea, sceptro, pomo, & corona corã principibus & legatis resignauit, suæq; consulturum animæ in antea promisit. Hoc ordine Henricus huius nominis 5. primum à patre, dein ab uniuersis Germaniæ principibus, in regem iam secundò electus est: ab Apostolicis quoq; legatis, per manus impositionem catholicè confirmatus, acceptis tam ab episcopis quàm à laicis iuxta morem temporis sacramentis regnare cœpit, anno sicut dictum est natiuitatis dominicæ 1106. imperauitq; ab hinc annis 20. Eodem anno Henricus senior Imperator 4. Henrici 5. pater apud Leodium moritur, anno regni sui quinquagesimo, imperij uerò 23. & primò in quadã ecclesia deserta sepelitur, quousq; interuentu filij à sedis apostolicæ pontifice impetrata absolutione, ad Spiram delatus tumulatur. *Colloquium principum in Moguntia.* *Legati Apostolici.* *Ingelheim.* *Imperator uenià petit reatus à legatis.* *Henricus quintus regnare cœpit.* *Henricus quartus moritur.*

Verùm ut breui compendio malam istius uiri complectamur historiam, ea quæ ueteres de illo scripserunt, insectamur. Henricum istum hominẽ peruersum, & iusto iudicio ab ecclesia electum, omnibus reuera suo tempore constabat manifestum. Vendidit enim spiritualia omnia, inobediens fuit Apostolicæ sedi: in ipsamq; sedem fugato Christi uicario Gregorio papa 7. idolum posuit Vuigbertum Rauennatensem. In uxorem legitimam honestissimam matronam inaudita scelera commisit, ipsamq; inuitam Nicolaitarum hæresin renouans, multis uiris opprimendam prostituit. Pro his & alijs multis criminibus, à multis Romanis & alijs Pontificibus excõmunicatus, Apostolicæ sedis maledictionem paruipendit, spreuit & contempsit. Hinc maxima in ecclesia Dei persecutio subsecuta est. per inuidiam & discordiam, dum alter alterum persequetur usque ad mortem: eratq; schisma pernicioſum in ecclesia Dei, quibusdam papæ, Imperatori alijs adhærentibus: Apostolica censura pro nihilo habebatur, ipsamq; sententiam excommunicationis nemo curabat. Et quamuis in omnibus his Imperator esset pertinacissimus, ita sedis Apostolicæ authoritatem nulla ratione uellet recognoscere, multum tamen *Errores Henrici Imperatoris 4.* *Simoniacus. Schismaticus.* *Nicolaita.* *Hæreticus.* *Censuræ Apostolicæ cõtẽptus.*

in offensores suos alioquin clemẽs & misericors erat. Dum enim aliquando
Clementia Henrici Imperatoris. sederet ad requisita naturę, quidã uolentes eum perforare, sicarij capti sunt,
& in eius conspectum adducti, quos tamen conuictos & confessos, illæsos
abire permisit. Multi etiam principes, qui multa in eum mala commiserũt,
magnumq; ingessere contemptum, mox ut se coram eo prosternentes ue-
niam postulassent, omnia clementer indulsit. In pauperes ualde misericors
fuit & multam eis eleemosynam impendit, omnibusq; afflictis plusquàm
dici potest compatiẽs. Sed omnia hæc bona obfuscauit pertinacia, propter
quam à Gregorio papa 7. excommunicatus, & ab imperio synodali episco-
Primus Imperator à papa depositus. porum decreto fuit depositus, quamuis non curaret. Ipse autem primus est
inter omnes imperatores per papam depositus. Scholastici certant, & ad-
huc sub iudice lis est, utrum papa Imperatorẽ possit deponere: quam quæ
stionẽ cùm ad nos non pertineat, indiscussam relinquamus. Hoc ipso quo-
Lotharius dux. que anno Magnus dux Saxoniæ moritur, & ducatus comiti Lothario de
Supelingenburg, qui postea Imperator factus est, simul cum marchia com-
mendatur.

S. Paulina moritur. Anno Domini 1107. qui fuit adhuc primus annus Brunonis abbatis, o-
bijt uenerabilis & sancta fœmina Paulina, pridie idus Martij, quæ multis
annis uitam duxit quasi eremiticam, pro Christi amore inclusa apud Thu-
ringorum fines, in diœcesi Moguntina, ubi & in uita & post mortem insi-
gnitis choruscauit miraculis. Aderant huic matronæ ægrotanti Vuernerus fi
lius eius, monachus huius cœnobij, Gerungus abbas primus cellæ S. Pauli-
næ, etiam monachus quõdam huius cœnobij, cum cæteris fratribus multis,
qui celebratis missarum solennijs in loco ubi ægrotabat, eius transitum Do
mino commendarunt. Qua tandem feliciter mortua, sanctum corpus ua-
In monasterio quod ipsa fundauit, sepelitur. sculo inclusum ad cellam ab ipsa prius fundatam reportarunt, celebratisq;
cum debito honore exequijs, ante altare S. crucis reuerenter sepelierunt.
Et quia Gorungi abbatis mentio incidit, qui cùm monachus monasterij
nostri Hirsaug. fuerit, dignum uidetur ut eius merita altius aliquantulum re
Gorungi uita. petamus. Fuit autem Gorungus natione Sueuus, ex familia Buchaugien-
sium progenitus, qui posteaquàm in Augustensi ciuitate mores & literas
aliquandiu didicisset, iuuenis bonæ indolis euadens, sub abbate Vuilhel-
mo in cœnobio Hirsaugiensi monachus factus est. Qui usque adeò in di-
scenda & costodienda disciplina monastica studiosus fuit, ut uel primus
uel cum primis in obseruantia regulari semper promptissimus inuenire-
Fit cantor. tur. Cantoris dehinc officium aliquanto tempore gloriose satis impleuit,
in quo & artem uox & ars uocem conuenientia singulari cõmendabat. Re
gularis quoque disciplinæ tenacissimus æmulator extitit, & ob id à S. pa-
Bis Cluniacum missus. tre Vuilhelmo bis Cluniacum missus est, ad discendum ordinem monasti-
cæ conuersationis. Fuit enim maturæ grauitatis, in censura monastici rigo-
ris admodum seuerus, his maximè qui sæpius proclamati super transgres-
sione aliqua emẽdare neglexissent. Virtute tamen discretionis non caruit,
quippe qui morbos animorum curaturus, austeritatem rigoris quadam le-
nitate commiscuit: & prudenter perpendens singula, nequaquam in delin-
Statura corporis quentes remissus fuit. Statura quidem corporis pulchra extitit, proportio-
ne dispositus, ut nec breuis nimium fuerit, nec immaniter procerus. In mo-
Morum qualitas ribus se cuctis præbere nouit exẽplarem, ita ut singulis conuersantibus tam
secularibus quàm religiosis, sine reatu se nouerit coaptare. Propterea fratri
bus suis charus erat, mitis, dulcis, affabilis, & mansuetus, quos uerbo &
exemplo in conuersatione sancta sine inuidia præcessit. In scientia uerò
scriptura-

scripturarũ nec doctus multũ extitit, nec penitus ignarus, sed prõ suo statu sufficiẽter eruditus. In scribendis tamen & comportandis ad bibliothecam libris studiosissimus fuit, & multos manu propria rescripsit. Erat enim scriptor optimus. Nouo autem monasterio per S. Vuilhelmum consummato cùm illo mortuo congregatio de sancto Aurelio ad ipsum cœnobiũ maius sub Gebhardo abbate transisset, Gerungus prior fratrum, qui apud S. Aurelium remanserant, ab eo constitutus est. Tandem electione & consilio fratrum suorum ad præfatum monasterium, quod cella Paulinę usq; in hodiernum diem appellatur, primus abbas ordinatus, & cum alijs monachis huius cœnobij nostri decem ad institutionẽ ordinis secundum desiderium S. Paulinæ missus est. Ipsa enim S. Paulina, in eo loco hæreditatis suæ paternæ, ubi Christi militiam assumpsit, & annis multis in conuersatione sanctissima usq; ad mortem continuauit, suis impensis monasterium fundauit ordinis nostri, temporibus Henrici 4. imperatoris, quod monachis Hirsaugiensibus tradidit, & Gerungum prædictum reuerendissimum uirum in primum abbatem cum fratribus accepit. Fuit autem Gerungus, sicut diximus, homo sanctæ conuersationis, & cum ecclesia Romana & Christi uicario benè sensit, multas persecutiones & iniurias à seruis & amicis Henrici Imperatoris 5. patrem suum imitantis & excõmunicati tolerauit. Quicunq; autem huius uiri merita plenius scire desiderat, uitam & gesta S. Paulinæ sæpius dictæ legat. Anno prædicto magna inter Henricũ regem & Apostolicum Paschalem controuersia de inuestitura prelatorum exoritur, quæ multorum in ecclesia malorum seminarium fuit. Vnde papa in concilio Trecensi banno suo cõfirmauit, ut nemo inuestituram aut dignitatem ecclesiasticam de manu laicali susciperet, donec quæstio hęc inter eum & regem synodali discussione fuerit terminata. Circa festum natiuitatis sanctæ Marię, summo mane, in Goslariensi aula dormiente, repentè tonitruus ueniens parietem qui erat ad caput lecti eius concusit, inde ui fulminis aliquot clauos de clypeo regis excussit, gladiumq; quem ad latus suum rex collocauerat, in acumine ambussit, unde nimio terrore stupefactus, rex foras exiliuit.

Scriptor fuit & amator librorum

Prior ad S. Aurelium factus est.

Gerungus fit abbas.

Monasterij Cellæ Paulinæ fundatio.

Inter papam & regem oritur dissensio.

Fulminis ictus regem terruit.

Anno Brunonis abbatis 11. qui fuit natiuitatis dominicæ 1108. fundatum de nouo fuit monasteriũ nostri ordinis in diœcesi Augustensi, quod Lorch appellatur: & pro sustentatione monachorum, magnificè dotatum per Fridericum ducem Sueuorum patrem Friderici Imperatoris primi. Eodem anno Brunonis abbatis 11. ac domini 1108. cùm Episcopus Spirensis olim huius cœnobij abbas Gebhardus continuis infirmitatum uexaretur doloribus, ita ut ad disponenda negotia ecclesiæ suæ penitus uideretur inutilis, consilio amicorum familiarium usus, statuit episcopatum cum curis omnino deserere, & ad monasterium Hirsaugiense unde abierat redire, ut cum quibus abbas manere uiuus noluit, mortuus saltem perpetuò manere posset. Cumq; iam ordinatis omnibus ad iter necessarijs, uiam de monte S. Michaëlis Ebernsberg dicto, ubi manebat, sedens in uehiculo conficere inciperet, rumor inter Spirenses spargitur, quòd eorum pontifex fugam inire eos'que deserere maturasset. Concurrentes ergo in multitudine copiosa, priusquàm iter medium perfecisset Episcopus, eum comprehenderunt, orantes, ne se omnino elongaret ab eis, ulterius ne procederet fortiter restiterunt. Econtra rogare multum episcopus, ne propositum eius impedirent cœpit, neque seipsos cum diutina infirmitate eius grauare uoluit. Quum'que post multos ad inuicem collatos sermones eum

Monasterij Lorch fundatio.

Gebhardus episcopus Spirensis infirmatur grauiter.

Redire Hirsaugiam uoluit.

abire nullatenus uellent permittere, surgens unus è medio coram omnibus dixit: Nec iustum mihi uidetur nec honestũ uiri Spirenses, episcopum nostrum, quem legitimè suscepimus, propter infirmitatẽ à nobis dimittere, & Hirsaugiensis cœnobij monachos cum eius ægritudine contra fraternę charitatis ordinem grauare. Eligamus ergo potius in nostra parœchia locum, eius infirmitati congruum, adhibitisq; ministris paucis & idoneis, uitæ illius necessaria quàm diu uixerit ministremus. Vnius uiri consilium placuit omnibus, & data episcopo fide iuramenti, quòd mortuũ cùm Deo placuerit, ad Hirsaugiam ducerent, quem uiuum ire prohibuissent, eorum uoluntati dedit & ipse consensum. Mansio itaq; infirmitati eius conueniens & satis amœna inter Rheni paludes eligitur, quæ usq; in præsentem diem Bruchsal nuncupatur. Ibi ministris idoneis & fidelibus adhibitis episcopum fecerunt consistere, cui omnia quæ necessaria fuerant per eosdem ministrabãt. Dehinc eodẽ in loco persistens tribus duntaxat mensibus, infirmitate nimium ingraescente mortuus est calend. Martij, anno Domini 1108, indictione 1. cuius corpus ad Hirsaugiẽse hoc monasterium à Spirensibus, iuxta promissionem uiuenti ab eis factam reducitur, & in maiori monasterio ante sanctorum Petri & Pauli principale altare cum ingenti honore sepelitur. Et hic finis Gebhardi pontificis fuit, qui post S. Vuilhelmum abbatem huic monasterio annis 14. & tribus mẽsibus præfuit, ac deinde Spirensis ecclesiæ præsul ordinatus uno duntaxat anno & quatuor mensibus pręsedit, cui Bruno qui & Einhardus successit. Hoc ipso anno Ruthardus archiepiscopus Moguntinus desolationem monasterij S. Disiboldi præsulis, in comitatu Spanheimensi, per antecessores suos ante præsentis temporis plures annos miserabiliter spoliati & destructi ægrè ferens, clericos sanctæ mansionis iniustos possessores expulit, & nimia uetustate collapsum monasterium in montem transferens denuò fundauit. Erat eo tempore apud Moguntinos in precio Burchardus abbas monasterij S. Iacobi extra muros, uir prudentissimus & regularis disciplinæ præcipuus amator. Huic Ruthardus præfatus archiepiscopus monasterium S. Disiboldi cum omnibus attinentijs suis commisit, & abbatem illius primùm simul & S. Iacobi ipsum constituit. Qui Burcardus iussu præfati archiepiscopi & impensis pridie calend. Iulij, hoc anno, primum fundamenti lapidem in prescripto monte pro nouo monasterio posuit, acceptisq; de monte S. Iacobi monachis conuentum iuxta regulam sanctissimi patris nostri Benedicti instituit. Iste quoq; Ruthardus archiepiscopus præposituram unam in Rinckaugia ordinis nostri cõstruxit, non longè à Vinicella, in monte qui Bischoffsbergk antiquitùs dicebatur, in honorem S. Baptistæ Ioannis, quam abbati monasterij S. Albani martyris Moguntinensis uoluit esse subiectam. Ad hanc præposituram Rudolphus comes Rinckaugiensis & Dancinodis uxor, Ludouico filio eorum consentiente, prædia & reddit̃us non paucos pro animarum suarum remedio tradiderunt. Filius quoq; ipsorum prænominatus Ludouicus contemptis rebus seculi, propter amorem regni cœlorũ in eodem loco monachus factus est: & secundum regulam diui patris nostri Benedicti religiosissimè uiuens, usq; ad uitæ præsentis terminum, in sancta conuersatione perdurauit. In eiusdem monasterij ambitu, iuxta ecclesiam uidelicet, cœnobiolum pro sanctimonialibus prefatus pontifex cõstruxit, in quo Virgines Christo in sancta uirginitate deuotissimè seruientes collocauit: quæ unà cum monachis sub unius præpositi, cura constitutæ, semper manebant inclusæ, mundum cum omnibus pompis suis supernorum intuitu contem-

In Bruchsal mansionem suam accepit.

Gebhardus episcopus moritur.

Monasterij S. Disiboldi fundatio.

Burcardus abbas monasteriorum duorum.

Præpositura S. Ioannis in Rinckauu fundatio.

Comes Rheni.

Ludouicus comes fit monachus in monasterio S. Ioannis.

Moniales cũ monachis erant.

contẽnentes. In hoc ipso cœnobio, supradicti comes & comitissa Rinckauiæ Richolfus & Danckmodis, etiam filiam suam Vuerdtrudem omnipotenti Deo seruituram in perpetuum cum parte hæreditatis suæ obtulerunt. Tandem successor huius Ruthardi archiepiscopi dictam præposituram, sicut dicemus suo loco, in abbatiam sublimauit, anno Domini 1130. indictione decimatertia.

Vuerdtrudis monialis.

Anno Brunonis abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1109. indictione secunda, undecimo calend. Maij obijt S. Anselmus archiepiscopus Cantuarien sis, Hirsaugiensium fratrum maximus fautor & amator, de quo longè superius cum B. Vuilhelmo fecimus mentionem. Eodem anno S. etiam Hugo abbas Cluniacensis obijt, 3 calendas Maij, pater & ipse amatorq; Hirsaugiensium integerrimus, cuius uita multis uirtutibus & signis claruit. Eodem quoque anno Ruthardus archiepiscopus Moguntinus obijt, cui Adelbertus cancellarius regis in ordine successit.

S. Anselmus obijt.

S. Hugo obijt.

Adelbertus fit episcopus Moguntinus.

Anno Brunonis abbatis quarto, magna synodus episcoporum & abbatum Romæ celebratur, domino papa præsidente, ubi multa utiliter constituta sunt. Rex uerò Henricus apud Leodium desponsatam sibi Henrici regis Anglorum filiam, nomine Machildem, duxit uxorem, de qua liberos non suscepit. Anno sequenti Romam ueniens, ab Apostolico honorificè quidem susceptus est: sed ubi consedissent, de negocijs ecclesiasticis regalibusq; tractaturi, subitò Romanorum factione tumultus excitatur: & in tantum rex, eorum improbitate angustiatus est, ut penè iam fugam iniret, nisi Colonien sis archiepiscopus Fridericus cum ualida manu succurrisset, & Romanos magna cæde confectos fugere compulisset. Potitus igitur uictoria papam abduxit. Postremò tamen in concordiã reuersi, Romam iterum redeunt: pacatisq; Romanis papa regem in Imperatorem consecrauit: cui inter communicandum, cum osculo pacis confirmandæ tradidit priuilegium, quod ipse post discessum Imperatoris detestando Priuilegium appellauit, & omnes cum Imperatore sentientes Romæ in synodo centum uigintiquinque episcoporum habita, contra eum excommunicauit: & innouata sunt mala in Ecclesia. Habebat autem in exercitu suo, quum Italiam intraret Henricus Imperator, triginta millia armatorum hominum, præter seruos & alios multos exercitum sine ordine sequentes.

Rex uenit Romã

Rex in imperatorẽ benedicitur.

Exercitus.

Anno Brunonis abbatis sexto, qui fuit Dominicę natiuitatis milleſimus centesimus duodecimus, contentio inter principes Saxonię & Imperatorẽ fuit exorta, in qua dux Vuibertus & Siphridus Palatinus comes, gratiam Imperatoris perdiderunt. Et Vuibertus quidem capitur, & Regi offertur. Siphridus autem uulneratus non longè pòst moritur. Hoc anno comites apparuit. In eadem coniuratione cum Saxonibus contra Imperatorem fuerunt isti principes, Lotharius dux Saxoniæ, Rudolphus marchio, Vuibertus dux, prædictus Siphridus, comes Palatinus, quem diximus, & Adelbertus archiepiscopus Moguntinus, qui captus propterea ab Imperatore, hoc ipso anno per triennium fermè custodiæ mancipatus fuit.

Coniuratio Saxonum contra Imperatorem.

Adelbertus archiepiscopus Moguntinus.

Eodem anno coniuratio pro libertate, in Colonia facta est.

Anno Brunonis abbatis 7, dominicę natiuitatis 1113. Gertrudis marchionissa, relicta Henrici comitis de Northeim, cognomento Crassi corporis, S. Authoris ab archiepiscopo Treuirorũ Brunone sacras impetrauit reliquias, & cum magno honore in Saxoniam illas transferens, extra muros Brunsuicenses in eo loco reposuit, in quo hodie monasterium S. Ægidij confessoris intra muros urbis situm est. Nam quum præfata marchionissa corpus

S. Author à Treueri in Saxoniam transfertur.

Monasterium S. Aegidij in Brunsuik fundatur.

ſancti Authoris in eum locum ferendo portaſſet, repentè ſtetit immobiliter. Vnde conſilio prudentium uirorum accepto noſtri ordinis, in eodem loco magnificum conſtruxit, in quo corpus eiuſdem ſancti repoſuit. Hoc monaſterium ad inſtantiam Lotharij ducis Saxoniæ poſtea Imperatoris, qui filiam præfatæ marchioniſſæ habuit uxorem, anno Domini 1115 poſt glorioſam contra Imperatorem habitam uictoriam, per Theodoricum ſedis apoſtolicæ legatum, & Reinhardum epiſcopum Halberſtadenſem, in honorem S. Ægidij confeſſoris conſecratum eſt, & ab eo magnificè dotatum. Hoc ipſo anno Brunonis 7. obijt Burchardus abbas S. Iacobi Moguntinenſis, anno 6 poſtea quàm abbatiam montis S. Diſiboldi confeſſoris ex imperio Ruthardi archiepiſcopi Mogũtini regendam ſuſcepit, 3. nonas Martij, cui in monaſterio S. Diſiboldi ſucceſsit Adelhunus, uir in omni opere ſtrenuus, & morum honeſtate præclarus, & præfuit annis 15. Hoc eodem anno S. Bernardus annos natus circiter 22. Ciſtercium ingreſſus eſt cũ ſocijs amplius quàm 30. ſub Stephano abbate, qui ſucceſſerat Alberico.

Burcardus abbas S. Iacobi obijt.

S. Bernhardus Ciſtercium ingreditur.

Huius uiri ſanctiſsimi Bernardi præconia laudum, uniuerſa fidelium ſolenniſat eccleſia: cuius uita, miracula & geſta celeberrima, in quinq; libellis per Vuilhelmum abbatem S. Theodorici ſatis luculento ſermone conſcripta habentur: qui poſtea Clareuallis primus ordinatus abbas, totum mundum ſanctitate & doctrina illuminauit: qui præter 140 monaſteria ſui ordinis à ſe cõſtructa, impenſis quidem alienis, maiori tamen ex parte ſua induſtria, directione & ſollicitudine, etiam prædicatione ſua, innumerabiles ad Chriſtum animas conuertit. Scripſit præterea multa & præclara ingenij ſui præſtantiſsimi opuſcula, quorum titulos in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, magna ex parte ſignauimus.

S. Bernhardus 140 monaſteria fundauit.

Anno Brunonis abbatis 8. qui fuit natiuitatis dominicæ 1114. Henricus Imperator exercitum grandem mouit contra Colonienſes. His fermè temporibus monaſterium Lacenſe noſtri ordinis, in finibus Treuerenſis diœceſis, in honorem B. Mariæ ſemper Virginis & Dei genitricis, ac S. Nicolai epiſcopi fundatum eſt, non longè ab Andernach. Henricus enim comes Palatinus Rheni & dominus de Lacu, Adelheide uxore ſua conſentiente, fundationem ipſius monaſterij in præfato loco paternæ hęreditatis ſuæ incepit anno domini 1093. indictione prima. Quam morte præuentus, priuigno ſuo Siphrido eiuſdem comitatus Palatini omniumq; bonorũ ſuorum hæredi perficiendam commiſit. Quod cùm aliquandiu neglexiſſet, utpote iuuenis, tandem pœnitentia ductus perfecit, anno uidelicet Domini 1112 indict. 5. prædijſq; & redditibus pro ſuſtentatione abbatis & monachorum magnificè dotauit.

Monaſterij Lacenſis fundatio.

Anno Brunonis abbatis 9. Imperator ad iniuriam Lotharij ducis Saxonum Brunſuich occupat & Halberſtad deuaſtat. Contra quem idem dux cum Saxonibus, adiuncto ſibi Friderico archiepiſcopo & Colonienſibus, Friderico quoq; Vueſtphaliæ comite, cum Henrico fratre eius, Hermãno quoq; de Caluelage, & Henrico duce de Lympurg, cum Reinhardo epiſcopo Halberſtadenſi ad certamen properat, in loco qui dicitur Vuulpheſholtz, altera die Scholaſticæ uirginis: quo die bis certamine commiſſo, imperator cum ſuis terga uertit, & Saxones glorioſè triũpharunt, in quo prælio, ex parte Imperatoris comes de Mansfeld cum multitudine hominum maxima cecidit, & ipſe imperator uix euaſit. Inde Moguntiam digreſſus ibidem paſcha celebrauit, & Adelbertum eiuſdem loci archiepiſcopum iam triennio captum, coactus per principes ciuibus liberum reddidit. Anno

Imperator à Saxonibus ſuperatus in bello.

Anno Brunonis abbatis decimo,dominicæ natiuitatis milleſimo centeſimo decimoſexto,in natiuitate Domini,multi pontifices,abbates,& principes,Colonię conueniunt,conſilio & authoritate Theodorici cardinalis & apoſtolicæ ſedis legati,cuius fama iam per regnum celebris habebatur,de rebus Eccleſiæ tractaturi.Sed idem cardinalis in itinere moritur,cuius corpus ad Coloniam ſepeliendam transfertur.

Adelbertus epiſcopus de captiuitate liberatur. Conuentus principum Coloniæ.

Hoc anno magna inæqualitas aëris fuit.

Anno Brunonis abbatis undecimo,qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus decimuſeptimus,monaſterium in Breidenauu ordinis noſtri Moguntinenſis diœceſis,in Haſſia fundari cœpit à Vuernero comite,uiro præſtantiſſimo:quod poſteaquàm perfecit,anno dehinc tertio magnificè dotauit: abbatemq; & fratres, ſicut dicemus, ex hoc Hirſaugienſi monaſterio impetrauit.

Monaſterij Breidenauu fundatio.

Eodem anno,in octaua ſancti Ioannis Euangeliſtæ,terræmotus bis inter diem & noctem, per totum penè orbem terrarum, tam horrendus & terribilis fuit,ut multa ædificia corruerent, & homines ſine numero perirent,maximè in Italia:ubi tam periculoſus & horribilis fuit,ut diuerſas ciuitates, caſtella & uillas cum hominibus ibi commorantibus ſubito terræ hiatu interirent.Nam & montes ſciſſi ſunt,& flumina deglutiente terra penitùs exiccata,ita ut qui uellent,pedibus ſiccis tranſire potuiſſent. Padus etiam,unus de quatuor Europæ maioribus fluuijs, de ſuo loco in altum ſe erigens,ita in modum fornicis à terra ſtabat eleuatus,ut inter terram & aquam uia pateſceret tranſeuntibus.Quumq; ſic diutius aqua penderet in aëre,tandem in ſemetipſam colliſa cum tanto ſtrepitu ab alto dimittitur,ut ſonitus illius per multa miliaria audiretur. His horrendis ſignis per uniuerſam Europam diuulgatis,nihil aliud ab omnibus,quàm extremus inſtare dies credebatur. Ieiunijs autem & orationibus triduanis,per totam Italiam ab omni populo peractis,ſententiam Domini mitigare ſtuduerunt.

Terræmotus ædificia ſubuertit et homines.

Montes ſciſſi ſunt.

Mirabilis aquarum eleuatio.

Interea dum hæc indicta ieiunia cum magno timore agerentur, apud Cremonam infantulus in cunis iacens,pannis obſitus,in primam loquendi uocem contra naturam os ſuum aperuit,& maiori fratri panem poſtulanti fletibus,matriq; ſuæ eſcam illi parenti compeſcendo ambos,dixit: Ceſſate mortales eſcas parare,ô mox perituri:ecce ſancta Dei genitrix uirgo Maria,ante Chriſti tribunal,precibusq; inſtantiſſimis ſupplicat pro iudicio tremendæ ſententiæ,quod mundo propter peccata hominum iudex ipſe iuſtiſſimus intenderat. Et licet hæc ſigna terruerint omnes qui uiderunt & audierunt, paucos tamen emendarunt. Multa enim eodem anno mala perpetrata ab hominibus,maximè in Gallia & Germania fuerunt,iniuſtæ coniurationes,incendia,homicidia,concremationes eccleſiarum,& abſtractiones bonorum inibi Deo ſeruientium.Conſurgunt ciues contra ciues, ſe mutuò ſpoliant,bona diripiunt,ciuitates,caſtella,uillas & domos deſtruunt & incendunt: homines non humano, ſed pecudum more dilaniant & interimunt. Eclipſis lunæ bis fuit eodem anno,ſcilicet decimoſexto calendas Iulij,& quarto iduum Decembris.Mirabile quoq; ſignum decimoſeptimo calendas Ianuarij,uarijs permixtum coloribus,apparuit in cœlo.

Infans contra naturam loquitur.

Verba infantis.

Homines territi non emẽdati, peccatis peccata accumulant.

Signum in cœlo apparuit.

Anno Brunonis abbatis duodecimo,qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus decimuſoctauus,Buggo Vuormatienſis eccleſiæ reuerendiſſimus antiſtes,qui Epponi ſucceſſerat,ipſam eccleſiam ſuam Vuormatienſem pulchro tabulatu lapideo renouatam conſecrauit,idibus lunij, præſentibus ibidem multis epiſcopis,Brunone Treuerenſi,Euerhardo Eiſtetenſi,

Eccleſia Vuormatienſis dedicatur à Brunno epiſcopo.

ſtetenſi, Albuino Mersburgenſi, Hartuuicho Miſnenſi. Eodem anno 15. cal. Februa. obijt Paſchalis papa 2. qui fuerat antea ordinis noſtri. Cui ſucceſſit Ioannes, ex monacho Caſsinenſis cœnobij ordinis noſtri, diaconus cardinalis & archicancellarius, uir eruditione literarum morumq; integritate clariſsimus, & Gelaſius papa 2. appellatus, præfuit eccleſiæ uno duntaxat anno. Hic primo ſub abbate Odriſio monachus fuit cœnobij Caſsinenſis, deinde ab Vrbano 2. propter admirabilem ſcientiam eius & uitæ probitatem, in eccleſia Romana ſecretarij officium accepit. Poſtea per Paſchalem diaconus cardinalis & cancellarius factus, ad extremum (ſicut diximus) papa ordinatus eſt. Cuno ſedis apoſtolicæ legatus, epiſcopus Prænestinus, ad regnum Teuthonicorum à Paſchali miſſus à latere, & à Gelaſio per epiſcopum Vinarienſem corroboratus Coloniam uenit, & ſynodum epiſcoporũ & abbatũ glorioſam ibidem celebrauit. Sub iſto uenerabili abbate Brunone, ſubſtantia monaſterij in temporalibus tam per oblationes fidelium, quàm per prouidam gubernationem, ſatis admodum creuit. Multi enim uiri nobiles, diuites & potentes in ſeculo, pro animarũ ſuarum remedio multa prædia & bona huic monaſterio tẽpore illius contulerunt. E quibus Hemma comitiſſa de Tubingen cum filijs ſuis Henrico & Hugone, pro ſe maritoq; ſuo comite Hugone, non paruę eſtimationis prędium in Eichenuuiler S. Petro & Paulo Hirſaugienſium patronis, in perpetuam tradidit poſſeſsionem. Geba quoq; comitiſſa ex Francia Orientali, quæ tãdem pro regni cœleſtis amore contẽptis rebus mundi ad ſanctæ religionis habitũ ſe cõuertit, multa prædia, ornamenta, crucem, calicemq; & pecunias in ſumma, notabile huic monaſterio ſub Brunone abbate contulit, quorum omnium ualor ſeu precium ad 200. marcas argenti fermè aſcendit. Luitgardis etiam ſoror ipſius Brunonis in auro & argento non parum pro remedio animæ ſuę huic cœnobio cõtradidit. Sed & comes Bertholdus de Eberſtein, unà cum uxore ſua Adelheide, cum filiorum ſuorum Bertholdi, Euerhardi & Hugonis conſenſu, quartã partem uillæ Eltingen cum omni iure ſuo huic monaſterio tradiderũt, in præſentia Gotfridi comitis de Caluue, Euerhardi comitis de Helffenſtein, Hugonis comitis de Tubingen & Vlderici de Luſtenauu, Reginbodonis de Tallacker, Maſelini de Rupburg, & aliorum complurium ſub eodem Brunone uenerabili abbate. Diemarus quoq; miles inter principes Orientalis Franciæ nobilis, diues, potens, & famoſiſsimus, in diœceſi Herbipolenſi, in comitatu Mergintheim, in Rutingen iuxta fluuiũ Tubera manſionem ſuam habens frequentiorem, diuina inſpiratione attactus, omnia quæ ſui iuris erant, tam in eodem loco Rutingen quàm in alijs, pro remedio animæ ſuæ parentumq; ſuorum ſolenni donatione huic monaſterio noſtro Hirſaugienſi tradidit. Et poſtremò ſemetipſum offerens Deo & ſanctis Apoſtolis eius Petro & Paulo, in perpetuum mancipiũ ſub Gebhardo abbate habitum monaſticum in præſenti cœnobio ſuſcepit, & in ſancta conuerſatione uſq; ad mortem perſeuerauit. Facta eſt autem hæc ſolennis Diemari militis donatio tempore Gebhardi abbatis, anno Domini 1103. indict. 11. ſub Henrico Imperatore 4. in die S. Priſcę uirginis & martyris, in præſentia Ebonis comitis de Mergentheim & aliorum multorum teſtium. Alius quoq; non obſcuri generis miles de uilla Merlenheim, nomine Cõradus, in hoc monaſterio Hirſaugienſi, ſub abbate uenerabili Bruno ne monachus factus eſt: qui priuſquàm ſanctæ conuerſationis habitum ſuſciperet, omnia bona ſua quæ hæreditario iure poſſederat, huic monaſterio ſuper altare S. Petri & Pauli Apoſtolorum facta donatione ſolenni contradidit,

Celeſtus papa ſecundus fuit ordinis noſtri.

Synodus celebratur Coloniæ.

Subſtantia monaſterij ſub abbate Brunone ſatis aucta.

Geba comitiſſa.

Luitgardis.

Bertholdus comes de Eberſtein.

Diemarus miles fit monachus & ſua dat omnia.

Donatio Diemari.

Conradus miles fit hic monachus & ſua dat.

tradidit, præsente ipso Brunone abbate, totaq; congregatione cum alijs multis. Huius donationis confirmatio facta est in præsentia Brunonis episcopi Spirensis, Egeberti comitis Spirensis, Stephani fratris ipsius Conradi, & aliorum multorum.

Anno Domini 1109 regnante Imperatore Henrico 5. Hermannus comes de Liningen cum Adela uxore sua, & Diemo comes de Brackfelden, Centum tubas in Rotha & circumiacentibus uillulis in episcopatu Augustensi, pro se & omni cognatione sua Deo & beato Petro tradiderunt in ius perpetuum monasterij Hirsaugiensis: ea uidelicet conditione, ut prouidente eiusdem monasterij abbate, seruitium Dei secundum regulam S. Benedicti ibidem instituatur: quod & factum est. Nam in eodem loco monasterium opera & impensis abbatis Hirsaugiensis cum auxilio, in circuitu fidelium constructum est, in quo fratres ex isto cœnobio missi uitam instituerunt regularem, habentes super se præpositum cum ipsis egredientem & ingredientem, abbatiq; Hirsaugiensi cum fratribus suis in omnibus sine medio subiectum. Institutio enim & destitutio præpositi in Rode, ad ius abbatis Hirsaugiensis semper pertinuit usq; in hodiernum diem.

Hermannus cõmes de Liningẽ. Diemo comes.

Præposituræ in Rode fundatio.

Tempore eiusdem Brunonis abbatis erat quidã ciuis Spirẽsis nomine Bebo, uir diues ualde, & fratrum Hirsaugiensium maximus amator, qui pro re medio animæ suæ parentumq; suorum multa huic monasterio bona fecit. Contulit enim diuersis uicibus uel pro fratrum necessitatibus subleuandis, uel pro prædijs comparandis, tam in uita quàm in ultimo decessu huic monasterio, plus in ualore argenti puri, quàm 450. marcas, sicut in libro donationum clarius inueniri potest. Vuilhelmus quoq; de Hissickeim quædam eiusdem uillæ prædia non paruæ utilitatis, ad altare S. Petri Apostoli in hoc monasterio contulit, in præsentia Brunonis & totius congregationis. Quam donationẽ, ad perpetuam stabilitatem postea in Ingersheim in placito secularium publico, coram abbate Brunone comiteq; Adelberto & alijs multis denuò confirmauit. Comes etiam Fridericus, frater S. Ottonis Bambergensis episcopi, quædam huic monasterio Hirsaugiensi prędia tempore Brunonis abbatis donatione solenni contulit in perpetuum. Ipse quoq; Bruno abbas tẽpore sui regiminis multa bona, prędia, census & redditus per manus fratrum suorũ, quibus rerum summa post ipsum erat commissa, pro huius utilitate cœnobij comparauit. Multi etiam comites, nobiles, ciues & uillani, tẽpore eius multa bona huic monasterio contulerunt, quorum nomina in libro donationum cœnobij descripta, causa breuitatis duximus omittenda. Exhis etiam complures & se & sua propter amorem regni cœlestis Hirsaugiensi monasterio contradentes, sanctæq; conuersationis habitum assumentes & monachi facti, usq; ad mortem in obseruantia regulari permanserunt.

Bebo ciuis Spirensis.

Vuilhelmus frater q; S. Ottonis episcopi & Fridericus dederunt multa prædia.

Abbas Bruno multa comparauit.

Multi se & sua monasterio tradiderunt.

Anno Brunonis abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1119. indictione 12, Drutuuinus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis ordinatus est primus abbas ad Breitenauu, Moguntinensis diœcesis in Hassia, de cuius fundatione suprà dictum est. Venitq; missus ab abbate Brunone ad preces comitis Vuerneri fundatoris cum 12 monachis ad prædictum cœnobium Breitennauu, 15. calend. Decemb. & præfuit annis 14. uir moribus & scientia reuerendus, regularisq; disciplinę institutor, propagator & conseruator præcipuus, qui multos uerbo & exemplo ad Christi amorem conuertit. Eodem anno Gelasius papa synodũ in Francia celebraturus apud Cluniacum moritur, ibiq; sepultus, cui Otto Viennensis archiepiscopus succedens

Drutuuinus abbas cum 12. monachis ad Breitenauu mittitur.

Gelasius papa obyt Cluniaci.

Calixtus papa.

Imperator excõmunicatur.

Ordinis Præmõstraten. initiũ.

Concordia fit inter papam et Imperatorem.

Literæ papæ de concordia factæ.

Imperator papæ resignat inuestituram non regalia.

Literæ Imperatoris quas dedit papæ.

succedens, & Calixtus secundus nũcupatus, sedit annis sex. Ipse in ciuitate Remensi ad festum S. Lucæ Euangelistæ synodum celebrans cum episcopis & abbatibus Imperatorem excommunicauit. Adelgos archiepiscopus Magdeburgensis obijt, cui Rutgerus successit. Imperator excommunicatus absente archiepiscopo à Colonienſibus honorificè suscipitur. Vnde diuina eis officia per ipsum episcopum interdicta sunt. Conuentus Imperatoris & principum apud Mogũtiam in festiuitate S. Petri & Pauli habitus est. Eodem anno obijt Osbertus episcopus Leodicensis, cui Fridericus succes sit anno uno & aliquot mensibus.

Anno Brunonis abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1120. ordo Præmonstratensis cœpit in diœcesi Laudinensi, sub Bartholomeo episcopo, rege Francorum Ludouico, regnante patre Ruperto, uenerandæ sanctitatis uiro, ipsum cum regula S. Augustini cum 13. socijs instituente circa festum Paschatis, quem Calixtus papa confirmauit. Qui ordo in breui tempore postea mirabiliter crescens, ampliatus est. Eodem anno Henricus Imperator Italiam ingressus pacem cum Romano Pontifice Calixto reformauit, & ab excõmunicationis sententia absolutus fuit. Huius autem inter ecclesiam & imperium concordiæ factæ literas tam papæ quàm Imperatoris huic nostro operi ad notitiam posteritatis placuit ut inseramus. Sic itaq; papa Imperatori scripsit:

Ego Calixtus episcopus, seruus seruorũ Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatorum Augusto, concedo electiones episcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinent in præsentia tua fieri, absq; simonia & aliqua uiolentia. Vt si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & prouincialiũ consilio uel iudicio saniori parti assensum uel auxilium præbeas. Electus autem regalia per sceptrum à te percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs uerò partibus imperij consecratus infra sex menses regalia per sceptrum à re percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat, exceptis omnibus quæ ad Romanam ecclesiam pertinere noscuntur. De quibus uerò mihi querimoniam feceris & auxilium postulaueris, secundum officij mei debitum, auxilium tibi præstabo. Do tibi ueram pacẽ & omnibus qui in parte tua sunt uel fuerunt, tempore huius discordiæ. His à papa literis Imperator susceptis eiusdem tenoris eidem dedit: In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, Ego Henricus Dei gratia Romanorũ Imperator Augustus, pro amore Dei & sanctæ Romanæ ecclesiæ & domini papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sanctis Dei Apostolis Petro & Paulo sanctęq; ecclesię catholicæ, omnem inuestituram per annulum & baculum: & concedo in omnibus ecclesijs, quæ in regno uel imperio meo sunt, canonicam fieri electionẽ & liberam consecrationem. Possessiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ usq; ad hodiernam diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo ablata sunt, quæ habeo eidem Romanę ecclesiæ restituo: quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter iuuabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum & principum & aliorum tam clericorum quàm laicorum, quæ in guerra ista amissa sunt, consilio principum uel iustitia, quæ habeo reddam, quæ non habeo ut fideliter reddantur iuuabo. Et do ueram pacem domino papæ Calixto sanctæq; Romanæ ecclesiæ & omnibus qui in parte eius sunt uel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium postulauerit à me, fideliter iuuabo: & de quibus fecerit mihi querimoniam, debitam sibi faciam iustitiam. Hæc omnia acta sunt consensu & consilio

cõsilio principum, quorum nomina subscripta sunt, Adelbertus archiepiscopus Moguntinus, Fridericus archiepiscopus Colonienſis, H. Ratisponenſis episcopus, Otto Bambergenſis episcopus, Bruno Spirenſis episcopus, H. Augustenſis episcopus, Godebaldus Traiectenſis episcopus, Vdalricus Constantienſis episcopus, H. Fuldenſis abbas, Henricus dux, Fridericus dux, Bruno dux, Dieboldus marchio, Godfridus Palatinus comes, Otto Palatinus comes, Engelbertus marchio, Berengarius comes, Theodoricus comes, & alij complures. Hæc autem concordia post reditum Imperatoris de Italia & constitutiones Burdini Antipapæ, in Germania facta est. Nam papa Calixtus Romam de Apulia reuersus, post discessum Imperatoris Henrici, tres ad eum in Alemaniam cardinales mittit legatos pro pace firmanda inter ipsum & ecclesiam. Qui eum adeuntes ordinante Deo, pacem (sicut præfati sumus) in publico principum conuentu apud Moguntiam reformauerunt. Iste papa Calixtus inter cætera ingenij sui opuscula scripsit non contemnendæ lectionis libellum de miraculis sancti Iacobi Apostoli, quæ sparsim legerat, uel à fidelibus audierat, cùm adhuc esset scholaris, sicut in eodem fatetur. Multa etiam in papatu utiliter constituit, quorum in Decreto Gratiani multa habentur. Eodem anno obijt Diegerus Metenſis episcopus. Obijt etiam Fridericus comes Palatinus. Claruit his temporibus Sigebertus monachus Gemblacenſis cœnobij ordinis nostri, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis ualde eruditus, cuius eruditio & sapientia magnæ opinionis & famæ in tota Gallia Germaniaq; fuit. Scripsit multa uolumina, quibus se & tunc præsentibus & longè posteà futuris utilem fecit. Ex his reperi Historiarum transacti temporis insigne uolumen. De illustribus quoque uiris ordinis nostri librum unum. Vitam sancti Theodorici Metenſis episcopi heroico carmine descripsit. Vitam quoque Sigeberti regis. Vitam & passionem sanctæ Luciæ uirginis, elegiaco uersu composuit. De translatione eiusdem corporis ad ciuitatem Metensem contexuit historiam. Scripsit etiam heroico carmine passionem Theobeorum martyrum. Vitam quoque sancti Guniberti monachi, fundatoris Gemblacenſis. Chronicon etiam sui monasterij. Ad Henricum Imperatorem quartum, scripsit libellum contra eos qui calumniabantur missas sacerdotum concubinas habentium. Eiusdem rogatu respondit Treuerensibus de ieiunijs quatuor temporum. Item de scriptoribus famosis libellum breuem quidem, sed non inutilem edidit. In Ecclesiasten quoque heroico uersu triplicem expositionem composuit. Epistolas etiam plures ad diuersos. Sermones, homilias, antiphonas, responsoria, & de diuersis sanctis uaria scripsit. Iste Sigebertus, de suo monasterio ad cœnobium sancti Vincentij Metenſis nostri ordinis, propter eruditionem suam euocatus, ibidem publicè monachorum scholæ præfuit aliquandiu. Postea in suum reuocatus cœnobium, omne tempus uitæ suæ in studio literarum discendo, scribendo & docendo consummauit. Rudolphus etiam ordinis nostri, abbas monasterij sancti Trudonis, in diœcesi Leodiensi, uir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis egregiè doctus, carmine & prosa exercitatus, his temporibus inter alia ingenij sui monumenta scripsit contra Simoniacos insigne uolumen, quod in septem libros distinxit. Chronicon etiam breue rerum gestarum transacti temporis compilauit, Sed & alia complura scripsisse dicitur, quæ necdum uidimus.

Nomina principum qui huic compositioni interfuerunt.

Concordia papæ & Imperatoris Moguntiæ facta.

Calixtus.

Sigebertus.

Scripsit contra sententiã Gregorij.

Scholæ monachorum Sigebertus præfuit.

Rudolphus S. Trudonis.

Vuernerus fundator Breitenauu obijt.

Anno Brunonis decimoquintò currente, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus uigeſimus primus, Vuernerus comes primus fundator & dotator monaſterij in Breitenauu obijt, uir per omnia Deo deuotus. Obijt etiam Fridericus Leodienſis epiſcopus, pro quo Adelbero frater Godfridi ducis conſtituitur. Eodem quoque anno Gedebaldus Traiectenſis epiſcopus, monaſterium ordinis noſtri non longè à ciuitate ipſa Traiectenſi in paluſtri ſolitudine fundauit, in honore ſancti Laurentij martyris, quod uſque in præſentem diem in Oesborch dicitur, in quo abbatem & monachos conſtituit, quibus neceſſaria copioſè prouidit. Fertur quòd maxima in eo loco congregatio monachorum fuerit, qui in tanta diſtrictione monaſticæ conuerſationis uixerunt, ut ipſe locus multo poſtea tempore ab incolis terræ, Carcer religionis diceretur, & eſſet. Qui enim in alijs cœnobijs emendari non poterant, illuc ad agendam pœnitentiam mittebantur. Monaſterium quoque monacharum ſiue monialium, cœnobio præfato uirorum coniunxit, in quo multas Chriſto ſeruientes uirgines collocauit, quibus etiam de neceſſarijs prouidit.

Monaſterij re in Oesborch fundatio.

Cœnobiũ monialium ibidem.

Bruno abbas moritur.

Eodem anno dominicæ natiuitatis prædicto, milleſimo centeſimo uigeſimo primo, indictione decimaquarta, Bruno huius cœnobij uenerabilis abbas, poſt multos in ſancta religione labores habitos, ſenioq; grauatus infirmari cœpit, qui toto Chriſtum deſiderio concupiſcens, tandem ex hac miſeria feliciter migrauit.

Laudes eius.

Iſto anno decimo, calendas Aprilis, aſſumpti regiminis decimoquartò anno completo, cum menſibus tribus & diebus uigintiduobus, ſepultus in eccleſia ſancti Petri & Pauli, ante altare ſancti Laurentij martyris, uir certè memoria dignus, & perpetua laude apud poſteritatem celebrandus: quippe totius uirtutis, religionis & ſanctitatis exemplar fuit, & norma recti, qui ex eo die, quo ſanctæ conuerſationis habitum in præſenti cœnobio ſemel aſſumpſit, ſemper in anteriora proficiens retrò non aſpexit. In oratione fuit continuus, in oblatione corporis & ſanguinis Dominici quotidianus. Ex eo nanque tempore, quo canonicatum ſuum in eccleſia Spirenſi cum alijs honoribus & multis diuitijs pro Dei amore contempſit, & monachus eſſe cœpit, ita ſe totum ad interiora contulit, ita mundi curas & negotia uniuerſa contempſit, in tantáque humilitate & ſimplicitate ſeipſum propter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum depreſsit, ut à neſcientibus ipſum omnium ſimpliciſsimus eſſe uideretur. Nemo deinceps ocioſum illum uidit unquam, ſed mentali exercitio ſpiritus ſemper occupatus, aut in oratione feruebat cum lachrymis, aut in lectione diuinarum ſcripturarum erat intentus, aut meditatione, aut contemplatione ſurſum ad Deum eleuatus. Et quia uiri ſapientis, beati uidelicet Proſperi epiſcopi conſilium operibus impleuit, dicentis, Tranquillam & uacuam curis ſapientia mentem imbuit, & placidi pectoris hoſpes erit. Idcirco requieuit ſuper eum ſpiritus ſapientiæ ſalutaris, quo animum eius mirabiliter illuſtrante, inter doctiſsimos etiam doctior apparuit: & in his maximè quæ ad rationem ſalutis, ad diſcretionem uirtutum & inſtitutionem monaſticæ conuerſationis pertinebant, tam propriè, tam concinnè, tamq; ornatè loqui & perſuadere, non ſolùm fratribus & ſubditis ſuis, ſed etiam alienis, tam religioſis, quàm ſecularibus, ita ut quicunque audiuiſſent, in ſermone eius uehementer obſtupe-

Humilitatis & ſimplicitatis amator.

Nunquam uiſus ocioſus.

In ſcientia ſpirituali ſapientiſsimus fuit.

obſtupeſcerent. Vnde per dulciſsimas admonitiones eius, multi uiri nobiles & diuites milites, canonici, & in ſeculo multum honorati, ad contemptum mundi perducti ſunt, qui habitum ſanctę conuerſationis ſub eius magiſterio in pręſenti cœnobio ſuſceperunt. Totus ſiquidem erat internus, ardens in amore diuino, plenus charitate, deuotione & pietate: unde quoties in eum irruente ſpiritu Domini ad proferendum uerbum, exhortationis auditoribus ſuis os aperuit, non humana, ſed diuina uerba loqui uidebatur. Sepultus ergo ante altare beati Laurentij (ſicut diximus) per annos trecentos triginta nouem, ſub terra iacuit, & tandem exhumatus cæcum illuminauit.

Efficax in perſuadendo fuit.

Anno nanq; dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo, indictione 8. 3. calendas Septembris, cùm mortuo abbate Vuolframo dicto Meiſer, ſepultura ei in eo pareretur loco, ubi corpus D. Brunonis abbatis præfati, cum inſcriptione nominis (ut conſuetudo habet) in lapide ſuperpoſito iacebat humatum, & monumentum eius propter loci anguſtiam caſu tangentes à latere pro parte aperiri cœpiſſet, tanta mox ſuauiſsimi odoris fragrantia erupit, ut omnes qui circumſtabant pauore ſimul & admiratione perculſi, penè extra ſe rapti putarentur. Vix autem ſibi perſuadentes audendum, ut tamen cauſam huius miraculi perciperent, tumulum ipſum D. Brunonis altius fodientes aperiunt, & unde proceſſerat tam ſuauiſsimus odor iam cernentes, uirum ſanctum quaſi integrum iacentem in ſarcophago cognoſcũt. Quidam uerò de circumſtantibus monachis experiri uolens incorruptionem quæ apparebat, ſacrum corpus leniter cum baculo tetigit, & mox aëre ſubintrante uſq; ad oſſa, reſolutum in cineres fuit. Dum hæc agerentur, interea caſu contigit hominem quendam pauperem, cæcum & claudum adeſſe in eccleſia, qui ſuauitate odoris prouocatus cœpit interrogare, unde tanta fragrantia procederet, quid ue ſignificaret. Reſponſum eſt illi à circumſtantibus illic monachis, hunc odorẽ ſuauiſſimum ex tumulo cuiuſdam abbatis ibi ante multos annos ſepulti, iamq; exhumati procedere, & ſanctitatis eius merita ſignificare. Audiens autem nomen ſanctitatis rogauit, ſe duci ad tumulum, ubi flexis genibus orans D. Brunonis auxilium cum ingenti deuotione inuocauit, & mox cernentibus & ſtupentibus cunctis qui aderant, uiſum & greſſum ſimul perfectiſsimè recepit. Glorificantes ergo Deum in ſanctis ſuis mirabilem, omnium campanarum ſonitus increpuit, factumq; eſt miraculum hoc in omni circa regione percelebre, & diui Brunonis merita in ore omnium, laudibus ad aſtra ferebantur.

Odor ſuauiſſimus de ſepulchro eius erupit.

Corpus ad tactũ reſoluitur.

DE VOLMARO HVIVS MONASTERII ABbate decimoquinto, qui præfuit annis triginta quinque, menſibus decem, & de geſtis eius, iliusq; temporis.

MOrtuo igitur uenerabili abbate Brunone, ſicut dictum eſt, atque ſepulto, mœror non paruus inter fratres de amiſsione boni paſtoris exortus eſt, quippe qui eos in omni religione & ſanctitate, uerbo & exemplo præcedens, ſe cunctis fecerat amabilem. Sed ne diu oues ſine paſtore plorantes, contingeret morſibus patere luporum, tertio poſt obitum Brunonis die, fratres ad inſtituendum nouum ſuper ſe paſtorem conuenientes in unum, inuocatoq; (ut moris eſt) ſpiritus ſancti auxilio, Volmarum, unum ex ſuis uenerabilem & ſapientiſsimum mona-

Volmarus.

chum, unanimiter in abbatem elegerunt, anno Domini milleſimo centeſimo uigeſimo primo, indictione decimaquarta, ſeptimo calend. Aprilis, qui ex humilitate mentis ſuæ diu reluctatus eſt, clamans ſe indignum & penitus inſufficientem ad tale gerendum officium, in quo plus periculi metuendum ſemper aſſumenti, quàm honoris. Acquieſcens tandem precibus fratrum, iniunctum ſibi onus cum omni humilitate aſſumpſit, moxq; decimo dehinc die, hoc eſt, pridie nonas Aprilis, in feſtiuitate ſancti Ambroſij, Mo-

Moguntiæ conſecratur ab archiepiſcopo Adelberto.

guntiæ in monaſterio ſancti Albani, ab Adelberto archiepiſcopo Mogũtino munus conſecrationis in conſpectu multorum abbatum & clericorum ſolenniter accepit. Ordinatus autem in abbatem, diuina proculdubio prouidentia & ordinatione præfuit huic monaſterio ſtrenue annis 35. & menſibus decem. Fuit autem in Sueuia liberiori genere natus, qui ab ineunte ætate ſua, ſtudio literarum operam dedit, & ſatis tam in ſecularibus literis quàm in diuinis ſcripturis doctus euaſit. Natura enim conſequutus

Vita Volmari.

ingenium bonum & docile, ad quælibet diſcenda idoneus uidebatur. Factus deinde monachus, in conſpectu fratrum ſuorum ſine reprehenſione inceſsit, regulæ ſanctiſsimi patris noſtri Benedicti ac paternarum traditionum amator ſtudioſus & cultor. Proceræ ſtaturæ fuit, & quantum ad ra-

Corporis diſpoſitio.

tionem diſpoſitionem q; corporis exteriorem pertinet, quandam maieſtatem animi in interioribus latitantem, exterior quoq; habitus corporis præ

Maturus fuit.

ſe ferre uidebatur. In omnibus dictis & factis ſuis maturus exiſtens, quandam ſeueritatem animi præferebat, ita ut non ſolùm religioſis, uerùm etiam ſecularibus quibuſq; reuerendus & metuendus appareret. Omnem leuitatem & diſſolutionem tam mentis quàm corporis deteſtabatur, ſemper firmus, ſtabilis, & in ſua conuerſatione æqualis, nulloq; unquam tempore mutatus ad laxiora uiſus eſt. In moribus enim ſuis ita compoſitus, ita

Morum qualitas

maturus, ita religioſus ſemper eſſe conſueuit, ut in eius præſentia homines etiam diſſoluti & alioquin leuiſsimi, quaſi quodam numine intus uiolenter prohibente, non niſi honeſtatem & maturitatem potuerint exhibere. Iocundus interdum, diſſolutus nunquam eſſe ſolebat: ipſamq; hilaritatem ſo-

Sapientia prædi tus.

lita grauitate moderari conſueuit, ut ridenti cum ſancto Iob, riſum nemo crederet. Magna quoq; ſapientia præditus fuit, & non tantùm in his quæ ad rationem monaſtici ſtatus pertinebant, ſed in omnibus quoq; negotijs mundanis adeò circumſpectus & intelligens fuit, ut omnium ſapientum

Eloquentiſsimus ſuo tempore fuit.

iudicio prudentiſsimus iudicaretur. Natura etiam ſimul & arte facundus erat, & tam Latino quàm patrio ſermone peritiſsimus: tantaq; in utroque eloquentia clarus, ut ſimilem ſuo tẽpore inter Sueuos non habuerit. Quicquid dicere uoluiſſet, tam propriè, tam ornatè, tamq; concinnè dicebat, ut perſuadens ad omnia, animos auditorum habere in ſua poteſtate uideretur. Mox autem ut ordinatus in abbatem fuit, omni ſe ſtudio fratribus

Vtilem ſe paſtorẽ exhibuit.

paſtorem utilem exhibere curauit, & non ſolùm uerbis in exhortando quod egregiè poterat, ſed etiam moribus præcedendo, quod pauci faciunt,

Hoſtis uiciorum.

oues ſibi commiſſas ad uitæ paſcua ſeduló perduxit. Viciorum hoſtis acerrimus fuit, delinquentesq; ſubditos mox ſine acceptione perſonarum ſecundum tenorem ſanctæ regulæ correxit. Vnde ſummo ſtudio circa diſciplinam monaſticam tam ad ſe quàm ad ſubditos omni tempore fuit ſollicitus, quos per bonum exemplum præceſsit continuè: & ut ſequeren-

Amabatur à fratribus propter religionem.

tur, paſtorali authoritate indeſinenter urgebat.

Videntes autem fratres, quibus inerat amor diſciplinæ regularis, zelum, ſtudium,

ſtudium,diligentiam & irreprehenſibilem conuerſationem abbatis Volmari,magno illum amore colebant,cooperatores ſe illi in omnibus cum hilaritate maxima exhibentes. Cùm ergo per ſollicitudinem abbatis & fratrum regularis diſciplinæ feruor, in præſenti monaſterio per gratiam Dei notabiliter augeretur,benedixit eis omnipotens Deus,& per oblationes fidelium temporalis ſubſtantia multipliciter augmentata eſt. Multi enim principes, nobiles & diuites tempore huius Volmari abbatis, multa huic cœnobio propter ſanctam conuerſationem fratrum donaria contulerunt. E quibus ut paucos recenſeamus, Vda ſoror Godfridi comitis Palatini non paruæ utilitatis prædia S. Petro & Paulo in Hirſaugienſi monaſterio contulit, quæ tamen ipſe Godfridus uiolenter ad ſe trahens & fructum eorum quàm diu uixit percipiens,quum iam moriturus eſſet,in manus Vuolframi de Vuinsberg reſtituenda monaſterio Hirſaugienſi coram multis reſignauit. Deinde paruo tranſacto tempore Vuelpho gener ipſius Godfridi comitis non ſolùm ablata reſtituit,ſed etiam de ſuis multo maiora coniunxit,quæ omnia nominatim in libro donationum expreſſa continentur. Hildebrandus etiam de Burbiltingen quædam huic monaſterio prædia contulit pro remedio animæ ſuæ,ſpem gerens non modicam in orationibus fratrum Hirſaugienſiũ. Aliusitem clericus quidam nomine Euerhardus,nobili proſapia ortus,multa prædia & bona huic monaſterio tempore Volmari abbatis contulit,ſeq; in orationes fratrum humiliter commendauit. Sed & Henricus Decanus eccleſiæ Vuormatenſis uir diues & deuotus, magno fratres Hirſaugienſes proſequens amore,multa huic monaſterio bona tam in ornamentis quàm in pecunijs contulit,ſeq; in orationibus fratrum commendauit. Alij quoque multi,multa S. Apoſtolis Petro & Paulo fratribusq; Hirſaugienſibus ſub Volmaro pro Dei honore contulerunt,quorũ nimis tædioſum & legibus hiſtoriæ penitus contrarium foret,nomina per ſingulos recẽſere. Nec ſolum de uicino, & in Sueuiæ finibus cõmorantes homines beneficia ſua impenderunt Hirſaugienſibus,ſed etiam ex locis ab Hirſaugia remotiſsimis,neglectis monaſterijs ſibi uicinis,dona,munera & prædia in uarijs locis tam ſub abbate Vuolmaro,quàm ſub diuerſis alijs,monaſterio huic mirabili deuotione ſuccẽſi tradiderunt. Nam & mulier quædã in ciuitate Colonienſi fama ſanctitatis monachorum Hirſaugienſium incitata,nomine Liberadis, domum quam habebat in Colonia magni precij & æſtimationis,coram ciuibus & conſulatu Hirſaugienſibus pro remedio animæ ſuæ tradidit in perpetuum poſſidendam. Ipſe quoq; Volmarus abbas cùm eſſet uir prudens & tam in ſecularibus negotijs quàm in ſpiritualibus actionibus expertiſsimus, multa prędia, bona,cenſus,& reditus per ſuam induſtriam comparando ad utilitatem fratrum conquiſiuit. Vnde res monaſterij ſub eius regimine,largiente Domino ſatis ampliatæ ſunt,& fratres famulantes Chriſto merito & numero creuerunt. Magna enim induſtria utebatur,& tam diligenter omnia curabat,ut ſi ſtudium eius ad ſpiritualia exercitia uidiſſes,nullam ei curam temporalium rerum omnino credidiſſes. Rurſus ſi laborem & curam illius quam in procurandis diſponendisq; rebus tẽporalibus pro fratrum quiete impendebat,attendiſſes,omnino putaſſes impoſsibile aliquam illum ſollicitudine exercitiorum ſpiritualium habere potuiſſe. Ita enim ſicut de Aioth prouerbiũ dicit,Ambidexter erat,ut alteri ſine alterius detrimento rationabiliter poſſet intendere. Anno eius primo cõpleto qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus cẽteſimus uigeſimus ſecũdus,papa Calixtus 2 Lãpertũ

Amabatur à fratribus propter religionem.

Multi multa huic monaſterio contulerunt.

Vda ſoror comitis palatini.

Vuepho dux.

Hildebrandus.

Euerhardus clericus nobilis.

Ex longinquo donationes fiunt Hirſaugienſibus.

Coloniæ domus datur Hirſaug.

In utroq; ſtatu induſtrius fuit.

episcopum Hostiensem legatum misit in Germaniam, qui absoluit omnes ab excommunicatione generali. Cuno episcopus Argentinensis eodem anno deponitur, cui alius nomine Bruno successit. Gebhardus episcopus Herbipolensis constituitur. Eodem anno Fridericus archiepiscopus Coloniẽsis castellum Imperatoris, nomine Carpena, Colonienſibus auxilium ferentibus, obsedit, cepit & destruxit. Claruit his temporibus Hugo, ex abbate S. Germani ordinis nostri episcopus Altissiodorensis, nepos S. Hugonis abbatis Cluniacensis, uir scientia & moribus insignis, & æterna memoria apud posteritatem celebrandus, qui ordinem Cistercienſem eo tempore nouũ ualde dilexit, & pro sua facultate multa bona eidem fecit in sua diœcesi, necessariaq; ministrauit. Anno Volmari abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1123. monasteriꝝ ordinis nostri in Odenheim Spirensis diœcesis fundatio, per Brunonem archiepiscopum Treuerẽsem & fratrem eius Popponem comitem de Bretheim (sicut suprà diximus) consummata est, ubi facta solenni dotatione & confirmatione ab Imperatore Henrico quinto, monachi introducti sunt, numero duodecim, missi ex hoc monasterio Hirsaugiensi, ad instantiam archiepiscopi & comitis præfatorum, quibus primus abbas prælatus est Euerhardus huius cœnobiꝝ Hirsaugiensis monachus, uir uita & conuersatione præclarus, qui tam in spiritualibus quàm in temporalibus satis expertus & utilis fuit. Hoc monasterium ante hoc fermè triennium, ab ordine, monachis cum abbate apostatantibus in ecclesiam secularem deformatum est: quod quomodo acciderit, suo tempore dicemus. Hoc ipso anno Bruno episcopus Spirensis moritur, & in monasterio Limpurgensi ante gradus presbyteriꝝ sepelitur, de quo Rupertus abbas Limpurgensis mirabiles uisiones cõscribit, dicens eum fuisse excommunicatum, se grauem sententiam apud internum iudicem incidisse, propterea quod eum in ecclesiam sepeliri permisit, uixq; per intercessiones sanctorum mortis periculum euasisse. Eodem anno seruo Dei Norberto ad quærendas sanctorum reliquias Coloniam ueniente, & suis indicto ieiunio & orationi instantibus, una de numero undecim milium uirginum ei apparens, nomen & locum ubi iacebat, insinuat, quæ in crastino solẽniter leuata, cum aliꝝs sanctorum reliquiꝝs ad monasterium Præmonstratense translata est. Sequente uerò die apud S. Geronem Coloniæ pernoctans, mane facto, in medio ecclesiæ, ubi nullum signum sepulturæ apparuit, effodi iussit, & corpus eiusdem S. Gereonis integrum præter partem capitis inuenit, quod cum ingenti populi lætitia de terra leuatum est, & pars uiro Dei inde donata.

Hugo, ex abbate episcopus Altissiodorensis.

Odenheim cœnobij fundatio.

Bruno obijt.

Norbertus Coloniæ reliquias inuenit plures.

Corpus S. Gereonis reperitur.

Anno Volmari abbatis 3. qui fuit Dominicæ natiuitatis 1124. indictione 2. Meginhardus cum uxore sua Mechtilde, & Rudolphus cum uxore sua Richarde, comites de Spanheim, ecclesiam suam in monasterium consecrarunt in honore sancti Martini episcopi, per ministerium Adelberti archiepiscopi Moguntini, factaq; donatione ac dotatione solenni, in præsentia ipsius archiepiscopi, Buggonis quoque archiepiscopi Vuormatiensis, Volberti abbatis sancti Albani, Vuerenboldi abbatis sancti Iacobi, Adelhum abbatis sancti Disiboldi, & aliorum complurium prælatorum, comitum atq; nobilium, monachi ordinis sancti Benedicti ibidem inthronizati sunt, 12 numero de monasterio S. Iacobi Moguntinensis & S. Albani assumpti. Primus abbas nomine Bernhelmus de præfato cœnobio S. Albani Mogunt. uenit & annis 27, monasterio præsedit, uir scientia literarum & uitæ merito præclarus. Acta sunt hæc anno præscripto sub Henrico 5. Imperatore

Monasteriꝝ in Spanheim fundatio.

Imperatore autem 4. Calixto papa 2 præsulante. 7. iduum Iunij. Eodem die Bernhelmus abbas est constitutus ad istam abbatiam meam in Spanheim, & 8. dehinc calend. Iulij, quæ fuit natiuitas B. Ioannis Baptistæ, ab eodem archiepiscopo Moguntiæ in monasterio S. Albani, in præsentia quatuor abbatũ, uidelicet S. Albani, S. Iacobi, S. Disiboldi & Blidenstadensis ac multorum prælatorum nobiliumq; munus consecrationis accepit. Eodem anno moritur Bruno Treuirorum archiepiscopus, fundator monasterij Odenheimensis, in maiori ecclesia Treuerensi sepultus. Cui Gotfridus decanus eiusdem ecclesiæ succesit. Magnæ molis grando hoc eodem anno cecidit 9. calẽdas Augusti. Eclipsis solis facta est 3. idus Augusti. Magna fames, & hyems asperrima fuit. His etiam temporibus monasterium ordinis nostri in Saxonia in diœcesi Halberstadensi nomine Ballenstetten fundatum est, post mortem uidelicet comitis eiusdem loci, & monachi cum abbate ibidẽ inthronizati sunt, dotatione sufficiẽte prouisi. Circa hæc tempora claruit Rupertus monachus Tuiciẽsis nostri ordinis, in oppositio Colonię Agrippinę, abbas scientia & sanctitate clarissimus. Qui cùm adhuc monachus esset in cœnobio S. Laurentij in Oesbrog prope Traiectum, ætate iuuenis maximum scripturis diuinis studium impendens, propter ingenij tarditatem parum discendo profecit. Vnde per orationes instantissimas à matre gratiæ uirgine Maria scientiam scripturarum quam ingenium negauerat, postulauit, qua manifestè sibi in quadam nocte in uisione Dei apparente ac gratiam promittente, tantam in omni scriptura scientiam consequutus est, ut similem suo tempore non habuerit. Nam propter incomparabilem scientiæ maiestatem & uitæ sanctitatem Fridericus archiepiscopus Coloniensis eum de prefato monasterio extractum, in abbatem Tuicienſis cœnobij, licet renitentem, ordinauit. Scripsit autem multa præclara opuscula, quibus ingenium suum exercitans, nomen suum immortale posteris commendauit. Horum quæ ad notitiam nostram peruenerunt, in libro de Scriptoribus ecclesiasticis nomina titulosq; iamdudum posuimus. Multis denique in uita miraculis claruit, de quibus alibi scripsimus. Rupertus quoq; abbas monasterij Limpurgensis nostri ordinis in diœcesi Spirensi, de quo suprà diximus, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, qui philosophiæ multo tempore apud Gallos Parisienses operam dedit, & satis eruditus euasit. Reuersus tandem ad patriam suam, hoc est, ciuitatem Vuormatiensem, secularem philosophiam commutauit in diuinam, factusq; monachus in præfato cœnobio Limpurgensi ac deinde abbas, tanta districtione, ieiunio & abstinentia conuersationem tam sibi quàm monachis suis præter morem eatenus in eodem monasterio obseruari consuetum his temporibus indixit, ut aliqui ex monachis licet numero pauciores de cœnobio fugerent, & Arnoldum episcopum Spirensem, qui Brunoni succesſerat accedentes, grauem illi persequutionem suscitarent. Introduxit enim eum uiuendi modum abbas, ut non solùm à carnibus omnino secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti abstinerent, uerùm etiam à piscibus, ouis, lacticiniisq;, & omnibus generaliter, quæ uel uixerũt unquam aut uiuere potuissent, solis leguminibus, pisis & fabis, exemplo ueterum sanctorũ patrum, tam in eremo, quàm in cœnobijs quondã uictitantium contenti. Vinum extra infirmitatem, sicut de S. Martino & monachis eius legimus, non bibebant. Hunc uiuendi modum Arnoldus episcopus Spirensis coadiuuato secularium hominum consilio, ad delationem fugitiuorum monachorum iudicans superstitiosum Rupertum abba

Bernhelmus consecratur in abbatem.

Bruno archiepiscopus Treuirensis obijt.

Monasterij Ballẽstat fundatio.

Rupertus abbas Tuicienſis uir doctissimus.

Miraculum.

Multa conscripsit uolumina.

Miraculis clarus Rupertus abbas Limpurgensis.

Singularem obseruantiæ modũ Limpurgẽſis suis instituit.

A carnibus, piscibus, ouis, lacticiniis & uino abstinebant.

tem ad sui præsentiam citauit. Quo cõparente unà cum potioribus de conuentu monachis in ciuitate Spirensi coram Arnoldo episcopo, alijsq; prælatis multis, & clericis diuersi ordinis uiris, episcopus cunctis audientibus dixit ad abbatem: Cuius authoritate uel licentia communitus es abbas, ut sine nostro consensu in parœchia nostra, cui authore Deo præsidemus, uitam cœnobiticam à sanctis patribus discreta moderatione institutã, & tam ab ipsis quàm eorum successoribus sine alicuius reprehẽsione legitima usque ad nos laudabiliter obseruatam, noua quadam superstitione audeas immutare, interdicens hominibus usum earum rerum, quas nullus sanctorum unquam legitur prohibuisse? Neq; enim te maiorem existimare debebis sancto legislatore tuo Benedicto, qui in regula quam & tu professus es, interdicto carnium edulio monachis, pisces, oua, lacticinia, & uinum non uetuit. Tu ergo qua temeritate monachis illa præsumis interdicere, quæ S. uirum legimus permisisse? Ad hæc uir Domini Rupertus cum humilitate intrepidus respondit: Authoritate & licentia omnipotentis Dei & totius curiæ cœlestis crapulam, delicias & ciborũ uoluptatem & uini usum, mihi & monachis meis, qui propositum meum sua sponte pro Dei amore sequuntur interdixi, sciens abstinentiam Deo placere, & monasticam præcipuè ornare institutionem. Et tu domine episcope, qui me hoc quadam noua superstitione præsumpsisse existimas, & mihi & sanctis Dei patribus nostris, qui quondam in eremo simul & in cœnobijs, pro amore cœlestis regni maiori se, quàm nos abstinentia macerantes, etiam à leguminibus, quæ nos permittimus, abstinuerunt, pane cum aqua & modico sale contenti: quantam iniuriam irroges, omnes etiam mediocriter sapientes intelligunt. Si episcopus es, si bonus pastor animarum, si Dei amator, quod omnino esse debebis, non prohibere subditorum suorum parsimoniam, uoluntariè pro Dei amore susceptam, sed eam potius condignis fauoribus prosequi, & oues tibi commissas non ad laxiora, sed ad ardua magis cohortari. Cur in nobis reprehendis, in quo tu nos ut pastor oues præcedere omni tempore debuisti? Abstinentiã nostro diuino imperio pro nostris peccatis uolũtariè assumptam, tu magis temerè quàm sapienter superstitiosam & nouam appellasti, quæ & diuinis scripturis est consona, sanctorumq; patrum longè ante nos authoritate confirmata. Vt ergo more scholasticorum rem omnem breuiter concludam: iste uiuendi modus cum abstinentia, quem Deo iubente assumpsimus, ego & fratres mei pro amore regni cœlestis, aut bonus est aut malus. Alterum duorum necessariò est uerum. Si bonus est, nullatenus est prohibendus, præsertim cum uolentibus nobis eius obseruantia nec impossibilis sit, nec onerosa, uideaturq; multis in locis sacris scripturis non parum commendata. Si uerò malus est, quare tunc in Daniele commendatur cum socijs suis, qui cibarijs regalibus spretis, leguminibus amore paternæ traditionis uescebantur. Si inquam malus & reprehensibilis est iste modus abstinendi, quare etiam sancta mater ecclesia catholica eum in sanctis patribus Antonio, Paulo, Macario, Arsenio, Mose, Bambone, Onuffrio, cæterisq; multis tantopere commendat? An uitam sancti Martini Turonensis episcopi, sanctorumq; monachorum in cœnobio cum ipso istam conuersationem & abstinentiã quam tu reprehendis nobis peccatoribus, multo strictius, quàm nos, suo tempore obseruantium, quam omnis ecclesia Christiana laudibus concelebrat, tu solus superstitiosam nouamq; & regulæ monasticæ contrariam dicere & reprehendere præsumis? Memento precor episcopum te esse, animarumq; Christi sanguine redemptarum ordinatum

Accusatio episcopi cõtra abbatem

Responsio abbatis.

Exempla introducit uterum.

Episcopis simulat satis pulchre.

Argumentatio satis astuta.

Exemplis ueterũ probat.

S. Martinus episcopus.

In episcopũ ipsũ acris admonitio.

ordinatum pastorem, & si tu abstinentiam, qua nos ut perfectior ordine præcedere debueras, aut non uales, aut certè contemnis assumere, noli nos temerè contra Dei uoluntatem ab eius obseruantia prohibere. Nam si omnino nobis hunc uiuendi modum interdicere pergas, nos tamen Deo potius obediendum quàm hominibus, non ignoramus. His dictis siluit. Mirabantur autem omnes super responsis illius, & quòd episcopum amatorem & defensorem epularum tam facetè reprehenderit, tacitè collaudabant.

Episcopus conclusus ab abbate erubuit.

Arnoldus uerò episcopus prudenti argumentatione abbatis in semetipso confusus, iratus est, sed iram propter circumstantes dissimulans, iterum dixit ei: Diuinitatis pro hac tua nouitate allegas imperium: si Deus tibi præcepit, ostende mandatum. Mox ergo de sinu extraxit libellum, continentem seriem cuiusdam reuelationis diuinitus sibi factę, in qua & multa & mirandа huius abstinentiæ præconia habebantur. Lecto autem publicè coram omnibus libello, uiri sapientes & qui Deum amabant, cœperũt timere: utpote qui Rupertum semper nouerant uirum religiosum ac Deum timentem, & propterea diuinis illum reuelationibus indignum non credebant.

Ruperti reuelatio legitur.

Rursus ad abbatem dixit episcopus: Contra diuinam uoluntatem nihil scienter intendimus ordinare, sed tuis reuelationibus non probatis fidem adhibere citò nec possumus nec debemus, dicẽte scriptura: Qui citò credit, leuis corde est. Et sanctus Apostolus Paulus, Probate (inquit) spiritus, si ex Deo sint. Quod ergo das signum, ut reuelationes istas tuas, non fictas, non falsas, sed à Deo immissas credere debeamus? Cui abbas respõdit: Non sum propheta, ut in conspectu tuo mortuos resuscitem, aut ignem de cœlo descẽdere faciam, sed in hac parte sum missus à Deo & sanctis eius, ut tibi mandatum summæ maiestatis patris & filij & Spiritus sancti annunciarem. Si audieris me, & emendaueris quæ tibi Dominus præcepit, bene res acta est, & tu animam tuam liberasti. Si uerò non credideris, dominus qui misit me, ipse iudicabit te, & radicem tuam amputabit de terra uiuentium, breuiq; uiues tempore. Hoc erit tibi signum. Verùm tamen paratus sum, quale decreueris subire iudicium, ut eorum quæ dixi capias experimentum. Consilio igitur uirorum præsentium habito episcopus, probationem reuelationum suarũ abbati sub præceptione dominici corporis & sanguinis indixit. Itaq; missarum celebratione ab episcopo in conspectu omniũ peracta, corpus Domini nostri Iesu Christi abbati præbens in manum, antequàm illud sumeret sic iurare præcepit: Ego Rupertus Dei gratia Limpurgensis ecclesiæ abbas, dico, affirmo, & iuro coram omnipotẽte Deo, omnibus sanctis eius & uobis domine episcope Arnolde, in animam meam super hoc corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi uerum, quod natum est ex uirgine Maria, passum & immolatũ in ara crucis pro nobis, quòd reuelationes istæ quas scripsi in parte & in toto, non sunt fictæ, non falsæ, non phantasticæ, non diabolicæ, non excogitatæ ab homine, non deceptoriæ, neq; per humanam industriam adinuentę, sed mihi diuinitus reuelatæ, ueræ, sobrię, angelicæ & diuinæ: sic me Deus, & hoc corpus Domini nostri Iesu Christi, quod in manibus meis teneo, nunc & in extrema hora mortis meæ, ac nouissimo die iudicij adiuuet, saluet & suscipiat. Et si aliter est quàm dixi & iuraui, tunc hoc Domini nosti Iesu Christi uenerabile corpus non pertranseat guttur meum, sed hæreat in faucibus meis, strangulet me, suffocet me, ac interficiat me statim in momento: & non sit mihi locus in cœlo cum electis Dei, sed sit mihi portio cum Dathan & Abiron in inferno & Iuda traditore, cum Herode & Pilato, qui Dominum crucifixerunt, & cum diabolo &

Episcopus signũ ueritatis ab abbate requirit.

Abbas pulchre respõdit episcopo

Offert se abbas ad probationem.

Iuramentũ quod fecit abbas.

Terribile iuramentum.

bolo & angelis eius, in centro gehennæ statim abhinc nunc & semper sine fine in æternum. Amen. Et subiunxit episcopus: Si ea quæ coram nobis lecta sunt, non sunt tibi ueraciter à Deo reuelata, sed sunt uel per te, uel per alium humanitùs adinuenta, ficta, falsa, diabolica, subdola, seu phantastica, non perueniat tibi hoc corpus Domini nostri Iesu Christi ad salutem, nec transeat guttur tuum, sed faciat in te iudicium, & mox interficiat te: & sis authoritate Dei omnipotentis & nostra, sathanæ traditus in interitum corporis & animæ in sempiternum, in experimentum ueritatis, ut discant omnes, tuo interitu præmoniti, non illudere uel decipere sanctã ecclesiam Dei. Et respondit intrepidè abbas: Amen. Sumptoq; uiuifici corporis Dominici sacramento sine difficultate, cum magna deuotione fidem reuelationum suarum astantibus fecit. Dimissus ergo, consilio astantium ad monasterium suum cum fratribus rediit, & inchoatam abstinentiam unà cum illis continuauit. Verùm Arnoldus episcopus non solùm reuelationibus Ruperti abbatis non credidit, sed etiam uindictam in illum exercere cogitauit. Vnde paucis elapsis mensibus uenit ad Limpurg cum similibus sibi, qui dicta abbatis tanquam somnia irridebant, uolens omnino prohibere, ne fides illis adhiberetur. Cum multa ergo superbia sanctum uirum exasperans, iterumq; probationem iuramẽti ab eo suscipiens, licet inuitus, credere contempsit. Stans ergo Rupertus abbas in præsentia omnium, ad episcopum quasi cum quadam authoritate dixit: Ecce mittit ad te mandata sua Deus, & non credis: horribilem probationem subiui, & contemnis: unum adhuc restat, ut quia persuadere tibi, ut uerbis nostris fidem adhibeas nulla ratione possumus, diuino te necessarium est iudicio relinquamus. Et hoc tibi sit signum: Si hunc annum tu Arnolde, superuixeris, non est Deus in me locutus, sed erunt ficta omnia quæ dixi: & tu, me ut deceptorem pro tua uoluntate condemnabis. Sed Deus in me locutus est, & tu episcope hoc anno indubitanter morieris, incredulitatis tuæ mercedem à Domino nostro Iesu Christo, qui me misit, recepturus. His auditis episcopus timuit, & emẽdasset forsitan errorem, nisi consilio suorum in instanti fuisset deceptus, qui dixerunt, Absit à te Domine, ut huic fatuo & deliro suisq; deliramentis adhibeas fidem. Non decet authoritatẽ tuam somnijs decipi monachorum, ut in scãdalum & opprobrium uenias omni populo, dicaturq; de domino nostro quòd instar mulierc ularum ad uniuus uesani torrentis uocem à suo fuerit mutatus proposito. Confortatus, imò deceptus hoc prauo suorum consilio, episcopus ad propria rediit, & iuxta uerbum abbatis Ruperti post paucos menses eodẽ anno morte satis subitanea decessit. Quo mortuo cùm Rupertus in suo proposito constanter persisteret, apud successorem Arnoldi Sigefridum iterum per inuidiam accusatus, multis iniurijs & persecutionibus per annos ferè sex ab æmulis suis tribulatus est. Tandem authoritate ipsius episcopi Spirensis, de Limpurgensi monasterio pulsus, in Hasiam missus est, & relegatus ad Breitenauu cœnobium nostri ordinis: cui abbas Henricus monachus quondam Hirsaugiensis, uir doctus & sanctus, post Drutuuinum (quẽadmodum dicemus) tunc præsedit, ut illius informatione correptus, à suo proposito ad communem uiuendi ordinem & usum reuerteretur. Sed eo in sua obseruantia perseuerante, & omni quod uixit aut uiuere potuisset abstinente, cùm Henricus abbas eum reuocare ad communia non posset, literas episcopo de singulis cum eo actis scripsit, & ut eum ad monasterium suum Limpurgense reuocaret, ne fratres in Breitenauu sua singularitate inficeret, rogauit. Reuersus tandem ad monasterium

Contestatio per episcopũ addita.

Abbas intrepidè communicat.

Episcopus uenit ad Limpurg.

Abbas prælixit episcopo mortẽ.

Episcopus consilio suorum decipitur.

Eodem anno episcopus moritur.

Abbas de Limpurg expellitur.

In Breitenauu missus exulat.

monasterium suum Limpurgense, in abstinentiæ proposito, unà cum fratribus suis deuotissimis uiris, usq; ad mortem perseuerans, multas ab æmulis persecutiones sustinuit, & non multo postea in sancta pace quieuit. Scripsit autem non contemnendæ lectionis complura opuscula, quorum ad nostram lectionem ista peruenerunt. In Cantica canticorum pulchrum opus in quatuor libellis distinctum composuit, in quo omnia uerba ad laudes beatissimæ Dei genitricis & uirginis Mariæ satis propriè explanauit. De contemptu mundi, libelli duo. De sancto Ioanne baptista, unus. Variarum quoq; reuelationum suarum, liber unus: & Homiliæ quædam, siue sermones. Cætera quæ scripsit, ad notitiam meam non uenerunt.

Scripta Ruperti abbatis Limpurg

Eodem anno Domini præscripto, uidelicet 1124. Calixtus papa 2. obijt, cui Lampertus episcopus Hostiensis successit, & Honorius 2 dictus, præfuit annis 5. mensibus 2. Hic Pontium abbatem Cluniacensem ordinis nostri, Romam ad se uocans, cardinalem S. Romanæ ecclesiæ ordinauit, uirum undecunq; doctissimum, & non minus sanctitate quàm scientia illustrem. Fridericus de Amsberg comes Vuestphaliæ moritur.

Pontius abbas fit cardinalis.

Anno Volmari abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1125. indictione 3. monasteriũ Schonaugiense Treuerensis diœcesis nostri ordinis, quatuor fermè miliaribus ab oppido Bingionum, ab alia parte Rheni distans, fundatur, à quodam nobili uiro & diuite nomine Hildelino, qui completo cœnobio monachus & primus abbas in eo factus est. Ad iactum quoque lapidis cœnobium sanctimonialium nostri ordinis construxit, in quo magna deinceps Christi uirginum religio uiguit.

Monasterij Schonaugiensis nostri ordinis fundatio.

Anno Volmari abbatis 5. Henricus rex 5. sed Imperator 4. eiusdem nominis, moritur apud Traiectum in hebdomade Pentecostes, & Spiram delatus sepelitur. Non reliquit liberos. Inde apud Moguntiam tertio calendas Septembris, electione principum, Lotharius secundus, Saxoniæ dux, in regem constituitur, & Aquisgrani idibus Septembris per manus Friderici archiepiscopi Colonienſis (ut moris est) coronatur.

Henricus moritur.

Lotharius secundus fit Imperator

Eodem anno cùm Lotharius rex Ottonem quem ordinauerat ducem Bohemis introducere uellet, hyeme sequente Vdalricus, qui terras illas occupauerat, ducatum sibi uendicare laborabat. Sed cùm milites ferro per syluam parare sibi uiam satagunt, repentè hostes superueniunt, & ipsum Ottonem cum multis alijs uiris fortibus interficiunt. Adelbertus marchio captus est. Fridericus Alsatiæ dux, noua quædam contra regem molliens, principum iudicio condemnatus est. Hoc ipso anno Arnoldus episcopus Spirensis iuxta uerbũ Ruperti abbatis Limpurgensis, de quo diximus, mortuus est, paucis uidelicet mẽsibus post ea quam ei mortem intentauerat. Sigefridus succedens præfuit annis 21. Hartuinus quoque Ratisponensis episcopus obijt, cui hoc ipso anno substitutus est Cuno abbas nostri ordinis monasterij Sigenbergensis in diœcesi Colonienſi, & præfuit annis 6. Henricus etiam dux Bauariæ moritur. His temporibus fuit quidam hæreticus nomine Tauchelinus, in partibus inferioribus, qui quamuis laicus esset, multis tamen doctissimis etiam clericis in loquẽdo & disputando acutior, qui in oppido Antuerpiensi populum à fide catholica miserabiliter seduxit, sacri ordinis ministros, episcopalem & sacerdoralem gratiam nihil esse confirmans, corporis quoq; & sanguinis Domini sacramentum sumentibus ad salutem prodesse negabat. Et in precioso apparatu, ac deauratis uestibus incedens, triplici funiculo crinibus inrortis, uerbis persuasibilibus & conuiuiorum apparatibus suos, qui eum circiter 3000. armati sequebantur, al-

Exercitus Lotharij à Ecẽmis cæditur.

Arnoldus episcopus Spirensis obijt.

Sigefridus succeſſit.

Tauchelinus hæreticus apud Antuerpienſes ſpurciſſimus.

tur alliciebat,& per eos in reſiſtentibus ſibi,cædes operando ſæuiebat. Credebant ei Antuerpienſes,& in circuitu penè omnes, & reuerebantur eum tanquam ſanctum & miſſum à Deo,in tantum ut etiam aquam qua corpus abluiſſet,pro maximis reliquijs aſportantes biberent. Cùm tamen tantæ incontinentiæ eſſet & impuritatis,ut filias in matrũ præſentia ſponſasq; maritis intuentibus corrumperet,& hoc opus ſpirituale aſſereret.Qui tandem poſt multos errores in populum diſſeminatos,& multas cædes in clerum & fideles eccleſiæ factas,dum nauigaret in naui,à quodam presbytero zelo fidei ſuccenſo percuſſus in cerebro moritur. Sed nec poſt eius mortem error, quem ſeminauerat,tam facilè extirpari potuit.Propter quod à clericis loci illius,eccleſia cum aliquantis redditibus per manum epiſcopi ad conſtruendum monaſterium Norberto Præmõſtratenſis ordinis fundatori data eſt,quatenus eius doctrina & prædicatione hæreſis illa de medio tolleretur,quod & factum eſt. Siquidem ipſo prædicante, compuncti uiri & mulieres corpus dominicum quod in ciſtulis & foraminibus per decem annos & amplius repoſuerant ex contemptu & incredulitate,ad ipſum cum pœnitentia attulerunt,& ad rectã fidem catholicam reuerſi ſunt.

Adamitarum hæreſis.

Erroris huius pernicies.

Horrendum ſcelus notatur.

Anno Volmari abbatis 6. qui fuit natiuitatis Chriſti 1127. Lotharius rex natiuitatem Domini Coloniæ celebrauit.

Nurnberg obſidetur.

Eodem anno rex Lotharius Nurnbergam cum duce Bohemiæ duobus menſibus obſidentes, ſine effectu recedunt. Vuilhelmus Burgundiæ princeps à ſuis occiſus eſt.Carolus quoq; Flandriæ comes,ſuper omnes principes ſui temporis iuſtitiæ amator,cultor & defenſor,coram altari in oratione poſitus,à ſuis hominibus occiditur.

G. archiepiſcopus moritur.

Megingerus archiepiſcopus Treuerenſis.

Eodem anno Gotfridus archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus epiſcopatum reſignauit,quem biennio & menſibus decem rexerat,unoq; anno,menſibus quinque & diebus decem & ſex ſuperuiuẽs,in Domino quieuit. Cui Meginherus ſucceſsit,qui Romam pergens,ab Honorio papa 2 conſecratus,& pallio donatus eſt.Reuerſus autem in Germaniam ex mandato papæ Conradum ducem Sueuiæ poſtea Imperatorem huius nominis tertium,tum Lotharium & imperium eius inquietantem excommunicauit,quod ei non ſucceſsit in bonum.Nam cùm poſtea clericorum ſuorum incontinentiam nimium argueret, factus que ob id cunctis iniquis odioſus, Romam, ut à papa iuuaretur, ire ſtatuit:ſed Parmis,à duce Conrado, quem excommunicauerat,clericis ſuis prodentibus, captus, incarceratus, & lumine oculorum priuatus eſt, & tandem nimia cruciatus miſeria calendis Octobris in carcere mortuus,& in eccleſia Parmenſi ſepultus. Cui Adelbero in archiepiſcopatu Treuirenſi ſucceſsit.

Conradus excommunicatur.

Epiſcopus Treuerenſis in carcerem mittitur.

Eodem anno obierunt complures epiſcopi, Theodoricus Monaſterienſis epiſcopus, Vdalricus Conſtantienſis epiſcopus, Euerhardus Argentinenſis archiepiſcopus,Rutgerus Magdeburgenſis archiepiſcopus,Paderbornenſis epiſcopus & Leodienſis epiſcopus.Godelboldus autem epiſcopus Traiectenſis fundator monaſterij ſancti Laurẽtij noſtri ordinis in Oeſbrog,de quo ſuprà diximus,ſenio grauatus epiſcopatum ſuum hoc anno reſignauit,& præfatum cœnobium ingreſſus,aſſumpto ſanctæ religionis habitu, monachus noſtri ordinis factus eſt, anno pontificatus ſui 15. qui biennio poſtea ſuperuiuens,pridie iduum Nouembris feliciter in Domino quieuit. Poſt eius reſignationem Andreas in pontificatum Traiectenſis eccleſiæ ſucceſsit.Ad eccleſiam Magdeburgenſem ordinatus eſt epiſcopus Norbertus Premonſtratenſis primus fundator,uir miræ ſanctitatis,& egregius præ-

Norbertus.

gius prædicator. Casu enim mirabili accidit, ut episcopus factus sit: nam mortuo archiepiscopo præfato Rutgero, & Arnoldo qui episcopatum inuaserat à ciuibus interfecto, clerici ad Imperatorem nuncios mittentes, episcopum sibi dari petunt. Casu Norbertus iste adfuit, uir scientia & sanctitate in toto notissimus orbe, quem cõsilio principum Imperator archiepiscopum delegauit. Acta fuerunt hęc, Domini anno 1128. in ciuitate Spirensi. Porrò ad ecclesiam Leodiensem Alexander episcopus ordinatus est. Ad ecclesiã uerò Paderbornensem quidam Bernardus nomine constituitur, anno Volmari abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1128. Rupertus abbas monasterij sancti Petri in Erfordia, quondam monachus Hirsaugiensis moritur: cui Vuernerus huius quoque cœnobij Hirsaugiensis monachus, unanimi fratrum electione, de licẽtia & benedictione Volmari abbatis, in abbatia præfata successit, uir multæ prudentiæ, honestatis & religionis: qui per industriam suam, non sine magnis impensis aquæ ductum primus ad ipsum monasterium cunctis mirantibus introduxit.

Vuernerus.

Eodem anno cùm rex Lotharius natale Domini celebraret apud Herbipolim, fama uolante cognouit Conradum fratrem Friderici ducis Alsatiæ regium sibi nomen usurpasse. Hac de causa Moguntinensis & Magdeburgensis episcopi cum alijs præsentibus, eundem Conradum excommunicauerunt, & postea Honorius papa eandem excommunicationem per Meginherum archiepiscopum Treuerensem (sicut diximus) confirmauit. Rex ergo Lotharius ueniens cum principibus suis, Spiram, in qua ipse Conradus pręsidium suum expulso Sigifrido episcopo collocauerat, obsedit, sed acceptis obsidibus abcessit. His temporibus sub Honorio papa 2. uenit Romam quidam presbyter Arnolphus, uir magnæ deuotionis & prædicator egregius, qui cùm inter annunciandum uerbum Dei, clericorum lasciuiam, libidinẽ, auaritiam & nimium fastum reprehenderet, & paupertatem Christi & apostolorum eius, integerrimamq; uitam ad imitationem omnibus proponeret, à Romana quidem nobilitate, ut uerus Christi discipulus laudatus est: sed cardinalium & clericorum odio nimium est habitus, à quibus & noctu captus, occultè est interfectus. Hoc suum martyrium antea quum adhuc esset in eremo, diuinitus sibi fuit reuelatum, quum per angelum ad prædicandum Romam mitteretur. Vnde & publicè dixit: Scio quòd animam meam quæritis, scio quòd me breui iam occidetis. Sed quare? ueritatem uobis dico, fastum, superbiam, auaritiã, luxuriam, nimiumq; studium quod comparandis diuitijs miseri impenditis reprehendo, propterea uobis non placeo. Ego testem inuoco cœlum & terram, quòd annunciauerim uobis ea, quæ mihi Dominus præcepit: uos autem contemnitis, & me & creatorem uestrum, qui uos per uuigenitum filium suum redemit. Nec mirum, si hominem me peccatorem, uobis ueritatem annunciantem morti traditurí estis: cùm etiam si sanctus Petrus hodie resurgeret, & uitia uestra, quæ nimis multiplicata sunt, reprehenderet, ei minimè parceretis. Cùm hæc alta uoce clamasset, subiunxit: Ego quidem mortem subire pro ueritate non timeo: uobis autem in uerbo Domini prædico, quòd omnipotens Deus non parcet impuritatibus uestris. Vos enim omni spurcitia pleni, plebem uobis commissam præceditis ad infernum. Deus uindex est. Cumq; odium cleri propter ueritatem in eum sæuire cœpisset, eorum insidijs captus & submersus est.

Conradus dux nomen sibi regium usurpat.

Spira obsidetur

Arnolphus prædicator ueritatis Romæ à clero occiditur.

Quàm liberè arguit uitia clericorum.

Nec S. Petro parcerent.

Anno Volmari abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1129. in partibus occidentis, uiris malo usu comam nutrientibus subitò capilli circa capita,

Miraculũ contra comam nutrientes.

multis miraculoſe incenſi ardere cœperunt. Rex Lotharius eodem anno Spiram ſecundò obſedit, ab idibus Iulij uſq; ad calendas Ianuarij, eamq; cepit, & ducem Conradum ueniam petentem, ad gratiam admiſit. Hoc ipſo anno archiepiſcopus Treuirenſis Meginherus (ſicut diximus) incarceratus fuit, & ſucceſsit Adelbero. Otto Haluerſtatenſis epiſcopus, à canonicis ſuis Romæ accuſatus, conuictus & confeſſus, quòd pro conſecratione cuiuſdam eccleſiæ 30. ſolidos accepiſſet, ab Honorio papa depoſitus eſt, cui Rudolphus ſucceſsit. Henricus quoq; Virdunenſis epiſcopus à Matheo Albanenſi epiſcopo ſedis Apoſtolicæ legato, deponitur. Bruno uerò epiſcopus Argentinenſis quadriennio expulſus, interuentu reginæ & epiſcoporum gratiam regis conſequitur. Fridericus etiam archiepiſcopus Colonienſis, qui triennio contra regem inimicitias geſsit, hoc anno reconciliatus eſt.

Spira capitur.

Epiſcopus propter ſimoniam deponitur.

Hoc anno Philippus puer, Ludouici Francorum regis filius, Remis in regem ungitur 18. calendas Maij in die paſchatis, præſente patre. Verùm cùm duobus annis nec integrè in Francia, & quodam die in ciuitate Pariſienſi equo ueheretur, porcus caſu forſitan occurrens, & equi pedibus ſe ſubmittens, regem cum equo præcipitem dedit, qui confracto corpore mox in eodem loco expirauit, tertio iduum Octobris.

Rex puer per porcum occubuit

Anno Volmari abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1130. præpoſitura montis ſancti Ioannis in Rinckaugia ordinis noſtri (de cuius fundatione paulò antè diximus) per Adelbertum archiepiſcopum Moguntinũ conſenſu & permiſsione Vuerneri abbatis & totius conuentus ſancti Albani, ad quos iure pertinebat, in abbatiam ſublimata eſt, cuius primus abbas ordinatus eſt Egilbardus monachus, præfato cœnobio antea incorporatus.

Abbatia S. Ioannis in Rickaugia erigitur.

Eodem anno Honorius papa moritur, cui Gregorius ſuccedens, qui Innocẽtius ſecundus dictus eſt. Cõtra hunc Petrus Leonis antipapa, quorundam facinoroſa ſeditione creatus, Anacletus uocatus eſt. Innocentius uerò à Romanis Anacleto fauentibus penè deſtitutus, in Galliam tranſit, duoq; concilia celebrat. Deinde ad Lotharium regẽ Romanũ tranſiens, eius auxilio ad ſedem Apoſtolicã eſt reſtitutus, quem Romæ in Imperatorẽ coronauit.

Innocentius papa

Eodem anno caſtrum Nurnberg regi Lothario traditur.

Anno autem Volmari abbatis 10. qui fuit Chriſti 1131. Rex Lotharius cum archiepiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus & nobilibus multis, ad curiam apud Leodium indictam uenit. Aduenientem ibi papam Innocentium Rex magnificè ſuſcepit, cui & auxilium contra Meazarem Apoſtolicæ ſedis promiſit.

Concilium celebratur Leodij in præſentia papæ.

Eodem anno apud Moguntiam concilium epiſcoporum & abbatũ præſente Lothario rege celebratum eſt, cui præſedit Matthæus Albanenſis epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus. Ibi fuerunt multi epiſcopi præſentes, S. Otto epiſcopus Bambergenſis, Adelbertus archiepiſcopus Moguntinenſis, Buggo Vuormatienſis, Sifridus Spirenſis, Embricho Herbipolenſis, Auguſtẽſis, Eiſtetenſis, Hildesheimẽſis, & alij plures: huic etiã concilio Vuolmarus abbas huius cœnobij Hirſaug. uocatus per archiepiſcopũ Moguntinũ, ſimul cũ alijs multis abbatibus interfuit. Eodẽ anno obijt Fridericus archiepiſcopus Coloniẽſis fundator cœnobij ſanctimonialiũ noſtri ordinis in inſula Rolãdi, uir per omnia magnificus, per cuius munificẽtiã & authoritatẽ reuerẽdiſsimus ille abbas Tuiciẽſis magnus Rupertus penè infinita ſynthematata cõpoſuit. Obijt autẽ in caſtro ſuo, quod ipſe de nouo cõſtruxit in ſuprema montis altitudine, & propterea Vuolbẽberg dicto: ſepultus in monaſterio Sigebẽrgẽſi noſtri ordinis in loco capitulari, cui in archiepiſcopatu

Epiſcopi multi fuerunt præſentes in concilio Moguntino.

Fridericus Colonienſis epiſcopus moritur.

scopatu succesſit Bruno Decanus ſancti Gereonis, præpoſitus filius Adolphi comitis de Althene, per indicium Imperatoris Lotharij, principum & trium, cardinalium ſiue legatorum ſedis Apoſtolicæ tunc Coloniæ præſentium contra uoluntatem multorum ordinatus. Eodem quoq; anno Vuolmari abbatis 10. dominicæ uidelicet natiuitatis 1131. Lotharius rex expeditionem mouit ſuper Danos & Sclauos, eosq; ſubegit. Eckebertus Monaſterienſis epiſcopus primùm decanus maioris eccleſiæ Colonienſis moritur, Coloniæ, tempore quo electio Brunonis archiepiſcopi ſupradicti celebratur, & reportatus ad ſedem propriam ſepultus eſt. Cui Vuernerus ſucceſsit. His fermè temporibus paulò antè hos annos, uidelicet Domini 1100. uel circa, fundata eſt nobilis illa noſtri ordinis abbatia Richenbach in Bauaria per comitem Foburgenſem, quam multis prædijs, redditibus & ornatibus ditans, mirificè ſublimauit.

Res mouetur in Sclauos.

Richenbach fundatur in Bauaria

Anno quoq; Domini 1106. Comes quidem diues & potens de Mombelgard fundare cœpit abbatiam ordinis noſtri in honorem ſanctæ Vualpergis uirginis, in diœceſi Argentinenſi, non procul ab Hagenauu ſitam, quam multis bonis pro ſuſtentatione monachorum Deo ſeruientium cumulauit. Idem quoq; Mõbelgardiæ comes, in eodem nemore circa uillam quæ dicitur Bibelis ad iactum bombardæ, à prædicto monaſterio ſanctæ Vualpergis, aliud cœnobium ſanctimonialium noſtri ordinis fundauit, in quo primam abbatiſſam filiam ſuam Gũtildem nomine, ſanctam uirginem inſtituit. Quæ miraculis clara tandem in medio eius cœnobialis eccleſiæ ſepulta fuit. His quoq; temporibus Otto comes de Scheuren in Bauaria de ſtirpe Caroli Imperatoris Magni, à quo duces Bauariæ omnes qui nunc ſunt, deſcenderunt, caſtrum ſuum Scheuren, nimia uetuſtate penè collapſum, in monaſterium & abbatiam noſtri ordinis conſtruxit, in honorem B. Mariæ ſemper uirginis, cooperantibus ad hoc Conrado comite, Ottone comite Tochauiæ, Ottone altero comite Palatino in Vuiddelsbach & Ottone comite cum alijs ſeptem comitibus, qui omnes nomen & inſignia ferebant de præfato caſtello Scheuren: quamuis nulluseo tempore ibidem habitaret. Hi omnes cum Agnete uxore præfati comitis, omne ius ſuũ quod in ipſo caſtro habebãt, cum ſumma deuotione beatæ uirgini in perpetuum obtulerunt, conſtruentes monaſterium inſigne, in quo & ſepulturam ſibi & poſteritati ſuæ conſtituerunt. Fuit autem unus inter eos comes Arnoldus de Scheuren, uir proteruus, & ſancto eorum deſiderio contrarius, qui cùm illos partes eorum de dominio Scheuren offerre domino Deo conſpiceret, nec multos impedire unum ſeſe poſſe cerneret, proiecta in aërem chirotheca partem ſuam diabolo coram omnibus obtulit dicens: Vos domini diaboli, partem meam in ius ueſtrum accipite: ſtatimq; dæmones inuiſibiles chirothecam uiſibiliter abſtulerunt, quæ nuſquam poſtea cõparuit.

Monaſterium S. Vualpergis fundatur.

Monaſterium in Bibelis fundatur.

Monaſterium Scheuren fundatur.

Nota ueſaniam iſtius comitis.

Anno quoque Volmari abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1132. obijt uenerabilis ille abbas in Breitenauu Moguntinenſis diœceſis, monachus quondam huius cœnobij Hirſaugiẽſis, de quo ſuperius anno domini 1119. mẽtionẽ fecimus ſub D. Brunone abbate. Præfuit annis 13. uir per omnia magnificus. Huic autẽ Drutuuino in regimine abbatiæ præfati monaſterij Breitenauu ſucceſsit Henricus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, qui olim cũ Drutuuino ad Breitenauu miſſus fuerat, uir ſanctus & tam in ſecularibus quàm in diuinis ſcripturis omni ſuo tẽpore doctiſsimus, qui multa & uaria tam metro ſcripſit quàm proſa. E quibus nos in præfato monaſterio Breitenauu aliquando per biduũ conſtituti uidimus ſubiecta. Dialogũ

Drutuuinus abbas in Breitenauu moritur.

Henricus.

Tituli librorũ huius abbatis Henrici.

in persona diuitis Epulonis,& pauperis Lazari in sinu Abrahæ quiescen-
tis. De contemptu seculi, qui sic incipit: Instabilis regni uir amator.
Item libellum complurium deuotarum orationum,qui sic quoq; incipit:ô
ærũnosa mea anima. Item libellum de Conflictu uirtutum & uiciorũ,qui
sic incipit:Cum uarijs uicijs uirtutũ discere scriptis. Item de 12.abusibus
libellum,sic incipientem:Cõstat abusiua bis sex mundi fore dicta. Item de
lapsu primi hominis & de tædio præsentis exilij opusculum,quod sic inci-
pit:Adę peccare serpens. Item opusculum de Ciuitate,cuius nomẽ Domi
nus ibidem,quod sit incipit:Quo nondum fruitus libeat conscribere mu-
nus. Item de habitu uirginis & de beatitudine,libellum sic incipientem:
Virgo nimis chara,&c. Item de Resurrectione sanctorum libellum,qui
sic incipit:Christe salus cuncta. Item opusculum de Cogitanda mortalita-
te,quod sic incipit:Quid genus humanum. Item de domino nostro Iesu
Christo libellum sic incipientem:Pauperior cunctis ego. Item de corpo-
re Christi mystico opusculum,quod sic incipit:Vrbem catholicam. Item
de Fide catholica libellum,qui sic incipit:Filius ecclesiæ uerus,qui percupit
esse. Item librum,quem Flosculorum prænotauit,sic incipientem:More
meo campo scripturę. Item Hymnorum complurium diuersi generis car
mine opus,quod sic incipit:Laus tritici mortuo grano. Item Epistolarum
ad diuersos uolumen,quod sic incipit:Venerabili Carnotensi præsuli,hoc
est,pro passibilitate. Varios insuper conscripsit sermones,& diuersa opu
scula,quorum nec ordinem,nec titulos in mente retinuimus. Erat sanè uir
doctus & multum studiosus,& non minus sanctitate & uitæ merito,quàm
eruditione scripturarum in tota Germania celeberrimę famę & opinionis,
qui in uita & post mortem multis signis & miraculis claruit. Eius gesta sa-
tis luculenter descripta habentur. Ad hunc Henricum,tanquam uirum
sanctum doctum ac probatum in Breitenauu Rupertus abbas Limpurgen
sis,de quo suprà diximus,propter inusitatæ nouitatis abstinentiam manda-
to Spirensis episcopi relegatus fuit,quatenus ab ipso reductus ad commu-
nem uiuendi modum à sua singularitate recederet. De quo idem S.Henri-
cus abbas in quadam epistola ad ipsum Spirensis ecclesiæ pontificem la-
tius facit mentionem. Denicq; propter famam excellentissimæ sanctitatis
multi uiri nobiles,potentes & honorati in seculo,pro Dei amore sub S.ab-
bate Henrico monachi in Breitenauu facti sunt. Inter quos præcipuus fuit
Adelbertus comes de Schœnberg,qui contemptis rebus seculi & pompis,
cùm esset potens & ditissimus, pro Christo factus est pauper monachus,
& tanta puritate uixit,ut magnæ sanctitatis uestigia cũctis monachis in eo-
dem loco non sine miraculis ostenderit. Hoc ipso anno Volmari abbatis
11.uehementissima uis uentorum innumera ædificia subruit.

Abbas Henricus post mortem miraculis claruit. Rupertus abbas Limpurgensis.

Adelbertus ex comite monachus.

Eodẽ anno sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus,ordinis Carthu
siensis primus institutor,uir inter episcopos sui temporis uita & conuersa-
tione singularis,cui alter Hugo successit monachus Carthusiensis postea
Viennensis archiepiscopus.Cuno quoq; episcopus Ratisponensis in Ba-
uaria,ex abbate monasterij Seginbergensis in diœcesi Colonienſi ordinis
nostri,de quo suprà diximus,hoc ipso anno moritur.Bertholdus quoq; Hil
deshemensis episcopus obijt,cui Bernhardus eiusdem ecclesiæ propositus
successit, qui corpus sancti Gothardi pontificis,de terra cum magno ho-
nore leuauit,quod annis fermè centum humatum iacuerat.

Hugo episcopus Gratianopolitanus moritur.

Episcopus Hildesheimensis moritur.

His temporibus, spiritus quidam malignus, in diœcesi Hildeshe-
mensi, multo tempore multis uisibiliter apparuit in habitu rustico, pi-
leo caput

Hudekin spiritus in Saxonia apparens multa miracula fecit.

leo caput opertus, unde & uulgo pileatum appellabant eum rurales, hoc est, cum Hedeckin, lingua Saxonica. Iste spiritus Hukin multa mirabilia fecit, & delectabatur esse cum hominibus, loquēs, interrogās, & respondens familiariter omnibus, aliquando uisibiliter, aliquando inuisibiliter apparens. Neminē læsit non prius læsus, sed iniuriarum seu irrisionum memor, uicem irrogantibus sibi contumeliam impendit. Cùm Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinsenburg fuisset interfectus, & comitatus ipse Vuinsenbergensis in direptionem uideretur expositus, præfatus spiritus dormientem in lecto suo Bernhardum episcopum Hildeshemensem accedens eum excitauit, dicens: Consurge ô calue, exercitum conuoca, quia comitatus de Vuisburg propter homicidium uacuus & desolatus, tuo facilè parebit imperio: qui surgens milites suos cōmonuit, comitatum inuasit, & obtinuit, quem ecclesiæ Hildeshemensi de Imperatoris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoq; Pontificem non rogatus idem spiritus sæpe de multis periculis auisare consueuit. In curia eiusdem præsulis frequentius apparens, coquis ministrare plerunq; satis diligenter consueuit, crebrosq; in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cùm iam ex consuetudine familiariter factus, à nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despicere, subsannare, & contumelijs afficere cœpit, & quoties potuisset immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cùm sæpe magistrum coquinæ rogasset, ut puerum ab iniurijs suis cōpesceret, minitatus se tandem contumelias ulturum, irridetur ab eo, dicente: Tu spiritus es & puerum times? cui dæmonium respondit: Quia puerum tuum ad petitionē meam emendare contemnis, ego quantū illum timeā, post dies paucos tibi ostendā. His dictis spiritus abscessit iratus, non multo pòst, cùm die quadam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus & suffocatū in frusta concidit, ollæq; impositum ad ignem coquere cœpit, quod magister coquinæ cùm percepisset, spiritui maledicere cœpit, qui exacerbatus assaturā postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in uerubus positam compressis, desuper bufonibus horrendis ueneno & sanguine eorundem aspersit: rursusq; contumelijs affectus, per pontem illu soriem in foueam de alto illum præcipitauit, supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissimè peragens, omnes custodes uigilare coëgit. Vir quidam longè profecturus, cùm uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hutgin: Bone socie tibi cōmēdo uxorē meam, donec reuertar: uide custodias eam. Cumq; uiro abscēte cum adulteris mulier portionē suam poneret & amatores multos successiuè tētaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiectisq; in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius fœminæ, taceo de commixtione illicita, permisit. Sic mulier singulis noctibus & ferè singulis toto tēpore horis, nouos semper amatores introduxit, quos tamen spiritus mox ut eam contingere tentasset, procul in terram proiecit. Tādem reuertenti marito, & adhuc longè à domo existenti, spiritus cōmissarius lętus occurrit dicens: Gratus mihi tuus est ualde aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum (inquit) Hudgin, cui pridem abiturus uxorē cōmisisti tuendā: ecce custodiui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore ab adulterio saluā. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendā tradere uelis. Malo enim totius Saxoniæ porcos, quàm unā ipsam uxorē custodire tuam, tātis me doliis circūuenire, tātis uijs totq; modis abuti suo corpore tentauit. Innumera

Comitatus per eum occupatur.

Episcopum auisat in multis.

Iniurias ulciscitur.

Spiritus puerum mactauit et coxit in olla.

Bufonis super assaturam expressus spiritus.

Ridiculosa historia per spiritum facta.

quoq; & alia tam seriosa quàm ridiculosa spiritus iste miracula fecit, quæ omnia nec facilè scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum, ad synodum citatum, per annulum factum ex foliis lauri, aliis quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferunt. Tandem à præfato episcopo Bernardo per censuras ecclesiasticas eliminatus, de prouincia recedere compulsus est.

Spiritus idiotam fecit eruditum.

Anno Volmari abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1133. Lotharius rex cum maximo exercitu principum, episcoporum, abbatum, nobilium et militum Romam proficiscitur ad restituendũ Innocentium sedi apostolicę. Transiens ergo per Italiam pleraſq; munitiones sibi obsistentes cepit, tandemq; 2. calendas Maij Romam summo fauore ingressus, cùm iam defunctus esset Anacletus, qui & Petrus Leonis, sedi apostolicę restituit Innocentium, à quo & ipse 3. nonas Iunij, Lateranis in ecclesia sancti Ioannis in Imperatorem cõsecratus, post bella & uictorias aliquantas in Alemaniam rediit, secum ducens captiuum quendam Italiæ principem.

Imperator Lotharius Italiam ingressus papam ecclesiæ Romanæ restituit.

Imperator coronatur.

Eodem anno 4. nonas Augusti, luna 27. hora diei sexta, eclipsis solis facta est, in tantum ut stellæ in cœlo apparerent. Magna inæqualitas aëris & pluuiarum inundatio, per totum tempus messis subsecuta est. Consobrinus quoq; Lotharij Imperatoris, Traiecti à Gotfrido & fratre eius Hermanno de Cuch occisus est.

Eclypsis solis.

Anno Volmari abbatis 13. Lotharius Imperator natale Domini Coloniæ celebrauit, ibi temerarius urbicorũ tumultus coram eo exoritur, quo nondum sedato inde discessit. Pascha uerò in Halberstadt cum magna frequentia principum celebrauit, ubi Rex Danorum Magnus, se in potestatem Imperatoris tradidit, obsides dedit, iuramentũ fecit, se successoresq; suos non nisi Imperatoris & successorum eius permissu regnum adepturos. Post hoc cum pace ad Daciam redire permissus, in die S. Pentecostes cum episcopis quinq; presbyteris 60. & patre suo Nicolao, ab æmulis suis occisus est. Interea Lotharius Imperator festum Pentecostes in Mersburg celebrans, nuptias Gertrudis filiæ suæ cum magna solennitate & pompa peregit, tradens eam uxorem Henrico duci Bauariæ cognomento Superbo, uiro fortissimo & audacissimo. Adijciens illi quoque ducatum Saxoniæ, de quo omnes duces Brunsuuici & Luneburgi, qui hodie sunt, per successum descẽderũt, quem admodum in historia ducum Bauariæ ostendimus. Iste dux Bauariæ & Saxoniæ genuit ex præfata uxore filia Imperatoris Lotharij 2. Hẽricum cognomento Leonem, ducem Brunsuicensem & Saxoniæ, uirum bellicosum & mirabilem, de quo ueteres miranda canebant in carminibus Teutonicis, & depingere usq; in hodiernum diem in aulis principes consueuerũt. Eius peregrinationis historiam, quomodo uidelicet corio insutus equino, ac per gryphonem de nauigio exportatus, maris periculum euaserit, cum gryphonibus pugnauerit, draconem occiderit, per mare cum leone transierit, & tandem uxore sua Matilde filia regis Angliç, alium ducere maritũ, parante subito per dæmonem unà cum leone comite itineris & periculorum, ad castrum suum de remotissimis locis fuerit sine lęsione reductus, & similia his multa, quæ magis ex confictione poëtarum sub mystica certa significatione scripta, quàm facta fuisse crediderint. Consueuerunt enim Germani ueteres, more Græcorum, quorum eis magna commercia fuisse constat, fortia heroum gesta in carmen & cantilenas reducere, & mortalium facta per figurarum & ænigmatũ symbola occultando, immortalibus comparare.

Magnus rex Daciæ se Imperatori submittit.

Rex Daciæ cum episcopis quinq; occiditur.

Henricus dux Bauariæ fit gener Imperatoris.

Mos ueterum Germanorum.

parare. Eodem quoq; anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1134. S. Norbertus archiepiscopus Magdeburgensis, primus institutor Premonstratensis ordinis, sanctæ religionis eximius propagator, 8. iduum Iulij moritur, migrauitq; ad Dominum, anno episcopatus sui 8. cui Cõradus filius cuiusdam comitis successit.

S. Norbertus episcopus obyt.

Eodem anno Lotharius Imperator Spiram obsedit, & longa inedia confectam tandem cepit, & ducem Sueuiæ æmulum regni & Imperij Conradum, in deditionem & gratiam accepit.

Spira capitur.

Anno Volmari abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1135. Imperator natale Domini Aquisgrani celebrauit. Hoc ipso anno corpus sancti Mathiæ Apostoli, ad Treueros, in monasterio sancti Eucharij nostri ordinis inuentum est, à quo nomen cœnobij deinceps mutatum, ad sanctũ Mathiam usq; in præsentem diem appellatur. Bruno archiepiscopus Colonensis & Fridericus dux Alsatiæ cum Imperatore non bene sentientes, interuentu principum reconciliari meruerunt. Ad festum Pentecostes magnus principum cõuentus, Imperatore iubente, in ciuitate Magdeburgensi habitus est, in quo fuerunt personaliter rex Daciæ, rex Poloniæ, & multi alij principes, qui omnes pacem firmissimam ad 10. annos iurauerunt, quod & cætera facere multitudo compulsa est.

Corpus S. Apostoli Mathiæ reperitur.

Conventus principum.

Eodẽ anno Lotharius Imperator moniales de cœnobio Lutera Halberstadẽsis diœcesis expulit, & in melius restaurato loco, monachos nostri ordinis de cœnobio Bergen propè Magdeburgam introduxit, constituens eis primum abbatem Euerhardum prefati cœnobij uenerabilem monachum. Porrò ipsam ecclesiã in honorem S. apostolorũ Petri & Pauli consecrari fecit, & multas reliquias à summo Põtifice pro illius decore impetrauit. Hoc monasteriũ pro monialibus quondã cõstruxerat comes de Oldensleben & Luteren à uulgo dicebatur. Sed posteaquàm per regem Lothariũ mutatũ, & de nouo instauratum fuit, Lutera regalis, ideſt Konigslutern dictum est, usq; in presentem diem. His etiam temporibus, uidelicet anno domini 1135, Buggo ecclesiæ Vuormatiensis reuerendissimus episcopus, monasterium Franckenthael, non longè à Vuormatia fundauit, in quo fratres canonicos in communi sub regula S. Augustini uiuentes collocauit, quibus ecclesia de corporis necessarijs copiose prouidit. Cœnobium quoq; sanctimonalium eiusdem religionis, iuxta præfatum monasterium Frãckenthael constituit. In quo multitudinem uirginum Christo in castitate famulantium, prouisis necessarijs posuit: uerùm post annos fermè trecentos uiginti sex, tempore Reinardi Vuormatiensis episcopi, cùm de consensu eius fratres regulares de Vuindesheim partium inferiorum, ipsum cœnobium Franckenthael ad reformandum suscepissent, & titulum abbatialem, quo antea semper insignitum fuerat, extinxerunt, & cœnobium fœminarum prædictum expulsis monialibus monasterio fratrum coniunxerunt. Idem quoq; Vormatiensis episcopus cùm esset uir Deo deuotus, insigne monasterium ordinis Cisterciensis, in sua parœchia quod Schonaugia nominatur, in nemoribus, non longè distans ab Heidelberga, sancto Bernardo abbate cooperãte fundauit, quod multis prædijs & beneficijs ampliauit. Abbatem & fratres de monasterio Clareuallensi ab ipso patre sancto Bernardo impetrauit, & ipse in eodem monasterio sepultus est. His etiam temporibus cœnobiũ sanctimonialium nostri ordinis in Lobenfeld eiusdem Vuormatiensis diœcesis, in pago qui dicitur Kreichau, duobus fermè ab Heidelberga miliaribus, opera & impensis præfati episcopi Buggonis fundatum est, & sufficienter

Monasterij Konigsluter fundatio ordinis nostri.

Cœnobiũ Franckenthal ordinis regularium fundatio.

Monasterium in Schonauu ordinis Cistercensis fundatio.

Lobenfeld hic fundatur 1135.

pro sustentatione uirginum Christi dotatũ. Circa hæc quoq; tẽpora comes de Liningen Eunucho nomine, monasteriũ fratrum canonicorum regulæ sancti Augustini in dumetis, uulgariter in Heyna, seu Hegina dictum, in honorem sancti Petri apostolorum principis fundauit, & multis bonis ac redditibus sublimauit, cuius ecclesiam sæpe dictus episcopus Buggo, in cuius diœcesi monasterium est constructum, anno domini 1141. consecrauit, & Hartungum primum propositum ordinauit, qui uitam canonicorum regularium primus ibidem instituit.

Monasteriũ Heyna fundatur.

Anno regiminis sui 15. Volmarus abbas, quorundam secularium & ministerialium suorum insolentia prouocatus, Imperatorem Lotharium, qui dum Spiræ natale Domini celebrat, adiens, in auxilium & defensorem monasterij sui Hirsaugiensis fratrumq; & rerum eiusdem inuocauit, qui mox adduci turbatores sanctæ religionis ad se iussit, quorum iniustitia recognita extra fines imperij proscripsit. Vnde cunctos in circuitu uicinos tantus inuasit metus, ut Volmaro uiuente Hirsaugienses turbare nullus præsumeret. Hoc ipso anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1136. 11 calendas Ianuarij, obijt S. memoriæ Iutta uirgo Christi deuotissima, soror Meginhardi comitis de Spanheim, fundatoris monasterij mei, cui licet indignus præsedeo, quæ pro Christi amore 24. annis in monte S. Disibodi, cum quibusdã alijs nobilibus & sanctis uirginibus inclusa, uitam duxit eremiticã. Fuit autem inclusa anno Domini 1112. indictione 5. & aliæ tres cum ea, uidelicet sancta uirgo Hildegardis, quæ postea (sicut dicemus) monasterium fundauit monialium in monte Ruperti, in eo loco ubi Nahos influit Rhenum ciuitati Bingionum quàm proximo, Iutta filia fratris sui & alia eiusdem nominis uirgo. Numerus autem uirginum sub eius magisterio creuit, & quàm diu illa uixit S. Hildegardis ab eius latere non recessit. Hæc sancta mulier inter alia sanctitatis suæ miracula aquam mutauit in uinum, & aquas Glani fluminis siccis pedibus trãsiuit. Sepulta est in præfato monasterio S. Disibodi, quod eo tempore erat ordinis nostri, in quo & ipsa sanctæ conuersionis habitum assumpserat: cuius uitam, mores, gesta & miracula habentur diligenter conscripta.

S. Iutta uirgo deuotißima inclusa obijt.

S. Hildegardis monialis.

Eodem anno 5. calendas Nouembris uentus nimius fuit, qui turres & ædificia multa subuertit, mare quoq; terminos suos egressum, magnam partem Flandriæ cum habitatoribus suis subitò & inopinatè submersit.

Flandriæ pars submersa est.

Eodem anno circa festum assumptionis B. Mariæ semper uirginis Imperator Lotharius expeditionem mouit in Italiam contra Rutgerum principem Apuliæ, ad instantiam Innocentij papæ 2.

Expeditio Imperatoris in Italiã.

Anno autem Volmari abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1137. Imperator natale Domini & pascha in Italia celebrat, Pentecosten uerò apud Baron cum generali conuentu principum Italicorum. Ibi archiepiscopus Colonienſis Bruno secundus obijt, & in ecclesia sancti Nicolai honorificè sepelitur, cui Hugo decanus S. Petri Colonienſis, tum patris iussione Imperatoris succedens, quem papa Innocentius ibidem ordinauit: qui tamen eodem anno exul in Italia moritur, priusquàm ciuibus ordinatio eius innotuisset, princeps Apuliæ Rutgerus, ob cuius insolentiam inuitatus à papa Imperator Italiam intrauerat, castrum in latere ipsius ciuitatis Baræ satis munitum statuerat, in quo prædones multos collocauerat, qui terra marique inauditis calamitatibus regionem opprimebant. Simili modo per totam penè Italiam fecerat. Pentecoste celebrata Imperator castrum Barẽse cum exercitu uallat, quod cum magno labore tandem capiens incendit, & solo coæquauit.

Bruno & Hugo archiepiscopi obierunt.

Rutgerus princeps Apuliæ hostis Ro. ecclesiæ

eoæquauit. Prædones comprehensi circa turrim exustam, omnes suspensi sunt, numero plures quàm quingenti: quo terrore cæteri omnes perculsi se cum ciuitatibus & munitionibus suis Imperatori spontaneè tradiderunt. Porrò Rutgerum Apuliæ principem, impugnatorem sanctæ ecclesiæ Romanæ & publicum hostem, de Italia proscripsit. *Prædones.*

Eo tempore Moguntia, unà cum principali ecclesia combusta est. *Ecclesia Moguntina crematur.*

Eodem anno Adelbertus senior, archiepiscopus Moguntinus obijt, 9. calendas Iunij. Cui anno sequente Adelbertus iunior (sicut dicemus) succes sit. Ecclesia quoq; Spirensis maior, cum parte non modica ciuitatis & oppi dum Goslariēse, eodem die quo & Moguntia igne consumptæ sunt. Inte rea rebus in Italia prosperè gestis, Imperator Lotharius cùm iam repatria re cœpisset, in ipso itinere non longè positus à Norinberga, in quodam ca stello ducis Bauariæ Vuelphonis tam senio quàm infirmitate grauatus diē clausit extremum, 2. nonis Decembris, uir egregius & dignè pater patriæ appellandus, cuius corpus in Saxoniam relatum in monasterio suo Konigs luttera, quod ipse construxerat, sicut diximus, honorificè reconditum est. *Adelbertus obijt.* *Spira crematur.* *Lotharius Imperator 2. moritur.*

Eodem anno moritur episcopus Antisiodorensis, ex abbate cœnobij S. Germani ordinis nostri, uir magnæ sanctitatis & religionis. Hic cùm extre ma ægritudine laboraret, sibiq; diem sentiret adesse nouissimū, fratres cir cumstantes circa horam nonā diei, his uerbis admonuit: Fratres charissimi, horas diei quæ supersunt, quas debemus Domino persoluamus, quia horis finitis in Domino obdormiam & requiescam. Cantauerunt ergo Domino laudes, & cōpletorio dicto, sicut prædixerat, uir sanctus in pace quieuit, & in ecclesia sancti Germani, ubi prius abbas extiterat, sepelitur. *Hugo episcopus nostri ordinis moritur.*

Post Hugonem autem archiepiscopum Colonien sem, quem in Italia defunctum di ximus, Arnoldus præpositus sancti Andreæ in Colonia, filius comitis de Vuida, in archiepiscopum sublimatur, qui tandem ab Eugenio papa 3. in consilio Remensi, anno Volmari abbatis 28. quemadmodum suo loco di cemus, à Pontificalis officio suspensus fuit. Lothario Imperatore defuncto (sicut dictum est) metuēs Adelbero Treuerorū episcopus, ne Henricus dux Bauariæ cognomento Superbus, gener Imperatoris, de quo suprà mentio nem fecimus: cui ab ipso Lothario dudum regalia fuerant commissa in ge nerali principum conuentu præualeret, qui iam usq; adeò de adipiscendo securum se certumq; arbitrabatur, ut nulli principum de regno uerba face re dignaretur. Egit per industriam suam magnam occultè, quòd dux Alsa tiæ Fridericus pater Conradi & Buggo Vuormatiēsis episcopus, unà cum ipso duce Conrado, in colloquium suum apud Confluentiam conuenirent in medio Quadragesimæ, sede Moguntina uacante: ubi & Arnoldus archie piscopus Colonien sis præfatus Adelberoni occurrit, ibiq; pariter inter se consilia tractantes, Conradum regem se iurauerunt electuros. *Arnoldus primus archiepiscopus Colonien sis.* *Henricus dux Bauarorum.* *Adelbertus.*

Anno Volmari abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1138, Cōradus eiusdem nominis tertius, dux Alemaniæ seu Sueuiæ, frater Friderici ducis Alsatiæ, in regem Romanorum electus imperauit annis 14. Verùm contra istum Conradum Bauariæ & Saxoniæ principes, Henricum Superbum du cem, Lotharij Imperatoris generū elegerunt in regem, & multiplicata sunt mala in terra: nam Conradus regalia quę penes illum erant, per Lotharium reposita callidè acquisiuit, & ipsum ducatu Saxoniæ priuare uoluit, dato eodem Adelberto marchioni de Soltuuedel. Hinc cædes, rapinæ, incen diaq; per totam Saxoniam facta sunt. Vnde Henricus dux fratri suo Vuel phoni Bauariæ ducatū cum pecunia dimittens, ualida manu in Saxoniam *Conradus tertius Imperator fit.* *Henricus dux Bauariæ rebellat.*

tendit

tendit & ipsum Adelbertum fugere & exulare post regem fecit. Eodem anno rex Conradus pascha Domini Coloniæ celebrauit. Inde ascendens tertia hebdomade post pascha Moguntiam cum magno fauore cleri & populi susceptus. Ibi Adelbertus iunior defuncti senioris ex fratre nepos communi omnium consensu ex præcepto regis archiepiscopus designatus est. Porrò senior Adelbertus S. abbate Bernardo Clareuallēsi cooperante, dum adhuc uiueret, monasterium Cisterciensis ordinis in Eberbach duobus ferè à Moguntia miliaribus in Rinckaugia fundauit, in quo & sepultus est.

Adelbertus iunior archiepiscopus Moguntinus

Eodem anno rex Conradus ad festum Pentecostes curiam principum in Bamberga habuit, ubi principes penè totius regni conuenerant, præter Henricum ducem Bauariæ. Ibi Adelbertus Moguntinus electus in sabbato quatuor temporum, per S. Ottonem Bambergensis ecclesiæ põtificem presbyter ordinatus est, & sequenti dominica quæ fuit octaua Pentecostes per eundem in episcopum consecratus.

Conuentus principum Bambergæ

Eodem anno in die S. Parasceues post matutinas apertum est sepulchrum S. Disibodi episcopi quondam in Hibernia, qui pro Christo peregrinus in mundo factus, mansionem in comitatu Spanheimensi, ordinãte Domino elegit, ibiq; monasterium nostri ordinis non multo post obitum S. patris nostri Benedicti in uertice montis fundauit, in quo multitudinem monachorum congregans, ibidem post cõpletum uitæ cursum in domino quiescens sepultus est. Hoc uerò monasterium nimia antiquitate collapsum per Vuillegisum archiepiscopum Moguntinum de nouo constructum est circa annos domini 976. & postea (sicut diximus) per Adelbertum archiepiscopum, & Ruthardum eius prædecessorem, anno dominicæ natiuitatis 1108. translatum, in montem de nouo iterum fundatum, quo tandem consummato tumba sancti præsulis Disibodi, quam Vuillegisus archiepiscopus clauserat, aperta est, & reliquiæ in nouum monasterium translatæ, retromaius altare, in nouo sarcophago reconditæ sunt. Huic translationi fuerunt præsentes, Cuno ipsius loci abbas cum tota cõgregatione sua, Bernhelmus primus abbas monasterij mei Spanheimensis cum tota congregatione sua, quia non procul distant ab inuicem. Gerardus abbas sancti Maximini Treuerensis, & plerique ex clero & nobilibus terræ comitatus.

Corpus S. Disibodi episcopi exhumatur.

Anno autem Volmari abbatis 18. Dominicæ natiuitatis 1139. Conradus rex natale Domini Goslariæ celebrauit. Deinde circa festũ Iacobi Apostoli expeditionem in Saxoniam mouit contra Henricum ducem. Sed illo uiriliter cum magno exercitu iuxta ciuitatulam quæ Creutzberg appellatur occurrente, rex infecto negotio redire compulsus est. Erant autem cum duce Henrico sentientes, comites Palatini Rheni, duces Bauariæ, & Conradus archiepiscopus Magdeburgensis. Ad concordandos uerò dies per principem inter regem & ducem Henricum cõstituta est ad Quedlenburg, quò cùm dux Henricus cum suis peruenisset, uitam ueneno (ut fertur) finiuit, uir potens, bellicosus & omnium sui temporis audacissimus. Sepultus est in monasterio nostri ordinis Koningslutera iuxta Lotharium socerum suum Imperatorem, cuius ducatum Adelbertus Marchio suprà dictus à Conrado rege obtinuit. Contra quem omnes penè Saxoniæ principes coniurant. His ferè temporibus cum Embricho Herbipolensis ecclesię episcopus ad Moguntiam pro causis quibusdam peragendis pergeret, in itinere obuium quendam habuit monachum, Christianum nomine, genere Scotum, qui flexis in terram genibus ipsum pontificem rogauit, ut amore sancti

Henricus dux obijt.

re sancti Kiliani martyris qui Scotus fuerat, monachis ex Scotia pro Christo peregrinãtibus locum seu hospitale in ciuitate Herbipolensi ad manendum concederet. Qui consilio suorum usus præfatũ monachũ ad Herbipolim misit, quo non multo postea & ipse reuersus, de consensu totius cleri & populi, Scotis pro monasterio cõstruendo sub regula S. patris nostri Benedicti, locum in suburbio eiusdem ciuitatis qui Girberg appellatur, assignauit. In quo cœnobium Scotis idem episcopus constituens in honorem S. Iacobi Apostoli capellam nouam dedicauit 6. iduum Iulij, anno Domini 1140. indictione 3. sub rege Conrado, anno eius secundo. Primus autem eiusdem cœnobij abbas fuit Macarius natione Scotus, uir sanctissimæ uitæ, cui testimonium sanctitatis idem antistes Embricho per literas suo sigillo roboratas præbuit, quas integras & sanas uidimus & legimus. Nam inter alia quæ fecit in hac uita miracula, cùm à uino pro Dei amore penitus abstineret, & die quadam in medio magnatum sedens ad mensam habere aquam non potuisset, signo sanctæ crucis facto supra uas uini in mensa cunctis appositum, uinum in aquam mutauit. Mirabantur qui aderant omnes, quippe qui uinum quod optimum gustauerant, mutatum in aquam subitò uiderant. Fuerunt autem huic miraculo in propriis personis ad mensam præsentes, Pilingrinus abbas sancti Burcardi, nostri tunc ordinis: Gebhardus præpositus de nouo monasterio, Burckerus, Henricus, Mukolinus, & Iringus de Zabelstein, cum multis alijs tam clericis quàm laicis. Ob cuius præclarissimi signi perpetuam memoriam ad posteritatem transmittendam, præfatus episcopus Embricho de communi totius cleri consilio & assensu, in maiori ecclesia Herbipolensi plenam & perpetuam præbendam canonicalem, monachis Scotis dicti monasterij eorumq; successoribus in perpetuum tradidit & assignauit, quam deinceps possederunt & percipiũt usque in præsentem diem.

Monasteriũ Scotorum apud Herbipolim nostri ordinis fundatur.

S. Macarius primus abbas Scotorum.

Vinum in aquam uersum.

Miraculi huius testes fuerunt.

Anno Volmari abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1140. obijt Diemo huius cœnobij Hirsaugiensis monachus & quondam prior, uir deuotissimus, qui spiritu prophetiæ repletus credebatur. Multa enim prædixisse fertur, quorum ueritatem certus probauit euentus. Nam diuinis reuelationibus & consolationibus crebrò recreari consueuit. Sepultus est in capella beatæ Mariæ semper uirginis, non sine opinione magnæ sanctitatis. Eius depositioni sanctus ille Henricus abbas Breitenaugiensis quondam monachus huius cœnobij (de quo suprà diximus) interfuit, qui nõ casu, sed potius ut credimus diuina ordinatione prouocatus, pro consolatione fratrum spirituali aduenerat.

Eodem anno Rex purificationis festum Vuormatiæ celebrauit, & pascha in Herbipoli. S. Otto episcopus Bambergẽsis nostri ordinis hoc ipso anno moritur, & in sanctorum catalogum relatus est. Gebhardus quoq; Argentinensis episcopus obijt. Adelbertus autem iunior archiepiscopus Moguntinus Romam, citatus ab Innocentio papa, adijt, & ab eo honorificè susceptus fuit. Cum his temporibus rex Conradus Siciliæ regnum contra uoluntatem Innocentij papæ inuadere moliretur, egit cum ducibus Bauariæ Henrico & fratre eius Vuelphone precibus & precio pontifex, quatenus aditum illi in Italiam præcluderent, quod illi eo libentius præsumebant, quo regem antea in festum & exosum habuerant. Itaq; rex Conradus uolens expeditionem parare in Italiam, adhuc uiuente duce Henrico, dux Vuelpho fortiter restitit.

Discordia inter papam & regẽ.

Factum est itaque bellum grauissimum inter ducem illum Bauariæ Vuelphonem

Bellum inter regem & Bauariæ duces.
Secundū bellum

Vuelphonem ex parte Innocentij papæ, & Fridericum ducem Sueuorum ex parte regis, in diœceſi Auguſtenſi, iuxta Neresheim monaſterium ordinis noſtri, ubi multis ab utraq; parte cæſis, tandem dux Fridericus obtinuit victoriam, & Vuelpho cum ſuis fugit in præſidium. Tandem poſt mortem ducis Henrici, memor damni quod ſuſceperat dux Vuelpho, congregato magno exercitu, contra ducem Fridericum denuò bellum inſtaurat, iuxta

Vuinsberga capitur.

uillam quæ dicitur Ellenhofen, non longè à Vuinsberg, in quo & ipſe dux Vuelpho cecidit, & maior pars exercitus ſtrata fuit. Exinde rex Conradus urbem Vuelphonis, quæ dicitur Vuinsberg, hoc ipſo anno obſedit, & eam

Nota mulierum egregiū facinus.

in deditionem accipiens, hanc matronis & fœminis libertatem conceſsit, ut quæcunque humeris deportare poſſent, regali eis munificentia liceret. Quæ neglecta ſupellectili maritos ſuos & uiros quotquot potuerunt, humeris ſuſcipiētes extra portas cunctis inſpectantibus & induſtriam mirantibus deportarūt. Duce autem, ne talia fieri permitterentur ſuadente, dixit

Ducatus Bauariæ transfertur in Auſtrales.

rex, non decere uerbum regium immutari. Porrò ducatum Bauariæ contulit rex Lupoldo marchioni Auſtriæ, quem tamen poſtea Fridericus Imperator primus, legitimis hæredibus reſtituit. Hoc ipſo anno moritur Ioannes dictus de temporibus, qui annis trecentis & ſexagintauno uixerat à

Ioannes de temporibus obijt.
Hugo S. Victoris Pariſienſis obijt.

tempore Caroli Imperatoris Magni, cuius armiger fuerat, homo temperatiſsimæ complexionis.

Eodem anno mortuus eſt Hugo canonicus apud S. Victorem Pariſienſem, uir religione & ſcientia literarum, & in ſcientia ſeptem artium liberalium nulli ſuo tempore ſecundus, qui multa præclara conſcripſit ingenij ſui opuſcula ad utilitatem legentium, de quibus in libro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, latius fecimus mentionem. His temporibus quidam pſeudoimperator in Alemania ſurrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in reclu-

Pſeudoimperator decipit multos.

ſione uiuens, ac inde egreſſus, Henricum Imperatorem ſe eſſe fingebat. Et cùm multos ſeducendo allexiſſet ſibi in tantum, ut graues pro eo pugnæ & homicidia fierent, aliis eum ueluti Henricum Imperatorem defunctum recipientibus, aliis ſeductorem palàm clamantibus, tandem declarata eius falſitate, Cluniaci in monachum attonſus eſt.

Eodem anno Domini, Volmari 19. in ciuitate Senonenſi in Gallia, ſynodus epiſcoporum & abbatum Ludouico rege Francorum præſente celebrata eſt, contra magiſtrum Petrum Abelardum, qui quadam prophana noui-

Synodus contra Petrum Abelardum.

tate uerborum & ſenſuum eccleſiam ſcandalizabat ad quam cùm citaretur, ſedem apoſtolicam interpellauit: & ſic euadens, non multo pòſt Cabilonenſi ad ſanctum Marcellum obijt, uir ingenio ſubtiliſsimus & mirabilis philoſophus, qui de ſuo matrimonio cœnobium ſanctimonialium in territorio Trecaſino cōſtruxit, in quodam prato ubi legere ſolitus fuerat, in quo multas ſanctimoniales epiſcopali authoritate congregans, ipſum cœnobium

Idem Petrus fundauit cœnobium ſanctimonalium.

ad S. Paracletum nominauit, & in abbatiſſam quondam uxorem ſuam religioſam fœminam Hebraicis & Latinis literis apprimè eruditam præfecit. Quæ uerè ipſius amica magnam ei poſt mortem fidem conſeruauit, aſſiduis pro eius anima precibus inſtans, corpus eius de loco in quo mortuus fuerat transferens, in ipſo monaſterio collocauit, cuius tumulo hoc Epitaphium appoſuit:

Epitaphium Petri Abelardi.

Eſt ſatis in titulo Petrus hîc iacet Abelardus,
Huic ſoli patuit ſcibile quicquid erat,
Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, logici quicunque fuerunt

Aut

Aut par aut melior ſtudiorum cognitus orbi.
Princeps ingenio uarius, ſubtilis, & acer,
Omnia ui ſuperans, rationis & arte loquendi
Abelardus erat, ſed tunc magis omnia uicit,
Cùm Cluniacenſem monachum moremq; profeſſus,
Ad Chriſti ueram tranſiuit philoſophiam.
In qua longæuæ bene complens ultima uitæ
Philoſophis quenq; bonis ſe connumerandum,
Spem dedit undenas Maio renouante calendas.

Anno Volmari abbatis 20. qui fuit dominicæ natiuitatis 1141. Conradus rex Curiam ſuam Ratiſponæ habuit in feſto pentecoſtes, ubi nonnulli Saxoniæ principes affuerunt. Adelbertus Moguntinus archiepiſcopus, cum Saxonibus aduerſus regem cõiurat, ſed non longè pòſt 16. calendas Augu ſti moritur: cui Marcolphus in archiepiſcopatu Moguntinenſis eccleſiæ ſuc ceſsit, qui fuit antea præpoſitus eccleſiæ Aſchaffenburgenſis in eadem parœchia, & biennium in pontificatu non compleuit.

Marcolphus archiepiſcopus Mõguntinus.

Imperatrix Richiza.

Eodem anno obiit domina Richiza Imperatrix, uxor Lotharij Imperatoris, & iuxta maritum ſuum in monaſterio Luterenſi ſepulta eſt. Obiit etiam Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis, cui Fridericus maioris eccleſiæ cuſtos, fratrũ electione ſucceſsit. Henricus quoq; Marchio Brandeburgenſis ſine liberis obiit, Marchiam in manibus regis imperio liberam dereliquit: quam Conradus rex conſilio principum Adelberto comiti de Solttuedel, in feudum imperiale conceſsit. Fratri quoque ſuo comiti Henrico ipſe rex in uxorem dedit filiam Lotharij Imperatoris, relictam uiduam Henrici ducis Bauariæ, & creauit eum in ducem Auſtriæ.

Ducatus Auſtriæ erigitur.

Conuentus principum apud Frãckfordiam.

Anno Volmari abbatis 21. dominicæ natiuitatis 1142. Rex pentecoſten apud Frãckfordiam celebrat, ubi penè omnes totius regni principes, põtifices & abbates conuenerunt: ibiq; celebratæ ſunt nuptiæ 14. diebus, impenſis regalibus: quibus fratri ſuo primo duci Auſtriæ Henrico filiã Lotharij Imperatoris relictam, Henrici Bauariæ ducis Gertrudem rex copulauit uxorem. Ibi Henricus cognomento Leonis, filius Henrici ducis Bauarię, & Gertrudis præfatæ filiæ Lotharij Imperatoris, de manu regis Conradi Saxoniæ ducatum accepit.

Eodem anno obiit Marcolphus archiepiſcopus Moguntinus, cui Henricus maioris eccleſiæ præpoſitus ſucceſsit, qui duobus cardinalibus S. Romanæ eccleſiæ præſentibus legatis, in Franckfordia, regalium inueſtituram ab ipſo rege Conrado ſuſcepit.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno Henricus ſanctæ memoriæ abbas in Breitenauu (de quo ſupra diximus) quatuor corpora de collegio undecim millium uirginum ab Arnoldo Colonienſium archiepiſcopo impetrauit, quæ ſexto nonas Iulij cum honore maximo ad monaſterium ſuum introduxit.

Anno ſequente Adelbero Treuirorum archiepiſcopus, monachos de cœnobio ſancti Maximini Treuerenſis, propter inordinatã uitam expulit, & alios in locum eorum reſtituẽs, abbatem Sigerum nomine eidem cœnobio præfecit.

Hoc anno hyems fuit dura & aſperrima. Gertrudis quoq; filia Imperatoris Lotharij, quam Henrico duci Auſtriæ poſt obitum prioris mariti nuptam diximus, ob difficultatẽ partus diem clauſit extremũ, & cum patre matreq; ac priore coniuge, duce Henrico, mœrentib. cunctis Saxonię incolis

Hyems fuit aſperrima.

in monasterio Luterensi sepulta est. Celestinus papa 2. obijt: cui Lucius secundus successit.

Anno Volmari abbatis 22, Domini autem millesimo centesimo quadragesimoquarto, apparuit sancto Henrico Breitennaugiensis cœnobij reuerendissimo abbati quondam huius cœnobij Hirsaugiẽsis (ut prædictum est) monacho, beatus Felix papa & martyr, reuelans ei caput suum, quod in abside ipsius ecclesiæ multis annis iacuerat absconditum, 13. calendas Septembris. Sanctus autem uir caput sancti martyris de terra cum summa reuerentia leuauit, & fratribus Hirsaugiensibus particulam unam pro maximo charitatis munere transmisit.

Caput S. Felicis papæ in Breitennauu inuentũ est.

Anno Volmari abbatis 24, Lucius papa obijt: cui Eugenius abbas sancti Anastasij Cisterciensis ordinis & quondam monachus sancti Bernardi successit.

Terræmotus.

Anno Volmari abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1146, magnus terræmotus factus est 15 uicibus: cometa apparuit, & sequente anno magna pestilentia subsecuta est.

Buggo.

Eodem anno nonis Decembris obijt Buggo Vuormatiensis episcopus, uir multarũ uirtutum, & per manus Guntheri Spirẽsis episcopi in Schonaugiensi monasterio, quod ipse in honorem sanctæ Dei genitricis & uirginis Mariæ construxerat & consecrauerat, sepultus est. Præfuit autem ecclesiæ Vuormatiensi strenuè annis 36. cui in episcopatu successit Conradus huius nominis primus, qui multas persecutiones à multis sustinuit. Suo nanq; tempore Conradus comes Palatinus Rheni, frater primi Friderici Imperatoris, possessiones ecclesiarum uiolenter diripuit: cui cùm nemo posset resistere, quia dies mali erant, cogebãtur ministri Domini res ablatas aut pecunijs redimere, aut iniurias cum dãno patienter tolerare. Extat huius Cõradi episcopi ad S. Christi uirginẽ Hildegardem in monte S. Ruperti apud Bingios abbatissam epistola, in qua suarũ calamitatũ quas patitur, meminit, & eius consilium & orationum suffragia humiliter petit. Cui uirgo sancta, & uerba sanctæ admonitionis diuinitus inspirata rescribit, & orationum suarum sicut petierat, participem facit.

Conradus.

Conradus Palatinus.

Hildegardi scripsit episcopus.

Anno Volmari abbatis 26. qui fuit dominicæ natiuitatis 1147, eclipsis solis facta est 7. calendas Nouemb. circa horam diei penè quartam. Ipso anno fames subsecuta est. Famem etiam pestilentia & mortalitas magna subsecuta est, & cunctæ posteritati incredibilis.

Eclipsis solis fames, pestilentia fuit.

Eodem quoq; anno Embricho Herbipolẽsis episcopus (de quo suprà diximus) de Græcia rediens, Aquileię moritur, ibiq; sepelitur: pro quo Sigefridus in episcopum constituitur. Eggebertus etiam Bambergensis episcopus moritur, in cuius locum Euerhardus ordinatur. Conradus rex Vngariam in manu ualida ingressus, ducem obsides dare compulit, eumq; sub iureiurando ad fidelitatem coarctauit. Inde progressus Hierosolymã adijt cum maxima Christianorum multitudine, anno uidelicet Domini millesimo centesimo quadragesimo octauo, qui fuit Volmari abbatis 28. sed nihil dignum peregit, quin potius maior pars exercitus fame, peste & gladio perijt. Ditata est terra Paganorum, & repleta de spolijs & armis, quę à Romano exercitu in hac expeditione ceperunt.

Embricho Herbipolensis episcopus.

Expeditio regis contra Ierusalem

Eodem anno maximus Christianorum exercitus, ab omni Germania, Gallia, Italia, Hispania, Anglia, & Vngaria, imò ex Europa tota, post festum paschatis ad recuperãdã terram sanctam B. Bernardo crucẽ ex imperio Eugenij papæ contra infideles prædicante motus est: quorum expeditio & gesta cum

Passagium ad terram sanctam.

sta, cùm à multis copiosè descripta sint, nos ea silentio transire statuimus.

Anno Volmari abbatis 28. Eugenius papa 3, conuocatis ex omni Germania & Gallia episcopis & abbatibus, Remis cõsilium habuit, ubi Arnoldus Colonien sis archiepiscopus ab officio suo suspenditur, quoniã uocatus ad synodũ uenire contẽpsit. Ibi plurima ad utilitatem ecclesiæ tractata sunt. *Concilium celebratur Remis.*

Eodem anno Conradus Rex de Hierosolyma rediens filium suum ungi fecit in regem, nomine Henricum, Aquisgrani, qui non multo pòst obijt.

Eodem quoq; anno S. Malachias archiepiscopus Lemorien sis in Hibernia, ueniẽs ad Clareuallem, sanctum uisitare Bernhardum, migrauit ad Dominum 3. nonarum Nouembrium, uir apostolicæ uitæ & totius forma perfectionis exemplarq; uirtutisqui: inter cætera uirtutũ suarum insignia mortuum resuscitauit, fidem in Hibernia reformauit, & sanctam religionẽ mirificè dilatauit. Huius uitam sanctus Bernardus abbas descripsit. His fermè temporibus idem S. abbas Bernardus, ad prædicãdam contra infideles crucem Domini, iussu papæ Eugenij perambulabat Germaniam, & multis ubique signis miraculisq; effulsit. In territorio nanque Constantien si una die cæcos undecim illuminauit, sanauit mancos decem, & claudos 18. restitutis ambulandi uiribus ad integrum reformauit. Cùm esset in ipsa ciuitate Constantien si, uirtutum fama undiq; se diffundẽte, misit ad eum abbas Augien sis monasterij cæcum hominem, quem suis eleemosynis sustentabat, & confestim uidentem illum recepit. In eadem diœcesi cæcum natum illuminauit, surdum quoq; & mutum à natiuitate auditu & loquela restitutis sanauit. In ciuitate Basilien si cùm sermonem haberet ad populum, oblata est ei fœmina muta, & orante eo loqui cœpit perfectè. Cæcum quoq; ibidem illuminauit, & claudo restituit gressum. In ciuitate Spiren si Cõradore ge Romanorum præsente, puerum claudum sibi ablatum sanauit. In capella episcopi eiusdem ciuitatis rege uidente, uisum reddidit cęcæ cuidam mulieri, & claudo nato gressum donauit. His miraculis Spiræ factis Volmarus abbas cum duobus monachis, Burcardo postea abbate in Vuingarthen & Conrado interfuit, sermones uiri sancti audiuit, cum eo bibit, manducauit & colloquium habuit. Ex Spira descendit uir Dei Franckofordiam, & rex Romanorum cum eo, ubi innumeris uirtutibus effulsit, & multos diuersis infirmitatibus oppressos sanauit, & uerbum Dei omnibus cum fiducia prædicans, uerum se Dei famulum ostendit. Inde nauigio deuectus peruenit ad oppidum Bingionũ, ubi in monasterio S. Ruperti ducis ab altera parte Nabi fluminis Deo dilecta uirgo S. Hildegardis magistra, deuotis præsidebat uirginibus, sub regula diui patris nostri Benedicti omnipotenti Domino famulantibus: cui antea per literas uerba sanctæ admonitionis transmiserat, cum certis munisculis, quæ pro reliquijs in eodem loco seruãtur. Veniens autẽ ad sanctã Christi spõsam uir Dei Bernardus, post mutuã in Christo salutationẽ, iussit sibi uolumina quæ ipsa uirgo diuinitus inspirata conscripserat afferri, quibus diligẽter reuisis ultra modũ admirãs, ad circũstantes fertur dixisse: Hæc scripta non sunt humanitùs adinuẽta, sed per S. spiritũ diuinitus inspirata: nec potest ea mortalis homo intelligere, nisi ad Dei similitudinẽ intus in anima ueraciter fuerit reformatus. Ad hęc capellanus sanctę uirginis monachus deuotissimę cõuersationis respondit: Reuerẽde pater uera quidẽ sunt quæ dixisti, sed homines multi nõ solùm seculares idiotę, sed etiam religiosi & docti animũ famulę Christi quotidianis oblocutionibus mirabiliter cruciant, dum hęc non diuinitùs inspirata, sed aut somnia muliebria & destructi cerebri deliramenta, aut per dæmones immissa fal-

S. Bernardus Germaniam peragrat.

In ciuitate Constantien si fecit miracula.

In Basilea.

In Spira.

Volmarus abbas cum Bernhardo fuit.

In Bingen S. Hildegardem Bernhardus uisitat.

N. dictum Bernhardi.

laciter confirmant. Cui uir Dei: Non miramur (inquit) frater chariſsime, ſi dormientes in peccatis, diuinas reuelationes exiſtimant ſomnia, ſcientes uerum quod S. Apoſtolus dixit: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. Omnibus enim in peccatis luxurię, auaritię & ſuperbię, quaſi dormiendo iacentibus, diuinæ admonitiones ſomnia uideri conſueuerunt: quoniam ſi uigilarent in timore Domini, ſigna diuinarum reuelationum uera proculdubio agnoſcerent. Qui autem immitti hæc à dæmonibus dicunt, diuinarum inſpirationum occulta & myſtica ſigna non mouerunt, ſimileſq; illis iudicandi ſunt, qui dominum & ſaluatorē noſtrum Ieſum Chriſtum eiicere dęmonia in poteſtate Beelzebub dixerunt. Ad ſanctam quoq; Hildegardem dixit: Et tu filia chariſsima, non metuas opprobria hominū, Deum habens defenſorem, quoniam ſicut ſtipula peribunt, ueritas autem Domini manet in æternum. Nos quoq; ob tui amorem operam dabimus, ut hæc tua ſcripta per dominum Apoſtolicum lecta & confirmata ſecurè proferantur in lucem. Obtulit autem ſancto Virgo Hildegardis uiro Dei poſtulanti particulam reliquiarum ſancti Ruperti ducis & confeſſoris, pro quibus & ipſe poſtea nonnulla ſanctorum capita ei remiſit. Facta ſunt hæc in monte S. Ruperti in præſentia Meginhardi comitis de Spanheim, ſub cuius ditione temporali præfatum cœnobium conſtructum eſt, in quo & filiam habuit ſanctimonialem nomine Hiltrudem, uirginem ſanctiſsimæ conuerſationis, quę cum beata Hildegarde ſub magiſterio B. Iuttæ in amore Dei fuerat inſtituta. Aderant ibi cum eo comite præſentes Cuno abbas ſancti Diſibodi, & Bernhelmus primus abbas in Spāheim, cum multis aliis clericis, monachis & ſecularibus. Ibi tunc Bernhelmus abbas præfatus, per medium ſancti Bernardi, ad inſtantiam ſui ac comitis Meginhardi dextrum crus à genu infra uſq; ad pedem excluſiuè de corpore ſancti Ruperti ducis integrum cum cute & carnibus à beata Hildegarde & tota eius congregatione ſanctarum uirginum obtinuit, & cum magna reuerentia & honore ad ſuum monaſterium Spanheimenſe introduxit, quod uſq; in hodiernum diem integrum habemus. S. uero Domini famulus Bernhardus ualedicēs uirginem Chriſti Hildegardem cœptum iter per deſcenſum Rheni continuat, & in Bopardia paralyticum in medio populi, manu illi impoſita curat. Inde per Moſellæ alueum Treuerim conſcendit, & tres cæcos, claudum unum, & ſurdam mulierem in eadem ciuitate omni inſpectanti populo curauit. Deniq; in Cōfluētia, in Colonia & Andernacho multa ſigna & miracula fecit. Nam in eadem ciuitate Colonienſi per triduum moratus, 12. claudos, mancos duos, cæcos quinq;, & ſurdos decem curauit, ac tribus mutis loquelam reſtituit, & alia innumera ſigna fecit. Apud Aquiſgranū, dum in illa famoſiſsima toto Rom. orbe imperiali capella S. pater miſſam celebraret, claudo homini greſſum, & cæcis quatuor uiſum coram multitudine populorum reſtituit. In ciuitatibus quoq; Leodiēſi & Neruiorum, quæ nunc Cameracenſis appellatur, multis loquelam, ſurdis auditum, cæcis uiſum, claudis greſſum, & infirmis quolibet morbo ægrotantibus ſanitatem ſine certo numero reſtituit.

Contra eos qui reuelationes ſomnia dicunt.

Bernhardus conſolatur Hildegardem.

Meginhardus cōmes in Spanheim fuit præſens.

In Bopardia paralyticum ſanat.

In Treueri quoq;.

In Confluentia.

In Colonia etiam 32. curauit.

Aquiſgrani miracula facta.

Anno Volmari abbatis prædicto, dominicæ natiuitatis 1149, indictione duodecima, Craffto comes de Spanheim, filius Meginhardi ſenioris, & frater iunioris, filiam Adolphi comitis Hombergenſis nomine Clementiam, uirginem ſpecioſam, pudicam, & Chriſto deuotiſsimam pro uxore deſponſauit: q.. .. cùm Chriſto uirginitatis ſuæ florem deuouere ſtatuiſſet, ſponſi

ſponſi mortalis conſenſum petijt & impetrauit. Vnde ipſa uenerabilis uirgo Clementia, in cœnobio S. Irmynæ in horreo Treuerenſi noſtri ordinis monialis facta eſt, & omnipotenti Deo in magna ſanctitate multis annis ſeruiuit. Porrò ipſe Craffto S. uirginis ſponſus, in cœnobio meo præfato Spanheimenſi ſub abbate Bernhelmo monachus factus eſt, in quo tam religioſe tamq; prudenter conuerſatus eſt, ut Bernhelmo defuncto, in locum demortui abbas ſit ordinatus, ſicut in ſequentibus dicemus.

Clemẽtia comitiſſa, monialis facta in Treueri.

Craffio comes, fit monachus in Spãheim.

Anno Volmari abbatis 29. qui fuit dominicæ natiuitatis 1150. ignis & aqua per diuerſas mundi partes, innumeras clades & damna operantur. Ipſe totus annus plenus miſeriarum, ſubſequenti præſagium erat. Hyems ualidiſsima & nimium diuturna fuit. Igneæ in cœlo acies uiſæ ſunt. Vrbs Traiectenſis tota cum eccleſijs incendio conflagrauit, ubi crux quędam lignea de alto cadens deſuper cadente templi tecto cum trabibus illæſa permãſit. Quæ etiam diutiſsimè in incendio poſita, incorrupta poſtmodum inuenta eſt, clauis duntaxat patibuli ferreis, quibus dominica imago detinebatur, liquefactis. Hæc crux ad memoriam facti miraculi in templo S. Bonifacij honorificè ſeruatur. His temporibus Eugenius papa 3. Treuerim uenit cum 18. cardinalibus, epiſcopis, & abbatibus multis, inuitatus ab Adelberone eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo, qui papam cum cæteris qui aderant omnibus per tres menſes in cibo ac potu ex propriſs ſumptibus copioſiſsimè prouidit. Ibi papa Eugenius eccleſiam monaſterij ſancti Mathiæ Apoſtoli de nouo reparatam pridie calendas Februarij dedicauit. Synodũ quoque tam epiſcoporum quàm cardinalium & abbatum ibidem celebrauit, ubi Henricus archiepiſcopus Moguntinus, & S. abbas Clareuallis Bernardus ipſi ſummo Põtifici mirabilia quæ Deus operabatur in famula ſua Hildegarde montis S. Ruperti confeſſoris abbatiſſa retulerunt. Quibus audítis papa attonitus, & rem diligentius inueſtigare uolens Virdunenſem epiſcopum Adelbertum cum alijs uiris fide dignis miſit ad S. Hildegardem, ut cum humilitate & manſuetudine ſine ſtrepitu uel curioſitate, quid rerum eſſet, ab ipſa ſciſcitarẽtur. Qui cùm ad monaſteriũ, in quo degebat S. uirgo, deueniſſent, & iuxta commiſsionem apoſtolicam, ueritatem ab ipſa humiliter inquirerẽt, illa ſimpliciter quæ de ſe erant aperuit, & legatos cum ſcriptis & libris reuelatis ſibi diuinitus dimiſit. Quibus papa recognitis, uolumina S. uirginis ſibi tranſmiſſa, coram cardinalibus, archiepiſcopis, abbatibus & omni clero publicè recitari præcepit, & per ſe lectoris officio functus, partem non modicam legit, per quæ omnium mentes in ſtuporem uerſæ, ac uoces in laudem creatoris omnium excitatæ ſunt. Aderat ibi S. pater Bernardus, quo mediante ſummus pontifex cum cæteris monebatur omnibus, ne tam inſignem lucernam ſilentio tegi pateretur, ſed gratiam tantam quam Dominus ſuo tempore manifeſtaſſet, ipſe ſua authoritate confirmaret. Ad hęc S. Pontifex benigno fauore conſentiens, deuotam Chriſti uirginem literis ſalutatorijs uiſitauit, in quibus ei licentiam autoritate Apoſtolica proferendi & ſcribendi quæcunque per ſpiritum ſanctum cognouiſſet, glorioſe conceſsit, eamq; ut ſine timore reuelata ſibi conſcriberet, animauit: cuius epiſtolæ tenor fuit, Eugenius epiſcopus, ſeruorum Dei ſeruus, dilectæ in Domino filiæ Hildegardi præpoſitæ in monte ſancti Ruperti, ſalutem & benedictionem apoſtolicam. Miramur, ô filia, & ſupra quàm credi poteſt miramur, quia Deus noſtris temporibus iam noua miracula oſtendit, cùm te ſpiritu ſuo ita perfudit, quod diceris multa ſecreta uidere, intelligere & proferre. Hoc à quibuſdam ueridicis perſonis ita

Ciuitas Traiectẽſis crematur.

Synodus apud Treuerim habita

Eugenius.

Libri Hildegardis leguntur à papa in ſynodo.

Epiſtola papæ ad Hildegardum

esse percepimus, qui se fatentur te uidisse & audiuisse. Sed quid nos dicere ad ista ualemus, qui clauem scientiæ habentes, ita quod claudere & aperire possemus, & hoc prudenter facere per stultitiam negligimus? Congratulamur autem gratiæ Dei, congratulamur & dilectioni tuæ: & hoc te admonemus, ut scias, quoniam Deus superbis resistit, humilibus uerò dat gratiã. Gratiam ergo quæ in te est, per humilitatem serua & custodi: ita ut ea quæ in spiritu proferenda senseris, prudenter proferas, quatenus illud à Domino audias: Dilata os tuum, & ego implebo illud. Quod nobis de loco illo, quem tibi in spiritu præuidisti, significasti, hoc permissione & benedictione nostra & episcopi tui fiat, ita quod ibi regulariter cum sororibus tuis uiuas secundum regulam sancti Benedicti, sub eiusdem loci clausura. Ad hęc uirgo Christi summo pontifici literas responsales diuinitus inspirata remisit, in quibus eum de arcanis quæ habebat in corde suo admonuit, & diuinam circa hæc uoluntatẽ & bene placitum indicauit. Fuit autem hæc uirgo Hildegardis beatissima, oriunda ex comitatu Spanheimensi, in uilla quę uocatur Bickelnheim, patre Hildeberto & matre Mechtilde progenita, tẽporibus Henrici Imperatoris quarti, anno domini 1098. indictione 6. cuius pater Hildebertus uir nobilis, in curia comitis Meginhardi de Spãheim nobilissimi & illo tempore potentissimi militabat, uir diues & honoratus in seculo. At Hildegardis anno ætatis suæ 5. monasticis disciplinis imbuendo tradita fuit à parẽtibus suis B. uirgini luttæ in monte Disibodi, pro Christi amore inclusæ sorori præfati comitis Meginhardi, de qua superius dictũ est: à qua in timore Domini laudabiliter erudita, nihil aliud quam cœlestia didicit amare. In eodem loco omnipotenti Deo multis annis in humili castitate seruiuit, donec tandem post obitum uenerabilis luttæ numero uirginum augmentato per diuinam reuelationem instructa, ad montem sancti Ruperti iuxta oppidum Bingionum, ubi Nahus Rhenum influit, cum 18. subiectis monialibus transmigrauit: ibi comite de Spanheim Meginhardo, alijsq; fidelibus Christi adiuuãtibus, cœnobium pro sacris uirginibus construxit, in eo uidelicet loco ubi S. Rupertus dux cum matre sua Bertha nomine, sancta fœmina, temporibus Ludouici primi Imperatoris castellum & mansionem habuit. Sub cuius magisterio inter alias fœminas sacras Hiltrudis uirgo deuotissima, fuit ipsius comitis Meginhardi præfati speciosissima filia, de qua suprà dictum est, quæ amore cœlestis regni latum in terra dominium respuit, & sanctæ conuersationis habitum sub disciplina sororis genitoris suæ luttæ, in mõte diui præsulis Disibodi suscepit. Ob huius uirginis intuitum pater comes Meginhardus multa bona ipsi cœnobio contulit, & ius loci quod partim ad ecclesiam Moguntinam, partim ad ditionem Bernhardi comitis de Hildesheim filij Ioannis fratris sui pertinebat, ratione usufructus, data pecunia emit, & sanctę Hildegardi tradidit, dans & concedens ei omnimodam libertatem eligendi protectorem quemcunque uoluisset, ipsumq; locum à suo domino, potestate & aduocatione in perpetuum absoluit. Porrò sancta uirgo Christi Hildegardis ab infantia diuinis reuelationibus uisitata, cùm præter psalterium & simplicem psalmodiam Latini sermonis ab homine nec artem didicisset, nec usum haberet, mirabiliter tamen spiritus sancti gratia illustrata, multa scripsit, multa dictauit, partim Latino, partim Teuthonico distincta sermone, quę non humano sensu aut intellectu, sed diuino potius afflatu didicit, & ideo non nisi à spiritualibus scripta eius intelligi possunt. Scripsit autem librum magnum & multæ subtilitatis, quem Sciuias prænotauit, qui incipit, Et factũ est in anno nono.

Papa congratulatur Hildegardi. Exhortatur eam ad humilitatem.

Natiuitas B. Hildegardis.

Quinquennis ad monasterium traditur.

Monasterium Ruperti iuxta Bingios fundatur.

Hiltrudis.

Libri quos S. Hildegardis per reuelationes composuit.

Item

Item Diuinorum operum libros tres. Vitę meritorum libros 3. De causis & remedijs omnium morborum humani corporis, opus insigne, quod Medicinam prænotauit compositam, & incipit: Deus ante creationem mundi absq; initio fuit & est. Item alium librum de Naturis herbarum, quantum ad curam humani corporis pertinent, satis pulchrum edidit, quem Simplicem medicinam prænotauit. Item in regulam S. patris nostri Benedicti breue quidem sed utile opusculum composuit, sic incipiens: Et ego paupercula fœmina forma. Item ad 30. subtilissimas quæstiones Vuiberti monachi per epistolã sibi prępositas, per spiritum sanctũ edocta, tam profundè, propriè & catholicè respõdit, ut legentes meritò uertat in stuporem. Hoc opusculum sic incipit, Charitas quæ cum abstinẽtia peccatorum fidem instruit. Scripsit etiam per uisionem cœlitus instructa, uitam sancti Disibodi episcopi Hibernien sis, de quo suprà iam diximus. Vitam quoq; sancti Ruperti ducis & confessoris. In octo & quinquaginta Euangelia dominicalia per circulum anni homilias, totidem multum subtiles, difficiles & profundas. Epistolas etiam ad diuersas personas plusquàm 150. exhortatorias scripsit, in quibus singulos de occulto mẽtis statu eorum, ad meliora admonitos facit. Ad Treuerenses, Moguntinenses & Colonienses literas & plures & prolixas scripsit, in quibus futuram eis calamitatem prædicit. Inter alias etiam ad abbatem & fratres huius cœnobij Hirsaugiensis epistolas & literas diuinis reuelationibus plenas scripsit, imò & sua personali præsentia in hoc monasterio fuit, de quibus mentionem faciemus quum ad tempora Manegoldi abbatis texendo historiam peruenerimus. Extant denique in præfato cœnobio sancti Ruperti usq; in præsentem diem copiæ literarum & epistolarum, ad sanctam ipsam Hildegardem missarum, per Conradum 3. & Fridericum primum Romanorum Imperatores, perq; Eugenium 3. Anastasium 4. Adrianum 4. & Alexãdrum 3. Romanos pontifices: per archiepiscopos Moguntinos, Henricum, Arnoldum, & Christianum, perq; Treuerenses, Colonienses, Bremensem, Saltzburgẽsem, Hierosolymitanum, Magdeburgensem, & plures in Italia: ac per episcopos, Bambergensem, Spirensem, Vuormatiensem, Constantiensem, Virdunẽsem, Leodinensem, Traiectensem, Pragensem, & alios ex Germania, Gallia, & Italia plures: per abbates sanctos, in primis Bernardũ Clareuallẽsem, Adam Eboracensem, perq; Eberbacẽsem sancti Anastasij ex Roma, de Keisheim, per Hirsaugiẽsem Manegoldum, sancti Hamerani Ratisponensem, Monichen Nuuenburgensem, sanctæ Mariæ ad martyres Treuerens. S. Mathiæ Treuerensis, sancti Disibodi, Campidonensem, Eluacensem, Mulbrunnen, Montis monachorum, Bãbergensem, Zuueifaldensem, Spanhemensem, Salensem. Besonis uillæ S. Martini, Colonien sem, Bruuuilerensem, Vuetelensem, Heilsbronnensem, Belleuallensem, Carilocensem, Clarefontensem, Charitatis, Bethaniæ, Sprengersbacensem, Rodenkirchensem, Eluerstadensem, Salueldensem, in Vuadegas, & alios complures. Per præpositos quoq; in Flamheim regularium, in Heyna regularium, in Vestera regularium, in Herde Præmõstratensium, in Himelauue nostri ordinis monialium, in ualle Dei monialium Cisterciẽsis ordinis, in Cappenberg sancti Victoris Moguntinensis, S. Castoris in Confluẽtia S. Andreæ in Colonia, Erfordensem, maioris ecclesiæ Moguntinensem, sancti Simeonis Treuerensem, in Ruestede, Frãckofordensem, maiorum ecclesiarum Treuerens. Colonien sem, Bonnensem, & alios plures. Per abbatissas etiam S. Elisabeth Schonaugien sem nostri ordinis eodem spiritu scribentem: per Gandersheimensem, in Vuech-

Epistolas multas scripsit.

Ad fratres et abbatem Hirsaug. literas dedit.

Imperatores papæ scripserunt Hildegardi. Archiepiscopi. Episcopi quoq;.

Abbates quoq; Hildegardi scripserunt.

Præpositi.

Abbatissæ.

tersuuinckel de Altzen nostri ordinis,in Altuuich Traiectensis diœcesis, in Krunchen sanctæ Mariæ Ratisponensem,in Keysungen sancti Cyriaci Erphordensem,in Lubbelsberg,in Vuidergoldesdorff,in Sebach nostri ordinis,in Gronechtal,sancti Theodori Bambergensem nostri ordinis,in ueteri monasterio Mogũtinẽnsem,Olstatensem,in superiori monasterio Ratisponensem,in Nussia nostri ordinis,sanctarum uirginum in Colonia,in Didenkirchẽ,in Adernacho,S.Glodesindis Metensem,in Erdendal,& per alias complures:sed & per sacerdotes,philosophos,& magistros,tam de remotis quàm de uicinioribus locis non paucæ,quibus literæ ipsius responsales inspirante spiritu S.dictatæ,plenæ mysterijs & arcanis sunt cõiunctæ,

Omnibus respondit.

Omnibus enim consolationẽ spiritus sancti ab ea quęrentibus,aut uerbum sanctæ admonitionis postulantibus,scriptis & orationibus succurrere consueuit,& nullum unquam quantumcunque debilem,abiectum uel pauperem despexit.Multis tam in uita quàm post mortẽ miraculis claruit,& infirmos quolibet modo grauatos ad se confluentes orationibus in Christi nomine curauit.Eius uita,conuersatio & mirabilia gesta per Theodoricũ nostri ordinis abbatem in tribus libris diligenter conscripta habentur.

S. Hildegardis multis miraculis claruit.

Anno Volmari abbatis 30.qui fuit dominicæ natiuitatis 1151.indictione 14.sexto calendas Aprilis obijt Bernhelmus,monasterij mei Spanheimensis primus abbas,anno ætatis suæ quarto & septuagesimo in medio chori sepultus,uir laudabilis institutionis, & non minus uitę merito quàm erudi tione scripturarum uenerandus. Huic in abbatia per unanimem fratrum electionem successit Craffto monachus eius & filius Meginhardi comitis de Spanheim frater B.Hiltrudis sanctimonialis,& sponsus quondam deuotissimæ uirginis Clementiæ filiæ comitis de Homberg sanctimonialis apud Treuiros, in cœnobio sanctæ Irmynæ,quod Horreum appellatur,de quibus suprà fecimus mentionem. Erat autem uir in timore Domini,ualde deuotus,& non minus humilitate quàm sanguine clarus. Ipse magnis precibus impetrauit caput sanctæ Irmynæ uenerandæ uirginis,patronæ & primæ abbatissæ præfati monasterij nostri ordinis in horreo Treuerensi, filiæ Dagoberti regis Francorum,quam sanctus Vuillebrordus episcopus Christo sponsam consecrauit,ab Hillino archiepiscopo Treuirorum,abbatissaq; & tota congregatione ipsius cœnobij,utpote qui eis amore castissimæ sponsæ quondam suæ,nunc autem Christi,Clementiæ,multa bona fecerat,dignusq; habebatur cui nihil denegarent.Quod uenerabile caput usque in præsentem diem in eodem cœnobio meo Spanheimensi habetur.

Bernhelmus abbas Spanheimensis obijt.

Craffto fit 2 abbas in Spanheim

Caput S. Irmynæ uirginis uenit in Spanheim hoc anno.

Hoc ipso anno fames ualida fuit,& mortalitas hominum magna subsecuta est. Arnoldus archiepiscopus Colonien sis obijt,cui præpositus maioris ecclesiæ & Cancellarius regis Arnoldus secundus in pontificatu successit. Obierunt etiam hoc ipso anno Cõradus Landgrauius Thuringiæ,Fridericus archiepiscopus Magdeburgensis,cui Vuichmannus filius comitis Tegenburgensis in Bauaria successit,& annis 42.satis utiliter præfuit,& Rudolphus episcopus Halberstadensis,cui successit Vdalricus,qui præfuit annis 33.& est sepultus in monasterio Husburgensi ordinis nostri.

Arnoldus archiepiscopus Colonien sis.

Conradus rex tertius obijt.

Anno Volmari abbatis 31.natiuitatis uerò dominicæ 1152, Conradus rex Roman.tertius apud Bambergensem ciuitatem infirmitate decubãs,& diem mortis sibi adesse sentiens,Duci Friderico filio fratris sui regalia tradidit,filiumq; suum Fridericum adhuc paruulum commendauit,& ut pro regno illi acquirendo principibus loqueretur,rogauit,rebusq; suis dispositis moritur 11 calendas Martij,anno regni sui 14.sepultus in eadem ciuitate & be-

ce, & benedictionem Imperialem à papa non habuit. Post cuius obitum, celebris conuentus principum & episcoporum, apud Franckofordiam habitus est: ibi summo fauore cunctorum præductus, rex Saxoniæ in regem Romanorum eligitur, uir strenuus & multorum operum, sicut in sequentibus partim dicemus. Imperauit autem annis septem & triginta.

Fridericus Imperator primus eligitur.

Eodem anno obijt Adelbero archiepiscopus Treuirorū, uir magnanimus & singularis censuræ. Hic à Lothario Imperatore in die S. paschatis Aquisgrani regalibus susceptis, fratrem eius Simonem publicè excommunicauit, & sub Euangelio tantæ festiuitatis ipso Imperatore præsente ecclesiam exire coëgit. Verùm de monasterio S. Mathiæ & cæteris cœnobijs monachorum, multa per uiolentiam diripuit, & in usus proprios conuertit. Successit illi in archiepiscopatu Hillinus maioris ecclesiæ decanus, & præfuit annis 18. Arnoldus Coloniēsis archiepiscopus Romā profectus à papa Eugenio ordinatur, à quo cum pallio & honore ad sedem suam remissus est.

Adelbero archiepiscopus Treuerensis obijt.

Hillinus archiepiscopus Treuerensis.

Anno Volmari abbatis 32. qui fuit dominicæ natiuitatis 1153. Henricus archiepiscopus Moguntinus ex præcepto Eugenij papæ in die S. Pentecostes à duobus cardinalibus Gregorio & Bernhardo deponitur, qui & eodē anno calendis Septemb. mortuus est. Hanc breuitatem uitæ S. Hildegardis biennio illi antea prædixit, quæ in quadam ad eum epistola sic dicit: Audi qui in multis scrutinijs me negligis. Cœlum de ultione Domini apertum est, & nunc inimicis funes dimissi sunt. Tu autem surge, quia dies tui breui sunt, & reminiscere, quia Nabuchodonosor cecidit, & quòd corona ipsius perijt. Et alij multi ceciderunt, qui se temerè in cœlum exaltauerunt. Ah tu cinis, quare non erubescis in altum te spargere, cùm debeas esse in putredine? Henrico itaq; ab archiepiscopo depolito, Arnoldus cancellarius regis & præpositus Aquēsis successit, qui postea in monasterio sancti Iacobi extra muros Moguntinos fuit interemptus, ut suo loco dicemus. Ad hunc S. Hildegardis inter alia sic scribit: ô pater, uiuens lumen, hæc uerba mihi ad te dedit. Cur non es fortis in timore meo? Et quare zelum habes, quasi triticum excribres, ita ut separādo deijcias, quod tibi contrarium est? Sed hoc nolo. De oculo autem cordis tui, inquietam mentem absterge: & de populo tuo iniusticiam abscinde: quia tempus bellorum in moribus hominum nunc instat, ita quod nec in disciplina, nec in districtione timoris Domini sunt. Tu tamen non formides eos ad bonum cohercere, quoniam si propter hoc tribulationem & angustiam sustinueris, ne paueas, quia filius Dei eadem passus est. Surge itaque ad Deum, quia tempus tuum citò ueniet.

Hildegardis prædixit mortem episcopo.

Arnoldus.

Martyrum eius Hildegardis prædixit.

Eodem quoque anno cùm Henricus Mindensis episcopus propter clericum quendam qui in ciuitate à suis, ipso consentiente (ut dicebatur) cæcatus fuerat, se expurgare non posset, multis pertæsus aduersitatibus coram præfatis cardinalibus episcopatui renunciauit, cui Vuernerus eiusdem ecclesiæ præpositus successit. Eugenius etiam papa tertius obijt, cui Conradus abbas cœnobij sancti Ruffi Viterbiensis diœcesis nostri ordinis & cardinalis succedens, Anastasius quartus nominatus est, & sedit anno uno, mensibus quatuor, diebus 24. Hic Anastasius papa literas ad S. Hildegardē uirginem paterno affectu plenas, & deuotionem præferentes non paruam, in quibus & scripta illius mirificè laudibus extollit, & se orationibus eius ac totius congregationis humiliter commendat, in primo anno pontificatus sui transmisit, magnis precibus diuinum ab ea responsum efflagitans. Cui sancta uirgo per reuelationem diuinitus edocta, rescribens omnia quæ illi pro emendatione uitæ necessaria erant, etiam occultissima cordis aperuit.

Episcopus deponitur.

Eugenius papa obijt, Anastasius fit papa.

Scripsit Hildegardi.

In qui-

Hildegardis papa Anastasio prophetauit.

In quibus literis inter cætera prædixit schisma, quod post obitum Adriani papæ, qui Anastasio succesit, secutum est. Et tu Roma, inquit, uelut in extremis iacens cõturbaberis, ita quod fortitudo pedum tuorũ, super quos hactenus stetisti, languescet: quoniam filiam regis, uidelicet iusticiam, non ardenti amore, sed quasi in torpore dormitionis amas, ita ut eam à te expellas. Vnde & ipsa à te fugere uult, si non reuocaueris eam. Hoc anno fuit eclipsis solis.

Miraculũ de Sacramento dominici corporis.

Eodem anno Colonię quidam ex patre Iudęo, sed conuerso, dum sacramentum corporis Christi in solennitate paschali oretenus susciperet, & ecclesia egressus nescio quid exinde acturus domum inferre cogitasset, diuinitùs territus exhorruit, & nesciẽs quò se uerteret, fossa in cœmiterio facta sacrosanctum corpus dominicum in eam sepeliuit. Superueniens autem sacerdos, & rem discens fossam aperuit, & infantuli formã inueniẽs, eumq; manibus reuerenter eleuans, ad ecclesiam portare uoluit: sed mirum dictu, luce cœlitus emissa, puerulus manibus tenentis elabens, in ipsa luce ascendens cœlos penetrauit.

Obiit Mechtildis monialis in Spãheim.

Anno Volmari abbatis 33. qui fuit dominicæ natiuitatis 1154. quarto calendas Martijo, bĩjt Mechtildis sanctimonialis uirgo in monasterio meo Spanheimensi, pro Christi amore 29. annis inclusa, soror Bernhelmi primi abbatis eiusdem cœnobij. Hæc apud S. Albanum Mogũtiæ primò fuit inclusa per annos 7. deinde cùm Bernhelmus frater eius in abbatem Spãheimensem fuisset ordinatus, propter maiorem quietem & solitudinem, ad eiusdem cœnobium de consensu archiepiscopi Moguntini & abbatis S. Albani, se transtulit, & omnipotenti Deo in ieiunijs & orationibus die noctuq; usq; ad finem uitæ deuotissimè seruiuit. Sepulta est in medio chori iuxta sepulchrum fratris sui abbatis Bernhelmi, non sine opinione sanctitatis. Nam angelorum concentus in eius transitu auditi sunt, & uariæ uisiones ostensę, cui & S. Hildegardis adhuc in carne uiuenti, testimonium sanctitatis perhibuit. Circa festum S. Michaëlis Fridericus rex in Italiam profectus est cum magno exercitu. Interea Anastasius papa moritur, cui Nicolaus Anglicus primò monachus S. Ruffi, deinde abbas, postea Albonensis episcopus cardinalis nostri ordinis succedens, Adrianus quartus nuncupatus, sedit annis 4. mensibus 10. Rex Fridericus in Italiam traiecto exercitu, primo impetu Placentiam Æmilię ciuitatem edomuit, quædam etiam castella ob insolentiam Mediolanensium & Cremonensium igne deuastat: deinde Spoletum opulentissimam Vmbriæ ciuitatem cõcremat: sicq; uersus mare cum exercitu pacificè transiens, Romam peruenit: ubi à pontifice Romano & omni senatu honorificè susceptus, in Imperatorẽ consecratur, & post solẽnem ordinationẽ facta seditione à quibusdã uulgaribus tempore meridiano, bello ex improuiso impetitur. Imperator uerò & sui subitò armati, hostes strictis gladijs trans Tyberim repellunt, & tanta in eos cæde desæuiunt, ut ipse alueus fluminis totus sanguine occisorũ mutaretur. Hac cruenta uictoria, 14 cal. Iulij parua manu suorum perpetrata, sequenti die non moratus reditum instituit, & in patriam exercitum incolumem reduxit. His temporibus episcopatus Lubicensis de Oldenburg translatus instituitur, & Gerolfus primus episcopus ibidem ordinatur.

Expeditio regis in Italiam.

Rex in Imperatorem consecratur.

Bellum inter episcopum Moguntinum & comitem palatinum.

Anno autem Volmari abbatis 34. qui fuit dominicæ natiuitatis 1155. bellum graue fuit inter Arnoldum archiepiscopum Moguntinum, & Hermannum comitem palatinum Rheni. Sed reuersus ex Italia Fridericus Imperator, perturbatores regni & pacis adeò edomuit, ut in breui pax firmissima ter-

sima terrore sui aduentus redderetur. Nam ipse Imperator Arnoldum archiepiscopũ constituerat multis potentibus in circuitu inuitis, quippe qui nouerant eum uirum iustum & austerum, eorum malis studijs minimè consensurum. Vnde Imperatorem Italia existente mouerunt in pontificem arma Hermannus comes palatinus, Emicho comes de Lymigen, Godfridus comes de Spanheim, Henricus comes de Katzenelenbogen, Conradus comes de Kirchberg, & Henricus comes de Dideshem, cum alijs quibusdam. Reuersus igitur de Italia Imperator, natale Domini Vuormatię celebrauit, & prædictis comitibus simul & Arnoldo archiepiscopo præfato, pro eo quòd pacem imperatam uiolassent, satisfactionem pro pœnitentia ex consilio principum indixit. Prædicti enim comites Emicho, Godfridus, Henricus & alij, ex parte præfati comitis Hermanni Imperatore iubente canes portauerunt, & sic dominus Arnoldus Archiepiscopus ab excommunicatione eos absoluit. Ex parte autem ipsius episcopi canes portare cœperũt Ludouicus comes de Lohun, Vuilhelmus comes de Glitzberg, & alij, sed ob reuerentiam archiepiscopi cessare ab Imperatore iussi sunt.

Comites in parte Hermãni contra Arnoldum episcopum.

Canes portaruni pro satisfactione.

Eodem anno Bernhardus episcopus Hildesheimensis in Saxonia, propterea quòd decem annis cæcus esset, & ad regendum inutilis, episcopatũ resignauit, fuitq; in locũ eius ordinatus Bruno eiusdem ecclesiæ decanus, uir sanctus & beatę Marię semper uirgini deuotissimus, qui octauas natiuitatis eius primus celebrauit, & celebrandas in sua diœcesi solenniter instituit: cui & ipsa uirgo sanctissima easdem octauas celebranti, semel in matutinis uisibiliter apparuit, & gratias de tanto seruitio illi agens, magnam consolationem & spem futuræ retributionis impendit.

Bruno episcopus Hildesheimensis.

Anno Volmari abbatis 35. currente, Arnoldus archiepiscopus Moguntinus quorundam iniurijs prouocatus, ad pręsentiam Hadriani papę uenit, à quo susceptus honorificè, Apostolicam ab eo legationem promeruit, indeq; reuersus ad Moguntiam cum honore receptus fuit. Hoc ipso anno Imperator Fridericus Agnetem principis Burgundiæ filiam uxorem duxit, repudiata priore legitima uxore apud Constantiam, unde grauissimum in ecclesia scandalum exortum est. Hermannus palatinus comes obijt, cui frater Imperatoris ex parte patris Conradus nomine succesit, homo Dei oblitus, ecclesiis monasterijsq; & ministris eorum, maximè Vuormatiensi antistiti Conrado, multas iniurias per uiolentiam irrogauit.

Imperator uxorẽ suam repudians superinduxit aliam.

Hermannus comes obyt.

Eodem anno qui dominicæ natiuitatis 1156. fuit, Imperator circa festum omnium sanctorum uenit ad Coloniam, & tam à ciuibus quàm ab archiepiscopo Arnoldo satis honorificè fuit receptus, ubi miles quidam Bernhardus nomine, qui in necem Hermanni de Vuinceburg cõspirasse, à duce Saxonum fuit conuictus, Imperatoris iussu decollatus est.

Anno sequente qui fuit dominicæ natiuitatis 1157. indictione 5. Volmarus abbas quintus decimus huius monasterij Hirsaugiensis, 5. calendas Februarij circa primam noctis uigiliam de hoc mundo transiens, in Domino quieuit, uir apud omnem posteritatem memoria dignus: quippe qui per suam industriam, sapientiam & pietatem huic monasterio suo, multa bona fecit, augmentauit census, redditus ampliauit, ruinosa cœnobij ædificia restaurauit, domos & habitacula pro fratrum commoditate necessaria plura de nouo construxit, numerum monachorum Deo seruientium auxit, seq; uerbo & exemplo pastorem optimum subditis suis omnibus exhibuit. Sepultus est in maiori ecclesia, ante altare sancti Michaëlis.

Volmarus abbas moritur.

De Hart-

DE HARTVVIGO, HVIVS MONASTERII ABBA te XVI. qui præfuit tantùm duobus mensibus, & de uita & conuersatione ipsius.

SEpulto reuerendissimo ac deo dilecto abbate Volmaro, licet fratres maximo eius amore tenerentur, nec possent memoriam tam pientissimi patris de cordibus suis, non dico citò, sed ne unquam prorsus delere, quem pastorem in omnibus utilem, pium atq; dulcissimum semper fuerant experti tamen ne malitia temporum, quæ tunc abundabat in terra, siniſtri aliquid prauorum suggestione interponeret, uisum eis est cum electione noui pastoris non esse tardandum.

Eodem igitur die quo Volmarum ecclesiasticæ sepulturæ tradiderant, conuenerunt in unum animo & intentione, nouum eligendi pastorẽ, qui tam in spiritualibus quàm temporalibus, ad regimen monasterij utilis & idoneus haberetur. Inuocata itaq; (ut moris est) gratia Spiritus S. Hartuuigum nomine, monachum, uenerabilem senem, unanimi consensu in abbatem concorditer elegerunt, anno Domini 1157, indict. 5. in octaua S. Agnetis uirginis & martyris, quæ est 5. calend. Februarij. Electione autem ex more in personam Hartuuigi publicata, coram toto conuentu in terram procidit, & ut supportaretur à tanto onere fratres cum lachrymis supplici ter rogauit. Si uoluissem, inquit, imò si fuissem idoneus animas regere in eo statu, in quo fueram ante ingressum religionis, permansissem. Sed quia imperfectionem meam noui, & quod mihi subesse magis expedit quàm præesse, propterea domum meam, præposituram, dignitates & beneficia quæ habui, contradicentibus amicis & cognatis meis omnibus, libens dimisi: quatenus sine cura & sollicitudine rerum temporaliũ, omnipotenti Deo in simplicitate cordis mei, placitam possem impendere seruitutem. Cumq; fratres, ut onus regiminis à Deo sibi tanquam idoneo impositum susciperet fortiter instarent, tandem consentiens dixit: Cõtemnere preces uestras amantissimi fratres, omniumq; reluctari uotis, impium iudico, tametsi me ad tantum pondus regiminis scio penitus insufficientem. Confido tamen in misericordia omnipotentis Dei, pro cuius amore omnia mundana semel cõtempsi: quoniã me diu in hac miseria non permittet uiuere, si mihi hanc curam animarum, quam reclamanti imponitis, nociturã in anima mea coram ipso cognoscit. Ad nimiam itaq; instantiam fratrum consentiens, onus pastoralis curæ pro Christi amore susceptit, & pro munere benedictionis ad archiepiscopum Treuirensem Hillinum cum certis monachis descendit. Benedici autem à Gunthero Spirensi episcopo propter certas causas noluit, & ideo iuxta tenorem priuilegij monasterio Hirsaugensi, à sede Apostolica dudum concessi, ad Treuerim descendit. In die itaq; dominica quadragesimæ secunda, quæ fuerat anno illo, quarto nonarũ Martij, benedictus fuit in maiori ecclesia Treuerensi ab Hillino archiepiscopo, in præsentia complurium abbatum. In itinere illo constitutus, sanctissimã Christi sponsam Hildegardem, de cuius sanctitate, miraculis, scriptis & relationibus multa audierat, uisitauit: quam cùm loquentem audiret, in stupore uersus, lachrymas præ gaudio fudit. Nactus autem oportunitatem cum ea secretè loquendi, omnem statum & mœrorem mentis suæ illi aperuit, & in quantis esset angustijs propter curam animarum sibi impositam, simpliciter reserauit: petijtq; humiliter, quatenus amore Iesu Christi super statu suo diuinam uoluntatem dignaretur inquirere, & quid sibi faciendũ esset super his in quibus uersabatur cogitationibus, de cura pastorali relinquenda

Hartuuigus in abbatem eligitur.

Quomodo se à tãto onere excusauit.

Quomodo consensit.

Ab Hillino Treuirorum archiepiscopo benedictus est.

S. Hildegardem uisitat.

q̃uenda indicare. At uirgo S. Hildegardis more suo ad lumẽ inuisibile mẽtis suæ aciem erigẽs, tale Hartuuigo dedit respõsum: Lux uiuẽs tibi dicit, ô homo, mens tua sit mihi in uoluntate mea subiecta, & non abiiciãte. Homo enim qui mihi paratus est seruire pro honore nominis mei in pascẽdo animas meas, & aliud non quærit, in me manet. Ego autẽ scio quis ex me stat, in prælatione, & illũ nõ deserã Et qui sine me regnat, hũc ego non aduerto. Tu autẽ esto paratus, quia citò uenturus sum. Inde ad Hirsaugiã reuersus, non diu uixit, sicuti dicemus. Erat autẽ iste Hartuuigus genere Frãcus, qui adolescẽs ad studiũ literarũ positus, satis doctus et eruditus euasit, nõ solùm in diuinis, sed etiã in secularibus literis. Crescẽtibus demum annis, canonicus maioris Ecclesiæ Spirẽsis factus est, ubi se tam sapienter & religiose habuit, ut cõsensu omniũ primò in camerarium, ac deinde in prępositũ eiusdem ecclesię fuerit electus. Erat autẽ homo cõscientiæ bonæ, placidi cordis, & honestissimæ conuersationis: qui quãuis diuitijs & honoribus affluueret terrenis, semper tamen mẽte sursum ad Deum erectus, bonis & sanctis studijs operam impendebat. Licet enim diuitijs abũdaret, cor tamẽ suum nequaquã apposuit, sed manum suam aperuit inopi, & pauperũ necessitatibus quantũ potuit promptissimè occurrit. Inter cætera pietatis opera, cùm adhuc uitam ageret secularem, magno ad fratres huius monasterij Hirsaugiensis tenebatur affectu, & multa eis beneficia impendit. Crebrò illos uisitauit, & quoties aliquem de Hirsaugiensi monasterio Spiram uenire pro quolibet negotio contigisset, non alibi quàm in domo præpositi licebat nanciscihospitium. Domus eius uelut cœnobium, honestissima erat adornata familia, in quam nulli penitus inhonesto patebat ingressus. Moribus suis bonis & Deum timẽtibus cunctis fuit honorabilis, in cuius præsentia loqui uel agere turpia uel inhonesta nullus audebat. Interna quoq; deuotione omnipotenti Deo mancipatus, nullum tempus ociosum transire sinebat, in quo non aliquid boni operis ad pensum seruitutis suæ appenderet. In orationibus erat frequens, & in lectionibus sanctarum scripturarum studiosus, utpote qui fuerat exercitorum spiritualium fructus & dulcedinem quotidiana meditatione expertus. Cùm autem pleroscq; ex concanonicis suis ire per abrupta uiciorum cerneret, medicamẽtum fraternæ correptionis tam ratione officij quàm obedientia dominici præcepti opposuit, & quomodo uiuendum sit ministris Domini, multimoda scripturarum attestatione ostendit. Sed quum admonitiones suas parum in plerisque proficere cerneret, tædebat eum in officio prælationis uiuere, in quo se uidebat cæteris inutiliter præesse. Matura igitur deliberatione præhabita omnem mundi pompam & honorẽ pro Dei amore proposuit deserere, & se totum districtione monastica omnipotenti Deo mancipare. Ad quod propositum tam sanctum & arduum subeundum, maximè eum sermones & miracula diui patris Bernardi Spiræ facta, quibus interfuit, prouocarunt, quæ omnibus quàm diu uixit cum deuotione maxima narrare consueuit. Venditis ergo rebus suis multis, & precio non paruo dato pauperibus ad Hirsaugiam uenit, & monachus sub Volmare abbate factus fuit. Multa quoq; in auro, argento, uasis preciosis, & uaria supellectili secũ ad monasteriũ attulit, quæ omnia in manus Volmari abbatis coram tota cõgregatione resignauit. Sacræ autẽ religionis habitũ de manibus Volmari abbatis assumens, totum se deinceps ad Deum contulit, semperq; aut mente aut corpore in eius seruitio intentus fuit. Interesse psalmodiæ & horis regularibus tam nocturnis quàm diuinis, semper illi iocundum atque dulcissimum, omneq; tempus quod seruitio creatoris non impenderat, perdidisse se gemebat. Corpus suum abstinentia, ieiunijs, uigilijsq; in seruiQ

Responsio Hildegardis.

Vita Hartuuigi abbatis.

Fit præpositus in ecclesia Spirensi.

Misericors in pauperes erat.

Conuersatione fuit deuotus.

Zelo rectitudinis armatus.

Per S. Bernardum compũgitur

tutem ſpiritui curauit redigere, & ſe cunctis in bonis operibus imitabilẽ exhibere. In omni conuerſatione ſua inter fratres fuit pacificus, tranquillus & quietus, tantaq; erga omnes charitate affluens, ut mater cõgregationis merito diceretur. Nemo illum unquam uidit perturbatum, murmurantem nemo audiuit, ſed ante faciem ſuam in uera humilitate gradiens, nullum penitus contriſtauit.

Nunquam uiſus perturbatus.

Decanus Phortzẽſis fit monachus.

Eodem tempore Sigefridus decanus de Phortzheim, qui multa huic monaſterio bona contulit, ſicut in libro Donationũ habetur, ſub Volmaro abbate monachus factus eſt, uir ſingularis eruditionis & ſapientiæ informatione & exemplo ipſius Hartuuigi prouocatus. Similiter & alij complures uiri notabiles, ſapientia, genere & diuitijs inſignes, exemplo præpoſiti Spirenſis incitati, contemptis rebus & honoribus mundi, monachi ſub abbate Volmaro in hoc Hirſaugienſi cœnobio facti ſunt, qui pro fratrum uſu multa beneficia contulerunt. His etiam temporibus Conradus monachus huius cœnobij & poſtea prior in Schoinrein, abbas in Amorbach, conſenſu Volmari conſtitutus eſt, uir tam in ſpiritualibus quàm ſecularibus ad regendum ſatis idoneus. Erat enim in ſcripturis ſanctis ſatis admodum eruditus, & in agendis ſingulari experientia præditus.

Conradus monachus huius cœnobij fit abbas in Amorbach.

Alter quoque Conradus huius cœnobij monachus, eodem fermè tempore conſenſu ipſius Volmari abbatis, ad monaſterium in Suartzach Argentinenſis diœceſis abbas ordinatus eſt. Burchardus quoq; monachus huius cœnobij ad Vuingarten abbas eligitur, uir aſtutus ingenio, & in agendis multum prouidus & expertus. Poſt cuius obitum Diethmarus monachus noſter, electione fratrum eiuſdem loci abbas factus eſt, qui per ſuam induſtriam multa bona eidem monaſterio fecit & acquiſiuit.

Conradus fit abbas in Suartzach Burchardus in Vuingarten.

Diethmarus monachus.

Eodem tempore quo ex præpoſito Hartuuigus factus eſt monachus ſub Volmare abbate, prior clauſtralis fuit Manegoldus natione Francus, qui poſtea in abbatem huius cœnobij electus eſt, de quo dicemus: qui Hartuuigum magna charitate diligebat, homo ſapiẽs & magnificus in omnibus actionibus ſuis. Vnde in cellarium monaſterij promotus, multa ſollicitudine pro fratrum neceſsitate uigilabat, & bene miniſtrans inferiora, gradum promeruit altiorem.

Manegoldus prior clauſtralis

Poſt eum prior conſtitutus eſt Adelhelmus primò in Aminburg, & poſtea in Mediolaco Treuerẽſis diœceſis abbas, uir ſapientia & religione uenerabilis, in cuius locum prior ſubſtitutus eſt Heymericus, monachus ſenex & debilis, quo in breui mortuo Gerlachus ſucceſſit, poſt quem Manegoldus denuò prior eſt ordinatus, in quo quidem officio uſq; ad mortem abbatis Hartuuigi permanſit. Igitur Hartuuigus in abbatem per fratres unanimiter electus eſt, mortuo Volmaro (ſicut diximus) & per archiepiſcopum Treuerenſem Hillinum legitimè ordinatus, uiſitata S. uirgine Hildegarde apud Bingios Hirſaugiam redijt, & cum maximo gaudio fratrum, tanquam paſtor integerrimæ charitatis ſuſceptus fuit.

Adelhelmus prior clauſtralis.

Heymericus. Gerlachus.

Hartuuigus abbas.

Hoc ipſo anno inſtitutionis Hartuuigi abbatis, qui fuit dominicę natiuitatis 1157. Imperator paſcha Vuormatiæ celebrauit, ubi penè omnes Teuthonici regni principes cõuenerunt, & ſe cum rege anno ſequente in Lõgobardiam ituros, contra rebelles imperij iurauerunt. Poſt hęc ipſo anno Imperator per magnam induſtriã ſuam effecit, ut abbates, præpoſiti, & meliores quidem cõplures de miniſterialibus eccleſiæ Mogũtinæ, in manus & quorundã amicorũ eius promitterẽt, quòd Arnoldo archiepiſcopo qualibet occaſione decedente, ſine ipſius conſilio & aſſenſu alium non uellent eligere.

Conuentus principum in Vuormatia.

Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus.

Eodem anno moritur Arnoldus archiepiſcopus Colonienſis, huius nomi-

minis secundus,uir ingenio acutus,& in rebus bellicis expertissimus, qui semper Imperatorem in Italiam secutus multa pro eius imperio expendit. Ipse monasterium Rindorff iuxta Bũnam in honorem S.Clementis papæ & martyris construxit,in quo & sepultus est:cui Fridericus eius nominis secundus,in ordine successit,præpositus S. Gregorij Coloniẽsis,& per Adrianum papam consecratus est Romæ,atq; accepto pallio ad Coloniam cum honore reuersus. Contra hunc electus fuit in dissensione grauissima Gerardus præpositus Bunnensis,sed apud Ratisponã ex Imperatoris iussu & principum,cedere Friderico compulsus est.

Fridericus secundus archiepiscopus Coloniæ.

Eodem tempore inter papam Adrianum & Imperatorem Fridericũ grauissimæ contentiones leui occasione oriri cœperunt. Innocentius papa secundus,Romæ quondam in muro imaginem suam depingi fecerat,quasi in sede pontificali residentem,Imperatorem Lotharium complicatis manibus coram se inclinatam coronam imperij suscipientem. Quod Fridericus Imperator uidens cùm esset Romæ,à suis incitatus ægrè tulit. Accessit huic(si dici fas est)contumeliæ aliud quiddam persimile,quod nouę commotionis & dissensionis magnum seminatorium fuit. Imperatore cum primoribus regni in ciuitate Bisuntina Burgundiæ curiam celebrante,duo cardinales literas Adriani papæ perferentes adfuerunt,in quibus inter alia sic continebatur:Beneficium coronę tibi contulimus,neque pœnitentia moueremur, si excellentia tua,maiora à nobis beneficia accepisset. Quod uerbum scilicet Beneficium,hi qui circa Imperatorem erant, usualiter interpretantes,& in contumeliam ipsius positum asserentes,animum eius in iram concitauerũt. Cardinales iniurijs affectos à conspectu suo eiecit,dicens: Quod à solo Deo habemus(coronam uidelicet imperij)non Romano pontifici,sed soli Deo attribuimus. Primã uocem regiæ electionis archiepiscopi Moguntini recognoscimus, regalem consecrationem archiepiscopo Colonienſi permittimus. Imperialem consecrationẽ Rom. Pontificij assignamus. Deleantur ergo picturæ, scripturæ corrigantur,alioquin interregnum & sacerdotium concordia & pax stare non poterunt. At Romani indignationem & iram Imperatoris metuentes, aliam interpretationem huius nominis protulerunt,Beneficium,quasi benefactum intelligi debere dicentes. His temporibus claruit sanctus Vuilhelmus,ex comite Pictauiensi eremita nominatissimus,qui loricam ad nudam carnem portauit,& in maxima abstinentia corpus suum macerauit,miraculis multis glorioſus. Hunc sanctus Bernardus cum schismaticis contra Innocentium papam pertinaciter sentientem, per sacrosanctum corpus dominicum constans adeò perterruit, & ad tantam compunctionem perduxit,ut non solùm pertinaciã omnem deponeret:sed,quod est amplius,comitatu suo derelicto,honoribusq; & diuitijs omnibus contemptis,homines fugiẽs eremum intraret. His quoq; temporibus uisio admirabilis Tondali militis in Hibernia dicitur facta, quę cùm ubiq; sit notissima,non opus est,ut huic operi interseratur. Claruerunt his tẽporibus in ecclesia Dei,multi uiri doctissimi,qui uaria pro eruditione simpliciũ opuscula ediderũt. Gilbertus cognomẽto Porreta,natione Gallus, ex scholastico Parisiẽsi episcopus Pictauiẽsis,uir undecũq; doctissimus,scripsit notabilẽ expositionẽ super psalmos:item in Euangeliũ Ioãnis,in epistolas quoq; Pauli omnes:in Boëtiũ de S.trinitate:in Philosophia multos subtiles tractatus edidit. Lucas etiam abbas S.Cornelij ordinis nostri doctissimus inter alia studiorũ suorũ opuscula,his temporibus in Cantica canticorũ Salomonis,non spernẽdę lectionis edidit. Richardus de S. Victore canonicus Pa

Causa dissensionis inter papam & imperatorẽ.

Alia causa.

Vanitas opinionum Imperatoris

S. Vuilhelmus ex comite eremita claruit.

Visio Tondali.

Gilbertus episcopus.

Lucas abbas.

Richardus de S. Victore.

risiensis,uir in sacris scripturis his temporibus omniũ iudicio longè doctissimus,& non minus sanctitate conuersationis quàm eruditione literarum insignis,multa præclara uolumina edidit:quorum lectio & doctis ad eruditionem,& ad compunctionem deuotis ualde utilis & necessaria uidetur. De his quidem opusculis in libro de Ecclesiasticis scriptoribus,iam dudum fecimus mentionem. Circa hæc quoq; tempora Petrus Lombardus epi-

Liber Sententiarum componitur.

scopus Parisiensis,quatuor libros Sententiarũ,ex diuersis dictis sanctorum patrum colligens,posteritati trãsmisit:qui tantæ sunt hodie in scholis Theologorum authoritatis,ut cæteris penè omnibus in lectione quotidiana præferantur.Scripsit quoq; in Psalmos commentaria,& in Apostolum,quæ satis utiles sunt.Et quædam alia quæ ad notitiam lectionis nostræ non uenerunt. Claruit ĩisdem quoq; tẽporibus & alius Petrus quidã,presbyter Trecensis,quem Comestorẽ uulgò appellant,qui scripsit insigne opus ad Vuilhelmum Senonẽsem archiepiscopum,super libros Bibliæ historiales,quod Scholasticã historiam appellamus.Et quædam alia non abĩciendæ lectionis opuscula. Richardus monachus Cluniacẽsis,nostri ordinis,inter chronographos his tẽporibus habetur in precio:qui inter multa quæ scripsit,historiam rerũ transacti temporis,satis iocundam utilemq; composuit. His

Petrus Comestor

Ioachim abbas.

etiam temporibus,sub Friderico Imperatore primo,claruit Ioachim abbas monasterij Florensis de Calabria,nostri ordinis,uir quidem studiosus & doctus:qui tanquam propheta habitus à multis,etiam futura prædicere consueuit.Scripsit in Hieremiam prophetam,in Danielem prophetam,in Euangelium Ioannis,in Apocalypsin Ioannis:in quibus omnibus,futura semper prædicere tentat.Ad Henricum quoq; sextum,plura scripsit. Item de Septem sigillis in Apocalypsi:in Psalterium decem chordarum.Item librum Concordiæ.Item de 15 pontificibus Romanis futuris,suo tempore,unam prophetiam conscripsit.Epistolas quoq; multas ad diuersos,& uaria de futuris temporibus composuit. Hocipso anno dominicæ natiuitatis 1557. signum crucis in luna manifestè apparuit. Claruit circa hæc tempora Gra-

Gratianus.

tianus monachus Bononiensis,nostri ordinis,qui ex diuersis sanctorum patrum sententijs,decretis & scriptis,librum Decretorum in unum comportauit,& summo pontifici confirmandum obtulit.

Hartuuigus abbas.

Eodem anno Dominus Hartuuigus,abbas huius cœnobij præfatus,8 calendas Aprilis,circa primã noctis uigiliam carne solutus,in Domino quieuit,sexto & quinquagesimo die institutionis suæ,ad abbatiam Hirsaugiensem:sepultus est in maiori ecclesia,in absside meridionali,coram altari omnium sanctorum,uir æterna memoria dignus:quem omnipotentis Dei misericordia,iuxta desideriũ suum breui de medio abstulit,ne malitia immutaret intellectũ eius:frequenter enim prælatio,mentem fallere consueuit.

DE MANEGOLDO, HVIVS MONASTERII XVII. ABbate,qui præfuit annis 8,mensibus 4,diebus 6. & de uita & conuersatione eius.

HArtuuigo uenerabili abbate uiam uniuersæ carnis feliciter(sicut confidemus)ingresso,& non sine lachrymis multis fratrum suorum sepulturæ commendato,ne impedimentum aliquod prauorum inclinatione ex diutina uacatione interueniret,ipsamq; noui pastoris electionem liberrimã quomodolibet infirmare potuisset, multa deliberatione præhabita,fratres uoces in electione habentes,statim eodem die in unum cõuenerunt,animo & intentione nouum super se constituendi pastorem.Igitur inuocata gratia spiritus S.anno Domini 1157.indict.5.8 calẽ.Aprilis,hora diei 3.uel quasi,

Friderico

Friderico Imperatore primo regnante, anno eius 6, monachi huius cœnobij conuentuales in abbatem unanimiter elegerunt. Manegoldum uenerabilem monachum, genere Francum, ex cognatione Hartuuigi prędecessoris sui procreatum, annos ætatis habentem fermè sexaginta. Qui post longam humilemq; excusationem precibus fratrum acquiescens, onus pastoralis curæ assumpsit, sed munus benedictionis usq; in sabbatum ieiunij quatuor temporum post exaltationem S. crucis distulit, propterea quod se fratribus bene probandum offerre statuisset. Tandem importunis precibus fratrum uix inductus, benedicēdus Spiram magno & celebri comitatu profiscitur, & in sabbato præfato autumnalis ieiunij, 25 monachis ex suis ad sacros ordines per Guntherum episcopum Spirensem promotis, ipse dominica sequente ab eodem pontifice, sex abbatibus, sacris indutis astantibus, munus benedictionis solenniter suscepit. Præfuit autem in abbatia annis 8. mensibus 4. diebus 6. uir bonæ ac laudabilis conuersationis, & multa bona huic monasterio fecit. Francus genere fuit, sicut diximus, honestis parentibus natus, qui ad literas discendas in iuuentute positus, satis doctus & eruditus euasit. Timorem Domini ab infantia (ut ita dixerim) imbiberat, unde non ludis, non discursibus, non puerorum leuitatibus oblectari, sed magis studio literarum & orationibus, quantum per ætatem licebat, insistere consueuit. Natura enim consecutus ingenium bonum, hausto æternæ sapientiæ gustu, nihil plus amare in hac uita didicit quàm scientia scripturarum. Tandem inspirante Spiritu S. sub Volmare abbate monachus factus, tam piè, tam religiosè, tamq; humiliter in medio fratrum conuersatus est, ut parem in tota congregatione uix haberet. In omni tranquillitate mentis & operationis coram Deo & hominibus incedens, nulli grauis, nulli molestus fuit, sed dignum se in omnibus monachum secundum regulam sancti patris nostri Benedicti exhibuit. Statura quidem corporis breuis, sed animi uiribus magnus & egregius fuit. Deniq; post annos primordiali monasticæ institutionis exactos, per Volmarum abbatem succentor ordinatus, & in eo officio posius, plusquàm 60. uolumina pro bibliothecæ ornatu fratrumq; utilitate fecit conscribi, sumptus ad hoc ministrantibus amicis eius & cognatis secularibus. Post hæc cùm in omnibus utilem & irreprehensibilem se præbuisset, mortuo Dithone priore, in eius locum prior ordinatus, uerbo & exemplo fratribus norma sanctæ conuersationis fuit: in monendo dulcis, pius & mansuetus fuit: in corrigendo serio sus, quippe qui optimè nouerat regimen animarum, omnium artium esse difficillimam, & propterea maiori studio exercendam: bonis & obedientibus, socium se per humilitatem exhibuit: duris & rebellibus, seuerum se ac terribilem ostēdit. Vnde factum est, ut boni & humiles maximo eum amplecterentur amore: desides uerò & animarum suarum curam non habentes, ueluti dominum & iniquitatis suæ uindicem singularem metuerent. Deinde ut in omnibus probaretur, per Volmarum abbatē maior cellarius constitutus est, & Adelhelmus in locū eius subrogatus, qui non multo pòst abbas in Amineburg Ratisponensis diœcesis, ac postea in Mediolaco Treuerensis diœcesis ordinatus est. Factus autem cellarius, magnam in administratione sui officij curam & sollicitudinem adhibuit, & tamen internam conuersationem spiritus non neglexit. Rursum post aliquot annos mortuo Gerlaco priore, denuò fit prior, & more suo regularis disciplinæ zelum strenuè exequitur. Primus & ultimus in choro semper cultū diuinæ seruitutis cum maxima diligētia ampliauit. Diuinas scripturas mirabiliter amauit, omneq; studiū pro

Manegoldus in abbatem eligitur.

Spiræ consecratur à Cumbeno.

Vita Manegoldi.

Succentor fit.

Fit prior.

Fit Cellarius.

scribendis libris authenticis sanctorum patrum quàm diu uixit impendit. Postremò transitu Hartuuigi abbatis feliciter consummato, in abbatem hu ius monasterij 17. electus est, sicut diximus anno Domini 1157. indictione 5. 8. calendas Aprilis, & 10. calendas Octobris, hoc est dominica quatuor temporum ieiunij autumnalis post exaltationē sanctæ crucis, quæ fuit dies sancti Mauricij martyris: à Gunthero Spirensi episcopo munus benedictio nis accipiens præfuit annis 8. mensibus 4. diebus 6. Erat autem homo sanctis moribus adornatus, mansuetus, placidus, humilis, pacificus, mitis, & affabilis, menteq; & corpore castus, qui substantiam monasterij suo tempore non minuit, sed auxit, sicut in libro Donationū patet manifestè. Nam tempore eius, multi multa bona pro Dei amore huic cœnobio tradiderunt, & ipse etiam complura precio comparauit. Inter cæteros autem fuit eo tempore quidam canonicus nomine Ruthardus, qui fratrem habebat in Hirsaugia, monachum, residēs in ecclesia Moguntina, qui pro remedio animæ suæ curiam monasterio Hirsaugiensi apud Bingios tradidit, quam frater ipsius monachus iussu abbatis, pro marcis argenti 16. uendidit, & precum in usus fratrum expendit. Post aliquantum uerò temporis Hedericus præfati Ruthardi ex fratre nepos, canonicus & ipse Moguntinensis, duodecim talenta huic monasterio contulit: pro quibus Hugo patruus eius Manegoldo abbate postulante, in Gruningen tria uinearum iugera monasterio comparauit. Rupertus quoq; de Tubingē multa bona monasterio Hirsaugiensi tempore abbatis Manegoldi fecit, ut patet in libro Donationū: & sepulturam sicut elegerat, unà cum fraternitate plenaria in hoc loco promeruit. Nam inter alia 42. talenta argenti ad usus fratrum contulit, pro quibus abbas Manegoldus uineta in Sutrim comparauit. Alij quoq; diuersi multa & uaria in eleemosynam fratribus huius monasterij eodem tempore contulerunt, & beatos se arbitrabantur quicunq; in confraternitatem & orationes monachorum Hirsaugiensium fuissent admissi. Magna enim regularis disciplinæ obseruantia apud eos isto tempore uigebat, & ob id à bonis omnibus amabantur. Verùm post annos paucos grauissima dissensio inter abbatem Manegoldum & conuentum suum diabolo procurante suborta est, pro cuius extinctione S. Virgo Hildegardis & præsens uerbis, & absens scriptis, non mediocriter laborauit. Vnde tam abbas quàm conuentus, literas ad ipsam uirginem super hac eadem dissensione consultantes miserunt, quibus illa diuinitus admonita, respondens ad interrogata, epistolas remisit, quarum exemplar paulò pòst suo ordine ponemus.

In abbatē eligitur

Spiræ consecratur.

Donatio Ruthardi.

Donatio Ruperti.

Religio Hirsaugiensiū fratrum.

Anno autem Manegoldi abbatis primo currente, uidelicet dominicæ natiuitatis 1157. terræmotus ingens in Asia fuit in diuersis locis, qui Tripolim, Damascum, & quandam aliam ciuitatem omnino destruxit. Porrò ciuitas Cathanensium penitus euersa est, in qua multitudo uirorum, mulierum, iuuenum & puerorum maxima, fermè ad uiginti milia mirabili casu suffocata interijt. Claruit his temporibus in Hollandia Sophia Theodorici Hollandiæ comitis uxor, mulier sancta & in Christi amore deuotissima, orationibus, ieiunijs, uigilijs & eleemosynis continuè intenta, quæ miraculis tam in uita quàm post mortem claruisse perhibetur. Cùm hęc sancta mulier limina sancti apostoli Iacobi in Gallitia uisitatura, crudeles incidisset latrones, qui eam non solùm spoliare clenodijs, uerùm etiam uita priuare uolebant, tanta eos uirtute orationum suarum constrinxit & ligauit, ut se mouere de loco, uel manus in eam mittere nullatenus possent. Vnde stupentes, ueniam ab ea postulabant, qua accepta subitò fugientes abierunt. Tandem

Terræmotus.

Sophia comitissa mulier sancta.

uerò

uerò post multa opera pietatis, cùm iam tertiò ad uisitādum sanctum Christi sepulchrum Hierosolymam esset profecta, sacris locis deuotissimè perlustratis, 6. calendas Octobris feliciter in Domino quieuit, & in hospitali Teuthonicorum in Hierusalem sepulta est.

Anno Manegoldi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1198. Fridericus Imperator cum principibus Teuthonici regni circa festum pentecostes in manu ualida Longobardiā intrauit, & Brixiam ciuitatem cum alijs multis cepit. Inde mouens exercitum quinquaginta millium pugnatorum Mediolanum obsedit, & diebus multis acriter expugnauit. Cumq; se Mediolanenses arcta obsidione circumuallatos cernerēt, & nullum auxilium expectare à quoquā possent, ciuitatem imperatori tradiderunt. Quo facto Imperator milites suos Teuthonicos pro maiori parte in patriam remisit, & uictis Mediolanensibus censum tributi annuum imposuit.

Imperator exercitum mouet in Longobardiam. Mediolanum ab Imperatore capitur.

Eodem anno Godfridus abbas S. Iacobi Moguntinensis, & Burchardus præpositus S. Petri, unà cum clero penè uniuerso & ciuibus Moguntinis Arnoldum archiepiscopum suum nimis exosum habere cœperunt, & imperatorem contra eum interpellarunt. Soli autem Creopoli, quos Macellarios uocant, partes archiepiscopi prouiribus tuebantur, unde tam ab Imperatore Friderico quàm archiepiscopo Moguntino, qui Arnoldo successit, libertate quadam singulari ac priuilegio usq; in præsentem diem, pro tanta fidelitate donati sunt.

Aduersarij archiepiscopi Moguntini.

Anno Manegoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1159. Imperator coadunato uniuerso exercitu, Cremam urbem munitissimam per menses 7. obsidens expugnat, Cremonensibus auxilium ferentibus. Tandem cùm uim militum ferre non possent, se & urbem potestati Imperatoris subdiderunt, spem non paruam Mediolanensibus adimentes.

Imperator urbē Cremensem obsidione cœpit.

Eodem anno aduersarij archiepiscopi Moguntini post festum sancti Remigij synodum armata manu ingredientes, interficere eum uoluerunt. Sed comitibus cum suis uiriliter resistentibus, turpiter abire compulsi sunt. Qua de causa ipse Arnoldus archiepiscopus Moguntinus post festum omnium sanctorum Longobardiam petit, Imperatori querimoniam inde facturus, quem & aduersarij eius haud segnes subsequuntur.

Insultus contra Moguntinum.

Eodem anno Fridericus secundus archiepiscopus Colonienſis, in Italia obijt: cuius cadauer in patriam relatum, in quodam cœnobio Aldenburgensi humatum est. Quo sepulto, Colonienses legatos in Italiam ad Imperatorem miserunt, Reinholdum cancellarium, eius quem elegerāt in archiepiscopum ab eodem postulantes. Gauisus autem Imperator, quòd locum honoris ei deferendi inuenisset, grato animo consentiens, postulantibus Reinholdum archiepiscopum donauit. Nec multo pòst idem Reinholdus accepta licentia Imperatoris ad Coloniam uenit archiepiscopatum, & omnia quæ ad illum pertinebant, in possessionem accepit, negotijsq; breuiter dispositis cum trecentis electis militibus, in Longobardiam rursus ad Imperatorem reuertitur.

Reinboldus fit archiepiscopus.

Eodem anno cùm Adrianus papa Fridericum Imperatorem pro coniugij dissidio excommunicare disponeret, morte præuentus mense Octobri ab hac uita discessit. Quo mortuo magna in ecclesia Dei turbatio subsecuta est. Cardinales nanq; ab inuicem dissentientes, duos sibi pontifices elegerunt, Rolandum cancellarium, quem Alexandrum tertium appellarunt, & Octauianum, quem Victorem quartum nuncuparunt. Porrò Alexander uerus Christi uicarius prædecessoris sui sententiā per omnia approbauit,

sed Victor Imperatori plurimum fauebat. Alexander iste papa ordinẽ Carthusiensem confirmauit, certaq; illis priuilegia dedit, suscipiens ipsum ordinem sub protectione ac defensione sedis Apostolicæ sanctæ.

Synodus Paduæ schismaticorum.

Anno Manegoldi abbatis prænotato nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1160. inchoatus in octauis Epiphaniæ, Fridericus Imperator concilium apud Paduam celebrari mandauit, in quo Victorem præsentem pro papa suscepit, Alexandrum uerò absentem condemnauit. Peracto concilio Arnoldus archiepiscopus Moguntinus licentia ab Imperatore suscepta Moguntiam reuersus est. Tandem cùm in die natiuitatis beatis Ioannis Baptistæ ad monasterium S. Iacobi extra muros Moguntinos causa deuotionis exiuisset, Godfridus abbas eiusdem loci & Burchardus præpositus sancti Petri, unà cum cæteris conspirationis socijs sicarios, de insidijs

Arnoldus archiepiscopus à ciuibus occiditur.

quos conduxerant emittentes, archiepiscopum in eodem cœnobio crudeliter occiderunt, ciuibus magna ex parte consentientibus. Scelere peracto, criminis impij actores se ad ciuitatem cum festinatione receperũt, statimq; comites & ministeriales interempti archiepiscopi, unà cum macellarijs monasterium ipsum, uiolenter fugatis monachis deprædantes incendunt, & omnes mansiones monachorum penitus euertunt. Abbas uerò Godfridus cum cæteris impietatis suæ complicibus sese in ciuitatem contulerat, ubi

Rudolphus filius ducis de Zeringen eligitur.

authores sceleris cum clero, licet per uiolẽtiam coacto, Rudolphum filium Conradi ducis de Zeringen positposita fide quam Imperatori ante triennium in manus dederant, in archiepiscopum elegerunt, qui cùm placare Imperatorem muneribus de consilio suorum intenderet, ecclesiam suo spoliauit ornatu. Erat eo tempore in ecclesia Moguntina crux preciosissima, quam Vuillegisus archiepiscopus Moguntinus tempore Ottonis Imperatoris 3. pro decore domus Domini fieri mandauerat, cuius patibulum erat cypressinum, laminis aureis & preciosis lapidibus desuper opertum. Imago autem magna & tota de auro purissimo fabricata, libras auri appendebat sexcentas, sicut uersus sculptus in ea demonstrabat huiusmodi tenoris:

Crux aurea in ecclesia Moguntina

Auri sexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Huius imaginis alterum pedem Marcolphus archiepiscopus tulit, & Romam pro pallio misit. Alterum uerò cum crucibus, Arnoldus archiepiscopus suprà dictus abstulit, & cum eo Hermanno comiti palatino rebellauit. Totum quod reliquum fuit, iste Rudolphus cum consensu Moguntinensium accipiens, cum eo placaturus Imperatorem in Longobardia constitutum adijt, sed spretis muneribus ab eo contemptus fuit. Conradus quoq; palatinus comes Rheni, frater Imperatoris, repudiato & fugato Rudolpho in archiepiscopum exaltauit Christianum, uirum quendam notabilem, qui tandem ad pontificatum illo tempore non peruenit, quia Conradus frater Ottonis Palatini comitis de Vuitelinsbach, per Imperatorem (sicuti dicemus) ei fuit præpositus. His temporibus pernicioſa hæresis Paupe-

Hæresis Valdẽsium incipit omnium pessima.

rum de Lugduno, quæ alio nomine Vualdensium nuncupatur, cœpit, per quendam ciuem Lugdunẽsem diuitem, qui relictis omnibus paupertatem euangelicam profitebatur: translatisq; ex Latino quibusdam sacræ scripturæ libris in sermonem Gallicanum, officium sibimet apostolorum assumpsit, & tam per se quàm per suos in errore complices, scripturas male intellectas ubiq; prædicauit. Rectores & prælatos ecclesiarum unà cum eorum constitutionibus contemnebant, ordines sacros nihili pendentes: qui dum ut resipiscerent admonerentur, respondere solebant: Deo plus obediẽdum esse quàm hominibus. Tandem contumaces & in malis erroribus pertinaces, ab

ces,ab eccleſia pulſi,excommunicati,& hæretici declarati ſunt. Circa hæc tempora cùm S.Bernardus abbas Clareuallẽſis ab hac uita migraſſet,quod contigit anno Domini 1153.indictione 1.15 calendas Septembris,anno ætatis ſuæ 64. horrenda uiſio Lingonenſi epiſcopo facta eſt. Apparuit ei nanque eremita quidam mortuus, quem uiuentem olim nouerat,qui diuino timore compũctus,ante aliquot annos cùm eſſet decanus diues & nominatus,omnia contemnẽs,eremitorium pro Chriſti amore intrauit:quem cùm de ſtatu ſuo & diuini iudicij diſtrictione interrogaſſet,ille reſpondit:Ea hora,in qua ego de corpore migraui,triginta hominum milia ab hac luce tranſierunt. E quibus Bernardus Clareuallenſis abbas,qui eadem hora obijt, unà mecum ad cœlos auolauit, tres alij ad purgatorium miſsi ſunt, cæteri omnes per ſententiam iuſti iudicis condemnati,ad infernum perpetuò cruciandi deſcenderunt.

Bernardus abbas obijt.

Anno Manegoldi abbatis 3.qui fuit dominicę natiuitatis(ſicut diximus) 1160. S.Hildegardis uirgo Chriſti,monaſterij diui confeſſoris Ruperti,iuxta Bingios abbatiſſa,per ſpiritum ſanctũ coacta multis in locis uerbum Dei hominibus perſonaliter annunciauit.Inter cætera uerò loca quæ ſua præſentia ſanctificauit,etiam ad Hirſaugiam uenit,quam abbas Manegoldus et conuentus fratrum cum inæſtimabili gaudio,tanquam angelum Domini de cœlo uenientem ſuſceperunt.At illa poſt orationem conſuetam in medio fratrum ſedens,os ſuum in Chriſti nomine aperuit,& uerbum quod Spiritus S.illi commiſerat,tam feruenter,ſobriè,ac prudenter audientibus intimauit,ut omnes in ſtuporem uerterẽtur.Mira res accidit.Dum illa foris loqueretur uerbũ,Spiritus ſanctus in cordibus audientium intus operabatur effectum:tantaq; omnes gratia cõpunctionis perfudit,ut lachrymas fundere ex intimo affectu præ dulcedine mentis cogerentur.Inter cætera dulciſsimi ſermonis ſui colloquia,fratribus prædixit:quoniã niſi cautè inſidias hoſtis antiqui præcauerent,in breui temporis ſpacio tribulationem aliquam experirentur.Quod eodem anno accidit in diſſenſione illa pernicioſa,quæ inter abbatem Manegoldum & conuentum,diabolo procurante, fuit exorta:de qua ſuo loco dicemus.Omnes ſimul in his quæ cõmunitatem concernebant,de occultis & manifeſtis defectibus per ſpiritũ ſanctũ edocta redarguit,& quę in eorũ conuerſione ſeu conuerſatione diuinæ maieſtati diſplicerent, prudentiſsima ratione oſtendit.Inde progreſſa monaſterium Zuuifaltenſe noſtri ordinis adijt,& tam monialibus quàm monachis ibidem ſimiliter quæ ſpiritus ſanctus ei mandauerat, annunciauit.In multis quoque Sueuiæ monaſterijs & locis,uerbum Domini atteſtatione miraculorum populis aperuit,& ſuis admonitionibus plures ab iniquitate auertit.

S. Hildegardis uenit Hirſaugiã.

Prophetia Hildegardis ſuper Hirſaug.

Negligentias fratrum aperuit.

Anno Manegoldi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1161.grauis diſcordia inter ipſum abbatem Hirſaugienſem & fratres ſuos,iuxta prophetiam beatę Hildegardis,diabolo inſtigante,ſuborta eſt,quæ magnum ſcandalum & oblocutionem in omni pene regione Sueuorum in populo diſſeminauit. Videbatur enim priori Diemoni & fratribus,quod abbas familiaribus ſuis nimis indulgendo,quęcunque uoluiſſent condeſcenderet,& multa contra pacem conuentus & honeſtatem monaſticam,eorum diſſolutiones & inſolentias diſsimulando toleraret.Vnde cùm ſuper hoc à ſenioribus aliquoties fuiſſet admonitus,& libera poteſtate nimium uſus,nihil eorum quæ proponebantur emendare uideretur:fratres ab eo ſe contemptui habere putantes,grauiſsimam contra eum diſplicentiam conceperunt,quę in tantum creuit,ut in notitiam omnium in regione illa cõmorantium,non

Diſcordia inter abbatem fratresq; Hirſaug.

ſine

sine opprobrio, confusione & detestatione nominis Hirsaugiensium deueniret. Cumq; ita dissensio inter fratres multas contra abbatem & ordinationes illius, contumelias & murmurationes pareret, abbas non cum paterna lenitate, ut illis uidebatur, sed cũ seueritate in eos prouocatus, quoscunq; deprehendere potuisset, austerè puniuit: & quanto eis minorem paternę lenitatis affectum præbuit, tanto maiorem in se displicentiam eorum prouocauit. Cernens autem Manegoldus abbas, quòd fratres ad concordiam nulla ratione posset reducere, salutis propriæ amator uoluit abbatiam resignare. Sed ne oculos diuinæ maiestatis inconsultè offenderet, consilium super hoc per certum nuncium & literas à B. uirgine Hildegarde postulauit, cui hanc epistolam misit: Sanctissimæ dominæ ac matri suæ uenerandæ Hildegardi, Manegoldus abbas indignus de Hirsaugia, orationem cum obsequio. Audiui quidem & apud Cyrenen quandam aquarum uenam uino effluere, & te scio & expertus sum apud Alemannos bona mater ingredientium & egredientium uenam uirtutum atq; sinum specierum rebus, sicut pupillam uisui esse. Hauris enim ô domina mea & effundis, informas & specificas, practicisq; in theoriã uis & motus existis. Ea propter mihi impetus fuit & diu est, diligere te, honorare te, mirari te, seruire tibi tuisq;, & in omnibus uerbo et opere tuus esse atq; tuarũ, orationibus in quantũ mihi fas est & obsequijs. Rogo te mea mater & domina, memento mei in tuis sanctissimis orationibus, dilige humilem te diligentẽ, recognosce te in Christo reuerentẽ, & literas mihi ad interrogata rescribe, in Deo rogata. His literis B. Hildegardis uirgo Christi susceptis auditisq; uerbis nunciũ ab abbate commissis, ad secretum diuini susurrij redijt, & edocta per spiritum sanctum taliter respondit: O dulcissime pąter, & in amore Christi frater, ollam uideo circũdatam tam magna claritate, ut uix uidere possim si olla sit. Sed & ibi uideo aliquantulum amari gustus, contritum tamen magna contentione, & postea turbinem, qui tamen ad præmium Dei destinatur. Vigilia ergo strenuè, quia causa populi in moribus hoc tempore talia postulat. O mitissime pater, ego paupercula fœmina, in uera luce non uideo, ut omnino de officio tuo mouearis. Memorare autem, quia homo es in terra: & ne ualde timeas, quoniam Deus in te diuersa non requirit. Tu enim in præsentia Dei es, sicut fumus myrrhæ & thuris. Vnde mons Sion quærit, ut sis esca in domo Iacob. Sed si quis columnã quæ totam domum sustẽtat absciderit, domum deijcit. Quapropter septem fenestras prospice, considerans ubi accipiter ueniat, & caue ne ille te decipiat. Pasce ergo oues tuas in mansuetudine acceptionis, quia dies salutis à te non fugit, & nondum cinis es. Esto quoq; speculum uitæ, in speculo uitæ. Has literas abbas Manegoldus cùm recepisset, animo confortatus in Domino, consilijs sanctæ uirginis humiliter acquieuit, & lenire motus fratrum quantum licuit, per mansuetudinem curauit. Interea Diemo prior, qui abbati nescio pro qua causa specialiter fuit infensus, unà cum fratribus cæteris qui conuentum repræsentare uidebantur, certam in meritis S. Hildegardis confidentiam habentes, tales ad eam literas miserunt: Dominæ Hildegardi ad ædificationem ecclesiæ diuinitus electæ, monachorum grex pauper & pusillus in Hirsaugia, sic diuina pietate adornari, ut nouerit humiles Christi in tribulatione consolari. Benedicta gloria Domini, quę de excelso solio suo mirabili & inusitato ordine prospexit, dum tantum lumen gratiæ suæ mundo per uos illucescere uoluit. Inde omnes Ecclesiæ filij iocundantur, sed præcipuè nos qui spirituales noua exultationis luce perfundimur, dum in mœrore, quem pro defectu nostri ordinis tolęramus, diuina consola-

Abbas uidebatur austerus.

Epistola Manegoldi abbatis ad S. Hildegard.

Non uult ut abbatiam resignet Manegoldus.

Abbas ex literis Hildegardis compungitur.

Epistola conuentus ad S. Hildegard.

consolatione per uos lætificari speramus. Quæ igitur sint, quæ summam nobis sollicitudinẽ pareant, maximeq; mentes nostras remordeant, paucis animaduertite. Deo teste Domino nostro abbati in nullo detrahimus, quem tamen paternæ lenitatis, per multa nobis immemorem & quibusdam familiaribus suis laxius indulgentem, libera quoq; potestate im omnibus moderatius utentem ingemiscimus. Siquidẽ maximis calumnijs & infamijs opinionem nostram super hoc lacerari perpendimus, & præcipuè pro lachrymabili discordia pridẽ inter nos orta, & nihilominus inter ipsum abbatem nostrum & priorem nuper commota, religionem nostram quàm maximè contemptui à secularibus haberi deflemus. Quapropter incerti quid agamus, ut uestris orationibus diuina uoluntas nobis aliquatenus super his elucescat, humillimè imploramus. Qui si literis cõsolatorijs, quod potissimùm Deo his sit placitum, per uos certificari meruerimus: id quod solùm possumus, uestræq; charitati gratissimum fore scimus, precum nostrarum remunerationem huic beneficio respondere semper studebimus. Valete.

Causæ discipli-centiarum conuẽtus contra abbatẽ

Consolationẽ per literas ab ea postulant.

Ad has literas beata uirgo per diuinam reuelationem informata sic rescripsit: Serena lux dicit, O plangens ouile & ornatum in signo ligaturæ obedientiæ, esto stabile in cogitationibus tuis, & desyderia tua anhelent ad timorem Dei. Tu ergo considera, ubi sit prosperitas uel aduersitas. Audi mensuram uallium. Valles interdum uirent & florent de rore cœli & de calore solis, & interdum arescunt & deficiunt in uicissitudine tempestatum. Sed tamen ualles istæ propter diuersitatem tempestatum aliquando pulchritudinẽ suam perdunt, non habeo omnino in tali obliuione, quasi amodo in pulchritudine sua non resurgant. Sic etiam non obliuiscar loci huius in quo tu stas, quia sapientia non carebit in ea materia sanctitatis, ut ipse primùm in rectitudine processit. Tu autem esto lucidum ouile in uictoria, conculcans uicia quæ in inquieto tempore concutiunt te, & non erubesce quòd te propter mala opera tua accuses, quoniam Deus omnia uulnera in pœnitentia ungit & tergit. Sed tamen uiuens oculus notauit præteritã causam in dolore illo, quo tu commotum es, in contumacia superiorum prælatorum tuorum: quia dulcedo ungentis matris, scilicet misericordiæ, subtracta fuit à quibusdam ouibus tuis in culpa iacentibus, quæ non rectè dijudicatæ sunt in pœna quam habuerunt in pœnitentia sua. Incongrua pluuia facit terram aridam. Sic homo qui peccauerit, si non habuerit illum qui eum ungat, protinus in desperationem fugit & arescit: quoniam nulla medicina exhibetur ei, secũdum quod ipse sustinere potest. Nunc chari filij, audite uocem uiuentis lucis: Apprehendite misericordiam, quæ non est ex uobis orta, sed quæ ex Deo uenit. Et ideo non abstrahite eam ab illis, quibus impendenda est. Retrahite ergo illos in sanitatẽ animarum suarum. Postquàm literas istas fratres Hirsaugienses à S. Hildegarde Christi famula suscepissent, mirum in modum gauisi sunt: & mutato consilio, de pace & tranquillitate concordiæ inter se tractare cœperunt. Sed & abbas Manegoldus iuxta consilium D. uirginis Hildegardis, præueniens eos in spiritu mansuetudinis & lenitatis, se patrem pientissimum uerbo & opere in omnibus exhibuit. Fratres autem dulcedine paternæ promissionis similiter promiserunt se, filios humiles obedientesq; in omnibus exhibituros, & nunquam deinceps occasionem discordiæ præbituros. Sic ergo meritis orationibus & consilijs beatæ Hildegardis uirginis Christi, concordia inter abbatem & conuentum auxiliante Domino reformata est, quam inuiolabilem deinceps ipso uiuente Manegoldo abbate, inter se ab utraque parte firmiter seruarunt.

Epistola Hildegardis ad fratres Hirsaugienses.

Hortatus eos ad puritatem.

Fratres inter se de pace tractare cœperunt.

Pax inter abbatẽ & fratres reformata est.

Anno

Anno Manegoldi abbatis 5 qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. Imperator Fridericus unà cum primoribus ecclesiæ Moguntinæ in Longobardia cõstitutus, Christiano priore neglecto, imò contempto, in archiepiscopum præfatæ ecclesiæ substituit Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Vuetelinsbach, & præfuit annis duobus.

Conradus fit archiepiscopus Moguntinus.

Eodem quoq; anno cùm Mediolanenses fidei promissionis & iuramenti immemoris obedientiam Imperatoris refugerent, ciuitas ipsa Mediolanum rursus à Cæsare obsessa & breui capta est, populus expulsus, murusq; in circuitu deiectus & ædes omnes, exceptis sanctorum templis solotenus destructæ, ita ut per medium urbis in modum crucis aratrum iubente imperatore traheretur. Reinholdus archiepiscopus Colonienſis corpora sanctorum Magorum qui Christum in cunabulis adorauerant, de Mediolano consensu Imperatoris auferens, transtulit in Coloniam, & in maiori ecclesia sancti Petri collocauit, ubi usq; in præsentem diem miraculis multis chorus scantibus, in honore & reuerentia magna habentur.

Trium Magorũ sanctorum corpora Coloniã transferuntur.

Eodem anno Imperator Mediolano destructa, pascha Papiæ magnificè celebrat. Secũda feria paschę, Pisani fidelitatẽ Imperatori iurauerũt, & expeditionem prompta uoluntate in Apuliam, Calabriam, Siciliam, Sardiniam & Corsicam & uersus Constantinopolim facere promiserunt. Feria tertia, Brixenses similia iurauerunt.

Pisani obedientiã præstant Imperatori.

Eodem tempore Ludouicus rex Franciæ legatos ad imperatorem misit pro cõponenda pace & unitate sanctæ ecclesiæ, quos ipse gratanter suscepit. Igitur generali synodo indicta in municipio quod Leona dicitur, super fluuium Saonam in episcopatu Bisantino, Imperator cum papa Victore, multisq; archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, adfuit in decollatione S. Ioannis Baptistæ. Rex autem Franciæ ex altera parte fluminis pridie aduenerat, sed ex consilio papæ Alexandri & sibi parentium, in proximo castello resedit, nec ad Imperatorem peruenit. Adfuit huic synodo rex Danorum Vualdemarus, qui coronam regni Daciæ de manibus domini Imperatoris ibidem suscepit. Igitur Imperator & rex præfatus Danorum, cum illa frequentia pontificum, abbatum & principum, sicut in prima & secunda synodo Victorem uniuersalem papam nominarunt, Alexãdrum uerò cum suis schismaticos designauerunt.

Synodus duorum papãrũ habetur.

Vualdemarus rex Danorum.

Anno Manegoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1163. Imperator pascha Vuormatiæ celebrauit, & in octaua solennem curiam Moguntiæ habuit. Porrò ciues penè omnes, paucis de inferioribus exceptis, ne ab Imperatore inuenirentur, de ciuitate fugerunt, ob necem Arnoldi archiepiscopi, in monasterio sancti Iacobi factã, de qua suprà diximus. Vnus quidem Brinigerus nomine, de tanta turba sceleratorum captus, & ante Imperatorem adductus, capitalem sententiam accepit. Godefridus abbas sancti Iacobi Imperatori præsentatus, ut se de obiectis purgaret, inducias accepit. Sed cùm se de interfectione ipsius archiepiscopi expurgare non posset, decreto Imperatoris & principum de abbatia pulsus, etiam abiurare patriam & Mogũtinæ ecclesiæ prouinciam compulsus est. Monachi uerò eiusdem cœnobij iussu Imperatoris omnes in una domo inclusi, qui antè obedientiarij erant, uidentes in malo se positos, alij per feneſtras, alij quocunque ingenio poterant, fugam captabant. Cæteri seniores, debiles & infirmi fugere non ualentes, abire permissi sunt. Abbate itaq; unà cum monachis omnibus expulso, & monasterio sancti Iacobi penitus destructo, locus ille per annos 14. sine habitatoribus mansit desolatus, sicq; diuinæ laudis obsequia ibidem

Imperator uenit Moguntiam.

Abbas S. Iacobi abbatia et patria pulsus.

ibidem sunt intermissa. Denique ad comprimendam ciuium insolentiam, murus in circuitu ciuitatis, iussu Imperatoris, ex toto destructus est, & in puluerem resolutus. Et sic Moguntia sine muro per annos triginta septem permansit. Hoc etiam anno quidam hæretici de secta eorum, qui Cathari nuncupantur, de Flandriæ partibus ad Coloniam uenientes, in quodam horreo prope ciuitatem occultè mansitare cœperunt. Sed dum nec Dominico die Ecclesiam intrarent, à circumiacentibus deprehensi & detecti sunt. Ad examen ergo sanctæ matris Ecclesiæ perducti sunt, & hæretici pertinacissimi inuenti sunt. *Cathari hæretici*

Claruit his temporibus Eckbertus, abbas monasterij sancti Florini confessoris, in Schonaugia, diœcesis Treuerensis nostri ordinis, frater beatæ Elisabeth sanctimonialis uirginis, uir in Diuinis scripturis doctissimus & magni nominis ac famæ, suo tempore, inter doctores Ecclesiasticos. Hunc ergo clerus & maiores ciuitatis Colonienſis, tanquam uirum doctum, sibiq; ab olim, quum adhuc esset in ecclesia Bonnensi canonicus, benè notum, quem non minus sanctitate conuersationis uenerabilē, quàm eruditione scripturarum insignem sciebant, ad examinandum prefatos hæreticos, per literas & nuncios ad Coloniam uocauerunt. Veniens autem Coloniam Eckbertus abbas, anno præfato Dominicæ natiuitatis millesimo centesimo sexagesimotertio, indictione undecima, secundo die mensis Augusti, publicum disputationis certamen, cum tribus hæresiarchis, qui cæteris acutiores uidebantur, iniit: Arnoldo uidelicet, Marsilio & Theodorico, quos licet essent acutissimi, tamen fortiter disputando conuicit, ita ut penitus contradicere non ualerent. Quumq; nullis rationibus, nullis authoritatibus, nullisq; admonitionibus induci possent, ut suo renunciarent errori, sed in suo proposito pertinacissimè persisterent, ab Ecclesia prorsus ejecti sunt, & in manus laicorum traditi. Qui eos extra urbem educentes, nonis Augusti ignibus tradiderunt, mares octo, fœminas duas. Erat inter eos iuuencula una, quæ dum miseratione populi prope seruaretur, si fortè interitu aliorum territa, saniori consilio acquiesceret, subitò de manibus se tenentium elapsa, ultrò se ignibus iniecit & periit. Fuerunt autem isti hæretici multis erroribus implicati, Cataphrygi, siue Cathari, eo dicti quòd se mundos & solos Christianos esse dicebant: cæteros uerò omnes homines, immundos & hæreticos. Rectores Ecclesiarum, prælatos, sacerdotes, & omnem clerum contemnentes, deceptores animarum & laqueos diaboli appellabant. Sacramenta Ecclesiæ irridebant, & sacrosanctum corpus & sanguinem negabant. Luxuriam inter se quomodocunq;, aut cum quibuscunque perpetratam, dicebant non esse peccatum: allegantes, Omnia munda mundis. Alios quoq; multos & abominabiles profitebātur errores, de quibus scribere propter honestatem erubescimus. Aduersus Catharos istos sancta Hildegardis per spiritum sanctum inspirata, ad canonicos maioris ecclesiæ Moguntinæ scripsit epistolam, quæ sic incipit: Mense Iulio præsentis anni, qui est millesimus centesimus sexagesimustertius dominicæ incarnationis, &c. Originem autem hæresis huius habuit ex fecibus Tauchelini, de quo longè superius diximus, anno Volmari abbatis quinto, qui in partibus inferioribus, & maximè in Antuerpia, spurcissimos disseminauit errores, Adamitarumq; resuscitauit hæresin. Et licet per fratres sancti Norberti, ordinis Præmonstratensis primi fundatoris, eadem hæresis tunc fuerit pro maiori parte, in illa præsertim regione extincta: toties tamen interea repullulauit in diuersis mundi prouincijs, & maximè in regno Bohemię, in Alsatia, in Thuringia, ut usque in præsentem diem ueneno prauitatis suæ multos infecerit: & nec hodie credatur in toto extincta, quāuis ualde occulta sit, & pauciſſimis

Eckbertus abbas

Catharos hæreticos disputādo superauit.

Cathari Colonia exusti.

Errores Catharorum pessimi, multi fuerunt.

Hildegardis scribit contra Catharos.

Origo hæresis Catharorum.

Hæc hæresis nō dum extincta.

cognita. Nam metu ignis, semper occulta latibula professores huius erroris
Eckbertus. amare consueuerunt. Quia uerò Eckberti abbatis mentio incidit, dicendum nobis est, quis & quantus fuerit. Fuit autem natione Teuthonicus, frater S. Elisabeth monialis & abbatissæ Schonaugiensis Treuerensis diœcesis ordinis nostri. Qui cùm esset canonicus ecclesiæ Bonnensis, monitis sororis suæ deuotissimæ iam dictæ consentiens, mundum & omnia quæ in mundo sunt, pro Christi amore deseruit, & sub Hildelino primo Schonaugiēsis cœnobij abbate monachus factus est. Quo defuncto, in eius locum succedens, electione fratrum abbas constitutus est. Erat autem uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis suo tempore inter omnes huius prouinciæ
Vir doctus fuit. doctores eruditissimus, in declamandis homilijs sermonibusq; ad populum promptus & eloquens, & ingenij sui multa posteritati opuscula gemino stylo conscripta reliquit. E quibus ad nostram lectionem pauca peruenerunt. Contra hæreticos scripsit librum unum. Item in principium Euangelij Ioannis. Item super Euāgelium, Missus est angelus: pulchrum tractatū non spernendū. Epistolas quoq; plures ad diuersos. Item Sermones & multos & uarios composuit. Scripsit etiam uitam, conuersationē, reuelationes, & obitum B. sororis suæ Elisabeth: de qua postea dicemus. Sed & carmina diuersi generis, & Orationes deuotioni congruas, cōplures edidit: de domino Iesu, deq; sanctissima eius genitrice uirgine Maria, & sanctis quibusdā alijs multis &
Abbas Schonaugiensis fuit. diuersis. Tandē mortuo Hildelino primo abbate monasterij prædicti Schonaugiēsis nonis Decemb. anno Domini 1167. pari consensu fratrum abbas in eodem cœnobio cōstitutus est, præfuitq; annis 18. & 5 calen. Aprilis non sine opinione sanctitatis, de hac uita migrauit. Tantæ autē eruditionis fuit,
Hæreticū de Cardona conuicit. ut hæreticū quendam Cardensem natione, de corpore & sanguine Domini malè sentientem, & pessimè dogmatizantem, qui propter subtilitatem ingenij & linguæ uolubilitatē, cunctis etiam doctissimis formidabilis erat, in publico conuentu doctorum apud Confluentiam prima disputatione conuicerit, & ab errore suo ad professionē ueritatis reuocarit. Annō Manegoldi
Episcopus Saltzburgensis interficitur. abbatis 7, dominicę autem natiuitatis 1164, archiepiscopus Saltzburgensis à ministerialibus S. Ruperti crudeliter interemptus est. Imperator iterum in Italiā regreditur. Oceanus in partibus inferioribus limitem suum per 12
Mare terminos suos egreditur. miliaria, 14 calē. Martij egressus, multa millia hominum utriusq; sexus & diuersæ ætatis, maximè circa fluuium Vueseram, submersit. Eodem anno in
Horrendas tempestates āeris. die parasceues, 4 uidelicet iduū Aprilis, Alexandro papa, qui & Rolandus, apud Senonas, diuina celebrante, horribiles tenebræ factæ sunt: & dum quidam cardinalis passionem legeret, atq; in eum locū ubi dicitur Consumma tum est, uenisset, tam horrendum fulgur cecidit, & deinde tantus fragor intonuit, ut papa dimisso altari, & diaconus dimissa lectione, & omnes qui aderant, fuga sibi consulendum esse iudicarent. Hoc ipso anno Victor papa
Victor papa obijt Paschalis succedit. apud Lucam obijt, ibiq; sepultus est. Cui Vuido Cremensis episcopus, 10. calen. Maij, ab Henrico Leodiensi episcopo ordinatus, Paschalis tertius appellatus est. Eodem anno Conradus archiepiscopus Moguntinus (de quo supra diximus) Alexandro papæ & contra uoluntatem imperatoris, fide & iuramento confœderatus est, atque ab imperatore & eius antipapa recessit.
Conradus archiepiscopus Mogūtinus expellitur, Christianus eligitur. Vnde indignatus imperator de archiepiscopatu Moguntinensi eum expulit, & fugere ad ipsum patrem Alexandrum coëgit. Quo pulso, in locum eius fuit ordinatus Christianus, quem ante ipsum electum à Moguntinensibus, suprà diximus. Huius Christiani archiepiscopi ad sanctā Hildegardem extat epistola, in qua se orationibus eius commēdans humilimè, rescriptum eius & diuinam admonitionem petit & impetrat. Tandem uerò post Chri-

stianum

stianum Conradus iterum ad archiepiscopatum suum Moguntinum est reuersus. Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni, frater Imperatoris Friderici primi, diœcesin Colonienſem incendio ex prędа petens, bellum eis indixit, posito termino secunda feria Rogationum in campo Adernacensi. Colonienses statuto die ad certamen prępарati cum 125000. armatorum in prædicto loco conuenerũt: quorum fortitudine per exploratores recognita, Conradus Palatinus non ausus est uenire, licet ab illis per dies 12. fuerit expectatus. Eodem anno cal. Octobris Imperator de Italia reuersus curiam in octauis S. Martini celebrem apud Bambergam habuit, ubi inter Conradum comitem Palatinum fratrem suum & Reinoldum electum & Colonienses pacem reformauit.

Conradus comes palatinus.

Anno Manegoldi abbatis 8, qui fuit dominicæ natiuitatis 1165. S. Thomas archiepiscopus Cantuarienſis in Anglia, dum libertatem & iura ecclesiæ suæ fortiter contra tyrannidem regis Anglorum defenderet, ab eo patria simul & archiepiscopatu pulsus est, ueniensq; in regnum Francorũ primò in cœnobio Pontiaco moratus est. Postea Senonis in monasterio S. Columbæ regijs expensis sustentatus est. Eodem anno natus est Imperatori filius nomine Henricus apud Nouiomagũ. Ipso quoq; anno Imperator curiam celeberrimã in Herbipoli celebrauit ad diem Pentecostes, ubi tam ipse Imperator quàm cęteri principes omnes iurauerũt, quòd papa suum Paschalem nũquàm desererent, nec ad partes Alexandri aliquando transirent. Ibi tunc primùm Reinoldus Colonienſis electus, sabbato quatuor temporum, cum alijs multis nouiter electis, in presbyterum ordinatus est. Postea uerò 6. nonas Octob. in archiepiscopum Coloniæ electus est à Philippo Osnaburgenſi episcopo, Imperatore Friderico, unà cum sua Imperatrice præsentibus. Eodem quoq; anno in die ad uincula Petri, quę est calend. Augusti post meridiem, Manegoldus abbas huius cœnobij Hirsaug. decimus septimus, anno ætatis suæ nono & sexagesimo, abbatiæ uerò octauo cum mensibus quatuor & diebus sex. Consummato ex hac uita ad Dominũ migrauit, & ante altare S. archangeli Michaëlis sepultus est. Vir certè memoria dignus, qui etsi fratrum suorũ aliquando murmurationes sustinuit, quẽadmodum prædiximus: tamen causa displicentiarũ non ex malo, sed potius ex bono regularis disciplinę descendit zelo. Amator siquidẽ monasticæ conuersationis feruẽtissimus erat, qui cùm delinquẽtes monachos durius secundũ regulã monasticã corrigeret, infirmorũ contra se odiũ prouocauit. Verùm posteaq; per S. Hildegardẽ semel admonitus est, seueritatẽ in pietatẽ maximã cõmutauit, & pax inter eũ & fratres summa, usq; ad mortẽ eius cõualuit.

Manegoldus abbas obyit.

Regularis disciplinæ amator, ut diximus, fuit.

DE RVPERTO, HVIVS MONASTERII XVIII ABBATE, QVI *præfuit annis 11. & de eius conuersatione, certisq; gestis illius temporis.*

ANno dominicæ natiuitatis 1165, altera die post festum ad uincula Petri, quæ fuit 4. nonarum Augusti, mortuo atq; sepulto (sicut diximus) Manegoldo uenerabili abbate, cõuenientes in unum fratres huius monasterij, ut sibi de pastore nouo prouiderẽt: multis quidẽ & necessarijs tractatibus inter se habitis, post humilẽ inuocationẽ gratię spiritus sancti in abbatẽ unanimiter elegerũt uenerabilẽ uirũ Rupertũ, eo tẽpore priorẽ in Schonrẽ. Electus autẽ cum difficultate maxima, uix tandẽ induci à fratribus potuit, ut cõsentiret, quippe qui experiẽtia docẽre cognouerat, plus periculi inesse prælaturæ clauſtraliũ q; honoris. Fuerat enim antea (sicut dicemus) abbas in Gotzauu. Vnde quãta necessariò patiatur, prælatus monachorũ in multis admodũ fuit expertus. Renuit ergo suscipere huius magni & insignis cœnobij abbatiã, q; se in minore, quę tãti nominis nõ extitit tãtas passũ iniurias animo re-

Rupertus.

Diu suscipere abbatiam renuit.

uoluebat intento. Victus tandem precibus fratrum, postquàm diu reluctatus esset, consensum præbuit, & onus pastoralis curæ portandum pro amore Dei humiliter suscepit, in quo per annos undecim Domino strenuè militauit. Munus benedictionis, quod in Gotzaugiensi abbatia quondam suscerat, etiam in ista sufficiebat. Qui ex Francia orientali honestis parentibus ortus, ad studiũ literarũ in pueritia positus, moribus bonis & scientia scripturarum cum ætate annorũ non segniter profecit, & in breui tempore multos ex coętaneis suis in utroq; superauit. Deinde crescentibus annis diuina inspiratione attactus, sub Volmaro abbate in hoc cœnobio monachus factus est, ubi se spirituali exercitio totũ dedit, ita ut in multis etiã senioribus, iuuenis exemplar uirtutum existeret. Fuit autẽ quantũ ad dispositionẽ corporis attinet, homo satis decorus, statura procerus, uultu pulcher & iocundus, incessu rarus & firmus, uoce sonorus, sermone maturus atq; disertus. Moribus uerò compositus & placidus erat, consilio promptus & cautus, & in omnibus actionibus circũspectus. Mitissimæ ac tranquillissimę inter fratres conuersationis extitit, & nullum unquam per iniuriã offendit. Deniq; cum tanta se diligẽtia ad seruiendũ omnipotenti Deo cõtulit, ut semper in choro cũ primis intraret, exiretq; cum ultimis, & die noctuq; lectioni scripturarum, meditationibusq; sanctis & orationibus, fermè continuus uacaret. Tandem cùm se uirtutũ eius fama circumquaq; etiã ad extraneos diffunderet, fratres Gotzaugienses cœnobij, quod quatuor ab Hirsaugia miliaribus distat, eius nomine & opinione prouocati, cùm essent pastore uiduati, eum in abbatẽ super se unanimi electione postulãtes impetrarunt. Qui post humilẽ excusationẽ, tandẽ abbatis sui cõstrictus imperio, onus ipsum pastoralis curæ suscepit, & per episcopũ Spirẽsem ordinatus secundũ cõsuetudinẽ solẽniter fuit. Ordinatus autẽ abbas, omne studiũ suum pro instauratione monasterij sui prænominati Gotzaugiẽsis in utroq; statu iam iamq; labẽtis adhibuit, & in tẽporaliũ rerum reductione nõ mediocriter profecit. In spiritualibus autem rebus non usq; adeò proficere potuit, tum propter fratrũ quorundã importunitatẽ, tum etiã quòd secularium amicorũ eorundẽ proteruia non parum obsisteret. Cumq; proteruia monachorũ obsistẽte se parũ proficere cerneret, relictis illis, quos incorrigibiles nouerat, abbatiã resignauit: postea quã illã per annos aliquot gubernasset, malens cũ fratribus suis Hirsaugiẽsibus abiectus & in humilitate cõsistere, quàm in abbatia sine fructu cũ reprobis monachis præsidere. Dimissa igitur abbatia præfati monasterij Gotzaugiensis, ad Hirsaugiã reuersus est, & à fratribus cum magna charitate receptus, priorẽ locũ obtinuit, & uitã inter eos tranquillã, ut antea consueuerat, sine reprehẽsione cõtinuauit. Postea uerò ad monasteriũ Schonrem, supremus prior & rector cõsilio & assensu fratrũ huius cœnobij per Volmarum abbatẽ ordinatus est, ubi per annos fermè decẽ satis utiliter præfuit, & ipsum prioratũ non minus in spiritualibus quàm in tẽporalibus rebus ampliauit. Tandẽ post decessum Manẽgoldi abbatis, cùm inter fratres Hirsaug. eo nõ reperiretur utilior, cõmuni cõsilio & unanimi omniũ cõsensu in abbatẽ huius monasterij electus est, anno supradicto natiuitatis Christi 1165. indict. 13. 4. nonas Augusti, & præfuit (sicut diximus) annis 11. Erat autem in obseruantia regularis disciplinæ satis admodum zelosus & feruidus, sed quia dies mali erant, fuitq; necessarium redimere tempus, non sicut uoluit, sed ut potuit, fratres gubernauit. Cœperant enim iam tunc à feruore primæuæ institutionis tepescere, nec facilè erat diffluentes nimium, tam subitò reuocare. Multos ergo labores pro instauratione monasticæ perfectionis adhibuit, multasq; propterea iniurias ab infirmis subditis recepit. Vnde necessitate compulsus, ne ex malis de-

Vita Ruperti abbatis.

Rupertus fit abbas in Gotzau.

Abbatiam suam in Gotzau Rupertus dimisit.

Prior ad Schonrem ordinatur.

Abbas Hirsaug. constituitur.

lis deteriores fierent, tacuit, & prudenti moderamine quantũ licuit, pro meliori dissimulauit. Quantum uerò ad statum rerum temporalium pertinet, substantiam monasterij non minuit, sed ampliauit: & præter donationes à fidelibus suo tempore factas complures, quæ in libro Donationum habẽtur, etiam ipse, prædia & prata non pauca ad usus fratrum comparauit. Ipse quoque abbas Rupertus in maiori cœnobio Hirsaugiensi, ad plagam septentrionalem capellam pulchro tabulatu construxit in honorem S. Nicolai magni archiepiscopi Myreorum, in qua & frequentius missarum solẽnia celebrare consueuit. Quam quidem capellam post annos 278. Vuolframus abbas nimia uetustate penè collapsam de consensu & permissione Reinhardi Spirensis episcopi destruxit, & altare ipsum in ecclesia monasterij ad sinistrum latus aræ sanctæ crucis, transferens in honorem sanctorum Petri Apostoli, Nicolai, Vdalrici, & Aurelij pontificum, & Galli abbatis, per ministerium Petri episcopi Myrensis, præfati Reinhardi præsulis, in Pontificalibus uicarij generalis consecrauit, quemadmodum suo loco dicemus.

Disciplina fratrũ Hirsaugiensium hoc tempore tepuit.

Capella S. Nicolai fundatur. Vuolframus abbas.

Anno Ruperti abbatis primo currẽte, qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. sancta & Deo dilecta uirgo Elisabeth monialis nostri ordinis, magistra uirginum Christi in Schonaugia Treuerensis diœcesis, soror Eckberti abbatis ibidem in cœnobio monachorum, de quo suprà fecimus mentionem, anno ætatis suæ sexto & tricesimo, conuersionis ad ordinem quarto & uigesimo, uisitationis autem cœlestis gratiæ tertiodecimo, uocante domino nostro Iesu Christo, ex hoc mundo transiuit ad ipsum spõsum suum, quem puro semper corde amauit, sepulta in monasterio uirorum, ibidem in ecclesia principali ad Aquilonem: cuius uitam, conuersationem, miracula & reuelationes frater eius præfatus abbas Eckbertus, ad multorum ædificationem descripsit. Hæc uirgo cùm esset annorum duodecim, ad monasterium pauperum uirginũ Christi in Schonaugia Domino Deo sub regula S. patris nostri Benedicti, & monasterio Hildelini primi abbatis & fundatoris utriusq; cœnobij, monachorum uidelicet & monialium syncerè famulantium, à parẽtibus tradita fuit, ubi tam sanctè, tam purè, tam religiosè uixit, ut multis mirandis reuelationibus diuinitus meruerit crebrius in hac mortalitate consolari.

S. Elisabeth monialis prophetissa obijt.

Vita eiusdem sacræ uirginis.

Anno nanq; conuersationis suæ undecimo, qui fuit ætatis tertius & uicesimus, manus Domini super eam facta est, & cœpit mirabiles habere uisiones, chorisq; interesse angelicis, & arcana mentium diuinitus illustrata reuelare. Et quandiu deinceps uixit, diuinis reuelationibus recreata fuit, & hoc maximè diebus dominicis, & in festis sanctorum, tempore diuinorum in choro, ubi maior omnium feruebat deuotio. Modus autem uisionum, seu reuelationum is erat. Cadebat super eam quædam passio præcordiorum, ita ut lapsa repentè in ecstasin uelut exanimis perduraret, quieta iacens, sedens immobilis, nullusq; in ea sentiri halitus posset. Quo durante excessu, spiritus rapiebatur ad diuersa loca, & angelicis interea locutionibus informabatur. Tandem uerò post longum excessum, resumpto spiritu sanctissima uerba proferebat, aliquando in lingua Teuthonica, quæ illi patria fuit aliquando uerò in Latina, cùm Latini sermonis penè nullam haberet intelligentiam. Spiritus enim qui loquebatur in ea, ut uoluit uerba formauit. Tota uita eius quasi longũ quoddam martyriũ fuit, quippe quę sub regulari disciplina constituta, iugũ dominicũ multiplici flagello passionũ longo tẽpore portauit. Manus enim Domini super eam semper fuit extẽta, & flagellũ pij cõditoris nun quã ei defuit, premens animum & cõterens debile corpus infirmitate continua. Quæ quamuis lãguoribus uexaretur continuis, semper

Reuelationes multas habuit.

Modus uisionum eius fuit.

Quasi semper fuit infirma.

tamen patiens, ſemper hilaris & tranquilla mente & corpore extitit, pſalmis, orationibus, ieiunijs, lachrymisq; & uoluntaria caſtigatione ſe macerãs, ſacrificium acceptabile Domino immolauit. Diuinis autem reuelationibus informata, plura ad ædificationem fidelium ſcripſit, de quibus nos ſubiecta legimus: Viarum Dei, pulchrum & neceſſariũ opus, in quo plures ponuntur ſermones de uia contemplatiuorum, actiuorum, martyrum, coniugatorum & continentium, quod ſic incipit: Factum eſt in anno quinto uiſitationis meæ &c. Item de hiſtoria, origine, inuentione & nominibus undecim milium uirginum opuſculum edidit, angelica reuelatione informata, quod ſic incipit: Vobis qui pios affectus ad ea quæ ſancta ſunt geritis, ego Eliſabeth famula ancillarum Domini quę ſunt in Schonaugia, aperio ea quæ mihi per gratiam Dei reuelata ſunt. Item diuerſarum reuelationum, in uarijs materijs, cauſis & propoſitionibus, tres libros compoſuit, capitula centum quatuor & quadraginta continentes, in quibus multa pulchra & utilia deſcripſit, quorũ primus ſic incipit: Petis à me frater, & ad hoc ueniſti, ut enarrem tibi miſericordias Domini. Secundus uerò ſic: Benigna eſt miſericordia Dei noſtri. Tertius autem ſic: Aſſumpſit me angelus Domini in ſpiritu, in locum celſitudinis magnæ. Item ad interrogata multorum, plures conſcripſit epiſtolas reſponſales, inter quas una ſatis prolixa extat ad S. Hildegardem magiſtram ſororum apud Bingios, quam ex certa conſideratione de uerbo ad uerbum inſerere nobis placuit huic operi noſtro, ut ſequitur:

Tituli & nomina librorum eius

Variarum quoq; reuelationum.

Epiſtola S. Eliſabeth ad S. Hildegardem.

Dominæ Hildegardi uenerabili magiſtræ ſponſarum Chriſti, quæ ſunt apud Bingiam, Eliſabeth humilis monacha & magiſtra ſororũ quæ in Schonaugia ſunt, deuotas cum omni dilectione orationes. Gratia & conſolatio altiſſimi repleat uos gaudio, quia meæ perturbationi benignè compaſſa eſtis, ſicut ex uerbis conſolatoris mei intellexi, quem de mei conſolatione diligẽter commonuiſtis. Sicut enim uobis de me reuelatum fuiſſe dixiſtis, fatear uerè quandam perturbationis nubem me nuper in animo concepiſſe, propter ineptos ſermones populi multa loquẽtis de me quæ uera non ſunt. Sed uulgi ſermones facilè ſuſtinerẽ, ſi non & hi qui in habitu religionis ambulant, ſpiritum meum acerbius contriſtarent. Nam & hi neſcio quibus ſtimulis agitati, gratiam Dei in me deridẽt: & de his quæ ignorant, temerè iudicare non formidant. Audio & quoſdam literas de ſuo ſpiritu ſcriptas ſub meo nomine circũferre, de iudicij die me prophetaſſe diffamantes: quod certè nunquam facere præſumpſi, cùm omnium mortalium cognitionem effugiat eius aduentus. Sed huius famæ occaſionẽ uobis aperiam, ut indicetis utrum præſumptuoſè quicquam in hac re fecerim aut dixerim: ſicut per alios audiſtis, magnificauit Dominus miſericordiã ſuam mecũ, ſupra quàm meruerim, aut mereri ullatenus poſſim: in tãtum, ut cœleſtia quædam mihi ſacramenta frequenter reuelare dignatus ſit. Significauit etiam mihi per angelum ſuum frequenter, qualia uentura eſſent ſuper populum ſuum in his diebus, niſi pœnitentiam agerent de iniquitatibus ſuis, atque ut palàm hæc annunciarem, præcepit. Ego autem ut arrogãtiam euitarem, nec auctrix nouitatum uiderer, in quantum potui, omnia hæc ſtudui occultare. Cùm igitur ſolito more quadam dominica die eſſem in mentis exceſſu, aſtitit mihi angelus Domini dicens: Quare abſcondis aurum in luto, hoc eſt uerbum Dei quod per os tuum miſſum eſt in terram, propter facies diſtortas: non ut abſcondatur, ſed ut manifeſtetur ad laudem & gloriam Domini noſtri, & ſaluationem populi ſui. Et hoc dicto, eleuauit ſuper me flagellum, quod quaſi in ira magna quinquies mihi inflixit amariſsimè, ita ut per triduum in toto corpore

Eliſabeth reuelationes ſuas cælare uoluit.

Ab Angelo percuſſa fuit.

Viſiones abbati ſuas reuelat.

corpore meo ex illa percussione languerem. Post hęc apposuit digitum ori meo dicens: Eris tacens usq; ad horam nonam, quando manifestabis ea, quę operatus est Dominus tecum. Ego igitur usq; ad horam nonam muta permansi. Tunc significaui magistræ, ut adferret ad me libellum quendã, quem in stratu meo absconderam, continentem ex parte ea quæ fecerat Dominus mecum. Quem cùm offerrem in manus Domini abbatis Hildelini, qui ad uisitandum me uenerat, soluta est lingua mea in hæc uerba: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Post hæc cùm & alia quædam ipsi reuelassem, quæ scriptis committere nolueram, uidelicet de uindicta Domini magna, quam uniuerso mundo in breui superuẽturam ab angelo didiceram, rogaui illum diligentissimè, ut uerbum illud apud se haberet absconditum. Præcepit autem mihi ipse dominus abbas, ut operam darem orationi, atq; à Domino postularem quatenus daret mihi intelligere, utrum ea quæ dixeram, silentio tegi uellet, an non. Cumq; per aliquod tempus pro hac re orationi insistendo me afflixissem, in aduentu Domini, in festiuitate S. Barbarę in prima uigilia noctis corrui in ecstasin, & astitit mihi angelus Domini dicẽs, Clama fortiter, & dic heu ad omnes gentes, quia totus mundus in tenebras est conuersus. Et dices: Exite, ille uos uocauit, qui de terra uos formauit, & dicit pœnitẽtiam agite, quia prope est regnum. Hoc igitur sermone inductus dominus abbas cœpit diuulgare uerbum coram magistratibus ecclesiæ & uiris religiosis. Quorum quidam cum reuerentia exceperunt uerbum, quidam uerò non sic, sed sinistrè de angelo qui familiaris mihi est, locuti sunt, dicentes eum esse illusorem spiritum, & in angelum lucis transfiguratum. Vnde & ipse dominus abbas per obedientiã me constrinxit, præcipiens, ut cùm mihi rursus appareret, per nomen Domini illum adiurarem, quatenus indicaret mihi, utrum uerus Dei angelus, an non. Ego autem præsumptuosum id æstimans, cum timore magno præceptum hoc suscepi. Quadam igitur die cùm essem in excessu meo, solito more se mihi obtulit, & stetit in conspectu meo. Et dixi tremẽs ad eum, Adiuro te per Deum patrem & filium & spiritum S. ut rectè dicas mihi, si uerus Dei angelus sis, & si ueræ sint uisiones quas uidi in excessu meo, & ea quæ ex ore tuo audiui. Respondit ac dixit: Scias pro certo, quia uerus angelus Dei sum, & ueræ sunt uisiones quas uidisti, & quæ de ore meo audisti uera sunt, & uerè fient, nisi reconcilietur hominibus Deus, & ego ipse sum, qui diu laboraui tecum. Post hæc in uigilia Epiphaniæ dum orarẽ, rursus apparuit mihi Dominus meus, sed procul à me stans, & faciem habens auersam à me. Ego autem indignationem eius intelligens, dixi illi cum timore, Domine mi, si molesta fui tibi in eo quod adiuraui te, ne quæso imputes mihi, conuerte obsecro faciem tuam ad me, & esto mihi placabilis, quia constricta per obedientiam feci, neque ausa fui transgredi mandatum præceptoris mei. Cumq; in huiusmodi uerbis multas lachrymas profudissem, cõuersus est ad me dicens, Contemptum mihi fecisti & fratribus meis, quia diffidentiam habuisti ad me. Vnde pro certo noueris, quia ultrò non uidebis faciẽ meam, neque uocem meam audies, nisi placatus fuerit Dominus & nos. Et dixi, Domine mi, quomodo placari poteritis? Et ait, dices abbati tuo, ut in memoriam mei & fratrum meorum celebret diuinum officium deuotè. Cùm ergo non semel, sed pluribus uicibus, tam à domino abbate quàm à reliquis fratribus missarum solẽnia ad honorem sanctorum angelorum celebrata fuissent, simulq; sorores Psalmorum lectionibus eos honorassent, rursus apparuit mihi Dominus meus placido uultu, dixitq; ad me: Scio quoniam in charitate & obe-

Angelus præcipit uisiones eius publicari.

Visiones Elisabeth quidã spreuerunt.

Elisabeth angelũ apparentem sibi adiurat.

Angelus placatus apparuit.

dientia factum est quod feciſti,idcirco ueniã conſecuta es,& de cætero frequentius te uiſitabo quàm hactenus. Poſt hæc cùm dominus abbas ire diſponeret in locum quendam,rogatu clericorum illic manentium ut prædicaret uerbum comminationis Domini in populo,ſi fortè pœnitentiam ageret,& auerteretur ira Dei ab illis,primùm aggreſſus eſt deprecari Dominũ unà cum omnibus nobis,ut nobis reuelare dignaretur ancillæ ſuæ,utrum ſermonem qui iam manifeſtus eſſe cœperat,amplius diuulgari oportet,an non. Ipſe igitur diuina myſteria celebrante,& nobis deuotiſsimè orantibus ſubitò diſſolutæ ſunt compages membrorum meorum,& elangui,& ueni in mentis exceſſum. Et ecce angelus Domini ſtetit in conſpectu meo,& dixi ad eum,Memento mi Domine, quòd dixeris ancillæ tuæ, uerbum Dei per os meum miſſum in terram,non ut abſcondatur,ſed ut manifeſtetur,ad gloriam Dei & ſaluationẽ populi eius. Et nunc indica mihi, quid oporteat fieri de uerbo illo comminationis quod locutus es ad me. Nunquid iam ſatis manifeſtum factum eſt,an adhuc amplius prædicandum? At ille ſeuero me aſpectu intuens,ait:Noli tentare Deum:qui enim tẽtant illum,peribũt. Et dices ad abbatẽ: Noli timere,ſed perfice quod cœpiſti. Verè beati ſunt qui audiunt uerba exhortationis tuæ,& ſeruant ea,& non fuerint ſcandalizati in te. Hoc autem illi ſuggeras,ut eam formam quam hactenus in prædicatione habuit,non immutet. In hoc enim conſiliarius illius ego fui. Dicito illi,ut nequaquam attendat uerba eorum,qui ex inuidia dubiè loquuntur, de his quæ dicta ſunt in,te ſed attendat quod ſcriptum eſt: Quia nihil impoſsibile apud Deum. Hoc igitur ſermone animatus,locum quem adire diſpoſuerat,adijt:& populum qui eius aduẽtum præſtolatus fuerat,ad pœnitentiam exhortatus eſt,annuncians iram Dei cunctis ſuperuenturam,niſi pœnitentiæ fructibus eam præuenire ſtuderent. Quales autẽ plagæ mundo imminerent, nequa quã ueluti diffamatus eſt,in aliqua prædicatione ſua enarrauit. Factũ eſt igitur,ut multi apud quos ſermo iſte diffamatus eſt,per totum tempus quadrageſimale in timore magno per pœnitentiam ſeſe affligerent, elcemoſynis & orationibus ſtudioſe inſiſterent. In tempore illo quidam(neſcio quo zelo ductus)ad urbem Coloniam in perſona domini abbatis,ipſo ignorante,Deus nouit,literas direxit,in quibus terribiles quædam comminationes audiente omni populo lectæ ſunt. Vnde quanquam ab inſipientibus illuſum nobis ſit,prudentes tamen(ut audiuimus)reuerenter ſermonem animaduerterunt,& pœnitentiæ fructibus Deum honorare non contempſerunt. Factum eſt autem in quarta feria ante diem paſchæ, cùm poſt magnos labores corporis in ecſtaſin ueniſſem, apparuit mihi angelus Domini,& dixi ad eũ:Domine quid fiet de uerbo quod locutus es ad me? Qui reſpondit,Noli cõtriſtari,neq; perturberis,ſi non in die quem determinaui tibi,euenerint quæ prędixi,quorum multorum ſatisfactione placatus eſt Dominus. Poſt hæc in ſexta feria,poſt horam tertiam cum graui paſsione ueni in exceſſum mentis,& rurſus aſtitit mihi,dicens: Vidit Dominus afflictionem populi ſui,& auertit iram indignationis ſuę ab is. Cui dixi: Quid ergo Domine mi? Nõne ero in deriſionem omnibus,apud quos hoc uerbum diuulgatum eſt? Qui ait, Omnia quæ occaſione hac euenerint,tibi patienter & beneuole ſuſtineto,illum diligenter aduertens,qui cùm eſſet totius orbis creator,hominum irriſiones ſuſtinuit. Nunc primùm patientiam tuam Dominus probat. Ecce domina mea,totum ordinem rei uobis explicaui, quatenus & uos innocentiam meam & abbatis noſtri cognoſcatis,& alijs manifeſtare poſsitis. Obſecro autem,ut & orationum ueſtrarum

Hildelini abbatis in Deum deuotio.

Abbas ad pœnitentiam populũ conuertit.

Præſumptuoſa cuiuſdã ſcriptio.

Iterum angelus uirgini apparuit

Ad patientiam hortatur eam.

participem me faciatis,& prout spiritus Domini uobis suggesserit, aliqua mihi consolatoria uerba rescribatis. Gratia domini nostri Iesu Christi uobiscum sit. Amen.

Anno prænotato, quæ sancta uirgo Elisabeth de corpore migrauit, qui fuit Ruperti abbatis 1. annus, hyems fuit asperrima, & subsecuta est fames magna cum pestilentia & multis malis. *Hyems dura.*

Anno autem Ruperti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1167. obijt Henricus episcopus Herbipolensis, cui Heroldus succedens præfuit annis 7. mensibus 5. diebus 2. Huic episcopo Heroldo Fridericus Imperator ducatum Franconiæ sub aurea bulla primus confirmauit, cum omni potestate ac iurisdictione ducali. *Heroldus episcopus Herbipolẽsis*

Anno sequente Arnoldus archiepiscopus Moguntinus, in monasterio S. Iacobi, à ciuibus suis in die S. Ioannis Baptistæ crudeliter occisus est. Huius conspirationis principes fuerunt in clero Godfridus abbas sancti Iacobi, & præpositus ecclesiæ sancti Petri, cum alijs multis in cædem pontificis consentientibus. Peracta cæde uenerandi præsulis, crudeles homicidę in archiepiscopum elegerunt Rudolphum Conradi ducis de Zeringen filium, qui ut sibi muneribus Imperatorẽ placaret, omni Ecclesiam spoliauit ornatu. Sed contemptus ab Imperatore, ad sedem pontificatus minimè peruenit. Interea dum Rudolphus Imperatorem in Italia commorantem adiret, Conradus comes palatinus Rheni, ex uno parente frater ipsius imperatoris, Christianum quendam in archiepiscopũ sublimauit: uerum utroq; refutato Imperator Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Vuitelsbach ordinari in archiepiscopum fecit, quem tamen post bienniũ (sicut dicemus) expulit, & prædictum Christianum in eius locum ordinauit. Post necem Arnoldi uenerãdi pontificis, cœnobium S. Iacobi à fautoribus eius destruitur, mansiones monachorũ funditus dissipantur, ita quod per annos fermè duo decim nulla in eodem loco diuinæ laudis harmonia celebrata fuit. Monachi hinc inde fuerunt dispersi, & abbas eorum Godfridus per Imperatorem de patria proscriptus. Murus etiam ciuitatis Moguntinæ, iussu Imperatoris euersus est in circuitu funditus, ita quod Moguntia per annos 36. sine muro stetit. Ciues autem omnes qui in necẽ pontificis consenserant, præter pauperes & mendicos ante reditum Imperatoris de Italia se fuga saluarunt. *Rudolphus comes de Zeringen* *Conradus Palatinus.* *Monasterium S. Iacobi.* *Muri Moguntini destruuntur.*

Anno autem Ruperti abbatis Hirsaugiensis monasterij 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1170. Conradus archiepiscopus Moguntinus, propterea quòd Alexandro papæ urbis Romæ tertio, contra sententiam imperatoris adhæreret, ab ecclesia sua pulsus est: in cuius locum Imperator Christianum suprà dictum fecit ordinari, qui præfuit annis 13. post cuius mortem ad ecclesiam suam reuersus est. Interea fugiens, ad papam declinauit, à quo cum honore susceptus, Sabinensem episcopatum ab eo in sustentationem uitæ suscepit. Vnde quàm diu uixit, etiam ad Moguntiam reuersus, archiepiscopum se Moguntinum & episcopum Sabinẽsem in omnibus literis scripsit. *Conradus.* *Christianus succedit.*

Anno Ruperti abbatis 7. Fridericus Imperator primus Henricum ducem Brunsuicẽsem imperio eatenus rebellem, tam uiribus principum quàm imperiali censura subegit, & ad obedientiam uenire compulit. *Imperator ducẽ Saxoniæ uicit.*

Eodem anno Imperator pentecosten Mogũtiæ celebrauit unà cum uxore & Henrico filio suo ac principibus multis, & in eodem die in monasterio sancti Albani extra muros ciuitatis, cum magna solennitate coronatus est. Mansit autem ibi diebus octo, & multa pro utilitate reipub. constituit. Ibi Hemino comes Flandriæ ad obedientiã se Imperatori subiecit, & ipsum comitatum, *Imperator Moguntiam uenit.*

comitatum, modò sine liberis decederet, Imperatoris filio promisit.

Eodem quoq; anno moritur Ludouicus marchio secundus Thuringiorum, uir magnarum actionum & animo semper inuictus.

Capus S. Irminæ transfertur ad Spanheim.

Anno Ruperti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1173. caput sanctæ Irminæ uirginis, filiæ Dagoberti quondam regis Francorum, quæ fuerat prima ordinis nostri abbatissa in horreo Treuerensi, ad petitionem Domini Craftonis secundi abbatis, ad monasterium meum Spanheimense, Hillino archiepiscopo consentiente translatum est.

Adelgerus fit abbas Spanheim.

Anno autem Ruperti abbatis 9. moritur Crafto abbas monasterij mei præfati secundus, 5. calend. Iunij, filius Meginhardi comitis de Spanheim, ætatis suæ 58. in medio chori, cum antecessore suo Bernhelmo in uno sarcophago tumulatus. Cui Adelgerus monachus & custos monasterij mei succedens, præfuit annis 6, mense 1. ac diebus tantùm 3. qui ante religionis ingressum, multo tempore scholæ publicæ apud Moguntiacum præfuit, & multos insignes discipulos post se reliquit.

Eodem anno obij Heroldus episcopus Herbipolensis, cui successit Reinhardus, & præfuit annis 4. mensibus 10, & diebus 15.

Magna imperij Rom. turbatio.

Anno Ruperti abbatis 10. qui fuit dominicę natiuitatis 1175. magna fuit in toto imperio Romano turbatio, propter inobedientiam & rebellionem Friderici Imperatoris primi contra sedem apostolicam. Ipse autem Rupertus abbas & fratres huius monasterij cum sancta Romana ecclesia in primis apertè sentientes, multas â fautoribus imperatoris molestias & iniurias in rebus & in personis susceperunt, quousque tandem amicorum consilio liberati sunt. Vnde cùm ingens esset in omni Alemania populorum & cleri maxima turbatio, propterea quòd imperator excõmunicatus persequeretur papam uerbis, scriptis, & armis, omnesq; sentientes cum illo nimium haberet exosos, & tam per se quàm per suos multa illis inferret damna & incommoda, multasq; iniurias fieri permitteret, uiri boni ac Deum timentes in malo se positos cùm cernerent, aut fuga se, aut silentio saluare cupiebant. Cùm autem Rupertus insignis abbas inter eos qui summo Pontifici consenserant, unus esset non ultimus prælatorum, & plures quotidie ab æmulis sustineret iniurias, timens generalem monasterij propter personale odium Imperatoris iacturam, uolensq; locum iræ concedere, deliberauit abbatiam pro pace fratrum & utilitate monasterij resignare.

Imperator papã persequitur.

Rupertus abbatiam resignauit.

Anno igitur promotionis suæ 11. qui fuit natiuitatis dominicæ annus 1176. iam senio nimium grauatus & curis, abbatiam ad manus fratrũ suorum liberè resignauit, & pro uitæ sustentatione præposituram in Roth à fratribus suscepit, in qua uixit aliquandiu in laboribus multis, tãdemq; in Domino quieuit, sepultus ibidem ex præuia sua ordinatione, in limine templi, quatenus pedibus fratrum calcaretur, quod magnum humilitatis eius fuit indicium. Erat enim (ut suprà diximus) uir bonus & mitis, qui in omni pace & tranquillitate uiuere inter fratres consueuit. Ob eam causam dudũ abbatiam in Gotzauu, in qua non poterat tranquillè conuersari, dimiserat, & ad monasterium suum Hirsaugiense reuersus est. Est autem monasterium Gotzauu nostri ordinis in diœcesi Spirẽsi, in comitatu Vorchem, in Francia orientali, in pago qui dicitur Albegauu, iuxta fluuium qui dicitur Alba, constructum à Bertholdo comite de Hennenberg, anno dominicæ natiuitatis 1010. qui fuit octauus annus uacante abbatia huius monasterij Hirsaugiensis, post obitum Conradi abbatis, in quo Rupertus præfuit annis fermè 10. Qui cùm monachos ad obseruantiam regularis disciplinæ compelleret, qui ni-

Monasteriũ Gotzauu fundatur.

qui nimium à recto tramite monasticæ conuersationis defecerant, multorum contra se odium prouocauit. Cessit ergo & loco & dignitati, malens inter fratres suos Hirsaugienses humiliter uiuere, quàm inter malos & rebellos monachos sub pastoris onere detrimentum animæ subire.

Eodem anno quo Rupertus abbatiam huius monasterij Hirsaugiensis resignauit, obijt 12. calend. aprilis Clementia monialis nostri ordinis in horreo Treuerensi, filia quondam comitis de Homburg, sanctissimæ conuersationis, quę diebus ac noctibus intenta orationi ac contemplationi, nihil magis quàm Deo placere in omnibus cupiebat. Hæc sanctissima uirgo à patre comite Adolpho despõsata olim fuerat domino Craftoni, filio Meginhardi comitis de Spanheim, quæ cùm haberet sanctæ uirginitatis propositum, de cõsensu sponsi apud Treuiros in prędicto cœnobio sanctimonialis facta est. Sponsus uerò eius in meo cœnobio Spanheimensi, sub Bernhelmo abbate primo monachus factus est, eidem in abbatia successit, & in sancta conuersatione quieuit.

Clementia uirgo moritur.

Craſto abbas Spanheim.

DE CONRADO, HVIVS MONASTERII XIX ABBATE, *qui præfuit annis 12. ac de conuersatione certisq; gestis eius & illius temporis.*

POst resignationem reuerendissimi patris Domini Ruperti abbatis, ne monasterium uiduitatis suæ diu sentiret incommoda, prior & fratres huius cœnobij diem pro electione noui pastoris constituerunt: quo aduenientę, omnibusq; electioni interesse debentibus, in loco capitulari conuenientibus, inuocata spiritus sancti gratia, ut moris est, post maturam deliberationem in abbatem unanimiter elegerunt uenerabilem uirum Conradum huius cœnobij monachum, Hermanni comitis de Kilberg fratrem, uirum sanctum & optimum, qui post humilem sui excusationem uictus, tandem precibus fratrum consensum præbuit, & dignitatẽ cum onere suscepit. Electus ergo communi fratrum assensu, post dies paucos ab episcopo Bambergensis ecclesiæ in abbatem ordinatus est, prędfuitq; huic monasterio strenuè annis 12. Ordinari autem ab episcopo Spirẽsi noluit, quoniam contra summum pontificem Friderico Imperatori dudum excommunicato adhæsit. Iste Cõradus (ut diximus) ex nobili Sueuorum prosapia ortus, filius comitis generosi de Kilberg, & Hermanni comitis frater extitit, qui ab iuuentute sua ætate ad discẽdum literas positus, non mediocriter in omni scientia tam diuina quàm humana profecit. Euadens tandem in uirum perfectum, cum diuitijs et honoribus, cùm nobilitate generis gloriosus et insignis haberetur, omnia ueluti stercora pro Dei amore contemnens, ad præsens cœnobium se cõtulit, & monachus factus, in omni religione & sanctitate conuersatus fuit. Quanto enim altior & nobilior fuit genere, tanto humiliorẽ se in omnibus exhibuit in cõuersatione. Neminem unquam contristauit, neminem iniuriosè offendit, sed in medio fratrum sine querela uixit, sine offensione incessit. Erat mitis ingenio, & promptus ad obediendum, ita ut similem in conuentu non haberet. Humilitate nanque, obedięntia, patientia, & morum honestate, cunctos superauit, & tam corporis quàm mentis continentia singularis castimoniæ fuit. Niger erat facie, statura mediocris, incessu grauis, habitu despicabilis, sed uirtute animi excellens & gratiosus. Ordinatus autem abbas, se formam gregis uerbo & exẽplo in omnibus exhibere studuit, humilitatis suæ pristinum modum tam modestè temperans, ut bonis atque beneuolis conuersatione uideretur socius, duris autem & inobedientibus per censuram iustitiæ reuerendus. In omni uita sua castissimè semper conuersatus

Conradus.

Genus Conradi abbatis et origo.

Ex comite fit monachus.

Deuota Conradi abbatis cõuersatio.

Diſpoſitio corporis Conradi abbatis.

uersatus est,curam animę maiorem adhibendo quàm corpori. Fuit ingenio mitis,subtilis & placidus,consilio cautus,promptus ac circumspectus,sermone succinctus,disertus& ordinatus.In disponendis rebus temporalibus magna sagacitate & prudẽtia uiguit,& subditis suis tam mentis quàm corporis necessaria,secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti copiosè ministrauit.In mensa corã fratribus & hospitibus satis largus & dapsilis erat,omnesq; aduentantes in Christo cum omni charitate suscipiens, iuxta mandatum regulæ largiter tractauit.Charus erat omnibus,& in maxima reuerentia ac honore subditorum habebatur.

In agendis fuit prudentißimus.

Anno Conradi abbatis primo,qui fuit dominicæ natiuitatis 1177.apud Bingos,in monasterio sancti Ruperti,15 calendas Decembris obijt sancta Hiltrudis uirgo monialis nostri ordinis,filia Meginhardi comitis de Spanheim,& soror domini Craftonis secundi abbatis monasterij mei Spanheimensis:cui B.Hildegardis magistra eius,testimonium sanctitatis & in uita & post obitum perhibuisse dicitur.

S.Hiltrudis monialis obijt.

Anno Conradi abbatis 11.monasterium sancti Iacobi in monte Speciosо prope Moguntiam,ante nouem annos propter necem Arnoldi archiepiscopi Moguntini destructũ,reędificari cœptum est,permissione Friderici Imperatoris primi, & auxilio Christiani archiepiscopi.

Cœnobium S.Iacobi reßauratur

Eodem anno obijt Reinhardus archiepiscopus Herbipolensis,cui Godfridus successit,& prę fuit annis 6.mensibus octo,diebus 24.Iste Godfridus episcopus maiorem ecclesiam Herbipolensem in honorem sancti Chiliani martyris dedicauit,& ecclesiam suam satis utiliter ac strenuè rexit.

Godfridus fit episcopus Herbipolensis.

Anno Conradi abbatis huius cœnobij 4.qui fuit dominicæ natiuitatis 1180.15.calẽdas Octobris obijt sancta Hildegardis monialis,nostri ordinis fundatrix,& magistra cœnobij S.Ruperti iuxta Bingẽ Moguntinæ diœcesis,de qua suprà dictum est,anno ętatis suæ 82.sepulta in medio chori monasterij sui ante maius altare,quæ multis & in uita & post mortem miraculis claruit.Hæc sanctissima uirgo diuinis reuelationibus à iuuentute sua uisitari meruit,& multa ad utilitatem posteritatis diuina iussione conscripsit.

S.Hildegardis moritur.

Sequẽti anno 6.nonas Iulij,obijt Adelgerus tertius abbas monasterij mei Spanheimensis,uir bonus atq; doctissimus,qui obseruantiam regularis disciplinæ multũ & auxit & manu tenuit:de quo in Chronica eiusdem monasterij mei,latiorem feci mentionem.Huic in abbatia successit Baldemarus abbas quartus,& præfuit annis 17.mensibus 11.diebus 17.uir satis bonus,& amator pietatis.

Adelgerus.

Eodem anno obijt Alexander papa tertius,cui successit Lucius tertius, qui sedit annis 4.& mensibus 2.natione uerò Tuscus.

Alexãder papa.

Eodem quoque anno Baldeuinus rex Hierosolymitanus,Ægyptiorum regem Saladinum,non longè ab Ascalona superauit,& in fugam uertit.

Anno Conradi abbatis 6.Fridericus Imperator Italiam cum magno exercitu ingreditur,& multa contra papam & Romanam ecclesiam mala ferro igneq; patrauit. Sequenti anno,qui fuit Conradi abbatis 7.obijt Christianus archiepiscopus Moguntinus:& Conradus,quem Imperator dudum expulerat propter obedientiam sedis Apostolicę,ad sedem suam Moguntinam reuersus,præfuit annis 17 retinuitq; titulum episcopatus Sabinẽsis, quem sibi papa contulerat à Moguntia expulso,cum archiepiscopatu Moguntinensi.

Christianus archiepiscopus Moguntinus obijt.

Anno Conradi abbatis 9 qui fuit dominicæ natiuitatis 1185.obijt Godfridus episcopus Herbipolensis,in peregrinatione constitutus ultramarina ad se-

ad sepulchrum domini nostri Iesu Christi, & in Antiochia sepelitur: cui succesſit Henricus tertius, annis 12.

Eodem anno mortuus est Lucius papa tertius, natione Tuscus, cui Vrbanus tertius natione Longobardus succedens, præfuit annis duntaxat 2. Fridericus Imperator omnes Hetruriæ ciuitates, præter Pistorium, agraria priuat ditione, & multa in Italia aduersus rebelles imperij peragit. *Lucius papa obijt.*

Anno Cõradi abbatis 10, obijt Godfridus excomite Palatino monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir quondam in seculo strenuus & illustris, in religione autem feruens & deuotus, qui non parua huic monasterio donaria secum attulit, & post multa bona opera in Domino quieuit 8. iduum Februar. sepultus non sine opinione sanctitatis in medio fratrum suorum. *Godfridus rex cõmite Palatino monachus obijt.*

Anno sequenti, qui fuit Cõradi abbatis 11. obijt Vrbanus papa 3. cui succesſit Gregorius 8. natione Beneuentanus, mensibus tantùm duobus: quo mortuo succesſit Clemẽs tertius, natione Romanus, annis tribus, mensibus quinq;, diebus 16. qui cum Imperatore concordauit. *Vrbanus. Gregorius.*

Anno Conradi abbatis 12, & ultimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1188. 12. cal. Maij obijt in monasterio Schonaugiẽsi Cisterciẽsis, ordinis, Vormatiensis diœcesis, non lõgè ab Heidelberga, deuota Christi uirgo Hildegundis nomine, quæ simulato sexu masculum se fingens, inter monachos ibidẽ nouiciatus habitum susceperat, ac mutato nomine se Ioseph̃ appellauit, et usq; ad mortẽ incognita permansit. Huius uitam Cæsarius monachus Heisterbacẽsis, in prima Dialogorum suorum distinctione satis diffuse conscripsit. *S. Hildegundis in Schonauu obijt.*

Eodem anno Fridericus Imperator Romanorum, & Philippus rex Francorum, unà cum Richardo Anglorũ rege, & Clemente summo pontifice, in subsidium & recuperationem terræ sanctæ magnum exercitum nauigio præmiserunt: quem Saladinus Ægyptiorũ rex, anno priore, propter discordiam nostrorum magna ex parte suo subiugarat imperio. *Fridericus Imperator mare transijt.*

Eodem quoq; anno Conradus abbas huius monasterij Hirsaug. pro quibusdam causis & negotijs ad cellam S. Gregorij in Richenbach perrexit, quò cùm peruenisset, crebris febriũ ardoribus pulsari cœpit, & lecto decumbens aliquandiu ægrotauit. Morbo autem dietim crescente, se totũ ad Dominũ intentissima mente conuertit, & præmissa humili confessione, sumptis cum ingenti deuotione sacramentis ecclesiasticis, tandem quinta die mẽsis Septembris beato fine in Domino quieuit. Cuius corpus per fratres ad Hirsaugiã relatũ, in maiori cœnobio ad introitũ ecclesiæ ante altare omnium sanctorum cum reuerentia & honore sepultum est, non sine lachrymis subditorum suorũ. Eodem quoq; anno obijt Vdalricus 41. episcopus Spirẽsis, qui annis præfuerat 8. cui succesſit Otto episcopus 42. annis 11. *Conradus obijt.* *Vdalricus obijt.*

DE HENRICO, HVIVS MONASTERII ABBATE XX. *qui præfuit annis 8. & de moribus eius ac quibusdam gestis illius temporis.*

CONrado reuerẽdissimo abbate (sicut diximus) mortuo atq; sepulto, celebratisq; more Christiano exequijs cum solẽnitate consueta, prior & fratres die ad electionem statuta conuenientes ad locum capitularẽ, post inuocationẽ spiritus sancti, unanimi cõsensu in abbatẽ huius monasterij 20. elegerũt Henricũ monachũ conuentualem, qui cantoris eo tempore gesſit officium. Electus autem diu reluctatus est, donec tãdem fratrum precibus uictus consensum præbuit electioni, & præfuit annis octo. Hic oriundus ex Francia orientali honestis parentibus natus, in iuuẽtute ad literas positus non parum temporis succesſu discendo profecit, & tam in philosophia di- *Hẽricus fit abbas* *Genus & uita Henrici abbatis.*

uina, quàm in humana, longo exercitio doctus & eruditus euasit. Diuina post hęc inspiratione attactus, animo uanitatem huius mundi ac uitę pręsentis breuitatem reuoluere cœpit: ac post maturam deliberationē præhabitā, ad Hirsaugiā ueniens, monasticum habitū & mores induendo suscepit. Factus autem monachus, inter fratres sine querela uiuebat, primus semper & ultimus in diuino seruitio, cui se totū mancipauit. Postea cùm studiosus uideretur circa obsequia diuina, essetq; Musicæ non ignarus, cātoris suscepit officiū, quod per annos aliquot tam studiose & alacriter adimpleuit, ut cunctis cederet in exemplū & admirationē. Laboribus quoq; manuū iuxta regulā S. patris nostri Benedicti, cum maxima diligētia solebat esse intētus, uineas plantādo, colēdoq; hortulos, & diuersi generis arbores inserēdo. Suo etiā studio & labore multū exornauit ecclesiā, & singula altaria oleo cum lāpadibus decēter illustrauit. Cumq; in omni uirtute & religione per amplius de die in diem proficeret, omnibusq; fratribus charus & dilectus esset, cœpit se fama nominis eius etiā ad extraneos diffundere, & cum laude duplici mirum in modū ampliare. Cōtigit interea mori abbatē in Bruuiler, in cuius locum ipse per fratres eiusdē monasterij electus est abbas, & cum multo honore ac reuerētia susceptus. Ordinatus autē abbas in Bruuiler, omni studio curauit monachos ad obseruationē regularis disciplinæ instituere, & uicia cūcta monachorū sub certa cēsura districtius prohibere. Verùm paupertate loci ac fratrū importunitate nimia tædio affectus, cùm se proficere minus posse cōspiceret, pœnituit eum tam arduū pastoralis curæ onus suscepisse. Post longā ergo maturāq; deliberationē, statuit susceptā abbatiā deserere, & ad Hirsaugiā unde uenerat redire. Resignauit itaq; tunc pastoralis curæ officium. Ad monasteriū unde uenerat reuersus, denuò cantor est ordinatus, in eadem perseuerās humilitate post abbatiā, in qua antea fuerat cōuersatus. Post hæc mortuo uenerabili abbate Cōrado (sicut diximus) in locum eius suffectus præfuit huic monasterio Hirsaugiensi annis 8. uir bonus & ingenio mitis, qui in principio suæ promotionis per annos aliquot satis modestè & regulariter tam suam quàm subditorū suorū uitam instituit, & se in utroq; statu pastorē utilem exhibere in omnibus curauit. Sed temporis successu, curis & sollicitudinibus rerum seculariū nimium depressus, animū à rigore sanctæ obseruationis reflexit, factusq; in custodia monasticæ disciplinę remissior, sancti in se & in subditis feruorē præpositi laxauit. Vnde annis 8. in abbatia exactis, ad memoriā reduxit uitę transactæ negligētias, metuensq; diuinæ ultionis uindictam, se dignitati abbatiali (ut suo loco dicemus) abdicauit, & præposituram in Rhote pro uitæ sustentatione accepit. Erat autem uir quantū ad corporis dispositionē attinet, mediocris staturæ, corpore tenuis, uiribus gracilis, & non multū fortis, raros habens in capite pilos, incessu grauis, sermone aliquantulū diffusus. In cōuersatione sua multum fuit humanus, & in omnibus quadā societate affabilis, qui & citò mouebatur ad iram, poteratq; cita satisfactione placari. Eius tēpore, sanctę religionis obseruātia non parū in pręsenti monasterio defecerat, cùm ipse totū se curis temporaliū immergeret, & non quantū oportuerat de spirituali profectu subditorum suorum sollicitus uideretur. Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1189. cùm Fridericus Imperator Roman. in terra sancta positus Syriam teneret, & quæ Christianis contra infideles uidebantur necessaria pararet, dum in quodam flumine lauaretur, clausis uitæ meatibus suffocatus est, & uitam uniuersæ carnis miserabiliter ingressus. Quo mortuo, principes filium eius Henricū huius nominis sextū, in regem Ro-

Cantoris suscepit officium.

Laboriosus in omnibus fuit.

Resignauit abbatiam suam.

Fit abbas in Hirsaug.

Corporis eius dispositio.

Fridericus Imperator obijt.

gem Romanorum assumpserunt, quem Philippus archiepiscopus Coloniensis Aquisgrani ex more coronauit, regnauitq; post patrē annis 10. cum quo uiuente annis fermè duobus & uiginti regnauerat. Vxorem duxit Constantiam, Vuilhelmi regis Apuliæ filiam, consilio & dispensatione Clementis papę 3. quia monialis fuerat multis annis, & unica prędicti regis filia, cum qua regnum Apuliæ Sicilięq; obtinuit, papa fauorem & auxilium impendente: quæ etsi annorū esset quinquaginta, ei tamen filium peperit nomine Fridericum, postea Imperatorem secūdum, de quo suo loco dicemus.

Anno Henrici abbatis 2. Ida comitissa de Spāheim, monialis facta est ordinis nostri in cœnobio mōtis S. Ruperti apud Bingē, in quo deinceps omnibus diebus uitæ suæ religiosissimè cōuersata est, in orationibus ac meditationibus diuinarum scripturarum continua humilitate & obedientia nulli secunda. Eius soror fuit Margaretha uirgo sanctissimæ conuersationis, quę prioríssæ officium multis annis in eodem monasterio strenuè gessit, & miraculis clara tandem migrauit ad Dominum, cuius dies commemorationis festus, 4. calend. Nouemb. quando transiuit è uita, peragitur.

Comitissa sanctimonialis.

S. Margaretha monialis.

Anno Henrici abbatis 4. in uigilia S. Iohānis Baptistæ fuit magna & generalis in his terris obscuratio solis, & subsecuta est fames in terra, & agrorum uinearūq; non parua sterilitas. Eodem anno obijt Philippus archiepiscopus Colonienſis, apud Imperatorē cōstitutus in Apulia: cui Bruno tertius maioris ecclesiæ præpositus succedēs, præfuit annis 3. & postea factus est monachus. Hoc ipso quoq; anno Philippus Rex Francorū & Richardus Anglorū inclytus rex, coniuncto exercitu in Syria contra Saladinū prospere primò bellū gerūt. Sed mox discordia inter ipsos diabolo instigāte obortā, Philippus in Galliā est reuersus. Richardus autem inchoatū bellū hoc ipso anno strenuè prosequitur, sed anno sequēti & ipse quoq; domū reuersus est, non sine detrimēto Christianorū, quos in terra sancta expositos multis periculis post se reliquit. Eodem quoq; anno obijt Clemēs papa 3. cui Celestinus tertius succedens prefuit annis 6. mēsibus 8. qui 6. cal. Maij sua pontificali coronatione in paschali solēnitate celebrata, postridie Henricū 6. regem Romę in Imperatorē Romanorū coronauit. His tēporibus ordo Teuthonicorū in terra sancta incepit per quosdā ciues Bremēses & Lubecēses, qui cū Adolpho comite de Holstein sub Friderico Imperatore primò mare transfretantes, pauperos & infirmos peregrinos pro Dei amore in curam suscipientes, quantū eis licuit sub papilionibus nutriendo fouerūt, primam in Accaron huius propositi domum & ecclesiam construētes, quam domū fratrum Teuthonicorum appellantes, nomen ordini tradiderunt. Huius ordinis est, seruire peregrinis & infirmitatibus. Circa idem quoq; tēpus cœpit ordo S. Trinitatis de redemptione captiuorū, cuius potiora cœnobia sunt in Francia constituta. Huius ordinis est pro redēptione Christianorum, qui apud infideles in terra sancta detinentur captiui, substantiam suam hilariter impendere, ac eis totis uiribus ministrando subuenire. Anno Henrici abbatis huius cœnobij Hirsaug. 4 grauis exorta dissensio propter insolentiā familiariū suorum, qui pacem fratrū nimia importunitate turbabant. Cùm autem fratres abbatem sæpe rogassent ut prauos & inquietos de monasterio seruos eiiceret, aut certè corriperet, & nihil proficerēt, minus offensi animo quidā iuniorū, auxilia exterorū & amicorū inuocantes, quosdā ex familia ipsius abbatis de monasterio uiolenter eiecerūt. In quo tumultu unus familiariū abbatis Adelbertus grauiter uulneratus fuit, qui & post dies 8. ex eodem uulnere obijt. Vnde factum est grande inter pastorem & oues dissi-

Eclipsis solis.

Philippus.

Expeditio contra Saracenos.

Clemens papa.

Ordo Teutonicorum cœpit.

Dissensio inter abbatē et fratres

Famuli unius interfectio.

dium,non ſine periculo animarum,donec Otto Spirenſis eccleſiæ antiſtes, uices ſuas cum amicorum conſilio interpoſuit,& concordiam reformauit.

Viſio cuiuſdam monachi.

Anno Henrici abbatis 5.qui fuit dominicæ natiuitatis 1193.Rupertus prior monaſterij mei Spanheimenſis quartus,mirabilem uiſionē gaudiorū atq; pœnarum futuræ uitæ conſpexit,quam cùm minus conſultè reuelaſſet in publicum,mox paralyſi grauiter perculſus,quaſi ad anni ſpaciū pœnas dedit.

Albertus Magnus in Sueuia naſcitur.

Eodem anno natus eſt Albertus,Magnus poſtea cognominatus, in uico Sueuiæ,cui Langingen nomen eſt.Solis quoq; defectio facta eſt.

Bruno.

Anno ſequenti,qui fuit Henrici abbatis 6.Bruno archiepiſcopus Colonienſis reſignato pontificatu ſuo in manus Henrici Imperatoris ſexti,monachus Ciſtercienſis ordinis factus eſt,in cœnobio montis antiqui:cui in archiepiſcopatu ſucceſsit frater eius nomine Adolphus de Altenaë, maioris eccleſiæ canonicus,& præfuit annis 12.

Imperator Henricus Siciliam obtinuit.

Anno Henrici abbatis 7.dominicæ natiuitatis 1195.Henricus Imperator Rom.ſextus,potenti manu obtinuit Siciliam,captumq; Tancredum regni inuaſorem,erutis oculis,cum quatuor principibus in Teuthoniam miſit,& omne regnum Apulię ſibi ſubiecit.

Cœnobium monialium Nouenberg.

Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni,qui Heidelbergæ morabatur,præpoſiturā cœnobij ordinis noſtri prope oppidum ipſum Heidelberg,quę Nuenburg appellatur,in diœceſi Vuormatienſi,in monaſterium ſanctimonialium eiuſdem ordinis noſtri commutauit de cōſenſu Sighardi abbatis Lauriſſenſis,ad quem præpoſitura ipſa pleno iure & ſine medio pertinebat.Vbi prima abbatiſſa per eum fuit inſtituta Cunegundis,uirgo multum deuota & religioſa.

Henricus abbas cura fatigatus.

Anno ſequenti,qui fuit dominicæ natiuitatis 1196.Cùm Hēricus abbas huius cœnobij Hirſaug.uitæ tranſactæ negligentias & malè commiſſa ad memoriam reuocaret,& diuinæ ultionis uindictā pauidus cogitaret,tactus dolore cordis intrinſecus,de reſignatione abbatiæ cœpit cum quibuſdā amicis habere tractatū.Verùm etſi omnes uno cōſtantiæ propoſito uoluntati eius cōtradicerent,qui ſe familiares nouerant & amicos,tamē à ſententia illum non potuerūt auertere,quo minus cogitationē quam mente cōcepit, opere perficeret.Duabus enim cauſis ad reſignandū abbatiā potiſsimū mouebatur:altera, quòd ſe multas in ea dignitate negligētias occaſione rerum temporaliū cōmiſiſſe non ignoraret:pro quibus,niſi amputata occaſione ſatisfacere quēadmodū cupiebat,minimè poſſet.Altera uerò,quòd ſtare cum pace & trāquillitate fratrū non poſſet,propter multas & uarias cauſas & diſplicentiā,quas melius eſt ſilentio abſcōdere,quàm ad notitiā infirmorum propalare.Deniq; ſenio & infirmitate corporali exhauſtus multū defecit, nec intēdere rebus monaſterij,ſicut oportuerat,iā utiliter amplius potuit. Itaq; corde cōpunctus & dolēs ac pœnitēs de negligētijs præteritis,ut animā ſaluaret ſuam,anno regiminis ſui octauo,qui fuit dominicæ natiuitatis 1196.indict.14.in menſe decemb.abbatiā ſuā in manus cōuentus ſui ſpōte ac liberè corā omnibus reſignauit.Reſignatione autē facta,præpoſiturā in Rothe,pro uitę ſuſtētatione à fratribus accepit,ubi per ſex fermè mēſes in mœrore ſpiritus & lachrymis cōtinuis ſuperuiuēs,tandē ſequēti anno 4.nonas Iunij in Domino quieuit,cuius corpuſculū iuxta corpus Ruperti quōdā hîc in eodē cœnobiolo in ipſo introitu eccleſiæ cū reuerētia ſepultū eſt.

Causæ mouentes ad reſignandum.

Henricus abbatiam reſignat.

H.poſt annum obijt in Rothe.

DE MARQVARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 21.qui præfuit annis 8.menſibus 6.diebus 21.& geſtis illius temporis.

POſt reſignationem igitur domini Henrici abbatis, huius monaſterij Hirſaugienſis uicesimi, quæ facta eſt anno dominicæ natiuitatis 1196. indictione

indictione 14. ultima die mensis Iunij, hoc est in festo cõmemorationis S. Pauli apostoli, eodem die fratres inuocata gratia spiritus sancti ad electionem noui pastoris procedentes, post multa consilia unanimiter tandem in abbatem huius cœnobij primum & uigesimum elegerunt. Marquardum monachum conuentualem uenerabilẽ & prudentissimum uirum, qui confirmatus & ex more benedictus, præfuit huic monasterio strenuè annis 8. mensibus 6. diebus 21. uir magnarum actionum & multarum uirtutũ, qui iura monasterij contra tyrannorum incursus prudenter & fortiter defensauit sine timore resistendo. Hic oriundus fuit ex Sueuia nobilissimis parẽtibus procreatus, ex comitibus de monte Solis originem ducens, qui ad litteras in iuuentute positus cum ætate discendo profecit, & in omni scriptura tã diuina quàm humana satis doctus euasit. Ab adolescẽtia sua e doctus uiã Domini in timore, cùm ad annos discretionis peruenisset, mundũ, parẽtes, fratres, cognatos, amplicq; patrimonij splendorem, simul & nobilitatem generis pro Dei amore contẽnens, in præsenti cœnobio Hirsaugiensi sub Cõrado abbate auunculo suo monachus factus est. Qui cognita institutione monastica secũdum regulã sanctissimi patris nostri Benedicti, mores suos omnino componere studuit, & sine querela inter fratres etiam infimi generis conuersatus, humilitatis exemplum omnibus ostendit. Ordinatus autem abbas omni studio curauit se dignum ouibus suis exhibere pastorem, & non minus exemplo docere quàm uerbo. Quantum uerò ad dispositionem corporis attinet, fuit homo robustus & fortis, statura pulchrè proportionatus, mediocritatem longitudine aliquantulũ excedẽs, capite sano nec paruo, & multis in circuitu capillis ad nigredinem tendẽtibus circumfusus, uocẽ habebat sonorã atq; tubalem, qua uel sola reprobos in terrorẽ mittere solebat. In dicendo satis erat disertus, siue Latinè, siue Teuthonicè sermo esset habẽdus. Mitissimo fuit ingenio, & qui non facilè moueretur ad irã: iratus autem ratione, non citò rem duceret in obliuionem. In omnibus largus, tantæ fuit beneuolentiæ in subditos, in amicos, fidei, charitatis ac dilectionis, ut similẽ suo tempore alterũ non haberet. Nihilominus maculis quibusdam negligẽtia ac tepitudinis notatus est, in his, quæ ad regularis disciplinę omnimodã pertinere custodiã uidebãtur: propterea uel maximè, quòd multas & cõtinuas in re familiari occupationes, labores & curas habuit, ac persecutiones, iniurias & tribulationes innumeras tã ab aduocato monasterij comite Adelberto, quàm à diuersis alijs, quibus resistere oportebat, necessariò in principio suæ promotionis sustinuit. Nam præfatus comes Adelbertus huius monasterij aduocatus, sui officij rationẽ oblitus, familiã & seruos monasterij contra libertatẽ & priuilegiũ à summis pontificibus & Imperatoribus olim cõcessum, grauare, uexare & perturbare cœpit. In tantũ enim cœnobij iura & libertates quę defendere debuerat, uiolare ac infringere instigãte diabolo satagebat, ut camerariũ monasterij quadã die ante portam caperet, manibusq; post tergũ ligatis captiuum innocentem & reclamante abbate abduceret uiolenter, ac in ipsum abbatem pro camerario stantẽ impetum faceret. Vnde necessitate compulsus abbas primò in propria persona Romam perrexit, ac deinde per nuncios semel atq; iterum aduocati uiolentiam examini sacrosanctæ apostolicæ sedis exposuit, consilium & auxilium summi pontificis contra tyrannidem comitis petiuit & obtinuit. Renouato nanque priuilegio libertatis, & de iure aduocati limitato facta declaratione, ipsum comitem authoritate apostolica compescuit, ac contra eum & æmulos uniuersos gloriose triumphauit. Verùm interea quo ipse

Marquardus.

Conuersatio & mores uitæ eius.

Dispositio & statura corporis eius.

Homo fuit optimus & humanis

Aduocatus tyrãnus quidam.

Abbas Marquardus Romã profiscitur.

Dominus Marquardus abbas in itinere fuit ad Rom. curiam, sæpe dictus comes Adelbertus quosdam de monasterio fratres expulit, & plura mala fecit, maiora se facturum comminatus fuit. Sed pro his & alijs contumelijs, iniurijs & damnis satisfacere abbati & monasterio, authoritate mandati Apostolici cõpulsus fuit. His ergo alijsq; diuersis & uarijs aduersitatibus multipliciter in suo regimine tribulatus, & animo nimirum distractus, non ita potuit intendere disciplinæ claustrali, quantum scimus decuisse.

Aduocatus satisfacere abbati compellitur.

Anno Marquardi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1197. obijt Hẽricus Herbipolensis, cui Godfridus de Hoenloë succedens, præfuit mensibus duntaxat quatuor & diebus nouem, uir bonus ciuium, & cleri amator & defensor pijssimus.

Henricus episcopus Herbipolẽsis obijt.

Eodem anno 4. nonas Iunij, obijt Henricus præpositus in Rothe, quondam huius cœnobij abbas, ibidem sepultus iuxta ossa domini Ruperti abbatis, qui uix ad unius anni spacium post suam resignationem superuixit, sex mensibus hîc, & in Rothe totidem.

Henricus olim hic abbas moritur.

Anno Marquardi abbatis 2. qui dominicæ natiuitatis 1198. obijt Godfridus episcopus Herbipolẽsis, patriæ decus & pater, nimis immatura morte præreptus. Huic Conradus, regius cancellarius successit, & præfuit annis 4. mensibus 11. uir bonus & integer, quem domicelli de Rauersburg postea occiderunt.

Godfridus.

Eodem anno Henricus Imperator Romanorum subsidiarium Christianis mittit exercitum in Syriam, uerùm Henrico sequenti anno mortuo, exercitus quem miserat de Syria reuertitur. Quapropter Christiani qui in Syria remanserant, auxilio destituti, id reliquum dominij, quod in ea prouincia possidebant, mox penitus amiserunt.

Henricus Imperator.

Anno sequenti, 10. calendas Maij, obijt Henricus Imperator Rom. sextus, & in ecclesia Spirensi cum maioribus suis est sepultus. Liberos enim habuit, & magna in Imperio discordia post eius mortem subsecuta fuit: propterea quòd principes antea promiserant Henrico Imperatori præfato uenienti, quòd filium eius in regem Siciliæ Fridericum, essent in regem Romanorum electuri. Sed non seruauerunt promissum: illo enim in ciuitate Panormitana (sicut diximus) defuncto. Nam Adelphus archiepiscopus Colonienſis, & Theodoricus archiepiscopus Treuerensis, electionem regis sui iuris firmantes, habito consilio apud Andernacum cum Bernardo duce, & alijs episcopis comitibus, atq; nobilibus pluribus curiam omnibus principibus ad dominicam Oculi mei, in Colonia generalem indicunt, pro noui regis electione celebranda. Interea marchiones orientales, Conradus archiepiscopus Moguntinus, Bernardus dux Saxoniæ, archiepiscopus Magdeburgensis, & alij principes superiores apud Erphordiam conuenientes, Philippum ducem Sueuiæ in regem Rom. elegerunt, fratrem uidelicet Henrici Imperatoris defuncti. Statuto igitur die, præfati principes ad Coloniam conuenientes, Bertolfum ducem de Zeringen, quem se promiserant electurum, magno præstolabãtur desyderio uenturum, qui cùm 11000. marcarum argenti cum ducatu Sueuię à Philippo accepisset, electionique renunciasset, uenire cõtempsit. Quod cum prędictis innotuisset principibus nimium indignati, Ottonem Pictauię comitem, filium quondam Henrici ducis Saxoniæ, in regem Rom. contra Philippum elegerunt, & multiplicata sunt mala in terra, bella, incendia, destructiones urbium, & pauperum neces. Audiẽs autem Philippus electionem Ottonis, trecentos milites armatos cum multis alijs scutiferis ad Aquisgranum pręmisit, quatenus Ottonem ab ingressu ciui-

Diſſensio principum grauissima.

Philippus dux Sueuiæ ab unà parte eligitur.

Otto Sueuiæ dux ab altera parte eligitur.

ſu ciuitatis arcerent,& ſibi urbem ac ſedem regni ſeruarent.Sed Otto cum ſuis adiutoribus ciuitatẽ ipſam tempore meſsis obſidione cingens, uiolenter capiens obtinuit,atq; in ſede regni triduò ſedens inde receſsit,committens eam ſuis fidelibus cuſtodiendam.Interim Philippus adunato exercitu intrauit Alſatiam,& quia prope meſſem erat,omne frumentum in agris repertum annihilauit. Multa itaq; inter ipſum Philippum & Ottonem bella fuerunt per annos fermè octo,quibus Philippus uixit in regno,donec tandem eo mortuo pax terris aliquantulum reddita fuit, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Ciuitas Aquen. ab Ottone capitur.

Anno etiam prænotato obiit Celeſtinus papa tertius,cui ſucceſsit Innocentius tertius,natione Campanus,& præfuit annis 18. Hic quia Philippum regem propter patrem & fratrem, qui contra Rom. eccleſiam multa commiſerant,exoſum habebat,partes Ottonis tenebat,ipſumq; (ut poſtea dicemus) Imperatorem coronauit.

Celeſtinus.

Eodem quoq; anno 10.calendas Iulij, obiit Baldemarus abbas monaſterij mei Spanheimenſis quartus,cui ſucceſsit Rupertus abbas quintus, & præfuit annis 14.menſibus 2.qui fuit homo tam in diuinis quàm in ſecularibus literis multũ eruditus,& non minus uita quàm ſcientia uenerandus.

Baldemarus.

Eodem anno commiſſum eſt prælium inter regem Philippum & eius aduerſarium Ottonem,non longè à Confluentia iuxta Moſellam,ſed nihil memoria dignum fuit actum,præter pauperum rapinam & deſolationem prouinciarum omnium in circuitu.

Pellũ inter duos reges.

Eodem anno obiit Otto epiſcopus Spirenſis, cui Conradus de Scharffeneck ſuccedens præfuit annis 25,qui fuerat antea imperialis aulæ cancellarius,homo prudens,& in multis rerum uarietatibus longo tempore ſatis expertus,qui bene ſuam gubernauit eccleſiam,augendo reditus,& diruta reſtaurando.Sunt qui ſcribant eum Metenſis eccleſię prius fuiſſe pontificẽ.

Otto.

Anno quoq; prænotato Marquardi abbatis 3.dominicæ autem natiuitatis 1199.rex Philippus Argentinam obſedit,Rubiacum & multa præſidia epiſcopi Argentinẽſis & Adelberti comitis de Dagesburg confringens ſolo æquauit. Tandem mediantibus domino Bertholdo duce de Zeringen, & aliis principibus,concordia inter eos facta eſt,ita quòd epiſcopus relictis partibus Ottonis,Philippo ad retinenda gubernacula regni,fauorem pro poſſe impenderet atq; ſuffragium.Hoc idem comes de Dagesburg ſe facturum promiſit. Hoc anno in aſſumptione beatæ Mariæ ſemper uirginis Rex Philippus magnam curiam principum ſuorum habuit apud Moguntiam,Conrado eius loci archiepiſcopo adhuc in terra ſancta cum aliis principibus exiſtente.Ibi archiepiſcopus Taretanus loco præfati archiepiſcopi Philippum unxit in regem.In eodem conuentu Philippus rex,ut Bohemos ſibi faceret obnoxios,Odacharum ducem eorum tunc præſentem creauit in regem,datis ei & uxori coronis.Ipſo tempore Conſtantia imperatrix in Sicilia moritur,& filius eius Fridericus poſt multos labores regnũ Apuliæ tandem obtinuit,atq; Siciliæ.

Argentina per Philippum obſtaditur.

Curia Philippi apud Moguntiã.

Dux Bohemiæ creatur in regem

Eodem anno circa initium Octobris Philippus rex unà cum nouo rege Bohemorum,fluuio Moſellæ tranſito in manu ualida & exercitu copioſo,fines Colonienſium contra Ottonem inuaſit,Reguuagium,Bonnã cum multis circumiacentibus uillis incendio cremauit.

Philippus fines Colonienſium intrat.

Eodem tempore Lotharingij,quos in adiutorium ſui Otto uocauerat,circa Andernacũ cum Philippo regi non ualentes reſiſtere,pellíq; ſuę timentes,partes eius occultè fouebant, multa & inaudita ſcelera in regione illa

perpetrantes,ẽ quibus unum posuisse satis sit, ex quo cætera quæ commiserunt nefanda,pensiculari queant. Sanctimonialem quandam omnibus indumentis spoliatam melle perungentes in plumis lectualibus uolutabant, sicq; mostruose hirsutam caballo imposuerunt,uersa eius facie ad caudam caballi.Cumq; hoc ridiculosum, imô miserabile spectaculum, per aliquot dies circumduxissent,res Philippo regi innotuit,qui zelo Dei succensus, omnes sceleris huius reos aquæ bullienti tradi iussit. Andernacense quoq; oppidum exustum est per exercitum eiusdem regis Philippi.Postea reuersus ad sua est.Interea rex Otto cum suo exercitu intrauit Saxoniam,& Goslariam cum cæteris adiacentibus oppidis expugnare cœpit. Sed Philippo rege superueniente,à proposito suo cessare ac retrocedere coactus est.Henricus Palatinus comes Rheni,frater ipsius Ottonis regis, & Landgrauius Hassiæ ac dux Brabantiæ,cum archiepiscopo Moguntinensi Conrado,de transmarinis partibus reuertuntur,rebus nostrorum ibidem in malis terminis relictis. Verùm præfatus archiepiscopus audiens inter Philippũ & Ottonem de regno discordiam,in Italia statuit aliquandiu moram facere,quousque quid sibi esset faciendum in tam graui turbationis reipublicæ negotio deliberaret.Hoc tempore graues discordiæ fuerunt subortæ inter Vuormacienſem episcopum cum sibi adhærentibus & Vuernerũ de Bolant,comitemq; de Lymingen ac sequaces eorum,qui ecclesijs ac monasterijs ciuitatibusq; & uillis adiacentibus multa mala fecerunt. Inter Landgrauium quoq; Hassiæ & Cunonem de Minceberg, eodem tempore grauissimę dissensiones fuerunt,qui sibi mutuò damna multa inferentes,nihil intactũ usque reliquerunt.Otto rex filiam ducis Brabantiæ desponsauit uxorem.In æstate cum exercitu ascendens, contra Philippum auxilio Colonienſis archiepiscopi & præfati ducis soceri sui,partem Cõfluentiæ,& in circuitu uillulas exurens, Bopardiam accessit: ubi cùm principes ac nobiles quidam illarum partium,qui illum aduocauerant,promittentes se in eius partes cessuros,non uenirent,uidens se delusum & exercitui deficere uictualia,cum suis ad sua reuersus est.

Nefandum scelus Lotharingiorum

Andernacũ igne crematur.

Henricus comes Palatinus Rheni

Rudolphus.

Otto rex ascendit Bopardiam.

Anno Marquardi abbatis huius cœnobij Hirsaugiensis 4. dominicæ autem natiuitatis 1200.Conradus archiepiscopus Moguntinus reuertens ab Vngaria, quo pręcedente anno ad reformãdam inter duos fratres contendentes de regno pacem,perrexerat,concordia facta in partibus Austriæ in territorio Patauiensi,carne solutus ad Dominum pro meritis migrauit.Cuius corpus Vuolfherus Patauiensis episcopus, celebratis exequijs ad Moguntiam retulit,ubi cum magno honore sepultum fuit. Interea grauis tumultus oboritur inMoguntia propter electionem noui pontificis.Quidam enim ex uoluntate ac fauore Philippi regis Lupoldum episcopum Vuormatiensem in archiepiscopum eligere statuerunt, alij quibus mens sanior erat Siphridum maioris ecclesiæ Moguntinæ præpositum,eligendum consenserunt. Qui ciuitatem exeũtes,propter metum regis Philippi uenerunt ad Bingen,&ibi quam destinauerant de Siphrido electionem,consummarunt. Quod audiens Lupoldus,uenit cum exercitu ualido Philippi regis,& oppido Bingiorum capto,Siphridum cum electoribus suis inde exturbauit. Cernẽs autem Siphridus & sui, quod minus proficerent,se cum suis ad regem Ottonem contulit,à quo clementer admissus,regalia ab ea suscepit, & eius authoritate fretus, cum exercitu ad diœcesin suam regreditur, cingensq; obsidione præfatum oppidum Bingen cepit,multisq; ex parte Lupoldi captis,& ipso uix per fugam elapso.Confirmatus igitur in archiepiscopum

Conradus.

Dissensio in clero Moguntino.

Siphridus.

ſcopum Siphridus annis 25. præfuit, & eccleſiæ multa bona fecit. Hoc ipſo anno multi principes, epiſcopi, duces, comites, nobiles & ignobiles, cum infinita multitudine cruce ſignati, ad terram ſanctam in ſeruitium dominici ſepulchri cõtra Sarracenos profecti ſunt. Inter quos fuit Bertholdus comes de Nuuenburg in Briſgauu, qui accepta pecunia comitatum ſuum Argẽtinenſi eccleſiæ tradidit in poſſeſſionem perpetuam cum omnibus prouentibus ſuis, & ipſe cum filio Hieroſolymam profectus, in ſeruitio dominici ſepulchri uſq; ad mortem fideliter perſeuerauit. Cuius prouocati exemplo multi nobiles & potentes, uenditis prædijs & poſſeſſionibus ſuis, cum uxoribus & liberis perpetuo ſeruitio ſancti ſepulchri ſe deuouerunt.

Exercitus Chriſtianorum ad terram S.

Bertholdus comes de Nuuenburg.

Eodem anno moritur comes de Hoẽnburg apud Biſuntium, & ab incolis illius prouinciæ, propter bonam defenſionẽ plurimum deploratur, præmiſsiſq; exequijs miſſarum honorificè ſepelitur. Eodem quoq; anno Lutoldus epiſcopus Baſiliẽſis, Baldeuinus comes Flãdriæ, Adelbertus comes de Spanheim, & alij multi principes cum exercitu magno, per Græciã tendentes ad terram ſanctam, Conſtãtinopolim capiunt, & Alexiũ Iſauci Conſtãtinopolitani quondam Imperatoris filium, Imperatorẽ faciunt: quo mox à Græcis interfecto, imperiũ ſuſcepit Baldeuinus, præfatus comes Flandrię. Quo procurante orientalis & Romanæ eccleſiæ unio confirmatur. Imperauit autem ſuper Græcos annis fermè ſeptem.

Otto comes de Hoenburg.

Conſtantinopolis à Chriſtianis capitur.

Eodem quoq; anno Conradus comes & Zolre & Burggrauius de Nurenberg in præſentia Ottonis regis conſtitutus, caſtrum Rietburg, quod in feudum ſuſceperat ab eccleſia Spirenſi, Conrado eiuſdem urbis epiſcopo & ſucceſſoribus eius liberè ac ſponte in perpetuum reſignauit.

Rietburg caſtellũ epiſcopi Spirẽſis

Anno Marquardi abbatis 5. dominicæ autem natiuitatis 1201. Philippus rex iterato exercitum colligens Moſellam tranſiuit, Coloniam obſedit, archiepiſcopum cepit, & ſic ciuitatem ac totam prouinciam in deditionem coëgit. Poſtea ueniens ad Aquiſgranum cum multis principibus, unà cum regina in ſede regni ſe collocauit.

Philippus rex Coloniam obſedit

Eodem anno Philippo rege ad ſuperiores partes proſperè reuerſo, rex Otto exercitu congregato, ſuorum ad ſuperiores partes denuò conſcendẽs uſq; ad Vuiſenburg peruenit: ſed progredi ulterius non potens, ad inferiores regiones terræ reuerſus eſt.

Otto ad Vuiſenburg uenit.

Eodem quoq; anno circa feſtum apoſtolorum Petri & Pauli ad Coloniam uenit Guido cardinalis epiſcopus Prẽneſtinus, & excommunicatum denunciauit Philippum regem ac omnes cum illo ſentientes, mandans authoritate apoſtolica uniuerſis, quatenus Ottonem ſuſciperent in regem, Philippum uerò deſererent, ſub cenſura excõmunicationis. Ibi tunc primũ Siphridus electus Moguntinus in ſacerdotem & archiepiſcopum ordinatus eſt, per manus ipſius cardinalis: & cùm ipſius atq; Ottonis regis commẽdatitijs literis Romam progreſſus ab Innocentio papa tertio accepto pallio, ut moris eſt, confirmatur.

Cardinalis uenit ad Coloniam.

Siphridus.

Eodem anno Philippus rex conuentum ſolennem principum celebrauit in Bãberga, ubi multi pontifices, abbates, duces, comites ac nobiles conuenerunt. Ibi oſſa ſanctorum Henrici & Cunegundis Imperatorum leuata ſunt, & multis miraculis claruerunt. Maximus ibi fuit concurſus populorũ, tam exremotis quàm uicinis regionibus. His fermè temporibus cœpit ordo fratrum Prædicatorum, per inſtitutionem S. Dominici, uiri eximiæ ſanctitatis, qui oriundus fuit ex Hiſpania. Eius inſtitutionem Innocentius papa confirmauit.

Corpora S. Henrici & Cunegundis.

Ordo Prædicatorum inſtitutus.

Anno

Anno Marquardi abbatis 6 dominicæ natiuitatis 1202. Otto rex & Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus, cum quibuſdam alijs principibus, colloquium habuerunt apud Traiectum iuxta Moſam de repub. & diuerſis negotijs regni, & inter alia pacem reformauerunt, inter ducem Brabantiæ & comitem Gelriæ, qui magnis contractis armatorum copijs, non ſine grauiſsima pauperum iniuria ſeſe ad bellandum iam parauerant.

Otto rex conuentum Maſtricht habuit.

Conradus.

Eodem anno obijt Conradus epiſcopus Argentinenſis, cui Henricus de Veringen ſucceſsit, uir bonus, religioſus & deuotus, amator pacis, & cleri defenſor integerrimus: qui anno poſt electionem ſuam quarto, uix potuit ab Innocentio papa obtinere conſenſum, quatenus à Senonenſi archiepiſcopo munus conſecrationis acciperet, quia cum Philippo rege ſentire cogebatur, quod papæ diſplicuit: qui ſemper Ottonem, propter cauſas ſuperius allegatas, curauit.

Eodem quoq; anno in feſto S. Nicolai Myreorum pontificis, Conradus epiſcopus Herbipolenſis, quondam imperialis aulę cancellarius, à Bodone & Henrico militibus de Rauēsburg, ſeruitoribusq; eorum Heraldo & Cōrado, in publica ciuitatis Herbipolenſis ſtrata crudeliter occiſus eſt, cui Henricus dictus Caſeus, propterea quod caſeum haberet in delicijs, ſuccedens, præfuit annis 4. menſibus 7. diebus 9. homo doctus & multum in omni ſcriptura eruditus, qui ſatis bene ſuam gubernauit eccleſiam. Ipſi autem paricidæ pœnitentia ducti Romam petentes, talem à ſummo pontifice tertio poſt biennium ſuſceperunt pœnitentiam, quam in ſuis literis patētibus ita ſonantibus dedit: Innocentius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, uniuerſis Chriſti fidelibus has literas inſpecturis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quàm execrabile facinus & peculiare flagitium perpetrauerint, qui auſu ſacrilego manus impias in Chriſtum Domini nequiter iniecerunt, bonæ memoriæ Conradum Herbipolenſem epiſcopum, imperialis aulæ cancellariū crudeliter occidentes, flere potius libet quàm referre. Verùm cùm diuina pietas humanam impietatē excedat, & miſerationibus Domini miſeriæ hominum comparari non poſſint: cùm nolit Dominus mortem peccatoris, ſed magis ut conuertatur & uiuat, ut pote qui patiens & multū miſericors eſt & præſtabilis ſuper malitia: nos qui licet indigni uices eius exercemus in terris, ſcientes quòd maius gaudium eſt angelis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente &c. quantumcunq; huiuſmodi deliquerint homicidæ: non potuimus tamen, nec debuimus pœnitentibus aditum ueniæ præcludere: cùm nouerimus dixiſſe Dominum per Prophetas: In quacūq; hora peccator conuerſus fuerit & ingenuerit, omnium iniquitatū eius non recordabor amplius. Bodonem igitur, Henricum quoq; uaſallum eius, milites cum Heroldo & Conrado ſeruientibus ſuis, ad noſtram præſentiā uenientes, & confitentes ſe prędictum epiſcopum occidiſſe: cùm de ſuis exceſſibus lachrymabiliter pœniterent, & humiliter poſtularent ſibi pœnitentiam à nobis pro tanti ſceleris immanitate iniungi: quia pœnitentibus non eſt indulgentiæ ianua præcludenda, de fratrum noſtrorum conſilio, dilecto filio Hugoni, tituli S. Martini presbytero cardinali, cōmiſimus audiendos. Qui confeſsione illorum audita, poſtquàm fecit eos nudos coram nobis in bracis, tortas habentes in collo diebus aliquot in frequentia populorum aſtare, de mandato noſtro talem pœnitentiā illis iniunxit: ut nūquam de cætero, niſi contra Sarracenos, uel ad defenſionem uitæ armis utantur. Varium griſeum ermelinum & pannos coloratos non portent. Ad publica ſpectacula non accedant, & coniugati non contrahant matrimoniū poſt mortem

Bulla Innocentij papæ de pœnitētia occiſorum.

Nominat eos qui epiſcopum occiderant.

Hugo Cardinalis eos audiuit.

Modus & forma pœnitentiæ agendæ.

mortem uxorum. Eantq; quàm citò poterunt in Hierosolymitanam prouinciam, per quatuor annos ibi contra Saracenos Domino seruituri. Bodo uerò qui maior existit, tres uel unum saltem in suis expensis secum adducat. Et donec ipsi quatuor execrabiles homicidæ Hierosolymitanum iter arripiunt, sicut publicè pœnitentes discalceati & laneis induti uestimentis incedant. Secundam, quartam, & sextam feriam, quatuor tempora, uigilias q; sanctorum solennes in pane & aqua ieiunent. Tres in anno quadragesimas uidelicet ante resurrectionem, pentecosten & natiuitatem Domini faciant. Carnibus nisi tantùm in eisdem tribus festiuitatibus non uescãtur: eaq; die qua prædictus episcopus fuit occisus, carnes non comedant in æternum. Orationem dominicam decantent, centies inter diem & noctem, & genuflectiones faciant quinquaginta. Corpus & sanguinem Domini accipere, nisi in ultimo mortis articulo, non præsumant. Cùm fuerint ultra mare, quartã & sextam feriam, sanctorum uigilias & quatuor tempora (sicut dictũ est) in cibo quadragesimali ieiunent. Carnes comedent die Dominica & quinta feria tantùm. Orationem dominicam dicant, & genuflectiones semper faciant prætaxatas. Quandocunq; aliquam ciuitatem Alemanicam poterunt securè intrare ad maiorem ecclesiam nudi procedant, tantùm in bracis cum torta in collo & uirgis in manu, & à canonicis eiusdem ecclesiæ recipiant disciplinam. Si uerò quæsitum fuerit, cur hoc faciant, dicant, hoc se facere pro sceleris perpetrati iam dicti satisfactione. Si quando fortè in ciuitate Herbipolensi poterunt esse securi, in resurrectione, pentecoste, natiuitate Domini, ac in solennitate maioris ecclesiæ, uidelicet S. Kiliani, exeant ciuitate, & nudi inde cum bracis tantùm, tortam in collo & uirgas deferentes in manu: & ad missæ celebrationem maioris, ad ecclesiam cathedralem accedant, & ante episcopum & canonicos prosternentes se in terram, petant humiliter & recipiant disciplinam ab eis. Cùm autem de partibus redierint transmarinis, ad Apostolicam sedem accedant, recepturi consilium & mandatum. Datum Laterani, 14 calendas Maij, pontificatus nostri anno sexto, Domini uero 1204.

Peregrinatio trãsmarina miũgitur.

In terra sancta quomodo debeãt ieiunare.

Nudi ciuitates Alemaniæ intrãt

Pœnitentia Herbipoli.

Anno quoq; prænotato Tartări cum uxoribus & filijs, ab Indiæ montibus egressi, per uicinas prouincias prædas agunt, quibus semper fuêre assueti. Parthos deinde petunt, & pari terrore Mediam, Assyriam, Persiam, Armeniamq; & Sarmatas non longo tempore peruadentes, circa Mœotidis paludes sedes suas demum firmarunt, & multa finitimis Christianis mala fecerunt.

Regnũ Tartarorum incipit.

Anno Marquardi abbatis sexto, dominicæ autem natiuitatis 1203. Philippus rex ualido exercitu congregato intrauit Thuringiam, ut Hermannum Landtgrauium humiliaret: ea de causa, quòd ipsum reliquisset, & Siphrido archiepiscopo Moguntino contra uoluntatem suam adhæreret, ac foueret, & quòd reditus ac prouentus ecclesiæ Moguntinæ in Thuringia cedentes in usus sui hostis, hoc est regis Ottonis, conuertisset. Perpendens autem Palatinum comitem & regem Bohemiæ cum magno exercitu illi in auxilium uenisse, rura quæque incendio consumpsit, & ita se cum suis in Erphordiam contulit. Quo comperto Landtgrauius & Bohemiæ dux ciuitatem obsidione uallantes, se Philippum capturos in ea sperabant. At ille media nocte cum paucis exiens de ciuitate, ad marchiones Misnenses se contulit, ut auxilijs contractis, milites Erphordiæ inclusos liberaret. Principes autem eius discessione cognita, obsidionem quæ nouem diebus durauerat, soluerunt: cauentes, ne Philippo daretur tempus congregandi exerci-

Philippus rex intrauit Thuringiam.

Comes Palatinus rex Bohemiæ.

Erphordia obsidione uallatur.

exercitum. His ita peractis superuenit rex Otto cum suorũ exercitu, quem Guido cardinalis episcopus Prænestinus in festo S. Bartholomæi apostoli apud Marsburg, in regem solenniter consecrauit. Ibi Hermannus Lãdtgrauius & Odacharus Boëmiæ rex, qui à Philippo iam prius defecerant, fidelitatem regi Ottoni denuò iurauerunt.

Theodericus comes Hollandiæ obijt.

Eodem quoq; anno moritur Theodericus comes Hollandiç, & traditur comiti de Lo, prouincia cum filia defuncti. Quod grauiter ferens Vuilhelmus frater Theoderici, congregatis militibus eundem comitem de Lo, de Hollandia expulit, & fratris filiam tulit. His quoq; tẽporibus Innocentius papa tertius quinq; libros Decretales composuit, quos legi in scholis & obseruari in iudicijs ubiq; mandauit: quod factum est, & fit usq; in præsentem diem. Lupoldus episcopus Vuormatiensis qui Moguntinum archiepiscopatum (sicut suprà diximus) ambierat, Philippo regi adhęrẽs contra regem Ottonem & Innocentium papam, multa in omni prouincia commisit mala. Omnibus bellis cum Philippo regi suo contra Ottonem personaliter interfuit, ut miles pugnauit, spoliauit pauperes, & neq; monasterijs neq; ecclesiis pepercit. Cumq; milites ad eum dicerẽt: Domine, non licet nobis ecclesias & monasteria spoliare. Respondebat: Cùm ossa mortuorum tollitis, tunc ecclesias & cœmiteria spoliatis. Tandem ab Innocentio papa excõmunicatus fuit, & à pontificatu depositus, propter innumera scelera quę commisit. Postremò in odium Ottonis regis officio & beneficio restitutus est.

Decretales fiunt.

Lupoldus.

Anno Marquardi abbatis 8. qui fuit dominicę natiuitatis 1204. circa mensem Iuliũ, Philippus rex maximo exercitu coadunato Thuringiã intrat, & quãdam ciuitatem Landtgrauij Vuizense nomine, obsidione uallat: regem etiam Bohemiæ cum maxima multitudine in auxilium ei ueniẽtem fugat, omniaq; per circuitum oppida igne exurit & deuastat. Landtgrauius uidẽs euersionẽ terrę suę, & animositatem regis se ferre non posse, interuẽtu quorundam principum supplex ad eum uenit, & eius gratiam postulãs promeruit. Post hæc archiepiscopum Colonienſem Adolphum, per medium archiepiscopi Treuerensis ac episcoporum Spirensis & Constantiensis, consilium apud Andernacum sibi conciliat: & ut ducem Brabantiæ, & reliquos Lotharingiæ nobiles fideles sibi efficiat, nouem millia marcarũ ei donat, & Salueld ab ecclesia Colonienſi dudum ablatum restituit, ac plurima se daturum repromittit. His allectus promissionibus, Adolphus archiepiscopus Colonienſis sacramentum quod dudum fecerat Ottoni parui pendens, periurium & excommunicationẽ papę non metuens, post festum S. Martini ad eundem Philippum cum duce Brabantiæ Confluentiam uenit, & ei iuramentum fidelitatis ambo præstiterunt, quod ei postea non successit in prosperitatem.

Philippus rex de nuo Thuringiam intrat.

Principes ad Philippum deficiunt

Anno Marquardi abbatis 9. Philippus rex ad festum Epiphaniæ dominicæ natiuitatis 1205. indictione 8. magnum conuentum principum sibi adhærentium habuit Aquisgrani, ubi cum maximo apparatu archiepiscopus Colonienſis ei occurit. Ibi rex consilio cum suis habito, ut principes suam liberam electionem, secundum antiquitatis institutum non perderẽt, regium nomen & coronam deposuit, & ut concorditer ab omnibus reeligeretur petiuit & impetrauit. Quem Adolphus archiepiscopus Colonienſis magna solennitate, unà cum Maria uxore eius, filia Imperatoris Constantinopolitani, rursus iniunxit & coronauit: Ottone languore grauissimo detento, & omnium penè auxilio destituto. Hoc anno æstas fuit sicca, & hyems dura.

Philippus denuo coronatur.

Eodem

Eodem anno Marquardus abbas huius monasterij Hirsaugiensis reuerendissimus, posteaquàm annis 8. mensibus 6. diebus 21. strenuè & utiliter præfuisset huic cœnobio, graui infirmitate quartanarum febrium tactus, ac longa ægritudine ad plenũ decoctus, tandemq; dissenteria subsequente dissolutus, 13. cal. Februarij, anno Domini 1205, indict. 8. in Domino quieuit, sepultus nõ sine fratrũ lachrymis, ante altare S. Nicolai. Multas (ut suprà diximus) sui regiminis turbationes à tyrãnis sustinuit: sed cùm esset uir sapiẽs, de omnibus triũphauit. In multis, reditus monasterij ampliauit, & copiã rerum temporalium fratribus moriens reliquit. Duo quoq; latera claustri nimia uetustate collapsa cum alijs structuris multis reparauit, & murum ante fores monasterij præclaro & insigni opere inchoauit, quem morte præuentus non compleuit. Fuit enim uir sanguine, moribus, ingenio & sapientia clarus, regibus & principibus notus, qui tempore schismatis imperij inter Philippum & Ottonem tam prudenter se in omnibus habuit, quod meritum apud Deum & laudem ab hominibus reportauit.

Marquardus obijt.

Optimè rexit monasterium.

DE LVTFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXII.

qui præfuit annis 11. diebus 15. & uarijs gestis ac rebus illius temporis.

MOrtuo reuerendissimo huius monasterij Hirsaugiensis abbate Marquardo, & anno & die præmissis, corporeq; eius cum honore ac reuerentia tradito ecclesiasticæ sepulturę: prior & cõuentus, ne tanquam oues sine pastore diutius oberrarent, tertium dehinc diem, hoc est 23. diem mensis Ianuarij, pro electione noui abbatis unanimi consensu statuerunt. Quo adueniente, uocatisq; interea absentibus, qui huiusmodi electioni debuerũt interesse, ad locum capitularem omnes mane conuenerunt, & implorata ex more gratia spiritus sancti, post lõgos & maturos tractatus inter se hábitos, in abbatem huius monasterij 22. tandem elegerunt Lutfridum, huius conuentus monachũ, uirum mitem & religiosum, qui confirmatus ab Ordinario Cõrado Spirensis ecclesię pontifice, munus benedictionis à Guidone sacrosanctæ ecclesię Romanæ cardinali, Prænestino episcopo & apostolicę sedis legato per Alemaniã, suscipiẽs: præfuit huic monasterio annis 11. ac diebus 15. Benedici enim ab episcopo suo Spirẽsi, qui Philippo regi cõtra mandatum summi pontificis fauebat, noluit: & ob id munus benedictionis iuxta priuilegium dudum ab Vrbano papa datum, sub Gebhardo abbate à legato sedis apostolicæ prænominato suscepit. Fuit autem homo tranquillus & pacis amator, qui se non usq; adeò rebus temporalibus (ut plerique faciunt) immersit, sed potius pro necessitate commodauit. Oriundus fuit ex Francia Orientali, liberis ac honestis parentibus procreatus. Qui iuuenis ad literas positus, mediocriter studẽdo profecit. Non enim ludis populorum oblectari solebat, sed ab ineunte ætate pacì ac silentio studens, iam monachum cœpisse uiuere etiã adhuc puer uidebatur. Factus autẽ ætate prouectior, deliberauit mundũ cũ suis uanitatibus pro Christi amore deserere, & in tranquillitate mẽtis & corporis omnipotenti Domino seruire. Venit itaq; ad Hirsaugiã, & sub Cõrado abbate monachus factus est, sine querela inter fratres cõuersatus est, probatusq; annis q; plurib. in quibusdã officijs monachorũ minoribus, tãdẽ post obitũ Marquardi (sicut diximus) abbas ordinatus est. Eo autẽ fermè tẽpore quo electio eius celebrata fuit in Hirsaugia, uidelicet anno Domini 1205. uenerũt ad Coloniã Siphridus archiepiscopus Moguntinus, et Cameracensis antistes à sede Apostolica cõmissarij & iudices cõstituti, & in maiori ecclesia S. Petri corã clero & uniuerso populo, excommunicatũ à papa Innocentio publicè denunciarunt Adolphum archiepiscopum Colo-

Lutfridus abbas à Guidone cardinali benedicitur.

Genus & origo Lutfridi abbatis

Adolphus excommunicatur.

nienſem,ac ut per omnes conuentuales & parochiales eccleſias eiuſdem ci uitatis,per ſingulos dominicales & feſtos dies excommunicaretur,præcepe runt.Hoc etiam in mandato habentes,ut ſi infra menſem poſt denunciatio= nem huiuſmodi factam,Romam ad ſatisfactionem ſe non conferret, officio & beneficio pontificali deſtitueretur,& alius in locum eius ordinaretur anti

Adolphus. ſtes,qui mãdatis obediret apoſtolicis.Adolpho autem in ſua pertinacia per= durante, ac ſummi pontificis cenſuras contemnente, præfati commiſſarij denuò Coloniam accedentes, in maiori eccleſia coram clero & populo,in præſentia regis Ottonis,tredecimo calendas Iulij,ipſum Adolphum per ſen= tentiã definitiuam ab omni officio & dignitate archiepiſcopali,authoritate apoſtolica deponentes,canonicis ut alium eligerent epiſcopum eadem au=

Bruno. thoritate præceperunt.Qui mandatis apoſtolicis obſequentes, Brunonem de Seyn præpoſitum Bonnenſem,in archiepiſcopum elegerunt, & ſecuta ſunt infinita mala.Adolphus enim regem Philippum, propter cuius adhæ= ſionem depoſitus fuerat,Spirę curiam cum principibus tenentem accedẽs, quæ pateretur expoſuit,conſilium & auxilium poſtulauit. Communi ergo decreto principum,rex contra Brunonem & Colonienſes magnum congre gauit exercitum,& poſt natiuitatem B.Mariæ ſemper uirginis Moſellam

Philippus rex mouet exercitum in Coloniam. tranſiuit,& in feſto S.Michaëlis archangeli Coloniã obſidione uallauit,qua tandem dimiſſa Nuſiam obſedit & cepit, quam Adolpho depoſito dedit. Quibus peractis,omnem prouinciã,concremando,ſpoliando,miſerabiliter affligẽdo ubiq; deuaſtauit,& multas munitiones cepit.Caſtrum etiam Lan=

Lanſcroin caſtrũ ſcroin nuncupatum,ad domandum Colonienſes ſpecioſum atq; fortiſsimũ ſuo tẽpore conſtruxit.Maxima fuit his temporibus in omni terræ cis Rhe nanę prouincia calamitas,& nuſquã tuta fides,ſed mille ubiq; pericula ſęuie bant,maximè in terra Colonienſi,propter depoſitionem Adolphi,& in dioe ceſi Moguntina,propter Siphridum qui depoſuerat eum.

Henricus obijt. Anno Lutfridi abbatis 1.qui fuit dominicæ natiuitatis 1206,obijt Hen= ricus epiſcopus Herbipolẽſis,uir doctus,& ſacrarum literarũ Magiſter uni uerſitatis Pariſienſis,cui Otto de Ladenburg in epiſcopatu ſucceſsit,& præ fuit annis 16.menſibus 5.uir magnanimus & princeps,ſapientia & dignita=

Baldeuinus imperator Græcorum obijt. te metuendus. Eodem anno obijt Baldeuinus comes Flandriæ Impera= tor Conſtantinopolitanus,princeps Chriſtianiſsimus, qui multa pro defen= ſione Chriſtianorum patrauit. Huic in imperio Græcorum ſucceſsit Hen= ricus frater eius,& imperauit annis 11.ſtrenuè.

Eodem quoq; anno Philippus rex iterum fines Colonienſium ingrediẽs, occurrente ſibi Adolpho quõdam archiepiſcopo,cum comitibus & magno exercitu,totum epiſcopatum pro libitu ſuo cuncta ſubijciendo percurrit. Rex autem Otto & Bruno, qui eodem menſe à Siphrido Moguntino in ar chiepiſcopum ordinatus fuerat,præſentibus duobus epiſcopis de Britannia

In Philippum et Ottonem bellum à rege Angliæ miſsis cum quadringentis equitibus & duobus peditum mi= libus de Colonia exeuntes,cum Philippo pugnare ſtatuerunt. Congredien tes ergo hi duo reges cum exercitibus ſuis, apud Vuaſſenburg, Otto & ſui terga uerterunt,et Philippus rex uictoriã obtinuit,& inter alios nobiles mul

Bruno capitur. tos etiam Brunonem archiepiſcopum Coloniẽſem cepit,quem manicis fer reis conſtrictum ſecum abduxit,& plus quàm ad anni ſpacium in arcta cu= ſtodia tenuit.Inter hæc Colonienſes conſiderãtes ſibi totum imperium ad=

Colonienſes Philippo reconciliati uerſari,& ſuos conatus ubique fruſtrari,accepto conſilio & auxilio ducis Brabãtię,Philippum regem,Bopardiæ commorantem adierunt,& ueniam commiſſorum poſtulantes,ad gratiam eius recepti ſunt. Qui etiam poſtea miſſo

missō Conrādo Spirensi episcopo ad Coloniam, fidelitatis ab eis iuramentum exegit. Per idem tempus Otto rex, de Colonia exiens, ad Brunsuich in Saxoniam uenit, ibiq; ordinatis rebus suis per mare in Angliā nauigio uenit, ubi à rege Angliæ auunculo uidelicet suo, cum honore susceptus aliquandiu remansit. *Otto Rex nauigat Angliam.*

Eodem anno 2. calēdas Martij, hora diei decima, solis eclipsis fuit & multi humanum se caput in sole uidisse testati sunt.

Anno Lutfridi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1207. Conradus episcopus Spirēsis ecclesiam S. sepulchri Spirę, in qua erant moniales, cum omnibus iuribus & pertinentijs suis, in perpetuū tradidit præposito in Deckendorff, ut monialibus quę tunc erant in ea defunctis aut aliorsum, saluis uitæ necessarijs, translatis, conuentum uirorum suæ possessionis ibidem institueret, qui tamen iurisdictioni Spirensis episcopi pro tempore esset subiectus.

Eodem anno circa festum S. Andreæ apostoli Philippus rex in Augusta magnum conuentum principum celebrauit, in quo duo cardinales, Hugo uidelicet Hostiēsis episcopus, & Leo presbyter S. crucis, missi ad reformandam pacem in regno à summo Pontifice Innocentio comparuerunt, qui interuentu regis, Adolphum quondam archiepiscopū Coloniēsem ab excommunicatione soluentes, pro satisfactione ad examen sedis apostolicæ miserunt. Ad eorum etiam preces rex Philippus Brunonem archiepiscopū Coloniēsem, quem anno priori ceperat, à uinculis absoluit, & ire cum ipsis Romam ad sedis apostolicæ gratiam permisit. Multa ibi coram principibus inter ipsos & regem, de pace & compositione regum tractata sunt, sed nihil fuit conclusum, quia ad sedis apostolicæ examen omnia media pacis proposita per ipsos cardinales fuerant referenda. *Conuentus principū in Augusta. Bruno.*

Anno Lutfridi abbatis 3. dominicæ autē natiuitatis 1208. Philippus rex profecturus in Saxoniam contra quosdam suo rebelles imperio, cùm ad ciuitatem Bambergam uenisset, & per triduum copias expectaret absentes, & quodam die cum Conrado episcopo Spirensi cancellario suo, & duobus seruitoribus in camera episcopi Bambergesis post incisionē uenæ quiescēret, uenit Otto comes Palatinus de Vuitelsbach petens introitū, qui intromissus extracto gladio ipsum regē interfecit, & mox cum suis antequām factum innotescēret, aufugit. Corpus autem occisi regis primò fuit ibidem in maiori ecclesia sepultum, sed ossa per aliquot annos per Fridericum Imperatorem secundū nepotem eius ex fratre, Spiram translata sunt, & in maiori ecclesia cum regibus sepulta. Fuit autem occisus 11. calendas Iulij, & uacauit Imperium usq; ad festum sancti Martini. Porrò homicida comes Otto profugus de terra proscribitur, & post annos paucos per marscalcū Philippi occiditur. *Philippus rex Palatino occiditur. Otto Palatinus de Vuitelsbach.*

Eodem anno in festo sancti Martini episcopi, procurante Conrado Spirensis ecclesiæ episcopo, cancellario Philippi regis occisi, qui regalia tunc temporis penes se habebat, maximus principum, nobilium ac prælatorum conuentus apud Franckfordiam celebratus est: ubi Otto rex quondam aduersarius Philippi, ab omnibus denuo unanimiter fuit electus, & in regnū confirmatus, qui & filiam regis Philippi duxit uxorem. *Otto dux Saxoniæ in regno confirmatur.*

Eodem quoq; anno Philippo rege occiso Siphridus archiepiscopus Moguntinus, de Roma ubi per biennium ecclesiæ sanctæ Sabinæ titulum cardinalatus tenuerat, iubente papa Innocentio ad sedem Moguntinam cum honore reuersus est, eiectoq; Lupoldo Vuormatiensi episcopo inuasore *Siphridus.*

nequissimo, authoritate domini papæ à cunctis Moguntiæ cum gloria susscipitur. Lupoldus enim potentia Philippi regis defensus, sedem Moguntinam expulso Siphrido toto biennio occupauerat, excommunicationem papæ contemnens, quia homo sceleratus erat, ut diximus.

Bruno Coloniã reuertitur.

Eodem quoque tempore Bruno archiepiscopus Coloniẽsis cum Siphrido Moguntino archiepiscopo prædicto missus à papa, Coloniã reuertitur, & in festo sanctorum martyrum Prothi & Iacinthi cum maximo tripudio & gaudio, à cuncto populo & clero Colonienſi suscipitur. In cuius aduentu pax reddita est terris, prouincia à prædonibus purgata quieuit, comites ac nobiles terræ ei se iuramento ad obedientiam subiecerunt. Adolphus quoque olim archiepiscopus ad eum ueniens, obedientiam ei iuxta mandatum apostolicum promisit. Verùm non diu permansit ista prouinciæ serenitas. Nam posteaquàm omnia succesſerant ei ad nutum, Bruno archiepiscopus languore corripitur, & eodem anno altera die post festum omnium sanctorum ab hac uita migrauit, & in maiori ecclesia sepelitur non sine lachrymis multorum, qui se omnes eo uiuente, pacem in prouincia habituros sperabant. Quo autem mortuo, Theodericus præpositus Apostolorum consilio & auxilio regis Ottonis in archiepiscopum electus unanim iterpræfuit annis sex.

Anno Lutfridi abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1209. Innocentius papa audiens principes totius Imperij Ottonem in regem elegisse, & eorum consilio regis Philippi filiam, quamuis cõsanguinitate ei iunctam, propter bonum pacis & concordiæ illi in matrimonio sociasse, factum laudans, iterũ in Alemaniam misit Hugonem & Leonem cardinales, ut illud sua authoritate confirmarent. Qui in Alemaniã uenientes, ciuitates singulas uisitantes, authoritate apostolica iusticiam ubique petentibus faciebant.

Papa legatos misit in Alemaniam.

Otto rex Italiã coronandus ingreditur.

Eodem anno rex Otto cum magno apparatu Italiam intrauit, ubi principes totius Longobardiæ occurrentes, eum cum gloria susceperunt, ciuitates & castella eius dominio subdiderũt, & infinitam pecuniam uectigalium & tributorum à tempore Henrici Imperatoris reseruatam, ad manus eius tradiderunt. Posthæc Romam progressus, occurrẽte sibi papa cum cardinalibus & senatu, cum honore susscipitur, & sequenti dominica post festum sancti Michaëlis, hoc est 4. nonas Octobris, in ecclesia maiori beati Petri Apostoli ab ipso papa Innocentio in Imperatorem coronatur. His fermè temporibus sanctus Franciscus ordinem fratrum Minorum in Italia, cum multa religione & sanctitate inchoauit: in quo succesſu temporis, complures uiri sancti atque doctissimi claruerunt, qui uerbo & exemplo ecclesiam magnificè illustrarunt.

Ordo Minorum cœpit.

Hoc anno erat æstas tonitruis, fulminibus & imbribus ualde impetuosa, &, hyems nimis dura & asperrima, quæ diutius durauit.

Anno Lutfridi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1210. inter papam & Ottonem imperatorem quartum, grauissimę dissensiones fuerunt subortæ propter Marchiam Apuliæ, quam imperator ad imperium, papa uerò ad ecclesiam pertinere Romanam confirmabat, per donationem testamentariam dominæ Methildis, filiæ quondam Rutgeri principis Siciliæ famosissimi, & uxoris Conradi regis filij Henrici Imperatoris quarti. Hanc donationem per mulierem sine consensu principum ecclesiæ factam, papa ualidam, Imperator uerò inualidam esse dicebat. Tandem quum Imperator ipsam marchiam papæ non uellet concedere, ab ipso fuit excommunicatus, & postremò ab imperio depositus.

Inter papam & Imperatorem discordia. Causa dissensionis.

Anno

Anno Lutfridi abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1211. Otto Imperator prosperis utens successibus, totam sibi Apuliam & Calabriam subiecit, ciuitates in deditionem accepit, castra militibus suis custodienda commisit, & Fridericum regẽ Henrici Imperatoris 6. filium penitus exterminare tentauit, obedire mandatis apostolicis cõtempsit. Vnde cõmotus papa Siphrido archiepiscopo Moguntino præcepit, ut per totam Alemaniam Imperatorem excommunicatum & depositũ ab imperio denunciaret: quod & fecit. Quo facto, Hẽricus comes Palatinus Rheni, dux quoq; Brabãtię, & multi principes alij ac nobiles Ottoni fauentes, totum episcopatum Moguntinum circa festum S. Michaëlis, incendio & rapina deuastare cœperunt, nihil præter ciuitates munitas & fortissima castra intactum relinquentes, sed uillas, ecclesias & monasteria desolando spoliauerunt, totam terram penè in desolationem agunt. Siphridus autem archiepiscopus omnia hæc mala propter obedientiã sedis apostolicę sufferens, nusquam in patria tutus, ad Hermannum Thuringiæ Landtgrauium confugit, & ibi aliquandiu mansit.

Imperator totam Apuliam obtinet

Ecclesiæ Moguntinæ persecutio.

Siphridus.

Eodem anno circa quadragesimam Otto Imperator ab Italia redijt, excommunicatus à papa, & per totam Alemaniam declaratus.

Anno Lutfridi abbatis 7. Dominicæ autem natiuitatis 1212. Otto imperator circa festum pentecosten, conuentum principum in Nurenberga habuit, exponens principibus causam dissensionis inter ipsum & papam. Post hæc mouit expeditionẽ in Thuringiam contra Hermãnum Landtgrauium sibi aduersantem, ubi duas munitiones Rotenberg & Saltzungen fortissimas destruxit. Inde progrediens, obsidione uallauit oppidum Vuizense, quod etiam præterarcem obtinuit. Ibi tunc primò cœpit haberi usus instrumenti bellici quod Tribock appellatur.

Imperator Thuringiam ingreditur.

Eodem anno Leodiũ in die ascensionis Domini à duce Brabantiæ Henrico fugato episcopo, Huardo capitur, & maxima præda, inæstimabilesq; diuitiarum thesauri à militibus & Scariãtis cum multorũ damno diripiuntur. Hoc ipso anno maxima hominũ multitudo utriusq; sexus & ætatis, ex omni Germania & Gallia necnon & Burgundia uersus Italiam iter arripuit, senes & iuuenes, pueri & adolescentes, coniugatæ ac uirgines, pauperes & diuites, sine ordine, siue duce, sine authoritate, propria præsumptione ducti, cruce se mutuò signantes, contra Saracenos mare transire, & terram sanctam se recuperare uelle dicebant. Verùm cùm uenissent ad mare, alij fame & inopia perierũt, alij rapti à piratis uẽditi sunt, cæteri cum ingenti confusione ad propria redierũt, plures corruptionis suæ præmiũ reportantes.

Instrumẽti Tribeck inuentio.

Leodium capitur.

Eodẽ anno facta est expeditio cruce signatorum à duce Austriæ & quibusdam terræ Baronibus, alijsq; diuersæ cõditionis hominibus, ex Austria, Saxonia, Vuestphalia, Phrysia & Alemania tota, in auxiliũ comiti de Mansfort, ad impugnãdum hæreticos Albienses, qui & Ruptarij uel Coterelli dicebantur, de terra S. Ægidij, papa mãdante. Qui audientes tantum contra se uenire exercitum, alij relictis ciuitatibus & castris fugerunt, alij ad unitatem Catholicæ fidei reuersi, obedientiam cardinali ad hoc à papa misso iuramento præstiterũt. His peractis præfatus dux Austriæ Lupoldus cum magno Christianorũ exercitu cõtra Saracenos, à Massamuto rege Maroth nauigio missos, in Hispaniã progressus est: ubi cõmisso cum fidelibus ipsis prælio, Christiani obtinuêre uictoriam, infinita multitudine Saracenorum occisa, cæteris in mari submersis. Eodem quoque anno Otto Imperator in Northusen nuptias celebrauit, ducens uxorem filiam Philippi regis, sibi antea (ut diximus) despõsatã, quę die quarta post hęc, rebus excessit humanis.

Expeditio contra Albienses.

Bellum Christianorum cum Saracenis.

Interea uidens papa Innocentius pertinaciam Ottonis, quem prius semper fouerat contra Philippum & in altum sublimauerat: cùm neq; pro absolutione, neq; pro aliqua compositione laboraret, misit in Siciliam, & eduxit inde Fridericum suprà memoratum, Henrici quõdam Imperatoris filium, & cum literis ac mandatis misit eum in Alemaniam, pręcipiens & mãdans principibus imperij, ut Ottone excommunicato atq; deposito & abrogato, ipsum in Imperatorem eligerent, susciperent, ac manu tenerent, & in omnibus uiriliter assisterent, sibiq; transeunti per terras quisq; suo loco conductum honorificè præberent. Quod & factum est. Comperiens Otto Friderici aduentum, desistens ab impugnatione Landtgrauij, obuiam illi cum exercitu proficiscitur. Qui dum in partibus Sueuiæ cõueniissent, Otto cum suis cedere compulsus est, & prævalere non potuit, quia pro tenacitate sua multi eum relinquebant. Adhuc tamen habens fiduciã in solo duce de Zeringen, descendit usq; ad Brisach regium oppidum, præstolari uolens euentum rei, si quo modo posset habere copiam resistendi. Vbi dum commoratur in præsidio, & familiares sui oppidanos rapinis & iniurijs prouocantes, uinum, pabula & quæq; ad uictum pertinentia uiolenter diriperent, congregati ciues in unum, ipsum cum omnibus suis de oppido eiecerunt, quibusdam uulneratis & membris truncatis. Qui secedens inde reuersus est in Saxoniam conducentibus ipsum quibusdam terræ illius nobilibus.

Fridericus pro rege susciputur.

Bellum inter Fridericum & Ottonem.

Brisach oppidũ.

Post hæc Fridericus cùm ab omnibus susciperetur pro rege, & ciues Imperialis oppidi Hagenauu adhuc in Ottonis fidelitate persisterent, obsidione urbem uallauit, & in deditionem accepit. Inde progressus de ciuitate in ciuitatẽ, ab omnibus ut rex cum honore susceptus est, & in breui totum imperij orbem obtinuit. In festo quoq; sancti Andreæ Apostoli, celebrem curiam in Mogũtia habuit, ubi multi principes iuramentũ fidelitatis ei præstiterũt. Hoc ipso quoq; anno Lupoldus episcopus Vuormatiẽsis, interuẽtu Friderici regis, permissione papæ ad sedem suam reuersus est, & in gratiam sedis apostolicæ receptus: in odium (ut pleriq; uisum est) Ottonis, qui eum mortuo Philippo rege in exilium papa consentiente proscripserat, & interea Siphridus archiepiscopus Moguntinus, quàm diu stetit in gratia Ottonis, etiam Vuormatiensem ecclesiam gubernauit, maximè quoad ordinationes & sacramenta.

Fridericus obsedit Hagenauu.

Curia Moguntina.

Lupoldus.

Anno Lutfridi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1213. Fridericus conuentum principum Aquisgrani ad festum sancti Iacobi celebrem habuit, ubi de consensu omnium principum rex appellatus est, & in sedem regni collocatus. Ibi quoq; cum multis alijs cruce signatus est contra Saracenos pro recuperatione dominici sepulchri, crucem prædicante Magistro Conrado tunc decano, qui postea factus est episcopus Hildesheimensis in Saxonia, uiro sancto atq; doctissimo. Rex autem Fridericus primò duxit in uxorem Mariam filiam regis Arragonum, qui hoc ipso anno Albiensibus auxilium ferendo & comiti Tholosano, fuit occisus. De qua genuit Henricum regem Romanorum, qui obijt ante patrem, & Conradum regem. Mortua prima uxore duxit secundam, filiam Ioannis regis Hierusalem, quæ habuit filium nomine Iordanum. Hac etiam mortua duxit tertiã, Mechtildẽ filiam regis Angliæ, cuius nuptias in Vuormatia celebrauit. Hæc peperit ei duos filios, & duas filias, Fridericum regem Tusciæ, Ericum regem Longobardiæ, Agnetem uxorem Landtgrauij Thuringiæ, & Constantiã uxorem Ludouici Landtgrauij Hassiæ. Ex concubina, Manfredum Siciliæ regem genuit.

Friderici uxores & liberi.

Eodem

Eodem anno obijt Lutoldus episcopus Basilienſis, cui Vualterus ſucceſſit. Eodem quoque anno Philippus rex Franciæ cum maximo exercitu Flandriam intrauit, ut Pherrandum comitem expelleret, & ſuo terram dominio ſubiugaret. Sed uoluntatem ſuam implere non potuit, nam plurimis ſuorum ibidem occiſis, cum magno detrimento & ignominia in Franciam redire compulſus eſt. Circa autumnum etiam dux Brabantiæ Henricus cum Leodienſi epiſcopo dimicans ſuperatur, omnibus ferè ſuis aut captis, aut occiſis. Theodericus autem Colonienſis archiepiſcopus mandatis apoſtolicis contumaciter inobediens, partes Ottonis contra Fridericum manifeſtè tuebatur, per quod multam ſuæ diœceſi calamitatem induxit. Contigit ipſo anno epiſcopum Monaſterienſem uenire Coloniam, qui à quibuſdam fautoribus Imperatoris depoſiti captus, Vuerdenam miſſus eſt, & iuſſu ipſius uinculis mancipatus. Quapropter Colonienſes à Siphrido archiepiſcopo Moguntino Romani pontificis legato excommunicantur, & diuina officia celebrari Coloniæ prohibentur.

Rex Franciæ à Flandrenſib. fugatur.

Theodericus.

Otto.

Eodem quoq; anno 17. calendas Septembris obijt Rupertus, abbas quintus monaſterij mei Spanheimenſis, cui Iuuanus ſextus in ordine abbatum ſuccedens, præfuit annis 39. menſibus 3.

Rupertus.

Anno Lutfridi abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1214. Otto quondam Imperator terram comitis Gelrenſis igne ac ferro deuaſtat. In menſe Iulio idem Imperator Otto cum rege Angliæ ſuo auunculo, Henrico quoq; duce Brabantiæ, Pherrando comite Flandriæ (cuius præcedente anno fecimus mentionem) & multis alijs, contra Philippum regem Francorum in bellum proficiſcitur, à quo facta congreſsione ſuperatur apud Tornacum. Ibi comes Pherrandus cum multis nobilibus tam Flandrię quàm Lotharingiæ captus eſt, qui omnes Pariſios miſsi, uinculis mancipantur.

Otto Imperator ſuperatur à Francis.

Eodem tempore Fridericus cum ualidiſsimo exercitu Moſellam tranſiuit, & ſuo terrore omnes nobiles terræ illius ad obediẽtiam ſui coẽgit. Deinde Moſam tranſiens Henricum ducem Brabantię bello petere ſtatuit, qui celeri aduentu eius territus, ſupplex ad eum uenit, fidelitatem cum iuramento fecit, filium cum alijs nobilibus multis obſidem dedit, & ab Ottone Imperatore depoſito receſsit. Hoc ipſo anno, pridie nonis Martij, ſtella cometes apparuit.

Fridericus rex Brabantiam ſubdit.

Eodem quoque anno cœpit in Alemania prędicare frater Conradus de Marpurg ordinis prædicatorum authoritate apoſtolica, & per annos fermè 19. continuauit, multos comburi ut hæreticos fecit, nullo prohibente. Tandem (ſicut dicemus) & ipſe fuit occiſus. Theodoricus archiepiſcopus Colonienſis propter inobedientiam mandatorum papæ & adhæſionem Ottoni quondam Imperatori abrogato cõtinuatam, primò excommunicatus eſt, & poſtea per Siphridum archiepiſcopum Moguntinum Apoſtolicæ ſedis legatum Coloniæ in maiori eccleſia ab omni officio & beneficio pontificali depoſitus. Qui Romam profectus, gratiam reſtitutionis diu poſtulans impetrare non potuit.

Frater Conradus de Marpurg.

Theodoricus.

Anno Lutfridi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1215. Adolphus comes de Monte, caſtrum Vuerden obſidione uallans cepit, & Ottonem epiſcopum Monaſterienſem ibidem ab Imperatore (ſicut diximus) uinculis mancipatum, potenti manu liberauit, in uigilia ſcilicet S. Iacobi apoſtoli.

Vuerdena capitur.

Eodem anno Innocentius papa ſynodum 130. epiſcoporum Romæ in eccleſia Lateranenſi, recuperandæ Hieroſolymæ gratia celebrauit: in qua libellos quoſdam Ioachimi abbatis Florenſis monaſterij de Calabria erro-

neos condemnauit. Missisq; literis suis per omnes fines Christianorũ, quoslibet idoneos Magistros prædicare crucem præcepit. Vnde per diuersas prouincias innumerabilis multitudo, pro amore Christi & liberatione terræ sanctæ signati sunt. Inter quos fuerunt Fridericus rex Romanorum & Siciliæ, Siphridus archiepiscopus Moguntinus, episcopi quoq; Leodiensis, Bãbergensis, Pictauiensis, & Argentinensis, dux Henricus Brabantiæ, dux Merauiæ, dux Lympurgensis, dux de Ancei, comes Palatinus de Tubingẽ, Marchio de Baden, comes de Los, comes de Iuliaco, comes de Seine, comes de Monte, & alij complures, qui omnes prædicante crucem Ioanne Scholastico Xantense Aquisgrani susceperunt.

Crux prædicatur et multi signatur

Eodem anno uenit ad Coloniam Theodoricus archiepiscopus Treuerẽsis, & cooperante Henrico duce Brabantiæ ciues ad pacem & subiectionẽ Friderici regis iuxta mandatum apostolicum reduxit, ab excommunicatione & interdicto, quibus per annum & menses quinq; subiacuerant, absoluit, & quarta die mensis Augusti missas in maiori ecclesia S. Petri coram omni populo solenniter decantauit.

Colonienses Fridericum regem suscipiunt.

Eodem die Fridericus ciuitatem ingressus cum honore magno suscipitur, & homagio fidelitatis susceptо per dies 7. commoratur.

Eodem quoq; anno dominus Lutfridus huius cœnobij Hirsaugiensis uenerabilis abbas, confirmationem omnium priuilegiorum per reges & imperatores ipsi monasterio collatorum, à Friderico secundo Romanorum & Siciliæ inclyto rege impetrauit, cum ulterioribus indultis: ut patet in literis ipsius confirmationis, quæ datæ sunt in Hagenauu, anno incarnationis dominicæ 1215. 8 idus Iulij, indictione tertia.

Lutfridus.

Eodem anno cùm Theodoricus quondam archiepiscopus Coloniensis diu Romæ apud papam, pro sui restitutione laborasset, & nihil proficeret, uacuus redire compulsus est, & papa scripsit Colonienſibus, ut alium in archiepiscopum eligerent. Qui conuenientes in unum, Engelbertum maioris Ecclesiæ præpositum filium comitis Montensis, in archiepiscopum elegerunt, qui præfuit annis fermè decem, uir optimus, cleri amator, & pauperum defensor: quem Fridericus comes de Isenburg consanguineus eius postea crudeliter interfecit.

Engelbertus.

Eodem anno Vualterus Basilienſis electus, diffamatus quòd non canonicè intrauerit, à papa Innocentio Romam citatus est, qui cùm se de obiectis expurgare canonicè non posset, ab eodẽ fuit depositus: & Henricus per electionem canonicam succedens, confirmatus est. His temporibus multi in occulto fuerunt hæretici utriusq; sexus, qui uarios seminauerunt errores in Alemania, Francia, & Italia, quorum plures deprehẽsi flammis exusti sunt. In ciuitate enim Argẽtinensi hoc anno plus quàm 80. numero fuerunt comprehensi simul una uice, quorum pauci innocentes reperti sunt. Hos frater Conradus de Marpurg, inquisitor apostolicus, iudicio ferri candentis, si negassent hæresin, probare consueuit: & quos ferrum exusisset, uelut hæreticos iudicio seculari tradere comburẽdos. Vnde paucis exceptis, omnes qui semel essent accusati, & ad eius examen perducti, per eum condemnabantur ad incendium. Fuerunt qui crederent, eum plures innocenter damnauisse, propterea quod candens ferrum à peccatis nullum reperisset immunem, etiamsi nullius hæresis macula unquam infectus extitisset.

Vualterus.

Hæreticorum in Alemania combustio.

Anno Lutfridi abbatis 11. Dominicæ autem natiuitatis 1216, Innocẽtius papa 3. obijt post octauas apostolorum: cui Cincius cardinalis quatuor Coronatorum succedens, dictus est Honorius 3, & præfuit annis 10, mensibus duobus.

duobus. Hic ordines Prædicatorum & fratrum Minorum sancti Francisci confirmauit.

Eodem anno Fridericus rex conuentum principum circa initium mensis Maij Nurenbergæ celebrauit, cui interfuit Petrus sanctæ Potẽtianę cardinalis missus à papa. Ibi Engelbertus Colonienſis electus, per eundem cardinalem confirmatus in archiepiscopũ fuit. Item eodem anno Otto quondam Imperator ab omnibus derelictus, præmentis dolore infirmatus, post multas angustias mortuus est. *Conuentus principum in Nurenberg.* *Otto Imperator obijt.*

Eodem quoq; anno Lutfridus abbas, morbo correptus & senio, post multos labores, quibus huic monasterio satis utiliter præfuit annis 11, & diebus 15. tandem 5 Aprilis in Domino quieuit, uir mitis ingenio & mansuetudinis singularis, qui tam monachus quàm abbas in omni tranquillitate & pace fratrum conuersatus est, structuras uarias fecit, & prouentus non minorauit. *Lutfridus.*

DE EVERHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIII. *qui præfuit annis 15. & de uarijs gestis illius temporis in Alemania.*

VEnerabili abbate Lutfrido uiã uniuersæ carnis ingresso, & tradito iuxta morem ecclesiasticæ sepulturæ, conuenientes in unum fratres pastore uiduati, de noui abbatis electione tractare cœperunt. Qui tãdem post maturam inter se deliberationem præhabitam, inuocata prius gratia spiritus S. unanimi consensu in abbatem huius monasterij tertium & uigesimum elegerunt, dominum Euerhardum monachum huius conuentus professum, uirum integerrimum, scientia & moribus clarum: qui electus canonicè, ac per Conradum episcopum Spirensem confirmatus, & secundum consuetudinem solenniter ordinatus, præfuit huic monasterio strenuè annis 15. & aliquot diebus. Oriundus autem ex Sueuia, literis & nobilibus parẽtibus procreatus, in pueritia sua ad discendum literas ab eisdem positus fuit, qui proficiens cum ætate in omnibus studijs bonarum artium doctus euasit. Deinde ueniens ad conuersationem, monachus factus est, & inter fratres omni tempore religiose ac laudabiliter conuersatus. Fuit enim uir optimus, & magno dignus honore, ingenio excellens, consilio profundus, promptus & circumspectus, sermone tam Latino quàm Alemanico disertus, & innata quadam authoritate reuerendus. Ordinatus autem abbas anno præscripto Dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo decimosexto, indictione 4. in mense Aprili (sicut diximus) moribus & uita se utilem exhibere pastorem omni studio curauit, non minus exemplo quàm uerbo subiectos suos instituens ad obseruantiam regularem, quam summopere & auxit & continuauit. Tam enim studiosus & diligens fuit circa obseruantiam monasticæ disciplinæ, ut ab his qui uitam eius internam nescirent, nullam de temporalibus habere curam uideretur, tam autem sollicitus & circumspectus in ordinandis exterioribus rebus pro cœnobij ac fratrum utilitate, ut eum uacare internæ conuersationis spiritu nullatenus potuisse palàm testareris. Totus nanque fuit intentus obseruantiæ regulari, totus internus, totus integer ac deuotus, & circa fratrum conuersationes tam sollicitus & circumspectus, ut omnium pastor uerus & diceretur & esset. In cura etiam rerum temporaliũ multum diligens & prouidus extitit, & substãtiam monasterij tempore sui regiminis non mediocriter augmentauit. Apud regem Fridericum ducem Sueuiæ & alios principes, propter sapientiam, doctrinam & morum honestatem in magna reuerentia habebatur, & sæpius consilijs eorum interfuit. *Euerhardus.* *Genus & uita Euerhardi.*

Vnde

Vnde anno regiminis sui septimo (sicut ibi dicemus) confirmationem priui legiorum monasterij à Friderico Imperatore secundo præfato, cum ampliori gratia obtinuit, & familiari amicitia illi iunctus fuit. Magnam suo tempore cum episcopo Augustẽsi pro defensione priuilegiorum ac libertatũ præposituræ suæ in Rothen dissensionem habuit, contra quem iure triumphauit. Præpositus enim Rothensis, ab antiquo abbate Hirsaugiensi semper immediatè pleno iure subiectus, nescio quo spiritu seducente in superbiam eleuatus, eius obedientiam subterfugere cupiens, præfatæ Augustensis ecclesię pontificem inuocauit: se non abbati, sed episcopo immediatè subesse, more cæterorum abbatum diœcesis existimans. Huius præpositi temeritatem abbas Euerhardus iniquo ferens animo se constanter opposuit, & corã præfato episcopo totoq; capitulo Augustensis ecclesiæ per sententiam gloriosè triumphauit. Visis enim iuribus & priuilegijs monasterij Hirsaugiensis, ibidem ab omnibus fuit declaratum, prępositum in Roth non episcopo, sed abbati huius monasterij pro tempore existenti, sine aliquo medio esse subiectum: ita uidelicet quòd institutio & destitutio illius, secundum regulã sanctissimi patris nostri Benedicti abbatem solùm respiciat, & de ordinatione eius nemo se alius quicunque aliquatenus intromittat. Fuit enim abbas Euerhardus iurium, libertatum, priuilegiorum, rerum & bonorum monasterij sui defensor acerrimus, nec unquam sustinere aliquam eorundem passus est uiolationem. Constans erat animo, nec facilè poterat ab iniuriantibus superari: quippe quem & prudentia reddidit in agendis prouidum, & innata benignitas cum humili patientia in sufferendo glorioſum.

Contra præpositum Rothensem actio.

Victor abbas contra rebellem euasit.

Libertatem fuit acerrimus.

Lupoldus.

Anno Euerhardi abbatis primo, dominicæ natiuitatis 1217. obijt Lupoldus episcopus Vuormatiensis, de quo Cæsarius monachus Heisterbacensis in secũda Dialogorum suorum distinctione, nono capite, mentionem facit, improbæ conuersationi illius testimonium perhibens. Quo mortuo Henricus præpositus de Nuhusen, filius comitis, de Saraponte successit, & præfuit annis fermè 17.

Eodem anno rex Vngariæ & Lupoldus dux Austriæ cum multis episcopis, comitibus, & nobilibus, copioſaq; multitudine cruce signatorũ, in subsidium terræ sanctæ, mare pro Christi amore trãseunt. Similiter Vuilhelmus comes Hollandiæ potentissimus, Georgius comes de Vuide, & Ioannes comes de Spanheim, cum luuano monasterij mei abbate sexto, & alijs multis Teuthoniæ hominibus cruce signatis, ad terram sanctam recuperandã profecti sunt. Inter quos fuerunt etiam Bambergensis episcopus & frater eius dux Merauiæ, Poppo quoq; comes de Henneberg, Ludouicus comes de Ottingen & cardinalis unus apostolicæ sedis legatus.

Concursus principum ad terram sanctam.

Anno Euerhardi abbatis 2. natiuitatis autem dominicæ 1218. circa dominicam palmarum, dux Austriæ Lupoldus cum legato papæ, templarijs, & exercitu copioso ad fines Ægypti accedentes, Damiatam ciuitatem opulentissimam aliquanto tempore obsederũt, & turrim quæ dicitur Clauis terræ, iuxta littus Nili munitissimam, in uigilia sancti Bartholomæi expugnando ceperunt, & postea etiam ciuitatem obtinuerunt, quam tamen non diu retinere potuerunt, sicut in actis eorum legitur.

Damiata capitur à Christianis.

Eodem anno obijt Bertholdus dux de Zeringen, uir fortis & bellicosus, qui multa in uita sua cum aduersarijs bella commisit.

Eodem quoq; anno mare terminos suos in Phrysia transiens & procul egrediens, terram in lõgitudine circumquaq; occupauit, uillas integras deleuit, ecclesias, domos, & castella cum oppidis innumeris subuertit, & plus quàm

quàm centum milia hominum consumpsit. Sunt qui scribant, huius diluuij causam fuisse quandam irreuerentiam uenerabili sacramento dominici corporis exhibitam à quodam homine temulento, qui hostias de pixide in manu sacerdotis pugno deiecerat in terram, & hinc diuinã sæuijsse ultionem. *Diluuium.*

Anno Euerhardi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1219, regina ciuitatum Hierosolyma, quæ uidebatur inexpugnabilis, destructa est à Coradina filio Saphadini, foris & intus muri eius cum turribus redacti sunt in aceruos lapidum, præter templum Domini ecclesiamq; sancti sepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant. *Hierusalẽ à Saracenis subuertitur*

Eodem anno Fridericus rex pro benedictione imperiali Romam cum maximo apparatu proficiscitur, & ab Honorio papa circa festum B. Ceciliæ, in Imperatorem unctus coronatur. Qui ulterius proficiscẽs in Apuliam, cum magno suorum exercitu multa ibi bella commisit, & omnem terrã cum Sicilia suo imperio subiugauit. Statimq; inter ipsum & Honorium papam dissensiones subsecutæ sunt, quæ multis annis cum utriusq; partis dispendio durauerunt. *Fridericus Imperator coronatur à papa.*

Eodem quoq; anno dux Lotharingiæ consentiente uel dissimulante, episcopo Argentinensi cum ualido exercitu intrauit Alsatiam, sumpturus de quibusdam iniuriatoribus suis propositam ultionem. *Dux Lotharingiæ.*

Anno Euerardi abbatis 4, dominicæ autem natiuitatis 1220, Fridericus Imperator in Apulia cõstitutus, multa cum finitimis Saracenis bella commisit, & pluribus ex eis interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos. Henricus autem filius eius puer decem fermè annorum, per Ottonem Herbipolensem episcopum (cuius tutelæ fuerat commissus) cooperante Engelberto Colonien se archiepiscopo, regnum interea Teuthoniæ, genitore absente gubernare dicebatur. *Fridericus Imperator Apulia potitur.*

Eodem anno inter Siphridũ archiepiscopũ Moguntinum & Conradum comitem Sylueſtrem de Dune, propter aduocatiam in Heimbach grauis discordia fuit: in tantum quòd archiepiscopus excommunicato illo, terrã eius ecclesiastico suppositi interdicto. Tandem amicis se interponentibus concordia tali modo facta est, quòd comes centum argenti marcis à capitulo Moguntino susceptis, aduocatiam resignauit, & à sententia excommunicationis interdictiq; absolutus fuit. *Conradus comes sylueſtris.*

Hocipso anno nonis Augusti obijt S. Dominicus, ordinis fratrum Prædicatorum primus institutor, uir incomparabilis sanctitatis. *S. Dominicus obijt.*

Anno Euerhardi abbatis 5, dominicæ natiuitatis 1221, Damiata ciuitas, quam Christiani summo labore & multi sanguinis effusione anno priore ceperant & possederant, Soldano Babyloniæ pro liberatione captiuorum in regno suo, & Coradini fratris sui, à Christianis est restituta: quod factũ, peccatis eorum demerentibus nequaquam est dubitãdum. Nam Saladinus paulò antè pacem Christianorum postulans, regnum Hierusalem se illis redditurum, ciuitatem ipsam reædificaturum, & Damiatam cum adiacente regione ad uiginti miliaria quietè possidendam concessurum, modò ulterius in terram eius non procederent, promisit, & nunc Christiani, eius gratiam quærunt.

Eodem anno in die S. Margarethæ uirginis & martyris, ciuitas Vuormatiensis igne casuali fuit incensa, & multæ domus, maximè circa forum & plateas circumiacentes, fuerunt exustæ: ita quòd media pars urbis ferè consumpta fuit, ecclesia quoq; sancti Pauli similiter fuit exusta, & infinita ciuibus damna illata. *Vuormatia incendio crematur.*

Hoc

Hoc ipso anno fratres Minores Vuormatiam primò intrãtes, ordinis sui monasterium ex eleemosynis fidelium ibidem construxerunt.

Husen cœnobio Lymburgensi datur.

Anno Euerhardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1222. Conradus episcopus Spirensis audiens moniales in Husen nostri ordinis iuxta Durckheim, à tramite regularis obseruantiæ nimium declinasse, uitamq; uiuere improbam & nimis turpem, ipsum earum cœnobium de consensu domini Siphridi archiepiscopi Moguntini, monasterio Lympurgensi eiusdem ordinis uniuit, & titulum conuentus monialium penitus extinxit: ita ut illis quę tunc uiuebant mortuis, nullæ deinceps ibidem susciperentur, & abbas Lympurgensis per suos monachos secundum loci facultatem & prouentus, pro tempore, diuina ibidem faciat celebrari.

Henricus fit rex Romanorum.

Eodem anno 8. idus Maij, quæ fuit dominica proxima ante dominicam ascensionis, Henricus filius Friderici Imperatoris 2. ab Engelberto archiepiscopo Colonienſi, ad instantiam patris, de consensu principũ, adhuc puer in regem Romanorum consecratus est.

Terræmotus ciuitates subuertit

Eodem quoq; anno, tertio idus Ianuarij, mane hora prima diei, magnus in Colonia & circa, terræmotus fuit, & multa ędificia subuertit. In Cypro quoque duæ ciuitates eodem anno ex terræmotu multis extinctis hominibus corruerunt. In Italia etiam & Longobardia maximi & horrendi terræmotus hoc anno fuerunt, in tantum quod homines desertis ciuitatibus, in tentorijs habitabant. Ipsa enim die natalis Domini, & per duas hebdomades sequentes, quasi quotidie bis in Longobardia terræmotus horribilis fuit, qui in multis locis ædificia & ecclesias fortissimas euertit, homines cum sacerdotibus oppressit. Brixiam quoq; ciuitatem ferè totam cum populo subuertit, rupes de montibus euulsit, castra deiecit, & multa milia hominum in diuersis locis miserabiliter occidit. Romæ etiam terra sanguine mixta, uisa est de nubibus pluere.

Rex Daciæ capitur.

Eodem quoq; anno Baldemarus rex Daciæ cum filio suo, à comite Henrico de Scuirmk capitur, & per biennium in Dannenberg castro fortissimo ab eodem custodiæ mancipatur & retinetur.

Anno Euerhardi abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1223, Otto episcopus Herbipolensis, nonis Decembris obijt, cui Theodericus succedens præfuit anno uno, mensibus duobus, diebus 14.

Abbas Euerhardus priuilegium impetrat.

Eodem anno Euerhardus abbas huius monasterij Hirsaugiensis, indulta & priuilegia cum gratia ampliori à Friderico Imperatore secundo impetrauit confirmari, sicut in literis patet, quæ datæ fuerunt apud Precimam mense Ianuario anni præscripti.

Eodem quoq; anno mortua uxore Friderici Imperatoris, prima filia scilicet regis Arragonię, desponsatur ei secunda filia Ioannis regis Hierusalem, quam non diu postea duxit in uxorem.

Pestilentia.

Hoc ipso anno orta est pestilentia pecorum maxima, quæ quasi per triennium durauit, incipiens ab Vngaria totam Germaniam & Galliam suo infecit squalore, adeò ut uix tertia pars pecorum & iumentorum huic tantæ pestilentiæ subtracta fuerit.

Henricus episcopus Argentinensis obijt.

Eodem quoq; anno obijt Henricus episcopus Argentinensis, cui successit Bertholdus uir prudens, defensor & fautor ecclesiæ strenuus. Ipso etiam anno Henricus rex, filius Imperatoris Friderici, curiam principum celebrauit in Northusen, ubi ab Engelberto Colonienſi archiepiscopo pro liberatione regis Daciæ multum laboratum fuit.

Eodem anno Philippus rex Franciæ moriens, centum marcarũ & quinquaginta

quaginta milia in terræ sanctæ subsidium legauit. Hoc ipso quoque anno papa Honorius missis nuncijs circumquaq; crucem prædicare fidelibus iubet, denuncians omnibus, ut post biennium in natiuitate sancti Ioannis Baptistæ cum Imperatore Friderico parati sint mare transire, & terram sanctam iterum liberare. *Crux iterum prædicatur ubiq;.*

Eodem etiam anno Honorius papa tertius, ordinem fratrum Minorum sancti Francisci, tertio calendas Decembris de consensu cardinalium confirmauit, biennio ante mortem eiusdem sancti confessoris Christi. *Ordo fratrũ minorũ cõfirmatur.*

Anno Euerhardi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1224. obijt Conradus episcopus Spirensis: cui successit Berengerus de Enthringen, quartus & quadragesimus ecclesiæ Spirensis episcopus, sexto uidelicet calendas April. & præfuit in ea annis fermè nouem. *Conradus.*

Eodem anno obijt Theodericus episcopus Herbipolensis, cui Hermannus de Ladenburg succedens, præfuit annis fermè 26. multasq; instantias & persecutiones à ciuibus suis sustinuit, propter Fridericum Imperatorem excommunicatum, sed uictoriam semper obtinuit. *Theodericus.*

Eodem quoq; anno circa medium mensis Maij, Henricus rex in Franckfordia curiam principum habuit, ubi nuncij Imperatoris cum literis eius adfuerunt, denunciantes eum de Sicilia quantocius in Alemaniam esse uenturum, habiturumq; cum principibus consilium de recuperatione terræ sanctæ, ac possessione manu tenendo. *Conuentum principum.*

Eodem anno Honorius papa legatum misit in Alemaniam Conradum episcopum Portuensem S. Ruffinæ cardinalem, qui Coloniam descensurus per Sueuiam iter fecit, uenitq; cum suis ad Hirsaugiam, & ab Euerhardo abbate & fratribus cum honore suscipitur. Per idem tempus Henricus cum prefato sedis apostolicę legato, & Engelberto Colonensi archiepiscopo, ac quibusdam principibus, pro liberatione regis Daciæ ac restitutione terræ imperij ab eo iniustè possessæ, in Saxoniam profectus est: ubi per biennium à comite de Scuirin Henrico in firmissimo castello Dannenberg, idem rex cum filio suo captus tenebatur. Venientes autem ad Aluiam fluuium prædicti comites Hermannum magistrum hospitalitatis Teuthonicorum, qui ab Imperatore in Teuthoniam missus fuerat, causa reconciliationis & compositionis faciendæ inter utroscp, regem uidelicet & comitem, præmittunt. Quo mediante, inductus est idem rex, ut omnem terram ablatam imperio redderet, coronamq; regni Daciæ de manu Imperatoris suscipere, & insuper cẽtum milia marcarum pro sui liberatione dare promitteret. Quod cùm principes acceptarent, qui cum rege præsentes aderant, Albertus comes de Vrlamunda, filius sororis regis, & Barones Daciæ hanc compositionem reprobantes, & ea quæ promissa erant cassantes, ascensis nauibus cum indignatione recesserunt, infinitam pecuniam quam ad redimendum regem attulerant, secum deferentes. Et præfati principes, infecto negotio confusi, ad propria redierunt. *Cõradus legatus apostolicus.* *Henricus rex Saxoniam intrat.* *Hermannus Magister hospitalitatis.* *Rex Daciæ.* *Comes Albertus de Vrlamunda.*

Anno Euerhardi abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1225, Henricus rex filius Imperatoris Friderici secundi, curiam principum in Franckofordia celebrauit, in qua multa tractauit. *Conuentus principum.*

Eodem anno post natale Domini, Albertus comes de Vrlamunda præscriptus, congregato exercitu Henricũ comitẽ de Scuirin aggredi statuit, cui Hẽricus occurrit, pugnaq; cõmissa cum magna animositate ac multorũ sanguinis effusione, ab hora diei prima usq; ad uesperam dimicatũ est multis ibi cadentibus, Ibi etiam comes ipse Albertus cum multis nobilibus Daciæ à *Bellum inter duos comites.*

comite Henrico captus est, & in castro Dannenberg custodiæ mancipatus.

Fames magna. Hoc ipso anno erat hyems longissima & asperrima. Fames etiam magna & inaudita, per biennium durans, in omni prouincia fuit.

Siphridus. Eodem quoq; anno idibus Septembris obijt Siphridus archiepiscopus Moguntinus, eius nominis secundus, cui successit Siphridus tertius, & præfuit annis uigintiquatuor, uir magnarum uirtutum & actionum, qui tantæ constantiæ fuit, ut iussu papæ Fridericum Imperatorem publicè denunciaret excommunicatum, & persequeretur.

Engelbertus. Eodem anno Engelbertus archiepiscopus Colonienſis, à Friderico comite de Isenburg, fratris sui filio, octo & triginta uulneribus acceptis crudeliter occisus est. Cuius cadauer in maiori ecclesia Coloniæ sepultum, mox infinitis miraculis claresceré cœpit. Sed interfectore non multo pòst ante muros rotato, statim miracula cessarunt. Huic in archiepiscopatu successit Henricus de Molenarck Bonnensis præpositus, & præfuit annis 12. qui castrum Isenburg destruxit.

Henricus rex duxit uxorem. Eodem quoque anno Henricus rex Romanorum, filius Imperatoris Friderici secundi, uxorem duxit filiam Lupoldi ducis Austriæ, & nuptię in Nurenberga, cum magna solennitate celebratæ fuerunt, ubi sententia capitalis data fuit contra occisorem archiepiscopi Colonienſis.

S. Franciscus moritur. Anno autem Euerhardi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1226. S. Franciscus ordinis fratrum Minorum institutor & princeps, 4 nonas Octobris in Domino quieuit, & biēnio postea sanctorum catalogo per Gregorium papam nonum adscribitur. His temporibus Henricus episcopus Vuormatienſis cœnobium monialium Cistercienſis ordinis in Kirsgarten extra mœnia ciuitatis à fundamētis erexit, moniales imposuit, quibus de ne cessarijs prouidit. Verùm post annos 217. Fridericus episcopus Vuormatiēsis expulsis (propter enormitatem uitæ) monialibus, regulares sancti Augustini canonicos de obseruantia Vuindeshemenſi ad locum earum reposuit, qui locum ipsum inhabitant cum profectu usq; in præsentem diem. Inter Henricum præfatum episcopum & ciues Vuormatienſes, propter libertatem ecclesiasticam grauis dissensio oritur. Qui cùm eius mandato obtemperare contemnerent, suppositit ciuitatem interdicto ecclesiastico, clerum quoquè omnem, præter plebanos, urbem exire præcepit: districtè plebanis interdicens, ne sacramenta conferrent infirmis, nisi promitterent pontifici se uelle obedire in omnibus, si conualuissent. Neque sepeliri corpora mortuorum ad sancta loca permittebantur. Cùm autem hæc mala ad anni spatium durassent, quidam è ciuibus tædio malorum affecti, ad partes episcopi declinare cœperunt. Quòd uidentes qui consulatui præerant, ac metuentes experiri peiora, pacem admiserunt.

Kirsgartē monasterij fundatio.

Longobardorum collegium contra imperium. Eodem anno Longobardi ad suggestionem Honorij papæ contra Fridericum Imperatorem rebellantes, collegium fecerunt, quod Longobardorum multo tempore est uocitatum, in detrimentum non paruum Rom. Imperij, ac recuperationis terræ sanctæ impedimentum.

Honorius papa obijt. Et eodem anno ipse papa Honorius 3. obijt, cui Gregorius nonus successit, & præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus.

Conuentus principum magnus. Anno Euerhardi abbatis 11, dominicæ autem natiuitatis milleſimo ducenteſimo uigeſimo septimo, Henricus rex filius imperatoris circa dominicam passionis Aquisgranum ueniēs, celeberrimā curiam principū ac nobiliū totius ferè Teuthonię habuit: inter quos fuêre prę cipui, Moguntinensis, Treuerēsis, Coloniēsis, & Saltzburgenſis archiepiscopi, cū episcopis multis Bauariæ,

Bauariæ, Austriæ, Carinthiæ, Brabantiæ & Lotharingiæ duces, Henricus comes Palatinus Rheni, Landtgrauius Thuringię, comes Flandrię, qui per annos duodecim Parisios in captiuitate à rege Frãciæ detẽtus fuerat, & priori anno absolutus, cum multis alijs comitibus atq; nobilibus. In hoc uerò cõuentu principum, uxor Henrici regis Rom. filia Lupoldi ducis Austriæ, in reginam consecrata fuit ab Henrico Colonienſi archiepiscopo, & cum magna solennitate in sede regali iuxta regem locata.

Regina coronatur Aquisgrani.

Eodem anno in die S. Mariæ Magdalenæ, rex Daciæ præuaricator fidei ac iuramenti, priore anno pro absolutione sua præstiti, uindicare se parat: & contracta infinita multitudine armatorum, Hẽricum comitem de Zuuirin bello lacessit: à quo, adiutorio archiepiscopi Bremensis & Alberti ducis Saxoniæ superatus, per fugam uix euasit, quatuor milibus uirorum ex sua parte interemptis, multisq; captis ex Danis.

Rex Daciæ in bello superatur.

Eodem quoq; anno electa expeditio cruce signatorum ab omnibus Europæ partibus mota, cassatur & dissipatur, Friderico Imperatore (sicut dudũ promiserat) non transfretante. Ob quam causam, à papa Gregorio nono fuit excommunicatus, quem archiepiscopus Moguntinus denunciauit. Multi tamen principes Alemaniæ, comites, duces, barones & nobiles, non obstante Imperatoris contumacia, mare transire parant. Inter quos fuerunt Ludouicus Thuringiorum Lãdtgrauius quintus, primus Marchio Misnensis, maritus S. Elisabeth de Marpurg, princeps pijssimus, qui tertio iduum Septembris obijt in quadam ciuitate Siciliæ, Ortrant nuncupata: cuius ossa in Thuringiam relata, in Reinhartzbron monasterio nostri ordinis sepulta sunt. Ludouicus etiam de Castele, Ludouicus senior de Stolberg, & episcopus Augustensis, qui & ipse in itinere mortuus est, non sine suspicione intoxicationis.

Fridericus Imperator à papa excommunicatur.

Ludouicus maritus S. Elisabeth.

Hoc ipso quoq; anno Bertholdus episcopus Argentinensis, Bernstein castrum obsidione cingens expugnauit & post mensem obtinuit.

Bernstein capitur

Eodem anno dominus Henricus comes Palatinus Rheni, & dominus Brunsuuicensis in Saxonia, Gertrudem filiam suam Ottoni Bauariæ duci dedit uxorem, cum qua Palatinatus postea deuenit ad Bauaros.

Henricus comes Palatinus.

Anno Euerhardi abbatis 12. dominicæ autem natiuitatis 1228 Fridericus Imperator iam dudum per plures annos cruce signatus, iter transmarinum tandem cum multis alijs principibus arripuit, quem Gregorius papa nihilominus interea excommunicatum per totam Alemaniam denunciari fecit, maximè per fratres Prædicatores.

Imperator Fridericus mare transfretat.

Eodem anno Odacharus & Vuentzeslaus reges Bohemiæ tale priuilegium dederunt ecclesiæ Moguntinæ, quòd consecratio regum Bohemiæ ad archiepiscopum Moguntinum perpetuis futuris temporibus debeat pertinere: quod multis annis ita fuit obseruatum, quousque tandem per quendam archiepiscopum Moguntinensem hoc ius ecclesiæ Pragensi uendictum est.

Regũ Bohemiæ coronatio ad archiepiscopũ Moguntinũ pertinet

Anno etiam prænotato grauis dissensio orta est inter Bertholdum episcopum Argentinensem, & cognatos eius comites de Pfirrite, quę dum magis ac magis per dies inualesceret, tota penè prouincia per triennium fermè uastata, incẽdio & rapinis patuit prædonũ. Post multas igitur iniurias susceptas episcop⁹ suorũ collecto exercitu, una cũ Alberto comite de Habsburg, qui & ipse damna multa sustinuerat, parauit se ad resistendũ. Comites ergo Pfirritenses in auxilium habentes Egeonnẽ comitẽ de Friburg, & ciuitates imperiales inter Bladoltsheim & Hirnfeld, cũ maximo exercitu occurẽtes

Bellum inter epũ scopum Argentinensem & comitem de Pfrrite.

epiſcopo, facta congreſsione, ab eo victi ſunt, multis eorum occiſis, aliis uulneratis, aliis in captiuitatem abductis.

Hieruſalem Chriſtianis traditur.

Anno Euerhardi abbatis 13. dominicę autem natiuitatis 1229. ciuitas ſancta Hieruſalem cum quibuſdam caſtellis, per Fridericum Imperatorem ſecundum, ſub certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum ſine omni congreſſu aut ſanguinis effuſione recuperata eſt, & in manibus Chriſtianorum denuò tradita. Ipſe autem Imperator Fridericus, in dominica Lętare Hieruſalem, coronatus intrauit, factiſq; cum Saracenis treugis per decennium, altera die ad naues profectus, in terram ſuam reuerſus eſt. Cùm autem Siciliã intraſſet, reperit multa oppida, caſtella & munitiones ad partes papæ declinaſſe, quæ omnia in manu Teuthonicorum ualida recuperans, quædam ex eis funditùs euertit, & ex eo tempore graues inter ipſum & papam inimicitiæ factæ ſunt.

Diſſenſio inter papam & Imperatorem.

Anno autem Euerhardi abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1250. inter Henricum regem comitesq; de Pfirrit & Bertholdum Argentinenſem epiſcopum, concordia facta eſt, & ſiluit terra à tumultu bellorũ: ſed pugnari furibus & latronibus non potuit, qui noctu monaſteriorum & eccleſiarum ianuis fractis (cùm aſſueti eſſent uiuere de rapinis) quicquid inuenire poterant, clàm auferebant.

Rex Legionis impugnat Saracenos.

Eodẽ anno in Hiſpania rex Legionis & filius eius rex Caſtellæ arma contra Saracenos ſumentes, magnam terræ partem occupant, ciuitatem Emeritanam cum multis caſtellis de manibus eorum potenter capiẽtes. Rex quoquè Arragoniæ hoc ipſo anno inſulam Maioricam, quæ regnum olim fuit, multis annis à Saracenis poſſeſſam, armata manu cepit, regem ipſius cum tota domo regia captiuum abducit, & inſulam ſuis militibus Chriſtianis tuendam commiſit, & multa ſpolia abducit.

Maiorica capitur à rege Arragoniæ.

Eodem quoq; anno diſſenſio inter archiepiſcopum Colonienſem & ducem de Limpurg oritur, propter aduocatiam monaſterij Sigenbergen noſtri ordinis, quam uterq; ad ius ſuum pertinere contendebat: unde incendia & rapinæ ſequuntur in circuitu terrarum utriuſq;, donec tandem per Henricum regem treugæ fuerunt interpoſitæ.

Imperator abſoluitur. Lupoldus dux.

Hoc ipſo anno Fridericus Imperator à papa Gregorio, ad inſtantiam Lupoldi ducis Auſtriæ abſoluitur, & communioni eccleſię reſtituitur, qui dux tractatu pacis peracto, apud S. Germanum in Campania moritur, cuius uiſcera & carnes in domo capitulari monaſterij Caſsinenſis noſtri ordinis ſepulta ſunt, oſsibus in Auſtriam relatis. Hoc tempore hæreticorũ multorum qui diu in occulto latuerant in Alemania, Italia, & maximè in Longobardia, fuit detecta impietas, & complures ex eis igne combuſti ſunt. Sectam Nicolaitarum profitebantur, erantq; eis matres, uxores & filiæ omnibus ſemper communes. Eccleſiam & prælatos contemnebant: carnes etiam in quadrageſima manducabant: & multa mala faciebant, in errorem ſuum trahentes occultè quoſcunque potuiſſent. Singulis annis ex Alemania, Gallia, & Italia cenſum annalem tranſmittere Mediolanum, ubi diuerſarum hęreſium & errorum primatus agebatur, ſolebant. Capti autem quidam ex eis in ciuitate Argentinenſi, coram omni populo & clero confeſsi publicè fuerunt, quòd tantus errorum eſſet numerus in omni loco, ut ſi quis ex eis à Colonia ire Mediolanum ſtatueret, omni nocte hoſpitem ſecta eorum inueniret, in cuius domo omnia eſſent communia, mater, uxor, & filia: habebantq; ſigna paruula circa ianuas domorum, aut ſupra tecta, per quę habitationes complicum ſuorum inuenire potuerunt.

Longobardorum hæreſis detegitur.

Errores eorum.

Maxima eorum multitudo fuit.

Anno

Anno Euerhardi abbatis decimoquinto, qui fuit dominicæ natiuitatis 1231. Ludouicus dux Bauariç rediẽs à partibus trãsmarinis, cùm ueniſſet ad Kelheim, à quodam nuntio Vetuli de Montanis ad hoc miſſo, in conſpectu familiæ ſuæ cultro transfoſſus occiſus eſt, Friderico hoc nefas procurante Imperatore, ut ferebatur. Nam prædictus Vetulus de Mõtanis, princeps Saracenorum Imperatori confœderatus, multas iniurias quas idem dux Imperatori intulerat, uindicare uolẽs, ſeruum ſuum in necem eius deſtinauit. Et Imperator contra ducem inimicum gerens animum, ipſum in rebus & perſona paulò antè defœdauerat, miſſo ad hoc nũcio ſpeciali. Porrò Saracenus ille qui ducem occiderat, mox à familiaribus eius gladijs diſcerptus, interemptus eſt. Corpus autẽ ipſius ducis in Bauariã relatum, in monaſterio Scheurin noſtri ordinis ſepultum eſt. Huic Ludouico in ducatu Bauariæ Otto filius eius ſucceſsit, qui habuit uxorem Gertruden filiam Henrici comitis Palatini Rheni Heidelbergæ commorantis, cum qua ipſum Palatinatum poſt obitum ſoceri obtinuit, & ducatui Bauariæ coniunxit uſque in præſentem diem. Genuit autem ex ea duos filios Henricum & Ludouicum, de quibus poſtea ſuo loco dicemus.

Ludouicus dux Bauariæ occiditur.

Otto dux Bauariæ fit comes Palatinus Rheni.

Eodem anno 3. calendas Decemb. obijt S. Eliſabeth filia regis Hũgariæ, uxor Ludouici Pij Thuringiorum ac Haſſonum Landtgrauij quinti, mulier multarum uirtutum & ſanctiſsimæ conuerſationis, ſepulta in Marpurg oppido Haſsiæ, quæ ſtatim infinitis miraculis clareſcere cœpit. Eius geſta diffuſe conſcripta ſunt. Sanctus quoq; Antonius de Padua, ordinis Minorum, diſcipulus B. Franciſci, uir doctus atq; ſanctiſsimus hoc ipſo anno deceſsit.

S. Eliſabeth in Haſsia moritur.

S. Antonius Paduanus.

Eodem quoq; anno Euerhardus huius monaſterij Hirſaug. clariſsimus abbas poſt multos labores pro defenſione iurium & libertatum loci habitos, in Domino quieuit, uir æterna memoria dignus, qui monaſterio tempore ſui regiminis per omnia bene fecit. Ornauit eccleſiam, ædificia plura conſummauit, ampliauit redditus, libertates & iura monaſterij conſtantiſsimè manu tenuit: & quod maius eſt, omnibus regularis diſciplinç obſeruantiam tam in ſe, quàm in ſubditis ſtudioſiſsimè conſeruauit, uerbo & exẽplo ſe gregi formam bonorum operum exhibens, pro quibus eum credimus in cœlo glorioſum. Obijt autem uir iſte glorioſus, penultima die mẽſis Decembris, poſtea quã præfuit annis 15. menſibus 8. & diebus 20. anno ætatis ſuæ quinto & ſexageſimo, ſepultus in maiori cœnobio cum reuerentia & honore, non ſine lachrymis multis filiorum quos reliquit.

Euerhardus obijt

DE ERNESTO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIIII.

qui præfuit annis 13. menſe uno, diebus tribus, uarijs q; geſtis illius temporis.

POſt mortẽ reuerendiſsimi ac deo dilecti abbatis Euerhardi, conuenientes in unum fratres huius monaſterij, ultima die mẽſis Decembris, quæ fuit altera dies poſt obitum paſtoris, habere inter ſe tractatum de ſubſtituendo nouo abbate neceſſarium cœperunt. Præmiſsis igitur orationibus conſuetis, tandem unanimiter elegerunt Erneſtum quendam huius cœnobij monachum, qui maioris cellarij aliquandiu geſsit officium, uirum bonum, & honeſtis in Sueuia parentibus ortum, qui à Berengero Spirenſium epiſcopo ordinatus in abbatem, huic monaſterio præfuit annis 13. menſe uno & diebus tribus. Erat autem (ſicut diximus) uir bonus & honeſtæ conuerſationis, plus tamen ad temporalia, quàm ad monaſticæ diſciplinæ obſeruãtiã inclinatus. Vnde factũ eſt, ut diſciplinç integritas ſub eo paulatim deficeret, eo minus curãte interiora fratrũ, ſed externa potius ſectãte. Subſtãtia uerò

Erneſtus fit abbas.

Vita & mores Erneſti abbatis.

monasterij temporalis sub eo bene fuit conseruata, propterea quòd in ordinatione rei familiaris satis esset expertus, & in cura negotiorũ temporalium singulari attentione sollicitus.

Fridericus Imperator.

Anno Ernesti abbatis primo currente, qui fuit dominicę natiuitatis 1232, Fridericus imperator ad Rauennam manens, bellum contra Longobardos molitur, sed non profecit Longobardis uiam pręcludentibus regi Henrico filio eius ac militiæ Germanorum, quam ad se Imperator Rauennam uocarat.

Tentorium mira arte fabricatum.

Hoc ipso anno Soldanus Babyloniæ Imperatori misit tentoriũ mirabili arte constructũ, in quo imagines solis ac lunæ artificialiter motæ, cursum suum certis & debitis spacijs peragebant, horasq́ diei noctis infallibiliter indicabant. Cuius tentorij ualor quinque milium florenorum precium transcendisse dicebatur.

Bellum inter Moguntinum & Landtgrauium.

Eodem anno inter Siphridum archiepiscopum Moguntinum & Conradum Landtgrauium Hassiæ, bellum perniciosum oritur, in quo ipse Landtgrauius Moguntinæ ecclesiæ multa damna fecit. Oppidum Firslariense capiens quasi funditus euertit. In eodẽ quoq́ bello Henricus episcopus Vuormatiensis, & omnes penè canonici præfati oppidi ab ipso Landtgrauio capti fuerunt. Tandem inter eos concordia facta est.

Principatus monasterij Lors. aufertur ab eo.

Eodem quoque anno Fridericus Imperator secundus, principatum monasterij nostri ordinis, nõ lõgè à Vuormatia, quod dicitur Laurissa, cum omni honore, uasallis, ministerialibus, oppidis, castris, uillis, iuribus, prouẽtibus & attinentijs suis, quem abbas eiusdem loci semper habere consueuit, de ipso monasterio abstulit: eumq́ Siphrido archiepiscopo, & ecclesiæ Moguntinæ in perpetuum donauit, cuius ualor pretium cẽtum milium florenorum excedit: quam donationem Gregorius papa nonus, ad instantiam archiepiscopi confirmauit, mandans ei, ut expulsis inde monachis nostri ordinis, Cistercienses in locum eorum reponat. Quod cùm fecisset, dolentes nostri se de monasterio suo tam iniuriose per archiepiscopum expulsos, quadam nocte auxilio freti amicorum, ad cœnobium reuertuntur, & monachos Cisterciensis ordinis ibidem repertos, nil tale metuentes, inuadunt, percutiũt, uulnerant, & de cœnobio expellunt, ipsumq́ locum rursus inhabitare cœperunt. Sed non post multos dies superueniens episcopus, in manu ualida iterum eos de monasterio expulit, & Cistercienses suos denuò reuocauit.

Cistercienses per nostros pelluntur

Et ecce quadam nocte sub matutinis cum se Cisterciẽses crederent esse securos, iterum nostri cum amicis suis ad Laurissam ueniunt, eos denuò inuadunt, cedunt, percutiunt, & iterum expellunt, protestantes se omnes interempturos, si denuò ad ipsum cœnobium Laurissense præsumpserint reuerti. Ab ea itaq́ die non amplius poterant induci Cistercienses, ut ad Laurissam reuerterentur. Vacauit ergo aliquandiu monasterium, cùm nec illi, nec nostri se tutò ibidem posse manere cernerent. Tandem Innocentius papa quartus archiepiscopo Moguntino præfato mandauit, anno põtificatus sui 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1246. quatenus monachos cuiuscunque ordinis aut certe canonicos seculares ad cœnobium reponeret, ne diutius uacuum remaneret.

Præmonstratenses Laurissam inhabitant.

Qui consilio accepto, monachos Præmonstratensis ordinis de monasterio omnium sanctorum Argentinensis diœcesis ad se uocatos, conuentum ex eis in præfato monasterio instituit, quibus præpositum pro rectore dedit. Et sic nobilis illa Laurissensis monasterij famosa quondam ac notabilis abbatia, sacro ordini nostro ablata, in manus aliorum data est, & principatus eius minus iustè (ut multis uisum fuit) Moguntinæ ecclesiæ traditus, cùm nostri ordinis plures potuissent inueniri religiosi, prudentes, no-

tes, nobiles, ac potẽtia uiri insignes, qui ipsum cœnobium in utroq; statu reformassent. Hoc monasterium Laurishaimẽse, Cancor comes Rheni, filius Ruperti comitis, tempore Pipini regis Francorum, patris Caroli Magni, anno domini 764. construxit & magnificè dotauit. In quo postea S. Ermenoldus huius monasterij Hirsaugiensis monachus, & B. Vulihelmi abbatis discipulus, tempore Henrici Imperatoris quinti abbas factus est: licet ipsam abbatiam propter conscientiæ scrupulum resignauerit, & translatus in Bauariam primus abbas monasterij sancti Georgij in Brunfeningen ordinatus sit, ubi multis signis & miraculis claruit, ut in uita eius legitur.

Quis & quomodo fuerit fundatũ S. Ermenoldus.

Hoc anno æstas fuit sicca & calidissima, uinum creuit optimum.

Anno Ernesti abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1233. Fridericus Imperator Messanam ciuitatem Siciliæ sibi rebellantem uiolenter cepit, & omnes rebelles suos in ea igne cremauit.

Eodem tempore in Alemania multi nobiles & ignobiles, clerici, monachi, moniales inclusæ, Burgenses ciues, & rustici, à quodam fratre de Marpurg ordinis prædicatorum (qui generalis inquisitor hæreticorum fuerat à sede apostolicæ constitutus) per diuersa Teuthoniæ loca ignis supplicio nimis præcipiti sententia, ut multis tũc fuit uisum, sub hęresis nomine sunt addicti. Nam, ut quidã scribit, eodem die quo quis accusatus est, siue iustè, siue iniustè, nullius appellationis, nullius defensionis sibi refugio proficiẽte, dãnatus & crudelibus flammis iniectus est. Inter multos autem qui tum accusabantur, delatus est ad eum comes Seynensis super hæresi falso infamatus, pro cuius expurgatione seu defensione rex Henricus conuentũ multorum principum apud Moguntiam habuit. Ob quam causam frater Cõradus, huius in Alemanos persecutionis minister & author, in odium multorum nobilium ac ignobilium deuenit, & à Moguntia discedens cum saluo conductu Henrici regis & archiepiscopi domini Siphridi, nihilominus non longè à Marpurg, à quibusdam nobilibus nullum locum ueniæ uel gratiæ apud ipsum inuenientibus, in itinere fuit occisus. Cuius cadauer in Marpurg iacet humatum.

Multi in Alemania comburuntur hæretici.

Frater Conradus de Marpurg.

Comes Seynensis accusatus fuit

Frater Conradus occiditur.

Eodem tempore Henricus rex, de Moguntia cum principibus exiens, in manu ualida intrauit Bauariã, habẽs in exercitu suo sex milia hominum pugnatorum, quos contra ducem Bauariæ in campis Lici fluminis prope Augustam Rheticorum produxit ad bellum, & in breui ipsum ducem cum tota Bauaria in deditionem accepit. Interea uerò dum hæc agerentur in Bauaria, Theodericus de Montbelgard, fines Alsatiæ cum armatis intrauit contra abbatem de Murbach, qui ipsum priori anno captiuauerat. Et iam comes quibusdam captis cum præda cœpit abire, cùm ecce clamor exoritur, populus terræ fugientes insequitur: comes cum multis denuò capitur, & custodiæ pontificis Argentinensis mancipatur. Quem episcopus de expeditione Bauarica reuertens, cautione accepta liberum abire permisit.

Theodericus comes de Montbelgard.

Eodem quoq; anno episcopus Curiẽsis à quibusdam nefarijs occiditur.

Anno etiam prænotato obijt Berengerus episcopus Spirensis, cui successit Conradus de Than, fuitq; quintus & quadragesimus in ordine episcoporum Spirensium, & præfuit annis fermè quatuor satis utiliter.

Berengerus.

Hoc ipso anno 3. calendas Martij, facta est concordia inter episcopũ & ciues Vuormatienses in oppido Franckofordensi, per Siphridum archiepiscopum Moguntinum, Conradum suprà dictum episcopum Spirensem, & Marchionem de Baden, iussu & mandato Henrici regis filij Friderici Imperatoris.

Vuormatienses.

Anno autem Erneſti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1234. Gregorius papa nonus crucem fecit prædicari contra Stadingenſes populos in confinibus Phryſiæ & Saxoniæ ſitos, inuijs paludibus, fluminibus circumcinctos, qui pro inobedientia ſuiſq; exceſsibus & ſubtractione decimarum, multis annis à ſede apoſtolica excommunicati & interdicti, contemptores clauium eccleſiaſticarum extiterant, & plures cum epiſcopis, comitibus & alijs nobilibus uicinis confligentes, frequenter uictores & rarò uicti fuerũt. Verùm exercitu cruce ſignatorũ contra eos ueniente ſuperati & uicti ſunt, & plus quàm duo millia ex eis interempti, reliqui ad uicinos Phryſones fugerunt, & ceſſauit confœderatio eorum contra eccleſiam.

Crux prædicatur contra Stadingenſes.

Stadingenſes uicti trucidantur.

Eodem anno ciuitas Vuormatienſis igne caſuali ſuccenſa, ex magna parte combuſta fuit, non ſine multorũ ciuium damno irrecuperabili. Hoc incendium 10. calendas Iulij in monte cœpit, & biduo durauit.

Henricus Vuormatienſis.

Eodem quoq; anno pridie idus Septembris obijt Henricus de Sarapõte Vuormatienſis epiſcopus, in medio chori maioris eccleſiæ ſuæ cum honore ſepultus, cui Landolphus ſucceſsit, & præfuit annis 13. qui moniales ordinis noſtri de cœnobio Nonnenmonſter, uulgariter dicto, in ſuburbio ciuitatis, propter inordinatam uitam ipſarum expulit, & alias de Ciſtercienſi illuc introduxit, quæ & ipſum locum inhabitant, uſq; in præſentem diem, ut uidemus.

Nonnenmonſter noſtri ordinis transfertur.

Hoc etiam anno Henricus rex conuentum quorundã principum in Bopardia conuocauit, ubi accepto prauorum conſilio, contra patrem ſuum Fridericum ſecundum, conſpirationem fecit in ſui ipſius perniciem, & periculum plurimorum. Ex eo autem die quoſcunque potuit, minis, precibus & promiſsionibus ſollicitare cœpit, ut ſe, relicto patre ſequerẽtur, multosq; obtinuit. Vuormatienſes autem reliquos, qui propter iuſiurandum noluerunt à patre deficere, multis iniurijs longo tempore tribulauit. Videns hoc Marchio Badenſis fidelis Imperatoris, in Siciliam proficiſcitur ad Imperatorem, ſuggerens ei, ut quantocius in Alemaniam reuertatur, alioquin & patria periclitaretur, & ipſe perderet imperium, principibus cum filio aduerſus eum conſpirantibus. Imperator autem hoc nuncio audito, Marchione ad Alemaniam pręmiſſo, ſe quantocius uenturum promiſit. At uerò Henricus rex filius Imperatoris ægrè tulit, patrem ſuper his quæ commiſerat informatum, eiusq; conſilio in Alemaniam eſſe reuerſurum. Vnde collecto exercitu ſuorum, fines illius ingreditur, & mala in eum grãdia machinatur. Marchio autem certus de Imperatoris aduentu, ſe ſuosq; fortiter defendit, & exercitum regis fugauit.

Henricus rex aduerſus patrem conſpirat.

Marchio Badenſis Imperatorem reuocat.

Rex marchionẽ perſequitur.

Comes Hollandiæ

Eodem anno comes Hollandię in torneamẽto quodam apud Corbiam, in diœceſi Ambianenſi, ſuffocatus miſerabiliter interijt & expirauit. Item hoc ipſo anno Fridericus comes de Pfirrith, in captiuitate poſitus, à proprio filio ſuo crudeliter occiſus eſt, poſt longam carceris inediam.

Comes de Pfirrith.

Anno Erneſti abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1235. Henricus rex filius Imperatoris audiens patrem breui in Alemaniam eſſe uenturum, ac metuens eum, cœpit ſibi adſciſcere amicitias principum ac ciuitatum, incipiensq; à Baſilea, ab omnibus ciuitatibus quibus erat cõfœderatus in Alſatia obſides accepit, ad cautelam, ne ab eo Imperatore ueniente reſilirent, ſed cum eo aduerſus patrem in coniuratione cœpta uſq; ad finem firmi perſiſterent. Imperator autem circa natiuitatem Ioannis Baptiſtæ de Apulia reuertens, per Auſtriam uenit in Alemaniam, Qui mox iniurijs ſuis per omne regnum miſsis, conuentum indixit principibus ad feſtum Aſſumptionis beatæ

Henricus rex filius Imperatoris

Imperator de Apulia uenit in Alemaniam.

beatæ Marię ſemper uirginis in Moguntia celebrandum. Interea Henricus rex qui propter metũ patris morabatur in Driuelis munitiſsimo caſtro, perſuaſione Hermãni Magiſtri hoſpitalis Teuthonicorum, uenit ad patrem, 6. nonas Iulij in Vuormatia, cum certis principibus exiſtentem. Qui ſtatim poſuit eum in cuſtodiam, primò Vuormatiæ, in domo quadam firmiſsima circa eccleſiam ſancti Andreæ Apoſtoli: deinde in caſtro Heidelbergenſi, ſub cuſtodia Ottonis comitis Palatini Rheni ac Bauariæ ducis. Poſtea de Heidelberga ductus fuit ad Altzeiam, & in poſtremo Siciliam miſſus in arcta cuſtodia uſq; ad mortem, per annos quinq; detentus eſt: Deo meritis eius uicem reddente, qui nobile regnum Alemanię prędonibus fecerat eſſe commune, qui uiros religioſos & eccleſiaſticos uiolenter oppreſſerat iniuſtis ſeruitijs & exactionibus, qui prouinciam uſq; adeò direptioni expoſuit impiorum, ut nulla iam eſſet itinerantibus pacis ſecuritas. Aduenientе autem feſto aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper uirginis, maxima principum, epiſcoporum, abbatum, comitum ac nobilium multitudo ex omnibus Teuthoniæ partibus, apud Moguntiam iuxta edictum Imperatoris conuenit. Vbi Imperator in octaua feſti Aſſumptionis coronatus inceſsit, & multa pro pace & utilitate imperij ordinauit. In hoc autem conuentu, ſunt qui plus quàm duodecim milia hominum nobilium ac militum conueniſſe teſtati ſunt. In eodem conuentu, principum diſcordia, quæ per annos fermè octo, inter Fridericum imperatorem durauerat & Ottonem Saxoniæ ducem, conſilio amicorum ſedata fuit. Mortuo enim ante annos 8, Henrico Palatino comite, qui fuit etiam dominus in Brunſuico & Lunæburg, duasq; relinquente filias: quarum primam filiam Gertruden, Otto Bauarię dux (ut ſuprà dictum eſt) in uxorem ducens, Palatinum Rheni comitatum cum ea obtinuit: ſecundam uerò duxit uxorem Marchio de Baden, cum qua dominium Brunſuicenſe pro dote accepit, quod Friderico Imperatori prænominato pro certa pecuniarum ſumma uendidit. Cumq; Imperator homines ſuos, qui emptum nouiter dominium in poſſeſsionem acciperent, ad Saxoniam deſtinaſſet, Otto dux Saxoniæ ac Lunæburgenſis grauiter ferens primogenitorum ſuorum hęreditatem, quam longo tempore iure poſſederãt, in manus deueniſſe Imperatoris, conſtanter ſe oppoſuit: & miſſos ab illo milites, uiolenta manu de Brunſuico exire compulit. Verùm dum hæc agerentur in Saxonia, Imperator in Apulia fuit per annos plures, qui ubi reuertiſſet in Alemaniam, exercitũ contra ipſum ducem in Saxonia parat. Quod ubi innotuit Ottoni, conſilio amicorum perſuaſus, ad imperatoris gratiam in præſcripto conuentu principum apud Moguntiam uenit, ubi concordia inter ipſos tali modo confirmata fuit de conſenſu principũ, quòd idem dux Otto pro ſe ſuisq; hæredibus perpetuò obtineret ducatum Brunſuicenſem & Lunæburgenſem. Porrò titulum & ducatum Saxoniæ cum principatu eligendi Imperatorem, donauit Imperator Alberto filio Henrici comitis de Anhalt, qui erat in comitatu Louenburgenſi, creans ipſum in ducem Saxoniæ ac principem electorem. Et ut hiſtoriæ integritas facilius innoteſcat legenti, nouerit cupiens ſcire ueritatem, quòd Henricus quondam dux Saxoniæ, qui propter mirandas res geſtas ſortitus eſt nomen Leonis, de quo famoſa illa leonis & gryphonis pugna, longaq; in mari ac ſolitudine peregrinatio eius conficta depingitur, genuit duos filios, Ottonem uidelicet Imperatorem quartum, & Vuilhelmum ducem Saxoniæ ac Brunſuicenſem: de quibus nihil ad propoſitum. Tertium uerò genuit Henricum, qui uxorem duxit Agnetem filiam Conradi comitis Palatini Rheni, quę peperit ei duas filias,

Driuelis caſtrũ.

Henricus rex à patre captus cuſtoditur.

Conuentus in Moguntia principũ.

Concordia Imperatoris cum duce Saxoniæ Ottone.

Brunonis uicus.

Dux uenit ad Imperatoris gratiã

Albertus de Anhalt fit dux Saxoniæ.

Henricus Saxoniæ dux, fit Palatinus Rheni.

filias: Gertruden uidelicet, quam Otto dux Bauariæ (ſicut dixímus) habuit uxorem, cum qua & Palatinatum Rheni obtinuit: & Adelheidē, quam Ericus Marchio Badenſis duxit uxorem, cum qua (ſicut dictum eſt) ducatum Brunſuicenſem obtinuit, quem Friderico Imperatori (ut iam diximus) uendidit. Iſte Hēricus, ex ducibus Saxoniæ comes palatinus Rheni, mortua Gertrudis & Adelheidis filiarum matre Agnete filia Conradi Palatini comitis, ſecundam duxit uxorem, Agnetem uidelicet filiam comitis de Läsburg, de qua tamen liberos non ſuſcepit. Facta igitur concordia inter Fridericū Imperatorem & Ottonem ducem Brunſuicenſem ſuprà dictum in præſcripto conuentu principum apud Moguntiam, Imperator principes poſt miſſarū ſolennia in octaua Aſſumptionis ad epulas inuitauit: quæ propter nimiam populi multitudinem, extra ciuitatem in loco campeſtri magnis ſumptibus fuerant præparatæ, ipſo Imperatore cum omnibus lætante, quòd Rom. imperium in creatione noui ducis auxiſſet. Non multo pòſt archiepiſcopus Biſuntinus, uir ſapiens & glorioſus, in eodem cōuentu principum apud Moguntiam diem clauſit extremum, cuius corpus ad eccleſiam cui præfuerat, relatum eſt, & more Chriſtiano cum honore ſepultum. Poſt hæc Imperator tertiam duxit uxorem, regis Anglię ſororem, nuptijs in Vuormatia cum magna ſolennitate celebratis: eamq; poſt nuptias miſit ad Hagenauu, in Alſatiam, & ibidem quaſi per totam hyemem cum ea permanſit cum principibus ſuis. In feſto autem omnium ſanctorum Imperator conuentum principum habuit in Auguſta, ubi rex Bohemiæ adfuit, recipiens ab ipſo Imperatore decem milia marcarum pro parte ducatus Sueuiæ, quæ iure hæreditario ad ſuam fuerat deuoluta uxorem. Inde ad Hagenauu reuerſus Imperator ibidem hyemauit. Ibi inter alios principes fuerunt comes Tholoſanus, qui Marchiam ab Imperatore in feudum accepit, præſtito (ut moris eſt) iuramento fidelitatis. Et comes Prouincię annum agens quinquageſimū, quem militem Imperator creauit, licet ex parte renitētem, quia comites ſuæ parentelæ ſe non credebant diu poſſe uiuere, poſteaquàm gradum militiæ eſſent adepti: nec adhuc in militiam conſenſiſſent, niſi rex Franciæ & Angliæ, quorum uterq; filiam eius duxerat uxorem, ipſum ad hunc ordinem militię coēgiſſent, indignum reputantes ſocerum ſuum non eſſe militem. Adfuerunt etiam nuntij regis Hiſpaniæ dextrarios pulcherrimos & precioſa Imperatori munera cum ſalutatione deferentes.

Conuiuium imperiale.

Imperator tertiā duxit uxorem.

Conuentus principū in Auguſta.

Comes Tholoſanus.

Comes prouinciæ

Anno Erneſti abbatis 5, qui fuit dominicæ natiuitatis 1236. in die calendarum Maij S. Eliſabeth, in Marpurg, per archiepiſcopos Mogūtinum & Treuerenſem & epiſcopum Hildenshemenſem commiſſarios apoſtolicos, de tumba ſubterranea leuata eſt in præſentia Friderici Imperatoris, & multorum principum, epiſcoporum, abbatum, comitum, prælatorum, nobilium & ignobilium, quorum omnium numerus ad duodecies centena milia fuerat æſtimatus. Ibi facta ſunt coram omni populo infinita miracula ad ſancti nominis eius inuocationem. Imperator primum lapidem de ſarcophago leuauit, & productam ex theſauris ſuis coronam auream, ſacro capiti S. uiduæ reuerenter impoſuit. Corpus autem eius ad tumbam auream reconditum eſt, quia per Gregorium papam nonum canonizata eſt. Poſt hæc Imperator exercitum in Italiam mouit contra Longobardos, qui ſibi à multis iam annis retroactis rebelles extiterant.

S. Eliſabeth canonizatur.

Expeditio Imperatoris in Italiam

Eodem anno, ante expeditionem Imperatoris præſcriptam in Italiam, Iudæi in oppido Fuldenſi commorantes, quoſdam pueros Chriſtianorum ut ſanguinem eorum reciperent, in quodam molendino clàm occiderūt. Quo comperto

comperto facinore, multi ex eis combusti sunt. Corpora autem puerorum Imperatori conspicienda ad Hagenauu præsentata sunt, & ibidē quasi martyrum cum honore sepulta, & subsecuta est magna in Iudæos persecutio. *Iudæi apud Fuldam cremantur.*

Maxima eodem anno uini abundantia creuit, præcipuè in Alsatiæ partibus, ita ut quartale uini unum pro uno denario emeretur. Imperator itaque cum ualido suorum exercitu ueniens in Italiam, in primo congressu Vincentiam obtinuit, quam incendens pro maiori parte destruxit. Mantua quoq; & Padua post longam rebellionem & multa pericula, in eius deditionem uenerunt. Interea dum hæc agerentur in Italia, rex Bohemorum & Bauariæ dux cum quibusdā episcopis iussu Imperatoris terrā ducis Austrię, cum ualido ingrediuntur exercitu, propter multiplices excessus & grauia facinora, quibus idem dux fuerat infamatus. Qui cùm ueniissent in Austriā, adiunctis sibi nobilibus terræ, quos ipse dux antè iniustè oppresserat, uel de terra sua eiecerat, totam Austriam deuastauerunt, præter pauca munitissima castella, in quibus dux sese receperat. At Imperator rebus suis in Longobardia utrunque dispositis, relicta ibidem exercitus sui parte, in Austriam reuersus est: manensq; in ciuitate Viennensi per hyemem, de statu eiusdem ducatus sibi nouiter subiugati ordinare cœpit, suisq; illum communiri militibus, habens secum reductum ex Italia exercitum. *Bella Imperatoris in Longobardia.* *Austria in manus Imperatoris deuenit.* *Imperator ex Italia in Austriam uenit.*

Anno Ernesti abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1237. Imperator Fridericus in Austria constitutus, Conradum filium suum adhuc puerum de trāsmarina uxore genitum, in regem Romanorum elegi fecit: quem elegerunt archiepiscopi Moguntinus & Treuerensis, Bohemiæ quoque rex & dux Bauarię, Otto comes Palatinus Rheni, consentientibus cæteris principibus qui aderant. Ipse autem Imperator his peractis, relicto tunc ibi præsidio militum, Ratisponam ascendit, ac conuentum principibus apud Spiram indixit. Quò cùm ueniissent in termino, iterum filium suum Conradum puerū in regem fecit designari. Post hæc, misso in Austriam ad custodiam ciuitatis Viennæ Euerhardo comite de Eberstein cum ducentis militibus, ipse cum reliquo exercitu denuò in Longobardiam profectus est, & circa festum sancti Andreæ Apostoli cum Mediolanensibus cōflictum habuit, obtentaq; uictoria, multa millia ex eis cepit & interfecit. *Cōradus Imperatoris filius rex.* *Cōuentus principum in Spira.* *Imperator Lōgobardiam reuertitur.*

Eodem anno ante autumnū, quartale uini pro sedecim denarijs in Alsatia uendebatur: cuius anno priori tanta copia fuit, ut uini quartale pro uno denario (quemadmodum suprà dictum est) uenderetur. *Vini pretium.*

Eodem quoque anno Gregorius papa nonus, Fridericum Imperatorem Longobardiam sibi rebellem depopulantem excommunicauit, eumq; per fratres Minores ubiq; denunciari fecit, & secuta sunt infinita mala in omni terra imperio Romano & ecclesiæ subiecta. *Imperator Fridericus excōmunicatur.*

Hoc ipso anno Fridericus Imperator in mense Aprili, feudum aduocatiæ uillæ Bischoffheim in finibus Franconię, quod nominæ ducatus Sueuiæ ab ecclesia Moguntina tenebat, Siphrido archiepiscopo & successoribus eius, cum omnibus pertinentijs, in perpetuum resignauit. *Bischofsheim.*

Eodem anno in fine quadragesimæ obijt Henricus archiepiscopus Colonienſis, cui successit Conradus de Hœnsteden, uir bellicosus. Multa per id tempus in prouincijs, Moguntina, Treuerensi, Colonienſi, & maximè in terra Leodienſi, guerrarum incommoda emerserunt: propter quæ, bellorum incursus, deprædationes & incendia multa fuerunt, non sine sanguinis effusione subsecuta. In fine huius anni præscripti, in uigilia natiuitatis Christi obijt Conradus de Than, episcopus Spirensis, qui ecclesiam de Didesheim cum *Henricus.* *Conradus.*

cum omnibus prouẽtibus suis maioris ecclesię Spirensis canonicis, pro communi usu eorum in perpetuam possessionem donauit. Ad eius quoq; instantiam Cuno abbas Vuissenburgensis, conuentu suo consentiente, ecclesiam in uilla Bublicken non procul à Landauu, cum omnibus prouentibus suis tradidit canonicis ecclesiæ Spirensis. Sed & abbas cœnobij Clingenmonster tunc nostri ordinis, nunc autem secularium clericorum, persuasione dicti pontificis ius patronatus ecclesiæ in Offenbach, Spirensi capitulo donauit. Huic in festo S. Agnetis anni sequentis, successit Conradus filius comitis de Eberstein, & præfuit annis fermè 8.

Vuissenburg.

Clingenmonster.

Conradus.

Eodem anno Ernesti 7. dominicæ natiuitatis 1238, obijt Henricus ultimus Alsatiæ Lãdtgrauius sine hęredibus, qui multa ab Imperio, ecclesiaq; Argentinensi & alijs feuda tenuerat, quæ illo mortuo ad suos dominos sunt reuersa. Porrò titulus comitatus prouincialis apud ecclesiam Argentinensem remansit usq; in præsens.

H. Lãdtgrauius Alsatiæ moritur.

Eodem anno Siphridus archiepiscopus Moguntinus, Conradus episcopus Spirensis nouiter electus, & alij multi nobiles, in Longobardiam ad Imperatorem cum exercitu profecti sunt, quorum auxilio multa ibidem prælia gesit. Post modicum uerò temporis, Conradum filium suum in Alemaniam cum præfato archiepiscopo Moguntino remisit, commendans illum & negotia regni in fidem, & tutelam eius.

Conradus rex filius Imperatoris

Eodem anno mortuus est Henricus episcopus Basilienſis, cui Lutholdus Rottelnheim per electionem canonicorum legitimè successit. His temporibus Tartari de locis suis cum infinita multitudine exeuntes, Vngariam, Poloniam, & Morauiam, omnesq; adiacentes terras, incendio, præda & gladio deuastantes, miserabiliter destruxerũt. Contra quorum insultus, multi principes cruce signati apud Mersburg conuenerunt, & cum maximo exercitu contra eos processerunt.

Henricus Basiliensis episcopus.

Anno Ernesti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1239 annus, maior ecclesia Moguntinensis de nouo reparata per Siphridum archiepiscopum Moguntinum, cum magna solennitate consecratur.

Ecclesię Moguntinæ dedicatio.

Eodem anno Solis defectio, quam Græci eclipsin appellant, facta est, & subsecuta est in plerisq; regionibus pestilẽtia magna. His temporibus multa fuit in ecclesia Dei ministrorum eius persecutio, maximè in regno Alemaniæ, propter excommunicationem Friderici Imperatoris secundi, qui omnes cum papa sentientes persequi non cessauit, spolians ecclesias ornamentis & redditibus suis, prælatos, monachos, & sacerdotes multis iniurijs affecit.

Anno autem Ernesti abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1240. Gregorius papa 9. obijt, cui Celestinus quartus succedens, præfuit diebus tantùm 17, post cuius mortem sedis Apostolica cardinalibus non concordantibus uacauit, anno uno & mensibus nouem, non sine multarum periculo animarũ.

Celestinus papa.

Innocentius papa

Anno autem sequenti, qui fuit Ernesti abbatis 10. Innocentius papa quartus post Celestinum electus, præfuit annis 11, mensibus 3.

Eodem anno, mons in Burgundia à montibus dehiscens, uallesq; coarctans, multa milia agricolarum miserè oppressit.

Anno Ernesti abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1242. obijt Theodericus archiepiscopus Treuirorum, anno pontificatus sui tricesimo, indictione 15. 5 calendas Aprilis, in maiori ecclesia Treuerensi, ante altare S. Martini sepultus: cui successit Arnoldus, maioris ecclesiæ præpositus, filius comitis de Isenberg, nepos ex sorore præfati archiepiscopi Theodorici, & præfuit annis

Theodericus.

Arnoldus.

annis ferè 16. Contra hunc Arnoldum à maiori & saniori parte capituli electum, se opposuit Rudolphus præpositus S. Paulini, natus de Ponte, à paucis electus, adiutorio ducis Lotharingiæ, comitumq; de Lutzenburg, & de Seyn, confidens, & restitit electioni quantum potuit de illo factæ. Tandem concordia inter eos facta, Innocentius papa Arnoldum in archiepiscopum confirmauit, & ut omnia beneficia ecclesiastica, quę prius habuerat, retinere licitè posset, pro mensa indulsit.

Eodem anno idibus Aprilis hora Vesperarum, ciuitas Vuormatiẽsis igne casuali incensa, ipso incendio supra medietatem cõsumpta est, & plusquàm trecenti homies eodem incendio perierunt. *Vuormatia incendio periit.*

Anno Ernesti abbatis duodecimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis millesimus ducentesimus quadragesimus tertius, monachi Præmonstratensis ordinis, famosum illud & imperiale ordinis nostri cœnobium Lauriſhaimense inhabitare cœperunt, sicut in superioribus per anticipationem diximus. *Laurishaim.*

Anno autem sequenti, qui fuit Ernesti abbatis decimus tertius, & dominicæ natiuitatis millesimus ducentesimus quadragesimus quartus, Fridericus Imperator secundus, in consilio Lugdunensi à papa Innocentio citatus & non comparens, à Cæsarea maiestate deponitur, & omni dignitate priuatur, uacauitq; deinceps (ut quidam uolunt) Romanum Imperium per annos uiginti octo, usque ad Rudolphum de Habsburg: quamuis tres interea successiuè per principes fuerint electi, plures autem in dissensione principibus non concordantibus. Et primò quidem post depositionem Friderici papa mandauit principibus, ut Imperatorem quem uellent, eligerent: quorum aliqui Fridericum sequentes, mandatum papæ non curauerunt: cæteri in unum conuenientes, Henricum prouincialem comitem Hassiæ, in regem contra Fridericum eligentes, partes eius quantum potuerunt, defendebant. Electus autem Henricus, bellum cum Conrado habuit filio imperatoris, in campis iuxta Franckofordiam, & uictor euadens Conradum superauit. *Fridericus Imperator à papa deponitur.* *Henricus Landgrauius in regẽ eligitur.*

Annis igitur quinq; nomen gerens regium, nihil memoria dignum patrauit, sed obijt imperij coronam minimè consecutus. Quamdiu enim uixit Imperator Fridericus, per annos fermè sex prævalere cõtra eum nec papa, nec aliquis principum potuit: sed non aduertens sententiam papæ, quàm iniustam & friuolam dicebat, se imperatorem gessit, magnamq; principum, nobilium & ciuitatum adhærentiam habuit usq; ad mortem. Intrauit post depositionem sui Italiam, & tantis malis papam, subiectosq; illi populos afflixit, ut pontificem uiuere tæderet, uoluisseteq; se nunquam depositionem illius cogitauisse. Maxima enim partialitas populorum in Italia subsecuta est, quæ usque in præsentem fermè diem per annos ducentos & sexaginta non sine multorum effusione sanguinis durauit. Enim uerò qui Romani Pontificis sequebantur partes, quorum uotis inditum nomen erat Guelffo-rum: fautores Imperatoris, qui Gibellini dicebantur, omni studio, omni uirtute persequi & delere penitus satagebant. Nec minore studio Guelfos Gibellini persequebantur. Quid autem Henrico rege mortuo, uel etiam Imperatore defuncto, circa Imperium sit actum, post annos sex, suo ordine dicemus. *Partialitas magna in Italia.*

Anno autẽ dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, indict. 2. obijt Ernestus cœnobij Hirsaugiensis abbas 24. in die sancti Blasij episcopi, quæ est mensis Februarij dies 3. anno regiminis sui 14.

incipiente,sed minimè completo,ętatis autem fermè 63,uir bonus,tranquil lus & pacificus,qui monasterium in temporalibus non neglexit, licet obseruantia disciplinæ regularis tempore eius multum tepuerit,dietimq; amplius defecerit.

DE VOLPOLDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXV.

qui præfuit annis 20. diebus totidem,& de uarijs gestis illius temporis.

Volpoldus.

ERnesto autem uenerabili huius monasterij abbate(sicut diximus)mortuo,& cũ reuerẽtia filiorũ,ut moris est sepulto,anno & die præscriptus, prima die oportuna sequente cõueniẽtes ad locum capitularẽ fratres pastore destituti,de noui abbatis electione cœperunt tractare consiliũ.Pręmissis itaq; orationibus consuetis,tandẽ unanimi consensu Volpoldũ huius cœnobij monachum,in abbatem 25.elegerunt,qui per Cõradum episcopum Spirensem confirmatus,& ut moris est cum magna solennitate in maiori ecclesia Nemetensi prædicta ordinatus, præfuit huic monasterio Hirsaugiensi annis 20.& totidem diebus, uir mediocris staturæ,plus ad pinguedinem quàm tenuitatem corporis tendens.Hic natione Sueuus honestis parentibus ortus,cùm esset annorum fermè 16.sub domino Euerhardo abbate ad conuersionem uenit,non multum eruditus,sed more illius temporis pro ne cessitate in Scripturis competẽter instructus.Qui monachus factus, quietè ac pacificè inter fratres omni tempore conuersatus est,incedens sine reprehensione coram eis,ita ut amaretur ab omnibus.Ordinatus autem abbas rei familiaris curam sollicitè gessit,& sicut nihil memoria dignum acquisiuisse de nouo scribitur,ita quippiam alienasse minimè inuenitur.Porrò monasticæ conuersationis feruor eo tempore non parum in hoc cœnobio,sicut fermè in omnibus,tepuerat,quem ipse resuscitare nec facilè potuit,nec etiam propterea multum laborauit.

Vita Volpoldi abbatis.

Anno eius primo currente præscripto,qui fuit dominicæ natiuitatis(sicut diximus)1245.in mense Nouembri,obijt Conradus de Eberstein,sextus & quadragesimus episcopus Spirensis,cui successit Henricus filius comitis de Liningen,imperialis aulæ cãcellarius,& præfuit annis 27.Iste Henricus electus & nondũ confirmatus,auxilio fratris sui comitis de Liningen castrum Starckenberg dictum,quod pertinet ad principatum monasterij Laurishamensis obsidione cingens, armata manu cepit,expulsis inde custodibus ecclesiæ Moguntinæ.Vnde inter ipsum & Siphridum archiepiscopum Moguntinum magna dissensio suborta fuit.Tandem papa Innocentius ad instantiam præfati archiepiscopi causam certis iudicibus determinãdam committens pacem reformauit.

Conradus.

Henricus.

Eodem anno in uigilia S.Andreę Apostoli,in nocte, Otto primus ex ducibus Bauariæ comes Palatinus Rheni obijt, qui in principio sui regiminis pius,iustus & clementissimus princeps fuit.Postea cum Friderico Imperatore sentiens excommunicato & deposito(sicut diximus)& ipse à papa excõmunicatus est,cœpitq; persequi clerum in odium papæ, quod ei non cessit in bonum.Cùm enim in præfata S.Andreæ uigilia,cum uxore, filijs & familia lætus & sanus esset,in ipsa nocte subitaneè & excommunicatus mortuus inuentus est.Reliquit autem filios duos Ludouicum & Henricum, qui principatum eius per decennium fraterna communitate rexerunt.Post annos autem decem,hoc est dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto,principatum inter se diuiserunt.Ludouicus, qui maior natu erat, comitatum Palatij Rheni cum terris & dominijs certis in Bauaria

Otto comes Palatinus Rheni.

Ludouicus dux Bauariæ comes Palatinus.

Bauaria superiori pro sua portione legitima accepit. Henricus autē Landshutam cum Bauaria inferiori in possessionem iure obtinuit. Ludouicus primò duxit in uxorem filiam ducis Brabantiæ, nomine Mariam speciosissimam fœminam, de qua liberos non suscepit, sed interfecit eam anno Volpoldi abbatis tertio, propter adulterij suspicionem, ut ibidem suo loco & ordine dicemus. Henricus autem frater eius uxorem duxit Elisabeth filiam Belæ regis Vngariæ, neptem ex fratre S. Elisabeth de Marpurg, de qua genuit tres filios, Ottonem postea regem Vngariæ, Ludouicum Stephanum duces Bauariç, de quibus infrà ordine suo faciemus mentionem, qui inter se Bauariam diuiserunt.

Maria uxor Ludouici comitis Palatinus.

Henricus dux Bauariæ Elisabeth uxor eius.

Anno autem Volpoldi abbatis 2. currente, qui fuit 1246. dominicæ natiuitatis, Friderico imperatore (sicut diximus) deposito, Conradus filius eius iunior imperium sibi usurpauit, contra quem Henricus Raspe Lādtgrauius Hassiæ filius sanctæ Elisabeth, in regem à quibusdam principibus electus, in bellum procedens, ipsum iuxta Franckofordiam superauit, & in Italiam fugauit.

Conradus rex filius imperatoris

Eodem anno obijt Ludolphus episcopus Vuormatiensis, & in cœnobio Monialium dicto Nonnenmonster, quod ordini nostro abstulerat, coram summo altari cum magna pompa & honore sepultus est. Post cuius obitum canonici Vuormatienses in pontificem unanimiter elegerūt Cunonem, decanum maioris ecclesiæ Moguntinæ, uirum bonum, & honore pontificatus dignum, qui posteaquàm præfuisset diebus 20. morte sublatus, in breui cōsummatus est, & impleuit tempora multa, ne malitia mutaret intellectum eius. Quo mortuo, Richardus de Treueri oriundus, in pontificē electus, præfuit annis fermè undecim, uir bonus & ecclesiæ suæ prouidus gubernator, qui multa bona suo tempore fecit.

Ludolphus.

Cuno.

Richardus.

Anno Volpoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1247. Ludouicus comes Palatinus Rheni, & dux Bauariç, Mariam uxorem suam propter crimen adulterij uehementer suspectam, apud Vuerdeam Sueuiæ fecit occidi, quæ sine liberis mira seueritate necata occubuit. Pro satisfactione tanti sceleris commissi, monasterium Furstenfeld in Bauaria postea construi fecit, quod multis bonis & prouentibus magnificè dotauit.

Hoc anno Ludouicus Palatinus comes & dux præfatus, castrū Fridburg dictum pro defensione ducatus Bauariæ contra episcopum Augustensem à fundamentis fortissimum construxit. Post hæc secundam duxit uxorem, Annam regis Poloniæ filiam, de qua genuit filios tres, Ludouicum Bauariæ ducem, Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & alterum Ludouicū postea Imperatorem Rom. de quibus infrà per ordinem dicemus.

Ludouici comitis Palatinus nepbas

Anno Volpoldi abbatis 4, dominicæ autem natiuitatis 1248. Conradus archiepiscopus Colonienſis homo diues & magnanimus, magnam illam & insignem ecclesiam Colonienſem maiorem construere cœpit, ponens primum lapidem in uigilia assumptionis beatæ Mariæ semper uirginis, quod opus licet quotidie laboribus artificum sumat incremēta, sitq; iam per annos ducentos & quinquaginta quatuor, sine intermissione continuatum, tamen adhuc hodie minimè est completum, propter ingentem sui magnitudinem & excellentiam.

Eodem anno fames maxima Alemaniam oppressit, & multos interfecit.

Anno autem sequenti, qui fuit Volpoldi abbatis quintus, & dominicæ natiuitatis 1249. indictione 7, Siphridus archiepiscopus Moguntinus, 7.

Siphridus.

iduum Martij obijt: uir magnorum operum, qui ecclesiam suam honorè ac rebus magnificè ampliauit, & inter tot mala, tot bella, totq; pericula, quibus imperium nutabat, sapientissimè rexit. Huic in archiepiscopatu successit Christianus eius nominis secundus, & præfuit annis duntaxat duobus, uir & ipse bonus.

Henricus rex & Landtgrauius obijt.

Eodem anno obijt Henricus rex, Landtgrauius Hassiæ & Thuringiæ, qui (ut suprà diximus) ante paucos annos in regem à quibusdam principibus, iussu Innocentij papæ, fuerat electus: licet non omnes in eum consenserint, & ob id ad coronam Imperialem non peruenit. Decessit autem profluuio uentris, in oppido suo Isenach sepultus. Mortuo Henrico Vuilhelmus comes Hollandiæ, filius Florentij comitis, apud uillam Vuornich, à quibusdam principibus in regem Romanorum electus fuit, contra Fridericum Imperatorem & Conradum filium eius, in præsentia Petri Caputij, ad uelum aureum diaconi cardinalis Apostolicæ sedis legati. Cùm eligeretur, adhuc iuuenis erat annorum 20. & fermè 7 annis regnauit, qui etsi coronam imperij non obtinuit, tamen satis magnam obedientiam habuit. Vltima uerò die mensis Octobris, regiam ciuitatem Aquisgranum cum magna procerum multitudine intrauit, & sequenti die, hoc est in festo omnium sanctorum, per duos episcopos Mindensem & Monasterienscm, benedicendum archiepiscopo Colonienſi in templo præsentatum: duo alij episcopi Traiectensis & Leodiensis, in modum diaconi Dalmatica induerunt, quem præfatus archiepiscopus Conradus, cum magna solennitate, in regem Rom. unxit & coronauit. Consecratione autem peracta, idem archiepiscopus iocauit eum in sedem regni, dicens: Super thronum sedis glorioſæ sedeas, & iudicium & iustitiam in terra facias. Christianus archiepiscopus Moguntinus cum oleo sanctificato dexteram eius foris inunxit, dicens: Consecrare te dignetur omnipotens Deus, in regem Romanorum, qui Dauid per manum Samuelis Prophetæ inungi iussit super populum Hebræorum. Arnoldus archiepiscopus Treuerorum manus super caput eius imposuit, dicens: Descendat super te spiritus sapientiæ, intelligentiæ, scientiæ, pietatis, fortitudinis & consilij, repleariſq; spiritu timoris Domini. Ludouicus comes Palatinus Rheni, archidapifer regni, globum aureū in manus illius posuit, dicens: Accipe globum sphæricum, ut omnes terræ nationes Romano imperio subijcias, & Augustus glorioſus appellari ualeas. Marchio Brãdenburgẽsis Camerarius regis, annulum in manum tradidit, dicens: Accipe signaculum Monarchiæ, ut Romanum imperium in suo uigore conſerues, & inuicta uirtute ab omni Barbarorũ incursu defendas. Dux Saxoniæ regis ensifer gladium ei dedit, dicens: Accipe sceptrum regium, ut rebelles seuera correptione potenter afflígas, omnesq; benevolos in tranquilla pace gubernes. Rex autem Bohemiæ pincerna imperij, de consensu archiepiscopi Colonienſis, coronam argenteam capiti regis imposuit, dicens: Accipe diadema splendidũ, ut sis uirtuosis actionibus adeò choruscus in terris, quatenus merearis coronã æternæ felicitatis habere in cœlis. Amen. Octauam post hæc ibidem duxit solennem. Omnes autẽ inferiorũ partiũ principes & nobiles obedientiam ei præstiterunt, præter quosdam castellanos adhuc Friderico fideles. Inter quos fuit castellanus de Keiserſuuerde, quem rex Vuilhelmus obsidione circumcingens superare non potuit, quoniam se fortiter defendit.

Vuilhelmus fit rex Romanorum

Aquisgrani coronatur rex.

Archiepiscopus Colonienſis.

Archiepiscopus Moguntinus.

Archiepiscopus Treuerenſis.

Comes Palatinus

Marchio Brandẽburgenſis.

Dux Saxoniæ.

Rex Bohemiæ.

Keiserſuuerde obsidione uallatur

Anno Volpoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1250. indictione 8, obijt Fridericus Imperator secũdus apud Tarentũ, anno ætatis suę 57. relinquens

Fridericus Imperator obijt.

relinquens duos filios: alterum, regis Hierosolymorum Conradum nomine, quem dudum Rom. regem designauerat, licet de Alemania fuerit expulsus. Alterum, ex concubina, Manfredum nomine, qui regnum Apuliæ patre mortuo inuasit, fratre suo renitente: sed non diu regnauit.

Eodem anno obijt Hermannus episcopus Herbipolensis, cui succesit Eringus de Reinstein, & præfuit annis 16. in multa turbatione & discordia, quam habuit cum ciuibus suis Herbipolensibus. *Hermannus.*

Hoc ipso anno hyems fuit asperrima nimisq; diuturna, niuibus & glacie nimium abundans: quibus tandem resolutis in aquam, maxima inundatio fuit subsecuta, quæ multa ædificia subuertit. *Hyems longa.*

Anno Volpoldi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1251. Conradus rex, filius quondam Friderici imperatoris secundi, regnum Apulię suscepit, & proximo deinde anno moritur, ueneno (ut creditur) extinctus, Manfredo suo (ut diximus) fratre procurante. *Conradus fit rex in Apulia.*

Eodem anno obijt archiepiscopus Moguntinus, cui succesit & prę fuit annis nouem uir magnanimus & multũ prouidus, nomine Gerardus, qui partes Vuilhelmi regis, ut cæteri, tuebatur. *Christianus.*

Anno Volpoldi abbatis octauo, dominicæ autem natiuitatis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, indictione 10. 14 calendas Aprilis, obijt S. uirgo Iutta, olim pedissequa B. Elisabethæ de Marpurg, Landtgrauiæ, Thuringiæ & Hassiæ, de qua, suprà dictum est. Hæc sancta uirgo multis signis & miraculis tam in uita quàm post mortem claruisse perhibetur, quæ omnium uirtutum & operum dominæ suæ, cùm adhuc in humanis ageret, conscia fuit, & studiosa cooperatrix in omnibus, eamq; pro uiribus imitari usq; ad mortem constantissimè curabat. *S. Virgo Iutta obijt.*

Eodem anno, 4 calendas Decembris, obijt Ibanus monasterij mei Spanheimensis sextus abbas, cui succesit Ioannes de Sthonberg cantor, & præfuit annis 12. mensibus 4. diebus 21. *Ibanus abbas.*

Anno Volpoldi abbatis nono, uentus magnus & horribilis fuit, qui in diuersis locis multa ędificia subuertit, arbores robustissimas cum radicibus de terra plures euulsit, & cum infinitis damnis multos homines oppressit. *Ventus magnus.*

Eodem anno Manfredus, Friderici quondam imperatoris, ex concubina matre filius, Conrado priori anno (ut ferunt) ueneno interempto, regnum Siciliæ occupauit, & annis paucis uiuens obtinuit. *Manfredus dux.*

Anno sequenti, qui fuit Volpoldi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1254. indictione 12. obijt Innocentius papa quartus, & uacauit sedes Apostolica propter discordiam fratrum annis duobus. *Innocẽtius papa.*

Eodem anno, in mense Februario, ciues Vuormatienses & Moguntinenses, qui multo tempore in dissensione mutua steterunt, perpetuã inter se pacem, concordiã & confœderationẽ sanxerunt. His quoq; tẽporibus Emicho comes de Limingen, frater Episcopi Spirensis, hostilem animum gerens contra Richardum episcopum Vuormatiensem, eum capere omni studio laborabat: qui ciuium suorum auxilio defensus, & in Vuormatiam intromissus, quamuis ante hac in discordia cum ciuibus fuerit, minas illius euasit. Magnus istis temporibus in regno tumultus fuit, & uariæ dissensiones, quia non omnes Vuilhelmi regis Rom. partes sequebãtur. Richenstein castellum iuxta Rhenum, non longè à Bacheracho, eodem tempore cum aliis certis munitionibus in uicino per Vuilhelmum regem suprà dictum, & suos fautores, obsidione uallatum, captumq; fuit. *Mogũt. & Vuormatienses. Emicho comes de Liningen.*

Anno prænotato, cùm ciuitates harũ partiũ cũ Vuilhelmo rege sentiẽtes,

ut Moguntia, Vuormatia, Franckofordia, Bopardia, Vuesalia, Bingia, Oppenheim, Geilenhausen, Fridberg, Frislaria, & quædã aliæ, ipso in partibus inferioribus existente, non haberẽt contra suos aduersarios defensores: consilio apud Moguntiam in die S. Margarethæ uirginis & martyris habito, se mutuò firmissima confœderatione iunxerunt, ad defendendum contra quoscunq; omnia thelonea quę habebant pro communi pace deponentes.

Conuentus principum in Vuormatia.

Anno Volpoldi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1255. rex Vuilhelmus conuentum quorundam principum habuit in Vuormatia, ubi nuncij ac legati complurium ciuitatum missi adfuerũt. Quadam uerò die cùm regina uxor eius de Vuormatia ad castrum Trifels, quod est modò ducis Alexandri, non procul à Landaugia, cum honesta comitiua pergeret per Hermannũ militem de castro Rieberg, unà cum comite de Vualdeck, & quibusdam alijs, captá, ad præfatum castellum Rieberg perducta est, quam captiuam aliquandiu tenuit, postea spoliatam omnibus clenodijs suis & rebus, abire permisit, in scandalum regis & patriæ totius non modicum.

Regina capitur.

Eodem anno postea, quoniam sedes Apostolica per biennium ferè uacauerat, non sine multarum periculo animarum, tandem electus est in papam à cardinalibus Alexander quartus, natione Campanus, & sedit annis sex, & mensibus totidem, qui sanctam Claram ordinis Minorum canonizauit.

Alexander fit papa.

Anno Volpoldi abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1256. Vuilhelmus rex Romam pro corona imperiali proficisci statuit, cùm ecce subitò gens inquietissima Phrysonum, tumultu concitato rebellare cœpit, & fines Hollandiæ ingressa, rapinis & incendio omnia deuastare. Verùm cernens rex, eorum ferocitatem non aliter quàm ferro domandam, congregato suorum ingenti exercitu contra eos in fine huius anni, hoc est 5. calendas Ianuarij progreditur, & multa eis incommodorum genera ostendens, eos in manu ualida superauit contra impetum eorum castro Corenburg constructo. Post hæc ulterius progressus, cùm hyemis asperitas glaciem aquis superduxisset atq; paludibus, insidens equo, solus exploraturus omnia hostium (ut putabat) secreta, præcessit exercitum: cùm ecce glacie confracta, in paludinoso uado equus mersus hærebat, non ualens progredi quoquam. Quod Phrysones, qui in arundinetis latitabant cernentes, concurrunt, ipsumq; regem nescientes interficiunt, anno regni eius 7. comitatus Hollandiæ primo & uicesimo, ætatis autem 27. & in domo quadam sepeliunt. Sed postea corpus eius ad Mittelburg translatum, in quodam cœnobio honorificè tumulatum est. Post eius mortem Florentius filius eius, puer sex mensium, comitatum Hollandiæ suscepit, & eum annis fermè 40. gubernauit, mortemq; patris sui uindicauit, multa cum Phrysonibus bella gessit, & plures ex eis cepit & occidit.

Vuilhelmus rex contra Phrysones.

Florentius comes Hollandiæ.

Anno Volpoldi abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1257. post mortem Vuilhelmi regis Rom. conuenerunt principes ad nouum regem instituendum: ne si diutius negligerent, impedimẽtum aliquod iuris sui pateretur, discordantes autem ab inuicem duos elegerunt. Nam Conradus archiepiscopus Colonienſis, & Gerardus archiepiscopus Mogũtinus, Richardum Cornubiæ comitem, fratrem regis Angliæ, in regem elegerũt. Arnoldus autem archiepiscopus Treuerensis, cum cæteris principibus sibi adhærentibus, Alphonsum regem Castellæ in Regem Rom. eligens, solẽnes ad eum nuncios misit, orans, & quantocius pro regni gubernaculis suscipiendis ad Rheni partes uenire dignaretur, promittens se consilium & auxilium pro uiribus

Principes in electione discordant

Alphonsus rex Castellæ eligitur in regem Romanorum.

uiribus impensurum. At uerò rex Alphonsus uel contemnens, uel non curans, Rom. imperium donatos magnis muneribus nuncios cum honore remisit. Promittens se oportuno tempore cum suorum exercitu subsecuturũ. Verùm suo regno contentus, quia Philosophus & Astronomus excellentissimus fuit, ad Alemaniam uenire contempsit, nec se in aliquo de Rom. regno gubernando intromisit, præter solum titulum, quem ob eligentium honorem, ad tempus in literis suis retinuit. Porrò Richardus comes præfatus per Conradum archiepiscopum Colonien sem ex Anglia euocatus, in Alemaniam uenit, & in Franckofordia electus, libens imperium assumpsit, & cum magno suorũ tripudio in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis Aquisgrani, ab eodem archiepiscopo in regem cõsecratus fuit. Deinde fauore & suffragio suorum principum à Colonien sibus, Bopardien sibus, Vuesalien sibus, Franckofordien sibus, Vuormatien sibus, Spiren sibus, & multis alijs ciuitatibus, pro uero regno cum magno honore fuit susceptus, & cum ingenti pompa in his partibus circumductus: cumq; per omnes ciuitates Rheni ascendens iter faceret usq; ad Basileam, & pecuniæ pro adeptione regni nimis prodigaliter expensæ iam iamq; deficerent, principes relicto eo omnes ad sua redierũt, tacitè innuentes prędam se eatenus secutos fuisse, non regẽ. Qui cernens se principum auxilio destitutum, nihil amplius proficere posse, commisit Philippo de Falckenstein, cuius sororem ob nimiam pulchritudinem in uxorem duxerat, regnum Vuederauuiæ, & Philippo de Hoẽnfels Bopardiam & Vuesaliam cæterasq; adiacentes ciuitates imperij, assumptaq; uxore in Angliam reuersus est, nec ultra in Alemaniam uenit.

Richardus Cornubiæ comes in regem eligitur.

Rex à principibus deseritur.

Anno præscripto, 6. iduum Nouembris, obijt Richardus episcopus Vuormatien sis, qui multas cum ciuibus suis dissen siones habuit. Aduersarium habuit Eberhardum de Badenberg, qui in principio à plerisq; contra eum fuerat electus, quem Eimicho comes de Liningen manu tenuit, qui omnes reditus episcopales extra Vuormatiam cedentes, manu uiolenta leuauit, & multa in illum mala commisit. Mortuo autem Richardo atq; sepulto, electus fuit in episcopum præfatæ ecclesiæ Conradus de Durckem, maioris ecclesiæ Moguntinæ Decanus, qui præfuit 22. diebus tantùm, & obijt, in ecclesia Moguntina ante altare sancti Petri sepultus. Post hunc fratres de capitulo, pro pace & utilitate ecclesiæ unanimiter elegerunt Euerhardum de Badenberg, præpositum ecclesiæ sancti Cyriaci in Nuhusen, habuitq; cum Vuormatien sibus contentiones.

Richardus.

Conradus electus obijt.

Euerhardus.

Anno Volpoldi abbatis 14. qui fuit dominicę natiuitatis 1258. Gerardus archiepiscopus Moguntinus ecclesiam S. Catharinæ in Oppenheim, in ecclesiam parochialem erexit & fecit, concedens illi omnia iura quæ aliæ in diœcesi parochiales ecclesiæ habent, suamq; diœcesin secundum antiquos terminos à Vuormatien si in eodem oppido ex testimonijs seniorum declaratos, coram omnibus clarè separauit.

Ecclesia S. Catharinæ in Oppenheim.

Eodem anno Richardus Cornubiæ comes, priori anno electus per Conradum archiepiscopum Colonien sem, Aquisgrani in regem Rom. coronatus est, præsentibus Gerardo archiepiscopo Mogũtino & certis alijs principibus, à quibus post coronationem suam (quemadmodum iam diximus) per omnes imperij ciuitates iuxta Rhenũ circumductus, negotia regni tractare cœpit, obedientiam ciuium accipiens, principum conuentus celebrauit, quousq; tandem desertus ab eis fuit.

Rex Aquisgrani coronatur.

Anno Volpoldi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1259. monasterium sancti Disibodi ordinis nostri in comitatu Spanheimen si Moguntinę

diœcesis,iuxta oppidum Sobernheim,ab ordine nostro translatum est per Gerardum archiepiscopū & canonicos ecclesiæ Moguntinensis,& datum Cistercienſis ordinis patribus,quorum primus abbas nomine Ioannes,quasi pro gratiarum actione susceptī beneficij,de consensu fratrum suorum centum maldra siliginis annui census perpetuis temporibus Moguntiam singulis annis præstanda,ex redditibus eiusdem monasterij canonicis præfatæ ecclesiæ repromisit,ut patet ex literis desuper confectis, quarum datum est pridie nonarum Martij,anno prænotato,in Moguntia,coram multis testibus actum.

Albertus Magnus. Eodem anno Albertus cognomento Magnus,ordinis Prędicatorum,conuentus Colonienſis,natione Sueuus,uir undecunque doctissimus.prouisione Alexandri quarti factus est episcopus Ratisponensis in Bauaria,cùm esset ætate annorum 66.sed non diu postea resignauit.

Arnoldus. Eodem quoque anno Arnoldus de Isenburg,archiepiscopus Treuirorū, in oppido Monsthabor dicto,anno pontificatus sui 17.diem clausit extremum,uir per omnia magnificus,qui multa pace belloq; strenuè gessit. Thuron castrum fortissimum biennio obsessum cepit. Treuericę urbis magnam partem muro de nouo pulcherrimè muniuit,monasteriū Meinfeldiæ Confluentiamq; similiter muro cinxit. Quo mortuo,& in maiori ecclesia Treuerensi ante altare S. Trinitatis cum honore sepulto,duo in dissensione à capitulo fuerunt electi, uidelicet Arnoldus de Sleyda , & Henricus de Bolandia : quorum electiones coram se Romæ in consistorio contendentium

Henricus. Alexander papa quartus de consilio fratrum cassauit,& Henricum de Vinstingē decanum Metensem,per cardinales (ut dicebatur) electum,in archiepiscopum ordinauit,qui Treuerim ueniens cum pallio & literis apostolicis ab omni clero & populo ciuitatis pro archiepiscopo susceptus est,& præfuit annis 27. uir constans & magnanimus,qui optimè rexit ecclesiam suam, dominiaq; & reddituś ualde ampliauit.

Vuormatia igne crematur. Anno quoque prænotato ultima die mensis Aprilis,iterum ciuitas Vuormatiensis igne casuali accensa, circa horam Completorij tota nocte arsit,& cum damno multorum quasi pro medio consumpta fuit.

Gerardus. Anno Volpoldi abbatis 16.qui fuit dominicæ natiuitatis 1260. indictione 3.obijt Gerardus archiepiscopus Moguntinus: cui succesit Vuernerus de Falckenstein,maioris ecclesiæ præpositus,& præfuit annis 24. mensibus 6.uir excellens ingenio & prudentia, qui ecclesiam suam optimè rexit, & prouentibus multum ampliauit.

Vuormatia. Eodem anno duo militares Iacobus de Lapide & Simon de Guntheim inimicitias aduersus ciuitatem Vangionum publicas gerētes,multa ciuibus incommoda simul & damna intulerunt,alios captiuos abducētes,alios spoliantes,seu etiam mutilantes,donec tandem interueniente pecunia,& captiui liberati fuerunt, & inter dissidentes reformata concordia.

Prædæ. His enim temporibus cùm rex non esset in terris, qui motus prædonum reprimeret, omnia per tumultum,sine lege,sine ordine, pro libitu fiebant.

Inundationes. Hoc etiam anno magnæ & nimium periculosæ inundationes aquarum fuerunt,maximè circa Rhenum,quæ domos & ędificia multa subuertentes nec hominibus pepercerunt,ita ut plures relictis domibus cum filijs & pecoribus ad montes confugerent.

Conradus. Anno Volpoldi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1261.indictione 4.obijt Conradus de Hoënsteden,archiepiscopus Colonienſis,qui multas cum ciuibus suis contentiones in suo pontificatu habuit,in maiori ecclesia

Colonienſi

Colonienſi ſepultus, cui Engelbertus ſecundus de Valkenburg, præpoſitus S. Gereonis, per electionem capituli ſuccedens, præfuit annis fermè quatuordecim, qui & ipſe multas & continuas diſſenſiones cum Colonienſibus habuit.

Alexãder papa.

Eodem anno obijt Alexander papa quartus, cui Vrbanus quartus natione Gallus ſuccedens præfuit annis 3, menſe uno, diebus 14, qui feſtum corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti quinta feria poſt octauas pentecoſtes quotãnis celebrandum per totum Chriſtianum orbem inſtituit, & indulgentias in eius fauorem dedit. Regnum quoq; Siciliæ, quod Manfredus dux Sueuiæ filius quondam Friderici Imperatoris ſecundi, poſt Conradi fratris ſui obitum (ſicut diximus) occupauerat, Carolo comiti Prouinciæ, fratri regis Francorum contulit, eumq; per legatos de Gallia in Italiam euocauit, qui Siciliam fugato Manfredo, non ſine multorum ſanguine occupauit.

Vrbanus papa.

Manſredus à Sicilia pellitur.

Anno Volpoldi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1262. obijt Richardus eremita, ſacerdos quõdam & monachus noſtri ordinis in Alſatia, in eremitorio ſuo iuxta Paffenborn calendis Nouembris, hoc eſt in feſtiuitate omnium ſanctorum, qui multis annis duram in arctiſsima pœnitentia duxerat uitam.

Richardus eremita obijt.

Eodẽ anno Vuernerus archiepiſcopus Moguntinus Philippus de Hoën fels, quem Richardus rex reuerſus in Angliam capitaneum in partibus Rheni conſtituerat, excommunicauit, ſupponens terram eius eccleſiaſtico interdicto, propterea quod curtes & bona clericorum Moguntinenſium in dominio ſuo ſita, nouis & inconſuetis exactionibus & precarijs nimium grauaret, ſæpiusq; admonitus noluiſſet deſiſtere. Verùm poſtea mutato proposito, iniuſtas exactiones cleri præſumptas remiſit, factaq; inter eos concordia abſolutus fuit.

Philippus Hoenfels excommunicatur.

Anno autem Volpoldi abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1263. ciues Colonienſes poſt longas contentiones, bella & damna Engelbertum archiepiſcopum ſuum in ciuitate exiſtentem, nihilq; tale ſuſpicantem, unà cum Theoderico de Valckenburg fratre eius, in quadã domo ſubitò concludentes, ad conditiones pacis compulerunt, quanquam nulla fuerit deinceps concordia inter partes illæſa conſeruata.

Eodem anno inter præfatum archiepiſcopum & comitem Iuliacenſem magna diſcordia fuit, quæ uſque ad arma ſuccreuit. Ad bellum itaque partium copiæ procedentes, archiepiſcopus auxilio Henrici Traiectenſis epiſcopi & Hollandinorum fretus, Iuliacenſes ſuperauit multis occiſis.

Comes Iuliacẽſis

Anno ſequenti qui fuit Volpoldi abbatis 20. dominicę natiuitatis 1264. fratres eremitæ regulæ ſancti Auguſtini, quos uulgus Auguſtinenſes appellat, Vuormatiam intrantes conuentum & cœnobium ſui ordinis, ibidem conſtruxerunt, epiſcopo Euerhardo conſentiente, ciuibusq; auxilia & ſubſidia conferentibus.

Auguſtinenſes intrant Vuormatiam.

Eodem anno 11. calendas Maij, obijt Ioannes ſeptimus abbas monaſterij mei Spanhemenſis, cui ſucceſsit Petrus abbas octauus, & præfuit annis 25. & menſibus 4, qui eccleſiam in Genzingen, cum iure patronatus, decimis & omnibus prouentibus eius, anno regiminis ſui primo donauit canonicis maioris eccleſiæ Moguntinę, in perpetuã poſſeſsionem pro augmento præbendarum eorundem.

Ioannes abbas.

Eodem quoque anno obijt Vrbanus papa quartus, & uacauit Apoſtolica ſedes menſibus quinque, uſque in ſequentẽ annum, propter diſcordiam fratrum.

Vrbanus papa.

Anno

Anno sequenti qui fuit Volpoldi abbatis 21. inchoatus: dominicæ autem natiuitatis 1265. posteaquàm sedes Apostolica quinque mensibus uacauerat, in summum pontificē electus fuit Clemens papa quartus, natione Narbonensis, ex uilla sancti Ægidij, & præfuit annis 3. mensibus 9. diebus 21, uir sanctæ conuersationis & prophetico spiritu (ut dicebatur) illustratus, qui. Haduuigem quondam ducissam Poloniæ, uiduam mirę sanctitatis, canonizatam, sanctorum catalogo cum magno honore ascripsit.

Clemens papa.

Volpoldus.

Eodem anno Volpoldus abbas graui tactus infirmitate, 5 calendas Martij diem clausit extremum, bona confessione & sacramentis ecclesiasticis salubriter præmunitus, anno regiminis sui 20. cum diebus totidem expleto, uir modestæ conuersationis, & multum circa statum rei familiaris sollicitus: licet monasterium in utroq; statu suo tempore, etiam sub alijs quibusdam abbatibus non parum defecerit, quemadmodum in sequentibus dicemus.

DE IOANNE, HVIVS MONASTERII ABBATE XXVI.

qui præfuit annis 10. mensibus 3. diebus 4.

& uarijs gestis illius temporis.

MOrtuo atq; sepulto Volpoldo abbate, anno ac die præscriptis, iuxta morem ecclesiasticæ traditionis, fratres huius monasterij, ne uiduitatis suæ diu cogerentur deplorare incommoda, diem pro noui pastoris electione constituentes, penultimam mensis Februarij, in ipsa conuenerunt, præmissisq; orationibus cōsuetis, & reliquis quę in actu electionis fieri consueuerunt, post uarios inter se tractatus habitos, tādem maior & sanior pars Ioannem priorem huius cœnobij in abbatem elegit, cæteris in diuersos, alios diuisis, qui tamen electioni maiorum cedentes, omnes in eum unanimiter consenserunt. Electus autem, & per episcopum Spirensem Hēricum de Liningen confirmatus, ac secundum laudabilem consuetudinem solenniter ordinatus, præfuit huic monasterio Hirsaugiensi in ordine abbatum sextus & uigesimus, annis 10. mensibus 3. & 4. diebus. Hic natione Bauarus erat, qui sub Euerhardo huius cœnobij abbate 23. monachus factus, ac deinde prior sub Volpoldo prædecessore suo constitutus, disciplinam debilem quam reperit, continuauit. Tandem uerò abbas ordinatus, regularis observantiæ integritatem parum curauit, sed potius externa sequebatur, pompas imperij & gloriæ uanitatem. Inter abbates sui temporis non erat ultimę reputationis, propter famam percelebrem monasterij Hirsaugiensis, quam piorum abbatum sanctitas, non facilè delebilem dudum multis laboribus & abstinentijs acquisiuit. Ordinis enim nostri sacratissimi patris Benedicti obseruantia, tempore huius abbatis, in omnibus penè monasterijs Germanicæ nationis usq; adeò defecerat, ut pristinæ institutionis uestigium nullum in moribus cerneretur. Omnia corrupta erant, omnia collapsa, monachi simul cum abbatibus in præcipitium uitiorum corruerunt. Nemo hanc ordinis nostri deformationem curabat, nemo cōdoluisse uisus est, non rex, non papa, non principes, non denicq; præsul ullus de monachorum reformatione quippiam cogitauit. Tam enim publicæ fuerunt transgressiones monachorum, ut licitæ putarētur. Vnde factum est, ut abbatum huius monasterij gesta & actitata, ad nostram memoriam abhinc usq; ad Fridericū abbatem 37. paucissima sint deducta, propter temporum obscuritatem & negligentiam, ignorantiamq; monachorum.

Ioannes abbas.

Vita & origo Ioannis abbatis.

Ordinis nostri deformatio.

Anno prænotato, quo Ioannes electus fuit in abbatem, Iringus episcopus Herbipolensis & clerus, multas iniurias à ciuibus sustinuerit, pro quibus tandem

Ciuitas Herbipolensis.

tandem ipſi ciues in ducentis & duobus milibus argenti marcis ſatisfacere & ad obedientiam redire compulſi ſunt.

Anno Ioannis abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1266. obiit præfatus Iringus de Reinſtein, primus & quadrageſimus epiſcopus Herbipolenſis, uir conſtans & bellicoſus & magnanimus, cui ſucceſsit Bertholdus de Sternberg, & præfuit annis quaſi 18. *Iringus epiſcopus Herbipolenſis obiit.*

Eodem anno Carolus rex Siciliæ ab Vrbano papa conſtitutus, Manfredum regem & Sueuiæ ducem Friderici Imperatoris ſecundi filium, non longè à Beneuento ſuperatum, crudeliter interemit. Quo mortuo Conradus quem Itali Cõradinum appellabant, Friderici quondã Imperatoris ex Conrado filio nepos, adoleſcens pulcherrimus, dux Sueuiæ ultimus, regnũ Apuliæ iure paternæ hæreditatis repetiit, ſed per Clementem papam 4. & Carolum Prouinciæ comitem (de quo ſuprà diximus) cum iniuria repulſus, ad regnum non peruenit, imò poſt biennium ab ipſo Carolo miſerabiliter occiſus fuit. *Manfredus rex interimitur. Conradus dux Sueuorum.*

Anno autem Ioannis abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1267. fundatum eſt in ciuitate Spirenſi monaſterium fratrum prædicatorum S. Dominici, eleemoſynis ciuium ac aliorum fidelium, cum cõſenſu Henrici eiuſdem ciuitatis epiſcopi. *Cõuentus prædicatorum Spiræ.*

Eodem anno maxima inter ciues & conſulatum Colonienſis ciuitatis ſeditio fuit exorta. Nam cùm rectores ipſius urbis ciues grauare uiderentur inſolitis precariis & exactionibus, ciues prauorum conſilio uſi, ſe conſulatui temerè oppoſuerunt, & concitata ſeditione grauiſsima, proruentes q̃ ad arma, ſe mutua congreſsione in ipſa ciuitate petentes armis uulnerarũt, non paucis utrobique occiſis. *Colonienſium ciuium ſeditio.*

Anno Ioannis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1268. Conradus Friderici Imperatoris ex Cõrado filio nepos, dux Sueuiæ ultimus, collecto ex Alemania, & undecunque potuit auxiliatorũ exercitu, Apuliam contra Carolum ingredi ſtatuit, & regnum recuperare paternum. Quem Carolus in finibus Albani agri ſuperatum cepit, & nobiliſsimum iuuenem crudeliter interfecit. In quo illuſtrium Sueuiæ ducum genealogia defecit, in qua Romanum imperium pluſquàm centum & uiginti annis tutò quieſcens, incrementa ſui accepit.

Eodem anno pridie nonarum Iunij, obiit Henricus Traiectenſis epiſcopus, anno pontificatus ſui 25. cui ſucceſsit Ioannes de Naſſauu. His temporibus milites adinuicem dimicantes nocturno tempore in partibus Hollandiæ cum armis in aëre apparuiſſe feruntur. Quòd prodigium magna gentis illius calamitas ſubſecuta fuit. Surrexit enim uulgus indomitũ contra principes & nobiles, terræ, & conſpiratione facta omnes extinguere ac penitus delere nobiles unanimi conſenſu decreuit, ſibiq̃ omnimodam uindicare libertatem. Conuenientes igitur in maxima multitudine armati, exercitum ingentem produxerunt: uenientesq̃ Traiectum, à ciuibus ut defenſores libertatis libẽter admiſsi ſunt, qui ſtatim omnes nobiles de ciuitate cum ignominia eiecerunt, bonis eorum in pauperes & egentes diſtributis. Inde progredientes oppida, caſtella & munitiones nobilium multas obtinuerunt, & quaſdam funditus deſtruxerunt. Deinde cùm oppidum quoddam Harlem nomine in Gelria ſitum fortiter obſidione uallarent, oppidani induſtria cuiuſdam militis, auxilioq̃ pontificis Traiectenſis præfati & comitis Gelrenſis uſi, confœderatos illos Sotulariæ factionis bello uicerunt, multis captis, pluribus occiſis. Et ſic ad nihilum redacta Sotularia ruſticorum ſocietas euanuit. *Epiſcopus Traiectenſis. Bellũ ruſticanum. Confœderationis Sotulariæ finis.*

nuit. Anno Ioannis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1269. magna inter Bertholdum episcopum Herbipolensem & comites de Henneberg, castello, & Hoënloe, dissensio fuit exorta, qua successiuè nimium crescente, tandem ad arma uenerunt, initoq; certamine iuxta oppidum Kitzingen multi ab utraque parte uulnerati ceciderunt.

Pellum apud Kitzingen.

Proscripti ex Colonienſibus.

Eodem anno quidam de ciuitate Colonienſi proscripti, ad Engelbertum Bonnæ morantem confugerunt, à quo benignè sunt recepti, pro eo quod cum Colonienſibus non bene concordaret. Qui consilio accepto Coloniã noctu accedentes per occultum meatum sub terra, per quendam precio factum intrare uolentes, ciuitatem tradere in manus ipsius pontificis laborabant. Sed consilio detecto nihil profecerunt, licet multi hac occasione mala perierunt.

Clemens papa obyt.

Anno Ioannis abbatis quinto, dominicæ natiuitatis milleſimo ducenteſimo septuageſimo, Clemens papa quartus moritur, uacauitq; sedes ferè ad biennium.

Eodem anno inter Engelbertum archiepiscopum Colonienſem & ciues, pax & concordia, mediante Alberto Magno Ratisponenſi episcopo, facta est.

Hoc ipso anno multæ seditiones in ciuitatibus diuersis, & bella inter principes terrę plura fuerunt, non solùm in Alemania, sed in omnibus prouincijs adiacentibus, & multa milia hominum ceciderunt.

Anno sequenti, qui fuit Ioannis abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1271. indictione 14. post biennalem uacationem sedis apostolicæ, cardinales in pontificem Romanum elegerunt archidiaconum Leodienſem, Theobaldum nomine, eo tempore in Asia cum exercitu Christianorum contra infideles pugnantem: quem Viterbium euocantes papam creauerunt, dictusq; est Gregorius decimus, & præfuit annis 4. uir tanto dignus honore, si tamen mortalis homo dignus censeri debeat tenere in terris locum & uicariatum Domini nostri Saluatoris in cœlo præsidentis. Consilium generale Lugduni celebrauit anno pontificatus sui secundo, in quo multi cardinales, archiepiscopi, episcopi, abbates, alijq; diuersi gradus prælati comparuerunt: multa ad electionem summi pontificis, ad expeditionem in Saracenos, ad unionem Græcæ Latinæq; ecclesiæ, & ad pacem Christianorum pertinentia maturè statuentes. Ibi comparuit Palæologus Imperator Constantinopolitanus cum magno comitatu, quia tertiadecima uice in sententiam Romanæ ecclesiæ Græcos suos toties deficientes consilio necessario pertraxit.

Gregorius papa.

Cõsilium fit Lugdunense.

Henricus Spirenſis obyt.

Anno Ioannis abbatis 7. dominicæ natiuitatis 1272, obijt Henricus de Liningen episcopus Spirensis septimus & quadrageſimus, in die S. Priscæ uirginis, hoc est 15. calendas Februarij: sepultus in maiori ecclesia Spirensi, sub marmore albo: cui successit Fridericus de Bolandia, ex sorore nepos, 4 nonas Martij, & præfuit annis fermè 30. uir bonus & strenuus, qui bene rexit ecclesiam.

Engelbertus.

Eodem anno obijt Engelbertus secundus, archiepiscopus Colonienſis quinquageſimus primus, Bonnæ in ecclesia sancti Cassij sepultus. Cui successit Siphridus de Vuesterburg, & præfuit annis 24. mensibus 5. uir laborum patiens & belli non ignarus.

Anno Ioannis abbatis 8. dominicæ autem natiuitatis milleſimo centeſimo septuageſimo tertio, Gregorius papa 10. audiens dissipationem Rom. imperij, & spolia deprædationesq; in Alemania nimias, quæ Imperatore nullo

nullo existente fiebant, mandauit principibus, ut infra tempus certum, iuxta facultatem sibi traditam, regem imperio idoneum eligerent: alioquin ipse Romano uellet imperio de rectore prouidere. Conuenientes ergo anno præscripto apud Frāckofordiā principes, post multos uariosq; tractatus, in regem Rom. tandē unanimiter elegerūt Rudolphū de Habspurg, tunc absentem, & Basileam cum magno exercitu obsidētem. Qui mox ut audiuit se in regē Rom. electū, soluta obsidione, cum magno apparatu ad Franckofordiam uenit, descendensq; cum principibus ad Aquisgranū, munus consecrationis ex more suscepit. Ibi principes iurata pace & obedientia in manibus noui regis, sua ab eo feudalia susceperunt, promittētes ei contra quoscunq; firmam fidelemq; pro uiribus assistentiā. Rudolphus itaq; regno susceptus strenuè regnauit annis 18. & mēsibus 10. Pacem reformauit in terra, prædones cōpescuit, & multa eorū præsidia munitionesq; destruxit, reparauit collapsum pro uiribus imperium, & plura quæ fuerant alienata à regno, in breui suo labore & industria recuperauit. Vxorem habuit Elisabeth filiam Burchardi comitis de Haierloch, de qua genuit filios tres & quatuor filias. Primus filius fuit Albertus, quem postea ducē Austriæ fecit, qui Adolpho in regno Rom. successit, ut suo loco dicemus: à quo Maximilianus rex noster illustris, cum omnibus Austriæ ducibus qui in terra fuerunt, descendit. Secundus filius Hartmannus, non longè à Basilea in Rheno fuit submersus. Tertius filius fuit Rudolphus comes de Habspurg, & dux Sueuiæ, qui filiam Odachari regis Bohemiæ duxit uxorem. Prima autem filiarū nupsit Vuenceslao fratri regis Bohemiæ. Secunda nomine Mechtildis, Ludouico comiti Palatino Rheni. Tertia, Alberto duci Saxoniç. Quarta uerò, regi Apuliç. Rudolphus itaq; rex inclytus de ciuitate in ciuitatē cum exercitu progrediens, ut uerus dominus ubiq; suscipitur. Pater autem Rudolphi regis fuit Albertus comes de Habspurg, qui quondā fuit Landtgrauius Alsatiæ, capitaneusq; ciuitatis Argentinēsis, uir bellicosus, cuius multa feruntur bella fortiter gesta: post cuius mortē in locum eius ipse consurgens, sicut leo in medio pastorum, ita cunctos aduersarios superauit sine timore. Comitatum Kyburg, Baden, & Mersburg de manu comitis Sabaudiæ bellico apparatu adhuc comes uendicauit, & Molenberg, Gretzingē, Durlach, & magnā partem Sueuiæ obtinuit. Anno Ioannis abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1274. Euerhardus comes de Vuirtenberg, comes de Monsfort, comes de Helffenstain & comes de Dockenberg, cum alijs undecim comitibus, certisq; nobilibus, Rudolphū regem conspiratione facta aut capere, aut interficere summopere laborabant. Contra quos magnum produxit exercitum: omnesq; uicit, & ad obedientiam sibi & imperio perpetuo obligauit, pacemq; in omni terra circumquaq; ab Italia usq; in Angliam itinerātibus firmissimā restituit. Cumq; principes ad instantiā Romani pontificis regem sæpe admonerēt, quatenus pro corona imperij Romam proficisceretur, respondebat: Multos Alemanorū reges Italia consumpsit, non ibo Romam, Rex sum, Imperator sum, nec minus pro utilitate reipub. me facturū cōfido, quàm si Romæ fuissem coronatus. Regnans itaq; annis (ut diximus) fermè 19. imperij corōnam à summo pontifice non accepit, ex causa quam dixit.

Rudolphus rex Romæ eligitur.

Filij Rudolphi regis.

Filiæ regis.

Albertus comes pater regis.

Kyburg comitatus.

Anno Ioānis abbatis 10. dominicæ autē natiuitatis 1275. Rudolphus rex circa festū assumptionis B. Mariæ semper uirginis, cū magno exercitu profectus est in Bohemiā contra Odácharū regem, terras imperij occupātem. Mortuo enim priori anno sine liberis duce Austriæ, ducatuq; ipso cum comitatibus Thirolis & Carinthiæ, Romano imperio uacante, Bohemorum rex prædictus, terras ipsas quodam iure hæreditario allegato, sine imperij

Expeditio regis in Bohemiam.

Ducatus Austriæ imperio uacat.

authoritate inuadens occupauit. Rudolphus autem in regem Rom. sublimatus, ipsum per literas admonuit, ut iniustè ablata imperio restitueret, alioquin periculum expectaret. Cuius mandata contemnens, astantibus dixit: Videte rem nouam, comes de Habspurg, qui exercitus nostri capitaneus et seruus maiestatis nostræ fuit, nobis mandata direxit ut dominus. Per coronam nostram, non erimus obedientiarij eius. Vnde commotus rex Rudolphus, producto in Bohemiã exercitu, eum bello superauit, & ad pacta subiectionis coëgit, quem postea (sicut dicemus) promissa uiolantem, anno regni sui quarto rursus prælio superans occidit, & ducatũ Austriæ filio dedit.

Rudolphus regẽ Bohemiæ superauit.

Gregorius papa.

Eodem anno Gregorius papa 10, obijt, Aretij sepultus: cui in põtificatu succesit Innocentius 5, & præfuit mensibus tãtum sex, uir optimus, de quo omnia bona sperabantur. Hic Petrus de Tarantasia, fuit antea uocatus, ordinis fratrum Prædicatorum S. Dominici, Theologus doctissimus, qui super quatuor libros Sentẽtiarum, & quædam alia, profundissimè scripsit, & papa factus omni studio pacem reformare in Italia studuit.

Anno quoq; dominicæ natiuitatis prænotato, Ioannes huius cœnobij Hirsaugiensis abbas sextus & uigesimus, febrium graui molestia tactus, tertio die nonarum Iunij, ab hac mortali uita migrauit ad æternam, anno regiminis sui decimo, cum tribus mensibus, quatuorq; diebus exacto, cuius corpus in maiori monasterio est humatum.

Ioannes abbas.

DE VOLANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 27. *qui præfuit annis 6. mensibus 8. diebus 14. ac uarijs gestis.*

POst mortem Ioannis 26. huius monasterij abbatis, quæ contigit (sicut diximus) tertio nonas Iunij, anno dominicæ natiuitatis 1275. eodẽ die post sepulturam eius, conuenientes ad locum capitularem fratres pastore carentes, post multos uariosq; tractatus inter se habitos, Volandum quendam eiusdem loci monachũ, in abbatẽ elegerunt: qui mox confirmatus & ordinatus à Friderico de Bolandia episcopo Spirensi, præfuit huic monasterio annis 6. mensibus 8. diebus 14. homo penitus inutilis, dissipator substãtiæ monasterij, qui uoluptates sectabatur & solatia carnis: cui de obseruãtia regulari nõ erat cura, de regimine publicæ honestatis & profectus cogitatio nulla. Natione fuit Alsaticus, non longè ab Argetina oriũdus, qui de monasterio Gengenbach, sub domino Ioanne abbate, nescio qua occasione uenit ad Hirsaug. susceptusq; à fratribus ad conuentum, unus ex ipsis factus est. Mortuo autem abbate Ioãne, ingenio & arte in eius locũ suffectus, male rexit, & multa bona monasterij in paucis annis distraxit impignorando, uendidit & alienauit.

Volandus.

Origo & uita Volandi abbatis.

Anno nanq; regiminis sui 2. uti dicemus, decimam ualde proficuam alienauit iniustè, ac sine consensu diœcesani & fratrum.

Anno Volãdi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1276. Cùm Odacharus rex Bohemię pacta, quę anno priore Rudolpho regi Rom. promiserat, nõ seruaret, denuò ipse rex Rudolphus cum magno exercitu Bohemiã ingressus, Odacharũ bello superans occidit, & totũ regnũ suæ ditioni subiugauit. Porrò ducatũ Austriæ, imperio (ut suprà diximus) unà cum Stiria & Carinthia, filio suo primogenito nomine Alberto cõtulit, ipsumq; de cõsensu principũ, ex comitũ numero in collegiũ ducum collocauit: & sic domus Austrię ducatus, ad comites de Habspurg imperiali munificẽtia deuenit, & penes eos manet usq; in prẽsentẽ diẽ. Ab hoc Alberto duces Austrię usq; ad Maximilianũ qui hodie regnat, & filium eius Philippum Brabãtiæ ducem, omnes per ordinem descenderunt, quemadmodũ in sequentibus dicemus.

Odacharus rex Bohemiæ occiditur.

Comites de Habspurg, fiunt duces Austriæ.

Anno prænotato obijt Innocentius papa quintus, ordinis fratrum Prædicatorum

Innocentius papa obijt.

dicatorum, Romæ in ecclesia Lateranensi sepultus. Huic in pōtificatu succesſit Othobonus patria Genuensis, S. Hadriani diaconus cardinalis, Innocentij papæ nepos, dictus Adrianus quintus, & præfuit mense uno, diebus decem, & obijt Viterbij ante munus consecrationis, in conuentu fratrum Minorum ibidem sepultus. Iste pontifex Rudolphum regem per literas & nuncios in Italiam uocat, ad comprimendam Caroli regis Siciliæ potentiam: qui oblitus beneficiorū Innocentij papæ 4. qui regnum legitimis ablatum hæredibus Conrado & filio eius Conradino, sibi contulerat, Romæ omnia pro arbitrio agebat, Deo iniuriam illorum uindicante. Verùm Rudolphus Bohemico implicitus bello, pontifici satisfacere non potuit. Adriano quoq; infra dies 40. mortuo, Petrus episcopus Tusculanus, patria Vlixibonensis, in pontificatu succedens, Ioannes 21. est uocitatus, & præfuit mensibus 8. quo tandem mortuo, Viterbij noua super eum camera ruente, sedes Apostolica sex mēsibus uacat. In medicinis & philosophia doctissimus erat, & multa scripsit. E quibus summula quædam extat, quam Thesaurum pauperum appellant, opus profectò iucundum, delectabile, & in medicinis non inutile. *Adrianus papa.*

Anno Volandi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1277. ipse Volandus abbas conuiuijs & uoluptatibus nimiū deditus, monasterij substantiam prodigaliter amicis suis & consanguineis alijsq; inutilibus personis distribuendo expēdens, cùm pecuniæ deficerent, res cœnobij immobiles detrahere & alienare cœpit. Et in primis quidē decimā cum omni prouentu in Elmendingē & Vuyl partem mediā uendidit, in graue & perpetuum huius monasterij dispendium: ipsamq; pecuniam in usus suorū expendit, non ad profectū posteritatis, quemadmodum oportuerat. Alia quoq; nonnulla monasterij bona immobilia, tēpore sui regiminis alienauit: quorū nomina in obliuionem duxit nimia intercapedo temporis subsecuti. Enimuero hoc æuum ignauia plenum erat: neq; curabant monachi, res gestas ad notitiam posteritatis per scripta ducere, sed ignari & carnales effecti, uana & inutilia mundi sectabantur. *Volandus abbas.*

Eodem anno Henricus de Vistingen archiepiscopus Treuerensis, castrum iuxta Mosellam quod Berncastel nuncupatur, construxit: & uillam ipsam muro circumcinxit, quę montibus alioquin altissimis, ab Oriēte, Meridie & Aquilone, ac Mosellæ fluuio ab occidente circūsepta, natura protegente inexpugnabilis poterat uideri. *Berncastel iuxta Mosellam.*

Eodem anno Hartmannus adolescens, filius Rudolphi regis Rom. tertio genitus, non longè à Basilea in Rheno submersus est, & cum genitrice in ipsa Basiliensi ecclesia sepultus. *Hartmannus regis filius submersus.*

Anno etiam prænotato Euerhardus episcopus Vuormatiensis in Italia constitutus, obijt, cuius corpus in Alemaniā relatū est, & in monasterio Otterburg Cisterciensis ordinis humatum: cui Fridericus in pontificatu succedens, præfuit annis ferè 6. *Euerhardus.*

Eodem anno in die S. Heriberti episcopi Vuilhelmus comes Iuliacēsis, cum tribus filijs, & 468. nobilibus militibus & armatis Aquisgrani de sero circa nonā horam occultè intrauit, uolens ciuitatem capere ac suo dominio subiugare. Quo cognito, ciues ad arma concurrentes, ipsum cum omnibus suis in medio fori, bello congressi occiderunt, ita ut ne unus euaderet: pro cuius facti expiatione grauiter postea mulctati sunt. Nam tertiam partem oblationum in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis, ex deuotione peregrinorum, uel undecunque cedentium, comitibus de Iuliaca dare perpetuò, tandem coacti sunt. Institutionem quo- *Comes Iuliacensis Aquisgrani occiditur.*

què præpositi Aquensis ecclesiæ, comites Iuliacēses, qui modò sunt duces, ex illo tempore acceperunt usq; in hodiernum diem. Vuilhelmo autem comite Iuliacense mortuo, Siphridus archiepiscopus Colonien sis eius dudum inimicus, Aquensibus confœderatus, terram illius destitutam principe armata manu ingreditur, omnia ferro & igne demolitur, oppida capit, obtinet munitiones, totumq; in suam potestatem redigit comitatum. Contra quem dux Brabantiæ auxilio consanguineorum & amicorum comitis occisi, exercitum duxit, sed parum profecit. Tandem Martino papa quarto uices suas interponente, concordia facta est, & archiepiscopus omnia quæ abstulerat dominia, oppida, castra, & uillas restituit.

Siphridus.

Ioannes dux Brabantiæ.

Anno quoq; prænotato, posteaquàm sedes apostolica uacasset mensibus 6. tandem cardinales elegerunt Ioannem Caietanum, patria Romanum, familia Vrsinum, in summum pontificem, qui Nicolaus tertius appellatus, præfuit annis 3. mensibus 9. diebus 20.

Nicolaus papa.

Anno Volandi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1278. Henricus comes de Spanheim castrum Bickelnhaim, non longè à meo monasterio Spanheimensi, cum castrensibus uendidit Vuernero archiepiscopo Moguntino, pro mille & quadringentis marcis denariorum Aquēsium, quod fratri eius comiti Ioanni in tantum displicuit, ut publicus archiepiscopi hostis factus sit. His quoq; temporibus sub Friderico Vuormatiensi episcopo, fundatum est cœnobium monialium ordinis Prædicatorū in Hocheim iuxta Vuormatiam, in honorem B. Mariæ semper uirginis, per Dirolphum militem & Agnetem cōthoralem eius, qui unicam filiam cum omnibus bonis mobilibus & immobilibus eidem cœnobio tradiderūt Domino, in sancta uirginitate perpetuò inibi seruituram.

Bickelnhaim.

Cœnobiū monialiū in Hocheim.

Anno Volandi abbatis 4. dominicæ natiuitatis 1279. inter Vuernerum archiepiscopum Moguntinū & Ioannem comitem de Spanheim atrox bellum in campo iuxta Sprendelingen, miliario à Creutzennach geritur, in quo comes cum suis superatur, multis captis, pluribus ex utraq; parte occisis. Inter præcipuos autem quos de parte ipsius comitis archiepiscopus præfatus duxit, captiuos fuerunt comes Rheni, comes Emicho de Lininge n, et comes de Vtelingen, cum multis alijs nobilibus & præstantissimis uiris, qui omnes ad biennium in captiuitate fuerunt detenti, quousq; inter archiepiscopum & comitem prædictos conueniat: tandem per Rudolphum regem Romanorum apud Moguntiam concordia facta est, anno Domini 1281. indictione 9. 12 die Decembris, in qua captiui omnes, facto iureiurando pacis, dimissi fuerunt.

Comites capti fuerunt.

Eodem anno Henricus comes Veldentię, dapifer ecclesiæ Moguntinæ, fœdus perpetuum pro se & hæredibus suis inijt cum domino Vuernero archiepiscopo Moguntino & successoribus eius, in quo sibi mutuò fidelem assistentiam contra quoscunque iniuriatores promiserunt: ut patet in literis eiusdem confœderationis, quæ datæ fuerunt anno præscripto calendas Septembris in Moguntia.

Henricus comes Veldentiæ.

Anno Volandi abbatis 5. dominicæ natiuitatis 1280. obijt Albertus Magnus ordinis Prædicatorum, quondam episcopus Ratisponēsis in Bauaria, anno ætatis suæ 87. Coloniæ in medio choro conuentus sui sepultus, non sine opinione sanctitatis.

Albertus Magnus obijt.

Eodem anno Nicolaus papa tertius, anno pontificatus sui tertio, confirmauit omnia priuilegia, libertates & bona huius monasterij Hirsaugiensis, ad instantiam abbatis & conuentus, dans eis bullam sub plumbo in Auinione, ut

Confirmatio priuilegiorum.

ne,ut moris est, 8.calendas Decemb. Aliam quoque bullam confirmationis priuilegiorum dedit eisdem Romæ apud S.Petrum,13.calendas Ianuarij, anno pontificatus sui primo.

Anno autem Volandi abbatis 6.dominicæ autem natiuitatis 1281.Rudolphus rex Romanorum,rebus in Austria & Bohemia prosperè gestis,datáq; filia sua in matrimonium Vuentzlao filio regis Bohemiæ Odachari, quem uita & regno(sicut suprà diximus)priuauit,& assignato illi cum filio regno paterno,ad negotia imperij reuersus est.Et primò quidem in Nurenberga,deinde in Franckofordia cõuentum principum celebrauit:omnia castella & latibula prædonũ in circuitu destruxit.Pòst hæc magnum exercitũ duxit in Burgundiã contra comitem illius terræ,mandatis suis inobedientem,& Bisuntinam ciuitatẽ obsidione cingens obtinuit.Comitem quoq; ipsum cum magno exercitu ad bellum occurrentem superauit,& in deditionem coëgit.Rediens autem de Burgundia Colmariam,Thurregum,Beronam & Hagenauu,ciuitates in rebellionem cõiuratas expugnando cœpit, authoribus rebellionis partim accisis,partim proscriptis,& siluit terra coram eo in pace.

Rudolphus rex in Bohemia prosperatur.

Rex Burgũdiam subijcit. Colmaria, Thurregum, Berona, Hagenauu.

Eodem anno obijt Nicolaus papa tertius Romę,apud S.Petrum,cum honore sepultus,& uacauit sedes Apostolica mensibus quinq;,propter discordiam cardinalium: quibus elapsis tandem elegerunt Simonem sanctæ Ceciliæ presbyterum cardinalem,natione Gallum,ex ciuitate Turonẽsi oriundum,qui 10.calendas Aprilis coronatus,& Martinus quartus uocitatus,prę fuit annis 4. mense uno,uir sanctissimæ conuersationis,qui miraculis claruisse fertur.

Nicolaus papa.

Martinus papa.

Anno sequenti,qui fuit dominicæ natiuitatis 1282.cùm Volandus abbas malo suo regimine,insigni huic monasterio,tam in spiritualibus quàm temporalibus damna grauissima intulisset,fratres insolentiã eius & nimiam prodigalitatem diutius ferre non ualentes, consilijs amicorum usi,eum tandem ad resignationem abbatiæ,quam utiliter gubernare & regere non ualuit, induxerunt. Resignauit ergo abbatiam ad manus fratrum,duodecima calendas Februarij anno Domini 1282 ,indict.10 . posteaquàm eam malè rexisset annis 6.mensibus 8.diebus 14.non sine damno cœnobij.

Volandus abbas deponitur.

DE DOMINO CRAFTONE, HVIVS MONASTERII abbate 28.qui præfuit annis 11.& de uarijs gẽstis illius temporis in Alemania.

VAcante itaq; monasterij huius abbatia,per resignationẽ Volãdi quondam abbatis,ne damna ex diutina uacatione in aliquo pateretur,cõuenientes ad locum capituli fratres,de substituendo pastore maturũ cœperunt habere consilium:ne si minus consultè,ut prius contigit, eligerent,grauiora mala sustinerent:post uarios itaq; tractatus inter se necessariò habitos,tandem elegerunt Craftonem monachum,& maiorem huius monasterij tunc temporis cellarium,uirum maturum,& in negotijs tẽporalibus expertum, natione Sueuum,honestisq; parẽtibus ortum , & fuit octauus & uicesimus huius monasterij abbas:qui cõfirmatus à Friderico de Bolãdia episcopo Spirensi,& ex more benedictus,præfuit annis 11,& aliquot mẽsibus:qui cùm esset experientia doctus in cura rei familiaris,satis utiliter & modestè singula disposuit. Veruntamen collapsam regularis disciplinæ obseruantiam,reducere ad pristinum feruorem non potuit.

Crafto.

Anno autem prænotato,Rudolphus rex Richenstein & Schonek castra prædonum munitissima,uiolenter cepit, ac funditùs subuertit.

Richenstein. Schoneck.

Eodem quoq; anno secunda feria post festum dominicæ resurrectionis ciues Moguntini seditione facta in Iudæos, multos interfecerũt, & reliquos omnibus bonis spoliatos de ciuitate eiecerunt, moxq; generalis Iudæorum persecutio in Alemania tota secuta fuit.

Anno Craftonis abbatis primo completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1283. in die S. Potentianæ uirginis, comites de Henneberg exercitum contra Bertholdum episcopum Herbipolensem producentes, fortissimum oppidum Suartzach iuxta Mogonum igne combusserunt, & monasterium S. Fœlicitatis nostri ordinis ibidem extra muros situm spoliantes, omnia quæ inuenerant deportarunt.

Suartzach.

Eodem anno Martinus papa quartus, legatum de Latere misit in Alemaniam episcopum Tusculanum, qui ueniẽs ad Herbipolim in præsentia Rudolphi regis Roman. & multorum principum, episcoporum, abbatum, ducum, comitum atq; nobilium conuentum celebrauit: ubi inter alia legatus ipse nomine papæ, contributionem decimi denarij à clero, & rex ab uniuerso populo imperij instantissimè exigere cœperunt, multis principibus in eorum sententiam consentientibus. Siphridus autem archiepiscopus Colonienſis & Henricus archiepiscopus Treuirorum, contra insolitam ac nimis grauem exactionem se fortiter opponentes, negotium penitus reuocarunt.

Conuentus principũ Herbipoli.

Anno Craftonis abbatis 2. dominicæ natiuitatis 1284, obijt Fridericus episcopus Vuormatiensis: cui succesit Simon de Schoneck, & præfuit annis 8. mensibus tribus, diebus 14. uir iustus & miræ probitatis, qui multa bona fecit.

Fridericus.

Eodem anno secunda die mensis Aprilis obijt Vuernerus de Falckenstein archiepiscopus Mogũtinus in maiori ecclesia sepultus, & uacauit sedes Moguntina fermè per triennium: duobus in dissensione electis, uidelicet Petro canonico Basiliensi maioris ecclesiæ præposito, qui fuerat medicus Rudolphi regis Romanorum, & Gebhardo de Ekstein archidiacono Treuerensi: quibus apud sedem apostolicam de archiepiscopatu per triennium contendentibus, tandem Honorius papa quartus utroq; abrogato, Henricum Basiliẽsem episcopum ordinis Minorum, in archiepiscopum ecclesiæ Moguntinæ præfecit, & Petrum præfatum medicum, in episcopum Basiliensis ecclesiæ ordinauit.

Vuernerus.

Sedes Mogunt. uacat.

Eodem anno obijt Bertholdus 42. episcopus Herbipolensis, in maiori ecclesia sepultus: cui succesit Mangoldus de Nuenburg, & præfuit annis 12.

Bertholdus.

Anno Craftonis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1285. ecclesia beatę Mariæ semper uirginis in Moguntia, dicta Ad gradus, cum una turri maioris ecclesiæ contigua & nouis apothecis crematur.

Moguntia.

Eodem anno 6. iduum Ianuarij, ciues Herbipolenses, canonicos omnes & clerum omnibus bonis spoliantes de ciuitate expulerunt.

Herbipolis.

Hoc ipso anno obijt Ludouicus comes Palatinus Rheni & Bauarię dux, filius Ottonis, qui primus ex ducibus Bauariæ Palatinatum obtinuit, sicuti in præcedentibus dictum est. Sepultus est autem Ludouicus in monasterio Furstenfeld in Bauaria, quod ipse in Bauaria de nouo construxit, in satisfactionem interfectæ uxoris. Duos filios reliquit Rudolphum comitem Palatinum Rheni, qui uxorem duxerat Mechtildem filiam Adolphi regis Roman. de qua genuit Rudolphum, Rupertum & Adolphum, de quibus postea dicemus: & Ludouicum ducem Bauariæ postmodum Imperatorem Rom. qui duxit uxorem Margaretham, sororem Philippi regis Frãcorum.

Ludouicus comes Palatinus obijt.

Alij

Alij dicunt ex filia neptem, quæ peperit ei Ludouicum marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducem Bauariæ in Lanshuta commorantem. Albertum ducem Bauariæ in Staubingen reſidentem, Vuilhelmum comitem Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ ac Phryſiæ dominum, Ottonem dictum Romanum, quia Romæ natus fuerat, & Ludouicū alium ducem Bauariæ. Mater autem præſcriptorum ducum Margaretha, ſororis regis Franciæ & Vuilhelmi comitis Hollandiæ filia fuit, quæ patre ſine filijs mortuo, comitatum paternum Hollandiæ, Hannoniæ ac Selandiæ obtinuit, eumq; Vuilhelmo filio, quemadmodum ſuo loco dicemus, aſsignauit. *Comitatus Hollandiæ, Hannoniæ.*

Eodem quoque anno obijt Martinus papa quartus Peruſij, in maiori eccleſia ſepultus, ad cuius ſepulchrum multi ualetudinarij delati, cæci perducti, muti & claudi priſtinam ualetudinem receperunt. Huic in pontificatu ſucceſsit Honorius quartus patria Romanus, Iacobus antea uocitatus, diaconus cardinalis, & præfuit anno uno, diebus undecim, uir bonus & integer, ſcientiæ & honeſtatis uerus amator. *Martinus papa quartus obijt.* *Honorius papa.*

Anno Craftonis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1286. Honorius papa prædictus, caſſata electione canonicorum Moguntinenſium, quam fecerant ante biennium de Petro Medico & Gerhardo de Epſtein, Henricū epiſcopum Baſilienſem (ſicut ſuprà diximus) ordinis Minorum in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ ordinauit, qui præfuit anno uno, menſibus undecim, diebus quinque. *Henricus.*

Eodem anno Rudolphus rex Rom. pecuniæ auidus, rem principe turpem commiſit: cancellarium ſuum in Italiam miſit, qui accepta pecunia populos omnes liberos faceret, eos potiſsimū qui ſe pretio redimerent. Lucenſes ob eam rem duodecim millia nummûm auri perſoluerunt, Florentini uerò ſex millia. Qui ſtatim liberi omnino facti, Magiſtratum quem priores artium uocant, addito uexillifero iuſtitiæ creauerunt. In hunc modum & reliquæ ciuitates pleræq; ſeſe pecunia interueniente in libertatem contulerunt. *Rudolphi regis factum turpe.*

Anno Craftonis abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1287. Iudęi quędam puerum Chriſtianum ex uilla Vuamraid oriundum, nomine Vuernerum, furtiuè rapientes, ad oppidum Vueſalienſe iuxta Rhenum ſecum abducunt, eumq; pro recipiędo ſanguine eius, 13. calendas Maij acubus & cultris pungentes poſt longum martyrium crudeliter occidunt, cuius corpuſculum in oppido Bacherach humatum, uſq; in præſentem diem in quadā capella oſtenditur incorruptum, & ab incolis loci pro martyre ueneratur, ſignisq; claruiſſe multis dicitur. *Vuernerus à Iudæis occiditur.*

Anno prænotato obijt Honorius papa 4. & uacat Apoſtolica ſedes menſibus 10. Ipſe ordinem Carmelitarum non ſatis in conſilio probatum, mutatis chlamydibus uirgulatis in albas, & ordinem eremitarum ſancti Auguſtini apud Pariſios improbatum confirmauit. Sepultus eſt Romæ in eccleſia ſancti Petri. *Honorius papa.*

Anno Craftonis abbatis 6. dominicę autem natiuitatis 1282. 15 calendas Aprilis obijt frater Hēricus ordinis Minorum archiepiſcopus Mogūtinus, in maiori eccleſia Moguntię ſepultus: poſt quem iterum duo in diſſenſione electi fuerunt, Gerardus de Epſtein canonicus Moguntinus, & archidiaconus Treuerenſis, quem ante Henricum electum contra Petrum fuiſſe diximus, & Emericus de Schoneck ſcholaſticus Moguntinus. Verùm dum hęc apud Moguntiam fierent, Apoſtolica ſedes Honorio papa mortuo (ſicut diximus) uacauit: propter quod, cauſa eorum non poterat neque in partibus, neque Romæ terminari. Interea Hēricus archiepiſcopus Treuerenſis mori *Henricus obijt.*

tur,& Gerhardus prædictus contra Bohemundum ab una parte capituli in archiepiſcopum poſtulatur:qui tandem Nicolao papa quarto creato, Romam cum duplici electione profectus,contra Emericum Moguntinum & Bohemundum Treuerenſem,archiepiſcopus Mogũtinus ab ipſo papa ordinatus eſt,& præfuit annis 16.uir prudens & magnanimus,qui bene & utiliter eccleſiã ſuam rexit,& multa ſtrenuè pace belloq; geſsit. Bohemũdus autem in archiepiſcopum Treuirorum ordinatus,præfuit annis 11.qui & ipſe multa probè geſsit,& iura eccleſiæ defenſauit.

Gerhardus.

Bohemundus Treuerenſis.

Dux Limpurgẽſis obiit.

Anno prænotato obiit dux Limpurgenſis ſine liberis, pro cuius ducatu magna inter Ioannem ducem Brabantiæ & Reinhardum comitem Gelriæ diſſenſio orta fuit. Tandem uenitur ad bellum. Dux Brabãtiæ habuit in ſua parte Godfridum fratrem ſuum Brabantiæ ducem, Adolphum comitem de Monte, Henricum comitem de Vuindeck, Vualramum comitem de Iuliaco, Gerhardum fratrem eius comitem de Iuliaco, Euerhardũ comitem de Marca,& fratrem eius,comitem quoq; ſancti Pauli,comitem de Loſs,epiſcopum Leodienſem,ciues Colonienſes,alioſq; nobiles multos & fortiſsimos. Porrò cum Reinaldo comite Gelriæ fuerunt Siphridus archiepiſcopus Colonienſis,Henricus comes Lutzenburgenſis,& frater eius Vualramus, Ioãnes quoq; dominus de Limpurg,Hẽricus comes de Vueſterburg, comes quoq; de Falckenburg,& aliĳ complures,conſerto prælio,5.die menſis Iunĳ,circa uillam Vuoring dictam,in Colonienſi diœceſi,multi ab utraq; parte ceciderunt:tandemq; Ioannes dux Brabantiæ uictoriam obtinuit. Ibi inter alios nobiles multos ceciderunt Henricus comes de Lutzenburg, & Vualramus frater eius,Reinaldus Gelriæ comes à duce Brabantiæ captus, non ſolùm iuri ſuo ad ducatũ Limpurg cedere,ſed pro ſui etiam liberatione multa caſtra,dominia & ingentem pecuniarum ſummam dare coactus fuit. Siphridus quoq; archiepiſcopus Coloniẽſis,ab Adolpho comite Montenſi captus,per ſeptem annos in cuſtodia detinetur:nec prius dimitti potuit,quàm ſe pecunĳs, caſtris & prouentibus multis,cum graui diſpendio ab eo liberauit. Capti fuerunt & aliĳ multi, plures uerò interempti. Sunt qui ſcribant,in eo prælio centena hominum millia ad certamen belli conueniſſe.

Dux Brabantiæ ducatum obtinuit

Atrox bellũ iuxta Vuoring.

Comes Gelriæ Reinaldus capitur.

Eodem anno poſteaquàm ſedes apoſtolica decem menſibus uacaſſet, cardinales tandem Peruſĳ congregati,Hieronymum S. Sabinæ presbyterum cardinalem,ordinis fratrum Minorum,in papam elegerunt, qui Nicolaus quartus nuncupatus,præfuit annis 4.menſe 1.diebus 8.uir bonus,amator religionis & pacis.

Nicolaus papa.

Anno Craftonis abbatis 7.dominicæ autẽ natiuitatis 1289. Rudolphus rex iterum exercitum duxit in Burgũdiam,& primò quidem ciuitatem Paterniacum obſidens cepit:poſtea comitem Burgundiæ rebellem & periurum capiens,ad uincula coniecit. Comitem quoque Sabaudiæ,& comitem montis Bellicardi ſimiliter capiens,in ditionem ſuam iurare coẽgit.

Rex iterũ in Burgundiam.

Eodem anno Emicho comes de Liningen, Dietherus filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Vualterus comes de Geroldeſeck, Gerlacus ſenior dominus de Limpurg, comes quoque de Vuelingen,& comes de Reneck,uno tempore apud Nigram ſyluam miſerè obierunt.

Comites ſex obierunt.

Anno Craftonis abbatis 8.qui fuit dominicæ natiuitatis 1290.obiit Henricus dux Bauariæ filius Ottonis primi,ex ducibus Bauariæ Palatini comitis,frater Ludouici,de quo ſuprà dictum eſt: qui habuit uxorem Eliſabeth, filiam regis Belæ Vngarię: quæ peperit ei Ottonem Vngariæ regem, Ludouicum

Henricus dux Bauariæ moritur.

uicum & Stephanum duces Bauariæ: qui duo, mortuo patre, dominium in Lanshuta tenuerunt.

Eodem anno, 6. nonas Maij, obijt Petrus, monasterij mei Spanheimensis abbas octauus, cui successit Ioannes secundus, & præfuit annis 7. mensibus 11. qui omni studio ecclesiam exornare curauit, quam etiam anno suo primo dedicari à nouo cum altaribus fecit. His temporibus Siphrido Colonien sis ecclesiæ archiepiscopo, sub custodia comitis de Monte, per septennium (sicut diximus) captiuo, Vualramus comes de Iuliaco per terras ecclesiæ Colonien sis, ferro debacchatur & igne, multa damnorum incommoda pauperibus intulit. Castrum ecclesiæ fortissimum, Zulph dictum, inter alia cepit, ac funditus destruxit. Simili uesania concitatus Euerhardus comes de Marcha, cum suorũ ualido exercitu intrauit Vuestphaliam, & Angariæ ducatum ad dominium ipsius archiepiscopi pertinentem, incendio & rapina deuastauit, & multas munitiones terræ, castra & oppida sibi subiugauit.

Petrus abbas.

Comes Iuliacensis Vualramus.

Euerhardus comes Marchiæ.

Anno Craftonis abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1291. Rudolphus rex Rom. conuentum principum solẽnem celebrauit in Franckofordia, ubi multis precibus, uijs et modis, principes conabatur inducere, ut filiũ suũ Albertum ducem, in regem eligerent: quod tamen obtinere non potuit, licet post mortem Adolphi de Nassauu, idem filius tandem rex fuerit factus, ut suo loco dicemus. Rudolphus igitur cum amicis suis Argentinam se conferens, animi recreãdi gratia, in infirmitatẽ incidit, quæ curari nequiuit. Vnde cum festinatione Spiram se duci fecit, ubi antecessores sui Reges & Imperatores sepulti erant. Quò cùm peruenisset, mox anno prænotato, in octaua diuisionis Apostolorum obijt, ibiq; in maiori ecclesia sepultus fuit, & uacauit imperium quasi anno uno, propter discordiam principum.

Eodem anno in mense Decembri obijt Nicolaus papa quartus Romę, in ecclesia S. Mariæ maioris cum honore sepultus, & uacauit sedes Apostolica annis duobus, mensibus 3. diebus 18.

Nicolaus papa.

Anno Craftonis abbatis 10. dominicę natiuitatis 1292. in principio mensis Maij conuenerunt principes in Franckofordia, post quàm imperium fermè ad annum uacauit, ut Rom. regem eligerent. Qui multis inter se consilijs & tractatibus habitis, Adolphum comitem de Nassau regem decernunt, uirum insignem, sed milite ac pecunijs parum abundãtem, qui regno susceptо imperauit annis 6. Contra hunc Albertus dux Austriæ filius Rudolphi regis defuncti, se quorundam principum auxilio erexit, dicens imperium ad se pertinere iure paterno, neq; alium eligendum quàm diu de regali prosapia idoneus aliquis ad regnum potuerit inueniri. Vnde cunctis diebus quibus uixit Adolphus, infensum illum habuit, donec tandem desertus à principibus in agro Vuormatiensi ab eo interfectus fuit.

Adolphus comes de Naſſauu fit rex.

Anno præscripto Gerhardus archiepiscopus Moguntinus synodũ prouincialem suffraganeis & prælatis suis, in Asschaffenburg celebrandam indixit, ubi conuenerunt episcopi Eistetensis, Spirensis, Augustensis, Herbipolensis, Bambergensis, Hildeshemensis, & Vuormatiensis, cum alijs multis abbatibus, præpositis, decanis atque presbyteris, qui multa & uaria in negotijs ecclesiasticis utilia statuerunt. Soluto consilio, cùm unusquisq; suo proficisceretur itinere, Gerhardus episcopus Traiectensis, filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Fridericum episcopum Spirẽsem in uia iuxta uillulam quæ prope Mogonum sita (Kesterbach nominatur) cepit, captiuumq; abduxit, quousque interueniente concordiæ pacto dimissus ab eo fuit.

Synodus Mog.

Anno

Vuormatia concremantur.

Anno Craftonis 11. dominicæ autem natiuitatis 1293. Vuormatiæ ciuitatis magna pars denuò incendio horribili conflagrauit.

Simon.

Eodem quoq; anno in die sancti Othmari abbatis, obijt Simon episcopus Vuormatiensis, & in monasterio Schonaugiensi sepultus est. Quo mortuo in successorem electus fuit Gerhardus filius comitis Hirsuti, uulgariter dicti Rugraff: qui priusquàm confirmari posset, Apostolica sede uacante immatura morte præuentus est. Post hunc electus fuit anno sequenti Euerhardus de Stralenberg, qui præfuit decem mensibus duntaxat, & mortuus est.

Gerhardus.

Adolphus rex.

Eodem quoq; anno Adolphus rex Rom. nonus, exercitum duxit contra Marchiones Misnenses, ipsamq; marchiam Romano imperio subditam fecit, atque cum suis principibus obedientem. Inter Philippum regem Gallorum, Eduardumq; regem Anglorum, hoc ipso anno bello quod aliquot annis cum ingenti amborum clade durauit, initium sumpsit, non sine multorum sanguine. His etiam temporibus Euerhardus comes de Vuirtenberg cum Alberto Austriæ duce sentiens, Adolphum regem Rom. persequitur, multa illi damna inferens, multaq; recipiens illata. Comes iste Euerhardus homo quietis impatiens, amator belli, semper in motu, semper inquietus, cum omnibus regibus, qui suo tempore Rom. gubernabant imperium contentiones habuit: omnibus infestus, omnibus rebellis & contrarius fuit. Rudolpho primò confœderatus, quatuordecim comitibus (sicut suprà diximus) rebellauit. Postea persequenti Adolphum, duci Alberto firmissimè adhęsit. Deinde mortuo Adolpho, non minus Alberto cõtrarius erat, quàm alios ante eum reges pro uiribus fuerat persequutus.

Euerhardus comes Vuirtenber.

Rudolphus rex.

Crafto obijt.

Anno prænotato moritur Crafto huius monasterij Hirsaug. octauus & uigesimus abbas, anno regiminis sui 11. completo, uir quidem suo tempore bonus, sed antiquis patribus zelo & feruore monasticæ integritatis minimè comparandus, quippe qui collapsam regularis disciplinæ obseruantiam & reperit & dimisit.

DE GOTFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 29. qui præfuit annis 7. & de uarijs gestis illius temporis in Alemania.

CRaftone uenerabili abbate mortuo atq; sepulto, ad electionem noui pastoris fratres huius monasterij ad locum capitularem conuenientes, præmissis orationibus cõsuetis, maturum inter se cœperunt habere tractatum. Qui tandem post multa consilia unanimiter elegerũt Gotfridum uenerabilem senem, qui longo tempore custodis officium tenuit, natione Sueuum, honestis secundum seculum parentibus ortum, qui à Friderico episcopo Spirensi cõfirmatus, & ex more benedictus, in ordine abbatum huius monasterij nonus & uicesimus, præfuit annis 7. Erat autem homo magnæ staturæ & elegantis personæ, de militari genere procreatus, in agendis promptus & idoneus, ingenio subtilis, consilio cautus & prudens, eloquio disertus, actione præcipuus, uita & conuersatione maturus. Collapsam regularis disciplinæ obseruantiam libenter ad pristinum integritatis suæ statum reduxisset, sed obsistentibus sibi monachis iam dudum in laxitate consuetis, ac malitia temporum reclamante, sanctum reformandi propositum debito mancipare affectui non potuit. Occasione tamen huius uoluntatis multas rebelliones & molestias eorum sustinuit, qui cùm esset uir prudens, omnes consilio facilè superauit.

Gotfridus abbas.

Vita & mores Gotfridi abbatis.

Anno eius primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1294. postea-

quàm se-

quàm ſedes apoſtolica biennio, & fermè quatuor menſibus uacaſſet, diuina tandem (ut credebatur) ordinatione, in papam fuit electus Celeſtinus quintus, eremita, ſub regula S. patris noſtri Benedicti profeſſus: à quo Celeſtinorum ordo ſumpſit initium, uir ſanctiſsimæ conuerſationis, Petrus ante pontificatum uocatus, qui præfuit menſibus tantùm 5. & renunciauit papatui. Cui ſucceſsit Bonifacius 8. & præfuit annis 8. menſibus 9. diebus 17. cuius machinatione Celeſtinus reſignauerat. His quoque temporibus magna inter Philippum regem Franciæ & Eduardum regem Angliæ diſſenſio fuit ſuborta, cuius occaſione atrox bellum inter ipſos committitur. Rex Angliæ Adolphum de Naſſauu, regem Rom. pro centum milibus argenti marcis ea conditione in auxilium uocat, ut diuiſa inter principes imperij pecunia, communi ſuffragio ei contra Francos aſsiſterent. At uerò rex Adolphus acceptam pecuniam, in proprios uſus contẽptis principibus retinuit. Vnde ab eis quoque ſpretus, ſeruare promiſſa regi Anglorum non potens, magnam confuſionem incurrit.

Celeſtinus ordo.

Bonifacius.

Rex Francorum.
Rex Anglorum.
Rex Romanorũ.

Anno ſequenti, qui fuit Gotfridi abbatis 2. dominicæ autem natiuitatis 1295. indictione 8. Albertus dux Auſtriæ filius Rudolphi quondam Imperatoris, regnum ambiens Rom. Adolphum regem totis uiribus perſequitur, multa inferens ei damna. Quem cùm rex priuare ducatu ſtatuiſſet, principum illi adhærentium terrore uictus, propoſitum mutare compulſus eſt.

Albertus.
Adolphus dux Auſtriæ Adolphum regẽ perſequitur.

Eodem anno Siphridus archiepiſcopus Colonienſis poſt ſeptẽnium ſuæ captiuitatis, multo tamen pretio de manu comitis Montenſis liberatus eſt. Non diu poſtea idem archiepiſcopus arte & induſtria uſus, contra iuramentum fœderis, ipſum comitem nil tale metuentem cepit, & duro carceri uſq; ad mortem mancipauit. Captus autem comes, & in maxima afflictione detentus, omnia ſe redditurum archiepiſcopo quæ ab eo extorſerat, maioraq; pro ſua liberatione additurum liberaliter ac ſponte pollicitus eſt: ſed à pontifice non fuit exauditus, quin potius improperãter tale reſpõſum ab illo recepit: Habet S. Petrus, quo ſine tuis rebus promiſsis ſuos enutriat famulos, ideoq; me uiuente non dimitteris, ſed mortem in carcere ſubibis, diſcesq; quemadmodum archiepiſcopum debeas tenere captiuum. Itaq; comes in cuſtodia moritur.

Siphridus.

Eodem etiam anno Ioannes dux Brabantiæ in haſtiludio occiſus eſt.

Dux Brabantiæ.

Anno Gotfridi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1296. obijt Manegoldus epiſcopus Herbipolenſis, cui Andreas de Gundelfingen ſuccedens, prę fuit annis 22. qui & ipſe multas contentiones habuit cum ciuibus ſuis, à quibus uarias iniurias ſuſcepit.

Andreas.

Eodem anno Florentinus, comes Hollandiç, anno regiminis ſui 42. à ſuis traditus, in manus aduerſariorũ crudeliter occiſus eſt, 5. calẽdas Iulij: cui ſucceſsit Ioannes filius eius, qui in uxorem duxerat Eliſabeth filiam Eduardi regis Anglorum, de qua liberos non ſuſcepit, rexitq; Hollandiam duntaxat annis tribus, & menſibus ſex, multaq; bella & prælia commiſit.

Florentius comes Hollandiæ occidi tur.

Eodem quoque anno Bonifacius papa 8. Ioãnem epiſcopum Traiectenſem ad eccleſiam Tullenſem tranſtulit, & Vuilhelmum de Mechlinia natum, cauſarum in Romana curia auditorem, in eius locum pontificem ordinauit, qui præfuit annis 5. in tribulationibus & bellis multis, tandemq; in bello fuit occiſus.

Vuilhelmus.

Anno Gotfridi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1297. Ioannes comes Hollandiæ, magno ſuorum ac Selandinorum congregato exercitu, intrauit Phryſiam, & 6. calendas Aprilis conſerto cum Phryſonibus prelio, iuxta

Pryſones occiſi.

iuxta Alckmariam,4.eorum milia interfecit,Phrysiamq; sibi subiecit.

Adolphus rex Rom.

His quoque temporibus Adolphus rex Romani imperij,multas in terra calamitates & dissensiones inter pacem habentes,eius nancq; iussu Hermannus comes de Geroldeseck,& quidã alius comes prefecti prouinciales in Alsatia constituti,Conrado de Lichtenberg Argentinensi episcopo,cunctisq; Alsatiæ populis nimiũ molesti,multas iniurias,contumelias & damna intulerunt. Vnde ad impatientiam prouocati,prędictus episcopus,ciues quoq; Argentinenses, comites de Lichtenberg, comites de Ochsenstein, Lãdtgrauius Alsatiç,comes de Friburgo,comes de Zuueibruckẽ,et comes de Holoch,cũ multis alijs principibus,comitibus, nobilibus ac populis,contra Adolphum regem unanimiter conspirarunt:eiusq; mandatis & iussionibus contemptis,omnia quę aduersus eum potuerunt,ubiq; terrarum agere cœperunt. Nec destituerunt à cœpto proposito,quousque multis principibus in eandem sentẽtiam accedentibus,eum à regno tandem deponentes, uita simul & honore priuarunt,uti suo loco dicemus.

Anno Gotfridi abbatis 5. qui fuit dominicę natiuitatis 1298. obijt Siphridus archiepiscopus Colonienſis in ecclesia Bonnensi sepultus,cui succesſit Vuichboldus maioris ecclesiæ decanus,& præfuit annis fermè 4.quem Bohemundus archiepiscopus Treuerensis senio morboq; grauatus, mox in coadiutorem suum assumpsit.

Vuichboldus.

Eodem anno cùm rex Adolphus imperium extenuaret,discordia & bella nutriret,populumq; tributis insolitis grauaret,foueretq; prędones & oppressores pauperum,principes contemneret:Gerardus archiepiscopus Moguntinus,cum certis alijs principibus,Albertum Austriæ ducem ac comitem de Habspurg,filium Rudolphi quõdam regis Rom.ex Austria ad Moguntiam euocauit,promittens eum abrogato Adolpho in regem Rom.eligẽdum. Quibus cognitis dux Albertus cum maximo suorum exercitu uenit ad Rhenum,cui principes Alsatiæ & comites supradicti,unà cum Euerhardo comite de Vuirtenberg,cum magno exercitu apud Argentinam occurrentes auxilium contra Adolphum promiserunt. Argentinẽses autem quatuor ei milia pugnatorum in auxilium dederunt,tam equitum quàm peditum,qui eum apud Friburgum,cum magno honore susçipientes, Argentinam deduxerunt. Audiens hæc Adolphus rex,mox Rubiacum obsidione uallauit,sed infecto negotio discedens,in ciuitatem Spirensem se contulit, rei nouæ præstolaturus euentum. Interea dux Albertus cum exercitu magno ducum,comitum,nobilium & militum ex Austria, Bohemia, Vngaria,Sueuia,& Alsatia congregato,comitantibus eum episcopo Constantiensi,episcopo Argentinensi,prouinciali comite Alsatiæ,alijsq; prænominatis comitibus,nullo resistente,uenit ad Mogũtiam:ubi Gerardum archiepiscopum Moguntinum, Vuichboldum electum Colonienſem,cum alijs quibusdam principibus congregatos reperit. Ibi ergo in uigilia natiuitatis S.Ioannis Baptistæ,principes Adolpho rege,propter graues excessus à regno per sententiam deposito ipsum Albertum ducem,in regem unanimiter elegerunt,eiq; fidelitatem, obedientiam & assistentiam contra quoscunque aduersarios promiserunt. Quibus in Moguntia cum magna solennitate peractis, Albertus rex nouus cum uniuerso exercitu suo transiuit ad Alzeiam oppidum,in medio itinere à Vuormatia ad Creutzennach constitutum,ipsum præter castellum totum destruens,ibidem fixis tentorijs resedit contra Adolphum regem pugnaturus. Interea rex Adolphus audiens se regno priuatum,& Albertum à principibus electum,animo consternatus est &

Adolphus rex Rubiacũ obsedit.

Albertus dux Austriæ uocatur ad imperium.

Albertus eligitur

Alzeia destruitur & rege Alberto.

eſt, & congregans magnũ exercitũ pugnatorũ ex ciuitatibus ſibi fidelibus, Spira, Vuormatia, Oppẽheim, Frãckofordia: unà cum principibus ſuis, Rudolpho uidelicet comite Palatino ac Bauariæ duce genero ſuo, comite quoque de Iſenburg, comite de Spãheim, comite Hirſuto, & multis alijs in Oppenheim ſe contulit, & diebus decem, auxilia amicorum quibus ſcripſerat expectauit. Verùm diebus decem euolutis, anteaquàm promiſſa uenirent auxilia amicorum, moræ impatiens, inconſultè & nimis præcipitanter contra Albertum uiribus impar, ad bellum inter uillam Gillẽheim dictam, & cœnobium monialium Roſendal, non procul ab agro Vuormatiẽſi proceſsit: ubi conſerto prælio acriter pugnatum eſt, & multi ab utraq; parte ceciderunt. Ipſe quoq; Adolphus rex manu propria fortiſsimè pugnauit, cui cum uictoria iam accedere uideretur, ſui fugere cœperũt, qui deſertus in medio aduerſariorum, in eodem loco fuit occiſus, & filius eius captus, comes quoq; de Iſenburg, in eius parte capitaneus fortiſsimus, fuit occiſus cum alijs multis. Otto quoq; comes de Ochſenſtein capitaneus Alberti ſupremus ibidẽ cecidit cum ſexaginta comitibus, & nobilibus terræ præcipuis. Corpus autẽ occiſi regis Adolphi, in præfato monaſterio Roſendal fuit humatum uſque ad tempora Henrici regis de Lutzenburg: cuius præcepto, Spiram cum honore delatum in ſepulchris regum locatum eſt. Sunt qui ſcribant, omnes eos qui contra Adolphum regem conſpirauerunt, mala morte, diuina ulciſcẽte gratia iniuriam eius, periiſſe. Nam Albertus ipſe regni uſurpator, à fratris filio fuit occiſus, ſicuti ſuo loco dicemus: comes de Holoch, & comes de Ochſenſtein ſimiliter fuerunt occiſi. Archiepiſcopus Mogũtinus ſuper ſellam ſedens, inopinata morte ſublatus eſt. Comes Gemini põtis, in ripa Gliẽ ſe dicta, fuit ſubmerſus. Conradus epiſcopus Argentinẽſis, ante Friburgum à quodam ruſtico gladio interemptus. Comes de Liningen phreneticus & uarijs calamitatibus miſer factus eſt. Cæteriq; penè omnes ſimili interitu perierunt. Albertus autem uictor euadens cum principibus ſuis, ad ciuitatem Aquenſem proficiſcitur, & ibidem à Vuichboldo Coloniẽſi archiepiſcopo in regem Rom. coronatur, regnauitq; annis 10. uxorem habuit Eliſabeth filiam Meinhardi ducis Carinthiæ, de qua genuit filios ſex, & filias quinq;. Primogenitus fuit Rudolphus rex Bohemiæ. Secundus Fridericus dux Auſtriæ, qui contra Ludouicum Imperatorem quartum fuit electus, ut infrà dicemus. Tertius fuit Lupoldus dux Carinthiæ ac Stiræ. Quartus fuit Henricus dux, qui habuit uxorem Eliſabeth filiam comitis de Virnenburg. Quintus fuit Albertus dux, qui fundauit monaſterium in Gimeneo, per quem linea ducum continuatur. Vltimus filiorũ fuit Otto dux, qui habuit uxorem Eliſabeth filiam ducis Bauariæ. Filiarum prima Agnes nupſit Andreæ regi Vngariæ, & poſt eum duci Vratiſlauiæ. Secunda, Eliſabeth nupſit Fridẽrico duci Lotharingiæ, cui peperit Rudolphum, qui patri in ducatu ſucceſſit. Tertia, Anna nupſit Hermanno Marchioni Brandenburgenſi. Quarta fuit Catharina, quæ deſponſata fuit Henrico Lutzenburgenſi regi Romanorum, quo ante nuptias mortuo nupſit Ruperto regi Apuliæ. Quintam uerò & ultimam eius filiam Guttam nomine, uxorem duxit Vdalricus comes de Oetingen, uir ſtrenuus & bellicoſus.

Rudolphus cõmes Palatinus.

Bellum inter duos reges cõmittitur.

Adolphus rex in prælio occiditur.

Rex in Roſendal ſepelitur.

Mors conſpiratorum peſsima.

Albertus conſecratur in regem.

Proles Alberti.

Hoc ipſo anno quo Albertus in regem Rom. fuit electus, ciuitas Colonienſis, quæ per annos ſeptem, menſes totidem ac dies nouem, excommunicationi ac interdicto eccleſiaſtico ſubiacuerat, propter lites & diſſenſiones cum Siphrido archiepiſcopo habitas, Vuichboldo ſucceſſore eius conſentiente; à Bonifacio papa octauo, fuit abſoluta, & diuina officia denuò cele-

Colonienſes ab interdicto ſoluuntur.

brari in ea permissa. Eodem quoq; anno 5. calendas Aprilis, obijt Ioannes
Ioannes abbas. secundus, monasterij mei Spanheimensis nonus abbas, cui Dietlibus quon-
dam cancellarius Ioannis comitis de Spanheim succesit, præfuitq; annis 10.
& mensibus 6. qui regularis disciplinæ obseruantiam quasi penitus collap-
sam denuò renouauit.

Bohemundus. Eodem anno 5. iduum Nouembris, obijt Bohemundus archiepiscopus
Treuerensis, qui castrum Numagen, prope Trittenheim uillam natiuitatis
meæ, circa Mosellam, à fundamentis de nouo cõstruxit: sepultus in Hemel
rad, monasterio Cistercien sis ordinis. Post quem Dietherus de Nassauu fra
ter Adolphi quondam regis non electus, neq; postulatus, sed in odium re-
gis Alberti à papa Bonifacio octauo, in archiepiscopum ordinatus, Treue-
rim missus fuit, & præfuit annis ferme 8. Fuit autem ordinis Prædicatorum,
qui etsi Alberto semper fuerit contrarius, nihil tamen potuit.

Emicho obijt. Eodem quoque anno, in uigilia sancti Iacobi Apostoli obijt dominus
Emicho episcopus Vuormatiensis, in maiori ecclesia, sub habitu (ut ferunt)
monastico sepultus, cui succesit Eberuinus de Kronenberg, præfuitq; an-
nis tribus & mensibus 9. qui ad instantiam ciuium suorum consensit, quod
de communitate uiri sedecim, ad consiliũ senatus admitterẽtur, quod antea
non fiebat. Eius temporibus cœnobiũ monialium ordinis Prædicatorum,
Monasterium Lebenauu fundatur quod dicitur Lebennauu, extra muros ciuitatis Vuormatiensis iuxta Nuhu
sen, per quendam ciuem nomine Iacobum Engelmari fundatum est, & bo-
nis necessarijs pro sustentatione famularum Christi abundè prouisum, ip-
saq; fundatio per eum confirmata est.

Anno Gotfridi abbatis sexto, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus du
centesimus nonagesimus nonus, Bonifacius papa octauus, hæresin eorum
qui se Fratricellos appellabant, damnauit, & ubique funditus destruxit.

Hæresis Fratricellorum damnatur. Eodem anno, 4. calendas Nouembris, obijt Ioannes comes Hollandiæ
Ioannes comes Hollandiæ obijt. apud Harlam, sine liberis. Quo mortuo, Ioannes comes Hannonię filius A-
delheidis sororis Vuilhelmi quondam regis Rom. iure propinquitatis duca
tum assumpsit, Hollandiamq; totam suo dominio coniunxit: qui uxorem
duxerat Philippam comitis Lutzenburgensis filiam, de qua genuit Ioan-
nem primogenitum, Vuilhelmum succesorem Hollandiæ comitem, Ioan-
nem dominum Bellemontis, Henricum Cameracensis ecclesiæ canoni-
cum, Margaretham comitissam Atrebatensem, Adelheidem comitissam Cla
remontensem, Mariam comitissam de Burbon, & Mechtildem comitissam
de Nyede. Contra hunc Ioannem, rex Albertus conuentum principum ha-
buit, asserens comitatum Hollandiæ Romano uacare imperio, quem tamen
ei principum consilio in feudum concesit.

Anno Gotfridi abbatis 7. dom. autem natiuitatis 1300. Bonifacius papa
8. iubileum plenariæ remissionis & indulgentiæ omnium peccatorũ à pœ-
na & culpa primus Romæ instituit, quem ad annos centũ denuò celebrari
mandauit. Res prius inaudita & noua, ut pro huiusmodi indulgentijs priori
anno per uniuersum orbem denunciatis, tanta populi multitudine ex omni
Germania Romam proficisceretur, ut infinita penitus innumerabilisq; ui-
deretur. Et ex eo tempore Iubilæi usus in ecclesia Romana esse cœpit, cuius
nulla prius ratio fuit. Inter multos autẽ principes, episcopos, abbates, aliosq;
Gotfridus. prælatos, qui tunc Rom. petebant, etiã Gotfridus huius monasterij Hirsaug.
nonus & uigesimus abbas, cum certis fratribus, illo pro gratia Iubilæi profe
ctus est sub spe mercedis æternæ. Tãta autem ipso anno undiq; multitudo
hominũ Romã uenit, ut uix incedere per urbẽ amplã quidẽ & uastã liceret.

Eodem

Eodem anno Albertus rex Rom. in manu ualida intrauit inferiores partes Alemanię, animo & intentione debellandi Ioannem comitem Hannoniæ, qui Hollādiam (sicut diximus) occupauerat. Cumq; ad Nouiomagium Gelriæ oppidum peruenisset, tales per omnem regionē fecit literas diuulgari: Nouerint uniuersi quòd Albertus rex Rom. semper inuictus uacātem Hollandiæ principatum, Romano potēter incorporauit imperio, quem Carolus imperator olim Magnus Theodorico comiti donauit in feudum. Audiens autem Ioannes regem contra se cum exercitu uenturū, multitudinem armatorum maximam congregauit. Cuius animositatem simul & fortitudinem rex ueritus, cum eo pacem iniit, mediante archiepiscopo Coloniensi, & ei Hollandiæ comitatum in feudum semper accipiendum concessit.

Albertus intrauit Gelriam.

Ioannes comes Hānoniæ clarus.

Anno quoq; prænotato, adhuc iubilæo Romæ durante, obiit dominus Gotfridus huius monasterij Hirsaug. abbas 29. anno regiminis sui 7. ætatis 48. uir bonus, maturus & prudens, qui honestè satis utiliterq; præfuit.

Gotfridus huius loci abbas obijt.

DE HENRICO SECVNDO, HVIVS MONASTERII abbate 30. qui præfuit annis 17. & de uarijs gestis suo tempore.

MOrtuo autem Gotfrido abbate atq; sepulto, conuenientes in unum fratres pastore uiduati, in termino adhuc per priorem & seniores constituto, post multa consilia uariosq; tractatus, tādem in abbatem huius loci 30. unanimiter elegerunt Henricum eius nominis secundum: qui confirmatus & ordinatus (ut moris est) per Fridericum de Bolandia episcopum Spirensem, huic monasterio malè præfuit annis 17. tandemq; iubente Ludouico Imperatore 4. deponitur, propter uitæ deformitatem, & substantiæ monasterij profusionem, quemadmodum suo loco dicemus. Fuit autem natione Sueuus, honestis parentibus ortus, qui cùm esset annorum duodeuiginti, sub Volādo abbate monachus factus est, homo quieti & ocio deditus, uerbis ad quælibet paratus ac promptulus, opere & actione tardus ineptusq;. Ordinatus autē abbas, licentiosè conuersari in omnibus mox cœpit, ocioq; & inertiæ deditus, rem familiarem unà cum regulari obseruantia turpiter nè gligens, penè ad nihilum reduxit. Statum enim huius monasterij temporalem, quem in bonis conditionibus reperit, in malis officio cedens tandem dereliquit. Multa nanq; bona monasterij impignorauit, multa uēdidit, multaq; sine consensu subditorum occultè alienauit, ac precium suis consanguineis leuibusq; personis partim donauit, partim inutiliter consumpsit. Moribus fuit dissolutus, & totus secularis, quippe qui die noctuq; nihil aliud q̄ conuiuia & uoluptates in delicijs habere cōsueuit. Regularis disciplinę obseruantiam, nec in se habuit, nec reformare in subditis curauit. Denicq; suspicione grauioris criminis non caruit, quia catena uiciorū catenā trahere consueuit.

Henricus abbas.

Vita huius abbatis.

Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1301. cometes in cœlo apparuit, & secuta sunt multa mala, seditiones & opiniones bellorum in diuersis regionibus.

Cometes appāruit.

Eodem anno 4. nonas Iulij, Vuilhelmus episcopus Traiectensis, in bello ab inimicis suis occisus est: posteaq; Traiectē sem ecclesiam annis fermè quinque in multis tribulationis & persecutionis turbinibus gubernasset, cui Guido canonicus & thesaurarius Leodiensis ecclesiæ succedens præfuit annis 16. uir per omnia magnificus: cuius fratres erant carnales, Botzardus episcopus Metensis, Ioannes episcopus Cameracensis, Ioannes comes Hollandiæ, & Florentius princeps Morianensis.

Vuilhelmus.

Eodem quoq; anno in die S. Mariæ Magdalenę, Hēricus comes Lutzenburgensis ciuitatem Treuerensem cum magna pugnatorum turba debella

Henricus comes Lutzenburgensis

turus exercitum retrò ciuitatem iuxta ecclesiã S. Crucis locauit: omniaq; in circuitu, uillulas, domos, uineas, torcularia, pomeriaq; desolauit: ulterius progressurus, nisi omnipotens Deus meritis sanctorum suorum Treueris quiescentium, in ipsa nocte undecima, posteaquàm aduenerant, spiritum in eos uertiginis misisset, adeò ut sese mutuò percutientes fugerent, nemine persequente.

Fridericus. Anno Henrici abbatis 2. dominicæ autem natiuitatis 1302. quinto calendas Feb. obijt Fridericus de Bolandia episcopus Spirensis, & in monasterio Vtersdal Cisterciẽsis ordinis sepelitur: cui succesit Sibodo de Lichtẽberg, & præfuit annis 12.

Confœderatio principũ magna. Eodem anno Gerhardus archiepiscopus Moguntinus, Dietherus archiepiscopus Treuerensis, Henricus archiepiscopus Colonienſis, Rudolphus comes Palatinus Rheni, & quidam alij principes, ligam & cõfœderationem inter se magnam firmissimamq; iurauerunt, quem Albertus Rom. rex, quasi in detrimentum suæ potestatis factam ægerrimè tulit. Vnde magnum ex Austria & Sueuia producens armatorum exercitum, primò terras Rudolphi comitis Palatini Rheni intrauit, multaq; pauperibus damna inferens, eum in deditionem uenientem cum gratia recepit. Deinde contra archiepiscopum Moguntinum mouens exercitum, inter alia damna quę illi attulit, etiam Bingium oppidũ Rheni obsidione uallauit. Cernens autem archiepiscopus se uiribus imparem, gratiam regis petiuit & impetrauit, ueniensq; Bingium obsidionem precibus soluit, & conditiones pacis à rege propositas admisit, resignatis in manus regis oppidis Bingio & Lonstein cum castellis Clop, Erenfels, Scharffenstein, & quibusdam alijs. Pacatis autem rebus cum archiepiscopo Moguntino, rex Albertus contra archiepiscopum Colonienſem ac Treuerenſem producens exercitum, suo utrunque subiugauit imperio, quos ad postulandam gratiam, non sine damnis eorum fortiter coëgit.

Expeditio regis contra principes.

Bingium obsidione uallatur.

Liga rusticorum in Francia. Eodem anno concitata apud Gallias multitudine contra suos rectores, opifices & infimæ cõditionis homines, à Frãcis defecerunt: & domini prouincię facti, ingentes regis Francorum copias bello superant, & crudelissimè interficiunt. Sed non diu eorum durauit immanitas, quin omnes deleti fuerunt.

Anno Henrici abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1303. indict. 1. Philippus rex Francorum arrogantiam Bonifacij papę 8. iniquo ferens animo, ipsum Anagniæ in domo paterna dormientem nocte, nil tale metuentem capi fecit, ac Romã sub custodia perduci: qui mœrore animi confectus, 35 die postea obijt, sepultus in ecclesia S. Petri, sepulchro à se antea extructo, cui Benedictus 11. patria Tarusinus, Nicolaus antè uocatus, cardinalis Hostiensis, succedens in pontificatu præfuit mensibus 9. duntaxat.

Bonifacius papa moritur.

Benedictus.

Anno Henrici abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1304. quinto cal. Martij, obijt Gerhardus archiepiscopus Mogũtinus, natus de Epstein. Quo mortuo uacauit sedes Moguntina aliquandiu. Interea eodem anno in principio mensis Iunij obijt Benedictus papa 11. Perusij, in ecclesia fratrum Prædicatorum, cuius ordinis antea professor extitit, cum magna pompa sepultus, non sine opinione sanctitatis, & uacauit sedes Apostolica mensibus 11. usq; in annum sequentem, non sine iactura salutis animarum multarum.

Gerhardus.

Euerbinus. Anno quoq; prænotato, 3. calẽdas Maij, obijt Euerbinus episcopus Vuormatienſis: cui succesit Emericus de Kronenberg, & præfuit annis 10. homo pacificus, & deuotus, quem clerus & populus miro colebant affectu, missumq;

missumq; à summo pontifice cum literis & mandatis, pro episcopo suo libenter susceperunt.

Eodem anno inter Guidonem Flādriæ comitem, & Vuilhelmum filium Ioannis, Hollandiæ Hannoniæq; comitis, magnæ cōtentiones exortæ fuerunt: quæ usq; ad bella grauissima crescentes, multos strenuos uiros ab utra que parte miserabiliter consumpserūt: & eodem anno 5. iduum Septemb. obijt præfatus Ioannes Hollandiæ Hannoniæq; comes: cui Vuilhelmus filius eius prædictus, in utroq; comitatu successit, uir per omnia magnificus, qui habuit uxorem Ioannam de Valeiso, regis Franciæ sororem, de qua genuit Ioannem comitem, Margaretham Imperatricem Rom. Ioannam comitissam Iuliacensem, Philippam reginam Angliæ, Vuilhelmum in comitatu susceptō hæredem, Ludouicum infantem, & Elisabeth, quæ adolescens obijt.

Bellum atrox in Hollandia.

Vuilhelmus comes Hollandiæ.

Anno Henrici abbatis 5. qui fuit dominicę natiuitatis 1305. post longam sedis apostolicæ uacationem, cardinales tandem conuenientes Perusii, Bertrandum Burdegalensem episcopum in papam unanimiter elegerunt, qui Clemens 5 appellatus, præfuit annis 8. mensibus 10. diebus 15. qui curiam à Roma transtulit in Gallias, non sine maximo Italiæ incommodo, & maximè urbis Romæ, ibiq; per annos 74. continuè remansit. Ad hunc Clementem papam Henricus comes Lutzenburgensis Pictauis commorantem, misit Magistrum Petrum de Achtzpalt, medicum suum expertissimum, pro archiepiscopatu Moguntino, qui eo tempore post Gerhardi archiepiscopi obitum uacauit (sicut iam diximus) fratri suo Baldeuino impetrando. Qui cùm in Gallias ad pontificem uenisset, legationem domini sui comitis memorati exposuit, & pro impetrando archiepiscopatu Mogunt. fratri domini sui prædicto preces multiplices effudit. Sed papa, causis allegatis complurimis noluit exaudire precantem, & ecclesiam Mog. dare Baldeuino comiti recusauit. Cōtigit autem interea ipsum pontificem grauiter infirmari, qui arte & ingenio eiusdem Petri curatus, de consensu cardinalium, eum in archiepiscopum sæpe dictæ ecclesiæ Mog. ordinauit, datisq; literis & prouisionibus necessarijs ipsum cum pallio ad Moguntiam remisit: quem clerus unà cum uniuerso populo mandatis Apostolicis obedientes, cum honore & reuerentia susceperunt, & in possessionem ecclesiæ Moguntinæ pacificè admiserunt. Erat enim uir doctus & magnificus, ipso pontificatu dignus, qui multa in synodis utilia moribus statuit, præfuitq; strenuè annis 15. Audiens hæc Henricus comes Lutzenburgensis, qui illum pro suo fratre Baldeuino ad papam miserat, iratus est, quanquam diuina factum ordinatione totum postea confiteretur. Nam procuratione eiusdem magistri, & Baldeuinus postea factus est archiepiscopus Treuerensis, & ipse Henricus rex Rom. sicut dicemus.

Clemens papa.

Petrus medicus.

Clemens papa infirmus curatur.

Petrus medicus fit archiepiscopus Mogunt.

Eodem anno in die cōmemorationis sancti Pauli Apostoli Albertus rex Rom. exequias regis Bohemię nouiter defuncti, in maiori ecclesia Spirensi cum magna pompa, multis principibus, episcopis & abbatibus astātibus celebrauit, inter quos non infimæ reputationis præsens fuit Henricus huius cœnobij abbas memoratus: ubi inter pulsandum, maior campana cecidit, fractisq; duabus testudinibus, cadens ad pauimentum, in duas partes scinditur.

Rex Albertus Spiræ festū agit.

His quoq; temporibus inter Dietherū archiepiscopum Treuerēsem, & oppidanos Cōfluētinos magna exorta discordia est, pōtifice oppidanos excationib. premēte, illisq; obediētiā recusantib, tādē archiepiscopus insolētiā

eorum diutius perferre non ualens, conductis pecunia pugnatoribus Confluentiã obsedit, cepit, & in deditionem accepit, oppidanis ad obedientiam coactis. Multas in huius uictoriæ apparatum pecunias exposuit, pro quarum assecutione penè omnia diœcesis suæ prædia obligauit.

Confluentia per archiepiscopũ capitur.

Anno Henrici abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1306. in die purificationis B. Mariæ semper uirginis, glacie ac niuibus resolutis, maxima circa Rhenum & Moganum inundatio aquarum facta est, quæ penè infinita hominibus circummorantibus damna intulit, euertens domos & habitacula multa, hortos & uineas, agrosq; & prata incredibili furore deuastans. Pontem super Moganum Francko fordiæ nimio suo impetu deiecit, muros Moguntinos in parte subuertit, duas in muro Colonienſi turres, funditus euertit, & multos in diuersis locis homines demersit. His temporibus Hospitalarij S. Ioannis Hierosolymitani, Christianorum copijs adiuti, insulam Rhodis, cum alijs quinque in mari mediterraneo adiacentibus, per annos quatuor continuè fortiter oppugnantes tandem obtinuerunt, & interfectis expulsisq; Turcis, ipsam usq; in hodiernam diem usque ad annos 196. pacificè tenuerunt.

Inundatio.

Insula Rhodis in manus nostrorum deuenit.

Hoc ipso anno Iudæi per regnum Franciæ bonis omnibus in fiscum importatis occisi sunt, & alij de regno seminudi fuerunt expulsi.

Anno Henrici abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1307. Cùm Dietherus de Nassauu archiepiscopus Treuerensis, homo inquietus & bellicosus, & bona ecclesiæ propter expensarum apparatus belli multitudinem ut plurimùm alienasset, deferentibus eum clericis suis ad examen sedis Apostolicæ in Galliam citatus est. Sed priusquàm terminus comparendi aduenisset, morbo correptus est, & 23. die Nouembris ex hac uita migrauit, sepultus in ecclesia Prædicatorum, quorum ordinis & professionis antea fuerat, in ciuitate Treuerensi. Quo mortuo Dominus Petrus archiepiscopus Moguntinus, tantum apud papam Clementem 5. potuit et egit, ut quòd Baldeuinum fratrem Henrici comitis de Lutzenburg, iuuenem, 23 annum ætatis agentem, cui Moguntinam ecclesiam ante biennium ob minorennitatem (sicut diximus) denegauerat, in archiepiscopum Treuerensem sublimauit, qui ordinatus, & pro archiepiscopo honorificè ab omni clero & populo Treuerico susceptus, præfuit annis 46. mense, uno diebus 18, uir per omnia strenuus & magnificus, qui ecclesiam suam optimè rexit, & omnia alienata reduxit.

Dietherus.

Baldeuinus.

Anno Henrici abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1308. Albertus rex Rom. cùm Rhenum nauigio cum paucis trãsiisset, reliquo exercitu nauigium ab altera parte litoris (ut fieri solet) expectante, Ioannes ex fratre nepos cum socijs conspirationis suæ accedens, ipsum nil tale metuentem occidit, & fuga lapsus euasit. Causa fuit ista: Rudolphus dux Sueuiæ frater Alberti regis moriturus præfatum Ioannem filium suum adhuc puerum cum uniuerso ducatu ipsius tutelæ commisit: qui cùm adoleuisset, paternum ducatum à patruo repetijt: se ad regendum iam sufficientem affirmans. Verùm cùm Albertus bonis illum uerbis de die in diem suspendens, reddere commissa dissimularet, nepos malorum usus consilio interficere ipsum decreuit. Vnde nacta oportunitate, gladio eum transfodit in littore Rheni (sicut diximus) non longè à Schafhusen in die sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum, qui fuit primus dies Maij, cuius cadauer anno sequenti Spiram relatum in maiori ecclesia, 4 calend. Septemb. cum honore inter reges sepultum est.

Albertus rex Ro. occiditur.

Eodem

Eodem anno in menſe Nouembri conuenerunt principes electores ad uillam dictam Renſe, non longè à Bopardia, iuxta ſedem regalem, & procurante domino Petro archiepiſcopo Moguntino in regem Rom. unanimiter elegerunt. Henricum comitem Lutzenburgenſem fratrem Baldeuini archiepiſcopi Treuerenſis, uirum bonum, ſtrenuum, & imperiali honore dignum, cuius electionem 27. die Nouemb. deuulgari Franckofordiæ ſolenniter fecerunt, ac deinde in feſto Epiphaniæ Domini anni ſequentis Aquiſgrani in regem Romanorũ unctus & coronatus eſt, per manus Henrici archiepiſcopi Colonienſis, imperauitq; annis quatuor & menſibus nouem. Mox autem ut de Aquiſgrano coronatus Spiram aſcẽdit, oſſa regum Adolphi & Alberti ad maiorem eccleſiam Spirenſem referri, & cum honore ſepeliri fecit. Vxorem habuit Margaretham Ioannis ducis Brabantiæ filiam, de quia genuit Ioannem regem Bohemiæ, de quo poſtea dicemus.

Hemricus in regẽ eligitur.

Anno prænotato, ſexto iduum Nouemb. obiit in Colonia Ioannes Scotus doctor ſubtilis, ordinis Minorum, ibidem in ſuo cõuentu ad introitum ſacriſtiæ ſepultus, qui quanta ſcripſerit, quàm ſubtilia & profunda in Theologia receptiua, & omnes Theologi nouerunt, & nos in libro noſtro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, annotauimus.

Ioannes Scotus doctor ſubtilis obiit.

His quoque temporibus Petrus archiepiſcopus Mogũtinus cœnobium monachorum Carthuſienſis ordinis extra muros Mogũtinos, à fundamentis de nouo conſtruxit & magnificè prouidit.

Carthuſia Mogũtinæ conſtruitur.

Anno Henrici abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1309. in die S. Michaëlis archangeli obiit Dietlibus abbas monaſterij mei Spanheimenſis decimus, uir bonus & regularis obſeruantiæ amator præcipuus, qui utiliter in utroq; ſtatu præfuit, quia & peculium quod prædeceſſores eius monachis indulſerant, abſtulit, & redditus monaſterij competenter ampliauit. Huic in abbatia Spanheim. ſucceſsit dominus Vuillicho monachus cõuentualis, filius comitis de Vueſterburg, frater comitiſſæ de Spanheim, & præfuit ſtrenuè annis 27, mẽſibus 5. diebus 14. de cuius uita, moribus & regimine in Chronica præfati cœnobij mei Spanheimenſis, plenam hiſtoriam ſecundum ſeriem annorum digeſsimus.

Dietherus.

Vuillicho.

Eodem anno mortuo ſine liberis rege Vngarię, proceres terræ & maiores natu Ottonem Bauariæ ducem filium Henrici ducis, in regem Vngarię tanquam hæredem proximum, quia ex matre nepos Belæ regis fuit, unanimiter elegerunt, quem de Bauaria euocantes cum magno honore ſuſcepe runt. Verùm non diu poſtea mutata ſententia, ipſum de Vngaria fugauerunt, qui reuerſus in Bauariam, non multò poſtea obiit, relinquẽs filium unicum Henricum, infantem dierum quatuordecim, ex uxore filia ducis Polo niæ, qui dictus fuit princeps de Notterberg.

Otto dux Bauariæ fit rex.

Anno Henrici abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1310. Henricus Rom. rex magnum conuentum principum Spiræ habuit, ubi Eliſabeth filia quõdam regis Bohemiæ perſonaliter comparuit, & regno paterno infeudari ab Imperatore ſe petiuit. Rex autem Henricus principum uſus conſilio, eandem filiam cum regno Bohemiæ Ioanni filio ſuo Lutzenburgenſi comiti, de conſenſu procerum Bohemiæ dedit uxorem, celebratiſq; ibidem cum magna ſolennitate nuptijs, eum cum uxore & cum exercitu miſit in Bohemiam, adiungens ei Petrum archiepiſcopum Moguntinum quondam phyſicum ſuum. Veniens autem in Bohemiam Ioannes, ab uniuerſis regni incolis pro rege cum honore magno ſuſceptus eſt, & per eundem Petrum archiepiſcopum Mogunt. ad quem iure antiquo id mune

Conuentus principum in Spira.

ris pertinebat, solenniter coronatus. Huic autem coronationi plus quã trecenta hominum millia interfuisse ferebantur. Coronatione facta rex archiepiscopo inter alia munuscula dedit sedem unam auro gemmisq; ornatam, quam Ecclesiæ Moguntinæ illatam, sedem S. Martini uulgus appellare usque in hunc diem consueuit. Interea dum hæc agerentur in Bohemia, rex Henricus mouens exercitum à conuentu Spirensi, pro suspicienda corona imperiali iter direxit in Italiam, habens inter alios principes multos secum, Baldeuinũ archiepiscopum Treuerẽsem, fratrem suum Rudolphum comitẽm Palatinum Rheni, & Lupoldum ducem Austriæ. Inter eundum autem multas Italiæ ciuitates, oppida & castella rebelliũ cepit, & prælia multa fortiter gessit. Et primò quidem Mediolani, corona ferrea, ex more coronatus est: ac deinde Romæ apud S. Ioannem Lateranensem, aurea corona & imperiali benedictione per tres cardinales ad hoc à papa ex Gallia missos, cum magna pompa & solennitate sublimatus est, in die S. Pentecostes. Coronatus autem Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios in eadẽ Ecclesia milites creauit. Interea uerò dum Imperator fermè per biennium moratur in Italia, tertius quem in Alemania reliquerat, exercitus contra Vuirtenburgenses comites, imperio à multis annis rebelles dimicando fortiter processit, & ex 80. eorum munitionibus, & castellis 72. obtinuit, & multos eorum in bello interfecit. Imperator autem in Italia multa bella fortissimè gerens, Longobardos, Papienses, Taurinenses, Astenses, Veronenses, Placentinos, Ianuenses, Pisanos, Senenses, Florentinos, ipsos quoq; Romanos, & reliquos omnes sibi resistentes, in manu ualida deuicit ac superauit, in suamq; deditionem uenire potenter coëgit. Fuit autem Henricus Imperator iste, uir sapiens, iustus & gratiosus, in armis strenuus, fidei Christianæ cultor & defensor integerrimus, consilio & animo promptus, amator cleri, & pauperum defensor.

Sedis aurea S. Martini in Mog.

Expeditio Henrici regis in Italiã.

Hrnricus rex Imperator Romæ benedicitur.

Bella imperatoris in Italia.

Concilium Viennense celebratur.

Anno Henrici abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1311. Clemens papa 5. concilium Viennense celebrandum indixit, quod bienno durauit, in quo liber Clementinarum publicatus fuit, & multa ad ecclesiæ utilitatem statuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis fermè 184. steterat, ab ipso Clemente papa condemnatus fuit, & uno die per uniuersum orbem deletus, ad instantiam Philippi regis Francorum, cuius promotione ipse papa electus fuerat. Fuerũt autem Templarij, ualde diuites, quorum possessiones, ut rex sibi acquireret, crimen eis hæreseos falsum imposuit, ut multi uoluerunt, & extingui omnino parauit.

Eodem anno Guido episcopus Traiectensis, ueniens ad conciliũ Viennense, à papa Clemente 5. cardinalis factus est, mediante rege Francorum, & quibusdam cardinalibus pro eo loquentibus: quanquam Traiectensi ecclesia sua contentus, se cardinalem non gesserit.

Otto rex Vngariæ moritur.

Anno Henrici abbatis 12. dominicæ natiuitatis 1312. obijt Otto rex Vngariæ ac Bauariæ dux, unicum relinquens filium 14 dierum ætatis, quem unà cum duobus fratris sui filijs, Henrico annorum octo, & Ottone annorum sex, ciuibus in Lanshutta, & in Straubingen nutriẽdos sub tutela commisit. Sed cùm post mortem eius, Ludouicus dux superioris Bauariæ cum nobilibus terræ huic commissioni contradiceret, pueros eripuit.

Eodem anno Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis, Bopardiã & Vuesaliam oppida cis Rhenana, cum alijs quibusdam, pro impẽsis, quas ratione imperij in Italia fecit, & extra ab ipso Henrico Imperatore fratre suo accepit in pignus: sicut patet ex literis in castris ante Florentiam datis, anno Domini præ-

ni prænotato 1312. indictione 10. 6. iduum decembris. Quibus susceptis archiepiscopus, relicto in Italia Imperatore, ad Treuerim reuersus est.

Eodem quoq; anno obijt Ioannes dux Brabantiæ, cui eiusdem nominis Ioannes tertius succesit, qui habuit uxorem nomine Margaretham, filiam Ludouici regis Francorum, de qua genuit tres filios, qui omnes ante eum si neliberis obierunt, uidelicet Ioannem, Gotfridum, & Henricum. Habuit etiam tres filias, quarum prima Ioãna primò nupsit Vuilhelmo comiti Hollandiæ. Quo à Phrysonibus occiso, desponsata fuit Vuenceslao comiti de Lutzenburgo, fratri Ioannis regis Bohemiæ & Caroli Imperatoris quarti. Secunda fuit Margaretha, quæ nupsit Ludouico Flãdriæ comiti. Tertia fuit Maria, quæ nupsit Reinaldo duci Gelrensium.

Ioannes dux Brabantiæ obijt.

Vuenceslaus comes Lutzenburgensis.

Anno Henrici abbatis 13. dominicæ natiuitatis 1313. indictione 11. Henricus Imperator Rom. 7. in Italia, nouis comparatis exercitibus contra Robertum Apuliæ regulum, processurus in itinere apud Bonconuent dissenteriæ morbo resolutus, in die sancti Bartholomæi obijt, non sine iactura magna totus Imperij Romani, uacauitq; imperium anno uno. Sunt qui scribãt ipsum ueneno perijsse, per administrationem fratris Bernardi ordinis Prædicatorum, confessoris & capellani sui, à quo ipsum in die assumptionis B. Mariæ semper uirginis communicantem, in hostia consecrata ferunt intoxicatum: & ob id Prædicatores omnes à papa hac pœna notatos, ut usque in hunc diem ac deinceps, communicantes in altari, eorum sacerdotes siniſtra se manu communicent. Sed quoniã hoc omnino cõfictum putamus, idcirco fidem adhibere ista dicentibus, iusta ratione contemnimus. Prædictus autem frater Bernhardus, multos innocentiæ suæ testes habuit uiros illustres, & literas similiter Ioãnis Bohemiæ regis filij Imperatoris, archiepiscoporum quoq; atq; pontificum, qui in morte Imperatoris ipsum clara uoce excusantis, fuêre præsentes, uidelicet Mediolanensis, Ianuensis, Perusini, Lucensis, & Argentinensis. Nihilominus Henricus comes Flandriæ, cæteriq; nobiles curiales econtra constanter affirmabant, reum esse Bernardum mortis Imperatoris, & eum in sacramento corporis Christi intoxicasse. Vnde magna in ordinem Prædicatorum persecutio minus iustè fuit exorta, etiam si frater ille innocens à crimine obiecto non fuisset, cùm crimen unius hominis in totum ordinem non fuerit referẽdum. Magna his temporibus fames in terra fuit ubiq;, magnaq; pestilentia subsecuta, & in utroq; periculo multi homines perierunt.

Henricus Imperator obijt.

Dominicanus intoxicat imperatorem.

Ordo prædicatorum calumniatur.

Anno Henrici abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1314. obijt Clemens papa 5. anno pontificatus sui 9. nondum completo: & uacauit sedes Petri annis duobus, mensibus tribus, & diebus septemdecim, propter discordiam fratrum.

Clemens papa.

Eodem anno pridie iduum Ianuarij obijt Sibodo de Lichtenberg, episcopus Spirensis: cui Emicho de Liningen succedens præfuit annis 14. non sine dissensione ciuium suorum, ut solent.

Sibodo, obijt.

Eodem quoq; anno, 4. iduum febr. obijt Emericus episcopus Vormatiensis, cui Henricus filius comitis Sylueſtris de Dune, præpositus domus succedens, præfuit annis quinque.

Emericus.

Eodem quoq; anno 14. calendas Nouembris conuenerunt principes imperij pro electione noui regis apud Francofordiam, uotisq; in diuersa diuisis, Petrus archiepiscopus Moguntinus, Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis, Volmarus Marchio Brandenburgensis, & Ioannes Bohemiæ rex, Ludouicum comitem Palatinum Rheni, ducemq; Bauariæ in regem Rom. elegerunt,

Dux Bauariæ fit rex.

elegerunt. Contra quem Henricus archiepiſcopus Colonienſis, Dux quoq; que Saxoniæ, & Rudolphus comes Palatinus Rheni, duxq; Bauariæ frater ipſius Ludouici, non fauens ei honorem, in regem elegerunt Fridericum ducem Auſtriæ, fratrem Lupoldi ducis, & filium Alberti quõdam regis Rom. Quamobrem bellum inter eos exoritur, durauitq; annos octo, quo tandem Ludouicus obtinuit & ſolus regnauit, Fridericum cepit, & in deditionem coëgit. Fratrem uerò ſuum Rudolphum comitem Palatinum Rheni cum Friderico pertinaciter ſentientem, de patria proſcribens, in Angliam uſq; ad uitæ terminũ relegauit, ubi in magna uiuens paupertate tandem mortuus eſt. Comitatum ergo Palatinũ cum cæteris quæ Rudolphi fuerant, aliquandiu tenuit, ſed omnia filijs eius poſtea reſignauit. Iſte Ludouicus uxorẽ habuit Margaretham, filiam Vuilhelmi Hollandiæ comitis, quæ peperit ei ſex filios, Ludouicum marchionem Brandenburgenſem, Stephanũ ducem Bauariæ in Lanshuta commorantem, Albertum in Straubingẽ, Vuilhelmum ducem Hollandiæ poſtea comitem, Ludouicum dictum Romanum, quia Romæ natus fuerat, & Ottonẽ ducem, qui dictus fuit Brandenburgenſis.

Fridericus dux Auſtriæ contra eum eligitur.

Rudolphus Palatinus à fratre expellitur.

Margaretha coniunx Ludouici regis.

Anno prænotato tres ſimul lunæ in cœlo apparuerunt. Fulgor etiam quem cometam appellant, tribus menſibus in cœlo emicuit.

Cometa apparuit.

Anno Henrici abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1315. maxima fuit per totam Alemaniam fames, in qua multa hominum milia præ inopia perierunt, durauitq; biennio. Poſtea ingens hominum peſtilentia ubique ſecuta eſt.

Fames & peſtis

Eodem anno factum eſt prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Auſtriæ ducem eius aduerſarium, iuxta ciuitatem Spirenſem, ubi Lupoldus frater Friderici in circuitu uillas complures incendio cremauit, & multa pauperibus intulit damna. Sed tamen Ludouicus victor euaſit, & Fridericum aduerſariũ cum ſuis fugere turpiter compulit. Fames (ut diximus) erat maxima, ſed Baldeuino archiepiſcopo Treuerenſe prouidente, neceſſaria nihil exercitui defuit.

Prælium apud Spiram geſtum.

Eodem quoq; anno in ciuitate Cremenſi Patauienſis diœceſis, in ducatu Auſtriæ, plures nefandiſsimi hæretici per fratres Prædicatores inquiſiti, inuenti & combuſti fuerunt. Articulorum hæreſeos eorundem primus erat iſte: Miſſas uanitatem eſſe dicebant, & nullius uel reuerentiæ uel utilitatis. Secundus articulus fuit: Luciferum cum dæmonibus ſuis, cœlo iniuria pulſum dicebant, tandemq; beatitudini cum omnibus ſuis reſtituendum: Michaëlem & Angelos omnes, æternis cruciatibus deputãdos: hominesq; ab eorum ſecta alienos, ſimiliter eſſe damnandos. Vnde cùm ſe mutuò ſalutarent, dicebant, Salutet te iniuriam paſſus, id eſt Lucifer. Tertius articulus iſte nefandiſsimus fuit: Dicebant enim, Maria ſi uirgo manſit poſt partum, non hominem ſed angelum peperit, uirgo poſt partum non fuit. Item dicebant ſe habere 12 apoſtolos, qui totum imperium ſingulis annis perluſtrarent: & duos ex eis ordine & profeſsione ſeniores, ſingulis annis paradiſum intrare, ac poteſtatem ab Helia & Enoch ligandi & ſoluendi accipere, quam alijs communicabant in eadem ſecta conſtitutis. Sacramentum baptiſmi irridebant dicentes, Si baptiſmus eſt ſacramentum, ergo quodlibet balneum eſt ſacramentum, & per conſequens quilibet balneator eſſet deus. Sacramentum pœnitentiæ turpiter uiciabant, confitentes non ſacerdotibus, ſed laicis in genere, peccata ſua in ſpecie exprimentes: ſperantes ſe ex hac confeſsione, omnium peccatorum à pœna & à culpa remiſsionem plenariam recepturos. Sacramentum dominici corporis non credebant, hoſtiam conſecratam

Hæretici combuſti in Auſtria.

Errorum ipſorũ articuli.

Hæreſis peſsima.

Contra Baptiſmũ

Contra pœnitentiam.

Contra Euchariſtiam.

secratam,deum fictitium appellantes. Sacramentum quoque matrimonij iuratum meretricium in uulgari nuncupabant. Sacramentum extremæ unctionis irridebant,& interrogati super eo quid sentirẽt,unanimiter responderunt:Nos credimus quòd olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto esse meliora.Cõsecrationes ecclesiarum,cœmiteriorumq; & benedictiones palmarum,salis,aquæ,& cæterorum quæ in ecclesia fiunt,nihil esse dicebãt. Item dicebant,Deum nec scire,nec punire mala quę sub terra fierent.Vnde in speluncis & cauernis subterraneis cõuenientes,pater cum filia,frater cum sorore,ac filius cum matre,indifferenter turpitudinem carnis suæ exercebant. Romanam ecclesiam non Christi,sed gentium infidelium esse dicebant:omniaq; statuta ecclesiæ cum prælatis & ministris eius cõtemnebant. Ieiunium irridebant,carnibus omni tempore,etiam in sexta feria parasceues uescebantur.Dies festos non seruabant,sed in die paschæ laborabant; Periurium dicebant non esse peccatum.Merita & intercessiones quorumlibet sanctorum,posse hominibus apud Deum præstare suffragia,negabant; Sed & alios complures articulos profitebantur erroris, quorum prolixitas inserta,his tædium lectoribus(ut uereor)generaret.Magnus eorũ numerus fuit in Austria,Bohemia,& terris uicinis.Nam sicut quidam ex eis Viennæ crematus,nomine Nouus magister,confitebatur,fuerũt eorum in Austria, Bohemia,& in confinibus eius illo tempore plusquàm octoginta milia hominum,omnes in eam sectam iurati & professi,præter eos qui in alijs terris erant. Ex hac fece Bohemia tunc infecta,usq; in præsentem diem eisdem erroribus & turpitudinibus scatet,quemadmodum inferius anno Blasii abbatis 17.plenius dicemus.Multi autem eo tempore in Austria fuerunt in diuersis locis combusti,qui omnes unanimiter in suis erroribus pertinacissimè usque ad mortem cum magna hilaritate permanserunt.Inter quos puella una speciosa nomine Gisla,dum iam esset cremanda,interrogatur à iudice,si adhuc esset uirgo.Quæ coram omnibus respondit:Super terram adhuc uirgo sum,sub terra uerò minimè.Credebant enim fatui,uirgines sub terra non posse deflorari,etiamsi à mille uiris cognoscerentur,neq; tale stuprum esse peccatum.

Contra unctionẽ & matrimoniũ.

Error omnium turpissimus.

Contra statuta ecclesiæ.

Suffragia sanctorum spernebant.

Bohemorum hæreses inuium.

Anno Henrici abbatis 16.qui fuit dominicæ natiuitatis 1316.Ludouicus rex Romanorũ cum omnibus principibus & ciuitatibus sibi cõsentientibus pacem decreuit in omni regno.Sed Henricus archiepiscopus Colonensis cum his qui partes Friderici sequebantur,fœdus hoc pacis non aduertit,& propterea multis se & diœcesim suam calamitatibus subiecit.Nam eodem anno ipse rex Ludouicus,adiuuantibus Baldeuino Treuirorum,& Petro Moguntino Archiepiscopis,multa contra Friderici partes bella gesserunt; Munitiones quoque Vuisbaden,& Scharpfenstein obsidione uallauit,ubi cùm non proficeret propter locorum firmitatem,infecto negotio ad alia se conuertit.

Ludouicus pacẽ reformat.

Bellum Ludouici cum Friderico.

Eodem anno posteaquàm sedes apostolica uacauerat annis duobus, mensibus tribus,diebusq; 17.cardinales tandem Lugduni conuenientes,Iacobum Caturcensem Portuensem episcopum,quinta die mensis Septembris,in papam elegerunt,qui Ioannes 22.nuncupatus præfuit ecclesiæ Romanæ annis 18.mensibus 4.

Eodem quoque anno bellum inter Ludouicum regem Rom.& Fridericum Austriæ ducem,aduersarium eius apud Argentinam factum est,in quo Friderici exercitus à Ludouico fusus & superatus,denuò fugere compulsus est.

Bellum quartum inter Ludouicum & Fridericum.

Anno

Anno Henrici abbatis 17.& ultimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1317. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis caſtellũ imperij Sterrenberg, impignoratum, Ludouico rege conſentiente, pecunia redemit, & eccleſiæ ſuæ Treuerenſi coniunxit. Fuit enim uir magnificus, & ſemper Imperatoribus obſequioſus & gratus, quod Treuerenſi eccleſiæ multum profuit.

Caſtrum Sterrenberg emitur.

Guido obijt.

Eodem anno 4. calendas Iunij, Guido epiſcopus Traiectenſis obijt, cui Fridericus de Sirck, maioris eccleſiæ propoſitus, ſuccedens præfuit annis quinq; in multis aduerſitatibus tribulatus.

Eodem quoque anno Henricus abbas huius cœnobij Hirſaugienſis 30. à ſua dignitate abbatiali depoſitus eſt, & ad priuatam conuerſationem reuocatus. Fuit enim (ſicut in principio nos dixiſſe meminimus) homo ocio et inertiæ deditus, qui conuiuijs & ſolatijs carnis nimium indulgens, omnem monaſterij ſtatum in temporalibus & ſpiritualibus turpiter neglexit. Bonæ monaſterij mobilia & immobilia multa diſtraxit, multa uendidit & alienauit, ac pecuniam omnino male expendit. Vnde à ſanioribus ſæpe cum reuerentia admonitus, cùm emendare mores contemneret, res per fratres ad epiſcopum, & per illum ad Regem deuoluta eſt, & ex eius mandato deponitur.

H. abbas deponitur.

DE SIGISMVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 31. *qui præfuit annis 24. & de uarijs geſtis illius temporis.*

HEnrico autem abbate depoſito, ad uitamq; priuatam (ſicut diximus) reuocato, magna inter fratres meritorum diſcuſsio ſubſecuta eſt, ne ſi quem minus conſultè præcipitatoq; conſilio in paſtorem eligerent, ſimilibus aut certè grauioribus periculis & malis ſubiacerent, & utrunq; monaſterij ſtatum ad extrema incommoda perducerent. Matura itaq; conſultatione præhabita ad electionem noui paſtoris, tandem procedentes in duos uota direxerunt. Vna pars numero & maturitate conſilij potior, Sigiſmundum priorem quondam clauſtralem in abbatem elegit: alia uerò pars Gerhardum cuſtodem & monachum cœnobio præficere contendebat. Cumq; ambo electi primò ad iudicium epiſcopi Spirenſis, ac deinde ad audientiam Ludouici regis Rom. peruenijſſent, audito electionis proceſſu Sigiſmundus ſententia doctorum in abbatia confirmatus eſt: qui ordinatus ex more, præfuit huic monaſterio ſtrenuè 24. annis, & ſatis bene omnia rexit. Fuit autem natione Suueus, nobili proſapia ortus, ſtatura decente, nec breuis, nec nimia proceritate diſtortus. Moribus erat humanus, ingenio mitis ac ſubtilis, cõſilio promptus, & ſingulari prudentia circumſpectus, eloquio diſertus, & quadam ſeueritate reuerendus. Res monaſterij prudenter & ordinatè diſpenſauit, & multa ab anteceſſore ſuo abbate Henrico alienata, ad monaſterij poſſeſsionem reuocauit.

Diſſenſio facta eſt in electione.

Sigiſmũdus abb.

Sigismundi uita.

Andreas obijt.

Anno eius primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1318. obijt Andreas Herbipolenſis epiſcopus: cui ſucceſsit Gotfridus de Holoë, & præfuit annis 9. qui poſt multas contentiones cum ciuibus ſuis habitas, uictoriam tandem obtinuit, eosq; ad obedientiam coëgit.

Eodem anno Colonienſes, iuſſu Ludouici Imperatoris, uocatis in auxilium Ioanne rege Bohemiæ, qui Lutzenburgi tum erat cum magno exercitu, Vuilhelmo comite Hollandiæ, Ioanne fratre eius comite in Hannonia, Gerhardo comite de Iuliaco, Adolpho comite de Monte, & Ioanne comite de Seyna, cum quibuſdam alijs, contra Henricũ archiepiſcopum Colonienſem pacta & fœdera pacis Ludouici regis uiolantem, & cum Fri-

Bellum contra archiepiſcopum Colonienſem.

derico

ḋerico duce Austriæ sentientem, ad bellum procedẽtes, multa ei damna intulerũt: & inter cætera, castrum Bruel nuncupatũ, spacio quatuor mensium obsiderunt. Sed tandem pace interposita & satisfactione facta, recesserunt.

Anno Sigismundi abbatis 2. dom. autem nat. 1319. obiit Hẽricus episcopus de Dune, ex comite Syluestri, episcopus Vuormatiensis, anno pontificatus sui 5. in maiori ecclesia sepultus, & uacauit episcopatus mensibus duobus, & octo diebus. Postea electus fuit Cuno de Schoneck, filius fratris Emerici quondam episcopi Vuormatiensis, & præfuit annis 10. Autumant quidam eum diutius præfuisse, sed nobis seriẽ tẽporis diligentissimè reuoluentibus errare comperti sunt. Anno Sigismundi abbatis 3. dom. autem nat. 1320. pridie nonas Iunij, obiit magister Petrus de Achtzpalt, medicus & archiepiscopus Moguntinus, uir per omnia magnificus: qui Carthusiam extra muros Moguntinos de nouo fundauit, & collegium canonicorum ecclesiæ S. Catharinæ in Oppẽheim primus instituit, & satis magnificè dotauit. Quo mortuo, canonici Mogũtini Baldeuinũ archiepiscopũ Treuerensem in suũ antistitem postularunt. Sed papa Ioãnes 22. recusans eorũ postulationi præbere cõsensum, dedit eis in archiepiscopũ dominũ Mathiã de Busseck, monachũ ordinis S. Benedicti professum, uirũ optimũ, & tali honore dignũ: qui per dominũ Baldeuinũ archiepiscopũ Treuerensem cum solẽnitate Mogũtiam introductus, autoritate Apostolica à clero & populo honorificè susceptus est, præfuitq; annis 8. Qui statim ipsi Baldeuino confœderatus est: cuius adiutorio & presentia roboratus, oppidum zů den Giessen dictum, obsidione uallauit & obtinuit.

Henricus obijt.

Cuno.

Petrus medicus.

Mathias.

Giessen capitur.

Eodem anno ciues Colonienses iterum iussu Ludouici Imperatoris contra Henricum archiepiscopum suum ad bellum procedentes, castellum eius Vrechem cœperunt, ac funditus destruxerunt.

Colonienses ciues contra archiepiscopum bellant.

Anno Sigismundi abbatis 4. qui fuit domin. nat. 1321. Fridericus dux Austriæ cum Lupoldo fratre suo, in manu ualida cum magno exercitu intrauit Bauariã contra regem Ludouicũ, totamq; regionem igne & ferro deuastauit, & multa ubiq; pauperibus damna intulit: imperatore Ludouico se interea in munitionibus, propter exercitus sui absentiam continente, & fortunę sortem precibus exorante. Anno sequenti, qui fuit 5 Sigismundi abbatis, dominicæ autẽ natiuitatis 1322. Coloniæ deprehensus fuit Lolhardus quidam nomine Vualtherus, magister & princeps scholæ hæreticorũ illius sectæ, de qua suprà fecimus mentionem, anno Henrici abbatis secundi 15. qui in ciuitate Colonienſi & extra in multis locis, errores suos occultè inter mulierculas maximè disseminauerat, multosq; seduxerat. Libellos erroribus suis conuenientes, in lingua Teuthonica scripsit, in quibus uerba sacrę scripturæ male interpretando peruertit, & erroribus suis applicauit, eosq; mulieribus legendos distribuit. Comprehensus autem, errores suos acriter defendebat, unde per sententiam ad ignem damnatus, combustus fuit: multos relinquẽs (ut ipse fatebatur) occultos in ciuitate Colonienſi & extra, errorum suorum professores, cultores atq; discipulos. Eodem anno Iesabella uxor Eduardi regis Anglorum, filia quondam Philippi quarti regis Francorum, ipsum Eduardum maritum suum cepit, & custodiæ mancipauit usq; ad mortem, propter desolationem (ut dicebat) quam cum seruis fecerat in regno.

Fridericus deuastat Bauariam.

Hæresiarcha Coloniæ comburitur

Regina Angliæ maritum suum capit.

Anno Sigismundi abbatis sexto, dominicæ autẽ natiuitatis millesimo trecentesimo uigesimo tertio, Fridericus Austriæ dux iterum magnum congregauit exercitum, plus quàm quinque millia pugnatorum ex Austria & Vngaria, contra Ludouicum Imperatorem pugnaturus, cui Lupoldus dux

Austriæ frater cum duobus millibus occurrit,& conductis hincinde multis denuò Bauariã intrauit,omniaq; deuastare moliuntur. Ludouicus uerò Imperator maximo adunato exercitu plusquàm triginta milium pugnatorum unà cum Ioanne Bohemorum rege,Baldeuino quoq; archiepiscopo Treuerensi,& Mathia archiepiscopo Mogũtino,Friderico duci aduersario suo in Bauaria inter Ottingen & Molendorf occurrit: ubi conserto prælio Fridericus dux uictus,& per Bohemiæ regem captus est,& Ludouico Imperatori sub uitę conditionibus pręsentatus,quem in quodã castello firmissimo, custodiæ mancipauit. Contigit postea duce Friderico sic in captiuitate detento,quod uenit ad Lupoldum fratrem eius in Austria,magus quidã,promittens se sua arte ducem Fridericum de captiuitate saluum & illæsum penitus,ministerio spiritus ad se in una hora reducturũ,si condignam uellet ei repromittere ac dare mercedẽ.Respõdit dux:Si feceris,inquiens,quod promittis,cõdigno te præmio honorabo.Itaq; Magus hora sibi congrua circulum cõiurationis unà cum duce ingreditur,uocat spiritum suis obedire mãdatis consuetum.Cui in specie humana comparẽti,per uirtutẽ suarum coniurationum mandauit,quatenus ducem Fridericum de custodia Imperatoris liberatum ad se in Austriam sine læsione quantocius adueheret. Cui Spiritus respondens dixit: Si dux ipse captiuus mecum uenire uoluerit,mandatis tuis libens obtemperabo. His dictis auolat mox spiritus in Bauariam, in forma peregrini assumpta peruolat,custodiamq; ubi dux Fridericus detinebatur captiuus ingreditur:quo uiso,missus ad eum spiritus dixit,Si ex captiuitate liberare uolueris,hunc equum ascende,& te sine lęsione in Austriã ad fratrem tuum ducem Lupoldum saluum perducã.Cui dux inquit,Quis enim es tu? Ad quẽ spiritus,Noli interrogare quis sim ego,quia nihil ad rem: sed ascende hunc equum,quem tibi exhibeo,& te saluum & incolumem hinc liberatum ad Austriam reducam.Quibus auditis horror quidã ducem alioquin audacissimum inuasit:qui mox,ut signo se sanctæ crucis muniuit, spiritus cum nigro quem exhibuerat equo disparuit,& uacuus ad mittẽtem reuersus est,à quo increpatus quòd non adduxisset captiuum,ordinem rei gestæ narrauit. Tandem de custodia emissus dux Fridericus,ita sibi contigisse in captiuitate consignato die confessus est.Post hæc Ludouicus Imperator accepto iuramento & necessarijs cautionibus à duce Friderico,quòd se de regno amplius non intromitteret,eum liberum dimisit,& solus imperauit annis fermè 33.homo fortis & audax nimium. Eodem quoque anno Ioannes papa 22.Thomam de Aquino ordinis fratrum Prædicatorũ, theologum acutissimũ, anno post translitũ eius 48.catalogo sanctorũ inscripsit.

Exercituũ pugna iuxta Ottingen in Bauaria.

Magus spiritũ misit ad ducem captiuum.

Ludouicus imperat.

S. Thomas Aquinas canonizatur.

Anno Sigismundi abbatis 7.dom.autem nat.1324,Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis,& Ioannes rex Bohemiæ ex fratre nepos eius,qui tunc Lutzenburgi morabatur.Dux quoq; Lotharingiæ & comes Barensis,cum quibusdã alijs comitibus atq; nobilibus mutuò sese confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metensem obsederunt:quam cùm expugnare non possent,omnia in circuitu uastando desolauerunt. His temporibus Ludouicus Imperator cupiẽs dilatare dominiũ suũ,uxorem cuiusdam uiri potẽtis uiolẽter abstulit,eamq; Ottoni filio suo Brandenburgensi Marchioni matrimonio cum pompa & solennitate copulauit: uiro eius,cum quo matrimonialiter uixerat, annis undecim,reclamante, & auxilium summi pontificis licet frustra inuocante. Dicebat enim Imperator,inter eum & illam impedimentum extare consanguinitatis.Sed alia eum causa mouebat,scilicet desiderium habendi dominium ducatus Carinthiæ & Tirolis,quod ad

Improbum Ludouici factum.

ipsam

ipſam mulierẽ iure hæreditario fuerat reuolutũ. Vnde cõmotus papa Ioannes 22. tanta inquitate, ſcripſit Ludouico multis uicibus rogãdo, monendo & comminando, quatenus uxorem uiro ſuo reſtitueret, & pro corona imperij ſuſcipienda ad ſe in Auinionem ueniret. Sed imperator papa contemnẽs, nec mulierẽ uiro ſuo reſtituit, nec uenire in Galliã conſenſit. Quam ob cauſam iratus pontifex, nimioq; furore non iniuſtè commotus, ei communionẽ eccleſiæ interdixit, & uarijs cenſuris eum publicè damnauit. Circa hæc tempora Ioannes papa memoratus condẽnabat eos qui dicebant, Chriſtũ eiusq; diſcipulos & ueros imitatores nihil proprij habuiſſe. Cuius cõſtitutioni cùm ſe Michaël de Ceſena ordinis fratrũ Minorũ generalis miniſter opponeret, ipſum excommunicauit, & ab officio depoſuit. Vuilhelmũ quoq; de Ockã, eiuſdem ordinis natione Anglicum, doctorẽ acutiſsimum, ob eandem ſententiam excommunicatũ declarauit hæreticũ. Qui confugiens ad Ludouicum Imperatorẽ, eius defenſionẽ implorauit dicens: O Imperator, tu me gladio à papæ iniurijs defende, & ego te uerbis & ſcriptis indiſſolubili ratione defendam. Suſceptus autem à Ludouico multa & uaria ſcripſit contra papã prædictũ, aſſerens eum hæreticũ atq; ſchiſmaticum, eiusq; cẽſuras non eſſe curandas. Manſit itaq; excõmunicatus cum excõmunicato in ciuitate Monacenſi uſq; ad mortẽ, & ibidem moriens ſepultus eſt. Sunt qui dicant, eum circa finem uitæ ſuum recognouiſſe errorẽ, & Apoſtolicæ ſedis gratiã impetrauiſſe. Anno Sigiſmũdi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuit. 1325. Coloniẽſes coaſſumptis ſecũ multis comitibus atq; nobilibus, cum magno & ualido exercitu intrauerũt Vueſtphaliã cõtra Hẽricũ archiepiſcopũ Coloniẽſem: & inter multa mala & dãna quæ ei intulerũt, caſtrũ fortiſsimũ Volmerſtein lõga obſidione captũ, ſolo coæquarũt. Eodem anno Baldeuinus archiepiſcopus Treuerẽſis caſtrũ Furſtẽberg, in manu ualida obſedit, & in deditionẽ accepit. Stierberg quoq; Lãtgrauio de Luchtẽberg, feudũ fecit. Caſtrũ Richẽberg, de nouo cõſtruxit, quod comiti de Katzenelenbogẽ in feudum cõtulit, & multa pro honore eccleſiæ ſuæ magnificè fecit, tam ædificãdo q; capiẽdo caſtella. Caſtrum quoq; Birckenfeld, cõſtruere cœpit contra uoluntatẽ comitiſſę de Starckenberg, in cuius dominio erat. Vnde orta inter eos diſſenſione, Balduinus archiepiſcopus adunato exercitu terram eius inuadere decreuit, ſed per induſtriam Henrici ex comitibus de Spanheim Aquenſis præpoſiti & Emerici militis de Lapide, pro concordia laborantium treugæ conceſſæ ſunt. Non diu poſtea cùm archiepiſcopus Confluentiã deſcenſurus in parua quadã nauicula per Moſellæ alueũ ueheretur, ab ipſa comitiſſa circa Starckenberg captus eſt & cuſtodiæ mãcipatus. Qui aliquãdiu detẽtus, ibidẽ tandẽ pecunia ſe redemit, datis literis & cautionibus, quòd in diebus ſuis inchoatũ non perficeret caſtellũ in Birckẽfeld, pro quo cõtentio fuit. Eodẽ quoq; anno Cuno de Schoneck epiſcopus Vormatienſis præcepit feſtum corporis Chriſti, ſecundũ inſtitutionẽ Vrbani papæ per ciuitatẽ Vormatienſem & totã diœceſin ſolẽniter celebrari. Anno Sigiſmũdi abbatis 9. dom. nat. 1326. Ludouicus Imp 4. Reinhardũ comitem Gelriæ in ducẽ ſublimauit, qui patrẽ ſuum eiuſdẽ nominis per annos fermè octo uſq; ad mortẽ in captiuitate detinuit. Et abhinc principes terræ Gelrẽſis duces eſſe cœperũt, titulo comitatus de Zutphania retẽto uſq; in hodiernũ diẽ. Et hoc ipſo anno 7. iduũ Octob. obijt pater eius in captiuitate. Mortuo Friderico epiſcopo Traiectẽſi, duo in diſſenſione fuerũt nominati Iacobus decanus maioris eccleſiæ à maiore parte capituli fuit electus, & Iacobus Sudẽſis epiſcopus, ad inſtantiã Vuilhelmi comitis Hollandiæ à minori parte

Ludouicus Imperator excõmunicatur.

Vuilhelmus de Ocham uenit ad Imperator.

Colonienſes deuaſtant Vueſtphaliã igne ferroq;.

Stierberg. Lichtenberg. Richenberg. Birchenfeld.

Cuno.

Comes Gelriæ dux creatur.

Fridericus obijt.

postulatus est. Sed prior Iacobus decanus præualuit, & in episcopum Traiectensem confirmatus fuit: quo in breui mortuo, canonici maioris ecclesiæ unanimiter elegerunt Ioannem de Bruchorst, ecclesiæ sancti Saluatoris in Traiecto præpositum, uirum optimum, qui mox regimen & administrationem totus episcopatus, ut uerus pontifex canonicè electus, assumpsit. Interea uenit ex Auinione Ioannes de Diest Cameracensis præpositus, in episcopum Traiectensis ecclesiæ à Ioanne papa 22. ad instantiã Ioannis ducis Brabantiæ, Reinhardi ducis Gelriæ, & Vuilhelmi comitis Hollandię ordinatus & cõsecratus: qui armata manu cum magno apparatu Traiectum ingressus, pulso Ioanne de Bruchorst electo, pontificatum assumpsit, quem annis fermè 14. gubernauit.

Ioannes Traiectensis episc.

Anno quoq; prænotato Iudæus quidam baptismum in Hannonia suscipiens, à Vuilhelmo comite Hollandiæ Hannoniæq; de sacro fonte leuatus est. Qui transiens & conuersans inter Christianos, deuotum se fingebat, malicia Iudaica repletus. Nam uice quadam transiens in ecclesia cuiusdam monasterij solus, imaginem B. Mariæ semper uirginis pulcherrimè depictam indignus conspexit. Qui ueteri mox odio innatoq; furore repletus pugionẽ extraxit, prorumpẽsq; in uerba blasphemiæ contra sanctam Dei genitricẽ nitidam imaginis faciem configens, turpiter uulnerauit. Et ecce cõfestim sanguis ab imagine uulnerata copiosus erumpens circũfluere cœpit. Quod cernens infelix, de ecclesia latenter aufugit. Sanguis autẽ à fidelibus reseruatus, multis ęgritudinibus medela fuit. Verùm postea quàm tãti sceleris autor aliquãdiu latuisset, nec sciri à quoquam potuisset, beatissima Dei genitrix semperq; intacta uirgo Maria, cuidã fabro ferrario in somnis apparens quasi uulneribus cõfossa, autorẽ ei sceleris ostẽdit, & eum ad duellũ pro ueritatis declaratione contra perfidũ animauit. Venit ad iudicẽ faber, sceleris accusat Iudæũ, ubi cũ testimonia probationis obiecti criminis sufficientia nõ adessent, duelli cõditio à Christiano petitur & conceditur. Inito certamine duelli, sanctissima dei genetrice adiutus, uicit perfidũ fidelis, impiũ iustus, ludęũ Christianus. Superatũ se cernẽs blasphemus, ueritatẽ aperuit, sceleris sui immanitatẽ, & quod animo nunquã fuerit Christianus publicè cõfessus est. Quibus auditis præfectus comitis, laqueo illum suspendi fecit. Anno Sigismundi abbatis 10. dom. nat. 1327. Ludouicus rex Rom. cum multis principibus & magno exercitu pro corona imperij Romã profectus est, & à Romanis cũ honore ingẽti susceptus est. Papa tũc in Auinione morabatur, quo rex Ludouicus licet sępius ab ipso inuitatus, ire tutũ sibi nõ credebat. Vnde pontificẽ per literas tam suas q̃ Ro. aliorũ principũ rogauit, quatenus aut ipse Romã uenire, aut munus imperialis cõsecrationis alicui cardinaliũ cõmittere, sicut Clemẽs papa 5. cũ Hẽrico 7. fecerat, dignaretur, dicẽs sibi nec cõueniẽs esse, nec de cõsuetudine Rom. imperij alibi quàm Romæ benedici & coronari. Sed papa utrũq; recusauit, mãdans ei ut ad se in Auinionẽ ueniret. Vnde cõmotus Ludouicus, se à simplici quodã episcopo Romę in ecclesia S. Petri imperatorẽ fecit coronari, anno post electionẽ suã 13. Quo facto cõsiliũ suorũ Romæ habuit, in quo Ioannẽ papã 22. propria autoritate (ne dicã temeraria præsumptione) depositum, hæreticum, schismaticum, omniq; pontificio honore priuatum, denunciari fecit: & Petrum Corbanẽsem ordinis Minorum, hominem quidem doctum, & ad res agendas idoneum, papam constituens, Nicolaum 5. appellauit, à quo denuò coronam imperij cum maiori solennitate suscepit. Creatus autem Petrus, non pontifex, sed antipapa, cardinales & episcopos homines suijpsius consimiles creat, secq; in omnibus gessit ut

Iudæi baptizati scelus nefandum contra B. uirginẽ

Miraculũ B. uirginis magnum.

Christianus Iudæum superauit.

Ludouicus Rex. Romam proficiscitur.

Ludouicus Romæ coronatur.

uerus

uerus papa. Verùm post reditum Imperatoris in Germaniam, Pisis antipapa relectus, à Bonifacio comite Pisano captus, Auinionem ad Ioãnem pontificem perducitur, ubi in carcerem cõiectus uitam cum morte permutauit, qui etsi errorem recognouit, liberari tamen non potuit.

Gotfridus obijt.

Eodem anno obijt Gotfridus episcopus Herbipolẽsis, cui successit Vuolframus de Grunbach in ordine episcoporum sextus, & quadragesimus, & præfuit annis sex, homo ad regendum aptissimus, qui ciues suos ad omnimodam subiectionem coégit.

synodus prouincialis.

Eodém quoque anno Mathias archiepiscopus Moguntinus synodum prouincialem suffraganeorum, abbatum & prælatorum suorum celebrauit, in qua constitutiones multas pro utilitate ecclesiæ edidit.

Mathias obijt.

Anno Sigismundi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1328. indictione 11. 4 iduum Septembris, obijt Mathias archiepiscopus Moguntinus ordinis sancti Benedicti de Buseck natus, uir integerrimæ conuersationis & omni honore perpetuaq; memoria dignus, & in maiori ecclesia Moguntina sepelitur. Quo mortuo, iterum clerus Baldeuinum archiepiscopum Treuerensem postulauit, qui cùm ecclesiam suam Treuerensem, quam locuplete iam reddiderat, noluisset deserere, Ioannes papa 22 ecclesiam Mogunt. Henrico de Virnberg, sine consensu canonicorum dedit, eumq; in archiepiscopum ordinatum, Moguntiam cum literis & mandatis Apostolicis destinauit. Canonici autem multa contra eum allegantes crimina, ad sedem Apostolicam appellarunt. Per triennium itaq; coram papa in Auinione litigantes, ne Mogũtina ecclesia iterum pastore destituta, grauia incurreret damna, ad instantiam eorum Baldeuino archiepiscopo præfato ipsam ecclesiam Mogũtinam administratorio nomine usq; ad exitum litis commendauit. Constitutus autem administrator oppida, castella, & munitiones totius diœcesis in suam potestatẽ accepit, & omnia ab incursione prauorum, fortiter cum magna industria & sapiẽtia defensauit. Magna his diebus inter clerum & ciues Mogunt. dissensio fuit, propter libertatẽ ecclesiasticã, illis iura & libertates suas defendentibus, istis autem ex aduerso omnia infringere & uiolare laborantibus. Ad reprimendam igitur temeritatem Moguntinensium Baldeuinus administrator castrũ Eltuil dictum, duobus à Moguntia miliaribus in descensu Rheni fluminis situm, à fundamentis de nouo construere cœpit, ipsamq; uillam muro undiq; circũcinxit. Interea Moguntinenses Baldeuini obsidionem metuentes, ut dicebant, reuera autem cleri odio prouocati Moguntiã die quadam egrediuntur in manu ualida & multitudine magna, ac monasteria ordinis nostri ædificijs & structuris insignia S. Albani martyris, S. Iacobi apostoli in mõte Speciosо, sanctiq; Victoris canonicorũ secularium, unà cum castro in Vuissenauu pro magna parte destruxerunt, quemadmodum uestigia in monasterio S. Albani præcipuè ostendunt, usq; in præsentẽ diem. Monasteriũ autẽ S. Iacobi, quia ciuitati proximum erat, cum insigni ecclesia funditus euerterunt. Pro qua temeritate postea ad camerã Imperatoris citati sunt, & in maxima pecuniarum summa ipsis monasterijs soluenda iudicialiter cõdemnati. Monasteria uerò successu temporis reædificata sunt, sed ad pristinum decorem non uenerunt. Ab illo tẽporeusq; ad captiuitatẽ ciuitatis, quæ anno Vuignandi abbatis huius cœnobij tertio facta est, deo iniuriam sanctorum uindicante, fortuna Moguntinensibus semper fuit aduersa, quousque tandem libertate amissa, in perpetuam seruitutem sunt redacti. Post annos autem tres, sententia pro Henrico de Virnberg lata fuit, qui confirmatus in Archiepiscopum denuò

Baldeuinus sit administrator ecclesiæ Mogunt.

Eltuil castrum construitur.

ad Mogũtiam mittitur,& Baldeuino administrationem in manus eius re signante coram duobus legatis Apostolicis,à clero & omni populo manda tis papę coactis pro archiepiscopo susceptus,cum solennitate Moguntiam & ecclesiam introducitur.

Emicho obijt. Eodem anno feria quarta ante diem sancti Georgij martyris,obijt Emicho de Liningen, 50.episcopus Spirensis,& in maiori ecclesia sua est sepultus,cui succesit Bertholdus Burheck ordinis fratrum Teuthonicorum,præfuitq; anno uno,translatus ad episcopatum Argentinensem,ut postea dicemus ordine suo.

Eodem quoque anno Euerhardus comes de Vuirtenberg,de consensu Ioannis papæ 22. collegium canonicorum de Bittelsbach,cum ecclesia in qua comitum Vuirtenbergensium erat,sepultura in Stuckgardiã transtulit: cuius translationis hæc fuit occasio.Cùm prioribus annis sub Henrico 7. qui regnare cœpit anno Henrici secundi abbatis 8(sicut diximus)nobiles & ciues imperij,præcepto regis bellum agerent per annos ferè 10.cõtra præfatum comitem Euerhardum,& ex munitionibus eius octoginta,cepissent fermè septuaginta destruxissentq;,quemadmodum anno præfati abbatis 10 breuiter consignauimus:inter quas erat castellum Vuitelsbach, in quo ecclesia sita fuerat collegiata,in qua comites(ut diximus) habuerant sepulturam,contigit quod dicturi sumus.Imperiales capta munitione, Deum oblíti & propriæ salutis immemores,in contumeliam uiuentium comitum etiam mortuos sunt persecuti.Nam sarcophagis apertis & cõfractis,mortuorum ossa comitum extrahentes,inter lapides & cineres dispergere non timuerunt.Hanc ininriam & contumeliam quiescentibus in terra mortuis irrogatam, grauiter ferens comes Euerhardus,ecclesiã cum sepultura de Butelsbach,de consensu Apostolico transtulit.Qui comes eodem anno moritur in die S.Bonifacij archiepiscopi & martyris,filium relinquens decennio superuiuentem.

Collegium in Stuckgardum translatum est.

Crudelitas in mortuos acta.

Anno Sigismũdi abbatis 12,Domini uerò 1329.obijt Cuno de Schoneck episcopus Vuormatiẽsis:post cuius mortem, canonici maioris ecclesiæ Baldeuinum archiepiscopum Treuerensem unanimiter in administratorem assumpserũt,contra Gerlacum Schenck de Erpach,qui episcopatum ambiendo inuaserat,quem etiam postea obtinuit.

Cuno Vuormatiensis.

Eodem quoque anno Bertholdus episcopus Spirensis,ad ecclesiam Argentinensis episcopatus,authoritate papæ translatus est:& Baldeuinus præfatus archiepiscopus,in administratorem à capitulo Spirensis ecclesiæ assumitur,iam quatuor ecclesiarum rector.

Anno Sigismundi abbatis 13.qui fuit dominicæ natiuitatis 1330. Vualramus ex comitibus de Veldens,promotione archiepiscopi Treuerẽsis Baldeuini,factus episcopus est Spirensis,& præfuit annis sex,uir & bonus & misericors.

Vualramus.

Eodem anno Baldeuino archiepiscopo administrationem Vuormatiensis ecclesiæ resignãte,Gerlacus Schenck(de quo præcedenti anno diximus) episcopatum assumpsit,& præfuit annis duobus,non electus,neq; postulatus,sed uiolenter intrusus,auxilio & fauore amicorum,&(ut dicebatur)non confirmatus ab aliquo.

Gerlacus.

Hoc ipso anno post longam concertationem in curia papali habitam, Henricus de Virrenburg,autoritate Ioannis papæ 22.Moguntiam mittitur, & in archiepiscopum ordinatus, à clero & à populo mandato Apostolico susciptur,duobus legatis præsentibus,& præfuit annis ferè 15. Baldeuino resignante

Henricus.

resignante administrationem, iussu papæ & legatorum Apostolicæ sedis. Iste archiepiscopus Henricus castrum Altauillæ infra Moguntiã iuxta Rhenum, à Baldeuino administratore incœptum, perfecit.

Anno Sigismundi abbatis 14, Domini uerò 1331, Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis capellam sancti Albani cum horto latissimo adiacente, precio comparauit à monasterio S. Matthiæ extra muros Treuerenses, & pro Carthusianis monachis cœnobium construere cœpit: quod in octo annis perficiens, ac magnificè dotans, nouum consecrauit. Pontem quoque circa Confluentiam lapideum super Mosellã, idem archiepiscopus de nouo multis expensis hoc tempore construxit. *Carthusia Treuerensis construitur*

Eodem anno Ioannes ex comite Lucenburgensi, Bohemiæ rex, Italiam cum magno exercitu ingressus, Brixiam, Bergomum, Lucam, Parmam, Regium & Mutinam in suam potestatem accepit. *Ioannes rex Bohemiæ.*

Hoc ipso quoq; anno facta est magna dissensio inter Henricum Bauariæ ducem cognomento Probum, ex una parte, & Ottonem fratrem eius, ac Henricum iuniorem filium Ottonis ex Bauariæ ducibus Vngariæ regis: ex alia parte pro inferioris Bauaria ducatu, Ludouicus Imperator pro Ottone & Henrico iuniore, uocatis in auxilium Vngaris contra Henricum seniorẽ parabat exercitum: quo cognito Ioannes Bohemię rex, socer Henrici senioris, adiunctis sibi quibusdam alijs principibus, conuentum dissentientibus indixit ad Ratisponam circa festum S. Bartholomæi Apostoli: quibus comparẽtibus concordia tali modo inter eos reformata est. Henricus dux senior in diuisione obtinuit Lanshutam, Strubingen, Scherdingen, & alia circumiacentia castella, munitiones & uicos. Ottoni uerò fratri, eius sors contulit Burghusen, Ottingen, Transtein, Halle, & cætera usq; ad Alpes Saltzburgenses. Porrò Henricus iunior in diuisione accepit Dingelfingẽ, Landauu, Vilshoffen, Deckendorf, Campurg, Kelhaim, & alia in circuitu posita. *Contentio inter duces Bauariæ.* *Diuisio inferioris Bauariæ.*

Anno Sigismundi abbatis 15. dominicæ uerò natiuitatis 1332. Henricus dux Bauariæ senior, denuò cum fratre suo Ottone & Henrico iuniore pro ducatu contendere cœpit: cui cùm Ludouicus Imperator pacem indiceret, nec desisteret, collecto exercitu cum personâ propria oppidum Strubingẽ obsidione uallans octo hebdomadibus fortiter impugnauit, quousq; postremò aduenies Ioannes Bohemiæ rex prænominatus, pacem inter eos reformauit. *Strubingen obsidione uallatur.*

Eodem anno 15. calendas Ianuarij, obijt Gerlacus Schenck, episcopus Vuormatiensis, cui Salamãnus ex Moguntia natus, præfuit annis 23. à Ioanne papa 22. confirmatus, sed ab eius successore Benedicto 12. ordinatus. Quem cùm Vuormatienses admittere recusarent, interdicto ecclesiastico per papam notati sunt: pluresq; ex canonicis, maximè sancti Cyriaci in Nuhusen, Apostolicis mandatis inobedientes, & Salamanno rebelles, excommunicati fuerunt, quos tandem satisfactione præmissa ipse autoritate Apostolica reconciliauit. *Salamannus.*

Anno Sigismundi abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1333. obijt Vuolframus episcopus Herbipolensis, pridie calendas Iulij: cui successit Otto Vuolfskel, & præfuit annis 15. promotus & ordinatus Leodij 21. die mensis Iulij, per Ioannem papam 22. contra Hermannum de Lichtenberg, Ludouici Imperatoris cancellarium, in odium Imperatoris, qui eum in episcopum ordinari cupiebat. Nam sicuti prędiximus suo loco, Henrico Imperatore septimo in Italia mortuo, Ludouicus comes Palatinus, Bauariæq; dux, frater Rudolphi comitis Palatini Rheni, electione principum, deuicto *Otto fit episcopus Herbipolensis*

Friderico Austriæ duce, in regē Rom. sublimatus fuit, anno Domini 1314. qui mox in magnam discordiam cum Ioanne papa 22, tali (ut ferebatur) occasione prolapsus est. Habebat quendam cancellarium Vdalricum nomine de Augusta Rheticorum oriundum, hominem temerarium & superbum, cleri & religionis æmulū, ecclesiasticæq; dignitatis & libertatis maximum osorem & aduersarium, qui in literis ad papam nomine Imperatoris, eo inscio, quædam indigna posuit, ipsumq; papam inter alia Bestiā de mari ascendentem appellauit, multaq; in eum opprobria scripsit: quibus non immeritò pontifex ad indignationem prouocatus, Ludouicum regem excommunicauit. Hanc malitiam suam iam morti proximus Cancellarius coram multis publicè confessus est. Vnde Ludouicus Romam profectus anno domini 1327. papæ reconciliari uolens, cùm in Auinione moraretur (ut suprà diximus) anno Sigismundi abbatis 9. à quodā simplici episcopo munus benedictionis accepit, & in dissensione papæ Ioannis permāsit, alium pro eo constituens Antipapam. Ad hunc Ludouicum Imperatorem excommunicatum uenit in Bauariam Vuilhelmus de Ockam ordinis Minorum, natione Anglicus, uir quidem doctus in Philosophia & literis sacris, sed temerarius nimium, excommunicatus à papa Ioanne 22. in quem multa blasphemando conscripsit, quemadmodum in libro de Scriptoribus ecclesiasticis, plenius diximus.

Causa dissensionis papæ & Imperatoris.

Vuilhelmus de Ockam ordinis Minorum.

Eodem anno obijt Hēricus iunior, dux Bauariæ, filius Ottonis regis Vngarorum, anno ætatis suæ 21. sine liberis. Maxima hoc anno uini copia creauit, ita ut uasa defuerint.

Henricus dux Bauariæ obijt.

Anno Sigismundi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1334. obijt Henricus archiepiscopus Colonienſis, cui Vualramus filius Gerardi comitis Iuliacensis, præpositus Leodiensis, & thesaurarius Colonienſis, in archiepiscopatu succedens præfuit annis 16. mensibus 6. diebus 19. uir in utroq; iure doctissimus, strenuus atq; pacificus: qui ecclesiam sibi commissam, satis strenuè, pacificè utiliterq; in utroq; statu rexit. Iste Vualramus archiepiscopus inter multa ædificia quæ tempore sui pontificatus in diuersis locis erexit, etiam monasterium Carthusiensium in Colonia de nouo construxit, quod pro necessaria fratrum sustentatione honestè abundeq; dotauit.

Vualramus.

Carthusia in Colonia fundatur.

Eodem anno pridie nonas Decembris, obijt in Auinione Ioannes papa 22. anno ætatis suæ 90. inæstimabilem auri copiam relinquens in thesauris. Cui in Pontificatu successit Benedictus 12. Tholosanus, ordinis Cistercienſis, sacræ Theologiæ doctor, Iacobus de Furno antea uocatus, & præsedit annis 7. mensibus 3. & diebus 18. uir integerrimæ rectitudinis, qui constitutionem ordini nostro dedit pro ipsius reformatione, quam Benedictinā appellant, cuius uerum originale sub plumbo Treueris apud S. Mathiam habetur, & in pleriscq; alijs monasterijs similiter.

Benedictus fit papa, Ioāne mortuo

Anno Sigismundi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1335. in die Apostolorum Simonis & Iudæ, maximus & nimium tempestuosus in partibus Rheni & Sueuiæ uentus efflauit, qui arbores & multa ædificia in diuersis locis euertit.

Ventus magnus.

Eodem anno, mortuus est Otto Bauariæ dux (de quo suprà fecimus mentionem) filius Stephani ducis, & frater Henrici senioris, sine liberis, cuius ducatus ad fratrem iure deuoluitur.

Otto dux obijt.

Anno sequente, qui fuit Sigismundi abbatis decimonono, obijt Vuillichin, siue Vuilhelmus, abbas cœnobij mei Spanheim undecimo, anno regiminis sui 28. 16 calendas Aprilis.

Eodem

Eodem ānno in die ſancti Auguſtini epiſcopi obijt Vualramus epiſco-
ſcopus Spirenſis,in eccleſia Prædicatorum ibidem coram ſummo altari ſe-
pultus:cui ſucceſsit Gerardus de Ercenberg,in die S.Catharinæ electus, & *Gerardus.*
præfuit annis 27.& menſe uno,ac diebus 6.At uerò poſt Vuillichionē mei
cœnobij Spanheimenſis abbas 12.cōſtitutus eſt Henricus,ex Creutzēnach *Henricus.*
oriundus,qui prę fuit annis duobus,& menſe uno,diebusq; ſex,non ſatis uti
liter,ut tempus poſtulabat.

Anno Sigiſmundi abbatis 20.qui dominicæ natiuitatis fuit 1338.magna
ubiq; hominum ac pecorum mortalitas fuit,& frumentum caro uendeba- *Fames & morta*
tur precio,ita ut pauperes magna premerentur inopia,pluresq; fame & ine *litas.*
dia perirent. Anno ſequente,qui fuit Sigiſmundi abbatis 21.Eduardus ſe- *Eduardus rex*
cundus rex Angliæ uenit ad Ludouicum Imperatorem apud Confluentiā, *Angliæ ſecūdus.*
poſtulās ab eo contra Philippum regem Franciæ auxilium,cui Ludouicus
accepta pecunia multa promiſit ſuffragiū,ſed promiſſa ſeruare non potuit,
quia principes ad obediendum inuoluntarios habuit,& rex Angliæ ſpe ſua
fruſtratus,pecuniam ſine fructu expoſitam amiſit.

Eodem anno Reinhardus comes Gelriæ,qui poſtea in ducem ſublima- *Bellum inter Leo*
tus eſt,magnum producens exercitum contra Leodienſes & Brabantinos *dienſes & comi*
bellum indixit,propterea quòd anno præterito,ipſo exiſtente cum Impera- *tem Gelriæ.*
tore,terram eius incendio & præda miſerabiliter deuaſtauerant, ſecum ha-
bentes Adolphum epiſcopum Leodiēſem,quem ciues dudum ignominio-
ſe expulerant. Ceciderunt in hoc bello pluſquàm nouem millia hominum
ex utraq; parte. Victoria ceſsit Reinaldo comiti,ex qua non ſolùm diues fa-
ctus,ſed famoſus in omni terra,cunctisq; gratus principibus.

Anno Sigiſmūdi abbatis uigeſimo ſecundo,qui fuit dominicæ natiuitatis
1339.in die ſancti Kiliani martyris, circa meridiem, ſolis magna fuit de- *Eclipſis ſolis.*
fectio,horis fermè duabus.

Eodem anno circa autumnum Suitenſes in ciuitate Berona,plures ex ci- *Suitenſes.*
uibus diſſenſione ſuborta crudeliter occiderunt.

Eodem quoq; anno Ludouicus Imperator conuentum principum ſolen
nem apud Franckofordiam celebrauit,ubi inter alia Reinaldum comitem *Comes Gelriæ*
Gelrię in ducem ſublimauit,adijciens ducatui eius comitatum Zutphaniæ, *in ducē creatur.*
propter ſingularem prudentiam eius,& res ab eo magnificè geſtas. Fuerat
enim in ordine comitum Gelrenſium ab origine undecimus,uir prudens,
audax,bellicoſus, fortunatus,& per omnia magnificus,qui multa ſtrenuè
pace belloq; patrauit.

Eodem etiam tempore Vuilhelmus comes Iuliacenſis,per Ludouicum *Vuilhelmus co-*
Imperatorem de conſenſu principum in marchionem creatus eſt,uir tali di- *mes Iuliacenſis,*
gnus honore, quippe qui & ipſe multa ſtrenuè geſsit,conſilio ſimul & o- *ſit Marchio Iu-*
peratione. *liacenſis.*

Hoc anno bellum atrox fuit inter Philippum Franciæ regem & Angliæ
regem Eduardum,propter comitatum Normandię,quem uterq; ad ſe iure *Bellum inter re-*
pertinere contendebat. Conductis enim rex Angliæ magno ſtipendio co- *ges Franciæ &*
pijs,Franciam manu ualida ingreditur,præda & incendio cuncta,licet pa- *Angliæ.*
rum ſibi profecerit,deuaſtans,quia Normandiam non obtinuit.

Eodem quoq; anno feria ſexta ante feſtum S.Oſualdi regis & martyris,
Ludouicus Imperator poſt mortem fratris ſui Rudolphi comitis Palatini
Rheni,quem in Angliam fugauerat (ſicut diximus) anno Henrici abbatis
14.conuocatis filijs eius Rudolpho, Adolpho & Ruperto,paternam inter
eos hæreditatem diuiſit,imò potius ablatam reſtituit, dicens, Pater in me
peccauit,

peccauit,non filij:ęquum igitur non est,alieni eos sceleris pœnã subire. Rudolphus primogenitus, Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris comitisq; Palatini Rheni ac Bauariæ ducis,uir non multæ sapientiæ, uxorem habuit regis Vngariæ sororem,ex qua genuit filiam unicam Margaretham nomine:quam Carolus Bohemiæ rex postea Imperator duxit in uxorem,de qua suscepit Vuenceslaum post patrem regem Rom. Ioannẽ regem Bohemiæ, Sigismundum regem Vngariæ, postea Imperatorem Rom. Helenam,quæ nupsit regi Anglię,& Margaretham uxorem marchionis antiquę Marchię. Adolphus secundo genitus Rudolphi senioris Palatini,à quo successio comitum Palatinorum Rheni continuatur,uxorem duxit filiam comitis de Oettingen,quę peperit ei Rupertum,seu (ut plerique uolunt) Adolphum patrem Ruperti postea regis Romanorum, ex Beatrice filia regis Siciliæ, de qua latius suo loco dicemus,cùm illò uenerimus. Rupertus autem tertio genitus Rudolphi senioris comitis Palatini Rheni,sine liberis obijt,quanquam duas uxores duxerit:quarum prima fuit Mechtildis ducissa Brabantiæ,secunda Beatrix filia ducis Montẽsis. Iste Rupertus gymnasiũ uniuersale Heidelbergense primus fundauit,quod Benedictus papa 12. confirmauit. Similiter postea Vrbanus papa 6. cuius primus director & moderator fuit Marsilius de Ingen,sacræ Theologiæ doctor, Parisiensis canonicus, & Thesaurarius ecclesiæ S. Andreæ in Colonia,quemadmodum in libro de de Scriptoribus ecclesiasticis,nos dudum dixisse meminimus. Ecclesiã quoque in noua ciuitate Spirensis diœcesis collegiatam pulchro tabulatu lapideo ex fundamento erexit,fundauit,construxit,& dotauit,in qua & sepultus postea fuit.

Rudolphus comes Palatinus Rheni.

Adolphus comes Palatini Rheni.

Rupertus comes Palatinus.

Vniuersitas Heidelbergensis erigitur.

Anno Sigismundi abbatis uigesimotertio, Domini uerò 1340. per totam Alemaniam maxima pestilentia fuit, & multa milia hominum prostrauit. Magna quoque fames subsecuta est,& multos egenos & pauperes faciens miserrimè afflixit,fuitq; & uiuere miseria & mori nimius horror.

Pestilentia fuit.

Eodem anno, circa dominicam Lætare in quadragesima, cometa apparuit.

Eodem quoq; anno,circa natiuitatem S. Ioannis Baptistę, Eduardus rex Angliæ denuò cum ualido exercitu intrauit Franciam,& multis ex Francigenis occisis multisq; captis glorioseq; triumphauit,prędam Anglis inferens non modicam.

Rex Anglię secundo in Frãciã mouet exercitum

Hoc ipso anno,6. calendas Maij,obijt Henricus ex Creutzennach,monasterij mei Spanheimensis abbas in ordine 12. cui Vuillichin secũdus ex Spanheim succedens, præfuit anno duntaxat uno,mensibus tribus, & quatuor diebus.

Vuillicho abbas.

Eodem quoque anno,12 die mensis Februarij, obijt Rupertus comes Palatinus Rheni & Bauarię dux,filius Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris (de quo suprà diximus) in choro ecclesiæ nouæ ciuitatis,quam ipse à fundamentis erexit, sepultus.

Anno Sigismundi abbatis 24. Domini uerò 1341 comes quidam in Isenburg,in nundinis S. Remigij Coloniæ in sociali hastiludio Stephanum militem de Oersbeck præter suam uoluntatem publicè interfecit,qui fracta ceruicè subitò expirauit,manens nihilominus equo insidens ac si uiueret, quo usque famulorum manibus depositus inueniretur mortuus.

Anno Sigismũdi abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1342. obijt Benedictus papa 12. cui Clemens sextus succedens præfuit annis 11. uir pietate & clementia plenus, patria Lemouicensis, professione monachus ordinis sancti

Clemens papa.

nis sancti Benedicti. Eodem anno 8.idus Augusti obiit Vuillicho secundus,abbas monasterij mei Spanheimensis 13.cui succesſit Vuilhelmus ex Bickelnheim,ex prosapia S.Hildegardis oriundus,& præfuit annis 9.uir per omnia bonus & magnificus. *Vuilhelmus.*

Hoc ipso quoq; anno Ioannes dux Brabantiæ & Engelbertus episcopus Leodiensis,magnum producentes exercitum contra Leodienses,multos ex eis occiderunt,ceperuntq;,cæteris ad fugam conuersis, quousque tandem conditiones pacis admiserunt.

Eodem anno 8.calendas Iulij,obiit Sigismundus huius cœnobij Hirsaugiensis abbas 31.anno regiminis sui uigesimo quinto,uir optimus,omniq; honore prosequendus,qui in utroque statu satis utiliter præfuit,multaq; bona fecit. *Sigismundus.*

DE VVIGHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 32. *qui præfuit annis* 12. *& de uarijs gestis sui temporis in Alemania.*

POst mortem itaque reuerendissimi abbatis Sigismundi, conuenientes in locum capitularē fratres conuentuales huius monasterij Hirsaugiensis,anno prænotato dominicæ natiuitatis 1342.indictione Romanorum 10. pro eligendo in demortui locum nouum animarum suarum pastorem,præhabita deliberatione necessaria tandem unanimiter elegerūt Vuighardum cōuentus sui monachum,natione Sueuum,uirum in temporalibus non sine experientia probatum:qui sub Henrico & Sigismundo abbatibus in monasterio conuersatus,secundum illius temporis mores aptior & melior inter alios pro necessitate loci uidebatur: quanquam pro regularis disciplinæ instauratione, quæ tum in omnibus penè monasterijs nostri ordinis per Alemaniam corruerat,parum congrueret. Eum tamen uiuendi ritum in cœnobio quem reperit,seruauit, peculium indulgens monachis,ut antecessores sui fecerunt. Confirmatus autem à Gerhardo Spirensis ecclesiæ antistite,& ordinatus in abbatem solenniter, ut moris est, præfuit annis 12.mensibus 8.diebus 3.ut calculanti patebit. *Vuighardus.* *Confirmatio ab episcopo Spirēsi*

Hic anno suo primo,confirmationem priuilegiorum regalium monasterij sui impetrauit à Ludouico Imperatore quarto.

Hoc ipso dominicæ natiuitatis anno 1342.adhuc Sigismundo abbate uiuente,23.die mensis Ianuarij,prima noctis hora, suborta nubium tempesta te horrenda, audiebantur tonitrua, fulgura,& coruscationes apparuerunt cum grandine & pluuia magna,ita ut media æstate tempestas suborta uideretur. *Maxima in Ianuario tempestas*

Eodem anno,in uigilia sancti Iacobi Apostoli,Mogonus fluuius contra naturam & consuetudinem suam subitò excrescens, tantam aquarum uim Rheno immisit,quantam nullus eo tempore uiuens se uidisse meminerat. Multa enim hominibus damna intulit,uillasq; integras circa Rhenum constitutas subuertit.

Anno Vuighardi abbatis 1.currente adhuc,dominicæ natiuitatis 1343. obiit Reinardus primus dux in Gelria, de quo suprà diximus:cuius ducatū Reinardus filius eius puer decem annorum gubernādum suscepit,uxorem postea ducens Mariam Ioannis ducis Brabantiæ filiam,qui ambo sine liberis obierunt.Hunc post aliquot annos frater eius Eduardus cupidine imperij ductus cepit,& per decennium in custodia seruauit, ducatumq; Gelriæ pro eo administrans , magnæ inter se futuræ contentionis (ut dicemus) causam dedit.

Anno

Anno Vuighardi abbatis 2.qui fuit dominicæ natiuitatis 1344.undecí-
Vdalricus comes Vuirtenbergensis moritur. ma die mensis Iulij,obijt Vdalricus comes Vuirtenbergensis,filius Eberhar di comitis,de quo iam suprà diximus,duos relinquens filios, Vdalricum & Eberhardum:quorum primus post annos 26.absque prole mortuus est,ut suo loco dicemus:secundus uerò Euerhardus,longo uiuens tempore,multa cum ciuitatibus imperij & nobilibus bella gessit per annos fermè 46.de cu ius gestis & obitu,quantum nobis innotuit,suo loco dicemus.

Cruciata contra Teucros prædicatur. His temporibus Clemens papa 6.missis in Germaniam legatis commune passagium contra infideles Teucros prędicari fecit,promittens in subuen tionem peregrinorum de bonis suis ad cistas in ecclesiis ad hoc publicè or dinatas contribuentibus,non solùm consuetas indulgentias,sed etiam quæ dam insolitas:ita ut eis qui sua imposuissent,ad certam quantitatem taxata, esum ouorum sextis,ferijs & lacticiniorum,cęterisq; extra quadragesimam diebus quibuscunq; indulgeret:quod eatenus per Alemaniã fieri non con sueuit. Baldeuinus Treuerensis,& Vualramus Colonienſis archiepiscopi, cum quibusdam alijs,tunc à sede obtinuerunt Apostolica,pecunia ex po pulo suo collecta non modica,impensa ad cruciatam,ut omnibus in eorum diœcesibus constitutis,liceat in perpetuum extra quadragesimã,omni tem pore uti lacticinijs,butyro & ouis:quod usq; in præsentẽ diem ita seruatur. Nam Treuerenses & Colonienses,per totum annum,quadragesima sola ex cepta,lacticinijs ouisq; utuntur in cunctis sanctorũ uigilijs & ieiunijs eccle siasticis.Henricus autem Moguntinus archiepiscopus,quia Ludouico Im peratori excommunicato pertinaciter adhæsit,gratiã Apostolicæ sedis non habuit:& ideo nec ad cruciatam contribuere quicquam uoluit,nec indul gentias curauit:unde licitum non est,usq; in hodiernã diem,per totam diœ cesin Moguntinam ouis uti,tempore cuiuscunq; ieiunij ecclesiastici. Chri stiani itaq; ex tota fermè Europa coadunati,magna in Teucros classe uehun tur,& Smyrneum oppidum in primis capientes,magna deinde utriusque gentis clade sæpius pugnarunt.

Ouorum usus Treuerensibus et Colonienſibus conceditur.

Henricus.

Facinus Imperatoris. Eodem anno, Ludouicus Imperator Ioannem filium regis Bohemiæ,de ducatu Carinthiæ,quem ei accepta pecunia prius donauerat, eiecit:eiusq; uxorem,sine iudicio ecclesię raptam,suo filio copulauit,in scãdalum multo rum. Vnde tam pro isto quàm pro multis alijs sceleribus,denuò excommu nicatus fuit à Clemente papa sexto,tandemq; (ut dicemus)ab imperio de positus.

Vuilhelmus comes Hollandiæ in bello occiditur Anno Vuighardi abbatis 3.qui fuit domin.natiu.1345. Vuilhelmus Han nonię,Hollãdiæ Selãdiæq; comes, ac Phrysiæ dominus,circa festũ natiuita tis B.Marię semper uirginis,magnum cõtra Phrysones produxit exercitũ, secum habens comitem de Horn, multosq; alios nobiles atq; fortissimos. At Phrysones fossatis aquarum plenis circũmuniti,obuiam eis in furore ma gno egressi,solitaq; industria utentes,conclusos inter paludes alios interfe cerunt gladio,alios uerò emissis subitò aquis miserabiliter submerserunt,in ter quos & Vuilhelmus comes suffocatus,sine liberis mortuus est. Quo mor tuo,soror eius Margaretha,uxor Ludouici Imperatoris 4.tãquam uicinior hęres,decreto imperatoris & principum,cum Vuilhelmo filio suo,in magno apparatu descendit in Hollãdiam:omnem terram fratris,suo mox subiuga uit imperio:quam incolis consentientibus,filio suo Vuilhelmo tradidit gu bernandam:dispositisq; in pace rebus,ad Bauariam cum suis est reuersa.Igi tur Vuilhelmus dominium auunculi cõsecutus,talem epistolis suis titulum præscribere solebat: Vuilhelmus,Dei gratia comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ,

Comitatus Hollãdiæ ad Bauariæ duces uenit.

Bauariæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæq; comes ac Phryſiæ dominus &c. Erat autem homo ſuperbus, inquietus & bellicoſus, qui propriæ matri deferre neſciuit. Abhinc præſcripti comitatus ad Bauariæ duces pertinere cœperunt, à quibus per annos fermè uiginti octo, in poſſeſsione quieta gubernati ſunt, uſque ad annum Domini 1425. tunc ad Burgundiæ duces deuoluti fuerunt.

Bauari tenuerũt Hollandiam.

Anno prænotato Henricus archiepiſcopus Moguntinus citatus à papa Clemente ſexto, ad curiam non comparens, excommunicatur.

Anno Vuighardi abbatis 4. Domini uerò 1346. Clemens papa 6. Henricum de Vernenburg, archiepiſcopum Moguntinum contumacem & rebellem mandatis apoſtolicis prius (ut diximus) citatum & excommunicatum, in conſiſtorio publico de conſenſu cardinalium per ſententiam depoſuit abſentem, omniq; honore põtificali ſpoliauit, & Gerlacum de Naſſauu in eius locum ſubſtituit, qui tamen ad poſſeſsionem archiepiſcopatus ante mortem Henrici minimè peruenit. Henricus enim non aduertens papæ ſententiam, fretus auxilio Ludouici Imperatoris, Cunone de Falckenſtein, qui poſtmodum archiepiſcopus Treuerenſis factus eſt, in coadiutorem aſſumpto, ſe pro archiepiſcopo geſsit, ut ante: contentiones & bella per annos 8. agens cum Gerlaco, non ſine magno detrimento eccleſiæ Moguntinæ populiq; ſubiecti.

Henricus deponitur.

Gerlacus archiepiſcopus.

Cuno de Falckẽſtein coadiutor.

Eodem anno inter Eduardum & Reinardum fratres, pro ducatu Gelriæ grauiſsima contentio ſuborta eſt, quę per annos 16. cum magno ipſorum diſpendio & totius terræ deſolatione durauit. Nam eis inter ſe contentiones & bella gerentibus, multa hominum millia fuerunt occiſa, uillæ ſine habitatoribus deſertæ, caſtra quoq; deſtructa, & terra totius ducatus aut interfectis aut fugatis ruſticis inculta permanente. Verùm poſtremò Eduardus, detruſus in cuſtodiã Reinardo, ducatũ ſolus obtinuit, ut ſuo loco dicemus.

Inter fratres pro ducatu Gelriæ contentio longa.

Eodem quoq; anno Clemens papa 6. qui Ludouicum per ſententiam ab Imperio ſe depoſuiſſe dicebat, mandauit principibus, ut infra certum terminum, quem eis præfixerat, niſi ius electionis uelint amittere, in locum Ludouici alium eligant Imperatorem, qui mandatis eccleſiæ, ut filium decet, pareat: alioquin ſe neceſſariò curam, ut ſupremum caput, de imperio habiturum. Conuenientes itaque in Reyns infra Bopardiam iuxta Rhenum, 11. die menſis Iulij, Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Vualramus archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus cui papa (ut diximus) prouiderat de eccleſia Moguntinenſi, Ioannes rex Bohemiæ & Saxoniæ dux, Carolum Ioannis ſuprà dicti Bohemiæ regis primogenitum, in regem Rom. unanimiter preſentem elegerunt, quem in Bonna oppido cum magna pompa Colonienſis archiepiſcopus (ut moris eſt) inunxit. Non enim poterant ad Aquiſgranum tutò deſcendere, propterea quòd Aquenſes Ludouici partes ſtudioſe ſequebantur. Adolphus autem comes Palatinus Rheni, Henricus archiepiſcopus Moguntinus, licet à papa depoſitus, marchio Brandenburgenſis, ducesq; Bauariæ, ac penè omnes ciuitates imperij, partes Ludouici uſq; ad mortem eius pro uiribus ſequentes defendebant.

Mãdatum papæ ad principes.

Carolus ab una parte eligitur.

Ludouici partes bi ſequebantur.

Eodem anno Eduardus rex Angliæ cum magno exercitu Franciam denuò ingreditur, habens ſecum Ioannem Bohemię regem, patrem Caroli Imperatoris 4. initoq; certamine glorioſe triumphauit. Rex autem Bohemię ſagitta cuiuſdam Galli uulneratus, occubuit. Iſte Ioannes filius fuit Henrici Imperatoris 7. & pater Caroli quarti, ſicut ſuprà diximus, quondam comes Lutzenburgenſis, qui patre ad imperium ſublimato filiam Vuenceslai re-

Rex Angliæ denuò Franciam bellaturus intrat.

gis Bohemiæ Elisabeth,cum regno accepit uxorem,quemadmodum anno 10.Henrici abbatis 2.clarius posuimus,cum quo ducatus Lutzenburgensis ad Bohemos deuoluitur. Regnauit autem in Bohemia 36.annis, quo hoc anno mortuo Carolus filius eius paululum antequàm eligeretur ad imperium successit,regnans cum filio suo Vuenceslao,annis fermè 32. Vites & botri pendentes in eis hoc ipso anno,sub octauis natiuitatis B.Mariæ semper uirginis,frigore & pruina perierunt in multis,maximè in Sueuiæ partibus & in multis alijs.

Lutzenburgẽsis ducatus ad Bohemos transfertur.

Anno Vuighardi abbatis 5.qui fuit dominicæ natiuitatis 1347.in die S.Gereonis martyris,obijt Ludouicus Imperator 4.& in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis in ciuitate sua Monacensi cum pompa & honore sepelitur.Fuerunt qui dicerent eum,cuiusdam Austriç ducissç(quam ob tetram faciei dispositionem Mauetasch,hoc est,oris peram ,uel saccum appellabãt) ueneno perijsse:quod uerum sit nec ne,satis exploratum non habemus.Reliquit autem filios 6.uidelicet Ludouicum(qui & Otto)marchionem Brandenburgensem natu seniorem: Ludouicum ducem, cognomento Romanum,quia Romç natus fuerat:Ottonem iuniorem ducem,Stephanum ducem,Vuilhelmum ducem,& Albertum ducem,quos genuit ex Margaretha filia Vuilhelmi comitis Hannoniæ,Hollandiæ & Selandiæ,ut suo loco suprà dictum.Quomodo hi sex filij patre mortuo, eius inter se ducatum diuiserint,in ferius dicemus anno Vuighardi abbatis 7.Mortuo autem Imperatore Ludouico,statim conuenerunt Henricus archiepiscopus Mogunti-nus,quãquam(ut prędiximus)à papa depositus,Adolphus comes Palatinus Rheni,Otto qui & Ludouicus marchio Brandenburgensis,& cæteri Bauariæ principes,qui consilio inter se habito Eduardum Angliæ regem ad Romanum imperium cõtra Carolum unanimiter elegerunt:quem etiam mox per literas & solennes nuncios aduocare studuerunt,promittentes se ei consilium & auxilium usq; ad mortem,firmiter præbituros. Quibus ille gratias agens,remandauit se in gubernandis regnis Angliæ & Francorum,in tantum occupari, quod imperio Romanorum nequaquam posset intendere. His cognitis, prędicti principes nuncium ad marchionem Misnensem generum Ludouici Imperatoris defuncti,cum literis mittentes,ipsum ad imperium uocauerunt. Quibus ille consentiens cum exercitu,se quantocius uenturum promisit,quamuis non uenerit, inductrioſe à Carolo præuentus uel corruptus,ut postea dicemus.

Eduardus rex Angliæ uocatur ad imperium.

Marchio Misnensis uocatur ad imperium.

Anno Vuighardi abbatis 6.dominicæ natiuitatis 1348.cùm intellexisset Carolus marchionem Misnensiũ,cõtra se in regem Rom.sicut prædiximus electum,nihil moratus,ad eum properè mittens, omne ius quod habere ad imperium uidebatur,sibi pro decem millibus argenti libris ab eo uendicauit.Quibus auditis,prædicti principes denuò congregati apud Franckofordiam Guntherum comitem de Suartzburg Thuringum,in regem Romanorum elegerunt.

Comes Guntherus uocatur ad Imperium.

Eodem anno obijt Otto episcopus Herbipolensis,cui Albertus de Hoinloë succedens,præfuit annis 24.qui anno pontificatus sui 6.ciues Herbipolenses firma obsidione cingens, ad obedientiam reduxit.

Albertus.

Eodem quoq; anno Vuilhelmus comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, comes Hannoniæ,Hollandiæ,Selandiæq; & Phrysiæ dominus,cum maximo suorum exercitu terras ecclesiæ Traiectensis intrauit, omniaq; ferro & igne miserabiliter deuastans, totam prouinciam ambulauit,qui tandem crudelitatis suæ pœnas dedit,factus(Deo uindicante)insanus.

Eodem

Eodem quoque anno Conradus de Deck, per quendam mīlitēm Suikerum de Gondelfingen, insidiosè occiditur in domo propria, quam habuit in ciuitate Monacensi Bauariæ, ex odio inueterato.

Conradus dux de Deck occiditur.

Anno Vuighardi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1349. magna per uniuersum orbem pestilentia fuit, ab India incipiens, passimq; prouincias omnes irrumpens, trium annorum spacio usq; in Alemaniam, Galliam, Angliamq; & in omnes gentes miserabiliter desæuiens, uix mediam hominum partem in humanis agere permisit. Miseranda calamitas, mox enim ut aliquis infectus hac peste fuisset, suo tantùm anhelitu etiam alios inficiebat. Tribus hoc tempore plagis humanum genus in Germania maximè affligebatur. Pestilentia uidelicet, quæ infinita hominum millia in toto penè orbe prostrauit, cuius calamitatis causa Iudæis fuit adscripta, quòd fontes & aërem ueneno infecissent. Vnde persecutio in eos Christianorum grauissima fuit subsecuta. Nam in diuersis mundi regionibus, cùm hæc in eos æstimatio Christianorum esset diuulgata, alij miserabiliter fuerunt suffocati, alij præcipitati, alij submersi, alij capitibus truncati, alij combusti, alij gladijs & lanceis confossi, alij uario tormentorum genere interempti. Nonnulli uerò eorum, cernentes in malo se positos, necatis primò liberis & uxoribus, ne in manus crudeliter sæuientem Christianorum traderentur cruciandi, se cum domibus suis igne suppositò incendentes uoluntariè peremerunt. Hæc in Iudæos persecutio anno prænotato incipiens, biennio durauit, & multa eorum milia in omnibus prouincijs consumpsit. Secunda plaga fuit sanguinis profluuius, qui etiam hominum ingentem multitudinem inaudito genere cruciatus absumpsit. Tertia fuit sacri ignis (sic enim uulgò is morbus appellari consueuit) adustio, quæ tanta immanitate sæuiebat, ut quemcunque inuasisset, mox carnem usque ad ossa penitus consumeret, nec uiuis tantùm infesta, sed etiam mortuorum inuadens cadauera insepulta, carnes antequàm sepeliri potuissent, absumeret. Erant hæc tempora calamitatibus plena, tantisq; periculis exundantia, ut præter generale diluuium, peiora scripserit nemo.

Maxima in toto mundo pestilētia.

Grauissima in Iudæos persecutio.

Sanguis profluuius grauis.

Sacri ignis admiranda plaga.

Anno quoque prænotato Guntherus comes de Suartzburg in regem electus ab his qui Carolum refutabāt, cum magno suorum exercitu uenit ad Franckofordiam, positisq; ante ciuitatem papilionibus & castris, ut moris est, tribus diebus & sex hebdomadibus Caroli expectauit aduentum. Porrò ciues Franckofordiēses cum Gunthero bene senserunt, eumq; ut uerum regem Rom. cum maximo honore suscipientes, partes eius sequebantur. Similiter & reliquæ imperij ciuitates superioris Alemaniæ, præter Argentinenses, qui cum Carolo sentiebant. Audito Carolus quòd Franckofordiam ueniisset Guntherus, coadunato suorum exercitu aduersus eum processit: sed uidens eum fortiorem se, industria usus Baldeuini archiepiscopi Treuerensis, Bauariæ ducem in partem suam multis promissionibus tandem attraxit. Vnde uidens se deceptum Guntherus, pro concordia, mediante Ottone, marchione Brādenburgensi, cœpit tractare: acceptisq; argenti marcis purissimi duobus milibus & ducentis, ac duabus in Thuringia ciuitatibus, ad uitam pro expensis habitis, sigillum & insigna regalia cum regno in manus Caroli Franckofordiæ coram principibus resignauit. Interea dum hæc agerentur apud Franckofordiam, infirmari, & post menses tres fermè, non sine suspicione sumpti ueneni, mortuus est. Igitur Gunthero cedente, & parum postea mortuo, Carolus huius nominis 4. rex Bohemiæ ad imperium adhuc uiuente Ludouico (sicut suprà diximus) iubente papa, electus est: nul

Rex Guntherus Francofordiam ex more uallat.

Carolus uenit cōtra Guntherum.

Concordia inter Carolum et Guntherum.

lo impediente, solus pacificè imperauit annis 31. uir bonus, sapiens & doctus, quinq; linguarum scientia perfectus. Habuit autem uxores 4. successiuè legitimas. Prima fuit Margaretha, Rudolphi comitis Palatini filia, mater Vuenceslai regis Bohemiæ, postea imperatoris. Secunda fuit ex Francia, qua etiam sine liberis mortua, tertiam accepit principis Suediæ filiam, de qua genuit filiam, quam dedit marchioni Brandenburgensi uxorem. Quarta uxor fuit Elisabeth, filia ducis Pomeraniæ, & Stetinensis, de qua genuit Sigismundum regem Vngariæ postea Romanorum Imperatorem, & Iohannem ducem.

Carolus quartus imperat.

Anno quoque prænotato Vuighardi abbatis 7. in uigilia Assumptionis beatæ Mariæ semper uirginis obijt Vualramus archiepiscopus Colonien-sis, qui propter multa & continua bella propríjs rebus consumptis, ecclesiam suam ære alieno nimis grauatam dereliquit: cui Vuilhelmus de Genep canonicus eiusdem ecclesiæ ac Susati præpositus immediatè succedens, prę fuit annis 12. & mẽsibus nouem, uir prudens, & in negotijs secularibus multum expertus, qui tempore breui ecclesiam Colonienſem omnibus debitis reddidit liberam, & quæ impignorata redemit, quod tum eo tempore uix credebatur possibile. Sunt qui notent eum auaricíæ uitio, quippe qui subiectum sibi clerum ac populum insolita exactione grauarit.

Vualramus.

Eodem tempore surrexit noua quædam hæresis, in Vngaria sumens exordium, quæ totam in breui Alemaniam suo ueneno inficere contendebat. Homines idiotæ, rustícani & imperiti, sub prætextu pœnitentiæ, quam sine sacerdotis iudicio sibimetipsis imponebant, mares & fœminæ simul mixti seminudi incedentes, cruces ligneas in manibus portabant, capite caputio & pileo, pudebundis uerò lineo uelamine tectis, flagellis in acumine tres nodos & aculeos habentibus, semetipsos publicè in ecclesia & extra usque ad sanguinis effusionem uerberabant: carmina quædam Christianæ fidei, ut plurimum uel contraria uel suspecta cantantes, sæpiusq; se in terram prosternentes in modum crucis, clamabant orantes. Verùm considerãtes hanc sectam ecclesiarum pontifices non esse synceram, populisq; fidelibus non paruũ illaturùm fore detrimentum, autoritate Clementis papæ 6. eam quam tocius è medio tollere festinabant, corrigibiles per publicam pœnitentiam, reuocato errore ad uiam ueritatis reducentes: pertinaces uerò seculari iudicio traditos, ignibus comburentes. Et sic tandem cessauit Flagellatorum noua fatuaq; præsumptio.

Hæresis flagellatorum in Vngaria surrexit.

Anno etiam præscripto facta est diuisio ducatus Bauariæ, inter sex filios Ludouici quondam Imperatoris 4. Ludouicus qui & Otto primogenitus, marchio Brandenburgensis. Ludouicus Romanus dux & iunior Otto, dux in sortem acceperunt Bauariam superiorem, cum omnibus ad eam pertinentibus. Stephanus autem, Vuilhelmus, & Albertus Bauariam inferiorem, Hollandiamq;, Hannoniam, Selandiam ac Phrysiæ dominium in possessionem acceperunt, licet postea sit alia diuisio facta.

Ducatus Bauariæ inter filios Ludouici Imperatoris diuisio.

Eodem anno magnus in Germania terræmotus, Viliacum urbem subuertit, & tam in Italia quàm in Germania, ædificia multa ex uehementia ceciderunt huius commotionis.

Terræmotu ædificia corruerũt.

Anno Vuighardi abbatis 8. domínicæ uerò natiuitatis 1350. Clemens papa 6. annum indulgentiarum quem Iubilæum, Hebræorum imitatione appellabant, de centesimo, sicut Bonifacius octauus instituerat, constitutione solenni præmissa desuper in quinquagesimum reuocauit: pia consideratione motus, quòd ætas hominum breuissima, uiuendi in annum centesimum pau-

ciſsimis tribuit facultatem. Celebratur itaq; hoc anno Iubilæus ſecundus in urbe Roma, Clemente papa iubente, multis undiq; concurrentibus.

Eodem anno Vuilhelmus, 14 in ordine, abbas cœnobij mei Spãheimenſis, liberè ac ſponte reſignauit abbatiam in manus ſui conuentus, circa feſtum ſancti Laurentij martyris, qui ſenio & infirmitate grauatus eodem anno obijt, quinto calendas Octobris, in capella beatæ Mariæ ſemper Virginis, quam ipſe à fundamẽtis in ambitu fundauerat ſepultus. Poſt cuius reſignationem Philippus Meiſcem abbas 15, fratrum electione ſuccedens præfuit annis 24, menſe uno, diebusq; 12, confirmatus à Gerlaco Mogũtino archiepiſcopo, quia Hẽricus (ut diximus) à papa depoſitus & excõmunicatus fuit, à bonis & religioſis uiris nõ habebatur pro epiſcopo.

Vuilhelmus abbas Spanheimenſis reſignauit.

Philippus fit abbas.

Anno Vinghardi abbatis 9, Domini autem 1351, Carolus imperator 4, ad complacendum principibus ſuis: quorum auxilio & fauore ad imperium peruenerat, multa thelonea noua circa Rhenum inſtituens, eis contulit, in diſpendium Reipub. grauiſsimũ. Verùm cùm mercatores per hoc nimirum grauati cõmeatum Rheni deuitantes, ciuitatibus querimoniam attuliſſent, omnes ſe imperatori unanimiter oppoſuerunt. Argentinenſes quoq; Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis cõcluſerunt, quòd naues neq; aſcendere neq; deſcendere ullatenus potuerunt. Videntes autem principes ſe per hoc prouentibus tam ueteris quàm noui thelonei ſpoliari, concordiam & pacem cum ciuibus inierunt, & ueteribus antiquiſq; contenti theloneis, nouis renunciauerunt.

Imperator noua imponit thelonea.

Argentinenſes occludũt Rhenum.

Eodem anno Imperatrix Margaretha, uxor quondam Ludouici imperatoris 4. magno Bauarorũ aliorumq; coadunato exercitu contra filium ſuum Vuilhelmum Hollandiæ comitem, pauperes & ſubditos ſuos nimium crudeliter opprimentem, ab incolis ut unica terræ illius filia inuocata, expeditionem mouit, commiſſo autem ſuper Moſam nauali prælio, quarta die menſis Iulij, hoc eſt in feſto translationis ſancti Martini, mater à filio uincitur, quæ fugiens cum paucis in Angliam deſcendit.

Inter matrem & filium bellum agitur.

Eodem quoq; anno, menſe Decembri, cometes ſub ipſo Septentrione apparuit, quo extincto graues uentorum æſtus ſubſequuti ſunt, & cœleſtis trabs à priori parte ardens per cœlum labi uiſa eſt.

Cometes apparuit.

Anno Vuighardi abbatis 10. qui fuit Domini 1352. Reinardus filius de Spanheim & Erneſtus de Molenack, canonici maioris eccleſiæ Colonienſis, feria ſexta ante palmas, in curia officialis Coloniæ, pro uili cauſa ex temeritate à primoribus ciuitatis nimis crudeliter fuerunt interfecti.

Duo canonici à Colon. occiſi.

Eodem anno cœleſtis flamma poſt ſolis occaſum inter Zephyrum & Auſtrum latiſsimè excreſcens, terribileq; oſtentans incendiũ, cum magno tandem murmure per cœlum dilabitur.

Eodem quoq; anno obijt Clemens papa 6. cui Innocentius quoq; 6. natione Lemouicenſis ſuccedens, præfuit annis 9. & menſibus octo, uir bonus & amator religioſorum, canoniſta maximus, qui Carolum poſtea Imperatorem coronauit.

Innocentius.

Anno Vuighardi abbatis 11. Domini uerò 1353. in profeſto S. Thomæ Apoſtoli obijt Henricus de Vernenberg, quõdam archiepiſcopus Moguntinus, à Clemente papa 6 (ut ſuprà diximus) dudum depoſitus. Hic etiam poſt depoſitionem ſuam, quod ſæpe diximus, ut archiepiſcopum ſe gerebat, quamdiu uixit Ludouicus Imperator quartus: licet Gerlacus promotus & ordinatus à papa maiorem haberet obedientiam, pluresq; ciuitates, oppida & caſtella maxima, in Thuringia Erfordiam, & in Haſsia penè omnes, qui

Gerlacus.

prima uice mandatis Apostolicis obediebant. Mortuo autem Henrico Gerlacus ecclesiã Moguntinã pacificè obtinuit, & solus annis 16 præsedit.

Gerlacus archiepiscopus Mog.

Eodem anno, in die S. Erasmi, Ludouicus Marchio Brandenburgẽsis, Rupertus qui & Adolphus senior comes palatinus Rheni, & Ioãnes Burgrauius Nurenbergensis, tanquã arbitratores electi, diuisionem faciunt ulteriorem terrarum inferioris Bauariæ inter duces, filios Ludouici quondam imperatoris quarti, Stephanum scilicet, Vuilhelmum & Albertum, ut patet in literis.

Bauariæ diuisio.

Anno quoquè prænotato, cœlestis flamma longum post se trahens extinctum limitem denuò apparuit, & à Septentrione ad Austrum repentè ferebatur. Multa quoquè & alia apparuêre stupenda.

Flamma in cœlo.

Anno Vuighardi abbatis 12, Domini uerò 1354, Carolus Rom. rex in mense Ianuario, solennem conuentum principũ habuit in Moguntia: ubi inter multa quæ ad reipub. cõmoditatem statuit, etiam de Romana profectione pro corona imperij adipiscẽda, quod sequẽti anno cõtigit, tractauit.

Conuentus principum Mogũtiæ.

Eodem anno calend. Febr. obijt Baldeuinus archiepiscopus Treuerẽsis, uir perpetua memoria dignus, qui ordinariũ Breuiarij totius annis emendans & corrigẽs, in eam formam qua meus est, restituit, & ecclesiam suam multis diuitijs & honoribus supra omnes prædecessores suos magnificè ampliauit. Huic successit Boëmundus de Edendorf, & præfuit annis 13.

Baldeuinus archiepiscopus moritur.

Boemundus fit archiepiscopus Treuerensis.

Eodem quoq; anno currente, 5 idus Martij, hoc est in profesto S. Gregorij papæ Magni, obijt Vuighardus huius nominis primus, præsentis monasterij Hirsaugiensis abbas in ordine, à prima fundatione, 32. de cuius uita, cõuersatione & gestis, parum huic operi nostro inserere potuimus. propterea quòd paucissima eorum, ad nostram memoriam peruenérunt. Erat enim tempus illud nebulosum, & ignorantiæ tenebris plenum: quando perijt, non solùm in hoc monasterio Hirsaugiensi, sed in omnibus quoq; monasterijs nostri ordinis, penè in tota Germania obseruãtia regularis: & monachi, carnis uoluptatibus dediti, studium literarũ, quod maiores nostros quondam fecit glorioſos, penitus abijciẽtes: nihil minus, quàm suorũ gesta cõscribere prælatorum cogitabant. Hinc factũ est, huius quoq; insignis cœnobij actuum memorandorum turpe silentium, quia nullus fuit à tempore Euerhardi abbatis, usq; ad Fridericũ eius nominis secũdum, per annos fermè septuaginta supra ducentos, qui gesta & successiones abbatum clarè (ut alij fecerãt olim) describeret. Vnde per totum id tempus, breuiter necessariò transiuimus.

Vuighardus abbas moritur.

DE VVIGHARDO SECVNDO, HVIVS MONASTERII abbate 33. *qui præfuit annis* 5, *mensibus* 11, *diebus* 21. *uarijsq; actis.*

MOrtuo autem domino Vuighardo primo, huius cœnobij abbate 32, traditoq; iuxta morem ordinis eius corpusculo ecclesiasticæ sepulturæ, ne oues diu sine pastore, aut animarum suarum aliquod incurrerent periculũ, aut in re familiari (ut fieri solet) paterentur detrimentum: præstituta die ad eligendũ, prout res postulabat, nouum pastorẽ, fratres in unũ conuenerunt anno prænotato, dominicæ uidelicet natiuitatis 1354. indictione Rom. 7, altera die S. Gregorij papæ, quæ fuit sexta feria, & mensis Martij dies 13, habitoq; inter se necessariò tractatu de forma electionis, maior pars fratrum elegit (cæteris assentiẽtibus) dominum Vuighardum eius nominis secundũ, prioris ex sorore nepotem, uirum utiq; illo tempore, scientia, moribus, & experientia inter plures meliorem: qui confirmatus & ordinatus

ordinatus à Gerhardo de Errenberg, Spirensis ecclesiæ episcopo, cum magna solennitate, præfuit huic monasterio Hirsaug. annis 5, mẽsibus 2, diebus 21, qui sexta feria electus, & post mensis spacium confirmatus, benedictionem suam in festo sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum hîc in monasterio suscepit. De cuius gestis, cùm aut nihil, aut parũ literis sit commendatum, nos etiam pauca huic operi nõstro inserta posteritati nota fatere potuimus. Causam huius, paulò ante palàm consignauimus.

Anno prænotato Domini 1354 currente, qui fuit ipsius Vuigardi primus inchoatus, obijt Salamannus episcopus Vuormatiensis: cui succesit Theodoricus, filius cuiusdã militis, ex eorũ genere, qui usq; in præsentem diem nuncupãtur Bauari de Bopordia, genus antiquũ & olim priuilegiatum, præfuitq; annis nouem, & habuit dissentiones cum ciuibus.

Salamannus epũs scopus Vuormatiẽsis obijt, Theodericus succeßit.

Eodem quoq; anno octauo, calend. Decemb. Innocentius papa sextus, anno pontificatus sui quarto nondum expleto, ad instantiam Vuighardi abbatis confirmauit omnia & singula huius monasterij bona & priuilegia Romæ apud sanctum Petrum residens.

Innocentius papa confirmat prĩuilegia.

Anno Vuighardi abbatis 2, qui fuit Domini 1355, Carolus 4 Rom. rex cum magna comitiua, principũ nobilium, equitum & peditum Romã profectus, unà cum regina coronã imperij cum magna solennitate & trãquillitate suscepit. Sunt qui scribant, eum coronam imperij suscepisse de manu cardinalis Hostiensis, missi ad hoc ab Innocentio papa ex Auinione.

Carolus quartus Romæ coronatur.

Eodem anno, in mense Septembri, quodam die circa nonam horã, terræ motus ingens circa Basilæam & Argentinã factus est, quo impellẽte magna Basiliẽsis ciuitatis pars subuersa est, & multa in circuitu ædificia muriq; & castra in montibus fortissima corruerunt, hominesq; miserè oppresserant.

Anno quoq; prænotato, Ioannes eius nominis 3. Brabantiæ dux, cùm se moriturũ ex infirmitate cerneret, monachicum ordinis S. Benedicti habitũ assumpsit, munitusq; sacramentis salutaribus sexta die mensis Decembr. in Domino deuotissimè quieuit, sepultus in Veleer nostri ordinis cœnobio, relinquẽs duntaxat unicam filiã, Ioannã nomine, quam Vuuenceslaus comes Lutzenburgensis frater Caroli imperatoris duxerat uxorem, cum qua Brabantiæ ducatũ ad ius suum contendebat esse deuolutũ. Vnde inter episcopum & Flandriæ comitem Ludouicum, grauis fuit suborta contentio, qui tandem arbitrantes in Vuilhelmum Hannoniæ, Hollãdiæq; comitem filium Ludouici quondam imperatoris concordati fuerunt.

Ioannes Brabantiæ dux moritur.

Pro ducatu Brabantiæ cõtentio.

Anno Vuighardi abbatis 3, Domini uerò 1356. Carolus imperator ex Italia reuersus, in ciuitate Metensi conuentũ habuit solennem principum, ubi omes totius penè regni principes cõcurrentes, regalia sua de manu imperatoris ex more susceperunt. Multi etiam ex Gallia illuc principes ac nobiles conuenerunt, quibus Carolus ipse notus & charus extitit, utpote qui & diu olim apud Parisios operam literis dederat, & in auxiliũ regi Frãcorum cum patri suo rege Bohemiæ aduersus regem Angliæ aliquando pugnaturus ierat. Aderat in hoc solenni conuentu principum, quidam archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus, ad confirmandam pacem totius regni, qui ob reuerentiam summi pontificis, solus cum imperatore in una mensa cibum sumebat, cæteris principibus, electoribus, iuxta cuiuslibet officij rationem ministrantibus, semel, & postea in locum suum, secundum consuetudinem residentibus. Ibi Vuilhelmus Marchio Iuliacensis, consensu principũ, in ducem à Carolo sublimatus est, & Marchionatus eius de Iulia in ducatũ cum ingenti põpa cõmutatur. Vuenceslaus quoq; Lutzen-

Conuentus principum Metis habetur.

Legatus apostolicus.

Marchio Iuliacensis fit dux.

Comitatus Lutzenburgensis fit ducatus.

burgensis comes,frater Caroli imperatoris, & gener Ioannis ducis ultimi Brabātiæ,quem anno priore obijsse diximus,in ducē similiter eleuatus est. Iste dux Vuenceslaus filius Ioannis Bohemiæ regis,nepos Henrici imperatoris 7,& frater(sicut diximus)Caroli 4.homo genere nobilissimus,eruditione literarū doctus,in re militari strenuus, uita & moribus uix alteri secundus,iustitia,clementia & pietate magnificus:nescio quo iudicio diuino semper informatus,omniū præcipuorum actuū suorum finē uotis suis cōtrariū frequenter,& damnis obnoxiū habuit.Ducatū Brabantiæ cum uxore obtinuit,quē unà cum Lutzenburgēsi per annos fermè 28 gubernauit, de cuius morte anno Domini 1383,postea scribemus.In eodem conuentu principū Metis habito,comitatus terræ Barēsis in marchionatū sublimatus est,quanch in uulgo nomē comitatus,apud plerosch etiā hodie per ignorantiā maneat.Bullā dictā aureā,quia sigillo sit aureo roborata,de imperatorū Romanorū delegēdo idē Carolus indicta cōuentione principū ad utilitatē reipub.de cōsensu omniū principū electorum & regni cōscribi fecit & cōfirmauit.His ritè peractis cōuentu soluto cū uxore trāsiuit de ciuitate in ciuitatē,& de monasterio ad monasteriū sanctorū,reliquias ubich diligētissimè inquirens,ex inuentisch multas precibus,quas spernere poterat nullus, obtinuit, quas ad gloriā & decorē ecclesiarū gentis suæ Bohemis inuexit.

Vuenceslaus dux primus Lutzenburgensis.

Comitatus Barę fit marchionatus

Bulla Caroli aurea.

Anno Vuighardi abbatis 4,Domini autē 1357,Vuilhelmus comes Palatinus Rheni Bauariæch dux & comes Hollandiæ,Hannoniæ,Selandiæ, ac Phrygiæ dominus,filius Ludouici quondam imperatoris quarti,de quo multa suis locis suprà diximus,posteach terras illa non sine tyrānide gubernasset annis ferè 12,nescio cuius machinatione ueneno(ut dicebatur)sumpto,uesanus effectus est:qui custodiæ mācipatus,per uiginti annos usch ad mortē ita permāsit,& uesanus in carcere obijt,anno(ut infrà dicemus)à natiuitate Domini 1377.Et quia filios non habuit,Albertus frater eius comitatus & dominia Hollandiæ,Hānoniæ,Selandiæ ac Phrysiæ post eū susciens,per annos 47 strenuè gubernauit,eratch in ordine successionis comitum Hollādiæ 21,uxorē habuit Margarethā filiam ducis Briginsis,quæ peperit ei duos filios,Vuilhelmiū q patri successit in comitatibus prędscriptis, & Ioannē episcopū Leodiensem,de quibus suis locis remoratio fiet,& filiā unicam nomine Catharinam,quæ primò fuit desponsata Eduardo Gelriæ duci,qui frater erat Reinhardi ducis captiui.Sed priusch nuptiæ celebrarētur, in quodam bello fuit occisus,anno Domini 1371,ut ibi dicemus:quo mortuo,sponsa eius adhuc uirgo,& iam uidua,nulli deinceps matrimonio iungi consensit,nisi de sanguine ducum esset Gelrensiū.Nupsit ergo tandem Vuilhelmo filio ducis Iuliacensis,ex Sophia,filia illustris uiri Florentij de Mechlinia,prima uxore Reinhardi primi ducis Gelriæ,patris Eduardi prioris sponsi eius,de quo suprà diximus.

Vuilhelmus comes Hollandiæ uesanus incarceratur.

Albertus post fratrē regit Hollandiā annis fere quadraginta septem.

De filijs Alberti.

De filia ducis et comitis Alberti.

Anno Vuighardi abbatis 5 qui fuit Domini 1358.obijt Albertus dux Austriæ,filius Alberti quondā regis Rom.relinquens post se Lupoldū filiū & ducē,à quo genealogia Maximiliani regis nostri,qui hodie imperat,continuatur,ut per ordinē in sequentibus patebit.Albertū quoch ducem Austriæ,qui fundauit uniuersitatē Viennensem in Austria.Rudolphū quoch ducem,qui fundauit præpositurā S.Stephani protomartyris in Vienna,& comitatū Tirolis,Austriæ ducatu cōiunxit:qui uxorē habuit Catharinam, filiam Caroli imperatoris quarti, & Fridericū ducem,qui sine liberis obijt. Filias quoch reliquit duas,Margaretham Marchionissam Brandeburgensem,& Catharinam abbatissam sanctæ Claræ in Vienna.

Albertus dux Austriæ moritur.

Eodem

Eodem anno magna fuit ab initio Augusti pestilentia usq; ad natalem Domini, per totam ferè Alemaniam, & multa millia hominum hoc morbo breuissimo tempore perierunt. *Pestilentia magna.*

Anno quoq; prænotato inter Ludouicum regem Vngariæ & Venetos bella grauissima suborta fuerunt, propter regnum Dalmatiæ, quod Veneti multis annis regibus Vngariæ reclamantibus possederũt. Collecto itaq; rex Ludouicus tam suorum quàm Teuthonicorum magno exercitu, Dalmatiam cum potentia ingreditur, & primò quidem obtinuit ciuitatẽ Iardensem, deinde ciuitates maritimas, postremò Dalmatiam totam. Dehinc etiam fines Venetorum ingreditur, captisq; nonnullis eorum munitionibus, magnum eis sui terrorem incussit. Vnde necessitate compulsi, pacem petierunt, quam eis rex non solùm concessit, sed etiam munitiones eorum quas iure ceperat bellico. *Inter Vngariæ regem & Venetos bellũ agitur.*

DE VVIGNANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 34. *qui præfuit annis 20, mensibus 10, diebus 20. uarijsq; actis.*

IAm uniuersæ carnis domino Vuighardo huius nominis secundo, Hirsaugiensis monasterij abbate 33, sicut ingresso, atq; cum debita solennitate sepulto, ut moris tunc erat prior & fratres spirituali pastore orbati, eodem mox anno, ultima die mensis Maij, qui fuit sexta feria post Vrbani, pto electione noui patris ad locum capitularem conuenientes, necessarijs inter se consilijs tractatibusq; præmissis, Vuignandũ ex suo collegio monachum, in abbatem huius monasterij 34 præfecerunt, qui ab episcopo Spirensi Gerhardo de Errenberg, confirmatus ex more, & ordinatus, præfuit in abbatia annis uiginti, mensibus decem, & diebus uiginti: de cuius gestis, pigritia & ignauia monachorum id causante, aut nihil aut parũ deducere possumus ad notitiã posteritatis, quia & supra memoriam eorum qui hodie uiuunt, acta sunt, & à nullo literis (ut opportuerat) commendata. Nam posteaquàm amor & studium literarum à monachis deficere cœpit, unà cum disciplina obseruantiæ regularis: mirandum non est, si nec monasteriorum suorum conditiones pro tempore sæpius uariatas, nec successiones actaq; suorũ literis mandauerint abbatũ: cùm ex his qui hodie uiuunt, sub reformationis Bursfeldinæ titulo, nec unũ quidẽ inuenire potuerimus de omnibus, qui ueterũ exemplo animatus, uel scribere nouã, uel cõtinuare diu inchoatã proprij sui monasterij Chronicã, ad informationẽ posteritatis aut uelit aut possit. Proh dolor, dicere de multis abbatibus qui sanctã obseruantiã regularis uitæ cum suis monachis profitẽtur, qui historiæ utilitatem ignorant, quid nobis opponãt cõpellor. Aiunt enim, Quid nobis scire, conducere potest fundationis monasteriorũ nostrorũ antiquitas? quid abbatum uel successiões uel gesta reducere ad memoriã cõfert, qui in puluere mortis dormiũt, nec ullis laudibus demulcẽtur? O iam sepulti, ignaui homines uiui, quorũ peribit memoria cũ sonitu, quã situs asinini, ac rudis ingenij, palã ostẽditis, qui bonũ contemnitis historiarũ, quod absequi non potestis. Historia uiuis tam præsentibusq; futuris conscribitur, non mortuis: uos ergo, si uiueretis intellectu, historias utiq; amaretis. Neq; enim si tollatur historia Euangelij sacrosancti memoria, neq; martyria & passiones sanctorũ ad nostram scientiã deuenissent. Valeãt ergo uiui homines ignorãtia sepulti, & sibi uiuãt solis ignauia sua cõtẽti, nulli utiles, nulliq; in bonis actionib. uel studijs imitabiles. Nos aũt nostra psequamur. Circa hæc tẽpora Albertus dux Bauariæ, comesq; Hollãdiæ, Selãdiæ, Hãnoniæq; ac Frisiæ dñs, obsedit Hollãdiæ

Vuignandus fit abbas.

Annis præfuit ferme uiginti.

Quòd monachi non scribant annales cõqueritur author.

Excusatio uana monachorũ ignorantium.

Sine historia fides euacuaretur.

Delft oppidum Hollandiæ capitur.

Delft nominatũ ꝓpter inobedientiã & rebellionẽ ciuiũ, quo capto muros & portas usq; ad solũ euertit. Castrũ quoq; Hoensckirch funditus destruxit.

Conuentus principũ in Eslingẽ.

Anno Vuignandi abbatis 2, currente cum annis Domini 1360, Carolus imperator in oppido Sueuiæ Eslingen, pro quibusdã causis imperij principes cõuocauit, ubi cùm die quadã in refectorio cõuentus fratrũ Minorũ sua cum illis tractaret cõsilia, seditione ciuiũ orta cõtra imperatorẽ & principes tumultus cõcitatur, qui mox recedẽs ab oppido comiti Vuirtenbergensiũ, Euerhardo cõmisit, quatenus tantã contumeliã sibi illatã cõpensaret. Qui

Eslingen obsidione cingitur.

suorũ, & ciuitatũ imperialiũ coadunato exercitu Eslingen obsidione circũuallauit, fortiterq; oppugnare cœpit. Videntes autem in malo se positos ciues, & tantæ multitudini non posse resistere, pacẽ pecunia interueniente acceptarunt, imperatori pro satisfactione aureorũ sexaginta millia, comitiq; Euerhardo pro impensis habitis triginta millia pendẽtes, & sic quassatio tumultus centũ millibus empta quieuit. Graues inter Boëmundũ Treuirorũ archiepiscopũ comitesq; de Spanheim & Starckenburg discordiæ his fuêre subortæ tẽporibus, propter castella quædã & dominia. Sed interuenientibus amicis, Vualramus comes de Spanheim in concordiã citò cum archiepiscopo redijt. Comes autẽ de Starckenburg, agros, uillas & possessiones ecclesiæ Treuerensis ferro & igne grauiter deuastare cœpit, multaq; damna intulit. Archiepiscopus autem collecto exercitu Einkirch uillam comitis in littore Mosellæ positam, cum ipsa munitione quam fecerat sub castello Starckenburg, pro exigenda à nauigantibus theloneo, ipso, ut principe terræ contradicente cepit, ac funditus destruxit. Quod uidens comes, ac deteriora metuẽs, gratiam pontificis per nuncios postulauit, & cum uenia accepit. His quoq; temporibus Carolus imperator quartus, cùm esset uir doctus, quippe qui in gymnasio Parisiorum multo tempore operam literis dederat, amaretq; præ cæteris uiros eruditos, uniuersitatem Pragensem pro decore Bohemię regni laudabiliter instituit, quæ multis priuilegijs & donationibus ab eo illustrata, in breui tempore ultra omnes totius Germaniæ uniuersitates gloria & numero personarum creuit: quousq; tandem post annos fermè quinquaginta, multis commaculata hæresibus, quæ notæ sunt omnibus, in nihilum redigitur. Episcopum quoq; Pragensis ecclesiæ, pro honore regni qui eatenus sub archiepiscopo Mogũtino fuerat, suffraganeus in archiepiscopum autoritate apostolica sublimauit, multisq; priuilegijs decorauit, subijciens ei suffraganeos & episcopos more aliorum. Multas in Bohemia de nouo fundauit ecclesias, fundatasq; tam à se quàm ab anteceſſoribus suis, reliquijs, ornatibus pictoris, clenodijs, & uarijs donationibus magnificè honorauit. Aulam uillæ Ingelheim, nõ longè à Mogun

Cœnobium regularium in Ingelheim.

tia & Rheno, quam Carolus imperator magnus pro castro residentiæ maiestatis suæ cis Rhenanæ quondam habuit, in quo & natus & gladium ab angelo contra Saracenos pugnaturus, qui Norinbergæ ostenditur, accepisse cœlitus missum, incolarum fide creditur: in monasteriũ canonicorũ regulæ S. Augustini commutauit, statuens, neminem in eo ad religionem suscipiendũ, nisi in Bohemia natum: quod ita hactenus seruatur, usq; in præsentem diem, per annos non minus centum quadraginta quatuor. Subiecit aũt istud cœnobiũ abbati monasterij S. Caroli, in Praga pro tempore existenti, ad quem eius uisitatio debeat pertinere. Festum quoq; lanceæ, clauorum

Memoria Christi lanceæ constituitur.

& coronæ Domini nostri Iesu Christi, feria sexta post octauas paschæ singulis annis per uniuersum orbem Christianum, celebrandum, impetrauit à papa cum magnis indulgentijs, gratijs & remissionibus peccatorum.

Anno

Anno Vuignandi abbatis 3, qui fuit Domini natiuitas 1361, mẽse Feb. quadam die aduesperascente cœlum ardere uisum est, & ea nocte Vuihelmus primus dux Iuliacensis uir bellicosus magnanimusq; moritur.

Eodem anno Gerhardus comes Montẽsis, & Arnoldus comes de Blãckenheim, inueterato ad inuicẽ laborantes odio, se mutuò interfecerũt in ciuitate Colonienſi acutis lanceis haſtiludiũ agẽtes, alter ab altero confixus. *Duo comites ſe interfecerunt.*

Eodem quoq; anno poſt longam inter fratres ducatu Gelriæ concertationem, poſtq; incendia & hominibus mulcta, tandẽ Eduardus Victor exiſtens fratrem ſuum Reinardum cepit, quem cuſtodiæ mancipatum uſque ad uitæ finem per annos decem conſeruauit, adeptusq; ducatum Gelriæ, ſine alicuius contradictione regnauit. *Dux Gelrenſis fratrem ſuum capit.*

Anno Vuignandi abbatis 4, Domini uerò 1362, exeuntes quidã latrunculi de Anglia per Hiſpaniã & Franciam diſcurrebãt, deprædatione, incendio & ferro, multq; incolis terræ damna & incõmoda in uillis, maximè ubi non erat defenſio irrogãtes. Qui cùm numero ſimul creuiſſent & audacia, capitaneũ ſuper ſe conſtituerunt, quem archipresbyterũ cõmuni uocabulo appellarũt. Ipſa autẽ multitudo latronũ, ſocietas magna Anglicana dicebatur, habens plusq; 40000 uirorũ ad pugnã procedentium. Qui peruagatis Hiſpania & Frãcia, fines tandẽ Treuerenſiũ ingrediuntur, omnia incendio & rapina uaſtãtes. Quorũ aduentu Boëmundus archiepiſcopus audito Cunonẽ de Falckenſtein, coadiutorẽ ſuum, Vuenſeslaũ Lutzenburgẽ & Brabãtiæ ducẽ, Vualramum comitẽ de Spanheim, comitẽ quoq; de Veldentia, & comitẽ de Starckenburg, cũ multis alijs comitibus, baronibus, nobilibus & pugnatorib. miſit cõtra illos: qui mox, ut tot cõtra ſe cõueniſſe principes intellexerũt, terga uertẽtes, de finibus Treuerorũ receſſerũt, & Alſatiã intrãtes, multa circa Argentinã uillanis dãna intulerũt, diripiẽtes quicquid uſq; reperiſſent. Venit ergo nocte maledicta illa ſocietas ad muros Argentinenſes, & in circuitu ciuitatis ſe locauit, Romgshouen, & omnia in uicino ſituata uillagia igne cõſumpſit. Portæ autẽ ciuitatis clauſæ tenebantur, nec quiſq; permittebatur egredi quãdiu illò manſerunt. Quoſcũq; reperiſſent in agro & uiculos affectis, inauditis ſupplicijs trucidarũt, niſi pecunia ſe redimerent. Nulli tutò, ſine ſaluo cõductu eorũ trãſire licebat, quẽ cuicũq; dediſſent, inuiolabili firmitate ſeruaſſent. Mulieres & uirgines moniales & iuuenculas quotquot inueniſſent, inſatiabili genere libidinis cõſtuprabant, multasq; ex eis occiderũt. Maſculos iuuenes in ſeruitutẽ captiuos ſeruabãt. Verùm quia fama eorũ præceſsit aduentũ, quicquid mobile erat, ruſtici ad ciuitates & loca munita importauerant. Oppida quidẽ plura obſidione uallabant, ſed cùm eis deeſſent machinæ ad expugnationem neceſſariæ, nullũ omnino capere potuerũt. Interea ciues Argentinenſes cum Alſaticis, literas & nuncios ad Carolũ imperatorẽ tunc Frãcofordiæ cũ principibus exiſtentem, pro auxilio implorãdo miſerunt, quibus in breui uenturũ ſe cum exercitu promiſit imperator. Sed ſæpe interpellatus, cùm aduentũ ſuum ſemper promitteret, ſemper differret, magnã de ſe cõſpirationis cum ſocietate Anglicana clãm initæ Alſatijs dedit, propterea quòd deſolari tam nobilẽ prouinciam à uiliſsimis latrunculis permiſit. Tandem uerecundia ac neceſsitate cõpulſus exercitum in Alſatiam miſit, pro appropinquante latronum caterua fugiendo receſsit: quos cùm noſtri perſequẽdos decernerent, tanta uelocitate fugiẽtes uſi ſunt, ut iter eorum unius diei, noſtri conficere in quatuor diebus non ſufficerent. Poſt receſſum uerò latronũ, exercitus imperatoris per Alſatiam diſcurrens, maxima incolis damna fecit, conculcando &

Magna ſocietas Anglicana deuaſtat omnia.

A finibus Treuirorũ pulſi ſunt.

Archipresbyter deuaſtat Alſatiæ terras.

Crudeles in pauperes fuere.

Imperator ad auxiliũ uocatus eſt.

Fugantur de Alſatia latrones.

cando & annihilando frumenta in agris, quoniam messis proxima erat, in tantum ut grauiora ab amicis quàm ab hostibus uiderentur incõmoda perpessi. Vnde fames magna subsecuta est, quæ totam Alsatiam per annos sex continuos grauiter afflixit.

Cuno fit coadiutor Treuerensis.

Anno prænotato Bohemundus archiepiscopus Treuirensis podagra senioq; grauatus Cunonem de Falckenstein Mogunt. ecclesiæ canonicum Treuerẽsis ecclesiæ creari fecit, & in coadiutorem assumpsit, committens ei totius ecclesiæ ac patriæ negotia tractanda, qui gloriosissimè aduersum hostes ecclesiæ præfatæ, ubiq; triumphans mox in exordio constitutionis suæ miranda perpetrauit. Vnde gauisus Bohemũdus ab Innocentio papa sexto, precibus obtinuit consensum archiepiscopatum Treuerensem Cunoni resignandi: quod cùm papa libenter annueret, Bohemundus pontificatu abdicato Cunonem habuit successorem, pro sustentatione sui oppidum & arcem Sarburg, cum attinentijs & prouentibus quoad uiueret ab eo recipiẽs, annis quinque superuixit.

Cuno fit episcopus Treuerensis.

Anno præscripto obijt Innocentius papa 6. cui succesit Vrbanus quintus, Massilienses abbas, ordinis sancti Benedicti, & præfuit annis 8. uir doctus & sanctissimæ conuersationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcos, & multa bona patrauit. Claruit his temporibus deuota Christi famula S. Brigitta, regina quondam Suetiæ, multis illuminata reuelationibus diuinis, quæ regnum contempsit mundanum amore cœlestis, exiensq; de terra & cognatione sua, ad limina peregrinabatur sanctorum, ieiunijs, eleemosynis & orationibus uacans continuè. Hæc uenit in Auinionem ad Vrbanũ papam 5. missa à domino nostro Iesu Christo pro confirmatione regulæ suę quam fecerat.

S. Brigitta in precio habetur.

Vuilhelmus.

Anno etiam prænotato obijt Vuilhelmus de Gennep archiepiscopus Colonienses, ingentem relinquens thesaurum in auro & argento uinoq; & bladis. Vacauit autem sedes mensibus decem.

Lampertus.

Anno Vuignandi abbatis 5. Domini uerò 1363. obijt Gerardus episcopus Spirensis, in maiori ecclesia sepultus, cui Lampertus de Buren monasterij in Gegenbach, ordinis sancti Benedicti Argentinensis diœcesis, immediatè succedens præfuit annis octodecim, quibus euolutis autoritate Vrbani papæ sexti, ad episcopatum Bambergensem nobilem & exemptum translatus est.

Adolphus.

Eodem anno Ioannes de Virnenberg, maioris ecclesiæ decanus, per capitulum in archiepiscopum Colonienses electus est, qui pro confirmatione sua perrexit in propria persona ad curiam: sed Vrbanus papa 5. eius electionem non solùm confirmare noluit, sed etiam penitus cassauit, Adolphumq; fratrem comitis de Marcha episcopum Monasterienses, hominem carnalem iuuenemq;, in archiepiscopum Colonienses contra uoluntatem capituli sublimauit, qui mensibus duntaxat præfuit 10. & postea resignauit pontificatum in manus papæ Vrbani sponte, ut anno sequente dicemus.

Ioannes.

Anno quoque prænotato obijt Theodoricus Bauarus de Bopardia, episcopus Vuormatiensis: cui succesit Ioannes dictus Schadland, ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ doctor, prouisione Apostolica: & præfuit annis 13. habuitq; multas cum ciuibus dissensiones. Hic nuncius papæ & inquisitor hæreticæ prauitatis, administrauit aliquandiu ecclesias episcopales non ultimæ dignitatis, sicut Hildeshemensem in Saxonia, Augustensem in Vuindelicia, Culmensem in Prussia, & Constantiensem in Sueuia.

Anno Vuignandi abbatis sexto, qui fuit Domini millesimo trecentesimo

simo sexagesimoquarto, Adolphus archiepiscopus Colonien sis accusatus apud sedem apostolicam, quòd rerum ecclesiasticarũ dilapidator, nihil indignum pontificatu haberet, non ui, non metu, sed uoluntariè archiepiscopatum resignauit, Engelberto de Marchia episcopo Leodiensi patruo suo, Vrbano papa quinto consentiente, & ei de nouo, ut moris tum erat, de Coloniẽsi ecclesia prouidente, qui præfuit annis quatuor, non satis utiliter. Adolphus autem resignato pontificatu, non sine damno ecclesiæ Colonien sis, amore cuiusdam puellæ sororis comitis Montensis, cum qua sperabat se comitatum Cliuensem, consequuturum eam duxit uxorem, quamuis Monasterien sem episcopatum annis 5. & Colonien sem mensibus 10. sine ordinibus sacris ut pontifex gubernasset. Nec eum fefellit opinionis præsumpta fiducia, comitatum enim quem optauerat cum uxore tandem obtinuit, ita quòd uterq; comitatus, Cliuensis uidelicet & de Marcha, usq; in præsentem diem coniuncti permanẽt uidelicet Cliuensis postea (ut suo loco dicemus) in ducatum gloriose fuerit sublimatus.

Adolphus.

Engelbertus.

Cleuis & Marchiæ coniunctio.

Anno Vuignandi abbatis 7. dominicæ uerò natiuitatis 1365. Carolus Imperator quartus, denuò Italiam ingreditur, & Vrbano papa Romæ inuẽto, collatione quorundam arcanorum cum eo habita, in Alemaniam cum suis nobilibus sanus reuersus est.

Imperator Italiã denuo ingreditur.

Hyems hoc anno prolixa fuit & asperrima, Rheno per menses ferè tres congelato. Fames quoque & pestilentia magna in Alemania, multiq; homines alij frigore, alij fame, alijq; peste perierunt. Claruit his temporibus Ioannes de Rupe scissa, ordinis Minorum, nescio quo spiritu seductus, nisi proprio: qui multa prædixit in proximo futura de Antichristo, de generali conculcatione cleri, & de reductione totius orbis ad fidem Christianam, & multa alia quæ sibi reuelata diuinitus à Christo Iesu crucifixo docebat. Scripsit de his multa & uaria ad quendam cardinalem, quæ habentur: sed utrum euenerint quemadmodum prædixit, iudicent qui libros eius legerint, historiarum periti censores.

Hyems prolixa, fames & pestis.

Ioannes de rupe scissa.

Anno Vuignandi abbatis octauo, Domini uerò 1366. inter episcopum & ciues Vuormatien ses magna dissensio fuit pro institutione consulatus & sculteti, & quibusdam alijs ad iurisdictionem pertinentibus: quæ tandem per Rupertum comitem Palatinum Rheni, qui & Adolphus, consulatusq; Moguntinen sem & Spiren sem. in die conuersionis sancti Pauli, anno præscripto ad pacem reducta est. His temporibus magna & firmissima inter ciuitates imperiales & liberales confœderatio facta est, quæ etiam principibus potentissimis in exordio sui formidabilis uidebatur, sed diu non durauit. Sæpe tales cõfœderationes, quas ligas uulgariter Bunt appellabant, non solùm inter ciuitates, sed etiam inter principes iuratas cõfirmatasq; legimus, & quotidie similiter uidemus: sed mobilitas humana, nihil diu inuiolatum conseruat. Vnde conueniens prouerbium est:

Confœderatio magna ciuium.

Mobile mouetur semper cum principe uulgus.

Anno Vuignandi abbatis 9. qui fuit Domini natiuitas 1367. obiit Bohemundus archiepiscopus Treuerensis, in maiori ecclesia Treuerensi sepultus. Post quem ipse Cuno de Falckenstein, & dominus de Mintzenberg, matre natus filia comitis de Saruueden, Bohemundo (sicut diximus) adhuc uiuente, archiepiscopus ordinatus præfuit ualde utiliter annis 21. Hic Cuno archiepiscopus pro seruitijs Carolo Imperatori 4. multipliciter impensis, Bopardiam & Vuesaliam cum medietate Sterrenberg, quæ Baldeuinus quondam archiepiscopus à fratre suo Henrico Imperatore 7. in pignus

Bohemundus.

Bopardia & Vuesalia impignoratur Treuerensibus

gnus expensarum ratione Imperij in Italia habitarum, obtinuerat, impignoratione arctiori pro summa maxima impetrauit, ita quòd posterioris impignorationis summa, maior fuerit prioris. Erat enim Cuno uir prudentissimus, qui à natura ad regimen etiam multarum ecclesiarum natus uideretur, laboriosus, strenuus, & ingenio acutissimus, & cui nullus suo tempore inueniretur similis.

Comitū de Eberstein & Vuirgensium grauis dissensio.

Anno prænotato graues discordiæ fuerunt inter Euerhardum comitem Vuirtenbergensem, & comites de Eberstein, quæ breui in magnum utriusque partis detrimentum succreuerunt. Cùm ergo Vuirtenbergensis quodam die in balneo esset naturali, quod Sylueſtre uulgariter Vuiltbad appellamus, comes de Eberstein cum exercitu ueniens occultè, locum obsidione cinxit, sperans se comitem intus comprehensurum. Sed inanis eum confidentia fefellit. Nam à quodam rustico noctu conductus per nemora ad loca tutiora manus eius sine læsione euasit, & subsecuta sunt inter eos grauissima bella, incendia & rapinæ. Omnes enim fermè nobiles cum præfato comite de Eberstein, conspirantes aduersus Vuirtenbergensem, præter solos ciues in Eslingen, qui cum Euerardo comite senserunt, sumptis armis prælia suscitauerunt.

Engelbertus obijt.

Eodem quoq; anno Engelbertus archiepiscopus Coloniensis & maximis oneribus debitorum grauatus, paralysi quoque non immodicè dissolutus, sentiens se ob id minus ad regimen pontificatus sufficere, consentiente capitulo suo Cunonem archiepiscopum Treuerensem suprà dictum, in coadiutorem assumpsit, cui administrationem ecclesiæ omnimodam in spiritualibus & temporalibus, Vrbano papa 5. approbante, commisit. Engelbertus autem archiepiscopus hac prouisione completa, ad priuatæ uitæ tranquillitatem se contulit, & certis pro usu uitæ suæ retentis prouentibus, non diu superuixit.

Euerhardus comes Vuirtenbergensis obijt.

Anno Vuignādi abbatis decimi, Domini autem millesimo trecentesimo sexagesimo octauo, comes Euerhardus de Vuirtenberg, obijt, duobus filijs relictis, Vdalrico uidelicet & Euerhardo, qui & ipsi postea multa prælia cōmiserunt.

Eodem anno, uigesima prima die mensis Augusti, obijt Engelbertus archiepiscopus Coloniensis: post cuius mortem archiepiscopatus uacauit annis duobus. Cuno enim archiepiscopus Treuerensis, quamuis à capitulo postularetur, esse noluit: sed iussu papæ Vrbani, administratorio nomine ecclesiam illam cum sua Treuirensi, satis strenuè & utiliter gubernauit. Comes anno prænotato in quadragesima, cœlitus apparuit.

Engers castrum.

His quoque temporibus Cuno archiepiscopus Treuerensis sæpe dictus, castrum Engers cum fortalicio suo iuxta Rhenum, inter Confluentiam & Andernachum, satis pulchrè cōstruxit, quod ex nomine suo Cunenergers, uoluit nuncupari, licet pauci nomen eius apponant.

Anno Vuignandi abbatis 11. Domini uerò natiuitatis 1369. circa festum paschale, Carolus Imperator 4. maximo suorum coadunatu exercitu, Longobardiam contra Mediolanenses pugnaturus ingreditur, & usque ad festum sancti archangeli Michaëlis hinc inde discurrens, uincere in munitionibus existētes non potuit. Volebat enim dominium Mediolanense ad imperium armis reducere: & iniurias papæ Vrbani quarti, quas olim à uicecomitibus, quum adhuc in minoribus esset, acceperat, qui eum coëgerant literas Apostolicas contra eos allatas comedere, uindicare. Sed quum pestilentia uehementer inuasisset exercitum, magna summa pecuniarum accepta,

accepta in signum superioritatis imperij, non sine magna displicentia papæ ad propria remeauit.

Hoc ipso anno ciues Colonienses priuilegia & ciuitates clericorum conati infringere, ecclesiastico interdicto biennio sunt subacti, & clerus iussu Cunonis administratoris ecclesiæ Colonienſis ciuitatem exiens, mensibus octodecim foris mansit.

Eodem quoque anno Gotfridus comes de Arnspurg, de consensu uxoris suæ comitatum suum Arnspurg, cum omnibus attinentijs suis, castellis, uillis & prouentibus, in perpetuum tradidit ecclesiæ Colonienſi possidendum, sicut etiam hodie ab archiepiscopo possidetur.

Anno Vuignandi abbatis duodecimo, Domini autem millesimo trecentesimo septuagesimo, factum est bellum magnum in uigilia sancti Bartholomæi Apostoli inter Vuenceslaum Brabantiæ, & Lutzenburgij ducem, fratrem Imperatoris Caroli, & Vuilhelmum ducem Iuliacensem, iuxta Bæsuuiler, & cæsis ab utraq; parte plusquàm octo millibus hominum. Dux ipse Iuliacensis uictor extitit, & Vuenceslaum ducem cum alijs multis nobilibus captiuum abduxit: quem tandem post menses undecim, metu Imperatoris, sine exactione liberum dimisit. Ab alijs uerò pecuniam infinitam penè, pro eorum liberatione extorsit.

FINIS.

IN CHRONICVM

IO. TRITEMII, INDEX.

A

Aaron abbas S. Pãtaleonis 66
Abbates olim noluerũt esse multi canes 40
Abbo episcopus ex abbate factus 18
Abbo Floriacensis abbas 45
Abstinentiæ ueterũ exẽpla. 152
Adamarus abbas 37
Adamitarum hæresis 156.193
Adelbero monachus 31.33.71
Adelbero Herbipolensis ep. coactus damnauit papam 93
Adelbero Vuormatien. ep. propria crassitudine suffocatur 91
Adelbero abbas 101
Adelbero epis. Leodiensis. 146
Adelbero archiepiscopus Treueren. 158. 165. 169. 173. 177
Adelbertus comes renouat Hirsaugiam 8
Adelbertus comes Bambergensis occidit Conradum ducem Lotharingiæ 28.30
Adelbertus ep. mittitur ad Thuscos, docturus ueritatem. 41
Adelbertus archiep. Magdeburgensis moritur 46
Adelbertus ex monacho ep. 47
Adelbertus abbas 49
Adelbertus ex monacho Bobiẽsi abbas Gemblacensis 50
S. Adelbertus ex monacho epis. in Prussia martyrium sustinuit 52.53
Adelbertus comes de Calue. Hirsaugiensis aduocatus 63.65 70. 72.73.79.83.85.86.124 209 210
Adelbertus abbas in Nauu monasterio 103
Adelbertus alius abbas in Echlingen 103
Adelbertus prior Hirsaug. 107
Adelbertus ex cancellario arc. Mog. 139.148.150. 158.165
Adelbertus marchio captus 155
Adelbertus comes de Schœnberg fit monachus 160
Adelbertus marchio de Soltuuedel 165.166
Adelbertus iunior archiep. Moguntinus 165.166.167.169
Adelbertus comes de Soluuedel in feudum accipit Marchiam Brandenburgensem 166 169
Adelbertus Vnduuensis episc. mittitur ad Hildegardẽ. 173
Adelbertus familiaris abbatis Hirsaugiensis à fratribus uulneratus obijt 207
Adelbertus comes de Spanheim socius belli in Saracenos 213
Adelboldus episcopus Vuintonienſis claruit 46
Adelboldus monachus fit ep. 53
Adelgarius ex monacho archiepiscopus 28. 29
Adelgerus abbas in Spanheim. 202 234
Adelgos archiep. Magdeburgensis obijt 144
Adelhardus 28.33.34
Adelheidis abbatissa in Quelenburg 45.61
Adelheidis abbatissa 58
Adelheidis, Bertholdi comitis uxor 142
Adelhelmus abbas in Ammineberg, ac postea Mediolacẽ. 103
Adelhelmus prior 182
Adelhunus abbas S. Iacobi. 140
Adelhũ abbas S. Disiboldi adest donationi in Spanheim 150
Adelolphus rex Angliæ 16
Adolphus comes de Holstein socius belli pro terra sancta 207
Adolphus archiepiscopus Colonienſis. 216. 217. 219 220. 101
Adolphus comes de Nassaw fit rex Rom. tandemq; ab Alberto duce Austriæ interficitur 261
Adolphus comes 223.263
Adolphus rex Rom. 262. 263 264 265
Adolphi comitis Palatini sors hæreditatis 286
Adreualdus seu Adelbertus 25
Adrianus IIII. papa 178.187
Adrianus V. fit papa & moritur 285
Aduocatus Hirs. 9. 87. 123 129
S. Ægidij monasterũ. 139. 140
Æstas 216.220.235
S. Affræ monasterium 41
Agnes uxor Imp. 61.67.179
Agnes filia Henrici Imp. 108
Agnes uxor Landtgrauij 222
S. Albanus 20.28.31.138.281
Albertus Magnus. 208.248.256
Albertus comes Vrlamũdẽ. 229
Albertus de Anhalt 237
Albertus comes ab Habspurg, pater Rudolphi Imp. 253
Albertus F. Rudolphi. 253.254
Albertus Romanorum rex. 265 266.267 269
Albertus dux Austriæ. 261.263 264. 268.270 296
Albertus dux filius Alberti regis Rom. 265
Albertus in Straubingen filius Ludouici regis Rom. 274
Albertus comes Palatin. 292.299
Albertus ab Hoënloë episcopus Herbipolensis 290
Albertus dux, filius Ludouici IIII. 221.292.296.297
Albinus discipulus Bedæ, præceptor Rabani 13
Albuinus episcopus Mersburgensis 141.142
Aldericus ex abbate episc. 14
Alexander epis. Leodiensis. 157
Alexãder III. papa 187.188.192
Alexander IIII. papa. 246.249
Alexius Isauci filius 213
Algerus monach. Corbeien. 47
Almanus monachus 25
Alpersbach monasterium 105
Alphonsus rex Castellæ eligitur in regem Rom. 246 247
Alsatia à latronibus Anglicis uastatur 299
Alsatiæ penuria ad sexẽniũ 300
Altauilla castrum extruitur 283
Altburen prædium Hirsaug. 88
Altdorff monasterium 101
Altfridus ex monacho episc. 15
Altisiodorenses episcopi 18
Altisiodorense cœnobium 25
Altuilarense cœnobium 25
Alzen oppidũ destruitur. 264.

S. Amandi cœnobium 22
Ambrosius seu Ansbertus clarus scriptor 30
Ambrosij funebris oratio ad sepulturam Aurelij 11
Amichadus monachus Fuldē. 62
Ammineberg monasterium. 103
Amorbach monasterium 104
Amularius ex monacho arch. 15
Anacletus antipapa 158
Anastasius IIII. papa 177. 178
Anathematis efferēdi forma. 88
Andernacum oppidum. 122. 212
Andreas pontifex Traiectē. 156
Andreas de Gūdelfingē 263. 276
Angariæ ducatus in Vuestphalia uastatur 261
Angelonus monachus Luxouiensis 14
Anglia fit tributaria papæ 16
Anglia Normānis affligitur 75
Anglorum cum Francis atrox bellum 285. 286
Anglici quidam latrones Hispaniam & Gallia deuastāt. 299
Anno abbas Bergensis 37
Anno arch. Colonien. 66. 67. 72
Annus Solaris siue magnus. & Lunaris siue paruus 170. 6
Ansbaldus abbas 20. 24
Anscarius Bremensis arch. 16
Ansegisus ex abbate epis 14. 22
Anselmus Remensis, scriptor. 67 94
Anshelmus abbas Lauriſſensis. 62. 93. 94 139
Ansfridus ex comite monachus ex monacho episcopus 53
Antiochus uermibus scaturiens computruit 88
Antiphonas composuit Sigebertus 145
S. Antonius Paduanus minorita moritur 233
Anthropomorphitarum hæresis 35
Apostolorum 12. uitæ & passiones à quo descriptæ 50
Aptinckouen monasterium in Badelborna 67
Apulia Imper. subijcitur 221
Aquarum inundatio 22. 23. 141
Aquisgranum ab Ottone capitur 211
Aquisgranenses ob necem comitis Iuliacensis mulctātur 255
Araldus rex Angliæ interficitur à Nortmannis 75
Argentina à Philippo obsidetur 211
Argentinenses Rhenum occluserunt 293
Ariani in exilium mittunt Dionysiū epis. Mediolanēsem 10
Aribo arch. Mogunt. 59. 60. 61
Arigādus abbas S. Petri in Frācia 38
Arnoldi siue Arnulphi Imperatoris uxor & liberi 25
Arnoldus dux Bauariæ rebellis Imperatori 31
Arnoldus epis. Spirensis 66. 67
Arnoldus comes de Isenberg archiep. Treuiren. 240. 248
Arnoldus de Sleyda electus in archiep. Treuirensem à papa reijcitur 248
Arnoldus episcopus uenit ad Limpurg 153. 154
Arnoldus episc. Spiren. accusat Rupertum. 151. 152. 153. 155
Arnoldus comes de Scheurē dedit partē suam diabolis. 159
Arnoldus archiep Colonien sis. 165. 171. 176. 177 182
Arnoldus archiep Moguntinus 178. 179. 187. 188 201
Arnoldus comes à Blanckenheim. & comes Montensis sese mutuò confodiunt 299
Arnolphus episcopus Herbipolensis in Missa occiditur 25
Arnolphus prædicator ueritatis Romæ, à clero occiditur. pag. 157
Arnulphus filius Carolomanni Imperator 25 27. 29
Arnulphus siue Arnoldus scripsit metra in Prouerbia Salomonis 47
Arnulphus epis. Vormatiensis moritur 71
S. Arnulphus monachus S. Medardi. abbas. ac postea ep. 72
Aselmus abbas in Buren 102
Astenses subigūtur ab Imp. 272
Astrolabij & quadrātorū scriptor 53. 79
de Astronomia scriptor 54
Augiense cœnobium 20. 59
Augusta capitur 107
Augusta Rhetiorum obsidetur & capitur 106
Augustinenses Vormatiæ cœnobium construxerunt 249
Aurea bulla Caroli 4. 296
Aurelius Armenius, episcopus Redinauorum 4. 5. 7. 8. 11. 22. 24. 27 64
S. Author Treueri in Saxoniam transfertur 139
Austria in manus Imperatoris deuenit 239
Austriæ ducum per aliquot secula genealogia 253. 254
Austriæ ducatus erigitur 169
Aymonius monachus 43

B

Baculus S. Petri 43
Baianus arte magica clarus 44
Baldemarus IIII, abbas fit in Spanheim 204. 212
Baldemarus rex Daciæ cum Fcapitur 228. 229. 232
Baldeuinus comes Flandriæ. 30 66. 120 129. 204. 213 218
Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis. 270. 272. 276. 277. 279. 281. 282. 283 204
Baldericus Leodiensis epis. monasterium S. Iacobi instruxit 57
Ballenstetten monasterium conditur 158
Bambergensis episcopatus fundatur 56
Bambergensis maior Ecclesia consecratur 57
Bambergense monasterium cōbustum 99
Bardo abbas arch. Mog. 61. 66
Baræ comitatus, fit marchionatus 296
Barense castrum obsidetur & capitur 164
S. Bartholomei monasteriū monialium prope Heidelbergam 62
Basileam ueniunt Vngari 32
Basilea obsessa à Rudolpho ab Habspurg 259
Basileæ facta miracula 178
Bauaria ab Vngaris inuaditur. 30 235 277
Bauariæ ducum & fratrū contentio 283. 294.
Bauariæ duces comitatum Hollandiæ

landiæ tenuerunt 28
Bauarienſis ducatus transfertur ad Auſtrales 168
S.Bauonis uita 72.117
Bebo ciuis Spirenſis donat Hirſaugienſibus 143
Beda presbyter monachorum inſtitutor in Anglia 27
Beinuuile monaſterium 102
S.Benedicti patris uita.62.116
Benedictinæ regulæ author.21 82 83
Benedictus ordo 250.284.286
Berengarius filius Eberardi.25
Berengarius 28..30.38
Berengarius de corpore & ſanguine Chriſti ſcriptor.38.61
Berẽgerus epiſ.Spiren.obijt 235
Berga cœnobium Magdeburgenſe locatur 37.163
Bergomum à Bohemis capitur 283
Beringerus de Enthringen ſuccedit epiſcopo Spirenſi 229
S.Bernardus epiſcopus in Heldesheim 52
Bernardus monachus Cluniacenſis 68
Bernardus monachus ſcholaſticus Corbeien.et ſcriptor.72
Bernardus abbas Maßilienſis legatus papæ in Germaniã.98
S.Bernardus abbas Clareuallis. 170.171.172.173.183 189
Bernardus ep.Paderbornẽ.157
Bernardus epiſcopus Hildesheimenſis 160.161.179
Bernhelmus abbas in Spãheim 150.166.172 176
Berncaſtel arx iuxta Moſellam conditur 255
Berno ex comite abbas Gigniacenſis 28
Berno abbas Augienſis 59
Bernolphus abbas 44
Bernſtein capitur 231
Berona ab Imperatore expugnatur 257
Beronæ ſeditio 285
Bertha Imperatrix obijt 107
Bertholdus abbas in Alperſbach 105
Bertholdus comes de Eberſtein munificus 142
Bertholdus epiſ. Hildesheimenſis obijt 160
Bertholdus comes ab Henneberg condit Gotzauu 202
Bertholdus dux de Zeringen, pacem componit inter imp. et Argentinen.211.obijt.226
Bertholdus comes de Nuuenburg,belli ſocius contra Saracenos 213
Bertholdus epiſcopus Argentinenſis 228.321.232.239
Bertholdus de Sternberg epiſc. Herbipolenſis 251.252.258
Bertholdus Burbeck epiſ.Spirenſis 282
Bertolphus epiſcopus 22.23
Bertrammus monachus 22
Bertrãdus Burdegalen.papa269
Bertulphus abbas 29
Beſſelbornen monaſteriũ 104
Betto epiſ. Altiſiodorenſis 32
Bibliotheca Hirſaugiæ dilapidatur 56
Bickelnheim caſtrum uenditur archiep. Moguntino 256
Bingiũ obſidione premitur.268
Birchenfeld caſtellũ extrui cœptum non perficitur 279
Blaſius Hirſaugienſis abbas 2
Blidenſtadt monaſteriũ 33.104
Boëmundus ab Edendorfft archiep. Treuerenſis 294
Bohemia ad deditionem cogitur 50
Bohemiæ rex 231. 238.244. 254 290
Bohemundus epiſc.Treuirorum 260.266.300 301
Bonifacius 8. papa.263.266.268
S.Bonifacij in Fulda cœnobium exuſtum eſt 37
S.Bonifacij canonicatus in Boſleuen inſtituitur 60
Bonna ab Imper. cremata 211
Bolislaus fratricida 38
Bopardia 172.272.301
Botzardus epiſ.Metenſis 267
Brabantiæ dux.216.214.285.295
Brando ex abbate epiſcopus.60
Bredheim comitatus 129
Bregentz monaſterium 104
Breitenauu monaſterium. 103. 143.154.169 170
S.Brigitta claret 300
Briſacenſes cõtra Ottonem. 222
Briuernugenſe monaſteriũ. 103
Brixia capitur 283.287
Brixẽſes iurant imperatori.198
Bruchſal Spiræ epiſcopi habitaculum 138
Bruel caſtrum obſidetur 277
Bruno abbas. 102.134.142.146
Bruno dux Saxonum 18
Bruno papa, dictus eſt Gregorius quintus 52
Bruno epiſ.Verdenſis 62
Bruno epiſcopus Tullenſis,papa Leo nonus 63
Bruno epiſ.Spirenſis 143.150
Bruno filius Henrici Imper. 33
Bruno Carthuſienſis 106
Bruno frater imp. 40.43
Bruno epiſcopus 48.49
Bruno archiepiſcopus 57.61
Bruno ar.Coloniẽ.158.163.164
Bruno de Seyn 218
Bruno III.archiep. Colonienſis 20.208.218.219 220
Bruno ep.Hildesheimenſis.179
Bruno epiſ. Argentinen.150.158
Bruno epiſcopus Treuirenſis. 129.141.150 151
Brunſuicenſis dux 162
Brunſuicenſis ducatus 237
Bruntesbuſen moniales 18
Bruuyler monaſterium 58
Bublicken 239
Buggo Vormatienſis epiſ.141. 150.158.163.165 179
Bugolphus abbas Fuldenſis 12
Bulgaribus, qui imperauit 44
Bulion comitatus 119
Bullæ papalis exẽplum.122.124
Bunna deſtruitur 23
Buno abbas Hirsfeldenſis 12
Buren monaſterium 102
Burgũdia ſubijcitur imperio257
Burgundiæ comes captus 260
ad Burgundiæ duces,unde Hollandiæ comitatus ſit deuolutus 289
Burchardus comes de Luca 161
Burchardus dux Sueuiæ 30
Burchardus 35.36.57
Burchardus Halberſtratenſis epiſcopus 68
Burchardus abbas 103
Burchardus abbas in Vinea cœnobio 104
Burchardus epiſ.Traiectẽſ.122
Burchardus monachus fit abbas in Erfordia 131
Burchardus abbas monaſterio-

rum duorum 138
Burchardus abbas S.Iacobi obijt 140
Burchardus abbas in Vuingarten 182
Bursfeldia monasterium in Saxonia conditur 121
Bursfeld 131
Bursfeldensiũ constitutiones nouæ 83
Bursfeldensis reformatio 106

C

CÆsarius monachus Heisterbacensis uitam S. Hildegundis descripsit 205
Calabria Imper. subijcitur. 221
Calixti papæ epistola ad episcopos in Gallia 95
Calixtus secundus papa 144. 145. 150 155
Camburg monasterium 101
Campidonense monasteriũ. 102
Canonicorũ regulæ institutio 41
Canonici Treuerenses, & pluri mi alij obijciunt regulam. 46
Canonicorum collegium in Oppenheim à quo institutũ. 177
Canonicorum collegium de Bitteslbach Stuckgardiam transfertur 282
In Cantica canticorum scriptores 30.71.75.83.155
Capella S. Nicolai in Hirsaugia conditur 197
Cancer religionis dictum est Oesborch 146
Cancer comes Rheni Laurissam condidit 235
Carinthia ab Vngaris oppugnatur 28
Carinthiæ comitatus imperio uacat 253
Carmelitarum ordo à quo institutus 259
Carolus episcopus Mog. 19. 20
Carolus Caluus 15.22.23
Carolus Grossus Imp. 23.25
Carolus Magnus 12.31.53.298
Carolus Flandriæ comes à suis occiditur 156
Carolus comes Prouinciæ Siciliam occupat 249
Carolus rex Siciliæ Manfredum interemit 251
Carolus IIII. 289. 291.292.293 294.295.298.299.301 302
Carpena castellũ destruitur. 150
Carthusienſis ordo 106.160.188
Carthusia Moguntiæ. 271. Treuerensis 293. Coloniæ. 284.
S. Castoris canonicorũ monasterium Confluentiæ 14
Cathanensium ciuitas terræmotu euertitur 186
Cathari hæretici ex Flandria Coloniam ueniunt 193
Catena S. Petri 43
S. Ceciliæ monasterium 43
Celestinorũ ordinis initium. 263
Celestinus II. papa obijt 170
Celestinus III. papa 207. obijt 211
Celestinus IIII. papa 240
Celestinus V. papa 263
Cella S. Petri, translata à Vuilhelmo, monasterium 101
Cella Paulina monasterium in Saxonia 102
Christiana abbatissa in Gauderſheim 18
Christianus seu Drutmarus doctissimus monachus 18
Christianus abbas S. Pantaleonis 43
Christianus Schotus impetrat hospitale cœnobium Scotorum 166
Christianus archiep. Moguntinus 188. 192. 194. 201. 204. 244 245
Christianus Iudæum duello superauit 280
Christophorus presbyter subdolus 31
Chronica succincta 71
Chronicon breue scripsit Rudolphus 145
Chronographia 170
Cistercium monasteriũ. 121. 140 150 234
Cincius cardinalis papa 224
Ciuitatum Germanicarum confœderatio 246. 301
Clarus monachus in Selgenstadt propheta 62
Clemens II. papa 62
Clemens III. papa 98. 106. 205 207
Clemens IIII. papa 249. 252
Clemens V. papa 269. 272. 273
Clemens VI. papa 286. 289 292 293
Clementia filia Adolphi comitis Hombergensis nupta uouet monasticè 172. 203
Clementinæ constitutiones 272
Cleuis & March. coniũctio 301
Clingenmonster cœnobiũ 240
Cluniacensis monasterij fundatio 28
à Cluniaco Hirsaugiensis reformationis origo 109
Cœlum ardere uisum est 299
Cœnobia fundantur 44. 45. 46. 52 82
Colmaria ab Imperatore subigitur 257
Colonienses 23. 139. 142. 172. 179. 195. 218. 223. 224. 232 243. 249. 251. 252. 265. 270 276. 277. 279. 288. 303
Comes Rheni 138
Comes de Lo, accepit comitatũ Hollandiæ cum filia defuncti 216
Comites sex simul miserè obierunt 260
Cometa 53. 119. 139. 170. 223. 267. 274. 286. 293 301
Comitia ad componendum bellum in Quedlenburg 166
Commemoratio animarum 54
Communionem bonorũ defendentes condemnantur à papa 279
Cõputus ecclesiasticus 79. 92
Concilium Leodij 158. Lugduni 252. Moguntiæ 158. Northusæ 132. Romæ 130. Viennæ 272
Concordiæ libri author 184
de Cõcubinas habentibus presbyteris consiliũ Anselmi 95
Concubinas habentium Missæ defenduntur 145
Cõfluentinorum cum archiep. Treuerẽsi iurgium 269. 270
Coniugium sacerdotum prohibitum 92
Cõradus Henrici IIII. filius 108 118. 121 129
Conradus abbas 104
Conradus ep. Traiectensis 122
Conradus ep. Eistettensis 122
Conradus à Merlenheim 142
Conradus dux Sueuiæ 156
Conradus dux Alsatiæ 157. 158
Conradus arch. Magd. 163. 169

Conradus dux Sueuiæ 163
Conradus I. Imp. 31.32
Conradus II. Imp. 60.61
Conradus III. 165.166.167.176
Conradus Hirsaugiensis scriptor 116
Conradus abbas 105
Conradus episc. Spiren. 67.72 219.229.235.239.240.242
Conradus comes Palatinus 72 170.179.188.195 201
Conradus Hirsaug. abbas 51.55
Conradus episc. Argētinen. 214
Conradus episc. Herbipolensis 210 214
Conradus epis. Portuensis 229
Conradus dux Lotharingiæ interficitur 25.30.41
Conradus episc. Vuormatiensis 170
Conradus rex 170.171.212
Conradus abbas fit papa 177
Conradus rex Hungariæ 170
Conradus Landgrauius Thuringiæ 176
Conradus episcopus Moguntinus 192. 194. 195. 201 204 212
Conradus Hirsaugiensis abbas 203.204 205
Conradus Landtgrauius Hassiæ 234
Conradus inquisitor occiditur 235
Conradus de Hoënstedensis archiepis. Colonienſis 239.248
Conradus F. Imperatoris 239 240.241 243
Conradus comes de Eberstein præficitur ecclesiæ in Offenbach 240
Conrādus archiep. Colonienſis 243 244
Conradus filius Henrici II. Imperator sit rex in Apulia. 245
Conradus à Durckem 247
Conradus dux Sueuorum Apuliæ regnum repetens repellitur 251
Conradus dux à Deck, in propria domo à milite occiditur 291
Conradus de Scharffeneck. 211
Cōstantia Apuliæ regis filia ex monialis sponsa Imperatoris 207
Constantia imperatrix moritur 211
Constantinopolis capitur 213
Constantinus, Constantius & Constans Imperatores 10
Conuentus principum. 7.8.30 93.132.135.141.144 163.164.166.169.176 182.213.214.221.222 225.229.230.236.237 238.239.246.253.257 258.261.271.273.285 294 298
Conradina Saphadini 227
Corbeia cœnobium 13.15
Coronandi atq; ungendi regem hypotypoſis 244.36
Crafto abbas in Spanheim. 172 173.176.203.257 262
Creichgau pagus 129
Crema urbs capitur ab imperatore 187
Crux aurea Moguntiæ 188
Crux contra Teucros prædicatur 224.229.236.288
Crucis signum in Luna apparuit 184
Cruces apparent in uestibus. 41
Conuersi, fratres barbati 83
Cunigundis monialis. 56.60.61. 62 208
Cuno Apostolicus legatus Synodum celebrauit 142
Cuno episcopus Ratisponenſis. 155 160
Cuno à Falckenstein 300.301
Cuno archiep. Treuerensis. 302
Cuno abbas Vuissenburgensis 239
Cuno episc. Argentinensis. 150
Cuno episc. Vuormatiensis. 243
Cuno de Schoneck 277.279.282
Cuntzigo abbas S. Nazarij. 28
S. Cyriaci martyris uita 72

D

DAciæ rex occiditur. 162
Damascus ciuitas destruitur 186
Damiata capitur 226.227
Dancinodis uxor Rudolphi comitis 138
Dani conuertuntur ad fidē 38
Decreta Gratiani 184
in Danielem scriptor 184
Decretales componuntur 216
Decretorum liber à quo in ordinem aut in uolumen redactus 57
Deckingen monasterium 105
Delft oppidum Hollandiæ euertitur 298
Deus plus timendus quàm homo 95
Deo potius obediendum quàm hominibus 152
Desiderius abbas fit papa & Victor tertius appellatur. 106
Diabolus hominem peculiariter infestat 19.20
Diabolus Moguntiæ per triennium uexat ac territat homines 19
Diabolus latuit sub cuculla monachi 29
Didascalon liber 116
Diegerus Metensis episcopus. 101 145
Diemarus miles 142
Diemo abbas 97.167.189
Diepoldus abbas in Schaffhusen 104
Dietgerus ex monacho episcopus Metensis 101
Diethardus episc. 35
Diethardus monachus scholæ præfuit 33.37
Diethericus abbas in Detershusen 101.104
Diethericus abbas in Suartzach 104
Dietherus prior Hirsaugiensis 107
Dietherus archiep. Treuerensis 266.269
Dietlibus abbas Spanheimensis 266
Dietlibus abbas Spanheimensis 261. 271
Dietherus moritur 701
Dietmarus Hirsaugiensis abbas 34 38
Diethmarus abbas in Vuingarten 104.182
Diethmarus episc. obijt 108
Diligētia ueterum in literis 108
S. Dionysius Mediolan. episcopus 10.11
Dionysij Areopagitæ libri in Latinum uersi 14
Dirolpus miles cum cōiuge condidit monasterium monialiū in Hocheim 256

Disente-

Diſenteriæ cõmunis plaga 291
S. Diſiboldus epiſc. 138.166 175.247 248
Diuinorum operum libri tres per Hildegardẽ monialẽ 175
de Diuite epulone & Lazaro dialogus 160
Doleienſe monaſterium in diœceſi Treuerenſi 59
S. Dominicus 213.227
Drogo frater Imp. Ludouici 15
Driuelis caſtrum 237
Drutuinus abbas in Breitenauu 103 159
Duerſtades uicus deſtruitur 19
Duisburg donatur Palatino 57
Dunſtanus archiep. 46.52

E

EBerſteinenſis comitiscum Vuirtenbergenſi bellum 302
Eberuinus de Kronenberg ep. Vuormatienſis 266
Ebo comes de Mergentheim adeſt conteſtationi donatorum Hirſaugienſibus 142
in Eccleſiaſten ſcriptor 145
Eckbertus abbas examinat hæreticos 193
Eckberti abbatis proſopographia 194
Eckbertus Monaſterienſis epiſ. moritur 159
Eckhardus abbas Vraugiẽ. 129
Echlingen monaſterium 103
Eclipſis 141.162.240
Eclipſis Solis 27.119.151.170 178. 207. 208. 219 285
Editha filia regis Angliæ moritur 37
Edmundus rex Anglorũ à Normannis martyrizatur 22
Eduardus II. rex Angliæ 262 263.285.286.289 290
Eduuidus tyrãnus moleſtus fuit fratribus Hirſaugienſib. 24
Eduardi & Reinardi fratrũ de ducatu Geldriæ cõtentio 289
Egbertus epiſcopus 48
Egebertus abbas Paſſauiæ 103
Egebertus comes Spirẽſis adeſt conteſtationi donatorũ Hirſaugienſibus 143
Eggebertus Bambergen. ep. 170
Egil abbas Promienſis 18.20
Egilbertus archiep. Treuirorum 129
Egilbertus I. abbas S. Iohannis in Rinckaugia 158
Egilon abbas Fuldenſis 12
Egilla filia regis Angliæ, uxor Lotharij 15
Eginardus primus abbas in Selgenſtat 13
Einhardi ſcripta 14
Einhardus epiſc. Spirẽſis 71.75
Emkirch uilla ſubuertitur 298
Electorum principũ in electione diſſenſio 246
Elfredus rex Anglorum 29
Eliſabeth 233.238.243
Eliſabeth filia regis Bohemiæ nubit Iohanni comiti Lutzenburgenſi 271
S. Eliſabeth prophetiſſa 197 198 201
Eliſabet, IIII uxor Caroli IIII. Imper. 292
Eliſabeth regina filia Meinhardi ducis Carinthiæ 265
Eliſabeth uxor Rudolphi ab Habſpurg regis Rom. 253
S. Eliphij martyris reliquiæ 43
Elmendingenſes decimæ ab Hirſaugiẽſi abbate uenditæ 255
Elphegus ex monacho ep. 59
Eltingen uillæ quarta pars datur Hirſaugienſibus 142
Eltuil caſtrum 281
Embricho epiſc. Herbipolenſis 158.166.167 170
Emericus à Kronenberg epiſc. Vuormatienſis 268.273
Emeritana ciuitas Saracen. 232
Emmericus à Schoneck 259
Emicho de Liningen capere ſtudet epiſ. Vormatien. 245
Emicho de Liningen epiſc. Spirenſis 273.282
Engelbertus archiep. Colonienſis 224.225.249.250.252
Engelbertus Leodienſis epiſc. 225.249 287.301 302
Engelbertus monachus & ſcriptor 50
Engelnotus ex monacho archiepiſcopus 62
Engers caſtrum iuxta Anderna cum conditur 302
Epiphanij dictum de ordine faciendo 125
Epiſcopus Saltzburgenſis interficitur 194
Epiſcopum pro abbate habere monaſterijs inutile 133
Epiſcopi Angliæ omnes in exilium mittuntur 75
Epiſcopi ex Alemannia præſentes in depoſitiõe papæ 42
Epiſcopi qui præſentes fuerunt Hirſaugiæ conſecrationi 8
Epiſcoporum negligentia notatur 124
Epiſcoporum in ſynodo Tribu rienſi nomina 29
Epiſcopis mandatur ut rogati gratis ordinent abbates 125
Epiſtolas ſcripſit Sigebert. 145
in Epiſtolas Pauli cõment. 120
Epiſtolarum ſcriptor 160
Epiſtolæ Hildegardis ad alios & aliorum ad illam 175
Eppo fit ep. Vuormatien. 108
Epitaphiũ Petri Abelardi 168
Epitaphium Theodori 54
Equeſtris certaminis ludus funeſtus Coloniæ 286
Equites in aëre certantes uidentur 119
Erckẽbaldus ex abbate archiepiſcopus 57.59
Erckẽbaldus abbas in Iſna 102
Eremitæ 40.41.73.106
Erhardus monachus Luneburgenſis 47
Ericus monachus 22
Ericus rx Longobardiæ 222
Erici marchionis Badenſis cõiugium 238
Eringus de Reinſtein ep. Herbipolenſis 245
Erlafridus 86
Erlafrid. comes in Calue 4.7.9
Ermefridus frater Nottingi 5
S. Ermenoldi abbatia 235
Erneſtus uir probus, adiutor in ſtructionis Richenbach 100
Erneſtus de Molenack canonicus Colonien. uita plect. 293
Erneſtus Hirſaugienſis abbas 233 241
Erolõgus præſul expellitur 132
Erphordia obſidetur 215
Eslingẽ obſidiõe premitur 198
Eſſo abbas in Beinuuile 102
in Euangelia, quæ per anni circulum ad miſſam leguntur, ſcriptor 116

in Euan-

in Euangelia dominicalia Homiliæ notantur 175
Euerhardus abbas in Odenheim 102
Euernoldus abbas Briuernugensis 103
Euerhardus abbas Hirs. 225.233
Euerhardus abbas 51.52
Euerhardus de Badenberg eligitur episcopus Vuormatiensis. 247
Euerhardus comes Vuirtenbergensis 253.262.282.28:.302
Euerhardus comes de Marcha Angariæ ducatum in Vuestphalia uastauit 26
Euerhardus comes & Ida comitissa condunt cœnobium Schaffhusen 71
Euerhardus Comes Francorũ, repugnat Imp. 31
Euerhardus clericus nobilis donat Hirsaugiensibus 149
Euerhardus dux capit Henricum 37
Euerhardus episc. Bambergensis 170
Euerhardus episc. Argentinensis 156
Euerhardus episc. Eisteten. 141
Euerhard. Ezelimi filius 58.62
Euerhardus filius Bertholdi comitis 142
Euerhard. I. episc. Bambergensis 56
Euerhardus I. abbas in Koingsluter 163
Euerhardus I. abbas in Odenheim 150
Euerhardus de Stralenberg episcopus Vuormatiẽ. 25:.262
Euerhardus comes de Helffenstein, adest contestationi donationum Hirsaugien. 142
Euerbinus episc. Vuormatiensis moritur 263
Euerbinus abbas Doleien. 5?
Euergerus archiep. Coloniensis 48.53
S. Euergistus 43
Eugenius ex abbate papa 170 171.173 177
Eunuchus comes de Liningen Heyna monasterium condit. 164
Eutrandus Ticinensis diaconus eiusq; scripta 28
Excommunicatio 117.135.150
in Exodum commentaria 47
in Ezechielem cõmentaria 120
Ezelimus palatinus 57.58

F

Falco Remensis archiepisc. interficitur 30
Fames 16.20.38.50.151.170 176.230.243.274.276.285 286 301
Farabertus abbas 24.28
Faculæ per aëra uolitantes uidentur 119
Fides non seruata pœnam diuinam sentit 98
Filius cũ matre bellũ gerit 293
Firslartense oppidum capitur à Landgrauio 234
Flagellatorum hæresis in Vngaria exorta 292
Flamma cœlestis apparuit 293 & 294
Flandria oppugnatur 66.164 & 223
Florẽtia obsidiõe cingitur 108
Flaualdus monachus & scriptor claruit 48
Florentinus comes Hollandiæ occiditur 263
Florentini libertatem suam emerunt 259.272
Florentius, filius Vuilhelmi regis, comes Hollandiæ 246
Florentij principis Morianensis fratres 267
Flosculorum liber 160
Flumina absorpta sunt & exiccata 141
Fœmina papatum obtinuit 17
Fons sanguinis effluxit 36
Fossacense monasterium in Burgundia 21
Franci orientales ab Vngaris infestantur 31
Francia Teuthonica 86
Franckfordiæ pons per Moganum inundatione subuertitur 270
Franckenthael monasteriũ cõditur 165
S. Franciscus ordinem minoritarum instituit 220.230
Franconiæ ducatus episc. Herbipolensi sub aurea bulla confirmatur 201
Fratricellorum hæresis damnatur 266
Fratrũ minorũ cœnobiũ Vuormatiæ primũ construitur 229
Freculpus ex monacho ep. 14
Fridburg castrum in Bauariæ conditur 243
Fridericus monachus Cassinensis, deinde abbas, ac tandem papa 66.67
Fridericus I. abbas Hirsaugiensis 73
Fridericus II. abbas Hirsaugiensis 74
Frideric. de Amsberg 155
Fridericus archiep. Magdeburgi 169.176
Frideric. arch. Mogunt. 79.40
Fridericus archiep. Coloniensis 122,139.140.150.158
Fridericus II. archiep. Coloniensis 183.187
Frideric. comes de Isenburg 230
Frideric. comes de Pfirrithe 236
Fridericus comes Palatinus 145
Fridericus Vuestph. comes 140
Frideric. dux Sueuorũ 137.168
Fridericus Alsatiæ dux 155.163 & 165
Fridericus dux Austriæ 265 274.275.277 278
S. Fridericus episc. Traiectensis occiditur 15
Fridericus de Sirck episc. Trajectensis 276.279
Fridericus de Bolandia episc. Spirensis 252.261.268
Fridericus epis. Vuormatiensis contra Kirsgarten 230.258
Fridericus fit episcop. Vuormatiensis 255
Fridericus ep. Leodicẽ. 46.144
Fridericus I. Imp. 177.178.179 183. 187. 192. 195. 201. 203 204.205.206 211
Fridericus II. 222. 223. 224. 225 227.228.231.232.234.235.236 238.239.241 244
Fridericus rex Tusciæ 222
Fuldense monasterium 7.58
Furstenfeld cœnobiũ 243.258

G

Gallorũ cum Anglis belliũ diuturnum 262
Gebhardus prior Hirsaug. 107 198 109

Gebhardus Hirſaugienſis abbas. 112. 113. 114. 115. 123. 130 132. 133. 137. 138
Gebhardus epiſcopus Herbipolenſis 150
Gebhardus ab Eckſtein contendit de archiepiſcopatu Moguntino 258
Gebhardus ep. Argētinen. 167
Gedebaldus Traiectenſis epiſc. condit Oesborch monaſterium 146
Gelaſius papa, ordinis Benedictini 142. 143
Geldriæ comes capitur 200
Geldriæ comes in ducem creatur 279. 285
Geldri prælio uincūt Leodienſes & Brabantinos 285
Gemblach monaſteriū 32. 145
Genzingenſis eccleſia cum iure patronatus donatur canonicis Moguntinis 249
In Geneſin commentaria 47
Georgius comes de Vuide 236
Gerardus epiſc. Morſenus 59
Gerardus archiep. Moguntinus 245. 247. 248. 259. 261. 268
Gerhardus ep. Traiectenſis ep. Spirenſem captiuum abduxit 261
Gerhardus filius comitis Hirſuti ep. Vuormatienſis 262
Gerhardus 276
Gerhardus contra archiep. Colonienſem eligitur 183
Gerhardus comes Montenſis & comes à Blanckenheim mutuò ſeſe interficiunt 299
Gerardus ab Ercenberg epiſcopus Spirenſis 285. 300
Gerbertus, papa Sylueſter II. dictus 52. 53
Gerburga altera filia Imp. Henrici 33
Gerburgis ſorori ſuccedit in abbatia Gandersheim 18
Germanorum Imperij conſtitutio 52
Germanorum ueterum conſuetudo 162
S. Gereonis corp. reperitur 150
Gerlacus presbyter uidit gladiū à uento in ſublime ferri 119
Gerlacus prior 182
Gerlacus Schenck epiſcopus fit Vuormatienſis 282. 283
Gerlacus archiep. Mogunt. 294
Gerlacus à Naſſ. ep. Mogūt. 289
Gerlandus monachus arch. 38
Gero archiep. Colonien. 45
Gerold. I. epiſc. Lubicenſis ordinatur 178
Gertrudis marchioniſſa 139
Gertrudis filij Lotharij 162. 169
Gertr. filiæ Palatini nuptiæ 213
Gerungus abbas Hirſ. 17. 18. 23
Gerungus abbas Cellæ Paulinæ in Saxonia 102
Gerungi abbatis proſopographia 136. 137
Gibellini ab Imp. partibus ſtant contra papam 241
S. Giberti regis uita 145
Gieſſen oppidū capitur ab archiep Moguntino 277
Gigniacenſis monaſterij fundatio 28
Gilbertus Porreta Pictauienſis epiſc. ſcriptor 183
Gildericus epiſcopus 33
Giſela uxor Conradi 60. 62
Giſelbertus dux Lotharingiæ repugnat Imp. 31
Giſelbertus abbas Haſſungenſis 92. 101 117
Giſelbertus abbas monaſterij Vueſt in Anglia 97
Giſila regnia Vngariæ Vngaros ad fidem conuertit 57
Gisla hæretica puella 275
Gladbach cœnobium 45
Goaris presbyteri & eremitæ uita 20
Gotſchalcus hæreticus 16
Gotiſaugia cœnobium 103
Gotelboldus epiſcopatu Traiectenſi ſe abdicat & poſtea moritur 16
Gotfridus abbas 192
Gotfridus abbas Brigātij 104
Gotfrid. abb. in Zuueifaltē 104
Gotfrid de Bulion 119. 120. 129
Gotfrid. Adelberti comitis filius, aduocatus Hirſaug 123
Gotfridus comes de Calue adeſt conteſtationi donationū Hirſaugien. 142
Gotfr. comes palatin. 149. 205
Gotfridus abbas S. Iacobi princeps coniurationis in epiſc. Moguntinum 188. 201
Gotfridus arch. Herbipol. 204
Gotfridus de Hoënloë epiſcop. Herbipolenſis 210
Gotfridus comitatū ſuum Arnſpurg Colonienſi eccleſiæ donauit 303
Gotfridus rex Danorum 38
Gotfridus ex decano archiep. Treuerenſis 151. 156
Gotfridus et Hermānus de Cuch occidunt fratrem Imp. 162
Gotfridus Hirſaug. abbas. 262 266. 267. 276. 281
Gotiſau monaſterium 104
Golgenſtatenſis monaſteriū 18
Goslarienſis aula 137
S. Gothardus epiſc. Hildenshemenſis 60. 160
Gotzau monaſterij conditor et deſcriptio 202
Grandimontenſis ordo inſtitutus 107
Grando copioſa cecidit 158
Gratianus & Valentinianus, quando imperauerint 12
Gratianus monachus 184
In Gratiani Decreto, multa habentur à Calixto compoſita 5
Contra Græcorum hereſes ſcriptor 63
Greifenhaſi monaſteriū in Vueſtphalia 72
D Gregorij cella in Richēbach pag. 99
B. Gregorij epiſtola ad Secundinum 95
S. Gregorij Martyris in Nigra ſylua monaſterium 82 101
Gregorius Papa IIII. 15
Gregorius presbyter filius regis Angliæ claruit 40
S. Greg. Spoletani reliquiæ 48
Gregorius V. antea dictus Bruno 52
Gregorius VII. papa 92. 93 98. 99. 106
Gregorius VIII. papa 158. 205
Gregorius IX papa 230. 231 232. 239. 240. 252 254
Gueliffi, papæ partes ſequuntur 242
Guido filius Lamperti 25
Guido Arentinus monachus. pag 59
Guido abbas Bobienſis 62

Guido Prænestinus Coloniã uenit Philippũ excõmunic.213
Guido ep. Traiect. 267.272.276
Guidonis Flãdriæ comitis bellũ cum Hollandiæ comite 269
Guimondus archiep. Auersanus claruit & scripsit 61
S. Guniberti monachi uita 145
Gunihelda uxor Henrici imperatoris tertij 71
S. Guntherus arch. Colon. 19.21
Guntherus epis. Babenbergensis Hierosolymam uisit 61
Guntherus monach. scriptor. 72
Guntherus abbas in Cãburg. 101
Guntherus comes de Zuartzburg 290.291
Guntildis prima abbatissa in Bibelis 159

H

HAbspurgẽses comites fiũt duces Austriæ 254
Haderadus Hirsaugiensis abbas 25. 26 29 32
Hademarus abbas Fuldensis 41
Hadmodis abbatissa prima in Gaudersheim 18
Hadrianus IIII papa 178.183
Haduuigis quarta filia imperatoris Henrici 33
Haduuigis ducissa Poloniæ canonizatur 249
Hæreses. 63. 91. 135. 155. 156. 183 194. 224. 232. 235. 266. 272 274. 275 277. 292
Hagenoa obsessa à Friderico. 222 257
Hamburgum destruitur 16
Harderadus abbas Hirsfeldensis 25. 29
Hartfridus Hirsaugiensis abbas 49 50
Hartmannus Rodolphi imperatoris filius submersus 255
Hartmondus monach. S. Galli 21
Hartungus primus præpositus in Heyna, seu Hegina 164
Hartuuigus episcopus Misnensis 142. 180 184
Hartuuius ep. Ratisbonensis 155
Hassungen monasterium 92. 101
Hatto Augiensis abbas, archiepisc. Moguntinensis 27. 29. 32
Hatto abbas deinde archiepiscopus 41. 44
Haymo episcopus Halberstatensis 13. 16
Hecti, ex abbate archiepisc. 14
Heidelbergensis uniuersitas instituitur 286
S. Heimeradus in Hassungen uisitatur 92
S. Helenæ reliquiæ 16
Helibaldus episcopus 18
Helias abbas moritur 61
Helpericus scholæ S. Galli moderator 37
Heluuigis filia Ezelimi abbatissa in Nussia 58
Hemma comitissa largitur Hirsaugiensibus 142
Hemino comes Flandriæ sese imperatori subiecit 201
Hennebergenses comites cõtra Herbipolensem episcopũ Suartzach comburunt 258
Hẽricus abbas S. Georgij in Nigra sylua 82. 101
Hẽricus abbas in Blidẽstab. 105
Henricus monachus abbas in Breitenouu 104. 154. 159 160. 167 169
Henricus Hirsaugiensis abbas. 205. 206. 208 210
S. Henrici & Cunigundis corpora miraculis clarent 213
Henricus secundus Hirsaugiensis abbas 267. 276. 285. 286
Henricus decanus Vormatiẽsis munificus in Hirsaugiẽs. 149
Henricus succedit archiepiscopo Treuerensi 41
Henricus August. episcopus in prælio cadit 46
Henricus canonicus fit episcopus Spirensis 75. 92
Henricus archiepiscopus Magdeburgensis consecratur. 132
Henricus ex præposito archiepiscopus Mogũtinus 169. 173
Henricus archiepiscopus Coloniẽsis depositus moritur 177
Henricus Mindensis episc. 177
Henricus episcopus Herbipolensis 205. 201. 210
Henricus de Veringen episcopus Argentinensis 214. 228
Henricus Caseus episcopus Herbipolensis 214. 218
Henricus episcopus Basilienſis. 224. 240. 258 259
Henricus filius comitis de Saraponte episcopus Vuormatiensis 226. 230. 234. 236
Henricus de Molenarck archiepiscopus Colonienſis 230. 239
Henricus comes de Limingen episcopus Spirensis 242. 252
Henricus archiepiscopus Treuirensis 248. 255. 258. 259
Henricus Traiectensis episcopus obijt 252
Henricus filius comitis Syluestris de Dune, episc. Vuormatiensis 273. 277
Henricus archiepiscopus Colonienſis 275. 276. 277. 284.
Henricus de Virnenberg archiepiscopus Moguntinus 281 282. 283 288. 289. 293
Henricus filius Ottonis 31. 33. 37
Henricus dux Bauariæ obijt. 41
Henricus comes de Northeim Brunsueldiam condit 121. 131
Henricus comes Palatinus condit monasteriũ Lacense. 140
Henricus dux de Limburg cum Saxonibus contra Imp. 140
Henricus & Hugo filij Hugonis comitis de Tubingen 142
Hermannus comes de Limingen centum tubas donat 143
Henricus dux Bauariæ 155. 156
Henricus Leo dux Brunsuicẽsis et Saxoniæ. peregrinator 162
Henricus marchio Brandeburgensis sine hærede obijt. 169
Henricus Leonis dux Saxoniæ. 169 237
Henricus comes de Soltuuedel, ducta uidua ducis Bauariæ, creatur dux Austriæ 169
Henricus filius Imp. Friderici primi nascitur 195
Henricus comes Palatinus redit à transmarinis partibus 212
Henricus palatinus Rheni Moguntinensem agrũ uastat 222
Henricus dux Brabantiæ Leodium capit 221. 223
Henricus comes de Scuirinck. 228 229. 232
Henricus Palatinus Rheni 231 237 238
Henricus ultimus Alsatiæ Land grauius moritur 240
Hẽricus filius Ottonis ducis Bauariæ 242. 243. 260

Henricus comes Veldentiæ 256
Henricus comes à Spanheim 256
Henricus comes de Lutzenburg 267. 269 271
Henricus dux filius Alberti regis Romanorum 265
Henricus Cameracensis canonicus 266
Henricus princeps de Notterberg 271
Henrici Probi ducis Bauariæ cũ fratre Ottone diſsidium, & reconciliatio 283
Henricus dux Bauariæ 284
Henricus rex Vngariæ 61
Henricus I. imp. 25. 32. 33. 36. 40
Henricus II. imper. 55. 56. 60
Henricus III. imper. 61. 66. 67
Henricus IIII. imper. 61. 67. 89 91. 92. 93. 9[illegible]. 106. 108. 117. 118. 119. 121 131. 132. 135
Henricus V. imp. 99. 103. 131. 132 135. 137. 139. 140. 144. 150. 155
Henricus VI. 206. 207. 208. 210
Henricus VII. 222. 227. 228. 229 230. 235 236. 237
Henricus comes Flandriæ fit imperator Græcorum 218
Henricus Landgrauius 241. 243
Henricus Conradi filius rex. 171
Henricus rex Rom. 272. 273
de Herbarũ naturis ſcriptor 175
Herbipolis 106. 201. 250. 258
Herderuus & eius ſcripta 29
Heribertus archiepiſcopus Colonienſis 53. 58. 59. 62. 63
Herigerus abbas Fuldenſis 29
Herigerus abbas 45
Herigerus epiſcopus Moguntinus 32. 35
Heriolus rex Danorum 14
Hermannus rex 98. 106. 107
Hermannus archiepiſcopus Colonienſis 29. 58. 61. 66
Hermannus ex monacho epiſc. Babenbergenſis 72. 91. 93
Hermannus III. archiepiſcopus Colonienſis 108. 122
Hermannus de Ladenburg epiſcopus Herbipolẽſis 229. 245
Hermannus dux Saxoniæ 45
Hermannus ex marchione abbas 99
Hermannus de Caluelage 140
Hermannus Landgrauius 216
Hermãnus comes à Geroldeſeck Argentinenſes infeſtat 264
Hermãnus Palatinus infeſtat archiepi. Moguntinũ. 178. 179
Hermannus monachus S. Galli doctiſsimus 62
Hermannus magiſter hoſpitalitatis 229
Hermannus miles de Rieberg regnam capit ac ſpoliat 246
Hermannus de Vuinceburg 179
Heroldus epiſcopus Herbipolẽſis. 201 moritur. 202
Heſſorum cum Moguntinis bellum 234
Heymericus prior clauſtri 182
Heymo prior ordinatur 115
Heyna ſeu Hegina conditur 164
in Hieremiam ſcriptor 184
Hieroſolymitana expeditio 71 75. 119. 120 227. 232
Hildebertus Fuldenſis 34. 35. 37
Hildebertus Suartzachenſis 105
Hildeboldus abbas S. Ioãnis. 102
Hildebrandus ex abbate fit papa Gregorius 92
Hildegardis abbatiſſa S. Ruperti 170. 171. 172. 173. 174 175. 176. 177. 178. 180. 181 186. 189. 190. 191. 193. 204
S. Hildegundis in Schonauu 205
Hildelinus Schonauuen. 155. 200
Hildemannus archiepiſcopus 38
Hildensheim ciuitas 15. 35. 41
Hildeuinus epiſcopus 14. 35
Hildolphus Colonienſis 91. 98
Hiltrudis comitiſſa 174. 204
Hillinus Treuerenſis archi. 177
Hincmarus Remenſis archie. 22
Hirſaugia 4. 5. 6. 7. 8. 9 50. 51 52. 55. 56. 63. 65. 67. 70. 71 72. 74. 79. 84. 85. 86. 88. 89 90. 91. 94. 98. 99. 100. 108 112. 115. 116. 117. 118. 122. 123 124. 125. 126. 127. 132. 142 143. 149. 170. 171. 186. 189 190. 191. 197. 207. 209. 224 226. 228. 256 276. 287
Hiſtoria quid 1. 2. 297
Hiſtoriographi 2. 21. 67. 119 145 184
Hocheim moniale cœnobiũ 256
Hoënskirch caſtrum 298
Hollandiæ comes 236. 288. 289
Hollandina ſeditio 251. 269
Homiliæ Haymonũ. 115. 145. 155
Honorius II. papa 155. 158
Honorius III. papa 224. 225 227. 229 230
Honorius IIII. papa 259
Hornbach monaſterium 105
Horreum, Treuerenſe monaſterium 176
Hoſpitalarij S. Ioannis Hieroſolymitani 270
Huardus epiſc. Leodienſis 221
Hugbaldus Eluenenſis 22
Hugbertus abbas 19
Hudekin ſpiritus in Saxonia facit multa admiranda 160
Hugo Blancus cardinalis aduerſus papam 92
Hugo abbas S. Ioannis 102
S. Hugo abbas Cluniac. 114. 139
Hugo F. Bertholdi comitis 142
Hugo comes de Tubingen 142
Hugo ex abbate epiſcopus Altiſiodorenſis 150. 165
Hugo epiſcopus Gratianopolitanus 108. 160
Hugo ex decano epiſcopus Colonienſis obijt 164
Hugo canonicus S. Victoris 168
Humilitas ſumma uirtus monachorum 50. 68. 80. 128. 146
Hungerus præſul Traiectẽſ. 19
Hunbertus cardinalis 63
Hunibaldus monachus 22
Hyems dura 151. 169. 173. 201 216. 220 244. 301

I

Iacobus Caturacenſis in papam electus 275
Iacobus de Furno papa 284
Iacobus epiſcop. Sudenſis 279
Iacobus epiſcop. Traiectẽſ. 279
S. Iacobi monaſteriũ iuxta Moguntiam 66. 281
S. Iacobi monaſteriũ Leodij 57
S. Iacobi Scotorum monaſteriũ Herbipolis 167
Ianuenſis ciuitatis prodigiũ 36
Ida comitiſſa cum Euerardo comite Schafhuſen monaſteriũ condit 71
Ieiunium 48. 59. 145. 275
Ieſabela regina Angliæ captiuũ tenet uirũ ſuũ Eduardũ. 277
Ieſſe epiſcopus Ambianenſis 18
Ignis ſacri generalis plaga 291
Igniti globi in aëre uiſi 120
Illuſtrium uirorum liber 145

Imperium tripartitum 18
Imperium à Romanis defertur ad Germanos 29.52
Imperij insignia 135
Imperator primus, qui à papa depositus est 136
Imperator papæ inuestituræ & ablata regalia resignat 144
Incendium Moguntiæ 99
Infans contra naturã loquẽs 141
Ingelheim uilla regia 135
Ingelheim cœnobiũ cõditur 298
Ingelheim imperiale palatiũ 15
Ingersheim comitatus 86
Innocentius II. papa 167
Innocentius VI. papa 293.300
Inuestituræ prælatorum lis 137
Inundationes 22.164.226.287
in Iob opus metricum 120
Ioanna uxor Vuenceslai comitis Lutzenburgensis 295
Ioannes papa 23.42.43
S. Ioannis Baptistæ canonicatus in Halberstatia instituitur 60
Ioannes monachus Hibernen. 72
S. Ioannis monasterium Magdeburgi 102
Ioannes Vuedel abbas in Schutera 105
S. Ioannis præpositura monasteriũ in Rinckauu cõditur 138
Ioannes diaconus fit papa 142
Ioannes dux Brabantiæ 273.287
Ioannes de Dieſt episcopus Traiectensis 180
in Ioannis euangelium commentator 48.183.184
Ioannes XXII. papa 275.279 280.283.284 288.289
Ioannes Schadland episc. Vuormatiensis 300
Ioannes à Vuirnenberg archiepiscopus Colonien sis 300
Ioannes de Rupe scissa, minorita, uaticinia scripsit de antichristo, de reductione totius orbis ad Christianissimum 301
Isna monasterium 102
Italia tertiò ab Ottone pressa 54
Italia bellum patitur 164
Iter Nottingi in Germaniam 5
Iubilæus annus Romæ 292.295
Iudæi baptizati scelus 280
Iudæos pestiferos persequuntur Christiani 291
Iudith imperatrix monialis 15
Iuliacẽsis comes fit marchio 285
in ducem creatur 295
Iutta uxor Vdalrici ducis Bohemiæ 45
Iuliacensiũ cum Brabantinis & Lutzẽburgensib. bellum 303

K

KEiserſuuerd, insula sancti Suitberti in Rheno 57
Konigsluter monasterium 163
Kreichauu cœnobium 163

L

LAcense monasterium iuxta Andernacum 140
Laici monachi unde originem sumpserint 83
Lancea Domini uenit ad imp. 35
Landgrauius gratiam Philippi Imp. impetrauit 216
Landolphus episcopus Vuormatiensis 236
Lanfrancus Cantuariensis 68
Lanscroin castrum conditur 218
Lampertus monachus S. Laurentij, scriptor 63
Lampertus de Legia 68
Lampertus Hostiensis 150.155
Lampertus à Buren Spiren. 300
Larissa, uel Thariſſa, olim castrum, iam cœnobium 30
Laterna monachorũ liber, prosa & carmine scriptus 129
Lateranense palatium, camera papæ 123
Latrones à coruis prodũtur 20
Lauense cœnobium 82.102
Laurissæ monasterium 22.28 77.105.234 235.241
Lebẽnau cœnobiũ mulierũ 266
Lechfeldt 41
Leo de Brandalo papa 31
Leo papa 17.42.43
Leo IX. papa 63.64.65.66
Leodiensis episcopatus 20
Leodienses uicti à Geldris & Brabantinis 285 287
Leodium capitur 221
in Leuiticum commentaria 47
Libatius episcopus 48
Liberadis mulier Colonien. 149
Liberius papa 10
de Libero arbitrio scriptor 47
Libri Hildegardis 174.175
Libri condemnati à papa 223
Limpurg monasteriũ 60.121.151
Limpurgensis dux 232.260
Lintbertus abbas Hirsaugiensis 7.8.12.13.16.17 20.25
Linthelmus magister scholæ 77
Literæ apud monachos maximè in precio fuerunt 17.22.26 27.38 39
Lobenfeld monasterium 163
Lolhardus Vualtherus 277
Longobardi 230.238.272
Lorch monasterium 137
Lotharius patri rebellis 15.18.19
Lotharius imperator fit monachus 19.21
Lotharius rex Francorum 49
Lotharius de Supelingenburg, dux Saxoniæ 136
Lotharius dux Saxoniæ contra imperatorem 140
Lotharius II. 155.156.157.158 159.162 163.164
Lotharingia unde dicta 15.18
Lotharingiæ dux, exercitum ducit in Alsatiam 227
Lotharingij circa Andernacum quæ commiserint 211
Lubentius Bremensis archie. 48
Lubicensis episcopatus 178
Luca oppidum capitur 283
Lucarda filia imp. Arnulphi 25
Lucarda filia Vuelphonis 25
Lucenses libertatem suam emerunt ab imperatore 259
S. Lucia uirgo 145
Lucius II. papa 170
Lucius III. papa 204.205
Ludericus primus abbas Luneburgensis 45
Ludhelmus Tullensis episco. 29
Ludouicus comes Palatinus & dux Bauariæ obijt 258
Ludouicus I. imper. 8.12.13.150
Ludolphus Ezelimi filius 58
Ludolphus F. Ottonis imp. 37
Ludolphus Vuormatien. ep. 243
Ludouicus 18.19.22
Ludouicus Balbus imper. 23
Ludouicus primogenitus Arnulphi imperatoris 25.29.30.32
Ludouicus comes de Ottingẽ 226
Ludouicus comes Palatinus Rheni uxorem suam occidit 243
Ludouicus rex Romanorũ 273
Ludouicus comes Rinckaugiensis fit monachus 138
Ludouicus de Stolberg 238
Ludouicus dux Bauariæ à Sa-

racenis rediēs occiditur.233
Ludouicus filius ducis Bauariæ comes Palatinus Rheni.242
Ludouicus dux Bauariæ Imperator 258.274
Ludouicus II.marchio Thuringiæ moritur 201
Ludouici marchionis Brādeburgen.genealogia.259.274.292
Ludouicus IIII. 274.275.277 278. 279. 280. 283.285.288. 289 290
Ludouici, qui et Otto, primogeniti Ludouici IIII. Imperatoris sors hæreditaria 292
Ludouicus rex Franciæ legatos mittit Imperatori 192
Ludouicus rex Vngariæ cū Venetis bellum gerit 297
Luitboldus fit archiep.Mog.66
Luitgardis soror Brunonis.142
Luithelmus scholasticus 33
Lunæ tres in cœlo simul apparuerunt 274
Luneburg cœnobium 45
Lupoldus abbas 49
Lupoldus archiep. Moguntinensis 68
Lupoldus abbas Besselbornensis 104
Lupoldus Marchio Austriæ fit dux Bauariæ 168
Lupoldus episcopus Vuormatiensis 216.219.222.226
Lupoldi ducis austriæ bellū aduersus Balbien. Saracenos.221
Lupoldus dux Austriæ.221.226 232.277 296
Lupoldus dux Carinthiæ ac Stiriæ,F. Alberti regis Rom.265
Lupoldus Hirsaug. abbas 47
Lupus Seruatus presbyter 16
Lutfridus abbas Hirsaugiensis 217.224 225
Lutgardis filia Ludolphi ducis Saxonum 31
Lutoldus episcopus Basiliensis. 213 223 240
Lutzēburgen.ducatus.290.296
Lutzenhart prædium Hirsaugiæ 88

M

Macarius Scotus primus abbas Scotorum Herbipolis 167
Machildis nubit Henrico V.Imperatori 139
Magdeburgensis archiepiscopus erectus est 38
Magica claret 44.278
S.Magni martyris in Saxonia. col. 58
Magnus, dux Saxoniæ moritur 136
Magnus rex Danorum 162
S.Maialus abbas quartus Cluniacensis 41
Maiorica insula Saracenorū capitur à rege Arragoniæ.232
S.Malachias archiepiscopus Lemoriensis 171
Manegoldus abbas Campidonensis 102
Manegoldus Hirsaugiensis abbas.184.185.186.190.191.195
Manegoldus episc. Herbipolensis obijt 263
Māfredus nothus.245 249.251
Manfredus Siciliæ rex 222
Mangoldus à Nuuenburg fit episcopus Herbipolēsis.258
Mansfeldensis comes cū magna multitudine in prælio cecidit 140
Mantua capitur 219
Marbodus ex monacho episcopus Redensis.scriptor 75
Marchiæ cum Cleuensi comitatu coniunctio 301
Marchio Badensis 236
Marchio Brandeburgen. 244
Marcolphus archiepisc. Moguntinus 188.169
S.Margaretha ex comitissa,monialis obijt 207
Margaretha coniunx Ludouici regis Rom. 274
Margaretha, uxor Ludouici IIII.Imperatoris.288.292.293
B. Mariæ uirginis ad gradus, claustrum Moguntiæ 92
Mariæ filiæ regis Arragonum maritus & liberi 222
Mariæ filiæ ducis Brabātiæ coniugium & mors 243
Maria uxor Ludouici Palatini, propter suspicionē occisa 243
Marianus Scotus chronographus 71.107
Marquardus abbas in Deckingen 105
Marquardus Hirsaugiensis abbas 208.217
Marsilius de Ingen primus rector uniuersitatis Heidelbergensis 286
S.Martini Turonēsis templum crematur 17
S.Martini Scotorum monasterium Coloniæ 43.46
S.Martini cœnobium Coloniæ instauratur 47
S.Martini Ecclesia Mog.46.61
S.Martini epis. cœnobium in Bauaria conditur 82
S.Martinus epis.Turonen. 152
Martinus 4.papa.257.258.259
Martyrum Theoborum passiones 145
Maselinus de Rupburg adest cōtestationi donatorū Hirs.142
Matriculariū librum quis composuerit 116
Mater à filio uincitur ac depellitur 293
Mattheus Albanensis episc.legatus præsidet cōcilio 158
Mathias de Busseck archiepiscopus Moguntinus.277.282
S.Matthiæ apostoli corpus reperitur 163
S.Matthiæ cœnobium Aquisgrani, olim S.Eucharij dictum 163
S.Matthiæ monasterium iuxta Treuirim reparatur 129
Mathildis filia Ezelimi abbatissa in Didikirchen 58
S.Maurinus abbas 43
S.Maurilius ex monacho arch. Rotomagensis 72
S.Maurus transfertur 21
Maximiliani regis Rom.genealogia 253 & 296
Mechtildis prima filia Imper. Henrici 33
Mechtildis prima abbatissa in Quelenburg 36
Mechtildis Imperatrix 37
Mechtildis secunda uxor Ottonis Imperatoris 38
Mechtildis uxor Ezelimi Palatini 57
Mechtildis monialis 178
Mechtildis uxor Meginhardi comitis 150
Mechtildis filiæ regis Angliæ nuptiæ & liberi 222

Mechtil-

Mechtildis Rudolphi Imp. filiæ coniugatio 253
Meginradus monachus. 20. 37. 39. 44 105
Mediolacense monasterium 103
Mediolanenses uincũtur ab Imperatore 187. 192. 239
Megingus abbas 36
Megmfridus 60. 21. 57
Meginhardus 150. 172. 174
Meginherus abbas Hirsfeldensis 68. 158
Meginuuardus abbas Hildensbemensis 91
Meinfeld monasterium 248
Mendacium occidit animam 2
Mersburg 132
Metensis ciuitas obsidetur. 278
Michaël de Cesena minorita 279
S. Michaëlis archangeli cœnobium in Hildensbem 52
Mico monachus sancti Richarij multa scripsit 20
Milo monachus 22. 27
Minorum fratrum ordo 229
Miracula 5. 10. 62. 68. 81. 113 117. 128. 131. 151. 147. 157 160. 164. 167. 171. 172. 173 178 280
Misericordia in egentes. 80. 188
Misnẽsis episcopatus cõditur 33
Misnensis marchio 290
Mogoni fluuij exundatio immensa 287
Moguntia 4. 6. 48. 66. 99. 132 135. 145. 155. 165. 187. 192 201. 212. 221. 231. 234. 245 258. 277 281
Mõbelgardiæ comes cœnobia condit 159
Monachi 6. 17. 26. 38. 45. 47 48. 74. 77. 99. 112 125
Monasteria 13. 39. 40. 43. 46 57. 97. 109. 124. 125. 133. 151
Moniales cũ monachis 146. 138
Mons S. Petri unde mutatus. 82
Mons monachorum cœnobium 56. 103 129
Mons in Burgundia agricolas obruit 240
Montis S. Iohannis præpositura in Rinckaugia in abbatiam extollitur 158
Montes dissecti sunt 141
Monstra bimembra & bicipitia nascuntur 129
Morsenus episc. in Vngaria. 59
de Mortalitate cogitanda, scriptor 160
Mulierũ egregium facinus. 168
de Mundi contẽptum liber. 155
Murbacensis abbas oppugnatur 235
Murium turris apud Bingã. 44
Musicæ scriptores 28. 48. 50 54. 59. 79 116
Mutina à Bohemis capitur 283
Mymborinus Scotus primus abbas S. Martini Coloniæ 46

N

NAgaltha fluuius 86
Nazarij capella 5
Nemetensis ciuitas à Nortmannis subuertitur 17
Nemetensis episcopatus 86
Neresheim cœnobium 169
Nicolaus papa 18. 20. 21
Nicolaus III. papa 256. 257
Nicolaus IIII. papa 260. 261
Nicolaus V. papa 280. 281
Nicolaus Anglicus papa 178
Nicolaus Taruisinus papa. 266
Nigra sylua 86
Nonnenmunster Vuormatiæ cœnobium 236
Norbertus Præmõstratẽsis fundator 150. 156. 163
Northusen 132
Nortmannorum incursus 15. 17 19. 22. 23. 25 27. 28
Notgerus episcopus 20
Notgerus abbas in Zuuifalten. pag. 101
Nottingus Vercellensis episcopus 4. 5. 6. 9
Nubes prodigiose cadens multa hominũ millia submersit 58
Nubes sanguineæ apparẽt 119
Nouesia ab imper. capta 218
Nauu monasterium 103
Nurenburgensis præpositura fundatur 62. 208
Nurenburg castrum in Bauaria capitur 132
Nurenberga obsidetur 156. 158

O

OCtauianus, papa 187
Odocharus rex Bohemiæ 211. 216. 254
Odenheim cœnobium 130. 150
Odilo abbas Cluniacensis 52
Odingas in Bauaria 29
Odocharus & Vuentzeslaus reges Bohemiæ priuilegiũ dãt Moguntino 231
Odo episcopus 28. 48
Oesborg monasterium 146
in Oppenheim ecclesia S. Catarinæ conditur 247
Orationum liber 160
Orientalis ecclesia cum Romana unitur 213
Osbernus monachus in Anglia scripsit 48
Osbertus Leodiensis episc. 144
Osdacus Hildesheimen. epi. 48
Osualdus archiepiscopus 47
Otfridus monachus Vuissenburgensis quid scripserit 20
Otgarius Mogunt. archiep. 7. 15
Othericus archiepiscopus Magdeburgensis 46
Othobonus Genuensis papa 255
Othuuius ex monacho episc. 48
Ottenburen monasterium 105
Otto abbas in Buren 102
Otto fit prior Hirsaugiẽsis 107
Otto comes de Scheuren 159
Otto comes de Hoënburg 213
Otto comes ab Ochsenstein 265
Otto Palatinus de Vuitelsbach regẽ Philippũ occidit 219
Otto Ratisbonẽsis episcopus 72
Otto episc. Hostiensis papa 107
Otto ex monacho episcop. Bambergensis 129. 158. 167
Otto episc. Argentinensis 129
Otto Viennensis papa 143. 144
Otto Haluerstatensis episc. 158
Otto Spirensis episc. obijt 211
Otto de Ladenburg episcopus Herbipolensis 218. 228
Otto Monasterienſis episc. 225
Otto Vuolfskel Herbipolensis episcopus 273. 290
Otto dux in bello cæditur 47
Otto priuatus ducatu Bauariæ, apud Saxones dux belli contra imperatorẽ factus est 91
Otto, dux ordinatus Bohem. 155
Otto Sueuiæ dux 210. 118
Otto Bauariæ dux 231. 233
Otto dux Saxoniæ reconciliatur imperatori 237
Otto primus ex ducibus Bauariæ palatinus Rheni 242
Ottonis Rom. genealogia 259
Otto filius Alberti regis 265

Otto dux Brandeburgenſis 274
Otto dux Bauariæ 271.284
Ottonis ducis Bauariæ & filij Henrici diſſidium 283
Otto filius Henrici imper. 33
Otto I. imperator 35.36.37.38 41.42.43 45
Otto II. imperator 44.45.46 47.48.49.50 53.54.55
Otto III. imp. 212.213.214.216 218.219.220.221.222.223.225
Otto rex Vngariæ moritur. 272

P

PAdelborna monaſterium combuſtum 67
Padua ab imper. capitur 239
Palæologus imperator Conſtantinopolitanus accedit concilium Lugdunenſe 252
Palatinus comes, regni archidapifer 244
Palatini bellum cum Moguntinis 178
S. Pantaleonis cœnobium 43
Papa exactor cœnobiorum 130
Papa an poſſit imperatorẽ deponere 136
Papa pace confirmata cum imperatore, mox eundem cum omnib. ſuis excõmunicat 139
Papa, beſtia de mari aſcendens à cãcellario imperatoris appellatus 284
Papæ crimina obiecta 42
Papæ camera aureum nummum poſtulat 123
Papæ duo ſimul eliguntur 187
Philippus rex. 158.207.211.213 215.216.218.219.223.228.262 268 285
Philippus de Hohenfels excommunicatur 249
Phryſones Vuilhelmum regem neſcientes uſterficiunt 246
Phryſij Hollandiæ comitem in bello occidunt 273.288
Phryſij infeliciter pugnant cum comite Hollandiæ ac Selandiæ 263
Pipinus dux Aquitaniæ 15
Pilligrimus Coloniẽſ. arch. 59.61
Piſani, in ordinem rediguntur. 192.272 295
Placentia ſubigitur ab imperatore 178.272
Ploberus latomus occidit epiſcopum 122
de Pœnitentia ſcriptor 59
Pontius abbas Cluniacenſis. 155
S. Poppo abbas Stabulenſis 59
Poppo archiepiſcopus Treuerenſis 56.60.62
Poppo comes de Breckeim 150
Poppo comes de Hẽneberg 226
Pragenſis uniuerſitas inſtituitur 298
Pragenſi epiſcopo ius traditur coronãdi reges Bohemiæ 231
Prædicatorum ordo 213.251.273
Prælia 25.30.106.140.211 218.260.265.169 274.278
Præmonſtratẽſes. 105 144.234
Praxedis imperatrix Ruſcorum regis filia 108.118.119
Principes electores 52.139 145 210
Priuilegium Hirſaugienſium 89 90 139.124
S. Probus monachus 20
S. Proculus martyr 43
Prodigia. 22.36.52.58.62.63.71 119.120.137.141.164.173 184.232.251 293.299
Proſopographia 74.75.79.80
B. Proſperi epiſcopi cõfiliũ 146
in Prouerbia Salomonis ſcriptor 47
Prouinciæ comes gradum militiæ ſuſcipit 238
Prouocatio ad tribunal Chriſti 69
Prudentia 2.51 97
Prumienſe cœnobium 20.23
in Pſalmos commentator 15.30 79.120 183.184
Pſeudoimperator decipit multos 168

Q

QVelenburg monaſterium 36

R

RAbanus Maurus, abbas Fuldenſis 7.12.13.19
Raſuram monachorum nõdum fuiſſe, indicant capilli Friderici diſperſi 75
Ratbodo archiepiſcopus 24
Ratbodo Traiectenſis epiſc. 29
Ratbodo Treuerẽſis arch. 29.32
Ratherius epiſcopus 35
Reginbodonus Hirſaugiẽſis abbas 23.25
Reginbodo comes de Tallaeker pag. 142
Reginboldus Spirenſis epiſ. 62
Reginboldus abbas in Nouu 103
Regino abbas Prumienſis. 28.29
Regium à Bohemis capitur 283
Regulæ Benedicti autor 21
Reguuagium crematur 211
Reinhardus abbas Senouẽſis doctiſſimus 58
Reinhardi abbatis opuſcula 120
Reinhardus 202.204.260.285 287.289 295
Reinhartzborn monaſterium 101
Reinhauſen monaſterium 120
Reinherus abbas fit papa 123
Reinoldus archiepi. Colon. 187
S. Reinoldi uita 72.117.195
Rembertus ſcholæ præfuit 24
Remẽſium pontificũ geſta quis ſcripſerit 48
Remigius ſcholæ præfuit 25.54
Reliquiæ 5.14.43.90.108.109 114.129.150 163.166.172
Renhardus comes Geldriæ in ducem ab imperatore extollitur 279
Reuelationum uariarum libri. 155 198
Rhenus clauditur 293
Rhodis obtinetur 270
Richarda cum utro ſuo Rudolpho monaſterium inſtruxit 150
Richardus abbas Virdunẽſis 60
Richardus epiſcopus 44
Richardus Vuormatienſis epiſcopus. 243 obiit. 247
Richard Cornubiæ comes 247
Richardus eremita 149
Richardus rex Angliæ 207
Richardus de S. Victore ſcriptor 183
Richardus monachus Cluniacenſis ſcriptor 184
Richarius abbas Prumienſis 24
Richarij monaſterium 19
Richodo ſcholæ præfuit 24.25
Richenbach cella S. Gregorij conditur 82
Richenboch monaſterium 99 122 159
Richenſtein caſtrum 245.257
Richenberg caſtrum 279
Richiza Ezelini filia 58
Richiza imperatrix 169
Rietburg caſtellum 213

Rinauue cœnobium 102
Rindorff monaſterium 183
Ringelheim monaſterium 33
Ripenſis epiſcopatus 38
Rixa tertia filij Hearici imp. 33
Rode præpoſitura 100.143
Rogerius monachus ſcriptor 61
Rolandi inſulæ monaſteriũ prope Bunnam conditur 122
Rolandiſeck caſtrum 122
Roma ab imperatore capitur. 43 98
Roma 139.178.275
Romanum imperium confundi tur, & Germanici imperatores fiunt 29
Roſatum monaſterium 102
Roſuida ſanctimonialis uirgo, docta 45
Rolandus papa 187
Rotenberg caſtrũ deſtruitur 221
Rothenſis præpoſitura 226
Rubiacum obſidetur 264
Rudigerus abbas in Tharis 104
Rudolphus abbas Hirſaugienſis 32.34.105
Rudolphus abbas S. Trudonis, clarus ſcriptor 145
Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis 29.30
Rudolphus ex abbate fit epiſcopus Padebornenſis 61
Rudolphus filius ducis de Zeringen archiepiſcopus Moguntinus 188.201.241
Rudolphus comes Rinckaugienſis 138
Rudolphus comes de Spanheim cum uxore & ſocio monaſterium inſtituit 150
Rudolphus comes de Zeringen eligitur arch. Moguntinus 201
Rudolphus comes Palatinus 258 268.272 274.286
Rudolphus dux Sueuiæ eligitur imperator 93.98
Rudolphus ab Haſpurg 253.254 255.257 259.260.261.265
Rupertus abbas Augienſis 97
Rupertus abbas in Gotiſau 104
Rupertus abbas S. Petri 157
Rupertus abbas Limpurgenſis. 150.151.153.154.155 160
Rupertus Tuicienſis abbas clarus ſcriptor 151
Rupertus abbas S. Petri 156
Rupertus abbas Hirſaugienſis. 195 202
Rupertus abbas Hirſaugienſis. 202 223
Rupertus arch. Treuerenſis. 41
Rupertus Moguntinus arch. 46
Rupertus Herbipolẽ. præſul 132
Rupertus epiſc. Bambergen. 129
Rupertus presbyter in eccleſia Magni martyris 58
Rupertus comes Palatinus 286
S. Ruperti cœnobium 171.172 174 175
Rupertus de Tubingen 286
Rupertus rex Franciæ doctus et ſanctus claruit 46
Ruſticorum cõſpiratio in Francia 268
Rutgerus archiepiſcopus Treuerenſis 33
Rutgerus archiepiſcopus Magdeburgenſis 144.156
Rutgerus princeps Apuliæ bellum gerit cum imp. 164.165
Ruthardus abbas Hirſfelden. 69
Ruthardus archiepiſcopus Mogũt. 107.118.121.131.138.139
Ruthardus primus Hirſaugiẽſis ſcholæ præfectus 21

S

Sacerdotes occiduntur 75
Sacerdotibus prohibentur uxores 92
de Sacramento altaris quis ſcripſerit 28.47.116
Sanctorum geſta ſcripſit Sigebertus 145
Sanderadus, primus abbas in Gladbach 45
Saladinus rex Ægyptiorum fugatur 204.205
Salamannus epiſcopus Vuormatienſis 283. 295
Salauelda donatur Palatino 57
Salomon Conſtantienſis epiſcopus 20. 25. 29
Saltarunt homines continuè per integrum annum 58
Saltzungen aux in Thuringia deſtruitur 221
Saluedia monaſterium in finibus Schlauorum conditur 72
Sanguinem pluit 22.71
Saraceni 207.213.221.227.232
Saxones 31.40.139.165
Saxoniæ dux, enſifer regni. 244
Schaf huſen monaſteriũ. 71.102
Scholas in monaſterijs habere laudatur 26
Scheurẽ cœnobiũ inſtituitur 159
Schonaugia cœnobium 163
Schonauu monaſterium 155
Schoneck caſtrum diruptũ 257
Schõrein cœnobiũ 100.104.105
Schuttera cœnobium 56.105
Scleſuuenſis epiſcopatus 38
Scoti monachi Herbipolis 167
de Scriptorib. claris libellus 145
Sciuiæ, liber Hildegardis 174
S. Sabaldus Nurenbergæ clarus habitus 92
Sabulo abbas S. Dionyſij 28
Sedechias Iudæus Magus mirabilia fecit 13
Sedes aurata S. Martini Moguntiæ 272
Seditiones multæ 139.252
Segenberg cœnobium 66
Segenbergenſis abbas 122
Segeuuinus abbas Roſati 102
Senenſes ſubiguntur 272
Sentẽtiarũ liber cõponitur 184
S. Sepulchri monaſterium Spiræ 219
Sermones ſcripſit Sigebert. 148
Seynenſis comes 235
Sibicho epiſcopus Spiren. 61.66
Sibodo à Liechtenberg epiſcopus Spirenſis 268.272
Siccitas magna in Germania 50
Sifridus abbas Moguntinenſis. 68.71.75 91, 92
Sifridus epiſcopus Spirenſis 158
Sifardus archiep. Moguntinus. 212.213.217.218.219.221.227
Sifridus III. archiepiſc. Moguntinus 230.234.240.243.252 256.258.260 263.264.
Sifridus comes Palatinus 140
Sigebertus Gemblacenſis monachus 27
Sigebertus ſcholæ monachorũ præfuit 145
Sigebertus Gemblacenſis monachus ſcriptor 145
Sigebertus ſocius Vuymonis 32
Sigefridus abbas 102
Sigefridus decanus de Phortzheim 182
Sigefridus ep. Spirenſis 155.157
Sigefridus epiſ. Herbipolen. 170
Sigehardus abbas Lauriſſen. 105

Sigebardus episcop. Heldesheimensis 29
Sigenbergæ aduocatiæ contentio 232
Sigerus Hirsaugiē. abbas 39.47
Sigerus abbas sancti Maximini 169
Sigeuuinus archiepiscopus Colonienſis 98.108
Sigismundus abbas Hirsaugiensis 276.287
Sigismundus episcopus Haluerstratenſis 28.29
Sigismundus rex Vngariæ 292
S. Simeon montis Sinai 59.61
S. Simeonis monachi Treuerensis uita 59
Simon cardinalis papa 257
Simon de Schoneck episcopus Vuormatienſis 258.262
Simo de Guntheim 248
Simonia 91.92.117.124.135.145
Simplex medicina, liber 175
Smyrna oppidum à Christianis capitur 288
Sonderoldus archiepisc. Moguntinenſis 27
Sophia abbatissa in Gandesheim 45
Sophia S. Mariæ 58
Sophia comitissa sanctitate nobilis 186
Spanheim 150
Spectrum 62,121.129
Speculum uirginum, quis composuerit 116
Sphæra 53.234
Spira 126.157.158.163.171
Spiritus Hidekin, in Saxonia. 160.161 162
Spoletum oppidum concrematur 178
Stabulenſe cœnobium 59
Stadingenſes uicti 236
Stephanus abbas Cistercij 140
Stephanus episcopus Halberstadenſis 117
Stephanus dux Bauariæ 259 274 292
Stephanus Leuita 107
Stephan. miles de Œrsbeck 289
Stephanus nonus papa 67
S. Stephan. rex Vngariæ 57.61
S. Stephanus templum Moguntiæ ædificatur 46
Sterrenberg castrum emitur ab archiepisc. Treuerenſi 276
Stierberg in feudū datur Landgrauio Luchtēbergenſi 279
Strabus monachus Fuldenſis, 17 18.24
Straubingen obsidetur 283
Sturmo abbas Fuldenſis 12
Stuckgardiam canonicatus de Bittelsbach transfertur 282
Suartzach monasterium 72 104 258
Suiggeri presbyteris uisio 119
Suikerus à Gondelfingen 291
Suitenſes Beronæ multos occidunt 285
Suuitgerus episcopus Bambergenſis, postea papa 61.62
Sunderoldus ex monacho archiepiscopus 25
Susatienſis Ecclesia in Vuestphalia 43
Superbia pontificum taxatur 50 66
Syluester secundus 53
Synodi 16.29.36.41.60.66 92. 98. 139. 142.144. 106 158.168. 173, 188. 192. 223 262 281

T

Tartarorum incursus 240
Tauchelinus, hæreticus Antuerpiæ 155.156.193
Taurinenſes in ordinem redigūtur 272
Tenebræ horribiles factæ 194
Tentorium mira arte constructum 234
Terræmotus 53.108.141.170 186.228 292
Terræ sanctæ bellum 205.221 226 228.231
Terroribus homines non emendantur 141
Teuthonicorū ordo cœpit 207
Tharis monasterium 104
Thebeorum martyrum passiones quis descripserit 145
Theobaldus archidiaconus Leodienſis fit papa 252
Theodoricus archiep. Coloniē ſis 223
Theodericus archiepiscop. Treuirenſis 240
Theodericus episcopus Herbipolenſis 228.229
Theodoricus episcop. Monasterienſis 156
Theodoricus comes Hollandiæ 216
Theodoricus abbas S. Trudonis 72.117
Theodoricus archiep. Treuerenſis 46
Theodoricus Metenſis episcopus 44
S. Theodorici Metenſis episcopi uita 145
Theodoricus Bauarus Vuormatienſis 295.300
Theodoricus cardinalis 214
Theodoricus comes de Montbelgard 235
Theodorus monachus scriptor 48 54
Theodorus monachus Hirsfeldenſis scriptor 62
Theodoricus S. Albani 68
Theodulphus Aurelianenſis episcopus 14
Theophana Ottonis II. uxor. pag. 45.
Theophane mater Imp. 52
Theophane abbatissa 58
Thesaurus pauperum, opus medicū Ioānis XXI. papæ 255
Teucri à Christianis oppugnantur 288
Thiedberga patrueli nupta 19
Thiedgandus Treuerenſis archiepiscopus 22
Thiode abbas Fuldenſis 20
Thiatagus archiep. Pragēſis 61
Thirolis comitatus imperio uacat 253
Tholosanus comes feudum accipit 238
S. Thomas archiep. Cantuarienſis 195.278
In Threnos Hieremiæ opus 28
Thurregum expugnatur 257
Thuringia oppugnatur 221
Thuron castrum captum 248
Thuscorum legati ad Ottonē 42
Tempestates uariæ 141.162 194 287
Templariorū ordo deletus 272
Templum Vormatienſe renouatum 142
Tondali militis uisio 185
Traiectū destruitur. 23.173.251
de Tranquillitate uitæ, scriptor 69

Treueris incenditur 23
Treuerensis archiep. cum comite Spanheimẽsi bellũ. 298
Treuerenses, duos episcopos unà elegerunt 248
Tribock instrumenti bellici inuentio 221
Triburiæ uilla regia 25.30
Trifels castrũ iuxta Lãdau 246
Trium regum corpora Coloniam feruntur 192
S. Trudonis monasteriũ 72.117
Tuitium monasterium 53

V

VAllo, Altisiodorensis episcopus 22
Vandelbertus monachus Prumiensis 20
Vangionum ciuitates infestãtur à duobus militaribus 248
Vda soror Godfridi comitis 149
Vdalricus abbas Cellæ Paul. 103
Vdalricus Augusten. ep. 40. 41
Vdalricus Bohemiam sibi uendicare conatur 155
Vdalricus epis. Constantiẽsis 156
Vdalricus filius comitis Vuirtenbergensis 288. 302
Vdalricus epis. Spirensis 205
Vdalricus epi. Halberstadẽ. 176
Vdo archiep. Magdeburgẽ. 129
Vdo Treuerensis archiepisc. 71
Venceslaus princeps Bohemiæ martyrizatur 38. 292
Venetorũ cũ Vngaris bellũ. 297
Ventus prodigiosus 160. 164. 245 284
Vernerus abbas sancti Petri Erphordiæ 104
Veronenses rebelles subiguntur ab imperatore 272
Vesalia Treuerensi archiepiscopo pignori datur 272. 301
Vetuli de Montanis cruentum facinus 233
Vetzilo Moguntinus archiepiscopus 107. 118
Viarum Dei opus ab Elisabetha conscriptum 198
Victor II. papa 66. 67
Victor III. papa 106. 107
Victor IIII. papa 187. 188 192 194
S. Victoris monasterium augetur 46 destruitur 281
Villigisus Moguntinensis archiepiscopus 49. 55
S. Vincentij cœnobium instituitur 44
Vincentia ab imperatore destruitur 239
Vini magna fertilitas 239. 284
Viridisaugia monasterium 14
Vischbachonna sancti Martini cella 122
Visiones 130. 198. 208
Vites frigore pereunt 290
S. Vdalricus à quo sepultus 45
Vldericus comes de Lustenauu testis pro Hirsaugia 142
Vndecim milium uirginum historia à quo conscripta 198
Vngarorum incursiones 27. 28 30. 31. 32. 33. 35. 36. 38. 41 57 297
Volandus abbas Hirsaugiensis. 254. 255 257
Volbertus abbas S. Albani 150
S. Volfgangus Ratisbonensis episcopus 45
Volmarus abbas Hirsaugiensis. 147. 148. 149 164. 158 171 179
Volmarus Colonienſis archiepiscopus moritur 45
Volpoldus abbas Passauiæ 103
Volpoldus Hirsaugiensis abbas 242. 249 250
Vraugia monasterium constructur 129
Vrbanus II. papa 107. 122
Vrbanus III. papa 205
Vrbanus IIII. papa 249
Vrbanus V. papa 300
Vrechem castellum destruitur à ciuibus Colonienſibus 277
Vualdemerus rex Danorũ 192
Vualdenſium dogma 188
Vualdo Fuldenſis abbas 20
Vualdrado concubina Lotharij in uxorem ducitur 19
Vualo Metenſis episcopus 23
S. Vualpergis monasterium prope Hagenoam conditur 159
Vualramus comes Iuliacenſis agrum Coloniẽsem uastat 261
Vualramus comes de Veldens episcopus Spirenſis 282. 285
Vualramus archiepiscopus Colonienſis 284. 292
Vualramus comes Spanheimenſis cum Treuerenſi archiepiscopo Treuerenſi litigat 298
Vualterus episcopus Basilienſis eligitur 223. deponitur 224
Vualtherus Lolhardus 277
Vuarinus Colonienſis archiepiscopus 47. 48
Vuelchio abbas in Altdorf 102
Vuelpho 25. 149. 165. 168
Vuenceslaus comes Lutzenburgenſis 273. 295. 296. 303
Vuentzlai filij regis Bohemiæ matrimonium 257
Vuerdena castrum capitur 223
Vuerenboldus abbas sancti Iacobi 150
Vuerenboldus monachus scriptor 46
Vuerenbertus monachus sancti Galli 20
Vuernerus archiepiscopus Moguntinus 256
Vuernerus abbas 44. 47
Vuernerus Bolant 212
Vuernerus comes, qui condidit Breitenauu 141. 146
Vuernerus abbas S. Petri Erfordiæ 157
Vuernerus Monasterien. ep. 159
Vuernerus de Falckenstein archiep. Moguntinus 248 258
Vuernerus puer è Vuamraid à Iudæis occiditur 259
Vuernigau pagus 86
Vueſt monasterium in Anglia 97
Vuertrudis Rudolphi comitis filia fit monialis 139
Vuetzilo abbas Lauenſis 82. 102
Vuiberadis sanctimonialis 32
Vuibertus dux captiuus 139
Vuicholdus Colonien. archi. 79
Vuichmãnus Magdeburgẽ. 176
Vuifridus Colonienſis archi. 40
Vuigandus Moguntinus 115
Vuigbertus Rauẽnẽſ. pa. 98. 128
Vuighardus I. Hirsaug. abb. 294
Vuighardus XXXII Hirsaugiẽnſis abbas 287. 294
Vuignandus Hirsaug. abbas 297
Vuido Cremenſis, papa 194
Vuilhelmus Diuionẽsis abbas 59
Vuilhelmus Traiectenſis 71. 93
Vuilhelmus Hirsaugiensis abbas 73. 75. 78. 83. 90 93. 94. 97 98. 99. 106. 108. 109. 114. 115
Vuilhelmus Apuliæ rex 207
Vuilhelmi cella S. Petri 123

Vuilhelmus

Vuilhelmus comes Hollandiæ. 226.244.246.259.266.269 273.274 288.293
Vuilhelmus de Hißickeim 143
Vuilhelmus comes Iuliacẽsis occiditur 255.285.295.299.303
Vuilhelmus Burgũdiæ princeps à suis necatur 156
Vuilhelmus episcopus Traiectẽsis in bello cadit 263.267
Vuilhelmus ab Ocham multa in papam scripsit 279
S. Vuilhelmus ex comite eremita factus, claruit 183
Vuilhelmus ex Bickelnheim abbas Spanheimensis 287.293
Vuilhelmi ducis, filij Ludouici IIII. imp. fors hæreditatis 292
Vuilhelmus à Genep archiepiscopus Colonienſis 292.300
Vuilhelmus comes Palatinus, furiosus 296
Vuilhelmi cœnobium 82
Vuilramus abbas, scriptor 71
Vuillegisus archiepiscopus Moguntinus 46.57
Vuilicho fit abbas Spanheimensis 271
Vuiltbad 302
Vuiltrudis comitissæ consilium & pietas 73.85
Vuilla uxor Berengarij fit monialis 41
Vuillichalda filia Ezelimi abbatissa monasterij S. Mariæ 58
Vuillichen primus abbas Spanheimensis 284
Vuillichen secũdus Spanheimensis abbas 286
Vuinckel quondam Vinicella 19
Vuindesheim fratres regulares suscipiunt Franckental reformandum 163
Vuimdichinus Corbeiensis monachus scriptor 39.40
Vuingarten monasterium 104
Vuipertus fundauit Gẽblach 32
Vuinsberga capitur 168
Vuirtenbergenses 272.302
Vuissenauu castrum à Moguntinis destruitur 281
Vuissenburg monasterium 240
Vuizensis ciuitas in Thuringia obsidetur 216. 221
Vuolframus Meiser abbas 147
Vuolframus de Vuinsberg 149
Vuolframus de Grunbach Herbipolensis episcopus 281.283
Volframus abbas in Monte monachorum 103
Vuolfhelmi uita 116
Vuolfhelmus abbas Bruuilerensis moritur 116
Vuolmarus abbas Hirsaug. 158
Vuolmarus archiepiscopus 43
Vuolkenberg castrum 122
Vuolpeto abbas Godisaugiæ 103
Vuormatia subuertitur à Nortmannis 27
Vuormatiæ incendia 227.236 241.248 262
Vuormatienses 141. 212.230 235. 245. 266. 282. 283.301
Vuormatiensium dissensio 212
Vuurtzburg 132
Vuulphesholtz locus prælio nobilis 140

Z

Zvlph castrum fortißimum à Iuliacensi comite destruitur 262

Finis Indicis in Chronicum Ioannis Tritemij.

BASILEÆ, APVD IACOBVM PARCVM
EXPENSIS IO. OPORINI,
ANNO M. D. LIX.
MENSE AVGVSTO.

7121.